BISERICA

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

ANUL VI. — 1882.

BISERICA

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNAL PERIODICŬ ECCLESIASTICŬ

Anul VI. — 1882

„Predică cuvêntul"
II. Tim. IV. 2.

BUCURESCI
TIPOGRAFIA CARŢILOR BISERICESCI
34, Strada Principatele-Unite, 34
1882

TABELA

de

Materiile ce să cuprindŭ în jurnalul „Biserica Orthodoxă Română“ pe anul al VI-lea

al editărei 1882.

I

CESTIUNI DE ACTUALITATE

	No. jurn.	pag.
Apelŭ către preoţii şi creştinii români orthodoxi . . .	I —	1
Preotul salariat de comună	„ —	48
Posiţia materială a clerului nostru	„ —	54
Resumat de lucrările St. Sinod din sesiunea de tomna a anului 1881	„ —	57
Inaugurarea Tipografiei cărţilor Bisericeşcĭ	„ —	63
Starea monastirilor	II —	90
Propunerea I. P. P. S. S. Metropoliţi şi P. P. S. S. Episcopĭ, pentru îmbunătăţirea posiţiuneĭ preoţilor, facută în Senatu	„ —	97
Poziţiunea protoereilor şi a proistoşilor	„ —	112
Poziţiunea preoţilor	„ —	115
Proiect de lege pentru întreţinerea clerului după raportul comisiuneĭ Senatului	III —	47
Representaţiunea înaintea caseĭ representanţilor Ungarieĭ de Excelenţia Sa P. S. Archiepiscopu şi Mitropolit Miron Romanul în numele bisericeĭ greco-orientale Române în Transilvania şi Ungaria	IV —	225
Representaţiunea capitoluluĭ metropolitan greco-catolic din Blajiŭ etc	„ —	237
Invĕţămêntul secundar în Transilvania	„ —	245
O nouă proba despre neplătirea salarilor la Preoţiĭ de pe la comunele rurale	V —	305
Proiect de lege pentru întreţinerea cleruluĭ şi a Bisericilor din comunele urbane şi rurale, votatu de Senat împreună cu discuţiunile urmate	VI —	345

	No. jurn.	pag.
Acte de donaţie	VI	379
Idem	VII	446
Idem	VIII	510
Idem	IX	559
Catedrala metropolitană din Iaşi	VIII	474
Poziţiunea Preotului rural	„	475
Deschiderea Congresului Bisericesc din Bucovina	„	481
Observaţiuni asupra câtor-va articole din proectul de lege pentru întreţinerea clerului şi a Bisericilor	XI	625
O nuntă ortodoxă în Ierusalim	VII	398
Inconvenietele sistemului parochial	XII	726
Memoriul districtului Oltul	II	116
Tabelu de numerul indivizilor ce au trecut la religiunea creştină ortodoxă în cuprinsul Eparchiei Episcopiei de Argeşiu de la anul 1875—1881	II	128
Cuvêntarea Pre Sânţitului Archiepiscopu şi Mitropolitu Dr. Silvestru Morariŭ Andrieviciu, la deschiderea Congresului bisericesc al achidiecesei Bucovinei	X	609
Actu Sinodalu	XII	735

II.

SÂNTA SCRIPTURĂ

Cetirea şi meditarea Sântelor scripturi	VIII	465

III.

PARTEA ISTORICĂ

Memoriu pentru cântările bisericesci în România	I	11
Numerul Patriarchilor ortodoxi	„	50
Ciril, părintele alfabetului cirilic	II	79
Idem	III	15
Separaţiunea definitivă între Biserica orientală şi occidentală în timpul Patriarchului Machail Cerulariu	IV	205
Inmormêntările în Biserica veche	XI	513
Iulian Paravatul	„	518
Idem	X	574
Idem	XI	665
Numele ce se da primilor creştini	IX	541
Aşa numita schismă bulgară	X	597
Inscripţia de la Monastirea Rezboeni	XI	649
Idem	XII	689

PARTEA DOGMATICĂ

	No. jurn. pag.
Explicarea simbolului credinţei din punctul de vedere dogmatic şi moral	I — 5
Misteriul Botezului	II — 65
Idem	III — 1
Idem	IV — 193
Misterul Mir-ungereĭ	V — 257
Idem	VI — 329
Misterul Eucharistieĭ	VII — 389
Idem	VIII — 449
Pĕcatul contra St. Duchŭ	X — 561

V.

INVĔTĔTURĬ PĂSTORALE

Indemnurĭ părintescĭ către toţi orthodoxiĭ	III — 7
Predica în Biserică	„ — 60

VI.

PARTEA OMILETICĂ

Primul discurs al St. Ioan Chrisostom, contra adversarilor vieţeĭ monachale	VI — 366
Idem	VII — 430
Al doilea discursŭ contra adversarilor vieţeĭ monastice al St. Ioan Chrisostom	VIII — 487
S. Thasci Caecili Cypriani de dominica oratione	IV — 250
Idem	V — 310
Idem	VII — 440
Idem	VIII — 499

VII.

PARTEA LITURGICĂ

Oficiile bisericeşti	II — 73
Idem	III — 38
Idem	IV — 216
Idem	V — 280
Diaconesele creştine	V — 286
Idem	VI — 334
Despre naşi la botezŭ	V — 300

	No Jurn.	pag.
Buna vestire	II —	110
Simbolismul pescelui	IX —	548
Serbatori nemutabile	XII —	720

VIII.

REGULAMENTELE ST. SINOD

Regulament pentru revisuirea și editarea cărților bisericești	VI —	321
Regulament pentru relațiunile bisericeĭ ale cleruluĭ orthodoxu românu cu eterodoxi sau de altŭ ritŭ, și cu necredincioșiĭ care trăescu în Regatul Românieĭ	VII —	385

IX.

MATERIĬ DIVERSE

Programa facultățiĭ teologice greco-orientale din Cernăuțĭ	III —	44
Idem	IX —	558
Circulare către toțĭ starițiĭ și staritile de monastirĭ din cuprinsul Eparchieĭ St. Mitropoliĭ a Ungro-Vlachieĭ	III —	54
Cronologia bisericéscă	VII —	413
Discursŭ pronunțatŭ cu ocasia venireĭ în Craiova a P. S. Episcopŭ de Rîmnicu	X —	623

X.

Sumarele ședințelor St. Sinodu	I —	263
Idem	II —	279
Idem	III —	295
Idem	IV —	311
Idem	V —	327
Idem	VI —	343
Idem	VII —	359
Idem	VIII —	375
Idem	IX —	391
Idem	X —	423
Idem	XI —	439
Idem	XII —	445

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALŬ PERIODICŬ ECLESIASTICŬ

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuvêntul"

II. Tim. IV. 2.

Iubiţi preoţi şi creştini Români Orthodocşi,

Progresul ce face lumea astă-di în diferite ramuri de sciinţĭ şi arte în genere, precum şi în diferite parţi a fie-cária din acestea. este incontestabil. Conform cu duplitatea naturei omului, sciinţa în genere se împarte în doue: — una care tinde la a uşura şi îmbunătăţi partea dinafarică a lui. iar alta cea din năuntru. Cea ântêiŭ ca una ce se refera maĭ de aprópe la cerinţele exterióre ale omuluĭ, care în present se ocupă aprópe numaĭ de ele. merge óre-cum spre desvoltare singura de sine. fiind mânata spre acésta de unŭ interesŭ apropiatŭ şi vedutu. A dóua înse — cea interióră. de şi maĭ însemnata în sine — căci fără ea omul nu este omŭ. — ca una ce în aparenţa presintă unŭ interesŭ maĭ departatŭ. se desvolta fórte încetŭ.

Sarcina de a îngriji de desvoltarea acesteĭ parţi maĭ însemnate ce compune pre omŭ. adica de sufletu

și a 'i da nutrimentul corespundetorŭ cu cerințele lui. cade asupra pastorilor spirituali — asupra pastorilor bisericesci. Căci este bine constatatŭ că omul, după scurtimea vieței lui, nu póte cuprinde, séŭ mai bine disŭ nu póte avea deplina cunoscința despre tóte ramurile de sciințe.

Astŭ-felu fiindŭ lucrul, pastorul spiritual trebue a face usu de tóte mijlócele ce potu a 'l pune în posițiune de a merge cu bună reușita, și a conrespunde câtŭ se póte mai multŭ mareĭ și greleĭ sarcinĭ ce a luatŭ asupra'și. Și acésta trebue a o face cu atâta maĭ mult, cu câtŭ *calea care duce la împĕrăția cerului* pe care trebue a'și conduce turma *este îngustă și spinósa*, — cu câtŭ moralitatea este de deceĭ de miĭ de ori maĭ greu de introdusŭ și înrădacinatŭ în ómenire, de cât ori și ce sciința omenéscă. Acésta se atestă nu numai de Sânta Scriptura și Sânții Parinți ai bisericeĭ, ci și de unul dintre pagânii ceĭ maĭ învețați ai timpuluĭ seu — de filosoful Platon, care dice: „*Mie totu-dé-una mi s'a parutŭ, și acum mi se pare, ca tóte cele-l'alte sciințe nu sunt așa de grele ca sciința de a face pe omu virtuosŭ*“.

Între mijlócele de carĭ póte face usu păstorul, pentru a putea pluti cu bunŭ succesŭ pe océnul cel furtunosŭ și a ieși în urmă la limanul celŭ linŭ al ostenelelor séle, suntŭ și jurnalele bisericesceĭ, carĭ 'ĭ punŭ la disposițiune parte din materialul necesarŭ, de care voindŭ a se folosi, póte a 'șĭ mări capitalul seŭ sciințificŭ și moralŭ.

Dér fiindu-că unŭ jurnalŭ bisericescŭ, dupre posițiunea bisericeĭ nóstre de astadĭ, nu se póte edita fară concursul pastorilor și al creștinilor, comitetul

redactor al acestui jurnalŭ, face și acum unu calduroșu apelŭ la întregul clerŭ și poporŭ românŭ orthodoxŭ și 'l róga a'ĭ da totŭ concursul spre a se putea continua.

Materiile ce se vorŭ publica, vor fi ca și până acum totŭ dupre programul Sântuluĭ Sinodŭ, prevedutŭ prin regulamentul specialŭ, tratându-se cât se va putea mai multe cestiuni de actualitate și relative la morala practică.

Întemeiațĭ dar, pe bine-voitorul concursŭ al clerului și poporuluĭ românŭ orthodoxŭ, care credemŭ că nu va face dificultăți, comitetul redactorŭ, autorisatu de Sântul Sinodŭ, începe editarea jurnalului *Biserica orthodoxă română* și pe anul al VI-lea, de la 1-iŭ Ianuariŭ 1882.

Ua-dată cu acestea comitetul se crede datorŭ a însciința pe onorabiliĭ abonațĭ că, déca în decursul anuluĭ trecutŭ al edităreĭ jurnaluluĭ, nu li s'au trimis numerele în fie-care lună, causa a fostŭ că comitetul neavêndŭ cu ce întêmpina cheltuelele, a fostŭ necesitatŭ a maĭ amâna editarea numerelor din urma pîna la încasarea abonamentelor. Numerele însă, de și mai târdiŭ, s'aŭ trimisu tóte.

Sperămŭ însĕ ca, în acestu anu totul să fie bine și regulatŭ, déca nu se va dice : „*Eŭ sântu a luĭ Pavel, eŭ a luĭ Chifu, iară eŭ a luĭ Apolos*, ci cu toții vomu fi numaĭ *aĭ luĭ Christos, care singur este pacea și dragostea nóstră*“.

Fie dér ca dragostea recomandată de Domnul nostru Iisus Christos să ne servéscă de norma; caci numaĭ „*ea* — ne învața Sântul Pavel — *nu primesce, nu se sumețesce, nu sĕ pórtă cu necuviința, nu caută*

ale sèle, nu sè întărîtă, nu gândesce reul;" numai ca *tóte le sufere, le crede, le speră și le rabdă.* Dragostea nicî o-diniórа nu cade. Alt-fel, *„de amŭ avea tóta sciința și credința.;.... de ne-amu da și kiar corpurile spre ardere,* nicî unŭ folosŭ nu ne este (1. Car. XII. 1—8).

Președintele comitetuluĭ,

Archiereul Silvestru B. Piteștónu.

Esplicarea Simbolului Credinţeĭ

DIN PUNCTELE DE PRIVIRE

DOGMATICU SI MORALU

ARTICOLUL V.

„Şi a înviatŭ a treĭa ḑi dupre scripturĭ."

Facêndŭ, fraţii meĭ, profesiunea nóstra de credinţa şi în acéstă privinţă, proclamându actul învierei Domnuluĭ, noĭ constatămŭ spre sciinţa şi mântuirea nóstra câte-va adeverurĭ absolutu necesare.

Aşa, constatămŭ maĭ ânteiŭ adeverul istoricŭ alŭ Înviereĭ Domnuluĭ: Domnul şi Mântuitoriul nostru Iisus Christos a bine-voit, precum amu vedutu în articulile precedente, a suferi în locul neamuluĭ omenescŭ tot felul de schingiuirĭ, mórte şi înmormêntare; acésta nu s'a negatŭ nicĭ-o-data de nimine; Iudeiĭ contemporanĭ, şi maĭ cu sama carturariĭ şi fariseiĭ, se făliaŭ că aŭ pututŭ doborâ pe acestŭ duşmanŭ alŭ lorŭ; Pilat raportéză imediatŭ la Roma despre cele petrecute cu Iisus Christos Nazarineanul; Pagâniĭ, în totŭ timpul persecuţiilor, imputaŭ chreştinilor ca se închină ca luĭ Dumnedeŭ unuĭ om pe care Iudeiĭ l'au restignitŭ pe cruce; nicĭ uniĭ din inimiciĭ chrestinismuluĭ n'aŭ negatŭ nicĭ-o-data faptul suferinţelor şi a morţeĭ Domnuluĭ. Timpul şi locul, când şi unde a fostŭ înmormêntatŭ se scie de tóta lumea. Dar de acestŭ faptŭ sta strînsŭ legatŭ faptul învierei; căcĭ a treĭa ḑi dupa mórtea Domnuluĭ, ştia deja totu Ierusalimul că Christos a înviatŭ; şi cu tóte mesurile perfide luate de carturarĭ şi fariseĭ pentru întuneca-

rea adevěrului, vestea despre minunea învierei Domnului s'a respânditŭ ca fulgerul în tóta lumea cunoscută pe atunci, în maĭ puţinŭ de unŭ anŭ. Dacă acestŭ adevěrŭ chiar ar fi isolatŭ şi de nenuměratele împrejurări contemporane, din care am citatŭ numai câte-va, credinţa despre învierea Domnului, devenită astă-dĭ universală, ar fi de ajunsŭ, ar fi respunsul fără replică, contra ori-cărui necredinciosŭ. Singură numai formula de salutare, usitată la marea serbatóre a Paschaĭ : *Christos a înviat!* şi respunsul *Adevěrat a înviat!* este de ajuns pentru încredinţarea fie-căruĭ omŭ de bună credinţă; căcĭ, a maĭ nega faptul, ar însemna că presupunemŭ pe tóta lumea smintită. Din aceste puţine observaţii ne putem încredinţa, fraţilor, că nici unŭ adevěrŭ istoricŭ nu este maĭ bine garantatŭ de câtŭ adeverul morţeĭ şi învierei Domnului.

Maĭ departe, în acestŭ scurtŭ articul de credinţă, noĭ constatamŭ adeverul învierei şi din punctul de vedere profeticŭ; căci totul ce se referă la Iisus Christos şi fundarea Bisericeĭ creştine, este prevedut cu sute şi chiar cu mii de anĭ maĭ 'nainte, în Sântele Scripturĭ ale vechiului Testamentŭ. Aşa, profeţii aŭ prespusŭ Naşterea Mântuitorului din fecióră, locul naşterei, locul retragereĭ sale în viaţa privată, predica şi minunile sale, patimile şi mórtea sa de cruce; asemine aŭ prespusŭ şi învierea sa cea de a treia ḑi. Şi când mărturisimŭ în simbolul credinţei că Domnul *a înviatŭ a treia ḑi dupre scripturĭ*, noĭ constatamŭ ḑilnicŭ şi în faţa lumeĭ întregĭ că tóte predicerile profeţilor suntŭ împlinite în persóna Mântuitorului şi că prin urmare elŭ este trimisul lui Dumneḑeŭ, Fiiul lui Dumneḑeŭ, Domnŭ alŭ tuturor celor veḑute

și nevedute. Mai constatamu adeverul învierei și din înseșî profețiile Mântuitorului; căci Elu a aratatŭ mai 'nainte și mórtea, și feliul morțeĭ ce era se sufere; a spusŭ și despre învierea sa din morți, și ca acésta va urma conformŭ întêmplareĭ petrecute în vechiul Testamentu cu Iona; adecă, ca precum acesta a statu în pântecele chitului treĭ dile, așa și Domnul va sta treĭ dile în inima pamêntului. Așa dar, când marturisimŭ în simbolul credinței nóstre ca Mântuitorul *a înviat a treia di dupre scripturi*, trebuie sa recunóscemŭ în acésta împrejurare din viața Domnuluĭ cea maĭ puternica dovada, data din partea lui Dumnedeŭ însușĭ, despre origina cerésca a învețatureĭ chreștineștí ce avem norocire a profesa. Trebue sa raționâmŭ scurtŭ și cuprindetoriŭ, ca numai Dumnedeŭ a pututŭ sa cunósca lucrurile cu sute și mii de ani înainte de ivirea lor; ca numai Elŭ póte face minuni, ca învierea din morți; ca prin urmare, Dumnedeŭ este celŭ ce a vorbitŭ prin profeții Vechiului Testament; carele prin sine însuși a prespus învierea, și carele a și înviatu precum a disŭ, prin propria sa putere. Și ast-feliŭ sa fimu pururea gata, nu a ne îndoi, ci a da respunsu solidŭ tuturor celor ce voescŭ a ne ispiti în privirea credințeĭ nóstre.

În fine, celŭ maĭ mare adeveru ce constatamu noi prin acestŭ articul al credinței, este adeverul învierei generale, care și face ca articulul nostru sa fie înalțat la rangul de dogma. În cursul vieței sale pamêntescĭ Iisus Christos de maĭ multe ori 'și manifestase puterea sa contra corupțiunei și a morței, ertând pecate, vindecând bóle și înviindŭ din morți; și tocmai în aceasta 'și esprima misiunea sa de Mântuitoriu și

Rescumperatoriŭ. Neamul omenescŭ, în urma pecatului stramoșescŭ caduse sub blestemŭ, corrupțiune sufletésca și trupésca și mórte eterna. A fi scapata de aceste rele, era nevoia cea maĭ mare a omenireĭ; și Dumnedeu în nemarginita sa îndurare a aflatŭ și aplicatŭ mijlocul, prin trimiterea în lume a propriuluĭ seŭ Fiŭ, care era destinatŭ a se jertvi în locul nostru, — Elŭ celŭ fara de pecatu, — și a sfarama ast-feliŭ puterea pecatuluĭ, precum și tóte relele ce decurgŭ din elŭ. Apoĭ, dacă înaintea pecatuluĭ nu exista *mórte*, care dupre disa apostoluluĭ nu este de câtŭ *plată a pĕcatuluĭ*, — negreșitŭ că dupa rĕscumpérarea de pecatŭ, natura omenéscă trebuia sĕ se restabilésca în primele séle condițiunĭ și prerogative; mórtea trebuia sa fie înlocuită prin viață, stricaciunea prin nestricăciune și blestemul prin bine-cuvêntare. Écă ce face Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos prin patimile, mórtea și învierea sa; așa că dupre apostolul *înviindu din morțĭ*, elŭ se face ca o *pârgă*, ca unu primŭ fructu alŭ viețeĭ eterne, câtŭ din partea celor adormițĭ. Căcĭ, dacă *mórtea a venit printr'un omu, învierea* nu maĭ puținŭ *trebuia să vină printr'unŭ omŭ;* și dupre cumŭ *în Adam toțĭ moru*, așa *în Iisus Christos toțĭ vorŭ învia*, fie-care în ordinea sa : Christos maĭ ântâiu ca pârgă, apoĭ toțĭ ceĭ ce suntŭ aĭ seĭ, care aŭ credutŭ în venirea sa (1 Cor. 15, 20—23).

Pentru a înțelege bine cumŭ, ca urmare a învierеĭ luĭ Iisus Christos, vomŭ învia o-dată și noĭ toțĭ, și cumŭ mórtea va fi învinsa cu totul, trebuie a observa că, dupre învĕțatura Scripturеĭ, prin credința în Christos și prin comunicarea cu Sântele Séle Mis-

terii, noi ne facemŭ părtași persónei și meritelor Domnului, ne facem, prin urmare, partașí și învierei séle. Ecă pentru ce Elŭ-însușí învăța : *Eŭ suntŭ învierea și viața, cel ce crede în mine, de va și muri, viŭ va fi* (Ioan 11, 25). *Eŭ suntu pânea vieței, care s'a pogorît din cerŭ; și ori-cine va mânca dintr'însa va vieţui eternŭ; și pânea care o dau Eŭ, este însuși corpul meu pe care 'lŭ daŭ pentru viața lumei* (Ioan 6, 51). *Celu ce mănêncă corpul meu și bea sângele meu, întru mine rémâne și eu întru elu* (Ioan 6, 57). *Celu ce mănêncă corpul meŭ și bea sângele meu, are viața eternă, și eu 'lŭ voiŭ învia în ḑiua cea de apoi* (55).

Apostolul învață de asemine când vorbeșce despre botezu : *Câți în Christos v'ați botezatŭ*, ḑice elŭ, în Christos v'ați îmbrăcatŭ (Gal. 3, 27). Și aiurea : *Nu sciți voi că noi toți cari amŭ fostŭ botezați în Iisus Christos, ne-am botezatŭ în mórtea luï? Căci prin (cufundările) botezului am fostu îngropați cu elu, ca să murimŭ pĕcatuluĭ. Deci, dacă am muritu cu Iisus Christos, noi credemu că vomu și învia cu Elu; caci șcimŭ că Iisus Christos, înviindŭ din morți, nu va mai muri și că mórtea nu mai are nici o putere asupra Luĭ* (Rom. 6; 3, 4, 8, 9).

În temeiul unei asemine uniri cu Christos, noi órecumŭ suntemŭ și înviați cu Elŭ (Col. 3, 1), dupre cum, altă-dată, pecatuindŭ toți în Adam părintele nostru, am fostŭ supuși toți morței (Rom. 5; 12—19).

Cum că resultatul meritelor Domnuluĭ și a strînsei nóstre uniri cu Elŭ, este învierea generală, nu putem să avemŭ, frații mei, nici cea mai mica îndoéla. Învierea generală este și efectuată în principŭ, și de o cam dată în spirite, prin ștergerea pecatului și stri-

carea morţei; ceea ce mai aşteptamŭ. este învierea generala a corpurilor. Şi pe aceasta a nume o are în vedere apostolul cândŭ raţionéza cele următóre: „*Dacă predicamu că Christos s'a sculatu din morţi, cum ḑicu unii dintre voi că nu este învierea morţilor? Că de nu este învierea morţilor, atuncĭ nicĭ Christos n'a înviatu, şi daca n'a înviat Christos, atuncĭ predicarea nóstra este zadarnică şi credinţa vóstră, deşarta. Ba suntemu încă şi marturi mincinoşi ai luĭ Dumneḑeu; căcĭ mărturisimŭ despre Elu că a înviatu pre Christos, pre carele nu l'a înviatŭ dacă de sigurŭ morţiĭ nu înviază. Căcĭ, de nu înviază morţiĭ nicĭ Christos n'a înviatu. Şi dacă n'a înviatŭ Christos, deşartă este credinţa vóstră, şi încă sunteţĭ în pěcatele vóstre. Atuncĭ şi ceĭ ce aŭ adormitŭ în Christos suntu perduţi. De sperăm în Christos numaĭ în viaţa acésta, suntemu maĭ miserĭ de câtŭ toţĭ ómeniĭ*“ (Corint. 15; 12—19).

Mărturisindu, Fraţiĭ meĭ, ast-feliŭ, şi cu credinţa curata şi nestramutata articolul simboluluĭ, despre care vorbimu, să nu ne tememŭ nicĭ-o-dată de mórte, ştiindŭ că va suna maĭ curêndu saŭ maĭ târḑiu óra cândŭ morţiĭ auḑindŭ vócea Fiuluĭ luĭ Dumneḑeu, vor învia. Să nu ne îndoimŭ despre reformarea natureĭ nóstre trupescĭ, şi să ne grăbimŭ cu reformarea dupre Dumneḑeu a vieţeĭ nóstre temporale, pentru ca să ne arătămŭ, în ḑioa cea mare a Domnuluĭ, demnĭ de tóte bine-facerile sale, şi să ne facemŭ partaşĭ vecĭniceĭ fericirĭ în unire cu Domnul şi Mântuitoriul nostru Iisus Christos, căruia se cuvine marire, onóre şi închinăciune în vecĭĭ vecilor.

Archiereul Innocent M. Ploeştenu.

MEMORIŬ

pentru

CANTĂRILE BISERICESCI ÎN ROMÂNIA [1]

După ce Sântul Sinod într'un mod nemerit a resolvat însemnata cestiune a emendării și tipărirei cărților bisericesci și a înființarei tipografiei Bisericesci, ni se înfacișédă o altă cestiune, iarăși de mare însemnatate, atât pentru trebuințele de tóte dilele ale bisericeĭ nóstre cât și pentru simțul nostru național. Acésta este cestiunea cântărilor nóstre bisericesci.

Precum este în genere cunoscut, cea mai mare parte a serviciului divin în biserica orthodoxă se săvârșesce prin cântare. Tot așa se urméză și prin bisericele creștine eterodoxe. Și este fórte lesne de înțeles causa. Cântarea este mijlocul cel mai propriŭ de a deștepta și a nutri sentimentele cele nobile, iar cântecul religios sentimentele cele creștinesci, care cu deosebire în timpul serviciului divin, trebue să poséda sufletele creștinilor adunați în biserica spre slava lui Dumnedeu și spre educarea lor spirituală.

De aceea din véeurile primitive ale creștinataței, ba încă chiar în legea veche, s'a întrebuințat în serviciele divine cântarea, fie simplă, fie mai mult sau mai puțin meșteșugită. Cu curgerea timpului cântarea bisericéscă tot mai mult s'a perfecționat. Pe lângă o mulțime de poeți, carii aŭ compus fru-

---

(1) Acestu memoriŭ s'a cetitŭ de autoru în una din ședințele Sântului Sinodŭ, în sesiunea de tómnă a anului 1881.

mósele poeme ce se cânta în bisericele creştine, s'au ivit şi artiştı musicanţĭ, carĭı au cultivat şi perfecţionat modul cântarii lor, şi aŭ inventat note sau semne musicale, pentru stabilirea tonurilor întrebuinţate la cântare, pentru a nu se lasa cântarea bisericéscă la bunul plac, şi a nu degenera prin abusurile cântareţilor nepriceputı. Ce este mai mult, s'aŭ înfiinţat scolı pentru predarea, conservarea şi propagarea cântarilor bisericescı. Aşa de la vécul al X-lea vedem între personalul curţilor imperiale şi patriarchale de la rasaritul orthodox, Demnitarii numiţı „domesticı" şi „maiştri", carii nu erau de cât musicanţii saŭ dascălii cântarilor bisericescı, carii învețaŭ şi conduceau chorurile cântăreţilor. Instituţiunea acésta a câutareţilor şi a scólelor de cântări bisericescĭ, de la biserica Constantinopolitana, s'a respândit impreuna cu biserica creştina şi în tóte ţerile orthodoxe din Europa, Asia şi Africa. De la Constantinopol s'a laţit cântarea şi musica bisericéscă în Bulgaria, o data cu religia creştina în Rusia, în Serbia, în ţerile române.

In tóte aceste ţerĭ orthodoxe, impreună cu cântarea şi cântareţiĭ bisericescĭ au esistat şi anume scóle de cântări bisericescĭ pentru propagarea lor şi continuarea din ném in ném fara întrerupere.

De şi istoria nu ne-a conservat noţiuni amérunte despre cântarile bisericescĭ la Români în secolele trecute, nicĭ despre scólele unde ele se predau, nicĭ despre sistemul, dupre care se predau ele şi se esecutau prin bisericĭ; totuşĭ din monumentele istorice găsite în ţéră şi din acele făcute de străinı despre ţéra nóstră, putem a ne convinge că la Românĭ, de când esista religia şi biserica creştină, tot-d'a-una a esistat şi cântarea bisericéscă şi împreuna cu dênsa scóle de cântarı bisericescı, şi anume, pe la Metropolii, episcopiı, monastirĭ şi pe la scólele sătescı, ce unii dintre boerĭ înfiinţau pe la proprietaţile lor. Aşa din documentele istorice despre introducerea uniei în vécul al XVI-lea in Galiţia, vedem că propaganda iesuitica desfiinţase acolo tóte instituţiunile bisericeĭ orthodoxe, între altele şi scólele de cântarĭ bisericescı, în cât biserica orthodoxă a Galiţiei rĕmăsese fară cântăreţı. Şi nici nu maı

aveau de la cine invĕța. De accea creștinii de la Peremysl trimisese câți-va dascali sau diaci de ai lor. in Moldova, ca sa invețe acolo cântarile bisericesci. De acésta lipsa suferiau și orthodoxii de la Liov. Lipsa lor venind la audul Domnului Moldovei Alexandru *Lapușneanul* în anul 1558, el i-a indemnat să urmeze esemplul confraților lor de la Peremysl și sa trămita patru dascali (diaci), ca sa invețe cântarea *grecésca* și *sérbésca* (slavona) în Moldova (Церковное нотное пѣніе Россіи. p. 81). De unde se vede ca în Moldova in véeul XVI-lea se cultiva cântarea bisericéscă în amĕndoua limbele, gréca și slavona.

Dorotheŭ al Monemvasieĭ, carele pe la finele véeului al XVI-lea a calatorit în România impreuna cu patriarchul Ieremia al Constantinopoleĭ, enumerând in Sinopsul sau cronicul seu, calitațile cele frumóse ale Domnului Moldovei Petru Schiopul, dice intre altele : „El iubea inca și cântareții și avea un iscusit dascal de cântari".

Archidiaconul Pavel de Alep, descriind calatoria sa și a Patriarchuluĭ Macarie prin România, se esprima despre cântarea bisericésca din Muntenia așa : „Formele de serviciu bisericesc și cântarea la Muntenĭ sunt admirabile; caci ei sunt creștini adeverat buni și religioșĭ". In alt loc pomenesce el de cântareții domnesci, carii servesc tot-d'a-una sau in biserica Domnéscă sau in palatul Domnitorului. La strana dréptă cântau grecesce, éra la cea stânga romănesce. Descriind serviciul divin de la curtea Domnéscă din Târgovesce în dina de pascĭ, dice ca canonul pascelor s'a cântat pe *psaltica* într'un mod plăcut : mai jos spune, ca la procesie s'a cântat canonul pe psaltica grecesce și romănesce. (Archiva istorica Hajdau. t. I, pag. 87. 98, 104).

Principele Dimitrie Cantemir, descriind ceremoniele curței Domnescĭ a Moldovei și ceremoniele din biserica Domnésca, pe la inceputul véeului al XVIII-lea, pomenesce de chorul cântareților moldoveni și de chorul cântareților greci, carii cântau în biserica curțeĭ, ceĭ d'ântêiu la strana drépta, cei de al doilea la strana stânga. Tot el spune, ca cântarea in doue limbi, grecesce și slovenesce, de catre cântareți moldoveni și greci, s'ar fi introdus in biserica Domnésca, de la Vasile Voda, și

se pazia și pe timpul când el scria (op. Dim. Cant. t. II. descr. Mold. p. 170, Bucuresci 1875).

In condica obiceiurilor vechi și noi ale curței Domnesci din Moldova, scrisa in anul 1762. intre personalul curței Domnesci se pune și chorul cântareților Domnesci, compus din *protopsaltul, al doilea cântareț* și *peveți* (Letop. Mold. t. III. p. 03).

Biserica curței Domnesci era biserica cathedrala și servea de model pentru tóte bisericele in privința podóbelor și a cântarilor. Dupre modelul bisericei Domnescĭ era arangiat personalul cântareților pe la Mitropolii, episcopiĭ și monastiri. Pe lengă fie-care protopsalt era un numer de tineri aleși, numiți peveți (cântareți), cari și eĭ la rendul lor, invețând și practicând serviciul de cântareț, deveneaŭ psalți și protopsalți la curtea Domnésca, sau la alte biserici insemnate. Asemenea se urma și la tóte bisericele cele mai insemnate. Fie-care producea cântăreți pentru cele-l'alte bisericĭ. Cu deosebire in timpul Domniei Fanarioților, in principatele Române se aduceau de la Constantinopole ceĭ maĭ bunĭ cântăreți la Bucuresci și la Iași, in cât serviciul divin era maĭ magnific in România de cât chiar la patriarchia de Constantinopole. Acești cântăreți erau datori să formeze aici in țéra nouĭ cântareți dintre tinerii Români, carii indestulau bisericile, maĭ ales pe la orașe cu cântăreți aleși.

Fericitul intru amintire Ieromonachul Macarie, pe carele cu dreptul il putem numi primul dascal al psaltikieĭ nóstre românescĭ de asta-ḍĭ, și carele a trăit pe la inceputul véculuĭ present spune că in timpurile trecute cântarile bisericescĭ au fost fórte cultivate in țéra nóstră, și cântăreți in abondență, in cât un mare dascăl de cântări, grec, anume, Anastasie Rapsaniotul, venind in România ca să 'șĭ caute norocul, „când a vedut desevârsirea meșteșugului, și a audit prea dulcea firésca glasuire a dascălilor de cântări din némul nostru (românesc) s'aŭ spaimentat și singur judecând că el nu este aicea trebuincios, s'a intors și a murit in țéra luĭ. Acest esemplu il aduce Macarie din timpurile cele mai ĭnainte de dênsul. Dar aduce și un esemplu de aceeașĭ natură din ḍilele sale : „ In tre-

cuții anı au venit in țerile nóstre cel maı ântêiu dascal de cântarı al némuluı grecesc, carele cu tóte ca meșteșugul il avea ca cel d'ântêiu, dar la dulcéța glasuluı când cânta cu cei de aı némuluı nostru, dascalı Românı, in simțirile ascultătorilor da un selbatic sunet ca de o cucovae, pe lêngă nesce rândurele bine glăsuitóre. Care până ce a murit n'au defăimat, ci maĭ vêrtos se minuna și lauda firésca glăsuire a Românilor și îndemânatica lesne-intórcere, ceea-ce cu tóta intregimea și cu firésca dulcéța se atinge de inimile ascultatorilor." (vedı prefacia la Irmologion p. IX—XI).

Dar vine intrebarea: ce fel au fost cântarile bisericeı române? Ce sistema s'a urmat in scrierea și esecutarea lor? La acésta respundem, ca cântarile bisericeı nóstre au fost acele ale bisericeı grecescı, sau ale mareı bisericı Constantinopolitane, și sistema scriereı și a esecutareı, a fost acea inventată de compunctorii poemelor și cântarilor bisericescı in deosebite timpurı, și modificată în urmă de alțiĭ până la sistema psaltikieĭ moderne. Cel maĭ renumit dascal de cântarı, ca compositor și al poemelor și al cânteculuı Bisericeĭ este St. Ioan Damaschin, care a trait în véeul al VIII-lea. El a regulat cânteeul pe 8 glasurı sau octoichul, compunênd deosebite stihurı si canóne, pe aceste 8 glasurĭ. El a introdus și semnele pentru a înlesni învêțătura cântarilor. Semnele luĭ însă, precum se crede, nu eraŭ de cât literele alfabetuluı grecesc, puse d'asupra textuluĭ cântărilor în deosebite posițiunı. Aceste semne primitive treptat s'aŭ modificat prin alte semne nouı, din care cu timpul s'aŭ format cunoscutele semne sau, cum le numesc Rușiĭ, *cârlige* ale psaltichieĭ vechĭ și nóua. Organisatorul psaltichieĭ vechĭ se crede a fi Ioan Cucuzel, carele cam pe la finele véculuĭ al XVIII-lea a fost maĭ ântêiu maistru, sau dascalu al cântăreților împĕrătescĭ din Constantinopole, și apoĭ monah la Muntele-Athonu. El a regulat și notele psaltichieı vechı, care cu variĭ adáosurı făcute de alțĭ maistri de cântarı de la Constantinopole au servit de normă până pe la inceputul véculuĭ present pentru cântarile bisericescı in Constantinopole și în țerile române.

Pentru pastrarea și propagarea cântuluı bisericesc oriental

se pazia și pe timpul când el scria (op. Dim. Cant. t. II. descr. Mold. p. 170, Bucuresci 1875).

In condica obiceiurilor vechi și noi ale curței Domnesci din Moldova, scrisa în anul 1762, între personalul curței Domnesci se pune și chorul cântareților Domnesci, compus din *protopsaltul, al doilea cântareț* și *peveți* (Letop. Mold. t. III. p. 03).

Biserica curței Domnescĭ era biserica cathedrala și servea de model pentru tóte bisericele în privința podóbelor și a cântarilor. Dupre modelul bisericei Domnesci era arangiat personalul cântareților pe la Mitropolii, episcopiĭ și monastiri. Pe, lênga fie-care protopsalt era un numer de tinerĭ aleșĭ, numiți peveți (cântareți), cari și eĭ la rêndul lor, învêțând și practicând serviciul de cântăreț, deveneau psalți și protopsalți la curtea Domnéscă, sau la alte biserici însemnate. Asemenea se urma și la tóte bisericele cele maĭ însemnate. Fie-care producea cântăreți pentru cele-l'alte biserici. Cu deosebire în timpul Domniei Fanarioților, în principatele Române se aduceaŭ de la Constantinopole ceĭ mai bunĭ cântăreți la Bucurescĭ și la Iași, în cât serviciul divin era maĭ magnific în România de cât chiar la patriarchia de Constantinopole. Aceștĭ cântăreți erau datorĭ să formeze aici în țéră nouĭ cântărețĭ dintre tinerii Românĭ, carii îndestulau bisericile, maĭ ales pe la orașe cu cântărețĭ aleșĭ.

Fericitul întru amintire Ieromonachul Macarie, pe carele cu dreptul îl putem numi primul dascal al psaltikieĭ nóstre românescĭ de asta-dĭ, și carele a trăit pe la începutul véculuĭ present spune ca în timpurile trecute cântările bisericescĭ aŭ fost fórte cultivate în țéra nóstră, și cântăreți în abondență, în cât un mare dascăl de cântari, grec, anume, Anastasie Rapsaniotul, venind în România ca să 'șĭ caute norocul, „când a vedut desevârșirea meșteșuguluĭ, și a audit prea dulcea firésca glasuire a dascălilor de cântărĭ din némul nostru (românesc) s'au spaimêntat și singur judecând că el nu este aicea trebuincios, s'a întors și a murit în țéra luĭ. Acest esemplu îl aduce Macarie din timpurile cele maĭ înainte de dênsul. Dar aduce și un esemplu de aceeașĭ natura din dilele sale : „ In tre-

cuţii ani au venit în ţerile nóstre cel mai ântéiu dascal de cântarĭ al némului grecesc, carele cu tóte ca mestesugul il avea ca cel d'ântéiu, dar la dulcéţa glasului când cânta cu ceĭ de ai némului nostru, dascali Români, în simţirile ascultătorilor da un selbatic sunet ca de o cucovae, pe lênga nesce rândurele bine glasuitóre. Care până ce a murit n'au defaimat, ci maĭ vêrtos se minuna şi lauda firésca glasuire a Românilor şi îndemânatica lesne-intórcere, ceea-ce cu tóta intregimea şi cu firésca dulcéţa se atinge de inimile ascultatorilor." (vedi prefacia la Irmologion p. IX—XI).

Dar vine intrebarea : ce fel au fost cântarile bisericeĭ române? Ce sistema s'a urmat in scrierea şi esecutarea lor ? La acésta rèspundem, ca cântarile bisericeĭ nóstre au fost acele ale bisericeĭ grecescĭ, sau ale mareĭ biserici Constantinopolitane, şi sistema scrierei şi a esecutărei, a fost acea inventata de compunétorii poemelor şi cântarilor bisericescĭ în deosebite timpurĭ, şi modificată în urma de alţiĭ până la sistema psaltikieĭ moderne. Cel maĭ renumit dascal de cântari, ca compositor şi al poemelor şi al cânteculuĭ Bisericeĭ este St. Ioan Damaschin, care a trăit în véeul al VIII-lea. El a regulat cânteeul pe 8 glasurĭ sau octoichul, compunênd deosebite stihurĭ şi canóne, pe aceste 8 glasurĭ. El a introdus şi semnele pentru a înlesni învéţatura cântărilor. Semnele luĭ însa, precum se crede, nu eraŭ de cât literele alfabetuluĭ grecesc, puse d'asupra textuluĭ cântărilor în deosebite posiţiuni. Aceste semne primitive treptat s'aŭ modificat prin alte semne nouĭ, din care cu timpul s'aŭ format cunoscutele semne sau, cum le numesc Ruşii, *cârlige* ale psaltichieĭ vechĭ şi nóua. Organisatorul psaltichieĭ vechĭ se crede a fi Ioan Cucuzel, carele cam pe la finele véculuĭ al XVIII-lea a fost maĭ ântéiu maistru, sau dascalul al cântăreţilor împĕrătescĭ din Constantinopole, şi apoi monah la Muntele-Athonu. El a regulat şi notele psaltichieĭ vechĭ, care cu variĭ adáoseturĭ făcute de alţĭ maistri de cântari de la Constantinopole aŭ servit de norma până pe la inceputul véculuĭ present pentru cântarile bisericescĭ în Constantinopole şi în ţĕrile române.

Pentru pastrarea şi propagarea cântuluĭ bisericesc oriental

la Românĭ, au contribuit mult, monastirile din orient care aveau în România monastirĭ date sub administrația lor, și unde veneau și petreceau egumenĭ și calugarĭ grecĭ; de asemenea Domniĭ Fanarioțĭ, toțĭ deprinșĭ la Constantinopole cu cântul psalților patriarchieĭ, pentru care mulțĭ din aceștĭ Domnĭ, la venirea lor la domeniile principatelor, ișĭ aduceau și psalțĭ grecĭ.

Trebue să însemnam aicĭ, ca cântarea bisericeĭ orthodoxe, de și în originea eĭ a fost aceeașĭ : cea constantinopolitana, care ca dintr'un centru mare bisericesc, împreună cu religia creștină, și cu organisarea bisericéscă, s'a transportat în tóte țerile orthodoxe ale Europeĭ : Bulgaria, Serbia, România și Rusia; dar cu timpul, din causa diferințeĭ limbelor, a împrejurarilor politice, a geniuluĭ musical al popórelor, cântările bisericescĭ au suferit fórte marĭ prefacerĭ.

Așa Rusia, primind de la Constantinopole religia creștină, a primit tot-uă-dată de acolo și tot personalul bisericesc : episcop, preoțĭ, cântărețĭ și tóte cântările de la Constantinopole. Psaltichia bisericeĭ grecescĭ s'a introdus și acolo, precum arata multe cărțĭ vechĭ de psaltichie, puse pe textul slavon al stichirilor, troparelor, condacelor etc., ce se cântă în biserică : psaltichiele acestea se întind în epoca de la vécul al X-lea până la vécul al XIV-lea.

In urmă, caderea Rusieĭ sub jugul Tatarilor, căderea imperiuluĭ Bizantin sub jugul turcilor, autocefalia bisericeĭ rusescĭ, au isolat cu totul pe Rușĭ de biserica Constantinopoleĭ. Se adaogă la acésta ignoranța cea adânca ce a domnit secole în Rusia, și resbócele intestine dintre Cnejiĭ, cariĭ ișĭ disputau domniile și împărțise țéra intru o mulțime de Cneaziate. Din aceste cause cântarea, ca și tóta disciplina bisericéscă, a ajuns în cea maĭ mare confusie și desordine. S'a format pe fondul psaltichieĭ grecescĭ o psaltichie stranie cu totul, s'aŭ schimonosit semnele grecescĭ, s'aŭ inventat uă mulțime de alte semne cu forme și numirĭ fórte curióse, pe care Rușiĭ în genere le numesc *cârlige*, iar cântarea pe aceste semne o numesc *cântare cârligata* sau *pe cârlige* (kriucovoe pienie). Între numirile technice ale acesteĭ arte de psaltichie ruséscă se găsesc

d. es. *créța, tare ca tunetul, luminata, serpóica* sau *smeúica, nodul, praștia, luntrea, luntrea îndoita, prea luminata, iute ca apa, frumósa, jidorésca, lina, iapa* sau *magarița, întunecata, grozara, treĭ sorĭ, pacĭnica, clatinatórea* și altele, pe carī nicī un musicant astă-dĭ nu le maī póte descifra, ci numaī Lipovenii își maī bat capul cu dênsele, scriĭndu-le și muncindu-se a cânta pe ele cântecul lor bisericesc cel sĕlbatic, spre a fi în tóte fidelĭ principiuluĭ de conservare în totul a datinelor vechĭ bisericescĭ. Tot în acele carțī vechĭ de psaltichie rusésca, se maī gasesc termenĭ, ca : *leghi, putere, habara, nenenaĭca ahata, homona.* Cele d'ântêiu doue cuvinte, simplĭ termenĭ musicalĭ, cântăreții rușĭ le cânta împreuna cu textul cântărilor. După esemplul lor adăogim, și noĭ până astadĭ la cântarea „Sfinte Dumnedeule" cuvêntul : *putere,* alțiĭ : *puternice,* alțiĭ : *puterilor.* Ceĭ-l'alțĭ patru termenĭ următorĭ, arată deosebite silave ce se adăogaŭ printre silavele cuvintelor cântareĭ, dupa moda grecilor, ceea-ce la Rușĭ nu facea, de cât încurca și întuneca înțelesul cuvintelor. Nenenaĭca rusésca nu este alt ceva, de cât eratima greceéscă, cunoscută și la noĭ și întrebuințata maĭ ales la finele chinonicilor. Pe lângă nenenaĭca rusésca psaltichia greceéscă obicinuită la noĭ, maĭ avea terereműri, și tototóle; dar în psaltichia rusésca ele nu se găsesc; caci altminterea eĭ ar pomeni și de *tererečca* și de *totoroĭca ;* dar se vede că ele au fost creațiune a psalților maĭ din urma de la Constantinopole, pe când psaltichia rusésca se stabilise și își luase forma sa definitivă. Cânturile psalticale rusescĭ eraŭ mult maĭ lungĭ de cât cele grecescĭ. Așa comparând cuvêntul *aliluia* cântat în amêndouĕ felurile, grecesce și rusesce, în cel d'ântêiu gasim vocala A de la început repețita numaĭ de 3 orĭ, iar în cea rusésca de 12 orĭ ; de asemenea vocala *a* de la urmă în grecesce repețita de 4 orĭ, iar în cea rusésca de 30 orĭ.

Judecând dupa semnele psaltichieĭ rusescĭ, care eraŭ variĭ, dupa locurĭ și autorĭ, ele nu însemnaŭ tonurĭ fixe, marĭ saŭ micĭ, ci eraŭ un fel de ieroglife, care faceaŭ alusiune la scĭute figurĭ de cântare, care figurĭ, cine-va trebuia sa le învețe din auḑ de la un cântareț espert. De unde se înțelege, ca cânta-

rea era espusă capriciului și talentului cântarețului, mai mult saŭ mai puțin abil. De aici a și urmat acea nepomenită confusie în cântare și greutatea de a o invěța și de a pazi uniformitatea în cântare. Acéstă anomalie a cântăreĭ bisericescĭ în Rusia s'a continuat până în véeul al XVII-lea.

Rușiĭ din partea sud-vestică a imperiuluĭ aŭ păstrat maĭ bine vechia cântare a bisericeĭ orthodoxe, dusă acolo de la Slaviĭ de Sud, împreună cu cartea (literatura) bisericéscă, formată în Bulgaria. Pentru care și cântarea dusă la eĭ din Bulgaria, pórtă până astă-dĭ numele de cântarea *bulgară*.

Ea de asemenea se baséză pe cele 8 glasurĭ ale bisericeĭ orientale, însă esecuția eĭ este mult maĭ simplă de cât aceea meșteșugită a psaltichiceĭ grecescĭ și rusescĭ. Ea de asemenea este melodică, și s'a păstrat tradițional prin practica bisericéscă și prin audire de la uniĭ la alțiĭ.

Rușiĭ aceștia fiind maĭ în contact cu țěrile civilisate ale apusuluĭ, și maĭ de aprópe cu Polonia, și chiar încorporațĭ la ea, la dênșiĭ s'au înființat maĭ ânteiu scolĭ, și s'aŭ format bărbațĭ invěțațĭ, și maĭ cu deosebire în cler. Kievul a strălucit maĭ ânteiu prin cultură. Mitropolitul Petru Movilă a înființat acolo prima scólă teologică sistematică, carea a produs pe ceĭ maĭ renumițĭ bărbațĭ aĭ bisericeĭ rusescĭ, carĭĭ apoĭ au luminat și Moscova și tot imperiul Țarilor. Tot aicĭ maĭ ânteiu s'a simțit trebuința de a reforma cântările bisericescĭ și a găsi o sistemă de a înlesni învěțarea lor și păstrarea nealterată. De aceea eĭ lăsând la o parte tóte psalticele greco-rusescĭ aŭ adoptat notele liniare ale musiceĭ occidentale. Spre a rěspunde maĭ bine scăreĭ tonurilor celor 8 glasurĭ bisericescĭ, eĭ în loc de 4 liniĭ, au adoptat 5 liniĭ. Cântărilor aŭ păstrat forma melodică a cântărilor bisericeĭ orientale, și pe aceste note liniare aŭ început a pune pe rând tóte cântările bisericescĭ. Semnele acestea saŭ notele de cântări, fiind-că s'au ivit maĭ ânteiŭ în Kiev, s'aŭ și numit : semnele de kiev (kievscoe znamia). Tot acolo s'a ivit și ânteiul manual de învěțămêntul acestor nouĭ note ale cântăreĭ bisericescĭ. In jumětatea ânteia a véculuĭ al XVII-lea notele acestea liniare s'au făcut cunoscute și s'aŭ rěspândit în tóte bisericele din Rusia-

Mica și din Galiția sau Rusia-Roșie. Pe la jumetatea véculuî al XVII-lea Rușiî invețațî in Kiev, stremutându-se in Rusia-Mare, au dus cu sine acolo și cărțile de cântarî pe note precum și meșteșugul musical cel nou, sau semiografia liniară adică notele pe liniî. Nicon, mitropolitul Novgorodului, și în urmă patriarh al Moscovei, fiind fórte iubitor de cântarea bisericéscă, cel ânteiu a fost, carele a apreţuit însemnatatea nouei metóde de a cânta și de a învéța arta cântăreî după noua metodă; de aceea făcêndu-se patriarh, a lățit acéstă metodă prin tótă Rusia, împreună cu alte reforme marî pe târêmul bisericesc.

Cu tótă împrotivirea ce au intêmpinat în urma reformele bisericescî ale luî Nicon, cu tóte că el a cadut jertă intrigilor politice, și ale ignoranților, cu tótă desbinarea de orthodoxie și cu tot protestul așa numiților vechî-credincioșî, adică Lipovenilor, contra reformelor bisericescî ale luî Nicon, cântarea pe note liniare a remas introdusă în biserica Rusieî. Sub Petru-cel-Mare, când catedrele erarchice cele maî însemnate din Rusia erau ocupate de barbațî formațî în Academia moviliană de la Kiev, și după ce s'a înființat cârmuirea bisericéscă sinodală, în locul ceî patriarchale, tóte cântările bisericescî de peste întregul an s'au pus pe note liniare, și s'au introdus prin bisericî și prin scóle, ca toțî să le pótă învéța și cânta: éra cântările cârligate, s'au psaltichia veche rusécă au rêmas în pastrarea Lipovenilor, carî au format diferite secte schismatice în sînul bisericeî rusescî, ca unul din argumentele validitațeî epitetuluî ce eî îșî dau de: „vechiî-credincioșî chreștinî rușî"

Acéstă cântare nouă rusécă, precum am dis este melodică, basată pe cele 8 glasurî ale bisericeî orientale antice. De și tonurile principale ale suișuluî și pogorișuluî glasuluî sunt aceleașî ca și în cântarea grecéscă și românéscă, însă le lipsesc multiplele micî variațiî ale glasuluî printre intervalele principale, prin care se deosibesce psaltichia nóstră actuală, și maî ales cea veche grecéscă. Acéstă însă identitate fundamentală a melodieî rusescî și a celeî grecescî și românescî se observă numaî de ómenî speciali în artă, iar la audul persó-

nelor necunoscĕtóre, ele nu par a avea nici o analogie între dênsele, ci cu totul deosebit una de alta.

Noua arta musicala în Rusia s'a lațit repede în véeul al XVIII-lea. Afara de chorul de la capela imperiala, și de cel sinodal, s'au format choruri pe la curțile magnaților, pe la mitropolii, episcopii și pe la alte biserici însemnate. Rușiĭ însa nu s'aŭ mulțumit ca chorurile lor care erau compuse din multe persóne, sa cânte melodie, sau unison, ci simfonie sau armonie. Acésta însa n'a fost ușor, și de multe orĭ în loc de armonie sau simfonie eșia o cacofonie; căcĭ cântările erau scrise unisonic, sau pentru un glas.

Pe la inceputul secoluluĭ acestuia Impĕratul Alexandru, visitând gubernele de miază-nópte, a avut nemulțumirea de a audi acest fel de cacofonie prin biserici, și a dat ordin a se lua mĕsuri pentru introducerea armonieĭ în cântarile bisericesci, Bortnianski, maestrul capeleĭ imperiale, — un musicant talentos, format în Italia, — a învețat maĭ întêiu armonia pe cântarețiĭ din Petersburg, de unde apoĭ ea s'a rĕspândit și prin cele-alte guberniĭ. Bortnianski spre a înlesni introducerea armoniei în cântarea bisericéscă a compus o mulțime de cântări bisericescĭ pe patru și mai multe partiturĭ musicale, cu note deosibite pentru fie-care partitură, așa ca tóte la un loc închee cea maĭ sublimă armonie musicală. Cântările luĭ, și maĭ cu séma numerósele lui concerturĭ, sunt atâtea cap-d'opere musicale, care se cântaŭ nu numaĭ în biserici, dar și prin case și adunări de către musicanți laicĭ.

Cu tóte acestea în urmă s'a observat că câtățile luĭ Bortnianski, și maĭ ales concertele, sunt prea artificiale, și musica lor de și fórte plăcuta și încântătóre, nu corespunde cu simplitatea și dulcéța aceea naturala, ce cer canónele de la cântarea bisericésca, și de aceea ele aŭ început a se parasi, și rar se întrebuințéză prin bisericĭ.

De aceea Livov, alt maestru al capeleĭ imperiale și succesor luĭ Bortnianski, parăsind calea deschisa de Bortnianski pentru desvoltarea și perfecționarea cântarilor bisericescĭ 'și-a luat de basa carțile musicale anterióre, publicate de Sinod, cu cântarea melodica antica, și pe acelea le-au transformat

in câutare armonica, adăogând la ele partiturile cu note, cerute pentru încheerea armoniei musicale.

Aceste nouĭ opere musicale aprobate de Sinod, servesc in tótă Rusia ca cărţi musicale bisericesci pentru tóte chorurile. Tot-o-data pe lângă dênsele se întrebuinţéza şi cărţile de musică melodica, pentru acele biserici care nu au choruri, ci numai câte unul saŭ două dascali. Trebue să adaog aici, ca cântarea armonică sau simfonica, aşa de tare s'a înradacinat în poporul rusesc, ca chiar cântecile ordinare ei le cânta în armonie mai mulţi. De asemenea în bisericele cari nu au chorurĭ, pe la sate şi oraşe mici, adesea-ori se vêd persóne particulare, cari aŭ glasurĭ bune, maĭ ales în timpul liturghiei adunând-se pe lângă dascălul bisericeĭ, şi cântând tóte cântarile liturghieĭ cu o armonie fórte placuta.

Incheem istoricul cântărilor bisericeĭ rusesci prin aceste observaţiĭ : 1) că în acéstă biserică sunt două feluri de cântări : cântarea melodica şi cântarea simfonica; 2) ca în biserica rusécă îngrijirea principală pentru cultura cântului bisericesc o are Impĕratul, carele are în palatul sĕu o şcóla de model pentru cultura musicei bisericescĭ, şi chorul cel mai perfect, carele este admirat de toţi, câţi au avut ocasiunea a'l asculta ; 3) ca Sinodul bisericeĭ rusesci privighiaza, ca cântarea bisericéscă să progreseze şi se nu se abată de la calea prescrisă de canóne şi de părinţiĭ bisericescĭ, în regulele generale de composiţie şi executare, şi nici ua cântare nu se admite în biserică fără aprobarea Sinodului.

In ţĕrile slavice de la sud, Bulgaria şi Serbia, cântarea bisericéscă de timpuriu a luat două direcţiunĭ, una grecéscă pentru bisericile catedrale unde se întrebuinţa limba grécă, alta naţionala, pe la bisericele unde se întrebuinţa limba slava. Cântarea acésta slavă este cunoscută sub numirea de *bulgara* saŭ *sêrbésca*, şi se întindea prin tóte ţĕrile sudice, unde acésta limba se întrebuinţa prin biserici, şi anume : Bulgaria, Serbia, ţĕrile române şi Galiaţia. Ea de asemenea avea de basa cele 8 glasuri ale bisericei orientale. Melodia însa s'a desvoltat intr'un mod tradiţional, fara artă, cu turnuri produse de geniul musical al fie-careĭ naţionalitaţi. Remaşiţe ale acestui cânt

slavonesc, numit altmînterea *bulgaresc* sau *sêrbesc*, dupre cum și limba veche slavona, ce se întrebuința in biserica se numea când *bulgara* când *sêrbésca*, s'au pastrat in România până asta-ḑi in unele cântari religióse, bisericesci și populare. Astu-feliŭ este: *Canonul Florielor*, care in Moldova se cânta până acum prin biserici; iar in Muntenia il cânta copiii în ajunul Duminicei Stâlparilor, când umbla cu stâlparile pe la case vestind sosirea acestei sêrbatori. De asemenea *Marimurile* sau viliceniele de la polieleul sêrbatorilor. Melodiele acestea la greci sunt necunoscute. Dintre cele populare vom numi cântarile de stea: *Trei Craĭ de la Rasarit, Nunta din Cana-galilea, Auḑiţĭ aceste tóte, În Vetleem s'a nascut Christos. Astă-ḑĭ cel prea laudat, O dicee prea încetate*, sau cântul catichetic. Tóte acestea sunt o rêmașița prețiósa din timpurile antice despre modul cântarei usitat la Români, când se întrebuința in biserica nóstra limba slavona, și care mod de cântare s'a perpetuat îndelung și dupa introducerea limbeĭ române prin biserici, până ce apoi fu înlocuit cu cântarea după psaltichia grecéscă, mai ales dupa introducerea psaltichiei așa numita *noua*, care a înlesnit învêțarea și rêspândirea cântareĭ dupa psaltichie in tóte bisericile române din târgurĭ și sate. Cântarea aceea veche slavona s'a continuat prin unele monastirĭ ale Moldoveĭ împreuna cu limba slavonă până in vécul present, însă în forma ce a luat acéstă cântare în Galiția in vécul al XVII-lea, și puse pe note liniare. Dovadă servesc manuscrisele de cântări, ce s'au pastrat prin bibliotecele unor monastirĭ române. Voiu aminti d. es. cărțile manuscrise slavone de cântari pe note liniare din monastirea Doljesci, din ținutul Roman, aduse la acésta monastire de Artemon Egumenul monastirei Horecea, din Bucovina, carele cu o sută de ani în urmă, la ocasia luarei Bucovinei de Austria, s'a stramutat in Moldova, la monastirea Doljesci, împreună cu călugariĭ, cu cărțile și odórele monastirei Horecea. Tot acéstă cântare slavonă, s'a continuat in monastirile Némțu, Secu, Verona din Moldova, însă numai la strana stânga, până la anul 1860, de către galugării ruşĭ ce petreceaŭ in acele monastiri. Acésta cântare slavonă se

mai continuă şi astă-dî în Bucovina, în bisericile creştinilor ruteni de acolo, şi este cunoscută sub numirea de *cântare bulgară*.

Melodia acésta vechie slavonă, într'o formă mai apropiată de cântarea grecéscă şi cu nuanţe ale cântecului naţional, se menţine până astă-dî la Serbî şi la Românii din Banat şi din Transilvania pe unde psaltichia grecéscă nu este în us, nici cunoscută măcar.

Nu de mult am avut ocasiunea a asculta pe un român bănăţian, cum se cântă la eî cântările bisericesci. El 'mi-a cântat Irmósele de la Nascerea Domnuluî. Cântarea era tot pe glasul ântêiu, ca şi la noî, ceva însă maî trăgănată, şi esecutată cu un ton plângător, carele 'mi-a amintit o doină populară, ce o audeam în copilăria mea la ţéră, şi care se începe cu cuvintele :

„Oleleo frate réslet!
Ce nu vii să ne maî vedi!"

Tot el îmî spunea, că în copilăria luî, la biserica română din Lipova, în Banat era un cântăreţ bun, carele, când cânta Irmosul de la oda a 7-a : „Cuconiî în buna credinţă fiind crescuţî, nebunésca porunca a tiranuluî celuî păgân nebăgând'o „în sémă, de gróza foculuî nu s'au spăimântat"..... le intona cu atâta ardóre, în cât bĕtrânii plângeau, aducêndu'şî aminte de persecuţiunele ce au suferit eî pentru păstrarea buneî credinţe a lor strĕmoşescĭ.

Insemnăm că bulgariî în timpurile din urmă aŭ introdus la dênşiî psatichia grecéscă modernă, aplicând'o la limba lor, precum am făcut noî.

Să revenim la cântarea bisericéscă din România nóstră.

Am vĕdut că în ţerile nóstre românescĭ, în Moldova şi Muntenia, din vechime se obicĭnuia doue forme de cântarĭ : erau sciute cântărĭ, carĭ se cântau în grecesce dupre moda grecéscă ; şi altele în slavonesce, după moda slavonă antică.

Paisie Patriarhul de Alexandria şi Macarie al Antiochieĭ, pe la mijlocul véculuĭ al XVII-lea, aflându-se în Moscova, într'o cuvêntare adresată din partea lor Ruşilor în biserică în diua de Crăciun, îndemnându'ĭ să înveţe grecesce şi se cânte cel

puțin unele cântari greecesce, aduce esemplul altor națiuni orthodoxe precum: Gruzii, Sêrbii, Bulgarii, Muntenii, Moldovenii, cari toțī cânta in bisericile lor greecesce *Sânte Dumnedeule și cheruvicul* (Нотное пѣніе въ Россіи Москва 1867, p. 116). Obiceiul acesta de a cânta câte ce-va greecesce prin biserici chiar și la cele de țéra pe la sate, s'a perpetuat până in dilele nóstre. Noï toțī am apucat cântându-se și pe la sate unele cântarī greecescī la liturghie, precum: Cheruvicul, Axionul etc. Pe la mijlocul vécului al XVIII-lea se cânta în trei limbi: greecesce, slavonesce și românesce, precum arată Catavasierele tiparite atuncī, ca cărțī de cântarī bisericescī, d. es. Catavasierul tiparit la Râmnic in anul 1759 de episcopul Grigorie al Râmnicului. Dintr'un manuscris de cântarī bisericescī scris tot in vécul al XVIII-lea de un preot moldovén de țéra, popa Tóder de la Bodescī, se vede că pe atuncī, cântările duminicale din Octoihu se cântau slavonesce, precum și podobiele. Dar la urmă sunt scrise și cântarī greecescī, anume: *Agios otheos: Agios, Agios, Agios kirios Saraoth: Se ymnumen: Christos anesti (Troparul la pascī).* Cât de nesemuita și bizară trebue sa fi fost cântarea greecéscă executata de neprocopsitul dascalu român de la țéra, putem judeca dupa dicerile greecescī scrise de el într'un mod fórte schilod: „Hs. anistis ec nicrothanatot thanatos batinisas ketis etizemis imis zoi charistomenos".

Așa dar in România aŭ fostŭ din vechime și până nu de mult doue felurī de cântarī: una greeéscă saŭ cultă, pe care o putemu numi și boeréscă sau nobilă, și alta slavonă și apoi românéscă, amêndoue inculte, pe care le putem numi cântare vulgara sau țerănéscă, pentru care rĕmășițele eī, precum am spus maī sus, aŭ rĕmas pînă astă-dī în poporul de jos.

Melodia greeéscă s'a continuat în Moldova și Muntenia, intocmaī ca la Constantinopole, și a primit aici aceleașī variațiī și prefacerī, cărora a fost ca supusă la Patriarchia de Constantinopole. Anume ca a degenerat mult din puritatea sa antica și sub influența cântecului turcesc a capătat figurī și forme cu totul streine de cântarea bisericéscă. Turcirea cântarilorilor bisericeī chrestine orthodoxe in vécul trecut a

mers aşa departe, în cât în biserica se audeau aceleaşi manele şi taximuri ale cântecului turcesc, cu care resuna Bosforul la primbările şi desfatarile turcilor cu caicele.

Cel ântêiu psalt, carele a introdus în psaltikie turcismurile, precum ne spune cuviosul nostru dascal de cântarı Macarie, în prefaţa Irmologiului (p. VIII), a fost Petru Lampadarie Peloponesianul séu Moraitul.

Acéstă direcţie nebisericéscă a cântarei s'a continuat şi tot mai mult s'a depărtat de la vechia melodie bisericéscă, atât în Constantinopole şi în tot orientul orthodox cât şi la noi, tot véeul trecut şi parte şi în véeul present. Cuviosul Macarie vorbind de acéstă epocă de cadere a cântului bisericesc dice: „Până în dilele luĭ Petru Lampadariu Moraitul o aşedare de cântare era în tóte părţile; éra el puţin eşind din drumul celor vechĭ, şi óreşi-ce strein semanând în mathemele luĭ, ceĭ după dânsul, puţinĭ de nu toţi, nu numai ca cu totul le-au dejghinat, dar şi schimonosituri din cap şi din trup, au început a face când cântă în sânta biserica. Şi de la acestia şi incóce au început a se urî cele aşedate şi bisericescı, şi pre cele de Prea-Sântul-Duh insuflate, ale numi greţóse şi plieticóse, şi cu un cuvênt au început a se cânta cântece lumescĭ, şi de multe orı a se audi în sânta biserica chiar acelea pe care le cântă turcii în cafenele si prin adunările lor, şi pretutindenea a se audi şi a se striga: cântari nouĭ şi profora de Ţarigrad, cântari noui şi ifos de Ţarigrad“ (p. X).

Rătăcirea acésta a psaltikiei greceseı a provenit în mare parte şi de acolo, ca semiografia veche sau arta de a preda inseris melodia cântărilor bisericesci, era fórte neperfecta; ea nu putea precisa cu esactitate tonurile musicale, ci facea numaĭ nisce indicii maĭ mult sau maı puţin generale, şi esecutarea lor depindea da la priceperea şi talentul psaltului.

Acésta am observat'o şi mai sus, unde am vorbit de vechia psaltikie rusésca. Defectul acesta al psaltikiei grecesci l'au simţit şi psalţiĭ de la Constantinopole de mult şi unii dintre ei sau încercat a'l inlatura. Macarie numind vechia semiografie *grea* şi *nelesniciósa*, arata şi numele psalţilor greci, carii

s'aŭ încercat a o perfecționa. Așa au fost noul protopsalt Chrisanth, și preotul Balasie contimporan (în vécul trecut). Apoi protopsalții bisericeĭ mari Ioan și Daniil. Dupa eĭ Petru Lampadariu. Semiografiia introdusa de dênșii au fost maĭ lesniciósa; totuși ea nu precisa tactul, variația tonurilor, ansamblu sau intregimea melodiei, éra dulcéța cântárei era ne-apropiata (Macarie ibid. p. VIII).

Aceste defecte ale psaltikieĭ și ale semiograficĭ eĭ observându-le la începutul acestuĭ secol, și dorind ale pune capĕt, treĭ marĭ cântărețĭ de la Constantinopole, anume: Archiereul Chrisant, Grigorie protopsaltul și Churmuz Skevofilaxul bisericeĭ ceĭ mari, au întreprins îndreptarea cântărilor bisericescĭ și perfecționarea semiografieĭ musicale. După ce aŭ lepădat din cântarile bisuricescĭ figurile cântecului turcesc, au alcătuit și o nouă sistemă de semiografie. Au ales din semnele saŭ notele vecheĭ psaltikiĭ numaĭ pe cele trebuitóre noueĭ sisteme, și le-au dat însemnărĭ de tonurĭ precise, ca notelor musiceĭ evropiene moderne. Aŭ determinat semne pentru tonurĭ, pentru tact, pentru diferitele variațiunĭ ale glasuluĭ, semne despărțitóre pentru pastrarea ansambluluĭ melodieĭ etc.

Acéstă nouă sistemă de psaltikie, după ce s'a aprobat și publicat în Constantinopole, a fost fórte bine apreciată și adoptată în tot orientul ortodox și în țĕrile nóstre române.

Am dis maĭ sus că la noĭ eraŭ două felurĭ de cântărĭ: una cultă sau bocrééscă—cea grecéscă; alta necultă, țĕrănéscă.—cea slavonă și apoĭ cea românéscă. Acéstă din urmă a fost cultivată cu deosebire în monastirile române, care compuneau chinoviile nóstre și care au fost reservate monachismuluĭ român, unde n'a străbătut influența grecéscă, nicĭ limba grecéscă, ca în monastirile cele închinate, unde totul era grecesc. După ce, de la vécul al XVII-lea, aŭ început a se tipari cărțile serviciuluĭ divin în limba română, acolo cântecul slavonesc a început a se aplica la textul cântărilor românescĭ. Predarea acestuĭ cântec se făcea într'un mod practic din audire în biserică, și prin predarea din aud de la cântăreții batrânĭ celor tinerĭ. Urme de semiografia veche pentru cântarea slavonă saŭ română nu s'a păstrat nicĭ s'a desco-

perit până acum unde-va în țerile nóstre. Un singur catavasier din véeul al XVII-lea am gasit, acel amintit mai sus, edat la Râmnic, în care se vede scrise cu mâna de un cântareț, óre-care semne de psaltikie puse pe d'asupra rândurilor. Semnele aceste sunt fórte sărăcăciόse și puține, anume: o linie drèptă orizontala (—), un semn de scurtare (˘), o cruce intrégă (+), o cruce jumatațita (⊥), un cârlig, ca un început al semnului *ison* (•—), o trăsură drèptă perpendiculara la sfîrșitul frasei (|). Cel puțin acésta însamna, că pe atunci cântareții se încercau a înlesni altora modul de a învęța cantarile românescî.

In chinoviele nóstre, monachii cântareți, de și nu cântau grecesce, de cât puține cântări, ei se ocupau serios cu cultivarea psaltikieĭ grecescĭ și cu aplicarea eĭ la cântarea românéscă. Cântarea monastirèscă se deosibea prin dulcéța și linitatea melodieĭ, prin simțul pietățeĭ, și era ferita de tóte turcismurile psalților grecĭ. Esemplul acesta l'aŭ urmat și unii dintre psalții românĭ laicĭ. Eĭ aŭ scris multe cântări românescĭ pe psaltikia veche. Dar pe de o parte nefiind încuragiați și ajutați pentru tiparirea cărților lor musicale; éră pe de alta parte temêndu-se de persecuția Grecilor, ce dominau în țéra și urau tot ce e românesc, scrierile lor s'aŭ perdut cu mórtea lor. Cuviosul Macarie dascalul, vorbind despre acésta dice: „Mulți și din psalții ceĭ desevârșit din némul nostru s'aŭ aretat cu rîvnă în vremi, ca sa facă câte ce-va în limba nóstra, precum fericitul întru pomenire Arsenie Ieromonahul Cozianul, Calist proto-psaltul santeĭ Mitropolii a Bucurescilor și Șerban proto-psaltul curțeĭ Domnescĭ. Cariĭ nu numai Anastasimatarul Melos, cheruvicele, pricesnele tóte, catavasiele, irmósele tóte și altele, dar și partea cea maĭ multa a papadikieĭ (cântările puse pe semne) o aŭ prefacut românesce cu tótă desêvêrșita alcătuire, minunați dascălĭ și alcatuitorĭ aĭ vremeĭ lor, stand, în cea veche musichie. Insa una pentru greutatea și alta pentru zavistia celor ce nu pot sa vadă sporirea și să audă pre acestea în limba graiului nostru, d'impreuna cu mórtea lor aŭ perit și ostenelele lor" (ibid p. IV).

Macarie spune și despre sine, ca el maĭ intaiu a învęțat

cantarile bisericesci dupre psaltikia veche, și mișcat din dragoste catre limba materna, nu puține cântări românesci le-au compus pe acea psaltikie, ca să înlesnéscă formarea cantareților români. Dar după ivirea psatikiei cei noue, el a parasit tóte ostenelele sale de mai nainte, și s'a apucat cu mare placere a le lucra dupre sistema cea nouă. Sa'l ascultam pre el insul cum se esprima despre psaltikiea cea veche și cea noua: „Tot-d'auna avênd rivna ca sa prefac cântarile bisericesci in graiul patriei, în toți anii vieței de una și acésta m'am ținut și fara pregetare, cu multă silința și cu multa scumpetate mai intain cercând socotelele tuturor dascalilor atât a Țarigradenilor precum și a Sfiatagoreților, nu puține cărți am și prefacut dupre aședarea aleătuireĭ celor vechi. Insa cu tóte ca din multa silință și indeletnicirea, găsisem chipurile predarei, óre-cum mai lesnicіósă, prea puțin spor am putut face. Fara cuvênt neapropiat de adever, o zadarnică ostenélă și o îndelungata perdere de vreme fiind tot drumul aleătuireĭ celor vechi. Și intru aceleași intărit aflându-mă, când am audit ca se lucréza un nou metod al prefacereĭ acestora, am fost intru nedomirire! Iar după ce am vedut pre tóte acestea întru o adeverată și nemincinósă intocmire cu nestrămutare și intru desevârșita lor înființare, cu cuvênt, cu adever, fără cea mai puțină scadere, în filosoficéscă și lesnicіósă îndemânare și înființască lucrare, am proslăvit pe pré sfîntul Duh, carele a insuflat acéstă lucrare în dilele nóstre, am lăudat ostenelele, osêrdia, înțelepciunea și cugetele cele cu dréptă socotélă ale bunilor dascali, și îndată lăsênd pe cele fara cuvênt și în puțina vreme cunoscênd tot cugetul cu care scriu aflătorii methodului înființarea aleatuirei, m'am și apucat de prefacere și din di în di sporind cu luarea aminte și cu silință am prefacut tóte cartile sistemeĭ“. (prefața la Theoreticon).

La inceputul véculuĭ present era fórte greu de a lucra ce-va pentru Românĭ și romanescе. In principatele nóstre atunci tótă intiligența era grecéscă și grecizata. Scóla era grecéscă, in clasele superióre se vorbea și scria grecésce. Domnii erau greci, boeriĭ asemenea greci sau pământeni grecizați, în Muntenia chiar mitropoliții și episcopiĭ eraŭ greci. Puține inimĭ bă-

teau românesce, puţine glasuri înăbuşite se audeau românesci dintre clasele superióre. Român remăsese numai ţeranul şi cu popa lui.

Dar ideele cele mari ale revoluţiunei francese sguduind pe tóte popórele Europeĭ, cu încetul au desceptat şi pe Români şi i-aŭ împins către cultura lor naţională în tóte ramurile. Dorinţa de a avea scóla românéscă, biserica românéscă, literatura românéscă, domnĭ român şi boerĭ românĭ, s'a desvoltat repede şi s'a pus începutul unei nouĕ epocĭ a romanismuluĭ nostru.

Grecilor însă, care erau deprinşi a domina societatea nóstră, a o ţinea în cătuşele ignoranţei şi a o esploata în profitul lor, nu le-a plăcut de fel acéstă tendinţa de desvoltare naţională româna şi ei o au combătut cu disperare. Obiectul persecuţiuneĭ grecescĭ a fost maĭ întâiu scóla românéscă, pe care ei o au combatut prin tóte calomniele şi intregele posibile. Se ascultăm cum ne descrie dascălul Macarie persecuţia grecéscă asupra scóleĭ române: „când s'a început ânteiu a se paradosi în Bucurescĭ sciinţele filosofieĭ în limba nóstră, pre dascali şi prin divanurĭ 'i-aŭ purtat înrăutăţiţiĭ pentru ca să'i împedice, şi în tóte dilele cu cetele adunându-se şi întrarmaţi cu limba plin de otrava în tóte părţile alerga pentru ca să facă pricinĭ şi turburărĭ, umblând în tot chipul, ca şi pre dascali cu multe supărărĭ să'i împedice şi pre ucenici să'i slăbéscă din osardie, şi vedênd că cu acestea nu pot întuneca lumina, nu se ruşina prea înrăutăţiţii de a lipi pe pereţi nóptea stihuri cu lătrături turbate, în care îşi arată pisma şi tótă urăciunea ce hrănea în visteria inimelor lor, asupra neamului şi asupra stăpânitorilor şi pricinuitorilor acestuĭ folos şi cu acestea se desplesnia(!) în inimele lor, ca şi beşica ce se face pe apă din spume“. (Prefaţa Irmolog. p. XII).

Tot aceiaşi persecuţie şi reutate au manifestat grecii şi contra tendinţeĭ românilor de a-şi face psaltikie românéscă şi a produce psalţi românĭ, cunoscători de technica acesteĭ arte, şi a forma o cântare bisericéscă curăţită de turcismurile grecescĭ. Tot Macarie ne spune urmetórele despre conduita grecilor cu psalţii românĭ, că „de nu va cânta cine-va cân-

tece și amestecaturi de pestrefuri în sfânta biserica, nu este primit nici dascal. iar de va cânta chiar alcătuiri turcesci, macar sa nu scie nimic bisericesc, acela este și primit și lăudat și desevêșit și cu ifos turcesc de Țarigrad". Și mai departe: „de ar fi cel din némul grecesc cât de ticălos, de ar cânta capresce, de ar gângăni ca dobitócele, de s'ar schimonosi cât de mult, pentru ca este din némul acela, îndata este și dascal și desavêrșit și cu ifos de Țarigrad; iară românul de ar avea meșteșugul și iscusința lui Orfevs, și glasul nu al lui Cucuzel, ci al Archanghelului Gavriil, pentru că este român, îndată 'i dau titlu că nu este nimic, cântă vlachica, n'are profora de Țarigrad și 'i împletesce miĭ de defăimarĭ" (ibid. p. X).

După ce s'a întrodus psaltikia cea noue, psalțiĭ grecĭ din România iarăși voiau a face și pe acésta monopolul lor, predicând ca și acésta numai de la dascalĭ elinĭ se póte înveța. Tot Macarie ne spune și despre acésta când dice: „ved că un deșert dintre psalțiĭ grecĭ până acolo se sue cu nesimțirea, în cât îndresnesce sa scrie că „tot cel ce va voi să învețe acéstă sistemă, să caute ca să o învețe de la dascalĭ elinĭ, pentru că tóte cele-l-alte némurĭ urmând europeilor nu pot să 'șĭ aducă glasul pe treptele scărilor, și m'am mirat de satanicésca lor mândrie" (ibid.).

Cu tóte opintirele grecesci contrarie, psaltikia românéscă a triumfat. Ajungând la scaunul Mitropolieĭ Ungro-Vlachieĭ un archipăstor român, Dionisie Lupul, îndată după înființarea scóleĭ române din Bucuresci pentru sciințe, a înființat în Mitropolie și scóla de cântări bisericesci, și a numit la ea învețător pe dascalul Macarie, de carele de multe orĭ am amintit pînă acum, poruncindu-ĭ a preface și a preda românesce tóte cărțile de cântări bisericescĭ după psaltikia nouă, ceea ce a și făcut Macarie neîntârdiat și curând a dat la lumina în anul 1823 cele din ântéiu treĭ cărțĭ ale sale de psaltikie, române, anume: Anastasimatariul, Irmologiul și Theoreticonul. Aceste cărți prime s'au tipărit la Viena, unde s'a dus însuși Macarie, din causa că în țéra nu erau meșterĭ tipografi carĭ sa facă semnele de psaltkie. Acéstă ediție se deosibesce prin eleganța caracterelor și a tiparului de tóte cele ce s'au făcut pe

urma in țéra. In anul 1827, Macarie a tiparit in Bucuresci, cu semnele din tipografia lui Petru Efesiul tomul de utrenie cu banii din fondul scólelor, din ordinul Domnitorului Grigorie Ghica. Carțile acestea de psaltikie ale lui Macarie au devenit norma pentru cântarea românésca bisericésca și au fost bine primite in amândoue principatele și dupa ele s'au condus psalții românï. După ele s'au predat cântarile in scólele de cântari. Mitropolitul Veniamin, caruia Macarie a dedicat una din primele sale carți de psaltikie și anume : Anastasimatariul, indata dupa ivirea psaltikiei cei noue o a introdus în biserica Moldovei, inființând in Mitropolia sa o scóla de cantari după methoda noue. In acea scóla s'au predat cântarile bisericesci grecesce și românesce și tot așa se cântau și in biserica mitropoliei in amêndoue limbele, la strana drépta grecesce, la stânga românesce. Esemplul mitropoliei au urmat episcopiele Moldovei. Macarie ne spune in prefața Anastasimatarului că mitropolitul Dionisie s'a indemnat de esemplul lui Veniamin, de a adopta psaltikia cea noua și a inființa scóla de musica în Bucuresci.

Macarie de la Bucuresci s'a dus la monastirea Némțului unde a invéțat pe calugari sistema noue a cântarilor bisericesci.

In jumĕtatea de pe urmă a véculuĭ al XVIII-lea dupa reformele introdusa de stareţul Paisie in organisarea monastirilor române, monastirea Némțului a devenit cea mai insemnata lavră română, care a dat direcțiune tuturor monastirilor românesci din amândoue principatele române.

Intre altele acolo a fost cea maĭ însemnată scóla de cântari bisericesci după melodia slavona și româna. Starețul Paisie a introdus acolo pentru cântarea slavona melodia pe note musicale, ce se cânta in Galiția și in Rusia apusana.

Intre dascali de cântări române formați in monastirea Némțului este cunoscut Ieromonachul Iosif dascalul, de carele amintesce și Macarie in prefața Irmologiului (p. V), numerandul intre alți dascali insemnați, ce s'au ostenit cu traducerea carților bisericesci in timpurile de desceptare a simțului național. Dascalul de cântari Iosif a lasat o mulțime de cântari

românesci puse pe psaltikie, care însă nu s'au dat la lumină.

Aceste trei mari scóle de cântărĭ : a luĭ Veniamin în Iașĭ, a luĭ Dionisie Lupul in Bucuresci, cea din monastirea Neamtuluĭ, condusă de Iosif și apoĭ de Macarie, aŭ contribuit la romanisarea cântăreĭ bisericescĭ, la fixarea melodieĭ prin regule stabile și raționate, dând teoria sau gramatica musiceĭ bisericescĭ și aplicând semnele noueĭ psaltikiĭ maĭ la tóte cântările bisericescĭ.

In aceste scóle s'au format ceĭ d'ânteiu și maĭ renumițĭ psalțĭ românĭ în Moldova și în Muntenia, dintre care uniĭ traesc și astădĭ. Iară eĭ la rândul lor aŭ format pe alțiĭ, și a înbunătățit și complectat operele de psaltikie anteriore. Iconomul Ionița marele eclisiarc al mitropolieĭ din Iașĭ, pe la anul 1837, din îndemnul Archimandrituluĭ Isaia Socolénul, a tradus pe psaltikie română slavele și idiomelele trioduluĭ spre a le preda elevilor seminaruluĭ. Cartea acésta se află în manuscris. Pe la anul 1840 Irodiaconul Nectarie Frimul psaltul episcopieĭ de Hușĭ, au așe̦dat pe psaltikie tóte cântările sfinteĭ liturghiĭ, din care unele, precum : cheruvicul și axionul se cântau până atuncĭ tot grecesce. Cartea s'a tipărit în monstirea Némțuluĭ.

Tot el în anul 1846, ca Archiereu Tripoleos, a edat în tipografia Mitropolieĭ din Iașĭ tomul utreniĭ, în care cântările utreneĭ sunt maĭ prescurtate de cât în tomul luĭ Macarie. Cel maĭ renumit însă dintre psalțiĭ din scóla luĭ Veniamin este betrênul psalt Dimitrie Sucevénul, actualul protopsalt al mitropolieĭ Moldoveĭ. El a înbunătățit mult cărțile de cântărĭ bisericescĭ ale luĭ Macarie: Anastasimatariul cu theoreticonul și irmologiul, prin ediția sa din anul 1848 în Iașĭ, în tipografia mitropolieĭ. A prelucrat și publicat în anul 1856 în tipografia monastireĭ Némțuluĭ, în treĭ volumurĭ, tóte idiomelele și slavele anuale, sub titlu de „Idiomelariu și Doxastariu" : carte fórte prețiósă pentru cântarea bisericéscă și care este cunoscută și răspândită în tótă România, maĭ ales în Moldova.

In Muntenia cel maĭ însemnat dascal de cântărĭ bisericescĭ române după Macarie a fost cunoscutul și stimabilul Anton Pann. Am ve̦dut că la începutul seculuĭ present erau în România două curente bine determinate în melodia cântărilor

nóstre bisericescĭ. Unul românesc, carele represinta geniul cântăreĭ românescĭ şi carele se păstrase maĭ mult tradiţional prin monastirĭ şi scólele populare, şi carele la urmă s'a resumat în cântările lucrate pe psaltikie şi publicate de nemuritorul dascalul Macarie. Alt curent era acel grecesc, carele represinta şi continua melodia grecéscă a Constantinopoleĭ şi carele a avut în frunte'ĭ psalţĭ renumiţĭ aĭ Orientuluĭ creştin grecesc. Ast-fel a fost serdarul Dionisie Fotino, autorul Istorieĭ Românilor, şi carele a lăsat fórte multe cântărĭ bisericescĭ, compuse de dênsul pe psaltikie grecéscă, şi pe care compunerĭ Anton Panu le laudă fórte mult, şi pe care ḑice că el (Panu) le a pus în cunoştinţa publiculuĭ român, ér pe Fotino îl numesce : „Bunul seŭ dascăl“. Alt cântăreţ grec renumit a fost Sinesie Ivirĭtul, călugăr de la Muntele Athos, carele a venit în Bucuressceĭ şi a compus şi el cântărĭ grecescĭ. După introducerea psaltikieĭ ceĭ noue pe la 1816, a venit în BucurescĬ un renumit psalt grec, Petru Efesiul, carele a şi înfiinţat scóla grecéscă de psaltikie noue, la biserica S-luĭ Nicolae din Şelarĭ, unde a învĕţat pe românĭ psaltikia grécă după sistema nouĕ. Voia sa 'şi publice cântările sale în Bucurescĭ, pentru care a şi isvodit întâia dată tiparul de psaltikie nouĕ şi a înfiinţat şi tipografie, dar cheltuelile făcute cu acésta, împregiurările politice şi prefacerea urmată în ţéra cu revoluţia de la 1821, l'au aruncat în miserie, în care s'a consumat traind până la 1840. In scóla luĭ Efesiu s'a format şi Anton Panu, precum singur spune în introducerea de la cartea sa numită „Bazul theoretic şi practic al musiceĭ bisericescĭ“ (p. XXVII—XXXIII). Panul este mare admirator al psalţilor greceĭ şi al produselor lor. El singur spune că a învĕţat în scóla luĭ Efesiu, şi că a fost director în tipografia aceluia, unde el a şi publicat cel ântêiu axion în românesce, şi a conlucrat împreună cu un alt grec, carele din serdarul Panaiot Enghirliul, călugărindu-se devenise Monachul Pangratie Proto-psaltul sânteĭ Mitropolii, la traducerea cântărilor grecescĭ în românesce. Adică Petru Efesiu, Panaioti Enghirliu şi Anton Panu, s'au apucat să traducă românesce psaltikia grecéscă. Ceĭ doĭ d'ântêiu au

murit: ér Panu a continuat opera începută și a adus'o la sevêrșire.

Fructul ostenelelor de 25 ani ale lui Panu, precum el însul spune în introducerea menționată (p. XXXVIII—XXXIX), se resumă în următórele opere musicale publicate între anii 1841—1848.

1) Bazul teoretic și practic al musicei bisericescĭ, sau gramatica melodica. Ea are la urmă și un program despre modul predăreĭ psaltikiei în seminariŭ;

2) Anastasimatariul îndouit, adică zabavnic și grabnic;

3) Irmologhion saŭ catavasierul grabnic;

4) Privighierul și Mânicatoriul;

5) Paresimierul;

6) Cheruvico-Kinonicariul;

7) Doxastariul în două tomuri;

8) Calofoniconul;

Iata dar, că Anton Panu, a îndestrat psaltikia românéscă cu un curs întreg, spre a se forma psalţĭ perfecţĭ în acéstă artă. Panu singur spune, ca cântările sale sunt unele simple traducerĭ din grecesce (d. e. Doxastariul, după al lui Dionisie Fotino), altele prelucrate sau compuse de dênsul. Nu se póte tăgădui meritele lui Anton Panu pe têrêmul literatureĭ musicale bisericescĭ. El între altele ne-a lăsat cea maĭ perfectă teorie sau gramatică a psaltikieĭ nouĕ. Nu putem însă să nu regretăm, că cântările lui, nu au dulcéța melodieĭ române, formate în România și care distinge pe cântările luĭ Macarie, care sunt mult maĭ plăcute gustuluĭ român, ca product al simțuluĭ românesc, clironomisit de la străbunĭ prin multe secule. Panu în tinereţele sale a călătorit prin Bulgaria și Rusia Spirituluĭ seu poetic iau plăcut unele turnurĭ ale melodiilor locale de pe acolo și le-au adoptat în cântările sale, care nu puțin le-a abătut de la gustul melodieĭ naționale române. El singur spune, că fie-care neam are melodia sa proprie după firea limbeĭ, a glasuluĭ și clima loculuĭ (întrod. nota b. p. XVIII).

Cu tóte acestea el în aplicarea melodieĭ la cântare fórte mult a sacrificat melodia română celor straine. Panu a fost

cel d'ântâiu profesor de cântarile bisericeștĭ in seminarul din Bucuresci până la mórtea sa. Metodul luĭ de cântare s'a respândit și a devenit predominant, maĭ ales in Muntenia.

Așa dar, noi astă-dĭ in România avem doue nuanțe destul de pronunțate în cântarea bisericéscă: una a luĭ Macarie, care predomină maĭ ales în Moldova, și alta a luĭ Panu cu multe turnurĭ streine melodieĭ vechĭ române. Acésta nuanță predomina maĭ ales în Muntenia.

In anul 1856, episcopul de Buzĕu Filoteiu, a făcut o nouă ediție de cântărĭ bisericescĭ, anume a edat Anastasimatariul și Irmologiul. Ediția acésta este o compilație din cântarile luĭ Macarie și ale luĭ Panu, și anume: Anastasimatariul întreg al luĭ Macarie, iar Irmologiul, cea maĭ mare parte al luĭ Panu.

In anul 1875, Oprea Dimitrescu, profesorul de cântarĭ la seminariul din Râmnic, ucenic al luĭ Panu, vedênd lipsa cea mare de cărțĭ pentru predarea cântarilor, a edat în Râmnicul-Vâlceĭ o mică broșură, ca manual de cântarĭ. întitulată „principĭ elementarĭ aĭ musiceĭ bisericeștĭ și prescurtare din Anastasimatariu" in-4°, 68 de file. Carte fórte săracăciósă și defectuósă, dar din lipsă de altele maĭ bune, cu ea se servesc astă-dĭ în seminariĭ la predarea cântărilor. Tot Oprea Dimitrescu publicase în anul 1873 o prescurtare din cântarile luĭ Panu pentru utrenie și liturghie, sub titlu de „Antologia musico-eclisiastică."

In acelașĭ an, 1875, reposatul archiereu Ghenadie, fost episcop de Argeș, sub numirea de „Albina musicală." a pus pe note o mare parte din cântările prosomiace, sau podobnice ale bisericeĭ nóstre. Autoriul, menținand în totul și fara nicĭ o schimbare notele musicale ale textuluĭ original elin, s'a cercat a modifica și crea textul român întocma dupa metrul silabic al textuluĭ original. Incercarea este fórte laudabila, și ar avea de resultat a înlesni mult cântarea și învĕțarea prosomielor, precum este acésta și în grecesce. Insa acésta incercare n'a reușit, și ostenéla a fost puțin prețuita, pe de o parte pentru că textul cântărilor din acésta carte numaĭ este acel din cărțile, pe care se cânta și se citesce în biserica, iar pe de altă parte pentru ca autorul a introdus multe cuvinte

noui, neobicinuite în cărţile bisericeșcĭ. Acéstă reforma musicală a prosomielor s'ar avea locul numaĭ atuncĭ, când textul metric s'ar introduce în cântările prosomiace, la revista ce are a se face cărţilor nóstre bisericeșcĭ. Atuncĭ ideia reposatuluĭ archiereu, s'ar realisa și ostenéla luĭ musicală va fi bine preţuită. Va fi bine, ca Sântul Sinod să întórcă luare aminte a comitetuluĭ redactor al cărţilor bisericescĭ la reforma metrică a prosomielor, după metodul originaluluĭ grecesc și după metodul „prochoduluĭ Domnuluĭ" acel prelucrat românesce de dascălul Macarie, și carele este astă-dĭ în us în tóte bisericile din România.

Spre a completa istoricul cântărilor nóstre bisericeșcĭ trebue să spunem ceva și despre starea lor în Bucovina. Acolo cântarea bisericéscă s'a păstrat prin o practică tradiţională în starea în care se afla acéstă cântare în Moldova cu o sută de anĭ în urmă, adică la timpul când Bucovina s'a despărţit de Moldova. Biserica acésta curênd după înstrăinarea Bucovineĭ s'a isolat cu totul de biserica Moldoveĭ, din care facuse parte. Mitropolitul Moldoveĭ Gavriil Calimach, în anul 1781, prin declaraţia sa de la 24 Aprilie, a fost silit a renunţa la jurisdicţia sa asupra bisericeĭ din Bucovina, și ea a fost proformă pusă sub jurisdicţia mitropolieĭ sêrbescĭ de la Carloveţ. Cu tóte acestea, biserica Bucovineĭ s'a păstrat indepedenţa sa naţională, și in fine în aniĭ din urmă fu rădicată la rangul de mitropolie de sine stătătóre. Rênduelele bisericeĭ și cântarea română s'au păstrat acolo acele vechĭ moldovenescĭ, cu tótă îngrijirea. Ce este maĭ mult, cântarea bisericéscă acolo a fost ferită de orĭ-ce influenţă, sau prefacerĭ, cărora a fost ea supusă în România prin reformile psaltikieĭ grecescĭ. Acolo a ajuns necunoscute chiar semnele psaltikieĭ, atât vechĭ cât și cele nouĭ, și cântarea românéscă s'a continuat și păstrat prin practica bisericéscă și prin invêţarea în școlă din audite. Acolo de mult s'a înfiinţat pe lêngă seminariu o deosebită scólă pentru formarea cântăreţilor românĭ și rutenĭ, avênd fie-care limbă deosebiţĭ profesorĭ pentru cântare. In anul 1866 fu numit profesor de cântările bisericescĭ române și de rênduelele bisericescĭ, Doctorul în teologie și membru al consistoriuluĭ,

prea venerabilul protopresbiter Samuil Andrieviei Morariu, actualul mitropolit al Bucovinei și Dalmației, Dr. Silvestru Morariu Andrieviei. El, spre a înlesni predarea cântarilor bisericescĭ române și spre ale face accesibile tutulor musicanților, a pus pe note musicale liniare cântarilor bisericesci cele maĭ importante și maĭ necesare, și in anul 1879, le-au tiparit într'o carte de 97 pagine in-4°, intitulata: „Psaltikia bisericéscă așezată în note musicale.“ Ea este precedata de nisce scurte regule pentru cunóscerea și aplicarea notelor la cântare. Opera acésta este de mare preț: *a)* Pentru inlesnirea ce a produs la învățarea cântarilor române; *b)* Pentru ca a dat putință de a sci pretutindenea, cum se cânta in biserica Bucovinei; *c)* Pentru că orĭ ce musicanț póte sa le studie și sa le cânte. Autorul, a aședat cântările pe note, dupa cum le-a invĕțat el în tinereţe și le-a practicat timp indelungat ca parochŭ la satul Ceahor, aprópe de Cernăuțĭ, în curgere de 20 de anĭ, și fără a cunósce semnele psaltikiei nóstre, și a se folosi de cărţile nóstre de psaltikie. De aceea cântarile acestea, ca tóte cântările păstrate tradițional și ne lucrate de arta, au numaĭ defectul, că adeseorĭ este sacrificat melodiei accentul cuvintelor textuluĭ. Acésta s'a întêmplat și la noi, d. e. cu canonul florielor, când el ântêiu s'a pus pe semne de psaltikie, cântat după usul tradiţional. Observăm, că mitropolitul Bucovineĭ este fórte iubitor de cântarea bisericéscа. El, si astă-ḑi, ca mitropolit, tot-d'a-una cântă axionul împreuna cu clerul în mijlocul bisericeĭ, pe solea d'înaintea icónelor împărătescĭ. In scóla de cântărĭ, ce este atașata la mitropolia Bucovineĭ, învață vre-o 40 de elevĭ, băeți de la țara, cântările bisericescĭ și tipicul, spre a putea în urma deveni cântereţi pe la biserică. Pe lângă învățĕmântul gratis, eĭ au și burse pentru întreținerea lor. Melodia cântarei bisericesei române din Bucovina este aceiașĭ ca și la noĭ. Aceleașĭ 8 glasurĭ, aceleașĭ prosomiĭ saŭ podobiĭ, aceleașĭ variațiuni ale tonurilor. Deosebirea este că ea a păstrat maĭ nealterata melodia vechilor cântărețĭ românĭ până și în defectele eĭ, precum sacrificarea accentelor limbeĭ și tragănarea. Se aud adesea unele

turnuri antice, ne maĭ uzitate la noĭ, sau conservate numai in sciute cântarĭ speciale.

Să revenim acum iarăși la starea cântărilor bisericescĭ din România.

De la începutul secolului până acum noĭ am arătat numai progresul acel laudabil ce s'a făcut pe terênul desvoltăreĭ cântuluĭ nostru bisericesc național, prin osêrdia unor persóne vrednice de tótă stima nóstră. Vine acum rêndul să vorbim și de tristul regres ce s'a făcut și se face de un timp in ramura cântuluĭ bisericesc.

Scólele de cântarĭ : a luĭ Venianmin și a luĭ Dionisie, a continuat încă sub succesorii lor, mitropolitul Grigore în Muntenia și Meletie în Moldova, apoĭ ele au decădut, și treptat s'au desființat. Predarea psaltikieĭ însă a continuat a se urma prin seminarii : dar și aci au mers decădênd, din lipsa de profesorĭ competințĭ în ramul acesta. Pe lângă aceea elevii seminarielor se pregătesc pentru preoție, dăscălia sau psalția trebue să ocupe alte persóne : pe când preotul servesce în altar, cântăreții trebue să'șĭ facă serviciul lor la strane. Scólele de cântarĭ sunt destinate anume pentru serviciul bisericesc din afara de altar. Insă aceste scóle de cântărĭ bisericescĭ ne maĭ existând in România, cântarea bisericéscă iarășĭ a început a se prosti și a rămânea necultivată.

Causele acesteĭ decadențe sunt multiple. Vom arata pe cele maĭ principale :

1) Cea maĭ principală este lipsa de mijlóce. Mitropoliele, episcopiele și monastirile, unde aŭ fost și unde ar trebui să fie scólele de cântărĭ, cu secularisarea averilor, s'au redus la strictul necesar pentru existența dilnică. Ba în multe părțĭ budgetul nu dă niceĭ măcar acest strict necesar pentru serviciele bisericescĭ, între alțiĭ, cântăreții sunt vrednicĭ de jălit cu întreținerea ce li se dă de la Stat.

2) Cântăreții maĭ înainte eraŭ bine plătiți și întreținuțĭ pe la mitropolii, episcopiĭ și monastirĭ, ca toțĭ artiștii distinșĭ. Pe lângă aceea eĭ erau scutițĭ de dărĭ, de tóte angariele, și onorațĭ cu ranguri boerescĭ. Era prin urmare o clasă de ómenĭ distinșĭ, și asigurați in traiul lor. Până și cântăreții sau

dascalii simpli de la ţéra, în privirea neapératului lor servi-ciu bisericesc, capétau cel puţin pamentul de hrana gratis de la proprietari, şi de la Stat scutire de bir şi de alte havalele. De aceea tinerii din popor, sĕracĭ, credeau o norocire de a deveni cântareţi, saŭ psalţi, pâna şi dascalĭ la o biserica de ţéra, şi căutau scóle, ca sa inveţe cântarile bisericesci şi sa 'şĭ deschidă o cariera in viéţa lor. Boeriĭ pe la proprietaţile lor işĭ aveaŭ biserici frumóse şi cu ingrijire întreţinute: ei frecuentaŭ cu osirdie serviciele religióse bisericescĭ, şi se întreceaŭ de a avea psalţĭ şi cântareţĭ cât de bunĭ, şi ingrijau de traiul lor, ca de nisce ómenĭ fórte trebuitorĭ.

Reformele introduse cu repegiune, resturnând basele socie-taţei nóstre anterióre, au stricat şi organismul bisericesc. Intre altele, scólele de cântareţĭ s'aŭ desfiinţat, cântareţilor li s'au luat tóte scutirile şi avantagele anterióre; celor de la sate nu li s'au dat nicĭ pămênturĭ de hrană, nicĭ salare, şi s'aŭ redus la aceeaşĭ posiţiune socială, ca şi toţĭ ceĭ-alţi săteni. Nu sunt scutiţĭ nicĭ de recrutaţie, nicĭ de gardă. Din acésta causa lipsa de cântăreţĭ pe ce merge se simte maĭ tare, şi prin oraşe, şi maĭ vêrtos pe la sate.

3) Un spirit rĕu de ireligiositate se intinde cu paşi repedi asupra societăţeĭ nóstre. Clasele inteligente aŭ părăsit bise-rica, lăsând'o óre-cum numaĭ pentru poporul de jos, carele şi el la rêndul seu, imitând esemplul celor maĭ marĭ, pe care el iĭ crede cu patru ochĭ, şi desperat de multele luĭ asuprirĭ şi de miserie, se mânie şi pe Dumnedeu, şi nu se duce la bise-rică. In acest spirit de indiferenţă şi antipatie către religiune se cresc tineriĭ, chiar prin scólele nóstre. Nicĭ profesoriĭ ceĭ maĭ mulţĭ, nicĭ eleviĭ nu se maĭ duc la biserica. Serbatorile, în timpul serviciuluĭ religios, copiiĭ de pe la scóle sunt ocu-paţi de oficerĭ şi de profesorĭ cu esercitiele militare, ceea-ce s'ar putea face în alt timp.

Esemplele rele de la superiori corump şi pe ceĭ inferiorĭ. Se inţelege de la sine, că şi cântarea bisericéscă merge de-cadênd şi nu se cultivă. Dascaliĭ de cântarĭ ceĭ bunĭ se perd, şi alţiĭ nu sunt spre a'ĭ înlocui. Daca se ivesce câte unul cu

pretenţie de dascăl de cântarĭ. el în loc să facă bine, face rău, lipsit fiind de cultura trebuinciósă.

4) O altă causă a decadenţeĭ cântarilor bisericescĭ este şi aceea, că în clasele culte s'a desceptat gustul musiceĭ armonice, care se obicinuesce în tóte ţĕrile civilisate ale Europeĭ. De aceea încă de demult, maĭ ânteiu în Bucurescĭ, s'a format sub Domnia luĭ Alex. Ghica o scólă de cântare bisericéscă armonică sub conducerea Archimandrituluĭ Visarion, rus de origină. Acéstă scólă a produs cel d'ânteiŭ chor român de cântarĭ bisericescĭ armonice. Archimandritul menţionat a prefacut pe românesce o mare parte din cântările armonice ale bisericeĭ rusescĭ. Curênd dupa aceea, musica acésta s'a introdus şi în Moldova, maĭ ânteiu în seminarul de la Socola, în Domnia luĭ Mihail Sturza. Şi aicĭ musica bisericeĭ rusescĭ a servit de basă. şi chiar cântarĭ, prelucrate la Bucurescĭ în scóla musicală a luĭ Visarion. In Moldova însă acésta cântare chorală a întêmpinat în curênd o mare resistenţă în mitropolitul Meletie, carele, deprins din tinereţe numaĭ cu melodia bisericéscă grécă-română, nu putea suferi să audă în biserică noua cântare chorală armonică, şi a mers cu ura asupra eĭ până acolo, că a solicitat la patriarchia de Constantinopolĭ o carte patriarchică desaprobătóre nouluĭ mod de cântare bisericéscă, în urmarea căria s'a şi desfiinţat chorul vocal de la seminarul Socoleĭ. Nu mult a durat după acésta şi chorul luĭ Visarion de la Bucurescĭ.

Cu tóte acestea plăcerea de cântare bisericéscă armonică s'a desvoltat tot maĭ mult în societatea cultă română, şi guvernul iaraşĭ a înfiinţat chorurĭ vocale, de cântărĭ bisericescĭ armonice, maĭ ânteiu pe la conservatoriele musicale din Bucurescĭ şi Iaşĭ, apoĭ şi pe la unele bisericĭ întreţinute de Stat. Insa lipsa de artiştĭ competinţĭ pentru dirigearea şi desvoltarea cântărilor bisericescĭ chorale, a fost causa pentru care acéstă ramură n'a progresat, ci a rĕmas staţionară, ba încă a dat mult îndărĕt. De multe orĭ chorurile acestea au fost dirigeate de străinĭ cu totul necunoscĕtorĭ de musica bisericéscă, şi de trebuinţele cultuluĭ. Mulţĭ dintre eĭ, până şi un evreu, carele ajunsese dirigintele unuĭ chor din Bucurescĭ,

compuneau cântari bisericesci după capriciul lor, fără nici ua normă, și fără nicĭ ua censură bisericéscă, în cât pentru omul cunoscĕtor era și este un chin de a asculta în biserica ast-fel de cântări. In genere aceste chorurĭ sunt lipsite de orĭ-ce control bisericesc. Ele învaţă și cântă în biserică numaĭ cântărĭ de ale liturghieĭ. La o mulţime de alte ocasiunĭ de solemnităţĭ religióse, chorurile tac și lipsa lor o indeplinescu cântăreţiĭ ordinarĭ. Chorurile nóstre nu au produs până acum, de cât o mică colecţiune de cântărĭ, și acelea rĕu esecutate și neacomodate la adevĕratele trebuinţĭ ale bisericeĭ.

Așa dar în present avem în România, două felurĭ de cântări bisericescĭ: melodia veche greco-română pe semne de psaltikie, și cântarea chorală armonică pe note liniare. Dar amêndouĕ aceste sisteme le posedăm în o stare de imperfecţiune, sau maĭ bine ḑis într'o stare decădută. Și la acéstă stare causa principală este că până acum nu avem nicĭ pentru una, nicĭ pentru alta scóle speciale pentru cântul bisericesc, nicĭ o direcţiune și nicĭ o privighere bisericéscă pentru acest ram de musică. Cu tótă acéstă stare defectuasă a musiceĭ chorale la noĭ, mulţĭ cred că se póte și trebue ca ea să înlocuiască vechea nóstră cântare bisericéscă, melodică, și că acésta, după opinia lor, nu ar maĭ trebui cultivată, ci lăsată în părăsire, idee fórte nenorocită și nemeditată. Datoria Sântuluĭ Sinod este de a întórce o seriósă luare aminte, și o părintéscă îngrijire asupra desvoltăreĭ regulate a cântuluĭ nostru bisericesc, și a formăreĭ cântăreţilor necesarĭ pentru biserica Românieĭ.

Cer ertare membrilor S-tuluĭ Sinod, dacă póte am abusat de pacienţa Prea-Sânţielor Sale, prin acest memoriu lung. Scopul meu a fost de a face un tablou istoric despre sórta cântărilor bisericescĭ ortodoxe orientale de la început până în present, spre a se vedea modul desvoltăreĭ lor, sórta ce au avut în deosobite epocĭ pe la deosebite naţiunĭ ortodoxe, starea lor presentă, și apoĭ a se judeca maĭ lesne, ce este de făcut la noĭ, pentru a nu lăsa cântul nostru bisericesc să se deterioreze, ci din contra să se pună pe calea desvoltăreĭ progresive cuvenită luĭ, după esemplul stramoșilor noștri și a coreligionarilor noștri din alte ţerĭ.

Me resum decı : Din cele spuse până aici am vedut :

1) Ca biserica româna are creată din aticitate o melodie a sa proprie pentru cântarile bisericesci, creata pe basele melodieĭ bisericeĭ orientale antice, prelucrata însa și înbogațita de cântareți români vechĭ și noĭ, dupre geniul musical și practic românesc. Pentru care intre cântarile nóstre bisericescĭ sunt multe, care nu se găsesc nicĭ la una din bisericele altor națiunĭ omodoxe cu noĭ. Precum suntem datori a pastra și a respecta tóte produsele geniuluĭ nostru românesc din trecut; și pe ele a pune basa progresuluĭ viitor, tot așa trebue sa facem și cu cântarea nóstră bisericéscă, care în adever o putem numi națională, pentru că ea este populara, și s'a identificat cu gustul și simțul religios al românuluĭ. Pe lângă accia, cântarea acésta este fórte bine acomodată serviciuluĭ bisericesc, lesnicióså și îndemânatică, căcĭ cu doui cântarețĭ, la nevoe și cu unul, se póte face tot serviciul divin, în tóte fasele luĭ. Ceea ce nu este tot așa cu cântările chorale, care cer glasurĭ multe și alese, și cheltuelĭ marĭ, care nu se pot întimpina de cât numaĭ de bisericele avute; éră pentru bisericele nóstre, care maĭ tóte sunt serace de tot, nicĭ nu póte fi vorbă de cântărĭ chorale. Afara de accia cântarile bisericeĭ nóstre sunt așa de multiple și varii, în cât cel maĭ bun chor, la multe casurĭ nu le-ar putea esecuta, ci trebue să aibă alăturea cu dênșiĭ cântarețĭ ordinarĭ, care săʼĭ ajute.

Așa dar din tóte acestea puncturĭ de vedere, cântarea melodică a bisericeĭ nóstre naționale trebue cultivată și desvoltata in viitor, cu aceiașĭ îngrijire ca și în trecut. In prima linie trebue a se introduce unitatea cântareĭ in tóte bisericele Românieĭ, în locul arbitragiuluĭ și al bunuluĭ plac al cântareților, stabilindu-se cărțĭ de cantărĭ de model, cu care toțĭ să se conformeze în tótă țéra, și să se înființeze scolĭ speciale pentru formarea de cantărețĭ bunĭ.

2) Musica armonică, care este mult iubita în societatea ómenilor culți, sa se cultive întrʼun mod regulat, și anume pentru bisericele care vor avea mijlóce de a întreținea chorurı. Insa tóte aceste chorurĭ să fie sub privigherea autoritaților bisericescĭ, să nu esecute prin biserici, de cât cântărĭ

de acele aprobate de Sântul Sinod, și după cărțile anume recomandate de dênsul. Cu modul acesta se va introduce regula și uniformitatea și in acest sistem de cântare bisericéscă, care astă-dĭ este lăsat la bunul plac al musicanților, din care ceĭ maĭ mulțĭ, avênd pretenția de autorĭ de piese musicale, n'au idee de calitățile cântăriĭ bisericescĭ, și superă audul și simțul religios cu turnurĭ musicale produse de fantasia lor sau imitate pe cântare teatrală.

3) Mult contribue la decadența și părăsirea cântărilor bisericescĭ și semnele de psaltikie, cu care acele cânturĭ sunt scrise. Cu tótă intinderea ce a luat în timpul nostru studiul musical în tóte ramurile luĭ vocale și instrumentale, cântul bisericesc a rĕmas nebăgat în sémă și uitat, din causa că artiștiĭ musicanțĭ nu cunosc semnele musicale ale cântuluĭ nostru bisericesc. Ele au ajuns acum un anachronism. Prin scóle este pusă musica și se predă pe la multe din ele, însă de cântarea bisericéscă nu se aude nimic nicăirea, pentru că nimenĭ dintre profesorĭ nu cunósce semnele psaltikieĭ. Chiar în scólele normale, care sunt destinate pentru formarea invețatorilor pentru scólele rurale, de și este prevedută și cântarea bisericéscă, spre a se respândi pe la scólele poporale, se predă cântul choral, carele la țéră nu se póte aplica, cu copiĭ de la vêrsta de 7—12 anĭ. Scólele acestea ar face un mare serviciu bisericeĭ și cântăreĭ bisericescĭ, dacă melodia bisericéscă ar fi transcrisă pe note liniare, intr'un anume manual de cântărĭ bisericescĭ, carele să coprindă colecțiunea cântărilor celor maĭ necesare serviciuluĭ divin, și care să se predea prin scólele populare. Prin acésta, scóla satéscă macar s'ar pune iarașĭ în legătură cu biserica. Copii n'ar sta simpli privitorĭ în biserica, ci ar lua parte prin cântare și cetire. S'ar desvolta în eĭ gustul musical, s'ar forma cântărețĭ pentru sate, de care astă-dĭ este mare lipsa. Pe de altă parte și chiar dragostea către scólă și emulațiunea de a'și da copii la scólă, s'ar redica mult în clasa nóstră agricolă, când părinții ar vedea pe copii lor cetind și cântând in biserica. Astă-dĭ mulțĭ dintre sătenĭ urăsc scóla și pe invețătorĭ; căcĭ vĕd in ea ceva ce nu are nicĭ o legătură morală cu dênșiĭ. Nicĭ invețătorul

nicĭ copiĭ nu merg la biserică; ci în timpul serviciilor divine eĭ fac esercițiĭ militare, și déca merg de câte-va orĭ pe an la biserica, eĭ stan acolo numaĭ ca simpli privitorĭ.

4) Din lipsa scólelor speciale de cântare bisericéscă, ne lipsesc cântărețĭ, cântarea degeneréză, lipsită de direcție și lăsată arbitrarului și ignoranțeĭ.

5) La acésta contribue tot atâta și lipsa de cărțĭ de cântarĭ regulate, atât pentru biserici cât și pentru scóle.

6) Unitatea nóstră cere unitatate națională și pe têrênul bisericesc în tóte ramurile, în special și în ramura cântuluĭ bisericesc. Aceleași cântărĭ melodice și armonice să se audă în tóte bisericile Românieĭ. Sântul Sinod este îndatorit prin legea sa fundamentală a păstra acéstă unitate disciplinară și națională.

7) Este de dorit, ca cu timpul în simiografia musicala a bisericeĭ nóstre să nu fie două felurĭ de semne, adică notele liniare și semnele psaltikieĭ; căcĭ acésta contribue mult spre a isola cântarea bisericéscă melodică de cea armonică, și ale înstreina cu totul una de alta. Cine învață pe una, nu învață pe cea-l-altă. Cine învață notele liniare, îșĭ deschide calea către tóta sciința musicală a lumeĭ civilisate; cel cu semnele, după tótă ostenéla ce 'șĭ dă, el nu scie alta de cât cântările bisericescĭ. Cântarea pe semnele actuale este amenințată a deveni cu timpul nedescifrată, ceea ce s'a întêmplat cu psaltikia veche. Astă-ḑĭ numaĭ este nimenĭ care sĕ pótă descifra cărțile rĕmase din timpurile, când era la modă acea semio grafie. Acésta însă nu se póte întêmpla cu notele liniare care sunt cunoscute în tótă lumea. Pe lêngă aceea transcrierea cantărilor nóstre melodice pe note liniare va face un mare bine națiuneĭ în genere: va contribui la rĕspândirea cântuluĭ bisericesc din România și în cele-l-alte provincil române, unde el nu póte străbate din causă că este ascuns sub vĕlul semnelor de psaltikie care sunt pe acolo cu totul necunoscute.

Pe basa acestor trebuințĭ urgente, și reclamate de ordinea și progresul ce trebue să domnéscă în biserica română în tóte ramurile eĭ, vin cu respect a supune la deliberarea și hotarîrea Sântuluĭ Sinod următórele mĕsurĭ ce eŭ cred că trebue a se lua pentru îmbunătațirea cântuluĭ nostru bisericesc.

PROIECT DE REGULAMENT

Pentru regularea și îmbunătățirea cântului bisericesc în România.

Art. 1. Să se înființese la amêndoue Mitropoliele și la tóte episcopiile câte o scólă de cântări bisericesci.

Art. 2. Să se inscrie in budgetele respective câte 4000 lei pentru intreținerea acestor scóle, din care 1000 sa se dea celuĭ maĭ bun cântăreț respectiv, spre a preda cântarile, éra restul să se dea ca ajutor pentru întreținerea elevilor recrutațĭ dintre copii săracĭ, carĭ au terminatŭ cursul invețamêntuluĭ primar și vor avea calitățile cerute, spre a deveni cântărețĭ.

Art. 3. Să se institue de către Sântul Sinod o comisie compusă din treĭ cantărețı ceĭ maĭ bunĭ ce se găsesc astă-dĭ în țéră, care să alégă dintre melodiele astă-dĭ esistente în România, pe acele maĭ bune și maĭ conforme cu cântarea nóstră veche națională, să le corégă și arangeze sistematic, după întrebuințarea lor în biserică. Colecția apoĭ să se supuna la cercetarea și aprobarea Sântuluĭ Sinod, dupa care ele sa devină normă pentru cântarea bisericéscă și pentru predarea eĭ in scólă.

Art. 4. Membrilor comisiuneĭ de cântări li se va da o diurna de 150 leĭ pe lună în tot timpul ocupațiuneĭ cu acésta lucrare, care in tot casul nu trebue să dureze maĭ mult de douĭ anĭ.

Art. 5. Să se institue o altă comisie, tot de Sântul Sinod, compusă cel puțin de douĭ, ceĭ maĭ bunĭ artiștı dintre dirigențiĭ chorurilor esistente, care sa alége și să completese cântările armonice chorale, ce merita a fi esecutate la serviciile divine și la alte solemnități religióse, la care se cere căntarea chorală. Precum: rănduiala liturgieĭ ordinare anual și a postuluĭ mare, rănduéla tedeumuluı, a cununieĭ, a în-mormêntăreĭ, a aghiasmeĭ. Căntările sa fie conforme spiri-luĭ bisericesc, fără prelungire prisoselnica și fara turn-streine de musica bisericéscă. Comisiunea acésta va fi r

buită, ca și cea mai de sus. Lucrarea eĭ iarăși se marginesce pe termen de douĭ anĭ.

Colecția acésta de cântărĭ chorale de asemenea se va supune cercetăriĭ și aprobăriĭ Sântuluĭ Sinod. Nu va fi permis a se cânta prin biserici alte cânturi chorale, afara de acele revisuite și aprobate de Sântul Sinod.

Art. 6. Atât cantările melodice, cât și acele chorale, dupa ce vor primi aprobarea Sântuluĭ Sinod, se vor recomanda D-luĭ Ministru de culte spre a se tipări cu cheltuiala Statului, și a se da spre întrebuințare unde se vor cere, pe la biserici și scóle.

Art. 7. Se va publica de ministerul cultelor concurs cu un premiŭ suficient, pentru acel maistru de musică, care ar face cea maĭ nemerită opera de căntărĭ melodice bisericescĭ, așe-date pe note liniare pentru predarea melodieĭ bisericescĭ în scólele normale și rurale din țéră, spre a se putea cu modul acesta respândi cântarea bisericéscă și a înlesni formarea cântăreților pe la sate.

Opera acésta trebue să coprindă : 1) Câte-va stichirĭ de normă ale fie-căruia din cele 8 glasuri ce compun melodia bisericeĭ nóstre ; 2) prosomiele sau podobiele ; 3) rînduiala liturgieĭ ordinare și a postuluĭ mare ; 4) axiónele sĕrbătorilor împĕrătescĭ.

Manualul acesta se va supune cercetăreĭ și aprobăreĭ Sântului Sinod, după a căruia recomandare, D. ministru îl va tipări într'un numĕr suficient de esemplare, care se va da gratis pe la tóte scolile rurale din țéră și va servi de normă pentru predarea cântărilor bisericescĭ prin scólele normale și rurale.

Art. 8. Va bine merita de la biserică și nație acel maistru de cântări chorale, care se va osteni spre a preface în cântărĭ armonice chorale melodia usitată în biserica română ; precum și acela carele va întreprinde a pune pe note liniare tóte cântarile melodice ale bisericeĭ nóstre.

Cu modul acesta s'ar simplifica mult modul învĕțăreĭ cântarilor, și n'ar fi nevoie de două sisteme de scris și de învețat arta cântăreĭ, adică de semne de psaltikie și de note liniare.

Cei ce învaţă notele, nu pot citi semnele, cei cu semnele nu pot înţelege notele, şi cântarea nóstra bisericéscă remâne isolată de arta generală musicală.

Art. 9. Până la isprăvirea şi publicarea cărţilor de cântări bisericesci, prevedute în articolele precedente, Inalţi Prea Sânţiţiĭ Mitropoliţĭ şi Prea Sânţiţii Episcopi sunt în drept a nu permite să se escute prin biserici şi la orĭ-ce servicii religióse, cantări care nu corespund spiritului bisericesc şi regulelor melodieĭ şi armonieĭ, care trebue să distingă cântarea bisericéscă.

Art. 10. Sântul Sinod să mijlocéscă la D. ministru de culte, cerênd ca D-sa, printr'un project de lege să céră la Corpurile legiuitóre îmbunătăţirea posiţiuneĭ cântăreţilor bisericesci, anume : *a)* celor de pe la moşiele Statuluĭ să li se dea pămênturĭ de hrană; ér celor de pe la moşiele particulare, comunele să fie datóre a le da salarie cel puţin de câte 200 francĭ de unul pe an; *b)* celor de pe la oraşe, să li se dea salarie măcar de câte 100 francĭ pe lună din fondurile bisericelor, sau la lipsa şi neajunsul fondurilor bisericesci, din veniturile comunale.

Art. 11. Pentru încuragiarea şi emularea cultureĭ cântărilor nóstre naţionale bisericesci, cântăreţilor distinşi, maĭ ales profesorilor de cântări bisericescĭ, precum şi celor ce au lucrat şi publicat opere aprobate în ramul acesta, să li se dea semnele de onóre şi distincţiune, ca şi altor cetăţeni meritoşi.

Episcop Melchisedek.

Preotul salariatŭ de comună

În unul din numerile acestui jurnalŭ din anul trecutŭ, vorbindŭ despre mijlócele de subsistenţă ce se oferă preotului, am arătatŭ că suntŭ preoţi pe la comune care aŭ câte cinci leĭ pe anŭ; cu tóte că suntŭ şi de aceia care au şi numaĭ câte treĭ leĭ, şi chiar carĭ n'aŭ nimicŭ. In unŭ altŭ numĕrŭ, veḑêndŭ atâtea şi atâtea mijlocirĭ din partea I. I. P. P. S. S. Mitropoliţĭ şi P. P. S. S. Episcopĭ împarte, şi a S-luĭ Sinodŭ în genere, şi chiar făcêndu-se proiecte de îmbunătăţirea sórteĭ bietului preotŭ de pe la comune de către onor. Cameră a deputaţilor, l'am însciinţatŭ cu bucurie despre acésta şi i-am nutritu speranţa de o sórtă maĭ bună în viitorŭ. Pe lângă acestea, speranţele bietuluĭ preotŭ şi ale nóstre ale tuturor s'aŭ maĭ nutritu şi de numeróse circulărĭ ale autorităţilor competinte către domnii Prefecţĭ de judeţe, prin care li se puneaŭ îndatorirea a regula prin consiliele judeţene şi comunale ca să prevaḑă prin bugete salare satisfăcetóre preoţilor. Făcutu-sa ceva? Nu scim. Se ḑice numaĭ că pe la unele comune s'ar fi calculatŭ banul datŭ ca leturghie, banul datŭ pentru botezŭ, înmormêntărĭ etc., şi cu modul acesta s'ar fi însumatŭ câţĭ-va leĭ pe lună séu pe anŭ. Dacă acéstă este îmbunătăţire sau nu, lăsămŭ să judece fie-care omŭ cu minte sănătósă. Dar să lăsămŭ d'uă-cam-dată cestiunea, *ce sumă este prevĕḑută prin bugetŭ* pentru preotŭ, şi să vedemŭ, *câtŭ şi cându priimesce el aceia ce i se prevede.*

Atâtŭ dupre informaţiunĭ verbale priimite de la unii din preoţi, câtŭ şi înscrisŭ primite de la unii din prea cucernicii protoiereĭ, preoţiĭ de pe la comunele

rurale, nu 'şi primescu micul lor salariu preveḑutu prin bugetŭ cu anii. Primarii şi perceptorii ii amâna din ḑi în ḑi, pâna când ḑilele se facu anĭ, aşa ca astaḑi suntu preoţi care nu 'şi au primitu salariul aprópe pe câte cincĭ şi şése anĭ. Ei bine, de ce o aşa tiranie asupra bietului preotŭ! Nu are şi elŭ greutaţi şi necesitâţi de totu felul ca şi cei-l'alţi cetaţeni?

Dar reul acesta nu este de ieri séŭ de alalta-ieri, ci el se perpetuă de la darea legei comunale actuale. Unŭ asemenea reŭ nu póte a nu fi cunoscutu autoritâţilor competinte respective, şi cu tóte acestea, cu tóte circulârile, el totu nu încetéza. Daca s'au luatu totŭ felul de mesurĭ posibile şi reul totu nu se póte înlâtura, nu remâne alta de câtŭ sa se schimbe legea. Noi insistâmu în acésta, şi rugâmŭ pe autoritaţile competinte a propune schimbarea articolului din legea comunală relativŭ la plata salariilor preoţilor de pe la comunele rurale în sensul : — *ca ele sa se plătéscă de câtre casierii generali din capitalele judeţelor.* Acésta este dorinţa chiar a preoţilor cari s'aŭ plânsu şi se plângŭ asupra reuluĭ de care vorbimu; caci fie-care preotŭ vine, dacă nu în fie-care luna, cel puţin în trei luni uă-dată în capitala judeţului, când îşi póte primi şi salariul. Prin acestŭ mijlocu, dupre parerea nóstra şi dorinţa suferinḑilor, preoţii ar putea fi platiţi la timpu şi abusurile ar înceta. (1)

† Silvestru B. Piteştenu.

---

(1) NB. Toţi Prea Cucernicii Protoiereĭ şi Cucernicii Preoţi suntu rugaţi a informa redacţiunea câtu se póte mai desu despre greutaţile şi neajunsurile ce le întêmpina din causa neîngrijirei autoritaţilor respective; pentru ca ast-fel se póta fi pusa în posiţiune de a cere înlaturarea relelor de care suferŭ.

4

Numĕrul Patriarchilor ortodoxĭ

In biblioteca universităţii din Bucurescĭ se afla un manuscriptŭ care conţine o istorisire pe largŭ a totu ce s'a făcutŭ şi s'a ḑisŭ în contra patriarchuluĭ de Rusia Nicon, reformatorŭ al limbeĭ din cărţile bisericescĭ slavone, în secolul al XVII-lea. Autorul acestei istorisirĭ, fórte partinitóre şi pasionate, dedicata Ţarului Alexie Mihailovicĭ, este Paisie Ligaridis, Mitropolitŭ de Gaza. Elŭ a fostŭ născutŭ în insula Chios, fu însă educatŭ în Roma în Seminariul Gregorianŭ, unde dupre un studiŭ de 16 anĭ, a priimitŭ titlulu de doctorŭ în Filosofiă şi Teologiă. Dupe ce a datŭ probe îndestule că este credinciosŭ doctrinelor papiste, a fostŭ hirotonitŭ Mitropolitŭ de Gaza şi s'a trimisŭ în Orientŭ ca să facă propagandă. Dar Paisie vedêndu-se între ortodoxĭ şi scăpatŭ de mâĭnele papiştilor, a reintratŭ în sînul Bisericeĭ ortodoxe şi a începutŭ a combate prin maĭ multe scrierĭ erudite erorile luĭ Calvin şi ale Bisericeĭ de Roma. Venindu în Constatinopolŭ, Paisie fu bine priimitŭ de catre Patriarchul, care l'a recunoscutŭ ca Mitropolitu ortodoxŭ de Gaza. Elu a venitŭ apoi în Moldova, unde s'a numitŭ profesorŭ la scóla domnéscă din Iaşi, şi de aci a treccutŭ în Rusia, unde Biserica se afla intr'o stare fórte tristă în urma destituirei

Patriarchuluĭ Nicon. Paisie a luatŭ parte ca unŭ instrumentŭ al împaratuluĭ la tóte cercetarile ce s'au facutŭ în contra acestuĭ învețatu Patriarchŭ, și a avutu o influența fórte mare în Sinodul care a pronunțatŭ destituirea sa, și apoĭ fu chiar numitŭ președinte al Sinoduluĭ care a guvernatŭ Biserica mulțĭ anĭ în locul patriarchuluĭ. Paisie a muritŭ în Rusia pe la anulŭ 1678 (Vedĭ Σάθα, νεοελληνικὴ φιλολογία, pag. 314 și urm.).

Din numerósele opere compuse de Paisie, câte-va suntŭ publicate, multe însă suntŭ încă ne editate și între acestea este, întru cât scim, și istoria Sinoduluĭ din Moscova menționată maĭ susŭ și intitulată : Ἔκθεσις ἤγουν διήγησις τῆς μερικῆς Συνόδου τῆς ἐν τῇ κλεινῇ Μοσχοβίᾳ γεγονυίας κατὰ τοῦ ποτὲ Νίκωνος Πατριάρχου συντεθεῖσα παρὰ τοῦ ταπεινοῦ Μητροπολίτου Γάζης κυροῦ Παϊσίου, τοὐπίκλην Λιγαρείδου τοῦ Χιοπολίτου.

In curêndu vomŭ da o analisă a acestuĭ interesantŭ manuscriptu; de o cam dată comunicamŭ aci numaĭ câte-va observațiunĭ curióse ce se află în cartea I, cap. 4, asupra numeruluĭ patriarchilor ortodoxĭ.

In capitolulŭ 2 și 3 Paisie istorisesce înființarea patriarchieĭ în Rusia; cum patriarchul Ieremia de Constantinopolu, venindu în Moscua spre a cere ajutóre, a proclamatŭ pe Iov patriarchŭ; cum doĭ archiereĭ grecĭ și anume: Dositeiŭ Monemvasias și Arsenie Elasonos, carĭ însoțiaŭ pe Ieremia, au staruitu să opréscă pe acesta de a face unŭ asemînea actŭ fără o hotarîre sinodicéscă și fară consimțimêntuluĭ celor-alțĭ treĭ patriarchĭ; citédă o parte din epistola patriarchuluĭ Meletie de Alexandria unde imputa luĭ Ieremia acéstă illegalitate; și arata în fine cum s'au împăcatŭ lucrurile. Apoĭ în capitolulu 4, intitulatu

„Resumatŭ al privilegielorŭ patriarchicescĭ“. Paisie caută a justifica înființarea patriarchatului în Rusia.

Cum că Biserica chreștină, dice Paisie, trebuia să aibă cincĭ patriarchate, s'a predis deja de proorocul Isaia care dice (cap. 19, V. 18):

„In dioa aceea cincĭ cetăți vor fi în pamêntul E„giptul, vorbindu limba Canaanuluĭ șĭ jurându în „numele lui Savaoth. Una se va numi Asedec“.

Aceste cincĭ cetăți închipuesc cetățile unde s'au înființatŭ patriarchate care cu drept cuventŭ s'aŭ numitŭ *capite* ale celor alte biserică, grecește *KAPAI*, unŭ cuvênt care arată tot de odată și numele acestor orașe (*K*—Constantinopolu, *A*—Alexandria, *P*—Roma, *A*—Antiochia, *I*—Ierusalim). Dar după ce patriarchul de Roma s'a separatŭ de ceĭ-l'alțĭ patriarchĭ ortodoxĭ a trebuitŭ ca să se înlocuéscă prin altŭ cine-va spre a se completa numerulŭ de cincĭ capite, și fórte bine s'a făcutŭ că s'a înlocuitŭ prin patriarchul din Rusia, căcĭ astfelŭ s'a păstrat litera *R*.

Aceste cincĭ scaune patriarchicescĭ cu dreptŭ cuvêntŭ se potŭ compara cu cele cincĭ simțurĭ ale omului, precum și cu cele cincĭ fecióre înțelepte (Math. 25, 5). Ierusalim, dice Paisie, represintă fară îndoială simțul vederiĭ, fiind-că aci s'a vedutŭ ânteiŭ și s'a cunoscutŭ Domnul nostru Iisus Christos, și de aci pornindŭ aceia carĭ l'aŭ vèdutu, aŭ predicatŭ evangelia în tóta lumea. Antiochia represintă simțulŭ mirosuluĭ, căcĭ de aci a eșitŭ mirosulŭ cel bunŭ al numeluĭ chreștinilorŭ și s'a respânditŭ până la marginile lumiĭ; adică în Antiochia întâiŭ aŭ luat numele de chreștinĭ aceia carĭ credeau în Christos; (Fapt. Apost.

11, 26). Acésta o confirma şi Evodiu care a succedatŭ pe Apostolul Petru pe scaunulu Antiochiei.

Roma represintă simţulŭ gustuluĭ, fiind-ca aci a gustatŭ Petru mórtea de martirŭ pentru numele Domnuluĭ. A fostŭ dar trebuinţă, după ce Roma s'a daspărţitŭ, ca simţul gustuluĭ să fia represeutatŭ prin o altă Biserică, ca să nu remână Biserica fără gustu.

Alexandria represintă simţulu audului, fiind-ca aci, în Egipetŭ s'a auḑitŭ prin Magi înfricoşata şi minunata scire despre nascerea Fiului luĭ Dumnedeu.

In fine, Roma cea nouă, Constantinopolul, represintă simţulŭ pipăituluĭ, care este maĭ general dintre tóte simţurile, de aceea şi Biserica de Constantinopol se numesce ecumenică, adică a tótă lumea.

După acésta vorbeşte Paisie despre cele-l'alte Bisericĭ autocefale, aratându drepturile reale sau pretinse ale fiă-căreia din ele.

Z.

Posiția materială a clerului nostru

Sub acestŭ titlu publicamŭ maĭ la vale o petiție, pe care șépte-spre-dece preuți ruralĭ din județul Braila au adresatŭ înca din luna lui Decembrie treeutŭ P. S. Episcopŭ al Dunareĭ de jos, St. Sinodŭ și D-luĭ Ministru de culte. Plângerea preuților din Braila este fórte justa; miseria clerulu nostru sătescŭ a atinsŭ ultimul seu gradu, și nu numaĭ în județul Braila, ci pretutindenea în țară.

Ne grabimŭ dar și acum, ca tot-dé-una, a recomanda locurilor competente acéstă plângere, și a le ruga să bine-voiască a ținea sémă de cuprinsul eĭ.

„Cunóscețĭ suferințele și lipsurile, ce îndură dilnic clerul nostru din parochiele rurale. Cunóșteți d'asemenea, că tóte legile și regulamentele, privitóre pe cele-l'alte clase ale societățeĭ, se esecuta maĭ multŭ séu maĭ puținŭ cu fidelitate; numaĭ legele și regulamentele, privitóre pe clerŭ, remânŭ, în tot-dé-una litera mórta.

„Deși până acum nu este bine specificată îngrijirea materiala, ce trebuie a se avea pentru servitorii altaruluĭ, totuși dispozițiunele legeĭ comunale (art. 9 din legea modificata și 11 din legea de la 1864) prescriu categoric, că comunele rurale, ca și cele urbane, suntŭ datóre a îngriji de clerul și biserica cárica aparținŭ. Iar regulamentul St. Sinodŭ (promulgat la 1878) în articulul 4 dice că: „pentru întreținerea cleruluĭ de

pre la bisericile comunale se va lua de norma întreținerea cleruluĭ de la bisericile statuluĭ atâtu urbane cât și rurale.“

„Aceste dispozițiunĭ destulŭ de clare aŭ remasŭ uitate și nimenea dintre conducatoriĭ comunelor nu s'au gândită a le aplica.

„Scimŭ că încercărĭ de a ni se ameliora sórta s'aŭ făcutŭ adese-orĭ; dar ele n'aŭ trecutŭ nicĭ-o-data din domeniul ideelor în al realitățeĭ. Ast-fel ne aducemu aminte de maĭ multe circulărĭ ale D-lor miniștri de interne, prin care punéŭ în vedere consiliilor județene să observe a se aloca în bugetele comunelor rurale sumele, necesare pentru întreținerea cleruluĭ și a bisericeĭ.

„Scimu iarăși, că în urma parinteșceĭ intervenirĭ a Inalt Prea Sânțituluĭ Metropolitŭ Primatu, se sezisaza, anul trecutŭ Camera de chestiunea acésta și s'a și votatŭ o propunere a D-luĭ deputatŭ Pantazi Ghica, pentru a se avea învedere, ca de urgența să presinte onor. guvernŭ o lege, regulătóre a posițieĭ materiale a cleruluĭ.

„Tóte aceste încercărĭ generóse au remasŭ fara vr'unŭ resultatŭ practicŭ și simțitŭ, căcĭ nicĭ consiliile județene și comunale, nicĭ onor. Camera n'au luatŭ nicĭ o mèsura până în presentŭ. Iar clerul a remasŭ tot clasa cea maĭ demoșcenita în statul nostru.

„Fiindŭ ca miseria a atinsŭ până la osŭ ființa nóstra; fiindŭ că suntemŭ părințĭ de familii și prin urmare cu sarcinĭ sociale numeróse; fiindu ca, în fine, și noĭ suntemŭ fiĭ aĭ acesteĭ țerĭ, și în urmare este justŭ a nu fi tratațĭ așa de vitregŭ. De aceea subsemnațiĭ preuțĭ ruralĭ din județul Braila venimu cu ferbințĭ lacramĭ și ve rugamŭ . . . . . sa bine-voițĭ

a ne ajutora și a usa de puternica . . . . . autoritate și staruința, spre a se regula o data și sórta nóstra.

„Pâna la regularea definitiva a sortei clerului prin o lege speciala, respectuos ve rugámŭ, ca se mijlociți a ni se face prin consiliile comunale și județene, ce acumŭ suntu chiar convocate, înbunatățirele strict reclamate de necesitațile actuale.

Suntemŭ a . . . . . cu respectŭ, prea plecați servi.

(Urmeză sĕmnăturile a șépte-spre-dece preuți).

1881 Decembrie. (Posta).

Resumatŭ de lucrările Sântuluĭ Sinodŭ

din

SESIUNEA DE TÓMNA A ANULUI 1881

St. Sinodŭ s'a deschisu la 5 ale luneĭ Noemvrie prin decretu regalu, cititŭ de D-nul Ministru al Culteloru și Instrucțiuneĭ publice. După citirea discursuluĭ I. P. S. Mitropolitŭ Președinte în care s'a atinsŭ cestiunile: Inființarea Facultățeĭ de Theologie; resultatul lucrăreĭ comisiuneĭ însărcinate cu instalarea tipografieĭ pentru reimprimarea cărțiloru bisericescĭ și îmbunătățirea stăreĭ materiale a cleruluĭ laicŭ; D-nul Ministru de Culte și Instrucțiune arată în amănunțiume St. Sinodŭ mesurile ce guvernul Maiestățeĭ Sele Regeluĭ a luat în privința a câte trele cestiunile atinse de Inalt P. S. Președinte în discursul I. P. S. Sele. Tot odată rogă pe St. Sinodŭ a se ocupa în acéstă sesiune de organisarea Seminariilor și regularea parochiilorŭ. La 10 Noembrie complectându-se numerul membrilor, St. Sinodŭ își alege secretariĭ biurouluĭ și comisiunea de petițiunĭ. Iea actŭ de adresa I. P. S. Mitropolitŭ al Moldoveĭ și Suceveĭ prin care comunică St. Sinodŭ efectuarea chirotonieĭ în Archiereŭ a Archimandrituluĭ Narcis Crețulescu cu titlu de Botoșanenu. Se iea actŭ de asemenea de 3 adrese ale D-luĭ Ministru de Culte prin care supune la cunoștința St. Sinodŭ: 1) Sancționarea regulamentuluĭ St. Sinodŭ, respectivŭ de *relațiunile bisericescĭ ale cleruluĭ bisericeĭ Ortodoxe Române, cu creștiniĭ eterodocșĭ din Regatul Românieĭ;* 2) Sancționarea regulamentuluĭ relativŭ la *revisuirea și editarea cărților*

bisericescĭ române, și al 3) Resultatul mijlocireĭ făcută de St. Sinodŭ, ca eleviĭ seminariștĭ internĭ, carĭ dupe terminarea cursuluĭ vor înbrățișa vre un serviciŭ bisericescŭ, să fie apărațĭ de serviciul militarŭ până vorŭ atinge etatea canonică de chirotonie. Care resultatŭ constă în comunicatul Onor. Ministerŭ de Resbelŭ, că va căuta a se conforma dispozițiunilor St. Sinodŭ; dar că în materie de recrutare seminariștiĭ urmézá să se adreseze la timp cu actele lor de scutire la cosiliele de revisie.

Maĭ departe St. Sinodŭ alege comisiunea pentru studiarea proiectuluĭ de lege pentru seminariĭ. După acésta sulevêndu-se cestiunea regulăreĭ parochiilor. I. P. S. Mitropolitŭ al Moldoveĭ și P. S. Episcopŭ de Romanŭ observă că St. Sinodŭ a regulatŭ o dată printr'unŭ regulamentŭ parochiile, și că prin urmare ar trebui să se aplice acela. I. P. S. Mitropolitŭ Primatŭ constată necesitatea de a se ocupa de acéstă cestiune, arătândŭ că pe la unele locurĭ suntŭ parochiĭ numaĭ cu câte 20 de familiĭ. I. P. S. Mitropolitŭ alŭ Moldoveĭ și P. S. Episcopŭ de Romanŭ susținândŭ cele dise maĭ susŭ adaugŭ că pentru acésta, décă este că St. Sinodŭ să maĭ revie, să cerŭ nisce preparative care nu se potŭ avea la momentŭ; căcĭ reclamă întinse corespondențe cu protoiereiĭ și chiar cu autoritățile laice administrative locale.

P. S. Episcopŭ de Romanŭ rógă pe I. P. S. președinte a pune la ordinea dileĭ petițiunea studenților de la facultatea teologică din Cernăuțĭ. Cu acéstă ocasiune P. S. Sa maĭ arată că la facultatea theologică din Cernăuțĭ maĭ sunt încă și alțĭ treĭ studențĭ românĭ carĭ din zelul lor cel mare către studiŭ s'aŭ hazardatŭ a se duce cu spesele lor propriĭ, care acum le suntŭ departe de a le fi satisfăcătóre, și rógă pe St. Sinodŭ ca să intervină la Onor. guvernŭ să prevadă în budgetul anuluĭ viitorŭ subvențiunĭ și pentru aceștĭ 3 studențĭ. I. P. S. Mitropolitŭ al Moldoveĭ comunicândŭ că și I. P. S. Sa a primitŭ asemenea petițiune pe care a recomandat'o D-luĭ Ministru al Cultelor și Instrucțiuneĭ publice, arată tot-odată că și la Athena este unŭ studentŭ dusŭ totŭ

cu spesele luĭ propriĭ, care acum de asemenea se plânge că are marĭ lipsurĭ; şi că prin urmare rogă pe St. Sinodŭ. ca, cândŭ se va face mijlocire pentru ceĭ de la Cernăuţĭ să se facă şi pentru acesta.

Luându-se actŭ de referatul secretaruluĭ St. Sinodŭ relativŭ la cărţile cumpĕrate pentru biblioteca St. Sinodŭ. se decide, pe de o parte a se trece aceste cărţĭ in inventariŭ. iar pe de alta, ca pe viitorŭ să se cumpere cărţile numaĭ cu avidul St. Sinodŭ.

In două şedinţe P. S. Episcopŭ de Romanŭ dă citire Memoriuluĭ relativŭ la cântările bisericescĭ precum şi unuĭ regulamentŭ pentru editarea lor, dupre care St. Sinodŭ alege o comisiune din sânul sĕŭ spre a revedea proiectul de regulamentŭ relativŭ la cântările bisericescĭ.

St. Sinodŭ ascultândŭ raportul comisiuneĭ de petiţiunĭ relativŭ la apelul preoţilor Emanoil Datcu şi Stefan Călinescu, care aŭ cutezatŭ a face o hirotonie de preotu, contra sentinţeĭ pronunţată de consistoriul St. Mitropoliĭ a *Ungro-Vlachieĭ*, se unesce cu conclusiunile raportuluĭ Comisiuneĭ: — *de a se respinge apelul preoţilor în cestiune pentru ca nu invocă nicĭ unŭ motivu de câtŭ miseria în care se găsescu, şi că procedura consistorială este în totă regula, şi sentinţa basată pe Sântele Canone.*

In urmarea referatuluĭ uneĭ comisiunĭ. St. Sinodŭ autorisĕză pe preotul C. Moşescu, a şi retipări cartea: „*Manual de explicarea liturgieĭ*“, cu modificările făcute.

In alte două şedinţe se citesce proiectul de lege pentru seminariĭ, revĕdut de comisiunea alĕsă spre acestŭ finitu. faţă fiindŭ şi D-nul Ministru, şi se aprobă de St. Sinodŭ cu ŏre-care modificărı cerute de unii din P. P. S. S. membrii şi de către D. Ministru.

Se citesce petiţiunea preotuluĭ Michail Pârvulescu din Ploescĭ, pe lângă care înaintĕză St. Sinodŭ 3 exemplare din opera prelucrată de cucernicia sa: „*Cursŭ elementarŭ despre dogmele şi misterele religiuneĭ creştine*“. cerĕndŭ aprobarea eĭ, şi St. Sinodŭ decide a se trimite la comisiunile de revisuire respective. Cu acĕstă ocasiune P. S. Silvestru Pi-

testenu arătândŭ că lipsesce unul dintre membriĭ Comisiunei pentru revisuirea cărților didactice, St. Sinodu alege ca membru al acesteĭ Comisiunĭ din Bucurescĭ pe D. Dr N. Nitzulescu.

Ascultându-se raportul comisiuneĭ de petițiunĭ asupra apeluluĭ preotuluĭ Nicolae Voinescu, fost în serviciul Bis. Isvorul-noŭ din capitală, în contra sentințeĭ Consistoriuluĭ St. Mitropoliĭ a Ungro-Vlachieĭ, St. Sinodŭ aprobă conclusiunea raportuluĭ, —*de a se respinge apelul şi a se confirma definitivŭ decisiunea consistoriuluĭ de caterisire, ca fundată pe Sântele Canone, şi regulamentul St. Sinodŭ.* Idem raportul comisiuneĭ asupra apeluluĭ făcutŭ de preotul Ilie Borcea din Comuna Valea-Secă, județul Bacăŭ, în contra sentințeĭ consistoriuluĭ St. Episcopiĭ de Roman.., St. Sinodŭ aprobăconclusiunea raportuluĭ, —*de a se respinge apelul acestuĭ preotŭ şi a se aproba definitivŭ decisiunea consistoriuluĭ de caterisire ca una ce este fondată pe lege.*—Cu acéstă ocasiune St. Sinodŭ decide: 1) Ca hotărîrile St. Sinodŭ relative la casterisirĭ să se comunice de către Biuroŭ Chiriarchuluĭ respectivŭ, și acesta din parte-ĭ sĕ reguleze a se înmâna apelantuluĭ prin protoereul respectivŭ o întocmaĭ copie dupe adresa I. P. S. Președinte, luându cuvenita adeverință de priimire; și al 2) (după propunerea D-luĭ Ministru) ca în casurĭ de apelurĭ să se publice numaĭ hotărîrile St. Sinodŭ, iarŭ nu și tótă discuțiunea urmată.

Se cetesce în două ședințe proiectul de regulamentŭ relativŭ la cântările bisericescĭ redactatŭ de comisiunea St. Sinodŭ, și St. Sinodŭ aprobă acestŭ regulamentŭ cu óre-care modificărĭ cerute de uniĭ din P. P. S. S. membri și de D. Ministru.

In privința petițiuneĭ maistrilor de musică bisericéscă și vocală—D-niĭ Gavril Musicescu, G. I. Dima și Gr. I. Georgiu din Iașĭ, St. Sinodŭ unindu-se cu conclusiunile raportuluĭ comisiuneĭ, decide a nu da cursŭ dorințeĭ exprimate de D-lor până ce maĭ întâiŭ nu se va face colecțiunea de cântărĭ biseriscĭ melodice, prevĕdute prin art. 4 și 5 ale regulamentuluĭ pentru regularea și îmbunătățirea cântuluĭ bi-

sericescŭ în România, votată deja de St. Sinodu; de şi propunerea făcută de menţionaţiĭ D-nĭ, este destul de lăudabilă şi le face onóre. In cestiunea apeluluĭ făcutŭ de preotul Ión Cucu, din oraşul Bêrladŭ, contra hotărăreĭ consistoriuluĭ St. Episcopiĭ de Huşĭ, St. Sinodŭ iea următórea hotărâre : *St. Sinodŭ casézâ din hotărîrea consistoriuluĭ Eparchieĭ de Huşĭ partea privitóre la trimiterea preotuluĭ Ion Cucu pentru totu-dé-una într'o monastire, fiind-ca aplică o pedépsă neprevâḑută prin regulamentul de disciplina bisericéască al St. Sinodŭ.*

Relativŭ la petiţiunea cântăreţilor şi a paraclisierchilor de la bisericile Statuluĭ din Urbea Iaşĭ, St. Sinodu decide, a se trimite o întocmaĭ copie de pe acea petiţiune şi adresa I. P. S. Mitropolitŭ al Moldoveĭ, pe lângă care se anexéză petiţiunea, D-luĭ Ministru al Cultelor, cu mijlocirea de a întórce luarea aminte la starea miserabilă a bisericilor şi a face să li se créscă salariile prin budgetul anuluĭ viitorŭ.

Ascultându-se raportul comisiuneĭ de petiţiuni asupra adreseĭ P. S. Episcopŭ al Huşilor No. 956, prin care se supune Sântuluĭ Sinodŭ casul uneĭ căsătoriĭ în speţa a 5-a, Sântul Sinodŭ decide, — a se rĕspunde P. S. Episcopŭ al Huşilor, că preotul care a celebratŭ cununia în cestiune să se canonisécă, după cum P. S. Sa va găsi de cuviinţă. Si totŭ-o-dată să se facă mijlocire la onor. guvernŭ, pentru punerea în armonie a legeĭ civile cu legea bisericéscă în ceea ce privesce căsătoriele.

In fine, St. Sinodŭ a cercetatŭ şi aprobatŭ compturile caseĭ jurnaluluĭ *Biserica orthodoxă română* pe anii din urmă şi pe al cincilea, precum şi pe a cărţilor de Te-Deumuri.

De asemenea a cercetatŭ şi aprobatŭ compturile comisiuneĭ însărcinată cu instalarea tipografieĭ pentru imprimarea cărţilor bisericescĭ, autorisândŭ totŭ-o-dată pe aceiaşi comisiune de a continua cu instalarea şi chiar administrarea noueĭ tipografiĭ pînă la noua regulare din partea Sântuluĭ Sinodŭ.

După tóte aceste St. Sinodŭ alege comisiunea pentru revisarea cărţilor bisericescĭ care se compune din : D-niĭ

V. A. Urechiă, Dr. N. Nitzulescu, Dr. G. Zotu, G. Erbiceénu și P. S. Silvestru B. Piteștenu.

In decursul acesteĭ sesiunĭ St. Sinodŭ s'a ocupatŭ și cu maĭ multe cererĭ de călugărirĭ, dintre care pe cele în regulă le-a admisŭ iar pe cele-l'alte le-a amânatŭ.

În ultima ședință P. S. Calistrat Bârlădénul aducêndŭ la cunoscința Sântuluĭ Sinodŭ scirea că P. S. Episcopŭ al Argeșuluĭ a oferitŭ Facultățeĭ de Theologie fondul de 30,000 leĭ pentru ca din venitul lor să se facă stipendiĭ pentru studenții de la acéstă facultate, Sântul Sinodŭ în unanimitate exprimă mulțumirile séle P. S. Episcopŭ de Argeșŭ.

Totŭ în acéstă ultimă ședință sulevându-se cestiunea studențilorŭ de la Facultatea Theologică din Cernăuțĭ, precum și de la Athena, D-l Ministru arată că pentru anul budgetarŭ viitorŭ 'ĭ este cu neputință nu numaĭ de a crea noĭ burse, dar chiar și de a cresce pe ale acelor care le aŭ deja. Promite însĕ că va face totŭ posibilul ca din cheltuelele extraordinare ale Ministeruluĭ de Culte, sĕ ajute pe aceĭ de la Facultatea Theologică din Cernăuțĭ cu plata taxelor de înscriere.

† Silvestru B. Piteșténu.

Tipografia „Cărților Bisericescĭ“

ACTŬ DE INAUGURARE

Astă-ḑi, Duminecă, șépte-spre-ḑece Ianuarie, ora 12 din ḑi, anul mântuireĭ una mie opt sute opt ḑecĭ și doĭ.

În ḑilele Maiestăților Lor Regele CAROL I și Regina ELISABETA.

În timpul Archipăstorieĭ Înaltu Prea Sânțitului Metropolitŭ Primatŭ al Românieĭ D. D. Calinic Miclescu;

Fiindŭ Ministru Secretarŭ de Statŭ la Departamentul Cultelor și Instrucțiuneĭ publice, Ecselenția Sa Domnul V. A. URECHIĂ.

Iar

Membriĭ activĭ aĭ Comisiuneĭ, intocmite pentru inființarea Tipografieĭ „Cărților bisericescĭ“, fiindu : P. S. Silvestru Balanescu Piteșténu, P. S. Innocent Moisiu Ploeșténu, și Parintele Archimandritu Genadie Enacénu ;

Ne-amu întrunitŭ în localul Tipografieĭ, situatu în strada Principatele-Unite No. 34, din culórea Albastră, Bucureștĭ, unde imediat, dupa savêrșirea actuluĭ divinu alu sânțireĭ sânteĭ ape, prin care s'a invocatŭ darul Sântuluĭ Spiritu, pentru protegerea și prosperarea acestuĭ stabilimentu, eminamente bise-

ricescŭ și naționalŭ, s'a procedatŭ la tragerea primei cóle imprimate din jurnalul „Biserica Orthodoxa Română“, anul al VI-lea (1882).

Dreptŭ care, spre eterna memoriă, s'a dresatŭ actul de fața.

Membriĭ Comisiuneĭ:

† *Silvestru B. Piteştênu.*
† *Innocent M. Ploeştênu.*
Archim. Genadie Enăcenu.

Persónele asistente:

M. Moisiu Iconom.
Protos. Valerian, preotŭ oficiantu.
V. T. Cuscu.
Avesalom Georgescu.
Nae Georgescu.
C. Bardezky.
Popescu Ioan.
Tănase Pavelescu.

Personalul Tipografieĭ:

Mircea Ionescu, dirigentu.
Radu Grigorescu, compositoru.
C. Broese, maşinistu.
Costica Georgescu, puitoru.
Monah Gabriel, supraveghiătoru.
M. Toncin, rotarŭ.
I. Niculescu, rotaru.

ANUL VI. BUCURESCI, FEBRUARIE, 1882 No. 2.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALU PERIODICU ECLESIASTICU

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuvêntul"
II. Tim. IV. 2.

Misteriul Botezuluĭ [1]

Originea şi puterea harică a botezului dupe învețatura Sântei Scripturĭ şi a Sântei Bisericĭ.

Botezul ocupă primul locu între mijlócele dinafarice a sânțireĭ omuluĭ. Pentru creştinŭ botezul este sânţitŭ prin însuşi esemplul luĭ Iisus-Christos când l'a primitu de la Ioan (Mat. III. 13), în care timpu spiritul luĭ Dumnedeu s'a pogorâtu asupra luĭ în chipu de porumbŭ, iar vocea părintelui l'a marturisitŭ de Fiu al seu, fiind cerurile deschise. In convorbirea cu Nicodim Mantuitorul înveţa : „*Amin, amin dic vouĕ : de nu se va nasce cine-va din apă şi*

(1) Cu ocasiunea articoluluĭ intitulatŭ : „Respunsu la nedomiririle unuĭ cetăţianŭ", publicatŭ în No. al 6-lea din anul al V-lea, am promisu că partea dogmatică a misterilor S-teĭ nóstre Bisericĭ orthodoxa, se va publica treptatŭ, dupe theologia dogmatica a Archiepiscopuluĭ de Cernicov Filaret. Acésta promisiune acum începe a se aduce în împlinire. Orĭ-ce preotu, va adaoge multŭ la capitalul cunoscinţelor sale speciale, cetindŭ cu atenţiune asemenea desvoltarĭ şi esplicaţiunĭ ale misteriilor S-teĭ nóstre Bisericĭ orthodoxe.

din spiritu, nu va putea intra întru împerăția lui Dumnedeu" (Iôn III. 5). Prin aceste cuvinte Mântuitorul arată necesitatea renascereĭ despre care vorbise și maĭ înainte, precum și midlocul de renașcere; renașcerea, dice El, trebue sa se faca din *apă* și din *spiritu*. Asemenea legatură de ideĭ arată ca cuvintele Mântuitoruluĭ : *spiritŭ* și *apa* aŭ însemnare determinată, pe când déca le-am schimba înțelesul simplu și natural, însemnarea lor ar fi nedeterminată. Chiar și posițiunea persóneĭ către care s'a dis aceste cuvinte, întăresce convincțiunea în propria și naturala însemnare a cuvintelor : *apa* și *spiritul*. Nicodim scia botezul cu apă, dar nu scia botezul efectuat de spiritŭ; și Mântuitoriul ĭ dice că este necesar și unul și altul. Pe lângă acestea, în urmarea acesteĭ convorbirĭ, vedem că și discipuliĭ luĭ Iisus aŭ botezat pe mulțĭ în pamêntul Iudei, și prin aceea iau făcutŭ adepții Luĭ (Iôn III. 32; XXV. 26,C. IV. 1). Probă evidentă că lor le era cunoscuta voia Marelui lor învĕțătorŭ despre instituirea botezuluĭ, exprimată în convorbirea cu Nicodim.

Iisus Christos înainte de înălțarea sea la ceru, trimițêndŭ pe discipuliĭ seĭ în tótă lumea le-a ordonatŭ în modŭ solemnel dicêndŭ : *„Mergêndu învĕțațĭ tóte neamurile botezându-ĭ pre eĭ în numele Tatăluĭ și al Fiuluĭ și al Sântuluĭ Spiritŭ"* (Mat. XXVIII).

Timpul cândŭ s'a manifestatŭ acéstă voe, probéza ca botezul s'a instituitŭ de Dumnedeul ceriuluĭ și al pămêntuluĭ ca unŭ ce esențial și necesar pentru mântuire; iar legétura ideeĭ arată că acéstă îndatorire să pune nu numaĭ asupra Apostolilor, ci și asupra succesorilor lor. Cuvintele și împrejurările acesteĭ ordo-

nainte lemuritu ne arată, că botezul se instituesce pentru toţi ceĭ ce primescu învĕţatura luĭ Iisus.

Istoria Apostolilor şi epistolele lor arata ca eĭ, câte-o-dată, puneaŭ în vedere ascultatorilor ca sa se boteze (act, II, 38 şi 41, IX, 18; XXII, 16), câte-o-data chiar botezau — precum Filip pe Eonuch (act. VIII, 32), Petru pe Cornelie (act. X, 47, 48), Pavel pe Lida (act. XVI, 15) şi pe pazitorul temniţeĭ cu familia luĭ (33); — câte-o-data scriau despre botezŭ, ca despre o sciută şi neaparată condiţiune pentru a fi creştin (I Cor. I, 18; Efes. VI, 5; Evrei VI, 1,2). Tóte aceste lucrări ale Apostolilor probéza că botezul este instituitu de Iisus Christos, care este capul Bisericeĭ, şi tot-o-dată este necesar pentru mântuire.

In S-ta Scriptură botezul se presintă ca o lucrare prin care se dă celui ce să botéză un deosebitŭ char nevedutŭ.

Dupe învĕţătura Sânteĭ Scripturĭ, celce se botéza cu asemenea botezu, primesce ertarea pĕcatelor şi dreptul de participare fiască la darurile luĭ Dumnedeŭ. Botezul să numesce d'a dreptul botezu întru ertarea păcatelor (Act. II, 38; XXII, 16). Apostolul arată Corintenilor că eĭ până la botezu erau destranaţi, idolatri, etc. şi în urmă dice despre lucrarea botezului; *„ci v'aţi spălatŭ, v'aţi sânţitu, v'aţi îndreptatu prin numele Domnuluĭ Iisus şi prin spiritul Dumnedeuluĭ nostru“* (I Cor. VI, 11; IX, 10; Conf. Efes. V, 26). Aci, *aa*) prin espresiunea *v'aţi spălatŭ*, Apostolul lemuritu arata la spălarea cu apă; *bb*) Spalarea cu apă ĭ atribuesce precum spălarea acelor pecate de care Corinteniĭ erau pătaţi până la acel timpu.

așa și îndreptarea, saŭ aceia ce este totŭ una, dreptul de a se socoti îndreptațĭ înaintea luĭ Dumnedeu; *cc*) Spalarea și îndreptarea a pus'o el în dependința de numele Domnuluĭ, ca Rescumperatorŭ, și de spiritul luĭ Dumnedeu, ca sânților, etc.; *dd*) In Botezarea cu apa arata puterea charuluĭ nevedutu, care communica celuĭ ce se botéza curațire și ertare de pecate.

Acelașĭ Sântŭ Apostolŭ scrie, că Christos a sânțitŭ biserica „*curățindŭ-o cu bae de apă în cuvêntŭ*" (Efes. V. 26); aicĭ, *a*) este evidentŭ ca *bae de apă* se numesce botezul, și curațirea ómenilor se pune în depedența de acésta bae; acésta se întaresce și prin însușĭ scopul apostoluluĭ — care este de a arata lucrarea dragosteĭ luĭ Christos catre noĭ; *b*) *în cuvêntu*: în care? Apostolul exprimă vorba *cuvêntŭ*, fără articol, aceea ce vrea se dică că înțelege ce-va deosebitŭ de baea de apa, d. e. învețătura luĭ Christos în genere; și pentru aceia *cuvêntul* aci determina numaĭ pe singuru botezul prin care este curățită biserica, — deosebindu'l de orĭ-care altŭ botezŭ; și prin urmare, esprimă cuvêntul, care necesarminte trebue a se pronunța la botezul creștinŭ, pentru ca botezul acesta sa fie botezul luĭ Christos cel curățitor. Apostolul, vorbindŭ despre aceia ce a făcutŭ Christos pentru biserica, nu a avutŭ necesitate a dice directŭ și nicĭ nu a dis (ceva) despre acel sânțitoru, care prin meritele Luĭ săvêrsesce sânțirea în bae de apă: dar el a lăsatŭ a se vedea acea idee, când a vorbitŭ despre luminarea bisericeĭ în cuvênt. Prin urmare, apostolul atribuesce botezuluĭ instituitŭ de Christos, puterea charică sânțitóre, care lucra în unire cu cuvêntul determinativŭ.

Maĭ departe Apostolul dice credincioșilor, „*că voĭ*

cu toţii sunteţi fii ai lui Dumnedeu prin credinţa întru Christos Iisus. Că, ori-câţi întru Christos v'aţi botezatŭ, în Christos v'aţi şi îmbracat". (Gal. III. 26, 27). Aici, *aa*) cuvintele din urma ale Apostolului confirmă adeveritatea celor d'antéiu; credinciosii, dupre cuvintele Apostolului s'au facut prin botezŭ fiĭ aĭ luĭ Dumnedeu, pentru ca s'au îmbracatŭ în Christos, séŭ accia ce este totu una, aŭ primitŭ chipul luĭ Christos celuĭ dreptŭ (Confr I. Cor. XII. 13). Prin urmare, *bb*) Apostolul atribue botezuluĭ acea putere, că prin el ceĭ ce se botéză se facu asemenea dreptuluĭ Christos, iar prin acea şi fiĭ aĭ luĭ Dumnedeu, şi prin urmare, primescu dreptul la viaţa şi fericirea eterna. In acelaşi înţelesu au învețat şi Mântuitorul dicènd: *Cel ce va crede şi se va boteza mântuise-va* (Marcu XVI, 16).

„*Căcĭ printr'unŭ spiritŭ*, a scrisŭ apostolul, *noi toţi într'unŭ corpŭ ne-am botezatu, ori Iudeĭ, ori Elínii, ori sclavii, orĭ ceĭ liberi: şi toţi într'unu spiritu ne-am adapatŭ*" (I. Cor. XII, 13). Cuvintele acestea arata, ca prin misteriósa lucrare a spirituluĭ luĭ Dumnedeu, care sa face la botezu, cel botezatŭ face parte din corpul luĭ Christos, din Biserică, şi totu-o-data începe a se folosi de drepturĭ la darurile iubireĭ luĭ Dumnedeu ce se dau prin Christos pentru biserica lui.

O altă lucrare nevedută a puterii charice care lucréză în botezu constă în acea, ca cel botezatu intra în viaţa charică şi primeşce puterĭ de a vieţui conformŭ voieĭ luĭ Dumnedeu. Ast-fel de lucrare atribuesce Mântuitorul botezuluĭ (Ión III. 3. 5.), numindu'l renaştere din apa. El învaţa ca prin lucrarea Sântuluĭ Spiritŭ în botezu omulŭ se renasce, se face omu

noŭ, cu predisposiţiuni capabile de a intra în împerăţia luĭ Dumnedeŭ; iar atribuindu lucrarea renaşterei precum Spirituluĭ aşa şi apeĭ, evidentŭ arata că apa botezuluĭ nu este numaĭ unŭ semnŭ al charuluĭ.

Apostolul în Epistola către Tit (III. 3, 5) vorbesce maĭ ânteiu, ca şi noĭ — care acum nesimţimu bine dispuşĭ, dupre spiritŭ — *eram óre cândŭ fără de minte, neascultătorĭ*, etc. dupe aceia adauge: *„nu din lucrurile cele întru dreptate care amŭ făcutŭ noĭ, ci dupre a luĭ milă ne a mântuitŭ pre noĭ prin baia nascereĭ cea de a doua, şi a înouireĭ Sântuluĭ Spiritŭ“*. Aicĭ, *aa*) botezulu se presintă sub forma spălăreĭ în bae; *bb*) baea renascereĭ se presintă nu numaĭ ca semnul renaştereĭ, dér şi ea însăşĭ se numesce bae renăscătóre, şi lucrarea eĭ se numesce alt-fel înoire; *cc*) Asemenea lucrare a eĭ să pune în depedenţă de puterea Sântuluĭ Spiritŭ, iar nu de faptele drepţilor; *dd*) In fine, fiind-că Apostolul presintă starea celuĭ ce se renaşte prin charu în baea botezuluĭ, într'unŭ chipu cu totul contrariŭ stăreĭ celuĭ nerenăscut prin acéstă bae: apoĭ arătându în botezul cu apă puterea charică care lucréză misteriosŭ, atribuesce lucrăreĭ acesteĭ puterĭ, precum slăbirea inclinaţiunilor către pecatŭ, care au dispusu pe omu la diferite lucrărĭ şi cugetărĭ pĕcătuale, aşa şi cumunicarea unuĭ noŭ principiŭ de viaţă spirituală, celuĭ ce să botéză.

Şi dar, învĕţătura revelată relativă la puterea misteriósă a botezuluĭ creştinescŭ constă în următórele: *a*) prin botezŭ să iartă, celuĭ ce crede în Christos, tóte pecatele şi primesce dreptul de fiiŭ al luĭ Dumnedeŭ, ertândui-se, prin urmare, şi păcatul original; *b*) prin lucrarea botezuluĭ puterile spirituluĭ să înno-

escŭ, și prin urmare să slabesce și lucrarea corupțiunei eriditata.

Sânta Scriptură nici într'unŭ locŭ nu ne spune, ca prin botezŭ să nimicește cu totul corupțiunea eriditata, din contra și renascutul esclamă : *„Daca dicem că pècat nu este întru noĭ, pre noĭ înșine ne înșalamu."* (1 Ión I, 8.).

Totŭ în acestŭ chipŭ să presinta misterióscle lucrari ale botezuluĭ și la parinții Bisericeĭ și în invețatura commună a eĭ.

Părinții Bisericeĭ aŭ numitŭ botezul bae misterióśă (1), bae mântuitóre (2) curățire mântuitóre (3), charŭ al punereĭ de fiiu (4), apa a vieţeĭ (5), bae a renascereĭ (6), causa a înoireĭ și a renascereĭ (7).

Din aceste numirĭ ale botezuluĭ se vede îndestul de lemuritu că părinții bisericeĭ au atribuitŭ misteriuluĭ botezuluĭ o lucrare misterióśă și mântuitóre a charuluĭ, și aŭ reportatŭ la acéśta lucrare ertarea și curățirea pecatelor celuĭ ce se botéză, precum și introducerea luĭ în biserica creșcină și communicarea uneĭ vieţĭ harice.

Aceste lucrărĭ ale botezuluĭ, eĭ le-aŭ descrisŭ și cu cuvinte lemurite. Așa, St. Ión Chrisostom a scrisŭ despre ceĭ botezațĭ dicêndŭ: *„Iată să bucură de libertate aceia, care maĭ înainte eraŭ sclavĭ; și acum eĭ, nu nu-*

(1) Sânţiĭ Efrem, Gregorie Nisul.

(2) Sântul M. Iustin. Dialog cu Trifon.

(3) S. Ambrosiu, De interpret, Daniil 2, 4 § 14. Tertulianu — despre botezŭ, cap. 5, 6, 7.

(4) S. Efrem — despre amore și misericordie. M. Vasile — despre botez. Convorb. 13. cap. 5.

(5) Iustin Dial. cu Trifon. cap. 14. Ciprian epist. 63 catre Cicilin.

(6) Theofil către Autol 2, 16.

(7) Grigorie Nisul. Cuv. la Nascerea luĭ Iisus Christos.

maĭ suntŭ liberĭ, ci și sânți și drepțĭ; nu numaĭ suntu drepțĭ, dar și fiĭ, succesorĭ și membriĭ; nu numaĭ suntu membriĭ, ci și biserică a Spritului. Vedĭ, câte suntu darurile botezuluĭ" (1). St. Grigorie de Nazianz arată că în botezŭ este așa de strânsa legatura a apeĭ cu puterea Sântuluĭ Spiritu cum a fostŭ și este între cele doua naturĭ ale luĭ Iisus Christos (2). *„Să pogóră Spiritul din cerŭ* —a dis Tertulian— *și remâne asupra apeĭ, sânțindŭ-o prin sine, și sânțită fiind ea, imprimă puterea sânțenieĭ"* (3). S-tul Ciril al Ierusalimuluĭ, esplică minunatŭ de bine credința bisericeĭ, relativa la lucrarea nevedută a botezuluĭ, când dice: *„Apa cuprinde esteriorul, iară Spiritul într'unŭ chipŭ nepriceputŭ spală pe însușĭ sufletul. Și ce te minunedĭ? iea exemplu de la unŭ corpŭ neînsemnatŭ, ușor, și înțelesŭ de toțĭ. Când focul intră în grosimea feruluĭ, atuncĭ și partea rece se înferbântă, și cea întunecată să luminédă. Deci dar, daca focul, care de asemenea este unŭ corpu, pătrundénd corpul feruluĭ lucréză cu așa ușurință, apoĭ de ce te mirĭ daca Sântul Spiritu intră în interiorul sufletuluĭ?"* (4)

† Silvestru B. Piteșténu.

(1) Omil. către ceĭ din nou luminațĭ.
(2) Cuventu despre botezu.
(3) De Baptis. c. 4.
(4) Cuv. 17 catre ceĭ chemațĭ. Totu așa de lemuritu a vorbitu despre puterea charică a botezuluĭ S. Varnava în Epistolia sa § 2; Irineu Adv. haer. lib. 3. c. 19; Cyprian Ep. 2; S. Vasilie Cont. Evnom. lib. 385.

Oficiele bisericesci (1)

După constituţiunea Bisericeĭ orientale, Episcopulŭ însărcineză cu o parte a afacerilor sale relative la administraţiunea eparchieĭ saŭ la esercitarea juridicţiunii sale, pe clericiĭ capabilĭ din eparchia sa; sau elŭ se servesce întru acésta de consiliele lor. Asemenea clericĭ suntŭ chiemaţĭ maĭ cu deosebire a ajuta pe Episcopŭ şi în funcţiunile sale liturgice, spre a da serviciuluĭ divinŭ o splendóre maĭ mare. In acéstă privinţă se face o deosibire între clericiĭ destinaţĭ numaĭ pentru serviciul divinŭ, şi între aceia carı aŭ deosebite servicii bisericescĭ.

Serviciele cu care suntŭ însărcinaţĭ clericiĭ catedraleĭ episcopale se numescŭ în general *oficie ecclesiastice,* iar clericiĭ însărcinaţĭ cu ele se numescu *demnitarĭ* (boerĭ) ecclesiasticĭ (ἄρχοντες) sau *oficialĭ.*

Pentru înfiinţarea şi desvoltarea instituţiuniĭ oficielor bisericesci aŭ contribuitŭ în istoria Bisericeĭ orientale maĭ multe momente:

a) *Presbiteriulŭ din timpurile vechĭ ale Bisericeĭ,* adică adunarea permanentă a presbiterilor ataşaţĭ la unŭ scaunŭ episcopalŭ, şi carĭ formaŭ Consiliul episcopalŭ. Ca modelŭ pentru acestŭ consiliu episcopalu a servitŭ sinedriul din vechiul Testamentu; însă pe

(1) Dr. Jos. Zhishman, Die synoden und die Episcopal-Amter in der Morgenlændischen Kirche. Vien 1867 pag. 89 urm.

lênga competența judiciară ce avea sinedriul, s'aŭ adeogatŭ presbiteriuluĭ chreștinŭ cele maĭ importante afacerĭ ale Bisericeĭ episcopale în genere.

b). *Tradițiunea eclesiastică.* La splendórea crescêndă a Bisericeĭ și cu înmulțirea afacerilor de la bisericile episcopale, Episcopul era silitŭ, pe lênga Consiliul clericilor seĭ, să cêră sprijinul lor și în altele. Ast-fel instituțiunile pióse și darurile ce se faceaŭ Bisericeĭ, reclamaŭ unŭ anume economŭ; pentru aperarea drepturilor și avereĭ Bisericeĭ era trebuință de un advocatŭ; pentru îngrijirea purităţii și a respândireĭ învețătureĭ era necesitate a se numi unul saŭ maĭ mulțĭ esplicătorĭ aĭ Sânteĭ Scripturĭ; solemnitatea serviciuluĭ divinŭ care reclama presența maĭ multor diaconĭ. a datŭ nascere instituțiuniĭ archidiaconatuluĭ. O dată înființate aceste institute, aŭ fostŭ păstrate apoĭ în Biserică tradițional.

c). *Canónele.* Institutul oficielor eclesiastice a avutŭ și confirmațiunea canonică, căcĭ în sântele canóne se prescriŭ saŭ se prevedŭ multe din aceste oficiĭ. Așa s. es. canonulŭ 7 și 8 al sinoduluĭ de la Gangra; can. 2 și 26 al conciliuluĭ de la Chalcedon; can. 7 al conciliuluĭ al 6-lea și can. 11 al conciliuluĭ al 7-lea ecumenicŭ.

d). *Legile bisericescĭ.* Aci aparținŭ disposițiunile respective ale patriarchilor și ale imperatorilor chrestinĭ, care disposițiunĭ aŭ fostŭ sancționate prin primirea lor în cărțile bisericescĭ.

e). *Oficiele curțiĭ imperatorilor bizantinĭ.* Câte-va din oficiele eclesiastice, cu deosebire acelea care se referă la afacerele cancelarieĭ, 'șĭ datorescŭ originea

sistemuluĭ bizantinŭ de funcţionarĭ saŭ ceremonia-
luluĭ curţiĭ de atuncĭ.

Numĕrul şi cercul de activitate al oficielor ecle-
siastice suntŭ însemnate în anume catalóge biseri-
cescĭ de întindere maĭ mare sau maĭ mică. Dar aceste
catalóge se acordă între ele numaĭ în privinţa oficie-
lor superióre; cât privesce însă oficiele inferióre şi
funcţiunile bisericescĭ, ele diferă în multe puncte. Dar
prin comparaţiunea maĭ multor asemenea catalóge
se póte stabili o sistemă a oficielor eclesiastice dupe
cum o arătămŭ maĭ josŭ. Maĭ 'nainte însă observamu,
că oficiele se împartŭ în oficie ale *choruluĭ* (strana)
dreptŭ şi în oficie ale *choruluĭ stângŭ*, avêndu-se în
vedere locul ce ocupă aceştĭ demnitarĭ în Biserica
în timpul cândŭ oficia Episcopulŭ.

Oficiele choruluĭ dreptŭ se împartŭ în oficie *supe-
rióre* şi oficie *inferióre*. Oficiele superióre se subîm-
parte în treĭ *pentade*. Oficiele choruluĭ stângŭ se de-
osibescŭ în oficie care se cuvinŭ presviterilor şi dia-
conilor şi în oficie ce se cuvinŭ psalţilor şi anag-
noştilor.

A. CHORUL DREPTŬ

a) Oficiele superióre

I. Antâia pentadă

1. Economul
2. Sacelariul.
3. Scevofilax.
4. Chartofilax.
5. Sacellion.

(6. Protecdicul).

II. A doua pentada.

1. Protonotariul.

2. Canstrinsiul.
3. Referendariul.
4. Logothetul.
5. Hipomnimatograful.

III. A treia pentadă.

1. Protecdicul (vedĭ prima pentadă, No 6).
2. Hieromnimon.
3. Epigonaton saŭ Hipogonaton.
4. Hipomnimon.
5. Didascalul sau învĕțătorul Bisericeĭ sau theologul.

b) Oficiele inferióre

1. Archidiaconul.
2. Al doilea Diaconu.

B. CHORUL STINGŬ

a) Oficiele ce se cuvină presviterilor și Diaconilor.

1. Protopresviterul
2. Defterevon sau al doilea presbiteru
3. Exarchul.
4. Archon sau Proistosul Bisericelor

ajutoriĭ sĕĭ:
- a. Archon Bisericelor parochiale
- b. archon Monăstirelor
- c. archon antiminsielor
- d. archon Evangelieĭ

5. Catechetul
6. Periodeftul (circumcursator)
7. Vutistul (immersor)
8. Funcționariĭ cancelarieĭ episcopale :
   a. Avocațiĭ subordinați Protecdiculuĭ.
   b. Ceĭ asupra petițiunilor.
   c. Ceĭ însărcinați cu ținerea ordineĭ la dicesteriele bisericescĭ.
9. Funcționariĭ pentru institutele de caritate :
   a. Orfanotrofulu
   b. Numodotulu sau împarțitorul notelor.

10. Eclesiarchulu.

b) Oficiele ce se cuvină psalţilor şi anagnoştilor :

aa) Pentru cântarile bisericescĭ :

1. Protopsaltul.
2. Ceĭ doui domesticĭ.
3. Ceĭ doĭ primiceriĭ.
4. Archon saŭ Şefulu contakiclor.
5. Kanonarchulŭ.
6. Proximulu.

bb) Pentru cetirile bisericescĭ :

1. Şeful anagnoştilor
2. Nomiculu.

cc) Pentru afacerile cancelarieĭ :

1. Primiceriĭ notarilor.
2. Hartulariĭ saŭ funcţionariĭ primeĭ pentade.
3. Domesticiĭ patriarchalĭ saŭ episcopalĭ.

dd) Pentru serviciulŭ divinŭ.

1. Laosinactul saŭ adunătorul poporuluĭ.
2. Catigiriarulŭ sau îngrijitorul Bisericeĭ.
3. Eftaxias sau pazitorul buneĭ ordinĭ.
4. Cel asupra luminărilor şi a candelelor.
5. Ostiariĭ saŭ portariĭ.

La chorul stîngu aparţinŭ şi următórele diaconiĭ sau servicií bisericescĭ :

1. Deputaţiĭ.
2. Lampadariĭ.
3. Domesticiĭ uşelor.
4. Theoriĭ sau Neocoriĭ, pazitoriĭ vaselor bisericescĭ.
5. Camisaţiĭ.
6. Candilaptiĭ.
7. Vastagariulu sau Vastiariulu.
8. Mirodotul.
9. Candatariul.

10. Ingrijitorul amvonului.
11. Decanul.

In numerele viitóre vom vorbi despre fie care din aceste oficie și servicii bisericescĭ o parte.

Z.

CIRIL

Părintele alfabetuluĭ cirilicŭ.

Ciril, pre care de ordinarŭ îlŭ numescŭ inventatorul alfabetuluĭ cirilicŭ, are o importanță fórte mare pentru istoria și literatura românéscă. Pénĕ la începutul jumătățeĭ a doa a seculuĭ curentŭ, Româniĭ au făcutŭ usŭ de alfebetull uĭ Ciril și istoria luĭ Ciril are o fórte mare importanță și pentru istoria evuluĭ medĭu a Românilor. Ciril cu alfabetul seu a lucratŭ nu pentru Slavĭ, dar pentru popórele dela Dunărea, și de aceia biografia agentuluĭ principalŭ al cultureĭ acestor popóre este egalminte importantă atât pentru Slavĭ, cât și pentru Românĭ, cariĭ în evul mediu aŭ avutŭ viéța istorică comună cu a Slavilor. De aceia noĭ ne-am decisŭ, ca aicĭ să facemŭ cunoscută Românilor biografia luĭ Ciril, părintele alfabetuluĭ cirilicŭ, care alfabetŭ secule întregĭ a fostŭ organul ecsprimăreĭ cugetăreĭ românescĭ și tot-o-dată unŭ organŭ, care cu mulțimea semnelor alfabetice se apropia fórte mult de mulțimea și variațiunea sonurilor limbeĭ nóstre.

De ordinar, atât istoriciĭ slavĭ, cât kĭar și ceĭ occidentalĭ, aŭ făcutŭ pene acum o mare confusiune în datele biografice, relative la persóna luĭ Ciril, părintele alfabetuluĭ cirilicŭ. Unii facŭ pre Ciril fiiŭ al raseĭ slavice, alțiĭ au credutŭ, că el este grecŭ de origine, și noĭ am afirmatŭ în studiul „Creștinismul în

Dacii", ca Ciril și cu Metodie sûntu fii ai unei familii din jurul Tesalonicului. P. S. Porfirie Uspeskii, cunoscutŭ lectorilor noștri din alte studii, ne presinta unŭ noŭ studiŭ asupra persónei lui Ciril, pre care studiu îlŭ are formatŭ pre basa unor date istorice, cu totul necunoscute publicitățeĭ, și specialminte, pre basa unei carticele, gasita în mônăstirea din muntele Atonului, Hilindarul. Dupre studiul P. S. Porfirie sûntemŭ datorĭ, ca datele biografice, relative la Parintele alfabetuluĭ cirilicŭ, sa nu fie confundate între dînsele, și de altă parte, că acestŭ alfabetŭ, care a fostŭ usitatŭ pene în timpurile de pre urmă și de catre Românĭ, conține elemente, care aparținŭ la maĭ multe persóne, cu numele de Ciril, și în fine, ca acestŭ alfabetŭ nu este slavicŭ. Dar maĭ specialŭ :

Celŭ întâiŭ Ciril, care se maĭ numesce Tesalonicénul, și filosoful bulgarŭ, era grecŭ de origine, nascutŭ în Cadokia (Capadocia) și instruitŭ în Damasc, de unde a trecutŭ în Alecsandria Egiptului, înainte de anul 680 dela Christos. Aicĭ el, aflându-se în Biserica Patriarchieĭ, a auḍitu vorbindu-i-se din altarŭ: „Cirile, Cirile, mergĭ în pamêntul celŭ întinsŭ, la popórele slavice, care se numescŭ Bulgarĭ (a); fiind ca Domnul te-a predestinatŭ pre tine, ca sa le daĭ lor credință și lege". Ciril, auḍindu acésta voce, s'a întristatŭ, cacĭ nu scia, unde se află pamêntul bulgarŭ. Cu tóte aceste, el s'a dusŭ în Cipru, dar și aicĭ n'a pututŭ afla nimicŭ despre acestŭ pamêntŭ, și era să se întórce în Egipt. Temêndu-se înse ca să nu se aseme-

(a) Notămŭ aicĭ, că numirea de bulgarĭ este generică, care nu represintă pre națiunea bulgară, ci pre tóte popórele de la Dunărea, care se maĭ numescu și slavice.

neze profetului Iona, el a mersŭ maĭ departe. pene la insula Crit. și aici i s'a communicatŭ. ca el trebue sa se duce pene la orașul Tesalonic (a). Deci s'a dusŭ el la Tesalonic și presentându-se Metropolituluĭ Ioan. i-a communicatŭ intențiunea luĭ. Atunci Metropolitul í-a respunsŭ : „O. bătrînule egumenŭ. Bulgarii sûntŭ antropofagĭ și ei te vorŭ mânca și pre tine". Cu tóte aceste, Ciril s'a dusŭ în péța și aici a auḑitŭ pre Bulgarĭ vorbindŭ. In aceste momente inima luĭ s'a întristatŭ și „era ca în iadŭ și în întunerecu". Intre aceste, venindu Pascele, Ciril a eșitŭ din Biserica. și s'a așeḑatu pre scara cea de marmura. punêndu-se pre gândurĭ și fiindu tristŭ. De o data i s'a presentatu unŭ porumbelu. care ținea în ciocul seu o sfóră. de care atârnau nisce scândurele roșii. și pre care le-a lăsatŭ pre umerul luĭ. Ciril a numeratu scândurelele, și gasindu-le în numerŭ de treĭ ḑecĭ și cinci. le-a pusŭ în sînŭ. Dupa care. ducêndu-se el la Metropolitul, scândurele aŭ întratu în corpul luĭ Ciril. și el pene la atâta uitase limba gréca, în câtŭ, învitatu fiindŭ de Metropolitul la masă. el nu maĭ înțelegea ce vorbescu Greciĭ. Aicĭ s'au adunatŭ Tesalonicenii, se minunaŭ și îl căutaŭ pre dînsul. In acelașĭ timpu marele Principe Desimir al Moravieĭ. Radicoi al Pleslavieĭ și toțĭ principii bulgarĭ s'aŭ adunatu în jurul Tesaloniculuĭ și luptau contra orașului mai mult de treĭ anĭ, vêrsându-șĭ sângele. La înkierea păceĭ, Bulgariĭ aŭ pusŭ între alte condițiunĭ. ca „să ni dea noă pre acela, ce ni l'a tramisŭ Dumnedeŭ". Dupa ce Ciril a fostŭ datŭ Bulgarilor, ei l'au primitu

(a) Notămŭ, că Tesalonicul cu împrejurimele era locuitu de legeonele romane din Sirmiu (Creștinismul în Dacia).

cu bucurie, ducêndu-lŭ în orașul Ravena, ce este la rîul Bregalnița (a). Acolo Ciril le-a scrisŭ lor trei deci și cinci de litere, pre care ei îndată le-aŭ învețatŭ, facêndu progrese marĭ, și apoĭ aŭ primitŭ și credința ortodocsa, fiindu botezațĭ. Și tóte aceste se recunosceŭ de unŭ actŭ al luĭ Dumnedeŭ.

Éca documentul istoricŭ, pre basa căruia se stabilescŭ datele istorice de maĭ sus, pre care noĭ îlŭ presentamŭ aicĭ în traducțiune de pre originalul slavonŭ:

„Cuvêntul luĭ Ciril slavénul, filosoful bulgarŭ din Tesalonic".

„Și a fostŭ viéța (nascerea) mea în Cadokia (Capadocia), iar învețătura mea în Damasc. Intr'o di stam în Biserica cea mare a Patriarchieĭ de Alecsandria și a fostŭ catre mine unŭ cuvêntŭ din altarŭ, care îmĭ dicea: Cirile, Cirile, mergĭ în pamêntul celŭ întinsŭ și la popórele slavice, care se numescŭ Bulgarĭ. Ție îțĭ poruncesce Domnul, ca să-ĭ întorcĭ la credința și să-le daĭ lor lege. Iar eŭ m'am întristatŭ fórte, căcĭ nu sciamŭ în ce parte este pamêntul Bulgarilor. Dar m'am dusŭ la Cipru și nu sciéŭ să-'mĭ spune despre pamêntul Bulgarilor și voiamŭ să me întorcŭ, dar m'am temutŭ, ca sa nu me facŭ, ca profetul Iona. Și după acésta m'am dusŭ la Crit și aicĭ mi s'a spusŭ,ca sa me ducŭ la orașul Tesalonic. Și m'am dusŭ și m'am presentatŭ Metropolituluĭ Ioan, și îndată, ce m'a vedutŭ, el a rîsŭ de mine fórte și mĭ-a disŭ: o bătrî-

(a) Orașul Ravna (Ravena) era aprópe de Achrida. Acésta se vede dintr'o inscripțiune de pre Psaltirea de Bolona: „Și s'a scrisŭ (Psaltirea) în orașul Ochrida, în satul numitu Ravna, și pre timpul Imperatoruluĭ Asan Bulgarul". De unde resultă, că acestu satŭ era în împrejurimile Achrideĭ, și el, pene la stramutarea capitaleĭ, a fostŭ orașŭ, și aicĭ se vede, că trăia Ciril. (Древн. славян. Памятники Срезнескаго с. II. Д. 1868).

nule egumenu. Bulgarii sûntu mâncatori de ómeni și te vorŭ mânca și pre tine. M'am dusu la tôrgŭ și am audītŭ pre Bulgari vorbindŭ, și inima mea s'a spaimêntatu în mine și eram ca în iadŭ și în întunerecŭ. Și într'o ḑi, adecă in S-ta Duminica, m'am dusu la Biserica și ședému pre scara de marmura, cugetându și întristându-me, și éca ca vedŭ unu porumbelŭ vorbindu, care purta în ciocŭ o legatura de seândurele roșiĭ, legate cu nodu și mi le-a pusŭ mie pre umeri. Decĭ numerându-le, le-am gasitŭ pre tóte treĭ ḑecĭ și cincĭ și punêndu-le în sînu, le-am dusŭ Metropolitulm. Atuncĭ ele s'aŭ ascunsŭ în corpul meŭ. Și eu cautândŭ în mine limba gréca, dupa ce Metropolitul a tramisŭ de m'a învitatŭ la masă, nu înțelegémŭ ceia, ce' mĭvorbiaŭ mie Greciĭ. Aicĭ s'aŭ adunatŭ toțĭ Tesaloniceniĭ și se minunaŭ de mine și toțĭ cautau să me vaḑe. Decĭ aŭ audītŭ și Bulgariĭ vorbindu-se de mine — marele principe Desimir al Moravieĭ, Radicoĭ, principele Preslavieĭ și toțĭ principiĭ bulgarĭ, cariĭ se adunase în jurul Tesolonicului și luptau de treĭ anĭ, versându-șĭ sângele și ḑicéŭ: dați-ni noî pre acela, ce este tramisŭ noî de la Dumneḑeŭ. Și cu modul acesta me dadură pre mine. Și m'aŭ luatŭ pre mine Bulgariĭ cu bucurie mare și m'aŭ dusŭ pre mine în orașul Rovenĭ, de pre rîul Bregalnița. Eu leam scrisŭ lor treĭ ḑecĭ și cincĭ de litere și puțin i-am învețatŭ pre dînșiĭ, caci eĭ singurĭ facéŭ progrese marĭ. Și eĭ ḑicéŭ, tu trebue să ne învețĭ credința ortodocsă, și botezându-ne, să ne proaducĭ luĭ Dumneḑeŭ".

Să supunemŭ de acum acestŭ cuvêntŭ criticeĭ, ca să vedemŭ ce anume fapte istorice putemŭ avea din

cuprinderea luĭ. Aicĭ se dice, ca egumenul Ciril a traitŭ la Metropolitul Ioan al Achrideĭ. Și în adever, ca în Achrida aŭ fostŭ maĭ mulțĭ Metropolițĭ cu numele de Ioan. Intaiŭ Ioan, care a luatŭ parte la sinodul din Sardica (347); Ioan, care a fostŭ la sinodul al VI-lea ecumenicŭ (680); și în fine, Ioan, care s'a chirotonisitŭ în Tesalonic, pre timpul Imperatoruluĭ Andronic celŭ tinerŭ (1328—1341) (a). Dar fiindŭ ca pre timpul luĭ Ioan întâiŭ Bulgariĭ încă nu erau în Europa, iar pre timpul luĭ Ioan al treilea alfabetul cirilicŭ era de mult în usu la popórele de la Dunarea, de aceia trebue sa admitemŭ, cá Ciril, parintele literilor cirilice, a traitu în Tesalonicŭ pre timpul luĭ Ioan al doilea și anume pre la anul 680. Cu acestŭ anŭ concade și năvalirea Slavonilor asupra Tesaloniculuĭ, menționata prin cuvêntul de maĭ sus al luĭ Ciril. Cu modul acesta și în basa celor doĕ fapte istorice de maĭ sus, trebue să admitemŭ, că *alfabetul cirilicŭ se datoresce luĭ Ciril, capadoco-tesalonicénul, care a trăitŭ în jumĕtatea a doa a seculuĭ VII-lea,* și nu luĭ Ciril, care a învețatŭ pre Slavoniĭ din Moravia și Panonia în seculul al IX-lea.

Acéstă veritate istorică se maĭ confirmă și prin alte fapte. In traducțiunea slavonă a Evangelieĭ dela Ioan, facuta de catre Ciril, cel din seculul al VII-lea se citesce: „Въ началѣ бѣ слово. — La începutŭ era cuvêntul", de óre-ce acelașŭ tecst se traduce de catrĕ Ciril al seculuĭ a IX-lea astŭ-feliŭ: „исперва бѣ слово — întaiu era cuvêntul". Apoi trebue sá luamŭ în considerațiune și asigurarea tradițională a Bulgarilor, cá

(a) Le Quien. Oriens Christianus. De dioecesi Illirica, cujus caput Thesolonica.

Ciril, părintele literilor cirilice, a remas multŭ timpŭ printre popórele de la Dunărea, în ore-ce despre Ciril, care a tradusŭ cărțile pentru Moravĭ, se scie, că el a predicatŭ la Bulgarĭ numaĭ în trécetŭ. Pre lôngă aceste, forma alfabetuluĭ cirilicŭ sémena fórte bine cu scrisórea greco-ionică, carea se întrebuința în Capadocia, Palestina și Egipt cu mult înaintea luĭ Ciril, fratele luĭ Metodie, care de ordinarŭ se consideră, ca inventatorŭ al literilor cirilice. Acésta se póte proba cu scrisórea manuscriptuluĭ Biblieĭ de Sinaia, produsŭ al secululuĭ al VII-lea, cu manuscriptul Evangelieĭ de Tesalonic, scrisŭ la 835 după Christos, cu manuscriptul Psaltireĭ de Palestina, ce se datoresce anilor 862 și în fine cu scrisórea maĭ multor papiruse, datorate seculelor al IV, V și VI, și produse în Alecsandria Egiptuluĭ, de unde a venitŭ Ciril, despre care ni e vorba. El a vedutŭ acésta scrisóre în locurile, pre unde își facuse cea maĭ mare parte din viéța sa și pre lôngă literile greco-ionice, el a maĭ adausŭ nisce semne, parte împrumutate, parte create pentru sonurile, ce nu-și avéŭ unŭ semnŭ corespundentŭ în alfabetul greco-ionicŭ și pre aceste semne le-a acomodatŭ la fonetismul, pre care el l'a audităŭ în Tesalonic. Aceste semne suntŭ : б—b, ж—j, ѕ—z, џ—ț, ч—c, ш—ș, щ—șt, ъ—a, ы—i, ь—ĭ, și ю—iu. Și din conținutul cuvêntuluĭ se maĭ vede, că Ciril a audităŭ în Damasc despre atrocitațile Bulgarilor în contra Grecilor și aicĭ el s'a decisŭ pentru creștinarea lor și crearea alfabetuluĭ, propriŭ nu numaĭ limbeĭ Bulgarilor, dar tuturor limbelor, vorbite de popórele dela Dunărea, și astŭ-felin a căutatŭ și

pre calea civilisareĭ acestor popóre, sa înlature barbaria lor.

Pre lônga aceste, trebue să maĭ scimŭ, cá serviciul divinu se efectua în limba slavona prin Bisericile de la Dunarea cu mult înaintea luĭ Metodie și a luĭ Ciril din secolul al IX-lea. Apoĭ adaugamu, ca Slavonii din greci, adica Românii, scriéŭ la anul 688 limba lor cu litere grece (a). Ambasada bulgara, dusa în Constantinopolŭ la anul 869, marturisesce, ca strabunii lor, venindu în Media (678), aŭ gasitŭ printre popórele de acolo unŭ clerŭ grecu (b).

Afara de Ciril Capadoco-Tesalonicénul, despre care am vorbitŭ pêne aici, istoria ne presinta și unŭ al doilea Ciril, supranumitu Catana, dela orașul cu acestŭ nume din Sicilia, și care a creștinatŭ pre Ruși la anul 866 sau 867, introducêndŭ scrisórea alfabetica în locul celeĭ fonetice. El a fostŭ trámisŭ în Rusia de imperatorul Vasilie Macedonénul cu Episcopul Alecsie, despre care se menționézâ într'unŭ manuscriptŭ arabŭ, care cuprinde articulĭ de aĭ luĭ Paisie Ligarid, Episcopul de Gaza (c). Despre acestŭ Ciril menționézâ Bandurie, când arata modul, cum acestu Ciril a compusŭ și combinatŭ alfabetul : „Atunci ținea împerația Romanilor Vasilie din Macedonia. El a primitŭ cu bucurie mare pre ambasadorii Rușilor și le-a trámisu lor pre unu Archiereŭ, renumitŭ prin pietatea și virtuțile luĭ și cu acesta pre alți doi bárbațĭ, *Ciril* și Atanasie, cariĭ de asemenea eraŭ bárbați virtuoși și fórte învețați, cunoscêndŭ nu numaĭ s-ta Scriptură,

(a) Водянскій. Москва. 1855. pag. 191.
(b) Ibid. pap. 291 și 299.
(c) Труды кіевской Dyx. Акад No. X, 1877. peg. 88.

dar dispunéŭ și de cunoscințele umane. Despre demnitațile acestor ómenĭ atestă scrierile lor. Eĭ, mergêndŭ acolo, aŭ învețatu pre toțĭ și ĭ-aŭ botezatu, deprindêndu-ĭ și cu pietatea creștină. Vĕdêndŭ barbaria și grosietatea cea mare a acestuĭ poporŭ, menționațiĭ barbațĭ aŭ credutŭ de cuviința, ca sa-ĭ învețe cele doe-decĭ și patru litere ale alfabetuluĭ elenŭ, pentru ca sa nu decade de la pietatea creștina. De aceia eĭ le-aŭ săpatŭ treĭ-decĭ și cincĭ de litere și ĭ-aŭ învețatŭ pre eĭ. Numirile acestor litere suntu : az, buki, vede, glaod, (glagol), dobro, geest (iest) jivete, zelo, zemblea, îje, i, caco, liudi, mi, naș, on, pocoĭ, rîța, slovo, tverdo, ic, fert, cher, ot, țî, cerv, șa, șta, er, erî, erĭ, iatĭ, iu, ius, ia. Pre aceste litere eĭ le învața și pêne acum și observă pietatea.

Acésta istorisire ni amintesce maĭ multe fapte istorice, și daŭ locŭ și la nisce reflecsiunĭ importante. Rușiĭ în anul 864 aŭ asediatŭ Constantinopolul din partea Mărei și pre uscatŭ, dupre cum se constata din nisce discursurĭ ale luĭ Fotie, adunate și publicate de către P. S. Porfirie într'o broșura a parte. In acéstă espedițiune Rușiĭ, dupre cum se probéza tot din acele discursurĭ, n'aŭ putută lua Constantinupolul, prădândŭ numaĭ și jafuindŭ împrejurimile luĭ. La 866, când pre tronul Rusieĭ se afla Michail al III-lea, iar la Constantinupolŭ Vasilie Macedonénu, Rușiĭ aŭ primitŭ creștinismul, despre care mărturisesce Fotie în enciclica sa catre Bisericile de Orientŭ, Atuncĭ aŭ fostŭ tramiși la Rușĭ predicatoriĭ Alecsie, Ciril și Atanasie, cariĭ aŭ raspânditu creștinismul și temêndu-se, ca sa nu pérde pre Rușĭ din causa literelor grece, eĭ le-aŭ sapatŭ litere propriĭ, adecă

le-aŭ datŭ alfabetul luĭ Ciril Capadoco-Tesalonicénul, care se afla în usŭ la popórele de la Dunărea, numindu-le cu numirile alfabetuluĭ foneticŭ (глаголицы), cunoscutŭ de mult Rușilor. Cu modul acesta, ceĭ treĭ predicatorĭ, combinându alfabetul foneticŭ al Rușilor, care are o formă cu totul particulară, cu alfabetul cirilŭ, care se maĭ numesce în literatura slavă și alfabetŭ etimologicŭ, eĭ aŭ elaboratŭ alfabetul cirilicŭ, introdusŭ maĭ în urmă și la noĭ, unde semnele suntŭ de origină greco-ionică cu puține semne inventate pentru sonurile propriĭ ale limbelor, vorbite de popórele de la Dunărea, ĭar numirile slavice, împrumutate de la alfabetul lor foneticŭ. Éca cuvintele, pentru care noĭ afirmămu și în publicitate opiniunea nóstra, că *alfabetul cirilicu, usitatŭ și în literatura română, este unŭ alfabetŭ propriu limbelor, vorbite de popórele de la Dunărea și cu numirĭ numaĭ slavice.*

Acum deși monumentele istorice nu ne comunică nimicŭ despre sórta viitóre a colegilor luĭ Ciril, totuși despre Ciril avemŭ cunoscințĭ positive, că el pre timpul luĭ Fotie, séu al predecesoruluĭ seŭ, a devenitŭ Episcopŭ de Catana, orașŭ din insula Siciliеĭ, carea a fostŭ sub dominațiunea Turcilor, a Aglabiților și apoĭ a Fatimiților, pĕnĕ la Rejer Normandul, (1058), când aŭ fostŭ alungațĭ de aicĭ în modŭ definitivŭ Arabiĭ și Greciĭ, ĭar în respectul eclesiasticŭ în totŭ timpul acesteĭ ocupațiunĭ Sicilia a fostu sub administraținea Constantinupoluluĭ. Despre Ciril maĭ scimu și acésta, că el în adâncĭ bătrînețe a muritŭ în orașul Catana și a fostŭ înmormĕntatŭ aicĭ. (a)

(a) Водянскій. О времени происхожденія славянскихъ письменъ. Moscva. 1855. pag. 68-70.

Pénĕ aicĭ noĭ am espusŭ datele, relative la alfabetul cirilicŭ, care se datorescŭ luĭ Ciril Capadoco-Tesalonicénul, precum şi acele, care se datorescŭ luĭ Ciril de Catana, de acum vomŭ studia datele relative la Ciril, fratele luĭ Metodie, care de ordinarŭ se consideră, ca părinte al alfabetuluĭ cirilicŭ.

(Va urma). **Archim. Genadie Enăcénu.**

Starea monastirilor

In celŭ din urmă timpŭ s'aŭ publicatŭ în maĭ multe jurnale nisce denunţărĭ fórte grave asupra unora din monastirile nóstre, maĭ alesŭ asupra unora din monastirile de călugăriţe. Nu scimŭ întru câtŭ aceste denunţărĭ suntŭ fondate; sigurŭ însă este că ele facŭ unŭ mare reŭ instituţiuniĭ monachale, fiindŭ că publicul, cetindŭ necontenitŭ asemenea fapte scandalóse, fără a 'şĭ da ostenéla de a cerceta déca ele suntŭ adevĕrate saŭ nu, concepŭ în cele din urmă pe nesimţite o mare antipatiă şi ură chiar în contra monachismuluĭ.

Nu voimŭ a lua aci în apărare starea actuală a monăstirilorŭ nóstre. Scimŭ fórte bine, că astădĭ rarŭ se maĭ găsesce între monachĭ spiritulŭ acela de care eraŭ însufleţiţĭ monachiĭ din vechime. Cine a avutŭ ocasiunea de a visita monastirile nóstre şi a le cunósce de aprópe, de sigurŭ că nu va fi dispusŭ a numi viaţa monachală o viaţă îngerescă, cum o numiaŭ altă dată părinţiĭ Bisericeĭ. Starea actuală a monastirilor nóstre lasă multŭ de doritŭ, şi credemŭ că St. Sinodŭ se va grăbi a lua mesurĭ energice pentru îndreptarea reuluĭ.

De altă parte însă nu putemŭ tăgădui că există astădĭ un curent puternicŭ de a atribui monastirilor

nisce rele ce nu exista, saŭ a esagera cele ce suntŭ. Ḑicêndŭ acésta n'avemŭ în vedere numaĭ articulele ce se publica prin jurnale. Jurnalele nóstre, din nenorocire, nu prea suntŭ scrupulóse, cândŭ este vorba de a critica pe cutare persóna, pe cutare saŭ cutare instituţiune; dar maĭ cu séma ele suntŭ fórte ospitaliere pentru articule relative la fapte scandalóse, reale saŭ inventate, ale monachilor.

Am avutŭ neplăcuta ocasiune de a constata aceaşi dispoşiţiune chiar din partea unor barbaţi, carĭ din posiţiunea şi misiunea lor aŭ datoria de a fi maĭ scrupuloşĭ în privinţa acésta, şi cândŭ ḑicemŭ acésta avem în vedere pe Domnul deputatŭ Pantazi Ghika, şi éta pentru ce.

Pe la finele anuluĭ trecutŭ s'a publicatŭ în *Binele Publicŭ* un articul fórte violentŭ asupra administraţiuneĭ Monastireĭ Ţigăneseĭ şi special asupra Economeĭ din acea monastire. Maicele, se ḑicea în acelŭ articul, suntŭ reu tratate, reu hranite şi batjocorite de catre autorităţile monastireĭ, şi că s'ar fi petrecêndŭ acolo fapte scandalóse. In urma acesteĭ denunţărĭ, onor. Ministerŭ de Culte, în înţelegere cu Sânta Metropolie, aŭ trimis a ancheta ca sa faca o scrupulósă cercetare. Delegatul Ministeriului a fostŭ D-l Pantazi Ghika; ca delegatŭ al Metropolieĭ a mers Theodor Iconomu, protoereul judeţuluĭ Ilfov.

Resultatul ancheteĭ a fostŭ procesul-verbalŭ, încheiatŭ în facia soborului monastirii. Din acestŭ procesŭ-verbal, pe care 'lŭ publicamŭ aci josu, se vede fórte clar că comisiunea, dupe o cercetare scrupulósa, a constatatŭ că cele denunţate prin jurnalul *Binele Publicŭ* nu suntŭ esacte. Procesul-verbal este sub-

semnatŭ atât de d-l Pantazi Ghica, câtŭ și de Cuc. Protoereŭ de Ilfov și de unŭ mare numerŭ de monachiile asistente.

Darŭ n'aŭ trecutŭ două treĭ ḑile. D-l Pantazi Ghika face un alt raportŭ către D-l Ministru de Culte într'unŭ sensŭ cu totul contrariŭ constatarilor facute la fața loculuĭ. De unde acéstă schimbare? Nu scim. Positivŭ este ca D-l Pantazi Ghika n'a maĭ facutŭ altă cercetare de câtŭ acea d'ânteiŭ. Conclusiunile cele maĭ de capetenie ale raportuluĭ celuĭ nou al d-luĭ Pantazi Ghika a fostŭ: a se destiința masa comună și a se destitui Economa Daria, — uitândŭ D-sa că cu puține ḑile maĭ 'nainte făcuse laudele cele maĭ marĭ acesteĭ Econome.

Raportul Domnuluĭ P. Ghika remâind fara nicĭ unŭ efectŭ —și acésta, negreșit din causa contradicțiuniĭ în care se afla cu menționatul procesŭ-verbal — s'a presentat Camereĭ o petițiune subsemnată de maĭ multe călugărițe, prin care cereaŭ ceia ce cerea și D-l P. Ghika prin raportulŭ sĕŭ.

Nu scim cu al cuĭ îndemnŭ s'a facut acea petițiune, nicĭ daca sub-semnăturile călugărițelor ce figurau într'ênsa, eraŭ cu scirea lor. Destul că petițiunea s'a recomandatŭ comisiuniĭ de petițiunĭ, iarŭ D-l P. Ghika, raportorul comisiuniĭ, a susținutŭ în raportul seŭ tot ceia ce susținuse și în raportul seŭ ca delegatŭ al ministeruluĭ.

Dar, întrebăm pe D-l P. Ghika, cum stă cu constatările facute de D-sa care se vedŭ în procesul-verbal sub-semnatŭ de D-sa? Cum se esplică ca peste nópte s'aŭ făcut rele, cele ce cu o ḑi maĭ nainte au fost fórte bune? In procesul-verbal se ḑice,

ca Economa este onesta, capabilă, harnica, care n'a nemulţumitŭ de câtŭ pe câte-va maice cu purtare necorecta; cum dar se face ca ea în raportu se presinta ca o femee de o reutate şi crudime barbara? In procesul-verbal se dice că mai totŭ soborul de maice a declaratŭ ca n'are de câtŭ espresiuni de recunoscinţă pentru administraţiunea Monastirei; pe ce basă dar D-l Pantazi Ghika, atâtŭ în raportul seu către Ministeriŭ, câtŭ şi în cel către Camera, susţine, că administraţiunea este de nesuferitŭ?

Este propabil că mulţi din aceia cari aŭ cetitŭ rapórtele D-luĭ P. Ghika au credutu, ca lucrurile suntu în adeverŭ aşa cum se espunŭ acolo. Fiă-ne dar permisu a desminţi pe D-sa aci prin ênsuşĭ procesul-verbalŭ sub-semnatŭ de D-sa.

Ecă acestŭ procesŭ verbal :

PROCES-VERBAL

Sub-scrisul, delegatu al Ministeruluĭ de Culte şi Instrucţiuneĭ Publice, însărcinatu prin Ordinul No. . . . . de la . . . a revisui St. Monastire Ţigănesceĭ in tóte amanuntele morale, materiale şi istorice, precum şi a cerceta despre neorênduelele semnalate de diarul *Binele Publicŭ* de la 17 August a. c.

Venindu în faţa loculuĭ la 27 Septembre séra, în asistenţa Sânţieĭ sale Cucerniculuĭ Părinte Protoereu Teodor Economu, delegatŭ de Inalt Prea Sânta Metropolie a Ungaro-Românieĭ cu nota No. 2052, am intratŭ în anchetarea însarcinareĭ care s'a urmatu şi a doua di, la 28 Septembre corent, şi am procedatŭ precum maĭ josŭ se arata.

Am luatŭ statul de presenţă pe trimestrul ultimu Iuliu 1881 şi am convocatŭ întregul soboru menţionatu in acel statu, din care presentându-se una suta trei-deci şi doua maicĭ monahe şi încă două trecute în buget ca surori, întrebate fie-care în parte, una câte una, au respunsu *ca nu au absolutu nici o ne-*

mulțamire, ca-și primescă porțiunea curenita de la Cazan și ca li se respunde regulată pe fie-care trimestru suma curenita de 13 franci și 75 bani pentru imbracaminte, precum asemenea și că li se da vinul datoritu la hramuri, dile mari și sarbatori: majoritatea, *aprópe unanimitate aŭ declarată ca nu aŭ sa manifeste de câtă expresiunĭ de recunoscința către Stareța care le tratédia cu o materna afecțiune* și cu care au trait totu-d'a-una forte bine, fara a avea nici o reclamațiune a face in contra: in câtu privesce pe maica Economa, tóte câte s'au presentatu au declaratu ca este *onesta, activă și capabila și ca numai muncei sale nepregetata se datorește, sub buna supraveghere a Stariței*, administrațiunea *intru tóte satisfacatórea monastirei*; patru însă maice anume: Monaha Melania, monaha Victoria, monaha Iustinia Dragomirescu și monaha Miropia s'au plânsu ca maica Daria Economa le-a batjocoritu cu expresiunĭ violente insultatóre și că este aspră peste orĭ ce cuviința cu elle: *majoritatea însa a Soboruluĭ, prin monahele presente aŭ protestată în contra acestor acusațiunĭ, afirmând, ca Economa este harnica și maĭ* cu sémă Starița a susținutu ca prin onestitatea și activitatea Economeĭ, facândŭ o bună administrațiune, plângerile în contra sa nu suntŭ fondate. Cercetându aceste plângerĭ am constatatŭ, că reclamanta monaha Victoria, după încredințarea chiar a majorităţeĭ soborului, are obiceiul permanent de a se turbura dilnicu și necontenitŭ minţile prin beutură, și dovadă starea ameţită în care s'a presentat chiar înaintea nóstră, delegatul Metropolieĭ și delegatul Ministeruluĭ; că plângerile maiceĭ Pahomia ,care a cincea a reclamatŭ și ea în contra Economeĭ, provinŭ din pasiunĭ și resimțimente că a mustrat'o pentru visite ilicite ce le primește fără bine-cuvêntarea Stariţeĭ; că acusațiunea maiceĭ Iustinia Dragomirescu provine din nemulțumirea că St. Sinodu nu a încuviințatu călugărirea uneĭ surorĭ tinere, care prin etatea eĭ nu trebuește să fiĕ calugăriță; că Maica Monaha Miropia a declaratu că nu are nimicŭ personalŭ cu Economa, ca nu s'a certatŭ nicĭ o-dată cu dânsa, nicĭ ca ia disu eĭ vre-o-dată vorbe rele, de câtu că în generalŭ Maica Economa este cam iute de gură, și că singura plângere fondată

nu este de câtu aceea a Monahei Melania, care a fostu pe nedrept gonita de la oblon nedându'i porția de mâncare cuvenita. Maica Economa insa, și Cuviósa Starița afirma că și-a luatu și își ica neconteniti porția de mâncare, afirmare confirmata și prin depunerea majoritații asa că acésta din urma acusațiune nicí ca nu se adeveresce.

Din cele maí sus menționate resultă, *ca nicí una din acusațiunile pentru care a fostă ordonată acéstă încercetare nu este intemeiată, și că tóte nu provină de câtă din animositați exteriόre*, pentru că Starița, in puterea datorieí ce iĭ impune regulele Canonice ale Monastirilor, a facutu unor monahe maí neexperimentate, legitime observațiuní asupra unor visite ilicite și compromitetóre, care dau locú la sgomote necuviinciόse și chiar la scandalurí vătămătóre ce se primescú de vre-o sése, sépte monahe fără autorisarea Stariței, care a pus'o in posițiune de a lua mésurí pentru menținnea moralitații cuvenite in monastire.

Maica Starița ne-a arătatú încă, spre a constata existența rĕuluí, că treí monahe care în adeveru au lipsitu la apelul nominal ce am făcutú, aú plecatu în Bucureștí nu numaí fara voia și bine-cuvêntarea sa, dar chiar după ce le-a refusatu acésta voie; ca să fie presente la anchetă; considerândú insa că acestea suntu infracțiuní de caracterul spiritual, a caroru infrânare in cumbă numaí disciplina Bisericeí, spre a nu da proporțiuní maı marı rĕuluí și a nu face să crésca scandalurí, nu menționămu numele făptuitόrelor infracțiunilor aci, luând actu de asigurarea dată de către cucernicul Protoereu, delegatú al Sânteí Metropolií, că cuvenitele disposițiuni eclisiastice disciplinare se vor aplica.

Acestea fiindu acusațiunile care a provocatu ancheta corectivă de către Metropolie și Ministeru, am inchiatú presentul procesú-verbal in triplu exemplaru, între care unul luatu de delegatul Sânteí Metropoliĭ, altul de delegatul onor. Ministeru și celú de al treilea lăsatu Monastireí.

Pentru tóte cele-l'alte cestiuní privitóre la adaosele indispensabile în bugetul monastireí, la reparațiuní și la diferite-

le ramurĭ administrative, delegatul Ministeruluĭ îșĭ reservă a le arăta prin deosebitŭ raportŭ către D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunĭ Publice.

Făcutu la Monastirea Țigănesci, 28 Septembrie 1881.

(Semnațĭ) : Delegatul Ministeruluĭ, *Pantazi Ghika*
Delegatul Prea S-teĭ Metropoliĭ *Protoereŭ Teodor Iconomu.*
Subsemnăturile maĭ multor monachiĭ.

O nouă mijlocire

pentru

ÎMBUNĂTĂȚIREA POSIȚIUNIĬ PREOȚILOR

Lectoriĭ noștri sciŭ că în urma necontenitelor mijlocirĭ ale I. P. S. Mitropolitŭ Primatŭ. Camera deputaților a votatŭ, pe la finele anuluĭ 1880, următórea propunere :

„Se recomandă onor. Guvernŭ ca de urgența să supună corpurilor legiuitóre unu proiectŭ de lege pentru îmbunătățirea sórteĭ preoților și remunerarea lor în raportŭ cu serviciile ce aducŭ societățiĭ și cu esigențile de viețuire."

Vedêndu însă că acestŭ votŭ al Camereĭ nicĭ pînă astădĭ n'a avutŭ nicĭ unŭ efectu, I. P. P. S. S. Metropoliți și P. P. S. S. Episcopĭ au făcutŭ, în Senatŭ, următórea propunere, cetită în ședința de la 27 Februarie de către I. P. S. Mitropolitul Moldoveĭ și Suceveĭ.

Domnilor senatorĭ,

Patriotismul și zelul cu care Corpurile nóstre legiuitóre, în curgere de maĭ mulțĭ anĭ, se ocupă spre a dota țéra cu instituțiunĭ și legĭ organisătóre în tóte ramurile viețeĭ și activitățeĭ nóstre naționale, este o dovadă vederată de interesul cel mare ce aŭ representanțiĭ națiuneĭ pentru desvoltarea și interesul național. Necontenitŭ s'aŭ făcutŭ și se facŭ legĭ pentru îmbunătățirĭ și progresŭ în armată, în administrație, în justiție, în comerciŭ, în industrie, în agricultură,

în scólele de tóte gradele și specialitățile, ceea ce ne bucură forte, și la care și membrii înaltului cler, ca senatori, participă cu cea mai mare bucurie și satisfacere morală.

Credemŭ însă, D-lor senatori, că a sositŭ timpul ca noi, în virtutea prerogativei nóstre de representanți ai bisericei religiunei țerei, și a calităței nóstre de senatori și membrii ai acestui Inaltŭ Corp legislativŭ, să rugămŭ atâtŭ pe D-vóstră, D-lor senatori, câtŭ și pe guvernŭ, ca să întórceți o bine voitóre luare aminte și asupra stărei materiale și culturale a clerului nostru național și să bine-voiți a lua și în acéstă privire mesurile ce le veți crede mai nemerite pentru îmbunătățirea stărei materiale, culturale și morale a clerului pe calea legislativă. Căci starea actuală a clerului nostru este departe de a putea corespunde înaltei sale misiuni, de educatorŭ și conducĕtor al poporului pe calea morală și religiósă.

Nevoile clerului românŭ, care cerŭ o imperiósă îmbunĕtățire, se raportă : 1) La îmbunĕtățirea stărei lui materiale ; 2) La îmbunĕtățirea stărei lui de cultură și educațiune bisericéscă. Ne mărginimŭ acum de-o-cam-dată a atrage luarea aminte a D-v. asupra posițiunei materiale a clerului și a bisericilor comunale, atâtŭ urbane câtŭ și rurale. Este sciutŭ că ori-ce posițiune în societate, care nu procură mijlóce de un bunŭ traiŭ onorabilŭ și asigurător vieței și onórei omului, devine urâtă, degradată și părăsită, mai ales de persónele inteligente și cari posed simțul demnităței omenesci într'unŭ gradŭ mai desvoltatŭ prin cultura intelectuală și morală, căci omul nu este numai spiritu ca să pótă trăi numai în lumea ideală, ci omul constă din trupŭ și din spiritŭ. Precum spiritul se nutresce, cresce și se desvoltă prin mijlóce spirituale și morale — sciința și virtutea —, tot așa trupul se întreține, se nutresce și se desvoltă prin mijlóce materiale pămĕntesci, cunoscute de toți : hrana, îmbrăcămintea, locuința, încăldirea, luminarea, ș. a.

Chiar de la începutul omenirei, Dumnedeŭ, după S-ta Scriptură, la crearea omului, i-a creatŭ mai ânteiu trupul din pâmĕnt, apoi a insuflatŭ în elŭ puterea de viață fisică

şi morală, sufletul. Apoĭ 'ĭ-a procuratŭ maĭ ânteiŭ mijlóce de existenţă fisică — o grădină cu tot felul de róde din care elŭ să se pótă hrăni — după aceea 'ĭ-a datŭ prescripţiunĭ pentru desvoltarea luĭ intelectuală şi morală.

Biserica fiindŭ o instituţiune neapĕrată in societatea omenéscă pentru educaţiunea religiósă şi morală a popórelor, încă din vechime tóte naţiunile, maĭ alesŭ cele civilisate şi maĭ bine organisate, aŭ procuratŭ şi procură mijlócele de existenţă preoţilor lor, potrivitŭ cu indatoririle şi serviciile ce eĭ aduceaŭ şi aducŭ societăţeĭ.

Ce s'au făcutŭ şi ce se face la noĭ in acéstă privinţă? Legislaţia modernă n'a făcutŭ maĭ nimicŭ pentru imbunetăţirea posiţiuneĭ materiale a preoţilor noştri. De şi pentru cultura intelectuală avem înfiinţate în tóte părţile câte un seminarŭ, înfiinţate unele maĭ înainte, altele maĭ în urmă, însă posiţiunea materială a cleruluĭ, maĭ alesŭ ruralŭ, este aceiaşĭ, cea clironomisită din secolele trecute, o mică cătime de pămêntŭ pentru preoţiĭ de la sate şi darurile bene-vole ale creştinilor pentru serviciile religióse, carĭ suntŭ fórte minime şi neînsemnate. Pe lângă acestea, preoţiĭ se maĭ bucura de scutirile de dărĭ. Acésta este tótă posiţiunea materială a preoţilor sătescĭ. Pe la o mare parte din sate, şi anume pe acele rĕdeşescĭ, preoţiĭ n'aŭ nicĭ pămêntŭ de hrană. Cânţăreţiĭ, carĭ suntŭ indispensabilĭ pentru serviciul bisericescŭ, n'aŭ pe la sate nicĭ pămênt, nicĭ salariĭ, nicĭ vre-o scutire de dărĭ ca în timpul trecutŭ. Preoţiĭ de la oraşe, ceĭ maĭ mulţĭ, afară de ceĭ de la bisericile întreţinute de Stat, n'aŭ nicĭ salariĭ, nicĭ pămênturĭ de hrană, şi trăescŭ numaĭ din micile ofrande ale pioşilor creştinĭ. Se înţelege de la sine că posiţiunea preoţilor în genere este fórte de jelitŭ, maĭ alesŭ cândŭ ne închipuimŭ că eĭ suntŭ ómenĭ cu familie. Eĭ în tótă vieţa lor, suntŭ siliţĭ să muncéscă pentru ca să 'şĭ pótă procura hrana dilnică pentru eĭ şi familie, fără a maĭ putea să gândéscă la ocupaţiunile intelectuale, ce suntŭ inerente misiuneĭ lor de educătorĭ moralĭ aĭ poporuluĭ. De aceea seminariştiĭ ceĭ maĭ talentoşĭ fugŭ de cariera preoţéscă şi îmbrăţişéză alte ramure ale vieţeĭ sociale, carĭ pro-

cură mijlóce mai avantagióse pentru viață, iar pentru preoție rĕmânŭ numai mediocritățile și încă și mai jos de mediocrități, și aceștia, peste 2—3 ani de la hirotonia lor, nici mai semănă să fie învĕțatŭ în vre-o șcólă, căci din causa sărăciei și a ocupațiunei numai pentru procurarea existenței dilnice, părăsescŭ cu totul studiul și învĕțătura și rĕmânŭ în aceeași stare, ca și simplii țeranĭ, ce nu aŭ primitŭ nicĭ o cultură.

Nu numaĭ preoțiĭ nu aŭ mijlóce de traĭŭ, dar chiar bisericile, maĭ alesŭ cele din comunele rurale aŭ ajuns în starea cea maĭ deplorabilă, lăsate fără reparație, fără cărți, fără veșminte, fără obiecte necesariĭ pentru serviciŭ, precum : luminărĭ, vin și prescurĭ pentru S-ta Leturgie, în câtŭ pe la cele maĭ multe locurĭ, preoțiĭ trebue să procure și aceste obiecte din mijlócele lor proprii. Ce este maĭ multŭ, suntŭ pe la sate și orașe bisericĭ carĭ aŭ fostŭ dotate de ctitorĭ cu mijlóce de întreținere, dar uniĭ din primarĭ aŭ deturnatŭ de la destinația lor și aceste mijlóce proprii bisericescĭ.

Una din causele principale, pentru care bisericele și clerul a ajuns în asemenea tristă posițiune, este că, după vechia și tradiționala pietate a străbunilor noștri, aflându-se bisericĭ prea multe după necesitatea de astă-dĭ și clerul maĭ numeros de câtŭ să póte întreține convenabil, astă-dĭ spre a remedia acestu inconvenientŭ, Sântul Sinodŭ încă din anul 1873, îndată după înființarea sa, a votatŭ unu regulamentŭ pentru regularea parochielor și, prin urmare, și a preoților. In acelŭ regulamentŭ prin art. 1, se stabilesce întinderea uneĭ parochiĭ atâtŭ prin orașe câtŭ și prin sate, de la 100 —200 familiĭ. Prin art. 2 se hotărăsce că, dacă în coprinsul aceleĭ parochiĭ ar fi duoĕ sau maĭ multe bisericĭ, acelașĭ preotŭ va servi pe rândŭ în tóte acele bisericĭ. In art. 3 se determină servitoriĭ bisericescĭ uneĭ parochiĭ, anume unŭ preotŭ parochŭ și douĭ cântărețĭ, iar, pe la orașe, unde trebuința va cere și vor fi midlóce, se va adăoga unu diacon.

In parochiele unde numĕrul familielor va trece peste 200, se va putea încă orîndui unu preotŭ ajutorŭ, precumŭ și la parochiele maĭ micĭ de 200 familiĭ, dacă enoriașiĭ ar cere

și ar voi să întrețină unŭ al duoilea preotŭ. Regulamentul acesta s'a sancționatŭ și promulgatŭ încă de la 1 Iunie 1873.

In acelașŭ anŭ, in sesiunea de tómna. Sântul Sinodŭ s'a ocupatŭ din noŭ cu acéstă cestiune și, prin unŭ regulamentŭ maĭ amĕnunțitŭ, a arĕtatŭ mijlócele de întreținerea preoților și a bisericilor pe la comunele rurale și urbane, s'a pronunțatŭ din noŭ pentru o nouă împărțire a parachielor in ințelegere cu ministrul cultelor. S'a stabilitŭ ca să nu se hirotoniséscă maĭ mulțĭ preoțĭ de câtŭ numerul parochielor stabilite din noŭ. Preoțiĭ carĭ s'ar găsi de prisosŭ să se strămute la parochiele lipsite de preoțĭ. Acela care nu arŭ voi să se strămute acolo, unde cere trebuința, nu va avea dreptŭ a cere niciĭ o îmbunĕtățire a posițiuneĭ sale preoțescĭ. S'a decisŭ ca fie-care biserică să aibă câte o epitropie, compusă din treĭ membriĭ, care să administreze avutul biserică, să dea compturĭ anuale primăriilor locale, și să presinte bugetul; economiele ce ar resulta anual să se depue la casa de depunerĭ și consemnațiunĭ, pentru ca cu timpul fie-care biserică să 'șĭ pótă forma capitalul necesar pentru buna sa întreținere. Și acest regulamentŭ s'a sancționatŭ și publicatŭ de guvernŭ, ba s'a datŭ chiar circulare ministeriale pentru aplicarea luĭ. Dar în maĭ multe locurĭ, saŭ nicĭ decum, sau fórte rĕŭ se execută. In sesiunea de tómnă a Sinoduluĭ din 1875, ministerul de interne, recunoscĕndŭ necesitatea de a se îmbunĕtățĭ óre-cum posițiunea preoților din țĕră, s'a adresat către Sinodŭ, cerĕndu-ĭ opiniunea, ca ce lefĭ s'ar putea fixa pentru preoțĭ prin bugetele comunale? Sinodul 'ĭ-a arĕtat norma în lefile ce plătesce Statul pe la bisericile întreținute de elŭ, prin capitale, prin orașe și prin comunele rurale, atâtŭ preoților câtŭ și cântăreților. Preoților de la bisericile de categoria I, li se plătesce câte 100 leĭ pe lună, cântăreților de la 50 până la 60 leĭ pe lună, pentru alte cheltuelĭ ale bisericilor suma de 430 leĭ pe anŭ. La bisericile de prin alte orașe, se plătesce preotuluĭ câte 600 leĭ pe anŭ, cântăreților de la 400 până la 600 leĭ pe anŭ, pentru cheltuiala bisericeĭ 280 leĭ. Pentru întreținerea bisericilor de la comunele rurale, guvernul plătesce preotuluĭ 600

leĭ pe anŭ, cântăreţilor de la 300 până la 400 lei, şi 240 leĭ pentru cheltuiala bisericeĭ.

Este adevĕratŭ că ministrul de interne, de atuncĭ, a datŭ ordine ca să se scrie în bugetele comunale anume condee pentru lefile slujitorilor bisericescĭ, şi pentru întreţinerea bisericilor conformŭ legeĭ comunale, modificată în 1874 şi promulgată prin decretul No. 747, din 5 Aprilie. In acea lege, iată ce se dice pentru întreţinerea bisericilor şi a servitorilor lor:

Art. 9. Fie-care comună este datóre a îngriji de cultul, de biserica saŭ de bisericile la care aparţine. Ea este datóre a plăti pe preoţĭ şi servitoriĭ bisericilor sale.

La art. 74 aliniatul *d*, se stabilesce datoria consilielor comunale, de a cerceta şi aproba bugetele parochielor prelucrate de respectivele epitropiĭ ale parochielor, conformŭ legilor şi regulamentelor speciale.

La art. 94 se pune îndatorire primarilor de a priveghia între alte instituţiunĭ comunale, şi bisericile, întru câtŭ se atinge de coservarea şi întreţinerea lor cu materialul şi personalul trebuitorŭ, afară de acele bisericĭ, pe care proprietariĭ ctitorĭ ar voi a le întreţine pe sêma lor.

Legea comunală prevede la art. 10 şi resursele pentru întreţinerea cultuluĭ, anume : o contribuţiune deosebită de cele-l'alte dărĭ.

Este adevĕratu că în urmarea odinuluĭ ministerial, amintitŭ maĭ sus, din 1875, a începutu a se pune câte ceva în bugetele comunale, pentru bisericĭ şi clerŭ, ênsĕ fórte puţinŭ, maĭ alesŭ pe la comunele rurale salariul de 20—30, până la 100, pe une locurĭ şi 200 leĭ pe anŭ pentru preoţĭ, pentru cântăreţĭ de la 30 saŭ 40 leĭ pe anŭ, dar la cele maĭ multe locurĭ nicĭ atâta. Dar şi aceste nenorocite salariĭ remânŭ anĭ întregĭ neplătite. Cuvêntul este că comunele nu aŭ mijlóce. De se întemplă ca primarul să se supere pentru ceva pe preoţĭ sau să fie de altă confesiune, acela de sigurŭ că nu plătesce nimica nicĭ-o-dată pentru preotŭ şi biserică. Puţine din consiliile comunale saŭ judeţene, precum şi dintre prefecţĭ, iaŭ óre-care mĕsurĭ, conformŭ legeĭ comunale,

pentru cuviinciósa întreținere a bisericilor și a clerului. Pe de altă parte, preoțiĭ necontenitŭ reclamă aceste inbunătățirĭ și la Metropolițĭ, și la Episcopĭ, și la Sinodu, și la guvernŭ. Nu este sesiune sinodală în care să nu se priméscă ast-fel de reclame din partea persónelor cleruluĭ parochial și Sinodul, neavêndu altu mijlocŭ de a le veni in ajutoru, pe tóte le înaintéză ministeruluĭ de culte mijlocindŭ regularea acesteĭ cestiunĭ. Dar tóte stăruințele acestia, până în presentŭ, nu a datu resultate satisfăcetóre.

Cercetândŭ causele acestuĭ reŭ, le găsimŭ :

1) In réua deprindere din trecutu, de a nu salaria pe preoțĭ, ci a 'ĭ lăsa să 'șĭ procure eĭ singurĭ mijlócele de existență, prin muncă și prin darurĭ bene-vole de la crescinĭ pioșĭ. Acésta însă nu se maĭ potrivesce cu starea de prefacere și progresŭ a țĕreĭ din timpul de faciă. Din vechime fie-care individu din poporul de josŭ, dacă învăța puțină carte, se credea fericitŭ de a deveni preotŭ, căcĭ prin acésta el scăpa de dărĭ și angarale și trăia numaĭ pentru sine și casa sa, avênd încă și óre-carĭ micĭ beneficiĭ de la parochieniĭ seĭ, precum : darurĭ în banĭ și în objecte, dile de clacă, etc. Astă-dĭ însă, când pentru a se putea chirotoni preotŭ orĭ diaconŭ, se cere un cursŭ îndelungatŭ de învĕțătură prin scóle și seminariĭ de 8—12 anĭ se înțelege că posițiunea materială a preotuluĭ trebue a se reinbunetăți conformŭ cu starea culturală, ce se cere de la dênsul.

2) Altă causă este, că comunele cele maĭ multe, avêndŭ puține mijlóce bugetare, și acele mijlóce întrebuințându-se în plata salarielor amploiaților comunalĭ și la alte cheltuelĭ comunale, biserica și clerul românŭ suntŭ trecute cu vederea și nimenea nu sosesce a îndeplini cele legiuite la art. 10 al legeĭ comunale adică : a se impune pentru întreținerea cultuluĭ contribuțiunĭ deosebite de cele-alte dărĭ.

3) A treia causă este că multe din comune fiind micĭ saŭ, în cele maĭ marĭ, fiind maĭ multe bisericĭ și maĭ mulțĭ preoțĭ de câtŭ comunele ar putea întrebuința într'unŭ modŭ cuviinciosŭ, comunele ar trebui să 'șĭ impună contribuțiunĭ

6) Daca într'o parochie de 200 familiĭ vor fi două saŭ maĭ multe biserici, preotul parochieĭ va face serviciul pe rêndŭ în acele biserici, în câtă vreme și acele bisericĭ anexate vor putea fi ținute în bună stare de ctitoriĭ lor. La casŭ contrariŭ ele se vor închide și desființa.

7) Să nu se permită în viitorŭ a se face bisericĭ nouĭ în localitățile unde nu se vor afla un numărŭ de 200 familiĭ, carĭ se compună parochia legală. Escepție se póte face numaĭ când ctitoriĭ bisericeĭ nouĭ ar asigura venitul stabilitŭ prin lege pentru întreținerea bisericeĭ și cleruluĭ parochial.

8) Guvernul, în înțelegere cu capiĭ eparchiilor, să procédă imediatŭ la regularea parochiilor, după modul arĕtatŭ maĭ susŭ, să întrunéscă deosebitele cătune și comune micĭ în o singură parochie, care să nu numere maĭ puținŭ de 200 familiĭ. Să fixeze biserica parochială și reședința parochuluĭ precum și bisericile anexate în carĭ ar putea încă a se continua serviciul divinŭ după starea lor actuală bună saŭ rea.

9) Să se declare prin lege bisericele comunale de persóne juridice, ca să pótă primi dotațiunĭ de la persónele pióse. Acésta o ceremŭ pentru că de la secularisarea averilor bisericescĭ s'a rĕspânditŭ în țéră ideia, că daniele ce s'ar face bisericelor le ia guvernul și le dă altă destinație de câtŭ aceia a donatorilor. De aceea, ceĭ maĭ mulțĭ creștinĭ se abținŭ de a maĭ dota bisericile și a le procura mijlóce de buna lor întreținere.

10) Să nu fie permisŭ a se hirotonisi preoțĭ pentru comunele urbane și rurale de câtŭ pentru parochiile regulate pe bazele puse maĭ susŭ și numaĭ la casŭ când acele parochiĭ ar rĕmânea vacante și vacanța s'ar constata prin declarația consiliuluĭ comunal.

11) Pămênturile destinate prin legea rurală pentru bisericele comunale să se declare proprietățĭ inalienabile ale bisericelor comunale respective. Ele să se împartă în 5 părțĭ, din carĭ treĭ să fie în profitul parochuluĭ, iar două în profitul cântăreților.

12) Comunele rădeșeștĭ saŭ moșnene, să dea bisericelor

o porțiune de pămêntŭ analógă cu aceea stabilită de legea rurală, saŭ să plătéscă în banĭ la epitropia bisericeĭ o sumă egală cu plata arendeĭ aceleĭ cătimĭ de pămêntŭ, cu care banĭ, epitropia să pótă lua în arendă o porție de pemêntŭ cultivabilŭ pentru clerul bisericescŭ.

13) Cântăreții aŭ devenitŭ rarĭ și proștĭ din causă că posițiunea acésta este lipsită de tóte avantagiele unuĭ traiu convenabil.

De și prin basele puse maĭ susŭ pentru îmbunătățirea sórteĭ cleruluĭ s'a prevĕdutŭ óre-care îmbunĕtățire în posițiunea lor, precum, salarie, pămêntŭ de hrană, însă fiindŭ că și aceste îmbunĕtățiri sunt departe de a fi suficiente, este de doritŭ ca posițiunea lor să se maĭ imbunĕtățéscă și prin óre-care scutirĭ, de exemplu prin scutirea de serviciul guardeĭ prin comunele urbane, prin scutirea de strĕjă prin comunle rurale, precum și de eserciţiul militarŭ și de darea foncièreĭ pe casele de locuință ale lor.

14) Prin legea pentru împroprietărirea insurățeilor, s'a destinatŭ o cătime de pămêntŭ pentru bisericile din comunele rurale. Preoților însă nu li s'a recunoscutŭ dreptul de a deveni proprietarĭ în comună, chiar prin cumpĕrare de pămênturĭ, carĭ ar rĕmânea disponibile în coprinsul comunelor, saŭ la ocasiune de împroprietările a insurățeilor pe moșiele Statuluĭ.

De aci urméză că cu mórtea preoților, saŭ cândŭ prin bătrînețe și bóle incurabile nu maĭ potu continua serviciul preoțesc, eĭ și familiele lor remânŭ proletarĭ fără case și fără locurĭ de hrană. Acésta este cu atâtŭ maĭ nedreptŭ, cu câtŭ cea maĭ mare parte din copiiĭ preoților din comunele rurale devinŭ sătenĭ și agricultorĭ în comunele unde s'au născutŭ și unde trăescŭ.

Spre a se pune capĕtŭ acesteĭ triste și desonorătóre posițiunĭ a preoților românĭ și a familielor lor, care în consciința neprevederilor legilor se tratéză ca streinĭ în țéra lor, este neapăratŭ a le recunósce prin lege și lor dreptul de a deveni proprietarĭ în comune, prin cumpĕrare de case și locurĭ vacante în reionul comuneĭ, spre a avea locuințe pro

priĭ și pămênturĭ de hrană pentru dênșiĭ și pentru familiele lor, la casŭ cândŭ eĭ nu ar maĭ putea beneficea de locurile bisericescĭ și de locurile cedate lor de comună ca preoțĭ.

Daca acésta nu s'arŭ putea realisa în comunele respective, atuncĭ să li se recunóscă acestŭ dreptŭ de împroprităriri pe moșiele Statuluĭ, unde să li se dea prin vêndare ca și altorŭ locuitorĭ sătenĭ locurĭ de pemêntŭ ca să pótă la nevoie a'șĭ adăposti acolo familiele lor.

D-lor senatorĭ, amŭ expusŭ D-vóstră starea tristă în care se află posițiunea cleruluĭ și a bisericilor din România nóstră, starea pe care o cunósceți și D-vóstră. După ce încercările nóstre tóte de până acumŭ, făcute în marginea autorităţeĭ nóstre spirituale, nu aŭ avutŭ resultatul doritŭ, ne am decisŭ să aducemŭ cestiunea acésta în desbaterea și studierea D-vóstră, care sunteţĭ representanţiĭ naţiuneĭ și cărora nu potŭ a nu ve fi scumpe tóte interesele și trebuințele vieţeĭ nóstre naționale. Ca representanțĭ aĭ religiuneĭ și aĭ bisericeĭ în mijlocul D-vóstră, și ca colegĭ aĭ D-vóstră, vĕ rugăm, D-lor senatorĭ, și facemu apelŭ căldurosu la sentimentele D-vóstră românescĭ și creștinescĭ, ca să bine-voițĭ a ve ocupa de acéstă cestiune gravă, și chiaru în sesiunea acésta a face, din inițiativa D-vóstră, o lege specială pentru îmbunĕtățirea posițiuneĭ materiale a preoților noștri, a bisericilor și a servitorilor bisericeștĭ din comunele urbane și rurale ale RomânieĬ. Noĭ intr'unŭ modŭ modestŭ și puținŭ pretențiosu amŭ expusŭ aci basele pe carĭ credemŭ că s'ar putea face îmbunĕtățirea reclamată. Zelul D-vóstră și experiența vĕ va însufla póte și alte ideĭ salutare și de îmbunĕtățire în acéstă privire.

Din causa tristeĭ posițiunĭ materiale a preotuluĭ românŭ nu se póte îmbunĕtăţi nicĭ starea luĭ culturală și morală; dacă noĭ vomŭ fi norocițĭ a isbuti în acéstă propunere ce vĕ facemŭ și ea va deveni lege prin inițiativa și cooperarea D-vóstră, noĭ vomŭ avea curagiul a veni și a vĕ face încă o altă propunere pentru îmbunĕtățirea stăreĭ intelectuale și morale a clerului nostru, adică pentru educația cleruluĭ nostru, educaţie conformă cu destinaţiunea luĭ de predica-

torŭ al moraleĭ și al religiuneĭ în poporŭ. In acéstă privință vomŭ aminti acum numai atâtŭ că în curgere de 9 anĭ de cândŭ prin legea organică bisericéscă actuală s'a înființatŭ în România St. Sinodŭ, s'aŭ făcutŭ de elŭ o mulțime de proiecte și propunerĭ adresate guvernuluĭ, privitóre la instrucția și educația cleruluĭ românŭ. Dovadă suntŭ procesele-verbale ale ședinelorŭ sinodale și toțĭ miniștri câți s'au succedatŭ pe la ministerul cultelor în intervalŭ de 9 anĭ. Dar până în presentŭ nu s'a realisatŭ nimicŭ din cele propuse și cerute de St. Sinodŭ.

Calinic, Metropolitul Primat al Românieĭ.
Iosif, Metropolitul Moldoveĭ.
Iosif, Episcopul Râmniculuĭ Noul-Severin.
Episcopul Romanuluĭ, Melchisedec.
Inocentie Buzeu.
Calinic, Huşĭ.
Genadie Argeşiŭ.

BUNA-VESTIRE

Se publica dupa mijlocirea Sântei Metropolii spre generala cunoscința și spre urmarea servitorilor bisericeștĭ, tipicul Joeĭ ceĭ Marĭ unita cu Buna-Vestire, așa precum cade în acest anŭ.

In Mercurea cea mare séra, cântamŭ Vecernia fără Catismă. La Dómne strigatam, stichirile samoglasnice ale ḑileĭ 5 și ale Praznicului 5; Slavă a ḑileĭ, și acum a praznicului; Vochodu cu Evangelia. Prochimenu și cetirile ḑileĭ și ale praznicului 3. Să se îndrepteze, Evangelia ḑileĭ, și liturgia maĭ înainte sânțită pêne la capetu.

La unŭ césu din nópte tocăm și cetim pavecernița cea mare, și apoi litia, la care cântămŭ stichirile praznicului, stichóvna totŭ a praznicului, și tropariul praznicului de 3 orĭ.

La utrenie tropariul praznicului de 2 orĭ, slavă și acum *Când slăvițiĭ ucenicĭ*. Policleul și sedelnile praznicului. Antifonul ântêiŭ al glasului al 4-lea. Evangelia praznicului; Psalmul 50, stichira praznicului. Canonulŭ praznicului pe 8 și al ḑileĭ asemine. Catavasiile ḑileĭ. *Ceea ce eștĭ maĭ cinstită* nu cântămu, ci pripelile praznicului, și la urmă irmosulu *Din ospățul stăpênului*, apoĭ pripéla și Irmosul praznicului.

Svetilna praznicului, slava a ḑileĭ, și acum a praznicului. — La Laudarĭ 4 stichirĭ a pranznicului, slavă

a praznicului și acum a ḑilei. Apoi, *Slavă întru cei de sus* și Ectenia. La stichóvnă stichirile ḑileĭ cu stichurile lor; slava a ḑileĭ și acum a praznicului. Dupa *Bine este a ne mărturisi Domnului* și după *Tatăl nostru*, troparul ḑileĭ, slavă și acum a praznicului. Ectenia *Miluește-ne pre noĭ Dumneḑeule* și otpustul. La ceasul 1 troparul și parimia ḑilei.

A doua ḑi, la ceasurile 3-lea, 6-lea și 9-lea, troparul praznicului, Slava a ḑileĭ și acum a Născetórei de la ceasurĭ. Dupa *Tatăl nostru*, Condacul ḑilei și al praznicului pe rêndu. Pomenești-ne pre noĭ Dómne și cele-l'alte.

La Dómne strigatam, Stichirile ḑilei 5 și a praznicului 5; Slava a ḑileĭ și acum a praznicului. Vochod cu Evangelia, *Lumină lină*, cetirile ḑilei și ale praznicului 2. Ectenia mică, *Sânte Dumneḑeule*. Prochimenul și Apostolul ḑileĭ și a praznicului. și cele-l'alte ale liturgieĭ Mareluĭ Vasilie. În locŭ de cherovicu cântămu *Cineĭ tale*, și în locul Acsionului. — *Din ospĕțul stăpânuluĭ*. În locu de Chinonicu. earași *Cineĭ tale*. Aseminea în locu de : *Să se umple gurile nóstre*, tot *Cineĭ tale*.

Posițiunea protoereilor și a proestoșiror

Multe clase de funcționarĭ suntŭ puținŭ retribute în raportŭ cu ostenelele și cheltuelele reclamate de posițiunile lor, nu este însă nici una retribuita maĭ puținŭ de câtŭ clasa funcționarilor și a servitorilor bisericescĭ —cu deosebire a protoiereilor și a proestoșilor lor.

Greutatea serviciului unuĭ protoiereu dintr'unŭ județŭ este aprópe egală cu a unuĭ prefectŭ de judeţŭ. El are necesitate de casă încăpetóre, atâtu ca representantu al autorităţeĭ respective bisericescĭ dintr'unu județu, unde adese-orĭ se întrunescu maĭ mulțı servitorĭ bisericescĭ, câtŭ și pentru cancelaria și păstrarea archiveĭ uneĭ protoiereiĭ. El are necesitate de trăsură și caĭ cu servitorul necesarŭ, pentru a fi în stare de a visita și inspecta bisericile și pe servitorii lor, precum și de a merge în diferite anchete la carĭ se însărcinédă de către Chiriarchul seu. El are necesitate de a'șĭ întreținea casa și familia sa, educându-șĭ fiiĭ, etc. comformu cu posițiunea sa clericală și socială.

Pentru tóte aceste necesitățĭ și cheltuelĭ unŭ protoiereŭ de judeţu, primesce unŭ remunerariŭ numaĭ de leĭ 162 pe lună, la care se maĭ adaugă și 7 leĭ cheltuială de cancelarie. Acésta este tótă recompensa ce se dă pe lună unuĭ protoiereŭ. Póte el dar să trăiască în posițiunea sa și cu tóte cheltuelele amintite maĭ susu cu suma de leĭ 169 pe lună cu tóte spesele

de cancelarie? Dar cu asemenea suma pe luna d'abia póte sa traiască un cetaţénŭ de rêndu care nu este necesitatu sa umble din locu în locu şi de a'şi ţinea pentru acésta echipagiul necesarŭ.

Ce maĭ putem dice acum despre posiţiunea unuĭ sub-protoereŭ saŭ proestosŭ, care nu este remuneratu de câtŭ cu 33 leĭ pe lună, şi care, fiind unicul ajutorŭ al protoiereuluĭ într'unŭ judeţŭ de la patru până la şépte saŭ optu plăşĭ, este necesitatŭ a preîntêmpina o mulţime de cheltuelĭ.

Dar protoiereul şi proestosul unui judeţŭ represintă pe Ministrul sau Chiriarchul seu. întocmaĭ ca şi unŭ prefectŭ şi sub-prefectu pe Ministrul seu respectivŭ. Fie-ne permis acum a face o mica comparaţiune între remunerariele unora şi ale altora. Unŭ Prefectŭ are cu diurnă cu totŭ până la 800 leĭ pe lună, plus localul prefectureĭ cu impiegaţiĭ necesarĭ; pe când unŭ protoiereu are numaĭ 169 leĭ, pentru sine, pentru local şi spesele cancelarieĭ. Vrea să dică, cu tóte ca la unŭ protorierеŭ în suma de 169 leĭ intra şi localul şi spesele de cancelarie, diferinţa este în minus, vis-a-vis de remunerariul unuĭ prefectu, de leĭ 631.

Unŭ Sub-prefectu, care ca şi prefectul 'şi are localul cancelarieĭ şi personalul necesarŭ, are unu remunerariŭ de leĭ 390 pe lună, pe când unŭ bietŭ proestosŭ nu are de câtŭ 33 leĭ pe lună, de unde resulta o diferinţa în plus de 357 leĭ.

Iată care este îngrijirea şi cum se încuragiaza şi se recompenséză serviciile clericilor. Dar póte se va dice că statul are o mulţime de cheltuelĭ şi nu are de unde se întêmpine şi pe ale bisericeĭ. Da, cum că statul are cheltuelĭ multe nimenea nu neaga; dar

avênd în vedere câte beneficiĭ trage statul din venitul bisericeĭ, nu este cu dreptul ca statul la rêndul luĭ sâ se îngrijască, celŭ puţinŭ de cele strictŭ necesare pentru ea?

Incă unŭ neajunsŭ, şi unŭ neajunsŭ fórte mare se observă în personalul administraţiuneĭ bisericescĭ.

In administraţiunea civilă suntŭ atâţea sub-prefecţĭ într'unŭ judeţŭ, pe câte şi plăşĭ; pe când în cea bisericéscă este unŭ singurŭ sub-protoiereu sau proestosŭ pentru unŭ întregŭ judeţŭ, fie el din cincĭ sau optŭ plaşĭ. Se va dice că sub-protoiereiĭ de plăşĭ potŭ să fie onorificĭ. Dar cine maĭ lucrédă astă-dĭ, cum se exprimă francesul, *pour le roi de Prusse?* Şi chiar dacă s'ar găsi de aceia care să sacrifice timpul şi ostenéla, nu 'şĭ vor sacrifica însă şi mijlócele de existenţă. Pe lêngă acestea la orĭ-ce autoritate civilă se află câte doĭ sau treĭ impiegaţĭ şi ómenĭ de serviciu, pe când unŭ protoiereu nu are absolutŭ pe nimenĭ; aşa că orĭ şi ce lucrare şi serviciu de cancelarie şi chiar de transportŭ este nevoitŭ să'l facă el însuşĭ. Tóte acestea suntŭ nisce nedreptăţĭ din cele maĭ marĭ.

In consecinţă, noĭ rugăm pe tóte autorităţile care dispunŭ de punga statuluĭ, în care intră şi veniturile bisericeĭ, să créscă salariele protoiereilor celŭ puţinŭ până la suma de 350 leĭ pe lună; iar a sub-protoiereilor la 150, adăugându-se totŭ-o-dată, dacă nu pentru fie-care plasă unŭ sub-protoiereŭ, celŭ puţinŭ la 3 plăşĭ să fie unul, precum şi unŭ secretarŭ sau scriitorŭ la fie-care protoierie cum era maĭ înainte.

† Silvestru B. Piteşténu.

Posițiunea preoților

Prea S. Episcopŭ de Argeșiŭ, cu adresa No. 132, din 18 Februarie anul curentŭ ne trimite două memoriĭ, prin care să arată starea bisericilor și posițiunea preoților din Eparchia P. S. Sale, pe care noi le publicăm în întregimea lor.

Prin aceste două memoriĭ se constată, pe lângă altele, destul de evidentŭ adeveritatea celor arătate de noĭ în articolul publicatŭ în numerul 1 al acestui jurnalu, luna Ianuarie anul curentu, întitulatŭ *Preotul salariat de comună;* adică, că preoților de pe la comune nu li s'a plătitŭ salariele pe câte maĭ mulțĭ ani. In consecință darŭ, adăogăm a ruga pe autoritațile competinte respective de a lua mesurile cuvenite pentru înlăturarea unorŭ asemenea inconveniente. In urmarea și acestor probe ne permitem a afirma că asemenea rele nu vor putea fi înlăturate până când nu se va modifica legea relativă la achitarea salariilor preoților, reformându-se în sensul *de a se plati preoțiĭ de pe la Comune de către casieriele generale din capitalele județelor.*

O dată cu aceste două memorii, P. S. Episcopŭ de Argeșiŭ ne trimite și unu tablou de indivizii trecuți la religiunea ortodoxă din alte religiuni, precum și rituri crescine, în decursul anilor 1875 — 1881, pe care îl publicăm aicĭ numai în resumatu.

† Silvestru B. Piteșténu.

MEM

De numerul și hramul bisericilor din **DISTRICTUL OLTU**, ...
are fie-care și cheltuelĭ, capitalul ce posedu său d...

No. curent	HRAMUL BISERICEI	COMUNA unde este situată	CĂTUNUL unde este situatu	PLASA
1	St. Dimitrie și St. Gheorghe	Slatina		Mijlo...
2	Adormirea Maicí Domnuluĭ	Idem		Idem
3	St. Voevodĭ	Idem	Clocociovu	"
4	St. Imperațĭ	Idem	Sopotu	"
5	St. Treime	Idem		"
6	St. Nicolae	Idem		"
7	Idem	Idem		"
8	St. Ioan Botezătorul	Idem	Gradiștea	"
9	St. Nicolae	Idem	Obrocarĭ	"
10	Idem	Idem	Clocociovu	"
11	St. Gheorghe	Balțațĭ		"
12	Intrarea în Biserica	Idem	Marginea de sus	"
13	St. Ioan Botezatorul	Idem	Idem	"
14	St. Imperați	Idem	Slobozia	"
15	Idem	Idem	Margin. de jos	"
16	St. Dimitrie	Idem	Bălțați de mijloc	"
17	St. Ioan Botezătorul	Bircii		"
18	St. Nicolae	Idem	Mățu	"
19	Idem	Poteóva	Falcoeni	"
20	St. Cuviósa Paraschiva	Idem	Trufenescĭ	"
21	Intrarea în Biserica	Idem	Pârvulescĭ	"
22	Adormirea Maici Domnului	Idem	Mesinescí	"
23	Cuviósa Paraschiva	Sinescí	Sinescĭ-de-sus	"
24	Adormirea Maici Domnului	Idem	Valea-Merilor	"
25	Idem	Idem	Sinescí-de-jos	"
26	St. Voevodĭ	Idem	Tănăsescí	"
27	St. Nicolae	Ursóia		"
28	Idem	Budesci	Corbi-de-sus	"
29	Idem	Idem	Buzesci-de-sus	"

ORIŬ

mirea comunelor saŭ cătunelor unde sunt situate și plasa; venitul ce toriele ce are asupră'ĭ din reparațiĭ saŭ edificare.

VENITUL PE ANU în pogóne saŭ banĭ			Cheltuelele bisericeĭ		Datoriĭ		Capitalŭ		De cine se întreține	Observațiĭ
Pogóne	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.		
Moșiĭ									Salar. și într. de Stat	Léfa preoților întreținuțĭ de comună și trecută în colona veniturilor în banĭ, precum și cheltuelele bisericeștĭ trecute în colona cheltuelelor, nu s'a primit de la comună încă de la 1879.
Idem									Idem	
"									Idem	
"									Idem	
"							20,000		Se întreține de epitropie și se plătește doui preoțĭ, unu a 74 leĭ și altu 50 pe lună, unŭ diacon a 50 leĭ, unŭ cântăreț a 60 leĭ, și unu a 50 leĭ pe lună.	
1 casă în tîrg	84		80		1500				De comună și plătesce unŭ preot cu 20 leĭ pe lună și unŭ paracliser idem.	
									Idem	
									"	
			40						"	
2 pog. vie			40						"	
17	40		10						"	
17	40		10		400				"	leĭ 400 dat. din repar.
	30		10						"	
	40		10						"	
	40		10						"	
	40		10						"	
	60		15						"	
	80		15		1200				"	datoriĭ din reedificare
	60		10						"	
	40		10		600				"	leĭ 600 dat. din repar.
	40		10						"	
	40		10						"	
	40		15						"	
	80		15						"	
	40		15						"	
17	40		15						"	
6	80		10						"	
	80		10						"	
	80		10						"	

No. curent	HRAMUL BISERICEI	COMUNA unde este situată	CĂTUNUL unde este situat
30	St. Nicolae	Budesci	Budesci-de-mij
31	Adormirea Maici Domnului	Idem	Budesci-de-jos
32	St. Nicolae	Floru	Floru-de-jos
33	St. Ilie	Idem	Idem
34	St. Nicolae	Bălteni	Idem
35	St. Anton	Pereţi	Pereţi-de-jos
36	St. Nicolae	Idem	Idem
37	Intrarea în biserică	Idem	
38	Adormirea Maici Domnului	Mierleşci	Mier-de-sus
39	St. Ioan	Idem	Moşteni
40	St. Voevoḑi	Idem	Schitu-greci
41	St. Nicolae	Idem	Greci-de-jos
42	St. Dimitrie	Turia	
43	Adormirea Maici Domnului	Idem	Valea-Mare
44	St. Nicolae	Idem	Barea
45	Adormirea Maci Domnului	Idem	Recea
46	St. Nicolae	Idem	Buicesci
47	Idem	Vâlcelele	Olteni
48	Idem	Idem	Idem
49	Cuviósa Paraschiva	Idem	Barcanesci
50	St. Dimitrie	Priséca	
51	St. Ilie	Idem	
52	Adormirea Maici Domnului	Idem	Saltanesci
53	St. Dimitrie	Milcovu	
54	St. Nicolae	Idem	
55	St. Voevoḑi	Idem	Prooroci
56	Cuviósa Parascheva	Teslui	Cherlesci
57	Idem	Idem	Curtişóra
58	Intámpinarea Domnului	Dobrotinetu	
59	St. Treime	Idem	
60	St. Voevoḑi	Cireşov	
61	Adormirea Maici Domnului	Idem	Strihareţu
62	Naşterea Maici Domnului	Idem	Parliţi
63	Adormirea Maici Domnului	Coteana	
64	Idem	Idem	Brebeni
65	St. Dimitrie	Idem	Ipotesci
66	St. Nicolae	Beciu	
67	Idem	Idem	Dudu
68	St. Dimitrie	Idem	Bărsesci
69	St. Voevoḑi	Idem	Plăviceni
70	Adormirea Maici Domnului	Vespesci	Creţesci
71	Idem	Idem	
72	Cuviósa Parascheva	Idem	Morazeni
73	Inălţarea Domnului	Idem	Galmeele
74	Cuviósa Parascheva	Frunḑara	
75	Adormirea Maici Domnului	Idem	Uria

VENITUL PE ANŬ în pogóne saŭ banĭ			Cheltuelele Bisericeĭ		Datoriĭ		Capitalŭ		De cine se întreţine	Observaţii
Pogóne	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.		
	80		10						De comună	
	80		10						Idem	
17	60		10						Idem	
17	80		20						Idem	
	100		20						Idem	
	80		15						Idem	
	80		15						Idem	
	80		15						Idem	
17	40		10						Idem	
	40		10						Idem	
Moşiĭ									Salar. şi într. de Stat	
17	70		20						De comună	
17	60		10						Idem	
17	60		10						Idem	
17	60		10						Idem	
17	60		10						Idem	
17	60		10						Idem	
17	40		10		1200				Idem	leĭ 1200 dat. din Repar.
17	40		10						Idem	
17	40		10						Idem	
	40		10						Idem	
	40		10						Idem	
17	40		10						Idem	
17	60		10						Idem	
17	60		10						Idem	
17	60		10						Idem	
17	60		10						Idem	
17	60		10						Idem	
17	80		20						Idem	
"	80		20						Idem	
"	80		20						Idem	
Moşiĭ									Salar. şi într. de Stat	Lefurile preoţilor şi cheltuelile bisericeĭ prevĕdute în rĕgistre seĭ arătate nu s'aŭ primit pe maĭ mulţĭ anĭ
17	80		20						De comună	
17	100		30						Idem	
17	80		30						Idem	
17	80		20						Idem	
17	100		13						Idem	
17			20						Idem	
17	40		7						Idem	
17	60		10						Idem	
	100		10						Idem	
	100		10						Idem	
									Idem	
Moşiĭ									Salar. şi într. de Stat	
17			10						De comuna	
17			10						Idem	

No. curent	HRAMUL BISERICEI	COMUNA unde este situată	CĂTUNUL unde este situată	PLASA
76	Adormirea Maici Domnului	Gustaveţu	Cioflanu	Serbău
77	Idem	Berindeiu		"
78	Cuviósa Parascheva	Gustaveţu	Zănóga	"
79	Inălţarea Domnului	Idem	Pestra	"
80	St. Dimitrie	Berindeiu		"
81	St. Ingeri	Drăganu		"
82	St. Nicolae	Idem	Peretu	"
83	Idem	Idem		"
84	Idem	Poiana	Rusca	"
85	Cuviósa Parascheva	Comani		"
86	Adormirea Maici Domnuluĭ	Idem		"
87	Cuviósa Parascheva	Mărunţeĭ	Găldae	"
88	St. Impĕraţi	Stoioănesci		"
89	Adormirea Maici Domnuluĭ	Idem	Crăciuncĭ-de-sus	"
90	Idem	Crăciunci	Idem	"
91	Adormirea Maici Domnuluĭ	Michăesci		"
92	St. Nicolae	Idem		"
93	Duminica Tutulor Sânţi	Idem	Secata	"
94	Intrarea în Biserică	Văleni		"
95	Adormirea Maici Domnuluĭ	Idem	Popesci	"
96	St. Nicolae	Crămpóia		"
97	St. Nicolae	Idem	Titulesci	"
98	St. Ioan	Serbănesci	Serb. de sus	"
99	Adormirea Maici Domnului	Idem	Serb. de jos	"
100	Idem	Idem	Buta	"
101	St. Nicolae	Alimanescĭ		"
102	St. Treime	Isvórele		"
103	St. Voevoḑĭ	Bălănesci		"
104	St. Dimitrie	Câmpeni		"
105	Adormirea Maici Domnuluĭ	Mogoşeşti		Vedea
106	St. Dimitrie	Idem		"
107	St. Nicolae	Idem		"
108	Idem	Icornicesci		"
109	St. Ingerĭ	Idem		"
110	Adormirea Maici Domnuluĭ	Idem	Piscanĭ	"
111	Idem	Constantinescu		"
112	St. Ioan	Oporălu		"
113	Nascerea Maici Domnuluĭ	Idem		"
114	St. Nicolae	Idem	Corbu	"
115	St. Imperaţi	Idem	Peria	"
116	Nascerea Maici Domnuluí	Radesci		"
117	St. Ilie	Idem		"

VENITUL PE ANŬ în pogóne saŭ banĭ			Cheltuelele Bisericeĭ		Datoriĭ		Capitală		De cine se întreține	Observațiĭ
Pogóne	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.		
17	60		20						De comună	
17	40		10						Idem	
6			10						"	
15	60		10						"	
8	80		10						"	
17	100		46						"	
17	100		30						"	
	100		10						"	
15			15						"	
Moşiĭ									Salar. şi într. de Stat	
17	80		17						De comună	
Moşiĭ									Salar. şi într. de Stat	
17	80		20						De comună	
17	60		10		144				Idem	leĭ 144 dat. din repar.
17	60		10		600				Idem	leĭ 600 dat din repar.
17	80		20						De comună	
17	80		20						Idem	
17	60		15						Idem	
17	80		17						Idem	
17			15						Idem	
10	40		10		600				Idem	leĭ 600 dat. din repar.
160							63,000		Se întreţine de epitropĭ, plătind unŭ preot pe lună cu 37 leĭ, cântăreţ 20, paracliser Idem.	
17	30		20						De comună	Puţinĭ dintre preoţiĭ bisericelor aci arătate aŭ primit lefurile prevĕdute în bugetele comunelor iar partea cea maĭ mare n'a primit de la 1879 încóce niciĭ chiar cheltuelele bisericeĭ.
17	30		5						Idem	
17	40		10						"	
	80		60						"	
	100		60						"	
12	80		25						"	
17	100		30						"	
	80		20						"	
	80		20						"	
	80		20						"	
	100		30						"	
6	60		15						"	
	80		10						"	
	100		10						"	
	80		20						"	
17									"	
17									"	
17									"	
			20						"	
	80		20						"	

No. curent	HRAMUL BISERICEĬ	COMUNA unde este situată	CĂTUNUL unde este situată
118	St. Nicolae	Comaniţa	
119	St. Treime	Comaniţa	Sch. Deleni
120	St. Nicolae	Delenĭ	
121	Naşterea Maicì Domnuluĭ	Dumitrescu	
122	Intrarea în Biserică	Poganu	
123	St. Imperaţĭ	Idem	Vergulésa
124	Cuviósa Parascheva	Ibănesci	
125	St. Nicolae	Idem	Cazănesci
126	Idem	Aldesci	
127	Idem	Idem	Albesci-de-sus
128	St. Ingerĭ	Idem	Cornăţelu
129	Adormirea Maicì Domnuluĭ	Idem	Sch. Seaca
130	St. Ingerĭ	Pobaru	
131	St. Treime	Idem	
132	St. Dimitrie	Idem	
133	St. Nicolae	Idem	Creţi
134	Cuviosa Paraschiva	Şuicu	
135	Intrarea în Biserică	Idem	Şuica
136	Adormirea Maicì Domnuluĭ	Idem	Teiuşu
137	Cuviosa Parascheva	Idem	Roşiori
138	Idem	Tătăraĭ	
139	St. Ingerĭ	Tătulesci	
140	Adormirea Maicì Domnuluĭ	Idem	
141	Cuviósa Parascheva	Idem	
142	Idem	Idem	
143	St. Nicolae	Optaşi	
144	Adormirea Maicì Domnuluĭ	Idem	
145	Duminica Tutulor Sânţilor	Idem	Zugaru
146	Cuviósa Parascheva	Idem	Zăvoiu
147	Idem	Corbu	
148	Adormirea Maicì Domnuluĭ	Idem	Vitănesci
149	St. Nicolae	Corbu	Sârbi-mâguri
150	Cuviósa Parascheva	Malderu	
151	Idem	Idem	Mărunţăi
152	St. Nicolae	Idem	Buesci
153	Cuviósa Parascheva	Colonesci	
154	St. Imperaţĭ	Idem	
155	St. Nicolae	Vlaici	
156	Idem	Idem	
157	Cuviósa Parascheva	Barosci-de-vede	
158	St. Teodor	Idem	Moţocsci
159	St. Nicolae	Deceptură	
160	Adormirea Maicì Domnuluĭ	Idem	Brădesci
161	Cuviósa Parascheva	Idem	
162	Idem	Merenĭ	
163	Idem	Idem	Richiciora

VENITUL PE ANŬ în pogóne séŭ banĭ			Cheltuelele bisericeĭ		Datoriĭ		Capitalŭ		De cine se întreţine	Observaţiĭ
Pogóne	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.		
	60		20						De comună	
Moşiĭ									Salar. şi într. de Stat	
17	60		10						De comună	
„	80		20						Idem	
„	80		20						„	
„	80		15						„	
	100		20						„	
17					2000				„	leĭ 2000 din repar.
	100		10						„	
	100		10						„	
17	40		5						„	
Moşiĭ									Salar. şi într. de Stat	
5	40		10						De comună	
	100		10						Idem	
5	40		10						„	
5	40		10						„	
10	40		20						„	
	100		10						„	
	80		10		1200				„	leĭ 1200 din reedif.
	100		10						„	
	80		20						„	Nu s'aŭ primiţĭ de maĭ mulţĭ preoţĭ lefurile după bugete séŭ cheltuelele de maĭ mulţĭ anĭ.
	100		30						„	
	100		30						„	
	100		30						„	
	100		50						„	
	80		50						„	
	80		30						„	
	80								„	
	80		10						„	
17	40		10						„	
17	40		10						„	
6	60		10						„	
	80		20						„	
	80		20						„	
	80		30						„	
	100		10		100				„	leĭ 100 din reparaţiĭ
	100		10						„	
	80		10						„	
	80		15						„	
	60		45						„	
17	60		15						„	
	80		10						„	
20			10						„	
	60		10						„	
	40		5						„	
	40		5						„	
									„	

No. curent	HRAMUL BISERICEI	COMUNA unde este situată	CĂTUNUL unde este situată
164	St. Nicolae	Spinii	
165	Cuviósa Parascheva	Idem	
166	Adormirea Maici Domnuluï	Idem	Vineţi
167	Idem	Idem	
168	St. Nicolae	Mircesci	
169	Cuviósa Parascheva	Idem	Momaï
170	St. Nicolae	Idem	Boroesci
171	Cuviósa Parascheva	Călugări	
172	St. Nicolae	Idem	
173	Idem	Negreni	
174	Idem	Idem	
175	Adormirea Maici Domnuluï	Alunişu	
176	Cuviósa Parascheva	Idem	
177	Idem	Profo	
178	Idem	Comp. mare	
179	Cuviósa Parascheva	Comp. mare	Dieneı
180	St. Voevodĭ	Idem	Vlăngărăsci
181	Cuviósa Parascheva	Dobrotésa	
182	Adormirea Maici Domnuluï	Idem	Domnesci
183	St. Voevodĭ	Idem	Dejescï
184	St. Ioan Botezătorul	Idem	Seleasca
185	St. Voevodĭ	Idem	Murgesci
186	St. Treï Ierarchĭ	Drăgoescı	
187	St. Ioan Botezătorul	Idem	
188	St. Nicolae	Buciumeni	
189	Idem	Idem	Geamăna
190	Idem	Casa-veche	
191	Adormirea Maici Domnului	Făgeţelu	
192	Idem	Idem	
193	Cuviósa Parascheva	Idem	Baba
194	Idem	Idem	Cioraca
195	St. Ioan Botezătorul	Idem	Isaci
196	Adormirea Maici Domnuluï	Idem	Chiliu
197	St. Nicolae	Idem	Idem
198	St. Apostolĭ	Fata	
199	Adormirea Maici Domnuluï	Idem	
200	St. Ilie	Idem	Pârşogi
201	Adormirea Maici Domnuluï	Idem	Vieraşi
202	St. Teodor	Idem	Isvoru-de-sus
203	St. Apostolı	Idem	Isvoru-de-jos
204	Adormirea Maici Domnuluï	Idem	Doniţoi
205	Idem	Otesci-de-sus	
206	St. Impĕraţi	Otesci-de-jos	
207	St. Dimitrie	Idem	Vaĭ-de-eĭ
208	Adormirea Maici Domnuluï	Idem	Idem
209	St. Nicolae	Idem	Urluesci

VENITUL PE ANŬ (în pogóne saŭ banĭ)			Cheltuelele bisericeĭ		Datoriĭ		Capitalŭ		De cine se întreţine	Observaţiĭ
Pogóne	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.		
	40		15						De comună	Preoţiĭ n'aŭ primit lefurile din Bugete nicĭ cheltuelile bisericilor pe maĭ mulţĭ anĭ
	40		10						Idem	
12			10						Idem	
9	40		5						Idem	
	50		15						Idem	
			15						Idem	
	50		15						Idem	
	100		10						Idem	
	100		10						Idem	
	80		10						Idem	
	80		10						Idem	
	80		5						Idem	
4	50		6						Idem	
15	60		5						Idem	
17	40		10						Idem	
17	40		10						Idem	
17	40		10						Idem	
13	60		10						Idem	
4			5						Idem	
17	60		10						Idem	
17	60		10						Idem	
15	40		10						Idem	
17	40		5						Idem	
17	40		10						Idem	
	100		20						Idem	
14	60		20						Idem	
17	40		10						Idem	
	60		10						Idem	
	60		10						Idem	
	60		10						Idem	
	60		10						Idem	
	60		10						Idem	
	60		10						Idem	
	60		10						Idem	
	80		15						Idem	
	80		15						Idem	
	100		5						Idem	
	80		15						Idem	
	200		10						Idem	
	80		20						Idem	
	80		20						Idem	
	100		10						Idem	
	150		10						Idem	
	100		15						Idem	
	100		15						Idem	
	80		10						Idem	

No. curent	HRAMUL BISERICEĬ	COMUNA unde este situată	CĂTUNUL unde este situat
210	Adormirea Maici Domnuluĭ	Păroşi	
211	Idem	Idem	Urşi
212	Idem	Idem	Idem
213	Idem	Idem	Morlovesci
214	Idem	Idem	Ştefanesci
215	Idem	Sâmburesci	
216	St. Voevodĭ	Idem	Stănulésa
217	Adormirea Maici Domnuluĭ	Idem	Beculesci
218	Cuviósa Parascheva	Ciumăgeşti	
219	St. Nicolae	Idem	
220	Adormirea Maici Domnului	Topana	
221	Cuviósa Parascheva	Idem	Govora
222	St. Nicolae	Idem	Sotesci
223	Idem	Vaţa	
224	St. Voivoḑı	Idem	Gura-boului
225	St. Nicolae	Idem	Fotesci
226	Idem	Idem	Bondoci
227	Adormirea Maici Domnuluĭ	Idem	Jugănari
228	St. Apostolĭ	Idem	Ciaurasci
229	St. Nicolae	Idem	Chiriţesci
230	Idem	Idem	Chiriţani
231	St. Apostolĭ	Vulturescĭ	
232	St. Nicolae	Idem	Valea-Alba

VENITUL PE ANŬ în pogóne saŭ banĭ			Cheltuelele bisericeĭ		Datoriĭ		Capitalŭ		De cine se întreţine	Observaţiĭ
Pogóne	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.		
	100		5						De comună	Nu s'a primit lefurile după bugetă nicĭ cheltuelele pe maĭ multĭ anĭ.
	60		10						Idem	
	160		10						Idem	
	100		5						Idem	
	100		5						Idem	
17	60		10						Idem	
17	60		10						Idem	
17	60		10						Idem	
17	60		10						Idem	
17									Idem	
17	50		17						Idem	
17	60		5						Idem	
17	80		10						Idem	
	100		10						Idem	
	80		10						Idem	
	80		10						Idem	
	80		10						Idem	
	80		5						Idem	
	100		10						Idem	
	100		10						Idem	
	100		10						Idem	
17	40		20						Idem	
15	40		20						Idem	

NB. In numérul viitor va urma Memoriul judeţuluĭ Argeşiu pe anul 1881.

TABELU

De numĕrul indivizilor ce aŭ trecutŭ la Religiunea creştina ortodoxa în cuprinsul Eparchieĭ Episcopieĭ de Argeşŭ, de la anul 1875 până la 1881.

1) Machometanı.	25
2) Catolici.	6
3) Protestanțı.	6
4) Uniațı.	3
5) Evreĭ.	1
Total	41

ANUL VI. BUCURESCI, MARTIE, 1882 No. 3.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALU PERIODICŬ ECLESIASTICU

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuvêntul"
II. Tim. IV. 2.

Misteriul Botezuluĭ

(Urmare, vedĭ No. 1, Anul VI.)

Partea vĕḑută a Botazuluĭ după învĕţătura sântei scripturĭ şi a Sânţilor Parinţi,

Precum cuvintele Mântuitoruluĭ, aşa şi misterióṡa putere a botezuluĭ, arată că partea veḑută a botezuluĭ trebue a se compune din o întreită cufundare în apă a celuĭ ce să botéză cu exprimarea cuvintelor : *în numele Tatăluĭ şi al Fiuluĭ şi al Sântuluĭ Spiritŭ.* Puterea misterióśă a botezuluĭ constă în curăţirea pécatelor şi în renascerea spirituluĭ : cufundarea în apă exprimă cu esactitate acéstă parte nevĕḑută a botezuluĭ. Cum că cuvintele de la instituirea botezuluĭ însemnéḑă cufundarea în apă, acésta se vede din propria însemnare a cuvintelor βαπτισμός şi βαπτίζειν (Luc. III, 3, 12, 16). Acelaşi chipŭ al botezuluĭ să vede din compararea botezuluĭ cu potopul (1. Petr. III, 20 şi 21), cu îngroparea luĭ Christos (Rom. VI, 4; Cal. II, 12) şi cu trecerea prin apa măreĭ (1 Cor. X, 2).

Şi Apostolii la săvêrşirea botezului cufundaŭ în apa pe cei ce să botezau (Act. VII, 36 — 38; X,4 7). Cum că la botezŭ trebue o întreită cufundare, se vede din numerul persónelor în a cărora nume să savêrşesce botezul.

La instituirea solemnă a botezului s'a hotarâtŭ cu precisiune, ce anume cuvinte trebue a pronunţa la cufundarea în apă a celui ce să botéză: *învĕţaţi, botezându'i pre eĭ în numele Tatăluĭ şi al Fiuluĭ şi al Sântului Spiritŭ*, adică, cel ce savêrşesce botezul trebue a pronunţa : botéză-se... în numele Tatăluĭ şi al Fiuluĭ şi al Sântului Spiritŭ, şi prin aceea arată că de aci înnainte tótă speranţa botezatului este treipostatnicul Dumnedeŭ, şi că să îndatoresce de a mărturisi pre Tatăl, pre Fiul şi pre Sântul Spiritŭ. Aşa aŭ înţelesŭ Apostoliĭ ordonanţa Mântuitoruluĭ. Când Apostolul dice : *séŭ în numele luĭ Pavel v'aţĭ botezatŭ*, da a înţelege, că la botezŭ s'a pronunţatŭ într'unŭ modŭ solemnel numele Dumnedeuluĭ, căruea botezatul s'a îndatoritu a'i servi (1. Cor. I, 13). Când acelaşi Apostol, aflându în Efes pe óre-care din discipuliĭ luĭ Ioan, i-a întrebatŭ: Primitaţĭ voĭ Spiritŭ Sântŭ? şi eĭ aŭ respunsŭ că nu aŭ auditŭ de este Spiritu Sântŭ séu nu ; El le-a disŭ: *darŭ în ce* (εἰς τι οὖν) *v'aţi botezatŭ?* întrebarea acésta arată că, dupre ideea Apostolului, la botezul crescinescŭ trebuia să se audă numele Sântuluĭ Spiritŭ; ce este maĭ multŭ, trebuia să se audă acestŭ nume chiar la cufundare : în al cuĭ nume deci (εἰς τι) întrébă Apostolul, v'aţĭ cufundatŭ? Maĭ departe, Apostolul înţelegêndŭ că discipuliĭ luĭ Ioan nu erau botezaţĭ şi în numele luĭ Christos, iĭ botéza din noŭ. Prin urmare Apostolul,

prin cuvintele séle, lămuritŭ arată la pronunţarea acelorașĭ cuvinte la botezŭ, care suntŭ hotărâte de Mântuitorul a se pronunţa în modŭ solemnŭ; iar procedarea sea, lasă a se vedea, că botezul fără pronunţarea acelor cuvinte, nu 'l recunósce de botezŭ creștinescŭ (1).

Puterea misteriósă a botezuluĭ de asemenea arată la necesitatea pronunţăreĭ cuvintelor prescrise la instituirea botezuluĭ. Lucrarea charică a botezuluĭ, între acestea, constă în aceea, că botezul induce pe botezatŭ în drepturile eredităreĭ darurilor câștigate prin Fiul luĭ Dumnedeŭ de la Tatăl și revărsate prin Sântul Spiritu. Acésta nu cuprinde óre în sine acea necesitate ca la botezŭ sĕ fie pronunţate și obligaţiunele și speranţele celuĭ ce se botéză, în raportŭ către marele și mântuitorul nume al Tatăluĭ și al Fiuluĭ și al Sântuluĭ Spiritŭ? (Ef. V, 26).

Acéstă idee chiar o exprimă Apostolul când dice că Christos a curăţitŭ Biserica sea prin bae de apă în cuvêntŭ; adecă, baea îl luminédă prin mijlocul mărturisireĭ credinţeĭ: „în numele Tatăluĭ și al Fiuluĭ și al Sântuluĭ Spiritŭ."

Totŭ ast-fel a presentatŭ și Biserica partea vedută a botezuluĭ. Ea a avutŭ de regulă ca botezul totudé-una să se săvêrșască prin cufundarea în apă a celuĭ ce să botéză.

---

(1) Câtu privesce cuvintele din cartea Faptelor Apostolilor, că să botezau în numele luĭ Iisus séu a luĭ Christos (II, 38; X, 48); prin ele să hotăresce nu chipul săvêrșireĭ botezuluĭ, ci esenţa aceluĭ botezŭ cu care s'au botezatŭ persónele, adecă, arată că eĭ nu s'au botezatu cu botezul luĭ Ioan, care era atâtu de cunoscutŭ pe atuncea, ci cu botezul luĭ Cristos, și botezându-se cu botezul luĭ Christos au remasu (suntu) discipulĭ aĭ luĭ Christos (XIX, 3; XXII, 6; III, 6).

S-tul Ciprian numaĭ la bolnavĭ admite săvêrșirea botezuluĭ prin stropire (1). Tertulian a scrisŭ : nec semel, sed ter ad singula nomina in personas singulas tinguimur ter mergitamur (2). Aceste cuvinte ale luĭ Tertulian dovedesc că după regula comună să socotea necesar nu numaĭ a cufunda în apă, ci încă a cufunda de treĭ orĭ. Aceléșĭ cuvinte ale luĭ Tertulian arată, ca întreită cufundare să săvêrșa cu pronunțarea cuvintelor : în numele Tatăluĭ și al Fuluĭ și al Sântuluĭ Spiritu. Alt-fel Tertulian ar fi ḑisŭ : „chipul botezuluĭ este prescrisŭ“ (formula præscripta est), și după aceea ar fi arătatŭ la cuvintele luĭ Christos despre botez (3). Întreita cufundare în numele Tatăluĭ și al Fiuluĭ și al Sântuluĭ Spiritŭ, o prescriu cu multă scrupulositate și canónele apostolice (4). Sântul Mar. Iustin mărturisesce că datina de a boteza în numele Tatăluĭ și al Fiuluĭ și al Sântuluĭ Spiritu este primită de la Apostolĭ (5). S-tul Athanasie învață : „Cine exclude ce-va din Trinitate și se botéză numaĭ în numele Tatăluĭ séŭ al Fiuluĭ,

(1) Epist. LXXVI. Biserica romană a începutŭ din secolul al VIII-lea a introduce uzul prin turnare (adfusio), și în urmă prin întreita stropire (aspersio); Din seculul al XIII-lea acestu uzŭ s'a făcutŭ maĭ în totul comunu, și l'a susţinutŭ ca dogmaticŭ. Thomas Aquin. Sum. p. 3, quæ 66 Art. Comunităţile protestante a primitŭ uzul bisericeĭ romane : Cu tóte că mulţĭ dintre eĭ aŭ simţitu și simţescu neregularitatea unuĭ ast-fel de novismŭ. Bretschn. Dogmat. Cap. II,

(2) Adv. Prax. § 25.

(3) De baptis. § 13.

(4) Can. 49 și 50.

(5) Apol. I, § 61. — S. și M. Vasilie ḑice : „Marele misteriu al botezuluĭ să săvêrșesce prin întreita cufundare și întreita chiemare.“ *Destre Sântul Spiritu*, cap. 15, conf. C. 12. Asemenea Amvrosie. *De Sacram.* C. VII. Ieronim : Ter, mergitamur, ut Trinitatis unum sacramentum appareat. Comment. Ad. 4. Cap. ep. Ephes. Multa alia quæ per traditionem in ecclesiis observantur, auctoritatem sibi scriptæ legis usurpaverunt, veluti in lauacro ter caput mergitare. Adv. Lucifer. C. 4.

séŭ în numele Tatăluĭ și al Fiului, dar nu și al Sântuluĭ Spiritu împreună, acela nu primesce nimicŭ. (1).

Ca exprimare dinafarică a credinţeĭ în misteriósa putere a botezuluĭ, a servitŭ în Biserica veche — și ne'ncetata pregătire spre deplina primire a Sântuluĭ Spiritŭ, care consta în rugăciunele exorcisăreĭ (lepădăreĭ) cu numele luĭ Iisus Christos (2), în însemnarea apeĭ cu semnul Sânteĭ Cruceĭ (3) și în rugăciunea despre pogorârea Sântuluĭ Spiritŭ (4).

Dascălii vechĭ aĭ Bisericeĭ, acelor dintre mârturisitoriĭ credinţeĭ, care după împrejurărĭ nu se puteaŭ boteza cu apă, le socoteaŭ în deajunsŭ martiragiul, numindu'ĭ botezaţĭ cu sânge și cu focŭ (5). De bază la acésta, le servea cuvintele Mântuitoruluĭ, unde pedépsa sângerósă pentru credinţă o numea botezŭ (Math. XVI. 25; Ioan XV. 13). Cu tóte acestea eĭ aveaŭ de regulă, că pe mărturisitoriĭ care nu reușise

(1) Epist. cătr. Serap. De asemenea socotea necesarŭ pentru botezŭ pronunţarea cuvintelor amintite şi Sântul Ciprian. In epis. 37. Origen. De princ. liber. 2. § 5. Liber. 1. § 3. 5. Amvrosie De spir. S. liber. 1. C. 3. Augustin lib 3. De baptism. C. 15. Păstorul Roman ḑice la botez. Ego te baptizo. Preotul orthodox ḑice: „Boteză-se robul luĭ Dumneḑeŭ." La acesta se vede umilitul simţimentŭ al ierurgisitoriului, dându-se numaĭ de servitorŭ al Bisericeĭ, pe când la cel d'ânteiŭ nu este aşa.

(2) S. Gr. Theologul ḑice: „nu deconsidera ideea despre exorcismurĭ." 40 despre botez. Augustin ḑice despre Pelagie: Biserica îl învinovăţesce pre el, respândindŭ ideea că asupra pruncilor botezaţi să se săvërşască suflarea (lucrarea) pentru alungarea regelui lumei lib. 2.

(3) Tertulian. De corona § 5. De resurrect § 8. M. Vasil. Despre Sântul Spiritu, Cap. 27 Augustin Tract. 115, in Ioh. § 5.

(4) M. Vasilie ḑice: „După tradiţiunea apostolica, bine-cuventam apa botezuluĭ" De Spir. S. C. 27. Ciril al Ierus. Catich. 3. § 3: Tert De bapt. C. 7.

(5) St. Cipr. scrie: Nos, qui Domino permitente primum babtismum credentibus dedimus, ad aliud quoque singulos præparemus, insinuantes et docentes, hoc esse baptismum in gratia maius, in potestate sublimius in honore præstantius. Exhort. ad Martir. §. 6. Tert. De baptismo § 16. Ciril al Ierus. Catich. 3. 10. M. Vas. despre S. Spiritu C. 15. § 30. Chrisostom. Despre M. Lucian § 2.

a se boteza nicĭ în modul acesta, nicĭ cu altŭ botezŭ, ĭĭ botezaŭ cu apă la prima ocasie favorabilă. Acésta probézà cà după învĕţătura părinţilor, partea legală vèḑută a Misteriuluĭ botezuluĭ o compunea cufundarea în apă, şi că numaĭ în casŭ de neapărată necesitate, botezul cu sânge póte ţinea locul părţeĭ veḑute a boteḑuluĭ.

† Silvestru B. Piteşténu.

(Va urma)

Indemnurĭ părintescĭ

Către toțĭ creștiniĭ de a întrebuința sântele dile ale Mareluĭ Postŭ spre mântuirea sufletelor lor, și a îngriji de servitoriĭ Altaruluĭ.

Fiindu îndemnatŭ de simțul de datorie morală și de posițiunea mea de Archiereŭ al sânteĭ nóstre biserici ortodoxe române, iau cuvêntul, cu ocasiunea Sântului și Mareluĭ postŭ, și me adresezŭ dragosteĭ vóstre, iubițĭ creștini; și pe ceĭ maĭ betrânĭ ve rogŭ, iar pe ceĭ maĭ tineri ve sfătuescŭ și ve îndemnŭ cu tóta umilința, a face ca Sântele dile ale S-luĭ și Mareluĭ postŭ, sa le petrecețĭ în fapte bine placute lui Dumnedeŭ, și să avețĭ grijă și de ceĭ ce ve graescu vóuĕ cuvêntul adevĕruluĭ, și sa ingrijescu de mântuirea sufletelor nóstre.

Suntem, iubițĭ creștinĭ, în Sântul și marele postŭ; am intratŭ în el ca într'o bae menită a spăla multe din necurățiile nóstre, și a aduce nu puțină sănetate atât sufletuluĭ cât și trupuluĭ nostru. Da, postul este una dintre cele maĭ salutare instituțiunĭ ale Sânteĭ nóstre bisericĭ; unul dintre motoriĭ principalĭ aĭ activităţeĭ nóstre dupre Dumnedeu, o carceră nobilă în contra animalităţeĭ care în tot momentul să încércă a scutura dominațiunea spirituluĭ, o arenă de gymnastică spirituală menită a smulge mândria, moli-

ciunea și toți spinii patimilor, și a ni comunica adevĕrata tărie în Domnul

Dar, iubiților, și postul ca și ori ce altă instituțiune, nu va fi folositoriŭ decât acelora care 'lŭ înbrătoșéză cu dragoste, acelora care 'lŭ practică cu buna sciință; căci de altminterea *mâncarea* saŭ nemâncarea *nu ne va pune pre noĭ înaintea luĭ Dumnedeŭ.* Pentru acésta, una din cele maĭ principale datorii ale nóstre este să practicămŭ postul sub conducerea bisericeĭ, și așa precumŭ 'lŭ prescrie ea,—însoțitŭ și de alte practicĭ folositóre și mântuitóre de sufletŭ. Căcĭ dacă postul este, precumŭ am ḑis, ca un medicamentu, ca o bae spirituală, menitŭ a vindeca saŭ a spăla neputințele fireĭ nóstre, apoi șcimŭ din practică că medicamentele să iaŭ sub conducerea medicilor, și o bae să primeșce cu profitŭ numaĭ când se face în anume condițiunĭ și dupre óre-care prescripțiunĭ dietetice.

Veniți dar fiilor, ve ḑicŭ la toțĭ din partea Bisericeĭ, *ascultați-me pre mine, căcĭ frica Domnuluĭ ve voiŭ învăța pre voĭ. Căutațĭ înțelepciunea și va fi viŭ sufletul vostru.*

A frequenta Sântele luĭ Dumneḑeŭ locașurĭ în tóte ḑilele, dacă s'ar putea ar fi a lucra cu cea maĭ mare energie la reformarea Viețeĭ nóstre dupre Dumneḑeŭ; a lua parte la tóte serviciile religióse măcar Duminicile și Sĕrbătorile, este datoria cea maĭ imperiósă a fie-căruĭ creștinŭ. A asculta cetirile și învĕțătura bisericeĭ, a lua parte la practicele ce ea recomandă, specialminte în aceste Sânte și mântuitóre ḑile ale sântuluĭ Marelui postŭ, este o necesitate generală simțită numaĭ acelora care cugetă seriosu la posițiunea lor morală din presentŭ și la viitoriul ce 'ĭ aștéptă;

numaĭ acelora pe care o creştere norocită saŭ o îngrijire deosebită 'ĭ-a pus de timpuriŭ în familiaritatea Bisericeĭ, pentru ca să aibă ocasiune *a gusta şi a vedea câtŭ de bunŭ este Domnul!* Părinţiĭ noştri, iubiţilor, simţiaŭ această necesitate şi cu dorŭ poftiaŭ aceste sânte şi mântuitóre ḑile, pentru că mintea lor nu era îndopată cu ideile cele stricate a veaculuĭ, pentru că viaţa lor era maĭ simplă şi nu aşa de materialisată ca astăḑĭ, pentru că indiferentismul religiosŭ nu 'şĭ găsise locŭ în inima lor.

Aşa, désa mergere la biserică este tot atât de recomendabilă şi neapărată pentru creştinĭ, de orĭ ce etate, sexŭ saŭ condiţiune, ca şi frequentarea esactă a şcóleĭ. Şi precumŭ şcolarul nu 'şĭ póte motiva legitimŭ absentarea dela şcólă, niciĭ cu pretextul că ar fi învěţat acasă, niciĭ cu alte ocupaţiunĭ ce ar fi avutŭ, ci singur numaĭ cu bóla; tot aşa şi noĭ creştiniĭ cu nimicŭ nu putemŭ scusa absentarea nóstră de la biserică, dela această şcólă a practiceĭ şi a vieţeĭ după Dumneḑeŭ, maĭ înaltă decât tóte şcólele, maĭ folositóre decât tóte instituţiunile, şi singură în stare a dirige paşiĭ noştri spre bine, în interesul chiar şi al vieţeĭ actuale. Éca, iubiţilor, una din practicile creştineştĭ ce Noĭ în numele bisericeĭ recomendamŭ dragosteĭ vóstre, acuma cu deosebire când suntemŭ în sânta patruḑecime. Să nu credeţĭ acelor ce să încearcă a raţiona că biserica cu esercițiile sale spirituale ar fi numaĭ pentru poporul simplu; nu este aşa; ci din contra, putemŭ afirma, că numaĭ în biserică şi prin biserică s'aŭ formatŭ toţĭ ómeniĭ marĭ de care a profitat omenirea în diferite privinţĭ. Şi în ceea ce priveşte viaţa creştină, nimine niciĭ-o-dată nu se va putea

mândri că *a ajuns la mĕsura vrîsteĭ depline a luĭ Iisus Christos,* orĭ care ar fi șciința ce poseda, orĭ care 'ĭ ar fi educațiunea, orĭ cât de mare 'ĭ ar fi nobleța sau trépta. Din contra, trebue să o mărturisimŭ cu durere că cu cât maĭ mare și maĭ distinsă este cultura luméscă, cu atâta maĭ mult se pare a rătăci spiritul omului în vastul oceanŭ al necunoscutuluĭ, fara să pótă prin sine însușĭ resolve problemele cele maĭ practice și maĭ populare. Causa este, lipsa de stabilitate, lipsa punctuluĭ de orientare, pe care ni le dă numaĭ religiunea, numaĭ biserica. Observațĭ, iubiților, și vĕ vețĭ încredința, că viața celor înstrĕinațĭ de biserică, este confusă în tóte privințele, și întreprinderile lor—ridicole. Observațĭ că superstițiunile de totŭ felulŭ și deșarta credință, este partea lor. Temeți-ve de sórta lor, și ascultațĭ glasul Bisericeĭ.

O altă practică care trebue să însoțéscă postul este *dragostea creștină,* la a căria *urmare* ne îndémna apostolul și biserica prin tóte cântările sale din aceste sânte ḑile. *Postindu-ne trupeșce să ne postimŭ și duhovniceșce; să rupemŭ tótă legătura nedreptățeĭ, să desființămŭ zapisile și procesele injuste, să dămu săracilor hrană,* să îmbrăcămŭ pe ceĭ golĭ, *și pre ceĭ fără adăpostŭ să-ĭ aducemŭ în casele nóstre.* În numĕrul celor ce aŭ trebuință de haritatea nóstră să punemŭ, iubiților, pe servitoriĭ altaruluĭ, pe păstoriĭ turmeĭ cuvêntătóre, care, dupre apostolul, trebuescŭ întreținuțĭ bine și cuviincios în privința necesităților materiale. Este rușinosŭ lucru pentru noĭ creștinii a maĭ lasa pe Preutŭ în condițiunea miserabilă în care se găsesce în presentŭ. Elŭ este învețatoriul, luminatoriul, conducĕtoriul, părintele cutăreĭ Comunĭ. In

acea comună suntu și alțĭ funcționari, care îndeplinescŭ nisce servirĭ de mâna a doua, cum s'ar dice, și care totușĭ sunt binișor plătițĭ. Eĭ bine, pentru ce se lasă în neîngrijire tocmaĭ Preotul ? Dacă suntemu și voimŭ a fi creștinĭ, iubiților, trebue să avemu în vedere instrucțiunile ce ni le dă Apostolu în privirea aceasta. *„Preuțiĭ ceĭ ce-șĭ țînu bine diregĕtoria de îndoită cinste să se învrednicéscă,* poroncesce Elŭ luĭ Timoteiŭ Episcopul Efesuluĭ (1 Tim. 5. 15); Și catre Ebreĭ scrie : *Ascultațĭ pe învĕțătoriĭ Voștri și vĕ supunețĭ lor, că aceia privighiază pentru sufletele vóstre* (Ebreĭ 13, 17). Și earășĭ : *Vĕ rugămŭ pre voĭ fraților, să cunóscețĭ pre ceĭ ce se ostenescŭ între voĭ, și pre maĭ mariĭ voștri în Domnul, și pre ceĭ ce vĕ învață pre voĭ.*

De această datorie, o repetŭ, stă legată însășĭ creștinătatea nóstră ; căcĭ nu trebue să fimu creștinĭ numaĭ din gură, numaĭ în cuvêntu, ci în adeverŭ și în fapte. Apoĭ, dacă dupre cuvîntul Domnuluĭ, numaĭ dragostea dintre noĭ este semnul care ne deosebesce de păgânĭ ; dacă înfricoșatul Judecătoriŭ la adoua venire a sa nu întrébă, nu cercetéză decât faptele dragosteĭ și a milostivireĭ cu care vomu fi îmbrățoșatu pe saracĭ în genere, cătră care n'avemu alte datoriĭ decât acele ale omogenitățeĭ de natură, cum credemu noĭ că vomŭ scăpa nepedepsițĭ când refusamŭ dragostea nóstră, mila nóstră, și ce este maĭ multŭ — călcămŭ în picióre chiar obligațiunea ce avemŭ catră părințiĭ noștri spirituali !

Mĭ-am propus, iubiților, a atinge această questiune, pentru că vedŭ, sunt convinsŭ, că nu reutatea face pe fiiĭ RomânieĬ indiferențĭ cătră clerul și biserica

lor. Românul este generosŭ, darnicŭ, ospitalierŭ, indulgentŭ şi tolerantŭ pana la excesŭ, faţa cu streinii şi cu clerul altor naţiunĭ, faţă chiar cu ebreiĭ şi cu rabinii şi hahamiĭ lor, şi nu putemŭ crede să fie altfeliŭ cu părinţiĭ lor spirituali, cu preuţiĭ, care ḑi şi nópte privighiază şi să rógă pentru bună-starea, pacea, sanĕtatea, mântuirea, cercetarea, lăsarea şi ertarea greşalelor lor. Noĭ credemŭ că causa negligenţeĭ este numaĭ deprinderea din trecut, provenita din simplitatea traiuluĭ şi a moravurilor părinţilor noştri de o parte, şi de altă parte, din simplitatea, iubirea de ostenélă şi caracterul maĭ apostolicŭ al bătrînilor nostri preuţĭ, care şi în cultura şi în viaţă fiind aprópe asimilaţĭ poporuluĭ, se mulţămiaŭ cu puţin şi munciaŭ alaturĭ cu poporul pentru pânea de tóte ḑilele.

Eĭ bine, nu maĭ suntemŭ în aceleaşĭ condiţiunĭ în care se găsiaŭ strămoşiĭ şi părinţiĭ noştri. Ţara nóstră, pe ce ḑi merge, simţeşce necesitatea de ómeni învĕţaţĭ în capul poporuluĭ. Unŭ tînĕrŭ seminarist devenit preut se găseşce în condiţiunĭ cu totul altele decât cele ale părinţilor seĭ; elŭ a cheltuit póte tot ce avea ca să-şĭ capete instrucţiunea şi educaţiunea pentru asemine menire; şi pe de altă parte, ocupatŭ cu studiul, a uitatŭ de munca câmpuluĭ şi alte îndeletnicirĭ producetóre de mijlóce pentru traiŭ, şi când se stabileşce preut într'o comună, devine peritoriŭ de fóme, fără concursul poporanilor seĭ. Către cele ḑise, să se maĭ adaugă şi înmulţirea nevoilor vieţeĭ, care diferă astăḑĭ într'un chipŭ de necreḑutŭ de cele ale strămoşilor şi părinţilor noştri.

Aşŭ dori, este de dorit, iubiţilor, ca poporul Românŭ deştept naturalminte, să se grabéscă a aprecia noŭele

condiţiunĭ în care se găsesce astă-ḑi biserica şi clerulŭ, şi să convină întru a le modifica tratamentul. Căcĭ pentru alte trebuinţĭ ne-amŭ deprinsŭ a cheltui cu profusiune: Pentru Primarĭ, Notarĭ, Perceptori şi alţĭ impiegaţĭ, am simţit nevoea ca trebue sa-ĭ platimŭ regulat din bugetul Comunei, şi sa-ĭ plătimu ast-felu ca să pótă trăi binişorŭ. Apoi, când se întâmpla între noi procese, şi avemŭ trebuinţa de advocaţĭ, nu cruţamu nimicŭ, spre a avea pe ceĭ maĭ bunĭ, daca se póte. Şi când facemŭ aşa, când cheltuimŭ fara cruţare pentru interese cu totul materiale, trecemŭ alature, uĭtămu de servitoriul comunŭ, de omul luĭ Dumneḑeŭ, care ne apără pururea ca celŭ maĭ onestŭ advocatŭ, nu înaintea ómenilor, ci înaintea luĭ Dumneḑeŭ; care se rógă pururea pentru toţĭ, care lumineza pe toţĭ prin sântul botezŭ, care cercetéză, învaţa, statuesce şi pe micŭ şi pe mare; care este obligatŭ a şi părăsi casa şi odihna, de multe orĭ în medul nopţiĭ şi despre ḑiuă, spre a da celui murindŭ merindele vieţiĭ de veci; care lucréză tóte cele sânte spre a câştiga pentru toţĭ, nu pâne materială, nu comori pamênteşcĭ, ci vecinica împěraţie, vecinica fericire, în unirea cu Dumneḑeŭ. Dar, dreptŭ remuneraţie pentru asemine ostenelĭ, mulţi dintre creştini, critica, despreţuescŭ, înjura, persecuta pe bietul preotŭ. Nimine nu este care să nu-ĭ reclame serviciul cu esactitate, ca din partea celuĭ mai vrednicŭ servitoriu, destinatŭ şi plătitŭ pentru atâta lucru; dar puţini sunt care contribuescŭ la întreţinerea luĭ, macar cu preţul cu care s'ar ţinea unŭ rândaşu, unŭ visiteŭ. Aşa, este cunoscut tuturor, că preutul capĕta mai puţinu din partea uneĭ întregĭ comunĭ, decât unŭ rândaşi sau

lor. Românul este generosŭ, darnicŭ, ospitalierŭ, indulgentŭ şi tolerantŭ până la excesŭ, faţa cu streinii şi cu clerul altor naţiuni, faţă chiar cu ebreiĭ şi cu rabinii şi hahamiĭ lor, şi nu putemŭ crede să fie altfelin cu părinţii lor spirituali, cu preuţiĭ, care ḑi şi nópte privighiază şi să róga pentru buna-starea, pacea, sanĕtatea, mântuirea, cercetarea, lăsarea şi ertarea greşalelor lor. Noĭ credemŭ că causa negligenţeĭ este numaĭ deprinderea din trecut, provenita din simplitatea traiuluĭ şi a moravurilor părinţilor noştri de o parte, şi de altă parte, din simplitatea, iubirea de ostenélă şi caracterul maĭ apostolicŭ al bătrînilor noştri preuţĭ, care şi în cultură şi în viaţă fiind aprópe asimilaţĭ poporuluĭ, se mulţamiaŭ cu puţin şi munciaŭ alăturĭ cu poporul pentru pânea de tóte ḑilele,

Eĭ bine, nu maĭ suntemŭ în aceleaşĭ condiţiunĭ în care se găsiaŭ strămoşiĭ şi părinţiĭ noştri. Ţara nóstră, pe ce ḑi merge, simţeşce necesitatea de ómeni învĕţaţĭ în capul poporuluĭ. Unŭ tînĕrŭ seminarist devenit preut se găseşce în condiţiunĭ cu totul altele decât cele ale părinţilor seĭ ; elŭ a cheltuit póte tot ce avea ca să-şĭ capete instrucţiunea şi educaţiunea pentru asemine menire ; şi pe de altă parte, ocupatŭ cu studiul, a uitatŭ de munca câmpuluĭ şi alte îndeletnicirĭ producĕtóre de mijlóce pentru traiŭ, şi când se stabileşce preut într'o comună, devine peritoriŭ de fóme, fără concursul poporanilor seĭ. Către cele ḑise, să se maĭ adaugă şi înmulţirea nevoilor vieţeĭ, care difera astăḑĭ într'un chipŭ de necreḑutŭ de cele ale strămoşilor şi părinţilor noştri.

Aşu dori, este de dorit, iubiţilor, ca poporul Românŭ deştept naturalminte, să se grabéscă a aprecia noŭele

condițiunī în care se găsesce astăḍi biserica și clerulū, și să convină întru a le modifica tratamentul. Căci pentru alte trebuințī ne-amū deprinsū a cheltui cu profusiune : Pentru Primarī, Notarī, Perceptori și alțī impiegațī, am simțit nevoea că trebue să-ī plătimū regulat din bugetul Communeī, și să-ī plătimū ast-felū ca să póta traĭ binișorū. Apoī, când se întâmpla între noī procese, și avemū trebuința de advocațī, nu crutămū nimicū, spre a avea pe ceī maī bunī, dacă se póte. Și când facemū așa, când cheltuimū fără crutare pentru interese cu totul materiale, trecemū alature, uĭtămū de servitoriul comunū, de omul luī Dumneḍeū, care ne apără pururea ca celū maī onestū advocatū, nu înaintea ómenilor, ci înaintea luī Dumneḍeū ; care se rógă pururea pentru toțī, care luminéză pe toțī prin sântul botezū, care cercetéza, învață, statuesce și pe micū și pe mare ; care este obligatū a-și părăsi casa și odihna, de multe ori în medul nopții și despre ḍiuă, spre a da celuī murindū merindele vieții de veci ; care lucréză tóte cele sânte spre a câștiga pentru toțī, nu pâne materială, nu comori pămentescī, ci vecinica împerăție, vecinica fericire, în unirea cu Dumneḍeū. Dar, dreptū remunerație pentru asemine osteneli, mulțī dintre creștinī, critica, despretuescu, înjura, persecuta pe bietul preotū. Nimine nu este care să nu-ī reclame serviciul cu esactitate, ca din partea celuī maī vrednicū servitoriu, destinatū și plătitū pentru atâta lucru ; dar puținī sunt care contribuescū la întreținerea luī, macar cu prețul cu care s'ar ținea unū rândașū, unū visiteū. Așa, este cunoscut tuturor, că preutul capetă maī puținū din partea uneī întregī comunī, decât unū rândașī sau

unŭ viziteŭ din partea unuĭ simplu particularŭ. Eĭ bine, cumŭ se póte califica asemine nepăsare ? Orĭ sunteţĭ chreştinĭ, iubiţilor, şi atuncĭ trebue să iubiţĭ, sa îmbrăţoşaţĭ pe Christos dupre vrednicie, îngrijindu-vĕ de casa luĭ şi de servitoriĭ altariuluĭ luĭ, precumŭ se îngrijeşce lumea cea înţelegătóre ; Orĭ nu sunteţĭ creştinĭ, şi atuncĭ nu maĭ înţelegemŭ pentru ce n'o declaraţĭ, ca să închidemŭ bisericile şi să trimitemŭ pe nenorociţiĭ servitorĭ aĭ altariuluĭ la alte ocupaţiunĭ care 'ĭ-ar putea preserva de peirea prin fóme, frigŭ şi golătate. Nimicŭ nu este maĭ urît în ochiĭ luĭ Dumnedeŭ ca omul nedecisŭ, ne hotărît într'o parte. Pentru care, acest mare Dumnedeu a şi provocat odinióră pe fiiĭ luĭ Israil, prin profetulŭ Elie, ca să se decidă o dată pentru tot-déuna: *Dacă este*, dice, *Dumnedeŭ în Israil, mergeţĭ în urma luĭ ; dacă însă credeţĭ ca Vaal este Dumnedeu, închinaţi-vĕ acestuia.*

Éca pentru ce, éca dupre care esemplu, mi-am luat şi eu permisiunea cu ocasiunea de faţă, a provoca pe toţĭ,—şi pre guvernŭ şi pe poporŭ, şi pe marĭ şi pe micĭ, ca să ne decidemŭ : Suntemŭ pentru biserică, saŭ ba ? Dacă suntemŭ, să ne hotărîmŭ a o întreţinea cumŭ se cuvine ; dacă nu, să o suspendămu, sá o închidemŭ maĭ bine, decât să defăĭmămŭ în asemine chipŭ lucrul luĭ Dumnedeŭ. Căcĭ starea actuală a Bisericeĭ, Eŭ unul nu o potŭ considera decâtŭ ca unŭ blasfemŭ contra luĭ Dumnedeŭ,

† Innocent M. Ploeştĕnul

CIRIL

Părintele alfabetului cirilicŭ.

(Urmare și fine, vedĭ No 2, anul VI).

In mônăstirea Chilindarul se afla unŭ manuscriptŭ, care cuprinde sinacsare, scrise în limba slavéno-sérbă, și transcrise în Aton de pre nisce Minee de la 1623. Aicĭ se găsescŭ vieţı de ale sânţilor, precum și învěţăturĭ morale la maĭ multe ḑile din cursul anuluĭ, asemenea și alte istorióre. Din Mineiul de pre Fevruarie este transcrisă și biografia luĭ Constantin filosoful. Ecă părţile din aceste note biografice, care se referŭ la Ciril, fratele luĭ Metodie, celŭ ce pone acum s'a credutŭ de Părinte al literelor cirilice și care în ecspunerea nóstră devine Ciril al treilea. Tot-o-dată adăugămŭ, că aceste note în biografia luĭ Ciril suntŭ fore date chronologice, pre care noi le ficsămŭ aici, conform faptelor istorice, menționate în biografie.

„In orașul Tesalonic, era unu bărbatŭ nobilŭ și avutŭ, cu numele Leŭ, care avea rangul de Drungar sub archistratigul. Era piosŭ, păzindŭ tóte prescripţiunile divine. Traindŭ cu soţia sa, el a avutŭ șépte mlădite, dintre care Constantin filosoful, învețatorul și dascălul nostru, era cel maĭ micŭ.

Adecă, în anul 841 de la Christos, în Tesalonic, s'a născutŭ filosoful Constantin, care în urmă s'a numitŭ Ciril, și s'a educatŭ aicĭ pěně la anul 848.

„Audindu despre dînsul demnitarul imperialŭ, care se numesce Logotetu, a tramisu dupa dînsul, ca sa învețe cu Imperatul. Copilul, audindu de acésta, a plecatu în cale cu bucurie.

La acestea noi observamŭ, ca în luna luĭ Fevruarie séu Martie 848, Constantin era de ṣépte anĭ, când a fostŭ dusŭ în Constantinupolŭ, ṣi aicĭ el a fostŭ educatŭ împreună cu succesorul la tronŭ, Imperatorul Michail, care era de aceiaṣĭ etate cu dînsul.

„Ṣi a învĕțatŭ pe Omer ṣi Geometria, la Leu ṣi la Fotea celŭ renumitŭ, precum ṣi tótă doctrina filosofică ṣi arta elenică".

De la 848 pĕnĕ la 858 Constantin filosoful sĭ-a facutŭ educațiunea la Leu filosoful ṣi la cunoscutul Fotie, care la 857 a devenitŭ Patriarchu de Constantinopolu.

„Logotetul ḑicea Imperatoruluĭ (Michail), acestŭ filosofŭ tînĕrŭ nu iubesce viéța acésta, de aceia noi nu-lŭ vomŭ lăsa la lume, ci tundêndu-lu îlŭ vomŭ da la popie ṣi la slujbă, ca să fie bibliotecarŭ la Patriarchul în s-ta Sofia, ṣi nu-lŭ vomŭ putea ținea pre dînsul altu-feliŭ ṣi trebue să regulămŭ cu dînsul. Puțin însă a stat în acéstă slujbă ṣi eṣindu în marea cea îngustă (a) s'a înscrisŭ (b) într'o mônastire. Căutându-lŭ ṣese lunĭ, abia l'a pututŭ afla. Neputêndu-lu necesita la acea slujbă, l'a rugatŭ ca să primĭasca scaunul (catedra) de dascalŭ ṣi să învețá filosofia

(a) Marea marmură.

(b) Notămu, că în testul slavonu stá aicĭ vorba сърисе = se scrie.

(c) Notămu din nou, că ṣi aicĭ textul slavon face usŭ de vorba streină în formă romanéscă. El ḑice сиранiиѥ = străini, în locu de инос-

pre indigenĭ și străini (c) cu tótă insistența și ajutorul. Și acéstă obligațiune a primit'o".

De la 858 pĕnĕ la 865, în decursul a șépte anĭ, Ciril a fostŭ bibliotecarŭ pre lîngă Biserica s-tei Sofiĭ. După acésta a traitŭ șése lunĭ ascunsŭ într'o mônastire. In fine a primitŭ catreda de filosofie la scóla din Constantinupolŭ, unde studiaŭ indigeniĭ și streiniĭ.

„Nu după multŭ timpŭ, s'a lepădatŭ de viéța acésta, și s'a așeḑatŭ într'unŭ locŭ fore de sgomotŭ, remânĕndu liniscitŭ în sine însușĭ. Apoĭ s'a așeḑatŭ în Olimb, la fratele seu Metodie, și aicĭ a începutu să trăiascĕ și să fie într'o rugăciune continuă cătrĕ Dumneḑeŭ, convorbindŭ numai cu cărțile".

La 865, Ciril era de 24 anĭ, și urându-i-se și cu viéța de profesorŭ, el s'a liniscitŭ într'unŭ locŭ necunoscutŭ. Apoĭ s'a dusŭ în Olimp, ce se află în Asia mică, pre lîngă orașul Brusa, și aicĭ, împreună cu fratele seu Metodie, s'a predatŭ asceseĭ monachale.

„Cozariĭ aŭ cerutŭ de la Imperatoru învĕțatorŭ al credințeĭ și Imperatorul le-a trămisŭ lor pe Constantin. In acéstă cale mergĕndŭ și ajungĕndŭ la Cherson, a învĕțatŭ aicĭ limba și cărțile iudaice. A facutŭ gramatică, compusă din opt părțĭ și cu acésta și-a luminatŭ mintea. Aicĭ trăia unu Samarinénŭ, care venindŭ la dînsul, se disputaŭ, și care a adusu nisce cărțĭ samarinene, și le arata luĭ Constantin. Filosoful cerĕndŭ aceste cărțĭ de la dînsul, s'a închisŭ în locuința sa, și puindu-se pre rugăciune, a primitŭ de la Dumneḑeŭ ințelepciune, și a începutŭ a ceti, fore de eróre. Vĕḑĕndŭ acésta Samarinénul, în uimire cu glasŭ mare a ḑisu : în adeverŭ, ceĭ ce credŭ în Chris-

---

пришаиме = din altă țera, străin.

tos, îndată primescŭ pre s-tul Spiritu și darurile luĭ. Și îndată a botezatŭ pre fiul sĕu și singurŭ după dînsul s'a botezatŭ. Și a gasitu aicĭ o Evangelie și o Psaltire, scrisă cu scrisóre rusésca, și a maĭ gásitu și unu omŭ, care vorbea acésta limbă, și conversândŭ cu dînsul, a înțelesŭ puterea vorbiĭ, traducêndu-o în limba sa și deosebindŭ în scrisóre vocale și consóne. Și continuândŭ cu rugăciunea către Dumnedeŭ, îndată a începutŭ să le distingĕ, și să le traduce: așa că, mulțĭ minunându-se, laudaŭ pre Dumneḑeŭ".

Cu modul acesta, noĭ din citatul de maĭ sus vedemŭ, că Constantin filosoful, mergêndŭ în Chersonesul Tauricu, a învĕțatŭ limba ebraică, combinândŭ o gramitică, compusă din optŭ părțĭ. Aicĭ el la unu Samarinénu a găsitu pendateuchul, lucru ce pentru dînsul era o raritate, față cu usul Septuagintei din Constantinupolŭ, și s'a deprinsŭ alŭ ceti și înțelege; ceia, ce a și făcutŭ, ca Samarinénul cu fiiul sĕu să se boteze. După aceste, el a căpătatŭ o Evangelie și o Psaltire, scrise cu litere rusescĭ, adică în scrisórea fonetică, care se vede că era de multŭ în usŭ la Ruși. Apoĭ găsindŭ și unŭ omŭ, care cunoscea limba cărților, *a conversatŭ cu dînsul pătrunḑêndu-se de puterea vorbeĭ, și făcêndŭ distincțiune între vocale și consóne.* Ceia ce lasă ase vedea, că nu acestŭ Ciril este inventatorul literilor fonetice, nicĭ ale Rușilor, și că aceste litere sûntŭ cu totul altele, de acelea, pre care le usitaŭ slavonii și Românii dela Dunărea; adecă, cum am veḑutu maĭ sus, popórele dela Dunărea avéŭ în usŭ literele luĭ Ciril al seculuĭ al VII-lea, care eraŭ de origine greco-ionică.

In Cherson Ciril a găsitŭ relicviile s-luĭ Climent al Romeĭ, pre care le-a așeḑatu în acestŭ orașŭ.

Când aŭ năvălitŭ asupra luĭ Ciril Ungurii, el nu s'a speriatŭ, ni spune manuscriptul, ci a remasu rugându-se și ḑicêndu: „kirie eleison“. Și noĭ aicĭ nu ne unimŭ cu părerea P. S. Porfirie, care din acéstă esclamațiune creștină, caută să deduce naționalitatea luĭ Ciril, creḑêndu că este grecŭ de origine. Noĭ scimŭ, că în evul mediŭ „kirie eleison“ era în usu la toțĭ creștiniĭ de la Dunărea (a), maĭ ales în anumite ocasiunĭ, și de atuncĭ a remasŭ în usu maĭ la tóte popórele creștine din Occidentul Europeĭ. Din contra, dacă este să ne pronunțamŭ și noĭ în cestiunea naționalitățeĭ acestuĭ Ciril, apoĭ cu maĭ multŭ cuvêntŭ putemŭ să afirmămŭ, că el era din Romaniĭ, dușĭ la Tesalonic din Sirmiu pre timpul năvălireĭ Avarilor. (Veḑĭ în acéstă privință „Creștinismul în Daciĭ“).

Din Cherson, Ciril s'a dusŭ pre Marea la Cozarĭ. „Șeḑêndu în corabie, ḑice manuscriptul, pre acéstă cale, adecă pre marea Meotidă, și prin porțile munților Caucazĭ, a mersŭ la Cozarĭ. Aicĭ el a botezatŭ pre Caganul, cu doe sute de bărbațĭ, afară de femeĭ și de copiĭ, și s'a întorsŭ în Cherson și de aicĭ s'a dusŭ în Constantinupolŭ. „Și l'a veḑutŭ Imperatorul, trăindŭ în Biserica s-lor Apostolĭ și rugându-se luĭ Dumneḑeŭ“.

„In s-ta Sofia din Constantinupolŭ era unŭ potiru de pétră scumpă, lucru de a luĭ Solomon, și pre dînsul se află inscripțiunĭ iudaice și samarinene, scrise pre laturĭ, pre care nu le putea nimene nicĭ citi, nicĭ traduce. Luându-le filosoful, le-a citŭ și le-a tradusŭ așa, cumŭ urméza:

(a) Moldovenii și pĕne astă-ḑí ișĭ incepŭ colindele de la Crăciunŭ cu cuvintele „gni i! ho! ho! kir aleisa“; adică începu nechezatul cailolor, spre ase arăta circumstanțele nascereĭ Mântuitoruluĭ, adăugând și rugăciunea „kirie eleison“.

„S'a prespusŭ de de multu luminarea stelei! Dómne, întaiule încununate, fii bĕutura celui, ce veghiaza nóptea". Pre adoa lature: „Pentru gustarea Domnuluĭ este făcutŭ (potirul), ca unu altŭ lemnŭ(a). Bea și te îmbată de veselie, cântândŭ aliluia".

„Acesta (Christos) este Regele, și totu nėmul omenescu a vedutu gloria luĭ și între dînșiĭ și David."

„Și sub aceste era scrisă și data, 909. Calculândŭ filosoful dupa acéstă dată, a găsitŭ, că dela anul doe-deciĭ al Imperatului Solomon și pene la nascerea lui Christos erau ani 909. Acésta este profetie despre Christos."

In anul 867 Ciril s'a dusu în Moravia, și a întrodusŭ la creștinii de acolo, carii se rugau în limba latină și întrebuințau literile latine, serviciul divinŭ în limba slavonă, dându-li și alfabetul, care îlŭ *avea gata*, adeca celŭ foneticŭ, luatŭ din Cherson și el a remasu aici patru-deciĭ de luni, adecă treĭ ani și patru lunĭ—867, 868, 869 și patru luni din 870.

„Și s'a veselitŭ ĭarășĭ filosoful, cântându-se și alte cântarĭ, care ĭi daŭ ostenélă nu mică. Căci Principele Rostislav, inspiratŭ de Dumnedeu, a facutŭ consiliu cu cialalțĭ principi aĭ Moravei și a trămisŭ la Imperatorul Michail, dicêndu-ĭ: Omenii noștriĭ, voindŭ sa se lepede de pagânismŭ și să ține legea creștină, nu aŭ învĕțătorŭ, care ĭ-ar înveța în limba lor S-ta credință crestina, și facêndu-se astŭ-felŭ, s'ar asemĕna noî și alte teri, vĕdêndu acésta (b); de aceia trămite-ne noî

(a) Alusiune la toégul luĭ Moisi, care a îndulcitu amărăciunea apelor din pustie.

(b) Alusiune la Popórele, ce locuiau în Panonia, între care eraŭ și Românii. Și acésta o fundămu pre faptul, căci la consiliul luĭ Rostislav a luatŭ parte și principele Românilor, Coțel. (Vedĭ „Creştinismul în Dacii").

unŭ Vladica Episcopŭ și unŭ învețetorŭ astu felin, pentru ca legea cea buna în tóte țerile sa plece dela voi. Deci Imperatorul a adunatŭ Sinodŭ și a kiematu și pre filosoful Constantin, și a făcutŭ în audul tuturor acestŭ discursŭ și a ḑisu: „Vedemŭ, ca acésta este ostenitorŭ pentru tine filosófe, dar trebue sa mergi tu acolo. Acésta nimene nu o póte împlini, afara de tine“. Deci a respunsŭ filosoful: „Și ostenitu sûntu și bolnavŭ cu corpul și m'ași duce acolo cu bucurie, déca ei ar avea litere în limba lor“. Dupa aceste a vorbitŭ Imperatorul și i-a disŭ luĭ: „Bunul meŭ și tatal meŭ și alțiĭ mulțĭ aŭ căutatŭ acésta, și nu sûntŭ gasite și dupre cât eŭ sciŭ, tu poți sa le inventezi.“. Iar filosoful a ḑisŭ: „Celŭ, ce póte să scrie pre apa, acela își va câsciga sieși numele de ereticŭ. Iarași i-a respunsŭ Imperatorul: „Vorbesce cu Varda și déca tu veĭ voi cu mintea ta, atunci Dumneḑeu îți va da ție aceia, ce el dă tuturor celor, ce se róga lui fora îndoială, și nimicesce îndoelele“. S'a supusŭ deci filosoful, și dupre datina sa de maĭ 'nainte s'a pusŭ la rugăciune cu alți osîrduitorĭ, și în curênd Dumnedeu ĭ-a arătatŭ luĭ, ascultândŭ rugaciunea robilor seĭ, și îndată a compusŭ scrisóre și a începutŭ să scrie învețătura Evangelieĭ:

„Intáiŭ era cuvêntul, și cuvêntul era Dumnedeu și Dumnede ŭ era cuvêntul, etc. „S'a bucurat Imperatorul și lăuda pre Dumnedeŭ cu consilieriĭ lui și l'a tramis pre dînsul cu multe darurĭ, scriindŭ luĭ Rostislav acéstă epistolă:

„Dumneḑeŭ ordonă fie-caruia, ca sa vine la mintea cea sănătósă și cu acésta sa-și martasca și maĭ mult demnitatea sa. Vedêndu credința ta, și

ostenéla, ce-ți daĭ la aniĭ teĭ, ca sa găsescĭ litere pentru limba vóstra, ceia ce n'a fostŭ dela începutŭ, și sa te asemĕnezĭ cu popórele cele marĭ, care mărescŭ pre Dumnedeu în limbele lor proprií, de aceia îțĭ tramitemŭ pre acela, căruia Dumnedeŭ ĭ-a aratatŭ acésta, barbatŭ onorabilŭ și nobilu, adecă pre învețatul filosofŭ. Și primesce acestŭ darŭ mare și mai scumpŭ, de cât totŭ aurul și argintul și care întrece tóta pétra nestimata și avuția, și vĕ ostenițĭ cu dînsul, progresândŭ și ficsândŭ cuvêntul, cu care apoĭ să cântațĭ pre Dumnedeu din tótă inima și nu negligéțĭ mântuirea comună. Și în aceste ostenele nu vĕ leneviți, și mergĭ pe calea cea adeverată, ca și tu, conducêndŭ acestŭ actŭ, conform înțelepciuneĭ divine, să primescĭ rĕsplata ta pentru acésta și în seculul acesta, precum și în celŭ viitorŭ pentru tóte sufletele, ce vorŭ voi să crédе în Christos Dumnedeul nostru acum și penĕ la sfârșitŭ. Și memoria ta să o lașĭ celoralalte generațiunĭ, ca și marele Impĕratŭ Constantin".

„Ajungêndŭ el la Moravĭ, l'a primitŭ pre Dînsul Rostislav cu mare onóre, și a adunatŭ discipulĭ, pre cariĭ ĭ-a datŭ luĭ, ca sa-ĭ învețe. Și acestia îndată a începutŭ să învețe ordinea bisericéscă, mânecarea, și orologiul, și rugăciunea de sérá și rugăciunea de dupa rugăciunea de séră și serviciul misteriosŭ (liturgia). Și s'aŭ deskisŭ urekile cele surde cu cuvintele profetice și s'a audítŭ limba cărților și limba devenia clară și celor ne'nțelegetorĭ. Și Dumnedeŭ s'a bucuratŭ de acésta, ĭar diavolul s'a rușinatu."

„Dar blestematul Diavolŭ celŭ rĕŭ, care dela începutŭ reu fiindu și invidiatorŭ, s'a râdicatŭ în contra

învéțătureĭ divine, și intrândŭ în vasele séle, a începutŭ o luptă mare, dicêndu: „nu se maresce D-deŭ astŭ-feliŭ.“ Décă acésta ĭ-ar fi fost luĭ placută, n'ar fi pututŭ elŭ să facă, ca să fie și acéstă scrisóre dela începutŭ, în care scriindu-se învețăturile luĭ, să se măriască D-deŭ? Dar treĭ sûntŭ numaĭ limbele, pre care el le-a alesŭ—ebraică, grecéscă și latina, și pre aceste limbĭ le-a învrednicitŭ, ca să se aducĕ prin dînsele mărire luĭ D-deŭ. Și eraŭ ceĭ, ce vorbiaŭ. *Latinizatiĭ,* cu concursul Archiereilor, a Preuților și a discipulilor. Și se lupta cu Dînșiĭ (Ciril), ca David cu ceĭ de altŭ némŭ, și cu limba cărților îĭ învingea pre eĭ, numindu-ĭ pre dînșiĭ trilimbiștĭ.

„Patru deci de lunĭ a făcutŭ (Ciril) în Moravia.

Tótă istorisirea acésta este simplă și destul de ecsplicită. Principele Moravieĭ, Rostislav, acum botezatŭ, asculta serviciul divinŭ în limba latină, dar a doritŭ, ca serviciul divinŭ să fie efectuatŭ în limba slavonă, dupre cum acésta se petrecea la popórele slavice dela Dunărea și la Rușĭ. De aceia el rógă pre Imperatorul Michail, ca să-ĭ trămiţĕ luĭ învĕțatorĭ, cariĭ să introducĕ și la dînsul serviciul în limba slavonă. Motivŭ spre acésta luĭ ĭ-a servitŭ convicțiunea, că din Constantinupolŭ, *plécă legea cea bună la tóte popórele;* adecă, permisiunea legală, ca tóte popórele creștine să se róge luĭ Dumnedeŭ în limba lor vorbitóre. Imperatorul Michail, a respectatu cererea luĭ Rostislav, și kĭemândŭ pre Constantin filosoful, ĭ-a aratatu casul, dicêndu-ĭ: „tu trebue să mergĭ în Moravia; căcĭ acestŭ lucru nimene nu póte sa-lu facĕ altul, afară de tine“. Filosoful, deși plinŭ de suferințe corporale, a primitŭ însarcinarea, dar a întrebatŭ pre

Imperatul, déca Moraviĭ aŭ scrisórea lor. Și primindŭ unŭ respunsŭ negativŭ, el atrage atenţiunea Imperatorului asupra unui considerent de administraţiune eclesiastică, când dice: *să nu'mĭ capetŭ numele de ereticŭ;* adecă, ca el, introducêndŭ serviciul divinŭ în limba slavonă la Moraví, cariĭ eraŭ creștinaţĭ de predicatoriĭ Biserice papale, și sevêrșaŭ acestŭ serviciu în limba latină, sa nu fie trasŭ la judecata acesteĭ Biserici, care avea tóte drepturile de administraţiune eclesiastica asupra lor. Dar la aceste, Imperatorul îĭ respunde, consultă-te cu Varda, care avea funcţiunea de Ministru al Instrucţiuneĭ, și apoĭ judecă acésta și în mintea ta și róga-te; Dumnedeŭ îţĭ va ajuta ţie. Constantin dupre *datina de maĭ nainte,* pre carea el a practicat'o când cu învĕţarea limbeĭ ebraice și discifrarea scriereĭ rusăscĭ, *s'a pusŭ pre rugăciune el și cu cialalţĭ colucrătorĭ.* Dumnedeŭ a ascultatŭ rugăciunile servitorilor seĭ și ĭ-a arătatŭ luĭ Constantin ce trebue să facĕ. Și el atuncĭ a combinatŭ și n'a inventatŭ, *scrierea;* adecă trebue să fi avutŭ de basă scrierea rusască, pre carea el a învĕţat'o în Cherson și a începutŭ să li traducĕ lor Evangelia serviciului divinŭ: „Intâiŭ era Cuvêntul și Cuvêntul era la Dumnedeŭ și Dumnedeŭ era Cuvêntul." Cu aceste, precum și cu scrisórea luĭ Michail către Rostislav și cu multe darurĭ, Constantin a plecatŭ spre Moravia și acolo, în decursul a treĭ anĭ și patru lunĭ a învĕţatŭ pre mulţĭ discipulĭ ordinea bisericéscă; adecă, mânacarea, orele, rugăciunea de séră, rugăciunea de după rugăciunea de séră și serviciul misterios—liturgia. Aicĭ trebue să ne întrebămŭ, ce ordine bisericéscă a învĕţatŭ el pre Moraví, cea litino-ro-

manica, séu greco-ortodocsa? In biografia luĭ Ciril nu ecsista respunsu la acésta întrebare, dar se póte respunde din alte sorginţi. Constantin filosoful nu iubea pre Fotie, când el a devenitŭ Patriarchu ecumenicu, pentru care şi relicviile S-luĭ Climent, el le-a dusu la Roma şi nu la Constantinopolu. Constantin, pre lôngă aceste, a primitŭ calugeria în Roma. Constantin avea şi o înclinaţiune particulara şi de rasa catre Episcopul de Roma, căcĭ stramoşiĭ luĭ erau stramutaţĭ dela Sirmiu în Tesalonic, pre timpul luĭ Constantin cel mare. De aceia îlu şi vedemŭ în respunsurile luĭ către Imperatorul Michail, avêndŭ o îngrijire particulară către tronul Romeĭ şi preocupându-se, ca să nu fie declaratŭ de ereticu şi acésta se petrecea în acea epochă, când între Roma şi Constantinopolŭ nu ecsistaŭ diferinţele posteriόre. In fine, éca şi o probă convingetóre, ca Ciril a întrodusu în Moravia *ordinea eclesiastică cea greco-ortodocsa*, dar numaĭ cu adause în onórea Apostolulut Petru, fundatorul Bisericeĭ de Roma. Adeca, noĭ voimu sa presentămŭ aicĭ o rugăciune dintr'o liturgie, scrisa cu alfabetul foneticu şi gasita de P. S. Porfirie în bibliotecele Orientuluĭ:

„Rugăciunea când voescĭ să între Biserică“:

„Dómne, întru în templul teu, şi me înkinŭ înaintea S-teĭ tale Bisericĭ. Cu rugăciunile Sânţilor teĭ, cariĭ te-aŭ mulţemitŭ pre tine dela începutŭ cu faptele lor cele bune, miluesce-me pre mine, Dómne, şi dá-'mĭ mie, Dómne, ca okiĭ meĭ să verse lacramĭ, ca cu dînsele să spal faptele ruşinóse, pre care tu le cunoscĭ pre tóte şi mĕ primesce pre mine, dupre cum a fostŭ primitŭ vekiul vameşŭ pentru oftarile şi la-

crimile luĭ. . . Dómne. *aĭ întorsŭ privirile tale asupra maĭ mareluĭ Apostoluluĭ teŭ Petru, care s'a întristatŭ la trădarea ta, şi cu acésta a primitŭ kleia Chistosuluĭ sĕu*". Partea de pre urmă din acéstă rugăciune nu se găsesce în nicĭ o carte de rugăciune veke a Bisericeĭ greco-ortodocsă.

Tóte celelalte părţĭ din liturgia menţionată sémĕnă în totul cu tecstul liturgiilor ortodocse. Unŭ lucru încă trebue notatŭ în respectul scrisoreĭ fonetice a acesteĭ liturgiĭ; adecă, că fie-care vorbă este punctuatŭ, iar finele uneĭ rugăciunĭ este punctuată astŭfeliu :• Acésta probéză, că manuscriptul din cestiune este produsŭ al seculuíĭ al X-lea, când acestŭ modŭ de scriere punctuată se usita şi la Grecĭ. Pre lôngă aceste, maĭ adaugămŭ la biografia luĭ Ciril şi faptele următóre, de unde se vede şi maĭ bine, că Ciril n'a remasŭ scutitŭ de numirea de ereticŭ şi că el a trebuitŭ să-şĭ găsiască apărarea la Roma.

După o şedere de treĭ anĭ şi patru lunĭ în Moravia, Ciril a plecatŭ la Roma prin Veneţia:

„Ajungêndŭ în Veneţia, s'aŭ adunatŭ asupra mea Episcopiĭ, popiĭ şi călugĕriĭ, ca cĭórele asupra uluiuĭ şi a formulatŭ eresul trilimbiştilor, ḑicêndu: omule, spune-ni noî, cum aĭ făcutŭ tu slovenilor cărţĭ, şi ĭ-aĭ învĕţatŭ; lucru ce nimene pĕnĕ acum n'a făcutŭ, nicĭ Apostolŭ, nicĭ Papa de Roma, nicĭ Gregorie teologul, nicĭ Ieronim, nicĭ Augustin. Noĭ scimŭ numaĭ treĭ limbĭ, şi cu dînsele în cărţĭ trebue să mărimŭ pre Dumneḑeŭ,—limba ebraică, elenică şi latină". Iar filosoful li-a respunsŭ lor: „Nu plouă óre de la Dumneḑeŭ preste toţĭ în modŭ egalŭ? Séŭ sórele nu luminéză pre toţĭ? Nu respiră toţĭ ae-

rul în modŭ egalu? De aceia voĭ nu vĕ rușinațĭ de a ținea la treĭ limbĭ, ĭar pre tóte celelalte limbĭ și némurĭ să le dorițĭ a fi órbe și surde, facĕndu astu-feliŭ pre Dumnedeŭ neputinciosŭ, ca celu ce n'a pututu să li dea și lor acestŭ darŭ și invidiosŭ, că n'a voitŭ să li-lu dea? Noĭ cu toțiĭ scimŭ, ca cărțĭ aŭ și daŭ mărire luĭ Dumnedeu cu cărțile lor fie-care din popórele, ce urméză: adeca, Armeniĭ, Perșiĭ, Abazgiĭ, Iberii, Sugdiĭ, Goțiĭ, Obriĭ, Tursiĭ, Cozariĭ, Arabiĭ, Egipteniĭ și alțĭ mulțĭ. Décă nu voițĭ sa ve înțelepțițĭ cu aceste, atuncĭ primițĭ judecata din cărțĭ. David cântă, dicĕndŭ: „Cântațĭ Domnuluĭ totŭ pămentul, cântațĭ Domnuluĭ cântare nouă.“ Și iarași: „Inkine-se Domnuluĭ totu pămĕntul, cântațĭ, veseli-ți-ve și ĭarășĭ cântațĭ.“ Și aiurea: „Totŭ pamĕntul să se înkine și să-țĭ cânte ție, și să cânte numele teŭ, celu prea înaltŭ.“ Și: „Laudațĭ pre Domnul tóte limbele și-lŭ laudațĭ pre Dînsul toțĭ ómeniĭ, și tótă suflarea să laude pre Domnul.“ In Evangelie se dice: „De îndată, ce ĭ-a primitu pre dînșiĭ, le-a datu lor putere, ca să fie turma luĭ Dumnedeu.“ Și tot acolo: „Nu numaĭ pentru aceștia te rogŭ, dar și pentru ceĭ, ce vorŭ crede în mine, ca eĭ toțĭ sa fie una, dupre cum și tu părinte eștĭ întru mine și eŭ întru tine“. Iar Mateĭ dice: „Datu-mi-s'aŭ tótă puterea, în ceru și pre pămĕntu. Mergĕndŭ, învĕțațĭ tóte popórele, botezându-le în numele Tatăluĭ, și al Fiiuluĭ și al S-luĭ Spiritŭ, învețându-ĭ, ca să păziasce tóte poruncile mele“. Și Marcu dice: „Mergĕndŭ în tótă lumea, predicațĭ Evangelia la tóte creaturile. Celu, ce va crede și sĕ va boteza, mântui-se-va, ĭar celu, ce nu va crede, se va osândi. Și se vorŭ face semne

cu ceĭ credincioșĭ. cu numele meu dracii vorŭ scóte, și vorŭ vorbi limbĭ noue". A disu înse și pentru voĭ: „Vaĭ voĭ, carturarilor și fariseilor ipocriți,căcĭ înkideți împerația ceruluĭ ómenilor. Voĭ nu intrațĭ, și pre ceĭ ce voiescu, nu-ĭ lăsațĭ". Și iarașĭ: "Vaĭ voĭ cărturarilor, că ascundețĭ keia întelegereĭ și singurĭ nu ve înțelepțițĭ". Iar Paul dice Corintenilor: " poruncescu voĭ tuturor sa vorbițĭ în limbĭ, căcĭ déca nu vețĭ vorbi, niceĭ Biserica nu va primi aședarea eĭ; și când alțĭ frațĭ vinŭ la voĭ și vĕ vorbescu în limbĭ, ce ve folosesce, déca nu ve vorbescu spre manifestare și înțelegere, spre presentare, séu spre învĕțătură? Uitați-ve la cele fore de voce și fore de Spiritŭ, când vorbescu și ele, séu că fâsie, séu că gâgâescu, séu ca îșĭ arată nemulțemirea prin fasiitŭ, cum li se póte înțelege fâsiitul séu gâgâitul? Căcĭ, décă celor fore de voce, li s'a datŭ laringă, spre gâgâitŭ, așa și voĭ, décă dațĭ cuvintele cu o limbă ne 'nțelésă, cum vorŭ putea fi înțelese cele vorbite? Maĭ mult vețĭ vorbi în aerŭ. Căcĭ pĕne când ecsistă în lume o speță de ființe convorbitóre, nu este dreptŭ, ca numaĭ uniĭ, iar alțiĭ să rĕmânĕ fore de voce. Décă nu înțelegu puterea voceĭ, voiu ecscita pre barbarŭ să-'mĭ vorbĭasce și barbarul îmĭ va vorbi; asemenea și voĭ, întru cât sûntețĭ zeloșĭ spiritualminte, rugați-ve pentru fundarea Bisericeĭ, și voĭ ve vețĭ mântui. Cu ce limba să pronunță rugăciunile, cu aceiașĭ limbă omul sa și vorbĭasce. Căcĭ, când eŭ efectuu rugăciunea într'o limbă ne 'nțelésă, Spiritul meŭ se rogă, iar mintea mea rĕmâne fore de niceĭ unŭ profitŭ. Din contra, mĕ rogŭ cu spiritul, trebue să mĕ rogŭ și cu mintea; cântŭ cu Spiritul, trebue să cântŭ și cu mintea. Décă voiu

bâlbâi cu spiritul, ţină locul fiinţelor necuvêntatóre, când dicu *amin* la laudele tale, fore ca sa înţelégo ceia, ce vorbescu. Caci déca tu laudi bine pre D-deu, nu împedeca şi pre alţii dela acésta. Laudŭ pre D-deul meŭ cu voi atuncí, când voiŭ grai în limbi, şi când în Biserică voiŭ cânta, ca să vorbescu cu mintea mea şi pre unii să-i învéţŭ, ne ţinêndu în întunerecu înţelesul din causa limbei. Fraţilor, nu ve faceţí copii cu mintea, sprijinindu reul, dar faceţi-ve perfecţi cu mintea. In lege acésta este scrisŭ, ca ómenilor de altă limbă să li vorbescu cu buzele lor, şi aşa nu me vorŭ asculta, dice Domnul . . . .

„Cu aceste cuvinte şi cu altele maí tarí combătêndu-i pre dînşiĭ, a plecatŭ, lăsându-i pre dînşiĭ, şi ajungêndŭ la Roma, a eşitu totu soborul cu toţí cetaţeniĭ, purtândŭ luminărí, maí ales că ducea cu sine şi relicviile S-luĭ Climent, martirul şi papa Romeí. Şi îndată Dumnedeu a începutŭ să facă minuni, vindecându aicí pre unu omu debilitatŭ, şi scapându şi pre alţii de multe suferinţe, pentru ca ceí suferindi să se dicĕ servĭ luĭ Christos şi vindecaţii S-luí Climent.

„Deci a primitu Papa S-tele cărţi slavone şi le-a pusu în Biserica S-teĭ Maria, carea se numesce Fotida şi a cântatu asupra lor liturgia. Cu acésta ocasiune a poruncitu Papa la doí Episcopĭ, Formos şi Goidruch să sânţiască cu cuvinte (rugăciuni) pre discipulii slavoni. Şi aşa s'a făcutŭ sânţirea lor: maí întaiŭ s'a efectuatu liturgia în Biserica S-luí Apostolu Petru în limba slavonă; în dioa următóre în Biserica S-luí Andreí; şi de aici în Biserica marelui Apostolu al lumeí, Paul. Şi tótă nóptea aŭ cântatu slovenesce şi

liturgia s'a efectuată la mormêntul Sântului, avêndŭ de ajutorŭ pe Episcopul Arsenie, care era unul din cei șépte Episcopĭ și pre Anastasie bibliotecarul. Și filosoful cu discipulii sĕĭ nu înceta, de a proaduce luĭ Dumnedeŭ rugăciunĭ dupre demnitate pentru acésta. Iar Romanii veniau ne'ncetatŭ la dînsul și îlŭ întrebau, și eĭ primiau de la dînsul istorisirea și de doe și de treĭ ori. De asemenea a venitŭ la dînsul și unu Judeu, ca sa dispute cu dînsul și îi dicea luĭ: „nu-i adeveratu, că Christos a venitŭ dupre numĕrul anilor, cum vorbescŭ profeții despre dînsul și avĕndu a se nasce din Fecióra. Deci ĭ-a calculatŭ luĭ filosoful toțĭ anii de la Adam dupre némuri, și ĭ-a arătatŭ luĭ cu precisiune, că el a venitŭ și că de atuncĭ și pene acum sûntŭ tocmaĭ atâțea anĭ și învĕțându-lŭ, l'a eliberatŭ“.

Tóte aceste s'aŭ petrecutŭ pre timpul luĭ Papa Adrian II, în anul 872 și înainte de 25 Noemvrie, data morțeĭ acestuia. E de notatŭ, că unii din discipuliĭ luĭ Constantin filosoful aŭ fostŭ sânțițĭ diaconĭ și preuțĭ de către doĭ Episcopĭ latini. Și acésta, pentru că filosoful a supusŭ pre Moravi Papeĭ de Roma și nu Patriarchuluĭ de Constantinupolŭ și prin urmare el a avutŭ totŭ dreptul, ca în rugâciunile, traduse în slovenesce, să introduce și rugăciuni de ale Bisericeĭ de Apusŭ. Acum devine înțelesŭ și acel faptŭ, pentru ce Papa Adrian a permisŭ a se cânta liturgia în limba slovénă, cu concursul a doĭ Episcopĭ latini. Acestĭ Episcopĭ precum și alțĭ creștinĭ, ni spune biografia luĭ Ciril, se interesaŭ să scie despre starea Bisericilor din Moravia. Unul din acestĭ Episcopi, și dupre tótă probabilitatea Goidruch (Gauderich) a

și compusŭ biografia luĭ Ciril, care în literatură pórta numele de *legenda italiénă*.

In biografia, cuprinsa în manuscriptul din Chilindarŭ, se vorbesce despre restul ḑilelor lui Constantin, despre călugérirea și mórtea luĭ. Aicĭ trebue să maĭ adaugămu dupre acciașĭ sorgintă, că Ciril s'a reîntorsŭ în Moravia și aicĭ a remasŭ multŭ timpŭ, visitândŭ și pre Coțel, principele Panonieĭ (a). Aicĭ se ḑice : „Patru ḑecĭ de luni a făcutŭ (Constantin) în Moravia și s'a dusŭ să-șĭ cerceted̦e pre discipuliĭ seĭ. Și *ducêndu-se la Coțel, principele Panonieĭ*, l'a primitŭ pre dînsul și *ĭ-a plăcutŭ fórte mult cărțile slovene și l'a învețatŭ pre dînsul și ĭ-a datŭ luĭ pené la cincĭ decĭ de discipulĭ*, și făcêndu-ĭ onóre mare, l'a petrecut pre dînsul. Și n'a primitŭ nicĭ dela Rostislav, nici de la Coțel aurŭ, argintŭ, séŭ alte obĭecte, aplicândŭ cuvêntul Evangelieĭ, era ca unŭ cerșitorŭ, câșcigândŭ dela amândoĭ 900 de prisonierĭ, i-a eliberatŭ pre dînșiĭ. Și fiindŭ el în Veneția ...."

In acéstă istorisire nu se înțelege pre carii discipulĭ s'a dusŭ el să-ĭ cerceteze, pre ceĭ, ce trăiaŭ în Moravia, séŭ pre alții, carii se aflau aiurea. Și fiind că calea ĭĭ era pre la principele de Panonia, Coțel, se înțelege, pentru care cuvêntŭ Constantin s'a abatutŭ pre la Coțel, dar ĭarășĭ nu se potu înțelege cuvintele „fiindŭ el în Veneția", fore să interpretamŭ tecstul manuscriptuluĭ în sensul, că adecă, dupa o ședere de patru ḑecĭ luni în Moravia, s'a dusŭ la

(a) Despre acestŭ Coțel se scie, că era ducele Românilor în Transilvania și a luatŭ și el parte la consiliul, în urmarea căruia s'a introdusŭ limba slavă la popóre din sânga Dunăreĭ.(Crestinismul în Dacii și Magaz. istoricŭ.)

Roma prin Veneția și aflându-se în Veneția .... Din Roma el s'a dusŭ să-și cerceteze discipulii din Moravia, și alegêndu-și calea prin Panonia, el s'a dusŭ la principele Coțel, care l'a primitŭ cu onóre și placêndu-i cărțile slovene, l'a rugatŭ, ca să-i fundeze o scólă de cinci decĭ discipuli. Pentru o lucrare, ca acésta, și pentru cercetarea discipulilor din Moravia, luĭ Costantin i s'a cerutŭ nu puținŭ timpŭ. Și noi credemŭ, că Constantin a rĕmasŭ în Panonia și Moravia dela 873 pene la 883, iar în acestŭ anŭ a plecatŭ iarăși la Roma și totŭ prin Veneția.

In Roma Constantin a rĕmasŭ pênĕ la 14 Fevruarie 884, data morțeĭ séle, primindŭ aicĭ și schima monachală.

„Și la ajunsŭ pre dînsul multele ostenele și a cădutŭ în bólă. Și suferindŭ rĕul multe dile, o dată am vedutŭ arătarea luĭ Dumnedeŭ și am începutŭ sa cântŭ astu-feliŭ dupre plăcerea mea: *să intrămŭ în casa Domnuluĭ* și s'a veselitŭ spiritul meŭ, și inima mea s'a bucuratŭ. Și m'am îmbrăcatŭ în rasa cea onorabilă, și fiindŭ astŭ-feliŭ tótă dioa aceia, m'am bucuratŭ, dicêndŭ: De astădĭ eŭ nu maĭ sûntu nici servitorul Impĕratuluĭ și nici al altuia cuĭ-va de pre pamêntŭ, dar servitorul luĭ Dumnedeŭ atot-putintele. Ne fiindŭ, sûntŭ, și voiŭ fi în vékŭ."

„In diminéța acelIași dile, s'a îmbrăcat în S-tul cinŭ al monachuluĭ și primindŭ lumină din lumină, s'a numitŭ cu numele de Ciril, și în acestŭ cinŭ a trăitŭ cincĭdecĭ de dile. Și cum i s'a apropiatŭ ora, de a fi reprimitŭ și ase transporta la locuința eternă, a rădicatŭ mânele séle la Dumnedeŭ și a făcutŭ rugăciune cu lacrimi, grăindŭ astŭ-feliŭ: „Dómne, Dumnedeul

meŭ, care aĭ facutŭ tóte treptele angelice și puterele cele fore de corpurĭ, ca să te cânte, și care aĭ creatŭ pamêntul și tóte cele, ce sûntŭ, din neființa le-aĭ adusŭ în ființa, care tot-de-una și în totŭ locul asculțĭ pre ceĭ, ce-țĭ facŭ voia ta, se temŭ de tine și păzescŭ poruncile tale, ascultă rugăciunea mea, și păzesce pre turma ta cea credinciósă, căria tu m'aĭ presentatŭ eĭ pre mine, șerbul teŭ celŭ ne'nsémnatŭ și ne demn. Părăsesce-o pre dînsa de rĕlele ateismuluĭ și ale păgânismuluĭ, care vorbescŭ în contra ta chule și nimicesce eresul trilimbiștilor, și măresce Biserica ta cu înmulțirea, și unesce-ĭ pre toțĭ într'unŭ spiritŭ și fă pre ómenĭ dreptĭ, ca să ține într'unŭ gândŭ credința ta cea adevĕrată și să o mărturisiasce în modŭ dreptŭ și întrodu în inima lor cuvêntul înfiuereĭ tale. Căcĭ acésta este darul teu. Décă noĭ am primitŭ cu nedemnitate predica Evangelieĭ Christosuluĭ teŭ, transformă acésta în acte bune și reguléză cele spre voia ta. Cele, ce mi le-aĭ datŭ mie, ca pre ale tale, eŭ țĭ le proaducŭ ție. Organizază-ĭ pre dînșiĭ cu puterea drepteĭ tale. Acopere-ĭ pre dînșiĭ sub acoperemêntul arapeĭ tale, ca toțĭ sa laude și să preamariasce numele Parintelui teŭ, al Fiiuluĭ și al Sântului Spiritŭ". Sărutândŭ pre toțĭ cu sarutare sântă, ḑise: „Bine-cuvêntatu D-ḑeŭ, care nu ne-a predatŭ pre noĭ la apucătura dinților inimicilor noștri celor nevĕḑuțĭ, dar a ruptŭ lațurile lor și ne-a mântuitŭ pre noĭ de nimicirea lor". Și așa acesta a repausatu la anul al 42 lea și în 14 Fevruarie, când indictionul era al II-lea, iar dela creațiunea lumeĭ anul era 6370. Și a poruncitŭ Apostolic tuturor Grecilor, cariĭ erau în Roma, de asemenea și Romanilor, eșindŭ cu lu-

minările, să cânte asupra luĭ și sa-ĭ face petrecerea luĭ, ca cum ar fi făcut'o luĭ Papa însușĭ. Ceia, ce s'a și făcută. Iar Metodie, fratele luĭ, întrebândŭ pre Apostolic, a dișŭ : fiind ca noĭ monachiĭ pre dînsul l'am blestematŭ (a); fiindŭ că el pentru acésta trebue să mérgă la judecată ; să-lŭ ducŭ la frațiĭ luĭ în mônăstire și acolo sa-lŭ îngropŭ. Deci a poruncitŭ Papa, de l'a pusŭ în sicriŭ, pre care l'a bătutŭ cu cuie de ferŭ și așa l'a ținutŭ șépte dile, gătindu-se de drumŭ. Iar luĭ Apostolic ĭ-a dișŭ Episcopiĭ romanĭ : Fiind că el, conform ordinuluĭ divinŭ, a umblatŭ prin multe țerĭ, și aicĭ șĭ-a datŭ spiritul seŭ, aicĭ este cuviinciosŭ, ca el să fie îngropatŭ, ca unŭ barbatŭ onorabilŭ. Și a rĕspunsŭ Apostolic : Pentru sanctitatea și pentru iubirea luĭ, către *datenele romane*, eu îlŭ voiŭ înmormênta în mormêntul meŭ din Biserica S-luĭ Apostolŭ Petru. La aceste a dișŭ fratele seu : fiind că pre mine nu mĕ ascultațĭ, ca să mi-lŭ dați pre el ; fiind că voĭ îlŭ iubițĭ pre el ; să fie înmormêntatŭ în Biserica S-luĭ Clement, pre care el însușĭ l'a adusŭ. Și a poruncitŭ Apostolic, ca așa săse face. Și iarășĭ s'aŭ adunatŭ Episcopiĭ și cu toțĭ ómeniĭ, ce aŭ voitŭ, și l'aŭ petrecutŭ cu onóre, și aŭ dișŭ Episcopiĭ : să deskidemŭ sicriul, ca să vedemŭ, décă nu s'a luatŭ ceva dela dînsul. Și s'aŭ ostenitŭ multŭ, fore ca să pótă să diskidă sicriul, conform voieĭ divine ; și așa cu sicriul l'a pusŭ în mormêntŭ la stânga altaruluĭ din Biserica s-luĭ Clement, și de atuncĭ aŭ începutŭ ase face multe minunĭ, pentru care Romanii se atingéŭ de relicviile luĭ și se vindecaŭ ; și aŭ pusŭ

(a) Alusiune la promisiunea monachuluĭ, de a nu părăsi mônăstirea pene la mórte.

de-asupra mormêntuluĭ icóna luĭ și aŭ începutŭ sáse sânțiascé aicĭ ómeniĭ ḍiua și nóptea, laudându pre D-ḍeŭ".

Cu modul acesta, noĭ aicĭ stabilimŭ următórele date, relative la Ciril, fratele luĭ Metodie: El s'a nascŭ în anul 841; a studiatŭ în Constantinopolŭ de la 848 pene la 858; a fostŭ bibliotecarŭ și profesorŭ de la 858 pene la 865; a fostŭ la Cozarĭ în 866; apoĭ a plecatŭ în Moravia la 867 și remânêndu aicĭ patru-ḍecĭ de lunĭ, a statŭ în Moravia pene la 871; a plectŭ la Roma și a rĕmasŭ acolo 871 și 872; s'a reîntorsŭ în Moravia și a instituitŭ scóla din Panonia, rĕmânêndŭ aicĭ de la anul 873 pene la 883; ĭarășĭ se vede în Roma în anul 883 și a murita în anul 884 Fevruarie 14.— Și în adeverŭ, în anul 884 indictionul era al II-lea, celŭ indicatŭ în biografia luĭ Ciril, ĭar anul de la creațiunea lumeĭ 6370; adeca 5486 dupre calculuĭ Bisericeĭ romane dela Adam penĕ la Christos și 884 dela Christos pene la mórtea luĭ Ciril.

Incă câte-va cuvinte asupra luĭ Ciril, frateleluĭ luĭ Metodie și a activitățeĭ luĭ. Ciril n'a fostŭ Episcopŭ. El s'a călugĕritŭ, dupre datenele Bisericeĭ ortodoxe, în una din mônăstirile din jurul Constantinopoluluĭ, séŭ póte kĭar la Olimp, cu rangul de rasoforŭ; pentru care îlŭ și reclama fratele seŭ, ca să-lŭ ducĕ la metania sa, spre alŭ înmormênta. Iar în Roma el a primitŭ schima cea mare, dupre cum ni spune biograful luĭ Ciril, că iubea *datenele romane*. In respectul activitățeĭ luĭ Ciril între Moravi și Panonĭ, putemu să stabilimŭ, ca el a tradusŭ mânecarea, orele, rugăciunea de séră și rugăciunea de dupa ru-

găciunea de séră, Evangelia sĕptămânală și Liturgia, tóte din limba grécă cu micĭ adause din carţile romane. Aceste lucrarĭ ale luĭ Ciril aŭ fostŭ scrise de dînsul în Moravia și Panonia cu litere ale alfabetuluĭ foneticŭ, pre care el le-a vĕḑutŭ în Chersonesul din Taurida. La popórele dela Dunărea prin seculul IX-lea era în usŭ scrisórea greco-ionică, cu adausul acelor litere din scrisórea fonetică (глаголица), care eraŭ introduse de către Ciril Capadoco-tesalonicénul. Dar, fiind că în Panonia și Moravia caligrafiĭ secululuĭ al IX-lea și al X-lea începuse a scrie cuvintele scurtate, representândŭ scurtarea prin o titlă (a); și fiind că o asemenea scriere devenia grea de discifratŭ, maĭ ales pentru copiĭ; de aceia unul din discipuliĭ luĭ Ciril, fratele luĭ Metodie, anume Clement, a începutŭ să scrie fore de title și în locu de бг҃ъ, д҃хъ, scriea богъ, духъ = Dumneḑeŭ, spiritŭ și la unele litere le-a datŭ forme, care semĕnau maĭ bine cu scrierea fonetica; adecă: literele grecescĭ τ, *ογ* și ια le scriea ш, ѹ și ж. Acéstă skimbare se probéză și de către biograful luĭ Clement, când se ecsprimă: „ἐσοφίσατο δὲ καὶ χαρακτῆρας ἑτέρους γραμμάτων πρὸς τὸ σαφέστερον, ἢ οὓς ἐξεῦρεν ὁ σοφὸς Κύριλλος" = a combinatŭ și alte semne pentru litere, *care să fie maĭ înţelegibile,* de cât acele pre care le scia înţeleprul Ciril, (b).

Și terminând aceste date, relative la alfabetul ciri-

(a) Titla, privită ca semnŭ, este accentul circumflecsu grecŭ, dar usitatu în alfabetul cirilicu cu sensul, de arepresenta pre tóte literele, care se suprimau în scrierea scurtată. Numirea acestuĭ semnŭ nu este slavică; și noĭ credemu, că acéstă numire are o rădăcină comună cu vorbele românescĭ-titul séŭ tituluşu; adecă aceia, ce se pune în capul unuĭ actŭ și maĭ pre urmă și în capul uneĭ vorbe.

(b) Legend. Achrid. cap. XIV.

licŭ, noĭ în parte pentru Românĭ stabilimŭ, ca *alfabetul cirilicŭ*, usitatŭ şi la noĭ pĕnĕ în timpurile de pre urmă, *este o combinaţiune a secululuĭ al VII-lea, efectuată de către Ciril capadoco-tesalonicénul, pentru limbele vorbite de către popórele dela Dunarea şi compusă din alfabetul greco-ionicŭ cu unŭ adausŭ de semne fonetice pentru sonurile speciale ale acestor limbĭ. Acestŭ alfabetŭ a fostŭ usitatŭ maĭ ales de Românĭ şi Bulgarĭ, căcĭ Ruşiĭ avéŭ în usŭ alfabetul propriŭ foneticŭ, care a fostŭ înlocuitŭ prin celŭ greco-ionicŭ de către Ciril de Catana, în anul 866 séŭ 867. Ciril, fratele luĭ Metodie, a întrodusŭ în Moravia şi Panonia alfabetul Ruşilor modificatŭ, de către Ciril de Catana, care alfabetu a începutŭ sub influenţa alfabetuluĭ româno-bulgaru ase scrie cu title.* In fine, *Clement, discipulul luĭ Ciril, a întrodusŭ la Moravĭ scrisórea analitică, privată de title, fŏrĕ înse ca acéstă modificaţiune să se întindé şi asupra alfabetuluĭ greco-ionicŭ, usitatŭ de Românĭ şi Bulgarĭ.*

Archim. Genadie Enacénu.

Oficiele eclesiastice

(Urmare)

Prima pentadă.

1) *Economul.*

Dupě prescripţiunile vechĭ bisericescĭ nimenĭ n'are dreptul de a înstrăina saŭ a se folosi de averea Bisericeĭ, fară consimţimêntul Episcopuluĭ saŭ al procuratoruluĭ seu. Canonul al 7-lea al Sinoduluĭ din Gangra ḑice: „Déca cine-va ar voi a lua aducerĭ de roduri Bisericescĭ, sau a da afară din Biserică, fără socotinţa Episcopuluĭ sau aceluia ce i s'aŭ încredinţatŭ unele ca acestea, și n'ar voi a face dupe sosotinţa luĭ, anatema să fie". Aceiașĭ oprire se repetă și în Canonul al 8-lea din același Sidodŭ. De altă parte însă nicĭ Episcopul n'avea dreptul de a dispune liberŭ și dupě placul sěŭ de averea Bisericeĭ, fără scirea presviterilor și diaconilor seĭ, căcĭ averea Bisericeĭ era încredinţată primitivŭ întreguluĭ clerŭ al Episcopieĭ. Ast-fel în Canonul al 25-lea al Sinoduluĭ din Antiochia cetimŭ: „Déca ar schimba (Episcopul) lucrurile în casnicele sale trebuinţe și ar încredinţa veniturile Bisericeĭ saŭ rodurile câmpuluĭ, nu cu scirea presviterilor orĭ a diaconilor, ci ar da stăpânirea amicilor, sau rudelor, saŭ fraţilor, sau filor seĭ, așa cá prin aceştia să se păgubéscă pe ascunsŭ socotelele Bisericeĭ,— acesta să dea sémă Si-

nodului Eparchieĭ.“ (Maĭ vedĭ și Can. 24 Antioch., Can. 40 și 41 Apost., Can. 2 Cyrill. Alex.).

Pentru ca sa se pótă esecuta maĭ lesne aceste prescripțiunĭ, Canonul 26-lea al Conciliuluĭ de la Chalcedon cere, ca fie care Episcopia sa aiba câte unŭ administratorŭ sau economŭ, dupe cum era deja obiceiul la cele maĭ multe Bisericĭ. Canonul citatu sună ast-fel: „Fiind-că în óre care Bisericĭ, precum ne amu însciințatŭ, Episcopiĭ administréză lucrurile bisericescĭ fără economŭ, s'a socotitŭ ca tótă Biserica care are Episcopŭ, să aiba și unu economŭ din clerul seŭ, care să administreze cele bisericescĭ dupe socotința Episcopuluĭ sĕŭ, așa în câtŭ să nu fie fără marturĭ administrația Bisericeĭ și din acésta să se risipéscă lucrurile eĭ și să se causeze defăimare preoțieĭ“.

Din acestŭ Canonŭ, reînoitŭ și prin Can. 11-lea al 2-lea de la Nicea, dreptul eclesiasticŭ a dedusŭ următórele puncte în privința posițiuneĭ economuluĭ:

a) Economul administréză averea Bisericeĭ cu autorisațiunea și dupe socotința Episcopuluĭ. Elŭ primesce veniturile Bisericeĭ, din care face cheltuelile curente; cercetéză socotelele și îngrijesce pentru păstrarea și înmulțirea avereĭ Bisericeĭ, precum și pentru ținerea în bună stare a tutulor lucrurilor ce aparținu Bisericeĭ.

b). La deosebitele cheltuelĭ ce are a plăti economul aparținŭ: lefele cleruluĭ episcopal, construirea edificielor necesarie, dar cu deosebire distribuirea milelor și ajutóre către săracĭ, veduve, și orfani și institutele pióse.

c). Economul este pe lânga Episcopul, singurul responsabil pentru consciinciósa și buna administra-

țiune a averiĭ bisericescĭ. In acéstă privința el este datorŭ a presenta atâtu Episcopuluĭ, câtŭ și autorităţeĭ civile, o dată saŭ de maĭ multe orí pe anŭ, socotelele și actele justificative. Déca se întêmplá ca economul să móră înaintea depuneriĭ socotelelor, moștenitoriĭ seĭ suntŭ datorĭ a restitui ce lipsesce.

d). Pe lângă administrațiunea specială a avereí Bisericeĭ episcopale, economul are și dreptul de supraveghere asupra averiĭ celorlalte Bisericĭ parochiale.

e). In cazul cândŭ Episcopul móre, economul nu numaĭ că administréză singurŭ averea Bisericeĭ, dar în genere este epitropul episcopieĭ penĕ la alegerea Episcopuluĭ noŭ. In acéstă calitate el ia mĕsurile cuvenite pentru alegerea nouluĭ Episcopŭ; dupe unele din catalógele eclesiastice, el are totŭ-d'o-dată și dreptul de a participa la alegere.

f). Economul este membru al conciliuluĭ și dicasteruluĭ episcopal.

g). In timpul liturgieĭ, cândŭ oficiază Episcopul, el stá în drépta acestuia, îmbrăcatŭ cu stiharіul și orariul și ținĕndu în mână sânta ripida. Asemenea el are dreptul de a aduce înaintea Episcopuluĭ pe candidațiĭ de preoție, ceca ce alt-fel aparține maĭ cu deosebire atribuțiunilor protoereuluĭ.

Când afacerile uneĭ Episcopiĭ reclamaŭ, se daŭ economuluĭ pentru cancelaria sa un deosebitŭ ajutorŭ— (hartulariĭ).

II). *Sacelariul*,

Ceĭ maĭ mulțĭ derivă cuvêntul Sacelariŭ din σακέλλη, σακέλλιον (sacŭ de banĭ). Așa dar acestu oficiŭ pare cá

sa desvoltatŭ din administraţiunea regulata a unei case şi anume a casei uneĭ monastirí. Sigurŭ este ca acestŭ oficiŭ stă în strînsa legatura cu monastirile, şi anume:

1. Sacelariul are supraveghierea avereĭ monăstirilor bărbătescĭ din tótă eparchia. Misiunea sa se deosebesce de aceia a economuluí prin acésta, că economul, în numele Episcopuluí, administréza el însuşí averea Bisericeĭ, pe cândŭ acéstă administraţiune a averiĭ monăstiriĭ aparţine Economuluí monastireí şi starițuluí, iar Sachelariul este chiemat de Episcopu ca săĭ supravegheze. Aşa dar între atribuţiunile sacelariuluĭ este:

a) a lua cunoscinţă de veniturile şi cheltuelile monăstirilor şi a cerceta compturile respective;

b) a face Episcopuluí o dare de sémă despre acésta de treĭ orĭ pe anu;

c) a apĕra monăstirile în drepturile şi privilegiele lor.

2. Tot-d'o-dată Sacelariul este însărcinatŭ cu supraveghierea şi inspecţiunea vieţeí interióre din Monăstirĭ. El are a-'şĭ procura cunoscinţă esactă despre purtarea monarchilor, viaţa lor, şi a starui ca sa fie păzită disciplina monachală şi esercițiile spirituale prescrise. Unde trebuinţa cere, el are a instrui pe monachĭ, a-'ĭ face atenţĭ asupra regulelor monachale şi a constituţiuniĭ monastireí, a-l sfătui sa nu-'şĭ însuşéscă averĭ străine, şi a li aminti făgăduinţa lor şi consecinţele călcăriĭ eĭ. El are a înlătura scandalurile, a aplana neînţelegirile între monachi şi a indemna pe aceia carĭ petrecu timpul lor afara din monăstire, să se întórcă. O jurisdicţiune are Sacelariul

numaĭ întru câtŭ el póte de la sine să dicteze pedepse și canonisirĭ maĭ ușóre; însă ca să nu se créda că el este arbritarŭ, el trebue să facă acésta în numele Episcopuluĭ și în presența superioruluĭ monastireĭ. Altmintrelea el este datorŭ a raporta Episcopuluĭ despre abaterile ce va fi constatŭ.

3. Unele catalóge observă, că Saccelariul are a îngriji pentru aședarea saŭ transferarea preoților, dupe cererea enoriașilor; în alte catalóge se maĭ adaoga, că el are a presenta Episcopului pe cel ce voesce a fi hirotonitŭ. Dar fiind că ambele aceste servicie în privința cleruluĭ de mirŭ se cuvin luĭ Chartofilax și în parte și Economuluĭ, se atribuescŭ luĭ Saccelariŭ numaĭ în privința ieromonacchilor. Ast-fel ni putem și să ni esplicăm, de ce din timpul înperatuluĭ Alexie I Comnenu numele de Saccelarie nu se maĭ întrebuința general, și că astădĭ atât acéstă funcțiune, cât și aceia a luĭ Sacelion, se administrédă sub numele de „Archimandritŭ" la Bisericele episcopale.

4. La liturgie el este îmbrăcatŭ cu sticharíul și orariul și ține ripida, ca și Economul, stând în drépta acestuia.

Ca la tóte oficiele eclesiastice superióre, se dă, la trebuință, și Saccelariuluĭ un ajutor (Chartulariŭ al Sacheleĭ marí).

III. *Scevofilax.*

Cuvêntul se derivă din σκεῦος (vasŭ) și φύλαξ (păzitor), și însemnéză dar: păzitorul vaselor sacre. Atribuțiunile sale suntŭ:

1. A procura, a inspecta și a păstra obiectele necesarii pentru serviciul divin și tóte cele-l'alte ser-

vicie bisericescĭ. Aci aparţin cu deosebire cărţile bisericescĭ şi liturgice, vestmintele şi vasele sacre. El are asemenea a îngriji pentru luminarea şi înpodobirea Bisericeĭ, şi tóta buna orânduéla, precum şi pentru regulata ţinere a serviciuluĭ divinŭ şi a cântarilor bisericescĭ. Unele orĭ el este însarcinatŭ şi cu casa bisericéscă, de unde platesce salariele preoţilor.

2. Când la o Biserica parochiala din eparchia Episcopuluĭ se întâmpla a fi lipsa de preotŭ, Scevofilaxul stăruesce a se împlini vacanţa, iar pêne atuncĭ el ia sub imediata sa supraveghiere obiectele sacre aflate acolo.

3. In localul destinatŭ pentru pastrarea obiectelor bisericescĭ (Schevofilachiul), el résponde, maĭ alesŭ în dilele de sérbătorĭ, la întrebarile preoţilor în privinţa serviciuluĭ divinŭ. Aci hotărasce el cântarile bisericescĭ dupe tipicŭ.

4. Despre tóte obiectele bisericescĭ ce i suntŭ încredinţate, Scevofilaxul ţine o lista esacta şi raportédă de două orĭ pe anŭ Episcopuluĭ.

5. La liturgie, când slujesce Episcopul, el sta înaintea Schevofilechiuluĭ, spre a putea da cu înlesnire obiectele necesariĭ la serviciul divinŭ.

6. In fine el are a presenta Episcopuluĭ pe aceia care aŭ să fie admişĭ la o funcţiune din chorul stângu.

Pentru înlesnirea sa, i se dă Schevofilaxuluĭ şi unu deosebitŭ ajutorŭ (Hartulariul Scevofilachiuluĭ).

(Va urma). Z.

PROGRAMA

Facultăţeĭ teologice greco-orientale din Cernăuţĭ

SEMESTRUL DE VARĂ (1 MARTIE — 31 IULIE 1882).

Studiul biblic al T. V., partea isagogică, de c. r. profesorŭ p. o. domnul *Isidor de Onciul*, de două orĭ pe sĕptĕmânŭ şi anume Lunia şi Vinerea, de la 9—10 ore înainte de amiaḑĭ.

Cetirea şi esplicarea cărţeĭ I a împĕraţilor după testul original, de *acelaşi*, de cincĭ orĭ pe sĕptămână şi anume Lunia, Marţia, Mercuria, Vinerea şi Sâmbăta, de la 10—11 óre înainte de amiaḑĭ.

Sacrificiele mosaice, de *acelaşĭ*, o dată pe sĕptămênă şi anume Mercurea, de la 9—10 óre înainte de amiaḑĭ.

Limbĭ orientale, Gramatica (II cursŭ), şi esercițiĭ în cetire şi traducere, de *acelaşĭ* de cincĭ orĭ pe sĕptămênă.

Studiul biblic al T. N.: Introducerea generală în cărţile T. N., de c. r. profesorŭ p. o. domnul *Vasiliu de Repta*, de două orĭ pe sĕptĕmână şi anume Lunia şi Vinerea, de la 10—11 ore înainte de amiaḑŭ.

Esplicarea unor părţĭ alese din Evangelia luĭ Luca, de *acelaşĭ*, de două orĭ pe sĕptămênă şi anume Mercurea, de la 10—11 ore înainte de amiaḑĭ şi Sâmbătă de la 4—5 ore după amiaḑĭ.

Esplicarea epistoleĭ luĭ Paul către Efesenĭ şi a celeĭ către Filipenĭ, de *acelaşĭ*, de două orĭ pe sĕptămênă şi anume Marţia şi Sâmbăta, de la 10—11 ore înainte de amiaḑĭ.

Istoria eclesiastica (a 2-a jumetate) și *statistica eclesiastică* de profesorŭ *Eusebius Popovicz*, de 8 ori pe sĕptamĕna.

Istoria bisericeĭ române, de *acelașĭ*, o dată pe septemână și anume Sâmbata de la 3—4 ore dupe amiaḍă.

Cetirea patristică și Seminariul patristic, cea d'ânteiŭ cuprinḍêndu carțile II—III din „Așeḍamintele Apostolice“ și „Prescurtarea învĕțaturilor Dumneḍeescĭ“ a luĭ Lactanțiu, și anume maĭ ânteiŭ totul în traducere, apoĭ capete alese în original, de *acelașĭ* de treĭ orĭ pe septemână, Lunea, Mercurea și Vinerea de la 5—6 ore dupĕ amiaḍĭ.

Teologia dogmatică, partea II de *acelașĭ*, de șépte orĭ pe sĕptĕmână și anume în tóte ḍilele de la 9—10 ore înainte de amiaḍĭ, și de la 5—6 ore dupe amiaḍĭ.

Teologia morală, partea II, de suplinintele domnul Dr. *Emilian Voiuțchi*, de șépte orĭ pe septemână și anume Lunea, Marția, Mercurea, Vinerea, Sâmbăta de la 10—11 ore înainte de amiaḍĭ, și Lunea și Vinerea de la 4—5 ore dupĕ amiaḍĭ.

Teologia practică: Liturgica (partea II), *Pastorala* și *Esercițiĭ omiletice*, cele ultime și în limba rutĕna, de c. r. profesor p. o. domnul Dr. *Vasiliu Mitrofanovici*, de mersése orĭ pe séptĕmână și anume Lunea, Marțea, Mercurea, Vinerea și Sâmbéta de la 10—11 ore înainte de amiaḍĭ, și Vinerea de la 3—4 ore dupĕ amiaḍĭ.

Esercițiĭ Seminariale din teologia practica, de *acelașĭ* de douĕ orĭ pe septemâna și anume Mercurea și Sâmbata de la 3—4 ore dupe amiaḍĭ.

Dreptul canonic greco-oriental, II-a jumĕtate, de profesor *Constantin Popovitz,* de 5 orĭ pe sĕptămêna.

Stilul curial bisericesc, de *acelașĭ,* o-dată pe sĕptămêna și anume Sâmbata, de la 5—6 ore dupĕ amiadi.

Cetirea și esplicarea canónelor sânților părinți, de *același,* de trei ori pe sĕptămênă și anume Lunea, Mercurea și Vinerea, de la 5—6 ore dupĕ amiadĭ.

Catecheteca, partea II și *esercițiĭ practice,* acestea din urmă și în limba rutênă, de docintele domnul *Ioan Iuvenal Stefanelli,* o data pe sĕptĕmână și anume Mercurea, de la 4—5 ore dupĕ amiaḑĭ.

Seminariu catechetic, de *acelașĭ,* o dată pe septemână și anume Sâmbĕta de la 4—5 ore dupĕ amiaḑŭ. Publicum.

Cronica facultățeĭ.

In Novembre anul 1881 a causatŭ facultățeĭ mórtea profesoriuluĭ peutru teologia dogmatică, a protopresviteruluĭ Alexiu Comoroșenu o perdere simțită. Serviciul funebral a fostŭ celebratŭ de cătră I. P. S. archiepiscopul și Metropolitul Bucovineĭ și al Dalmațieĭ, care a fostŭ asistatŭ de către unu numĕrŭ însemnatŭ de preoțĭ. Rectorul universitățeĭ și decaniĭ cu insignille demnitățeĭ lor Academice, profesoriĭ și studențiĭ tuturor facultăților, apoĭ unŭ publicŭ numerosŭ și destinsŭ a urmatŭ carul mortuarŭ. Manuscriptele repausatuluĭ, cuprindêndŭ unŭ cursŭ completŭ de predărĭ asupra dogmaticeĭ ortodoxe, rĕmânŭ pe séma colegiuluĭ profesoralŭ al facultățeĭ, care va lua mĕsurile potrivite, pentru tipărirea lor.

Proiectŭ de Lege

pentru intreținerea clerului și a bisericilor din comunele urbane și rurale, ce se intreținŭ de comune în totŭ coprinsul României.

Propunerea făcută in Senat de către I. I. P. P. S. S. Metropoliți și P. P. S. S. Episcopĭ pentru îmbunătățirea clerului, dupe ce s'a cetitŭ de treĭ orĭ in ședință publică, s'a numitŭ o comisiune care să elaboreze un proiectu de lege. Comisiunea terminându-șĭ lucrarea a presentatŭ următorul proiectŭ:

CAPITOLUL I.

Despre parochiĭ și clerul bisericescŭ din comunele urbane și rurale.

Art. 1. Parochie se numesce enoria saŭ partea de poporŭ ce se numera la o sciută biserică comunală, fie urbană fie rurală.

Art. 2. In coprinsul uneĭ parochiĭ nu se numeră maĭ puținŭ de 200 familiĭ contribuabile.

Art. 3. Fie-care parochie va avea unŭ parochŭ și clericiĭ trebuitorĭ pentru serviciele bisericescĭ.

Clericiĭ trebuitorĭ pe lângă parochŭ suntŭ în comunele urbane, douĭ cântăreți și unŭ paracliserŭ.

La comunele rurale duoĭ cântăreți.

Se admite încă și unŭ diaconŭ pentru acele biserici, carĭ vorŭ avea mijlóce indestulătóre, și aĭ cărorŭ ctitorĭ orĭ epitropĭ, arŭ voi să aibă unŭ asemenea servitorŭ bisericescŭ pentru podóba cultuluĭ divinŭ.

In casŭ de trebuință se va putea numi de Episcopŭ și unŭ preotŭ ajutorŭ după cererea poporanilor și după ce eĭ vorŭ justifica maĭ ânteiŭ că există mijlóce și pentru acestŭ al douilea preotŭ necesarŭ de întreținere, conformŭ celor dispuse la art. 10 și 11.

Art. 4. Decă într'o parochie de 200 familiĭ, arŭ fi douĕ saŭ maĭ multe bisericĭ, ele se vorŭ anexa la una și aceiașĭ parochie, și preotul parochieĭ va face serviciul religiosŭ în acele bisericĭ pe rândŭ în câtă vreme ele vorŭ putea fi ținute în bună stare de ctitoriĭ lor. La casŭ contrariŭ ele se vorŭ închide și desființa.

Art. 5. Nu este permisŭ în viitorŭ a se face bisericĭ nouĭ în localitățile unde nu se va afla unŭ numĕrŭ de 200 familiĭ contribuabile, carĭ să compună o parochie legală. Esceptie se póte face numaĭ cândŭ ctitoriĭ bisericeĭ nouĕ arŭ asigura venitul stabilitŭ prin legea de față pentru întreținerea bisericeĭ și a cleruluĭ parochial.

Art. 6. Guvernul în înțelegere cu capiĭ bisericescĭ aĭ eparchielor va procede imediatŭ la regularea și stabilirea parochielor în modul arĕtatŭ maĭ susŭ. Va întruni deosebite cătune și comune micĭ în o singură parochie, care să nu numere maĭ puținŭ de 200 familiĭ contribuabile. Va fixa biserica parochială și reședința parochuluĭ precum și bisericile anexate în care arŭ putea încă a se continua serviciul divinŭ după starea lor actuală bună saŭ rea.

La casurile unde din causa distanțelor și a rĕrimeĭ populațiuneĭ arŭ fi prea greu a se forma parochiele de unŭ numĕrŭ de 200 contribuabilĭ, parochia se va putea, după o comună înțelegere a Guvernuluĭ cu Episcopul eparchiotŭ, compune și din unŭ numĕrŭ maĭ micŭ de contribuabilĭ.

In acestŭ casŭ se va avisa însă maĭ ânteiŭ la acoperirea mijlócelor pentru cuviinciósa întreținere a cleruluĭ în limitele prevĕdute de art. 10 și 11.

Art. 7. Nu este permisŭ a se chirotoni preoțĭ pentru comunele urbane saŭ rurale, de câtŭ pentru parochiele regulate pe basele puse maĭ susŭ și numaĭ la casŭ, cândŭ acele parochiĭ arŭ rĕmânea vacante și vacanța s'ar constata prin

declarația consiliuluĭ comunal, alăturată la raportul protoeereluĭ de județŭ.

Art. 8. Datoriele preoților parochialĭ și ale celor-l'alțĭ servitorĭ bisericescĭ, pentru esacta și consciinciósa împlinire a serviciuluĭ bisericescŭ și religiosu în parochiĭ se vor regulamenta de către Sântul Sinodŭ.

CAPITOLUL II.

Despre întreținerea bisericilor și a cleruluĭ în comunele urbane și rurale.

Art. 9. Comunele atâtŭ urbane câtŭ și rurale, conformŭ art. 9 din legea comunală, suntŭ datóre a îngriji de cultul, de biserica, saŭ bisericile la care aparținŭ.

Ele suntŭ datóre a plăti pe preoțĭ și pe servitoriĭ bisericilor sale.

Se exceptă din acéstă regulă bisericile comunale, atâtŭ urbane câtŭ și rurale, a cărorŭ întreținere este prevĕdută prin budgetul Statuluĭ.

Art. 10. Pentru întreținerea bisericilor și a cleruluĭ pe la parochiele din comunele urbane se va înscrie anual în budgetul comunal pentru fie-care biserică parochială, stabilită în modul prevĕdutŭ în capitolul precedentŭ, suma de 2500 leĭ nouĭ. Din acéstă sumă se va plăti parochuluĭ 1000 leĭ, cântărețuluĭ 1-iŭ 500 leĭ, cântărețuluĭ al 2-lea 400 leĭ, paracliseruluĭ 200 leĭ, iarŭ 400 leĭ se vorŭ întrebuința pentru cheltuelile bisericeĭ, precum: luminărĭ, untŭ-de-lemn, vinŭ, prescurĭ, cărțĭ, vestminte, micĭ reparațiunĭ.

Art. 11. Pentru întreținerea cleruluĭ și a bisericilor din comunele rurale, se va înscrie anual în budgetul comunal suma de 1,200 leĭ. Din acéstă sumă 600 leĭ se vor da parochuluĭ, 400 leĭ se vor împărți la douĭ cântărețĭ, iar restul de 200 leĭ se vor întrebuința la buna întreținere a bisericeĭ parochiale precum s'a arĕtatŭ și în articolul precedentŭ.

Art. 12. La bisericile comunale, fie urbane fie rurale, carĭ vor fi avêndŭ veniturĭ propriĭ în ecareturĭ saŭ alte dota-

țiunĭ, se va prevedea in budgetele comunale numaĭ restul pènè la împlinirea sumelor arètate în art. 10 și 11.

Art. 13. Conform art. 10 din legea comunală, resursele pentru întreținerea bisericilor și a clerului parochial, suntŭ în prima ordine contribuțiunile parochienilor, contribuțiunĭ deosebite de cele-l'alte dări comunale.

Art. 14. Contribuțiunile parochienilor în parochiele urbane, se fixéză la 12 leĭ și 10 banĭ anual; în comunele rurale, contribuțiunea anuală pe fie-care capŭ de familie va fi de 6 leĭ.

Art. 15. In casu cândŭ bisericile ar avea veniturĭ propriĭ saŭ cândŭ parochiile fiindŭ maĭ marĭ de 200 contribuabilĭ, arŭ remâne unŭ escedentŭ anualŭ peste suma înscrisă în budgetul comunal, conform art. de maĭ susŭ, acel excedentŭ se va versa de epitropia bisericeĭ la casa de depunerĭ și consemnațiunĭ, spre a forma un fondŭ al bisericeĭ. Aceste fondurĭ vor servi numaĭ la reparațiunĭ radicale saŭ reconstrucțiunĭ. Nu se va putea dispune de ele de câtŭ în urma uneĭ decisiunĭ a consiliuluĭ comunal aprobată de comitetul permanentŭ.

Despre sumele depuse la casa de depunerĭ, epitropiele totŭ-d'a-una vor anunța pe primăriile locale.

Biletele caseĭ de depunerĭ se vor păstra de epitropiĭ.

Art. 16. Contribuțiunile acestea se vor percepe o dată cu perceperea dărilor comunale, prin agențiĭ fisculuĭ în proporțiunĭ micĭ, calculate pe lunĭ.

Baniĭ adunațĭ din aceste contribuțiunĭ se vor depune aparte și dă în primirea primarilor respectivĭ, carĭ la rândul lorŭ, fără întârdiere, 'ĭ vor trămite epitropieĭ bisericeĭ parochiale sub luare de adeverință de primirea lor, spre întâmpinarea chieltuelilor necesare pentru întreținerea cleruluĭ și a cultuluĭ divinŭ.

Art. 17. Pămênturile de hrană destinate prin legea rurală în profitul bisericilor din comunele rurale și pe carĭ deja le posed bisericile, se declară proprietate inalienabilă a bisericilor respective.

Ele se vor deosebi de cel-l'altŭ terenŭ alŭ comunelor;

și autoritățile comunale le va hotărnici și stâlpi, pentru a nu fi reșluite, nicĭ înstréinate.

Pămêntul fie-căreĭ bisericĭ se va împărți de autoritatea comunală în 5 părțĭ, din care treĭ părțĭ se vor da în profitul parochuluĭ, iar doue părțĭ se vor împărți la ceĭ duoĭ cântărețĭ.

Art. 18. La comunele răzășeștĭ sau moșnene unde biserica nu ar avea deja pămêntul destinatŭ pentru întreținerea cleruluĭ, se va da de proprietarĭ o porțiune de pămêntŭ cultivabil, egală cu cea stabilită la legea rurală, în profitul birericilor.

Se lasă acelor comune facultatea de a plăti în banĭ epitropieĭ bisericeĭ o sumă analogă cu plata arendeĭ aceleĭ porțiunĭ de pămênt, cu care banĭ, epitropia să pótă lua în arendă o porție de pămêntŭ cultivabil pentru clerul bisericescŭ.

Art. 19. Pe lângă salare, cântărețiĭ și paracliseriĭ de la bisericele comunale vor fi scutițĭ, în comunele urbane de serviciul gardeĭ, iar în cele rurale de strejă.

Cântărețiĭ și paracliseriĭ în genere vor fi scutițĭ de exercițiile militare și de darea foncieră pe casele lor de locuință.

Art. 20. Preoțiĭ din comunele rurale au dreptul a cumpĕra pe teritoriul comuneĭ respective locurĭ de casă și de hrană, din locurile ce ar deveni disponibile, pentru locuința și întreținerea familielor lor, la casu cândŭ eĭ n'ar maĭ putea servi ca preoțĭ.

Dacă în coprinsul comuneĭ nu s'ar găsì locurĭ libere, atuncĭ eĭ vor avea drept a 'șĭ cumpĕra asemenea locurĭ pe moșiile Statuluĭ, ca și alțĭ locuitorĭ carĭ au, după lege, dreptul de împroprietărire pe moșiile Statuluĭ, prin cumpĕrare de loturĭ de pămêntŭ.

In totŭ casul cumpĕrarea de locurĭ prin comune de către preoțĭ să nu se întindă maĭ multŭ de câtu este permisŭ unuĭ locuitor fruntașŭ.

Art. 21. Bisericile comunale se declară persóne juridice. Ele potŭ primi, conform legilor țêreĭ, donațiunĭ și dotatiunĭ de la creștiniĭ pioșĭ carĭ ar voi să ajute, cu mijlócele lor

proprii la prosperarea bisericilor comunale, după datina strămoșéscă.

Tóte hărăsirile acestea în banĭ, în ecareturĭ și alte imobile, epitropiile le vor face cunoscute primărielor respective, carĭ, la rândul lor, vor solicita autorisarea și aprobarea guvernuluĭ.

CAPITOLUL III

Despre epitropiile bisericilor comunale.

Art. 22. Fie-care biserică parochială va avea o epitropie pentru administrarea regulată a avutuluĭ bisericeĭ.

Art. 23. Epitropiile acestea se compunŭ :

(*a*) Din parochul bisericeĭ, ca președinte.

(*b*) Din douĭ membri dintre parochieniĭ ceĭ maĭ impușĭ și maĭ de încredere, unul alesŭ de parochienĭ, altul numitŭ de episcopul eparchiotsŭ.

Unul dintre cântărețĭ va purta îndatorirea de scriitorŭ al epitropieĭ care va avea cancelaria sa aparte.

Arr. 24. Epitropiĭ, afară de preot, se recunoscŭ în acéstă calitate pe timpŭ de 5 anĭ. După espirarea acestuĭ termenŭ eĭ se înlocuescu cu alții.

Dacă încrederea parochienilor continuă, foștii epitropĭ potŭ din nou a fi aleșĭ saŭ numițĭ, și îndatorițĭ în funcțiunile lor din noŭ și după espirarea perioduluĭ de 5 ani.

Art. 25. Epitropiile administréză avutul bisericilor comunale, primescŭ contribuțiunile parochienilor de la primarĭ, plătescŭ salariile cleruluĭ, îngrijescŭ de buna întreținere a biserieilor din mijlócele ce le vor avea la disposițiune ; facŭ bugetele anuale ale bisericilor și le supune primărielor spre aprobare ; dau socotelile anuale primărielor despre buna întrebuințare a avutuluĭ bisericescŭ.

Fie-care epitropie va avea o condică formulată de primăria locală, în care se va trece tóte veniturile bisericeĭ, precum și cheltuelile. Ea va servi spre justificare la darea socotelilor la primărie.

Art. 26. Ecaretele și alte proprietățĭ bisericescĭ carĭ se daŭ în arendă, se vor arenda de epitropie la primăria comuneĭ, conform legilor și în presența consiliuluĭ comunal.

Calinic, Metropolitul Primat al Romăniei.
Iosif, Metropolitul Moldoveĭ.
G. Gr. Cantacuzino
Th. Rosetti
Al. Orĕscu.

CIRCULARA

Cătră toțĭ Stareții și Starețile de Monastirĭ

din

Cuprinsul Eparchieĭ Sânteĭ Metropoliĭ a Ungro-Vlachieĭ.

Scopul Monastirilor fiind a adĕposti în ele pe buniĭ creștinĭ care cu deosebire să destină la viața dupre Dumnedeŭ, spre a servi ca pildă și model celor din societate; și acestŭ scopŭ neputându-se atinge de cât prin urmarea și aplicarea în viață a tuturor canónelor disciplinare monachale, presscrise de Constituțiunea nóstră bisericéscă, — Noĭ vedem cu o mare măhnire spirituală că acest scopŭ nu numaĭ nu se atinge, dar din contra, multe din monastirĭ presintă lumeĭ aspectul cel maĭ jalnicŭ și chiar scandalisătoriŭ. O viață profană, luxŭ în petrecerĭ și îmbrăcăminte, intrigĭ între membriĭ acestor comunitățĭ, încercare de a scutura jugul Domnuluĭ cel bunŭ și ușor, cârtirĭ în contra regimuluĭ îndatinatŭ, și maĭ ales contra nutrimentuluĭ care naturalminte trebue să fie simplu și frugalŭ, — și pentru că așa cere viața chinovială, și pentru cuvĕntul că Statul oferă monachilor mijlócele traiuluĭ cu totul gratis, fără a cere din partea lor altŭ ceva decât moralitatea.

Ce este maĭ mult, uniĭ din Monachĭ și Monachiĭ uitând de jurămĕntul datŭ pentru ascultare, lepădarea de sine, și rĕbdare, în acestĭ anĭ maĭ din urmă, aŭ îndrăsnitŭ și îndrăsnescŭ a face chiar rebeliunĭ contra superiorilor lor, și contra însășĭ a Chiriarchieĭ, trecĕnd alăture cu ea și adresându-se cu plângerĭ neîntemeete la puterea luméscă, fără să se fi plânsŭ măcarŭ o-dată la autoritatea firéscă de care atârnă, călcând ast-feliŭ în picióre Sântele Canóne.

Acéstă urmare, aceste fapte, dovedescu că prin monastirĭ disciplina monahală este decădută, décă nu părăsită cu totul. Pentru că numaĭ lipseĭ de ascultare şi răbdare, lipseĭ de religiositate, lipseĭ de cultură şi activitatate, se potŭ atribui asemenea rele ce am arătat.

Pentru acéstă desconsiderare a disciplineĭ monachale, Noĭ nu putemŭ învinovăţi, în prima linie, de cât pe superiorii respectivĭ, care n'aŭ voit, n'aŭ sciut, saŭ nu ş'aŭ datŭ destulă ostenélă, se facă a se aplica cu rigóre Regulamentul Sântuluĭ Sinodŭ relativŭ la disciplina Monachală.

Ne facem dar o ultimă datorie de a destepta pe Stareţiĭ şi Stariţele monastirilor asupra datorieĭ ce le prestă şi asupra responsabilităţeĭ ce aŭ şi înaintea ómenilor şi înaintea luĭ Dumnedeŭ.

Iară pentru îndreptarea rĕuluĭ causatŭ, o repetămu, maĭ multŭ din negligenţa lor, le ordonămu cu cea maĭ mare seriositate ca pentru viitorŭ se observe eĭ înşiĭ şi se facă a se aplica următórele disposiţiunĭ basate pe Sântele Canóne şi Regulamentul disciplinar:

1) Măcar o dată pe sĕptĕmână — Duminica,— Monachiĭ saŭ Monachiile, fiind întrunițĭ toțĭ în trapeza cea mare, să li se cetéscă regulamentul disciplinarŭ respectivŭ, rarŭ şi cu cea maĭ mare luare-aminte, de către însuşĭ superiorul saŭ de unul din membriĭ Consiliuluĭ Spiritualŭ; bine-înţelegĕndu-se, numaĭ capitulele al II-lea şi al IV-lea care se referă la disciplină.

2) Dela acéstă cetire nu este permis să lipséscă nicĭ unŭ monachŭ saŭ monachie, de cât numaĭ pentru casul de bólă grea—bine-constatată.

Chiar Monachiĭ saŭ Monachiile care vorŭ avea permisiune a eşi din Monastire pentru óre-care nevoĭ, nu vorŭ putea pleca de cât dupĕ ascultarea acesteĭ cetirĭ a Regulamentuluĭ.

3) Conformŭ art. 19 şi 20 din Regulamentul disciplinarŭ, nu este permisŭ niciĭ unuĭ monachŭ saŭ monachie să lipséscă dela serviciul divinŭ dilnicŭ, fie de seră saŭ de diminéţă, decâtŭ earăşĭ numaĭ pentru casul de bólă. Se va forma

unŭ anume Registru, în care fiind înscrişĭ toţĭ Monachiĭ saŭ Monachiile dupre ordinea alfabetică, se va face în fie care ḑi apelul nominalŭ la uşa bisericeĭ, spre a se constata absentările motivate saŭ nemotivate. Cincĭ absentărĭ nemotivate în cursul uneĭ lunĭ, vor trage după ele excluderea din monastire a culpabiluluĭ.

4) Conformŭ Canonuluĭ 47 al Sinoduluĭ 6-lea Icumenicŭ, nu se va permite nimĕnuĭ dintre streiniĭ visitatorĭ a intra prin chiliele particulare, fără permisiunea Stariţuluĭ saŭ a Stariţeĭ respective, şi fără a fi însotitŭ de Arhondariul saŭ unul din membriĭ Consiliuluĭ monastireĭ. Pentru asemine persóne sunt destinate numaĭ chiliile arhondaricului.

În chilia unuĭ Monachu saŭ Monachie nu va putea întra decât ruda cea maĭ de aprópe, anume tatălŭ, muma, fratele şi unchiul, şi numaĭ dacă sunt bine sciuţĭ ca atare de Consiliul spiritual.

5) Nu este permis monachilor a se întruni prin chiliĭ sau în curtea Monastireĭ, pentru conversaţiune, decât doĭ sau treĭ celŭ multŭ. Discuţiunea aprinsă, critica, şi maĭ ales vorbele necuvinciόse sunt pedepsite cu cea maĭ mare asprime, conformŭ prescripţiunilor Art. 25 şi 26 din Regulamentul Sântuluĭ Sinodŭ pentru disciplina Monachală.

6) Spre a se satisface cerinţele Art. 27 din Regulamentŭ, fie care Monachu saŭ Monachie, fiind în stare validă şi până la etatea de 60 anĭ, este datoriŭ să scie carte bisericéscă şi să se ocupe cu cetirea Sântelor Scripturĭ şi a scrierilor Sânţilor Părinţĭ. Aceĭ ce nu şciŭ carte sunt obligaţĭ a învăţa. Spre acest finit Stariţul saŭ Stariţa va destina o oră pe fie care ḑi, în care, asemine Monachĭ saŭ Monachiĭ, fiind întruniţĭ în trapeza cea mare, să priméscă lecţiunĭ de cetire. Cu predarea unor asemine lecţiunĭ se vor însărcina toţĭ ceĭ cu şciinţă de carte, ca pentru ascultare, fără a pretinde vre o plată.

Monachul saŭ Monachia, care în cursŭ de doĭ anĭ dela data acestuĭ ordinŭ al Nostru, nu va putea ceti pe cărţĭ bisericeştĭ, va fi exclus din Monastire.

Monachul saŭ Monachia care, sciind carte, va refusa a

învăța pe alții, va fi pedepsitŭ cu închinăciunĭ în Biserică, până se va supune a face asemine ascultare.

Spre a se ajunge maĭ degrabă scopul salutariŭ de a face pe toțĭ monachiĭ să scie carte, Starițul saŭ Starița va forma un registru de toțĭ care nu sciŭ carte, și 'ĭ va reparți în atâtea grupe pre câțĭ sciutorĭ de carte se vor găsi în monastire, încredințând fiecăruia câte o grupă, pentru care la finele anuluĭ urmeză a fi responsabil.

7) In fie-care Monastire, dupre esemplul sânților părinți, și conformŭ art. 27 din Regulamentŭ, trebue ca fie-care Monachŭ saŭ Monachie să aibă și o ocupațiune particulară (Munca cu mâinile), fie în profitul seŭ saŭ în profitul Monastireĭ. Dela o asemine ocupațiune nu se esceptéză nimine afară de bolnavĭ.

De aceea Starițiĭ sau Starițele, vor chibsui ca asemine ocupațiunĭ să nu lipsescă. Ceĭ în stare a 'șĭ procura materialŭ, vorŭ munci în profitul lorŭ, eară celor saraci li se va da de lucru din partea monastireĭ și pentru înbunătățirĭ necesare obscieĭ.

Din profitul munceĭ, ceĭ de categoria 1-iŭ, vorŭ fi obligațĭ a'șĭ cumpăra în fie-care anŭ câte o carte bisericéscă, precum: Sânta Scriptură, Cuvinte de ale Sânților părinți, Carte de predicĭ, Patericul, și altele. Iară celor ce lucréză în profitul Monastireĭ li va cumpăra asemine cărțĭ Monastirea. Si acésta în scopŭ de a fi ocupațĭ toțĭ cu cetirea și meditarea duhovnicéscă, măcar o óră în fie-care di.

Superioriĭ vor chibsui și destina órele pentru fie-care din ocupațiunile enumerate maĭ sus, ast-feliu, ca Monachiĭ să fie supușĭ la aceeașĭ regulă, și ca tóte orele din cursul dileĭ să fie întrebuințate de toțĭ în modŭ cuviinciosŭ și profitabilŭ.

8) Conformŭ Canonuluĭ 46 al Sinoduluĭ 6-lea Icumenicŭ, și art. 30 și 31 din Regulamentul pentru disciplina monachală, monachiĭ și monachiile nu potŭ eși din monastire de câtŭ la mare nevoie și celŭ multŭ o dată pe lună, cu invoirea superioruluĭ, și atuncĭ nu singurĭ ci însoțițĭ de unŭ betrânŭ saŭ bĕtrână.

Permisiunea o vor cere prin petițiune inscrisŭ, în care se

arate marea necesitate ce 'i silesce să ceară asemine concediŭ.

Învoirea nu se póte da, nicĭ într'unŭ casŭ pentru unŭ timpŭ maĭ lungŭ de o sĕptĕmână; şĭ nicĭ-o-dată fără unŭ biletŭ anume, care sĕ pórte pe elŭ sigiliul monastireĭ, semnătura superioruluĭ, precum şi No şi data Registruluĭ de eşire.

9) Monachul saŭ monachia care ar fi sub prepusŭ de rele plecărĭ saŭ ar fi desvĕlitŭ o rea purtare, nu vor putea sub nicĭ unu motivŭ căpăta concediŭ, de câtŭ în urma unuĭ Raportŭ alŭ Consiliuluĭ Spiritualŭ către Metropolie, prin care să se arate că s'a îndreptatŭ conduita.

10) Tóte congediile căpătate de monachĭ saŭ monachiĭ vor fi trecute în condica de calităţĭ prevĕdută la Art. 57 din Regulamentŭ, la rubrica respectivă, spre a se putea controla din când în când de Revisorul Monastirilor, de altŭ trimis al Chiriarchieĭ, saŭ de însăşĭ Chiriarchia.

Se vorŭ trece asemine şi refusurile de concediŭ şi causele ce a motivatŭ refusul.

11) Pe viitoriŭ este opritŭ cu totul monachiilor a maĭ lua şi ţinea prin chiliile şi în serviciul lor, fără o anume autorisare a Chiriarchieĭ, copile micĭ, care n'aŭ atinsŭ încă etatea de maturitate.

Chiar şi tinerele în etatea legiuită nu se vor putea primi în monastire şi enumera între surorĭ şi îmbrăca în negru, până ce nu vor fi îndeplinitŭ formalităţile prescrise de art. 2, 3, 4, 5 şi 6 din Regulamentul pentru disciplina monachală.

12) Stariţul saŭ Stariţa care nu va aplica în monastirea ce 'ĭ este încredinţată — Regulamentul disciplinarŭ al Sântuluĭ Sinodŭ, precum şi aceste disposiţiunĭ din partea Nóstră, va fi scosŭ din funcţiune, datŭ în judecată, şi, după gravitatea culpeĭ, — indepărtatŭ chiarŭ din monastire.

Îndată ce veţĭ primi acéstă Circulară a Nóstră să convocaţĭ imediatŭ Soborul, să o cetiţĭ în audul tuturor şi să le faceţĭ cunoscutŭ din partea Nóstră că suntemŭ decişĭ nestrămutatŭ a nu lăsa să se schimbe nimicŭ din regulele şi regimul anteriorŭ alŭ Monastireĭ, ci vom stărui cu tótă autoritatea ce Ni a încredinţatŭ Biserica şi Ţéra, ca să se aplice până la iotă atâtŭ Sântele Canóne relative la viaţa

monachală, precumŭ și Regulamentul Sântuluĭ Sinodŭ, și sus enumeratele disposițiunĭ, conforme cu canónele și Regulamentul.

Eară daca care-va s'ar crede neputinciosŭ a se deprinde cu asprimea viețeĭ monachale, pentru care a juratŭ inaintea Sântuluĭ Altariu, póte maĭ bine să se retragă din monastire, de câtŭ să devină scandalŭ fraților séĭ pentru care Christos a muritŭ.

Eară pe viitoriŭ sperândŭ că vé vețĭ face datoria maĭ conșciinciosŭ, împreună și cu ceialalțĭ membri aĭ Consiliuluĭ Spiritualŭ și economicŭ, vé învestescŭ, cu tótă autoritatea, și vĕ ordonŭ ca sĕ avețĭ ca de normă: A vorbi puținŭ și cu greutate, a fi aspri aplicătorĭ aĭ canónelor și regulamentelor, a nu cruța absolutŭ pe nimine, și la cea maĭ mică încercare de nesupunere, din partea orĭ-cuĭ, a-lŭ da in judecata Consiliuluĭ Spiritualŭ, și a-lŭ pedepsi conformŭ art. 58 din Regulamentŭ. Eară pentru o abatere maĭ gravă, a Ni raporta immediatŭ spre a regula ștergerea culpabiluluĭ din statul Monastireĭ; procedândŭ negreșitŭ conformŭ art. 60 din Regulamentŭ.

Finindŭ, vĕ previnŭ încă-o-dată că vĕ facŭ responsabilĭ de orĭ-ce neregularitate care ar maĭ atinge in viitoriŭ prestigiul Monastireĭ ce conduceți.

CALINIC

Archiepiscopŭ și Metropolitŭ Primatŭ al Românieĭ.

arate marea necesitate ce 'l silesce să ceară asemine concediŭ.

Învoirea nu se póte da, nicĭ într'unŭ casŭ pentru unŭ timpŭ maĭ lungŭ de o sèptèmână; şi nicĭ-o-dată fără unŭ biletŭ anume, care sè pórte pe elŭ sigiliul monastireĭ, semnătura superioruluĭ, precum şi No şi data Registruluĭ de eşire.

9) Monachul saŭ monachia care ar fi sub prepusŭ de rele plecărĭ saŭ ar fi desvèlitŭ o rea purtare, nu vor putea sub nicĭ unŭ motivŭ căpăta concediŭ, de câtŭ în urma unuĭ Raportŭ alŭ Consiliuluĭ Spiritualŭ către Metropolie, prin care să se arate că ş'a îndreptatŭ conduita.

10) Tóte congediile căpătate de monachĭ saŭ monachiĭ vor fi trecute în condica de calităţĭ prevèdută la Art. 57 din Regulamentŭ, la rubrica respectivă, spre a se putea controla din când în când de Revisorul Monastirilor, de altŭ trimis al Chiriarchieĭ, saŭ de însăşĭ Chiriarchia.

Se vorŭ trece asemine şi refusurile de concediŭ şi causele ce a motivatŭ refusul.

11) Pe viitoriŭ este opritŭ cu totul monachiilor a maĭ lua şi ţinea prin chiliile şi în serviciul lor, fără o anume autorisare a Chiriarchieĭ, copile micĭ, care n'aŭ atinsŭ încă etatea de maturitate.

Chiar şi tinerele în etatea legiuită nu se vor putea primi în monastire şi enumera între surorĭ şi îmbrăca în negru, până ce nu vor fi îndeplinitŭ formalităţile prescrise de art. 2, 3, 4, 5 şi 6 din Regulamentul pentru disciplina monachală.

12) Stariţul saŭ Stariţa care nu va aplica în monastirea ce 'i este încredinţată — Regulamentul disciplinarŭ al Sântuluĭ Sinodŭ, precum şi aceste disposiţiunĭ din partea Nóstră, va fi scosŭ din funcţiune, datŭ în judecată, şi, după gravitatea culpeĭ, — îndepărtatŭ chiarŭ din monastire.

Îndată ce veţĭ primi acéstă Circulară a Nóstră să convocaţĭ imediatŭ Soborul, să o cetiţĭ în audul tuturor şi să le faceţĭ cunoscutŭ din partea Nóstră că suntemŭ decişĭ nestrămutatŭ a nu lăsa să se schimbe nimicŭ din regulele şi regimul anteriorŭ alŭ Monastireĭ, ci vom stărui cu tótă autoritatea ce Nĭ a încredinţatŭ Biserica şi Ţéra, ca să se aplice până la iotă atâtŭ Sântele Canóne relative la viaţa

monachală, precumŭ și Regulamentul Sântuluĭ Sinodŭ, și sus enumeratele disposițiunĭ. conforme cu canónele și Regulamentul.

Eară daca care-va s'ar crede neputinciosŭ a se deprinde cu asprimea vieţeĭ monachale, pentru care a juratŭ înaintea Sântuluĭ Altariŭ, póte maĭ bine să se retragă din monastire, de câtŭ să devină scandalŭ fraților seĭ pentru care Christos a muritŭ.

Eară pe viitoriŭ sperândŭ că vé vețĭ face datoria maĭ conșciinciosŭ, împreună și cu ceialalțĭ membri aĭ Consiliuluĭ Spiritualŭ și economicŭ, vĕ investescŭ, cu tótă autoritatea, și vĕ ordonŭ ca sĕ avețĭ ca de normă: A vorbi puținŭ și cu greutate, a fi aspri aplicătorĭ aĭ canónelor și regulamentelor, a nu cruța absolutŭ pe nimine, și la cea maĭ mică încercare de nesupunere, din partea orĭ-cuĭ, a-lŭ da în judecata Consiliuluĭ Spiritualŭ, și a-lu pedepsi conformŭ art. 58 din Regulamentŭ. Eară pentru o abatere maĭ gravă, a Ni raporta immediatŭ spre a regula ștergerea culpabiluluĭ din statul Monastireĭ; procedândŭ negreșitŭ conformŭ art. 60 din Regulamentŭ.

Finindŭ, vĕ previnŭ încă-o-dată că vĕ facŭ responsabilĭ de orĭ-ce neregularitate care ar maĭ atinge in viitoriŭ prestigiul Monastireĭ ce conducețĭ.

CALINIC

Archiepiscopu și Metropolitŭ Primatŭ al Româniceĭ

Predica în Biserică

Reproducemŭ urmatorul articol importantŭ din jurnalul *Posta*:

Nicĭ o instituţiune nu e maĭ multŭ negligeata în ţéra nóstra ca biserica natională. In tóte cele-l'alte ramurĭ de viaţă publica totŭ amŭ mersŭ înainte, de bine de reu; în ale bisericeĭ însă am remasŭ cu totul staţionarĭ; ba în unele privirĭ am datŭ înapoĭ lăsându să se strice multe din frumósele obiceiurĭ ale credinţeĭ stramoşescĭ.

Maĭ toţĭ ómeniĭ noştri de statŭ, maĭ tóte organele de publicitate, dau puţină atenţiune necesităţilor bisericeĭ, considerândŭ acéstă divină instituţiune ca ce-va accesoriŭ, spre a nu ḑice maĭ multŭ în organizmul statuluĭ; şi dacă nu'ĭ suntŭ pe faţă ostilĭ, o condamnă însă celuĭ maĭ primejdiosŭ indiferentism.

Ca laicilor şi autorităţilor civile puţinŭ le pasă de necesităţile bisericeĭ, acésta e notoriŭ cunoscutŭ la noĭ. Cu adânca mâhnire însă trebue se constatămŭ ca nicĭ autorităţile bisericescĭ, nicĭ firesciĭ sprijinitorĭ şi apăratorĭ aĭ religiuneĭ creştine nu punŭ destul interesŭ pentru buna stare şi înflorirea instituţiuneĭ la care servesce.

Multe şi variĭ suntŭ lipsurile şi suferinţele bisericeĭ române. Suntŭ lipsurĭ materiale şi lipsurĭ morale. Nicĭ una însă nu e aşa de multŭ simţită ca lipsa *predicăreĭ cuventuluĭ luĭ Dumneḑeŭ.*

Predica bisericéscă sau instruirea creştinilor în sublimele adevérurĭ ale moraleĭ evangelice prin discursurĭ pronunţate în bisericĭ, a fostŭ de la întemeerea creştinităţeĭ şi în tóte timpurile cel ânteiŭ şi maĭ puternicŭ mijlocŭ pentru réspândirea şi ménţinerea religiuneĭ creştine. Intemeetorul creştinităţeĭ, Christos prin predică şi-a începutŭ Dumneḑeiasca sa

operă de regenerare morală a némuluĭ omenescu. El nu scăpa nicĭ ocasia, fără a nu învĕţa pe poporu preceptele salutare ale religiuneĭ sale. Intrégа sa misiune pe pămêntŭ 'şĭ-o desemna în următórele sublime cuvinte : „*Suntu trimesŭ a predica robilor ertare şi orbilor vedere.*“

Invĕţaţi tóte némurile a fostŭ apoĭ cuvêntul sĕu de ordine datŭ apostolilor şi tuturor succesorilor misieĭ sale. Ceĭ maĭ ilustri părinţĭ aĭ bisericeĭ prin predicĭ, omeliĭ şi scrierĭ de doctrină religiósă s'aŭ făcut de recunoscinţa şi venerarea posterităţeĭ. Şi vécul în care aŭ fostŭ ceĭ maĭ mulţi şi destinşĭ doctorĭ şi predicatorĭ bisericescĭ, vécul al IV-lea d. Chrs. este consideratŭ în istoria bisericeĭ *epoca de aurŭ* a creştinismuluĭ. Pe cândŭ din contra, timpurele în care biserica creştină n'a avutu predicatorĭ, s'aŭ consideratŭ şi se consideră ca *timpurĭ de secete intelectuală şi morală,* ca timpurĭ de grea cumpănă.

Biserica nóstră naţională, tovarişa nedeslipită a înseşĭ naţionalităţeĭ nóstre, trecêndu şi una şi alta prin îndelungate timpurĭ de restrişte şi de amare încercărĭ, n'a putută a se desvolta în cea maĭ de căpitenie ramură a misiuneĭ sale, în ramura elocuinţeĭ bisericescĭ. Cu tóte aceste, faţă cu timpurile acele şi cu nivelul societăţeĭ civile de atuncĭ, clerul nostru şi-a îndeplinitŭ cu destulă demnitate frumosul sĕu rol. Prelaţiĭ românĭ eraŭ sprijinitoriĭ naturalĭ a poporuluĭ, pe care-l apăra nu o dată contra vitregeĭ tratărĭ ce venea din partea Domnilor streinĭ saŭ înstreinaţĭ. Spiritul religiosŭ pe atuncĭ era maĭ mare, şi bunele moravurĭ maĭ bine conservate.

Astădĭ înse cândŭ am scăpatŭ de jugulŭ streinŭ, câtŭ de căte-va decenii amu luatŭ şi noĭ sborul spre progresŭ şi civilisaţiune ; astadĭ, dicemŭ, preutul nostru numaĭ póte sta faţă cu oile sale cuvêntatóre, ne cum în fruntea lor, numaĭ în condiţiunile în care se afla acum 50 de anĭ. Astădĭ nu e de ajunsŭ pen-

tru unu bunŭ preut d'a fi purŭ şi simplu unŭ organŭ inconsciu şi maşinal al sevârşireĭ slujbelor şi ceremoniilor bisericescĭ. Căci partea ceremonială a serviciului divinu, dupa principiele de teologie pastorala, constitue de-abia una, şi înca nu cea d'ântêia, dintre îndatoririle preoţescĭ. Prima îndatorire e *predicarea*, al doelea *savarşirea lucrărelor sânte* şi al treilea *manuducerea credincioşilor*. La noi în timpul de faţa cea d'ântêiŭ şi cea din urma suntŭ cu desăvêrşire negligéte, numai cea din mijloc se mai îndeplinesce. Astadĭ suntem deprinşĭ a vedea tótă bunătatea unuĭ preut numaĭ în a ceti şi a cânta bine ; dar în colo, de poseda cunoscinţĭ indestulátóre pentru a înveţa pe poporanĭ, de poseda patrunderea, tactul d'a se purta cu totŭ felul de neputinţĭ morale în societate, de acésta nimene nu-l întrébă. Ear ca urmare a acestorŭ ratacite ideĭ avem tristul spectacul că de şi întreţinemu de vre-o 20 anĭ seminariĭ pentru a forma preuţĭ luminaţĭ şi în conformitate cu timpul în care trăimu ; în realitate însĕ, învĕţătura sciinţifică fiind cu totul necăutată, şi ceaslovul, psaltirea şi psaltichia fiindŭ unicele titlurĭ pentru admisiunea la preuţie, clerul nostru este maĭ tot aşa de ignorantŭ ca şi acum 50 de anĭ căci tineriĭ maĭ luminaţĭ suntŭ înlăturaţĭ, sub cuvêntŭ că n'aŭ aptitundinĭ bisericescĭ, şi ceĭ ce suntŭ admişĭ la hirotonie, suntŭ recrutaţĭ din totŭ ce e eşitŭ din seminarŭ maĭ codaciŭ şi maĭ tampŭ.

Pe lângă acésta chiar dacă pe ici pe colea se strecóră în clerŭ unŭ tênérŭ intelegentŭ, el e tot-d'a-una pusŭ la indexŭ, consideratŭ ca unŭ spinŭ printre ceĭl-alţĭ ; i se dă locul cel maĭ din urmă, şi ast-fel avêndŭ a lupta cu lipsa şi miseria, în cele din urmă se idiotisaza şi el cu totul.

Proscrierea sciinţeĭ pe de o parte, şi neasigurarea posiţiei materiale pe de alte, suntŭ dar causele prin-

cipale care facŭ că clerul român astă-dĭ e mult maĭ înapoiatŭ în privirea culturei de cât societatea civilă.

Dar să ne întórcem la chestiunea principală ce ne preocupă, chestiunea predicei bisericescĭ.

În biserica nóstră amvonul e cu desăvĕrşire mut; el pórtă doliul unei complecte văduvii. Nicairĭ nu se cultivă câtuşi de puţinŭ elocinţa bisericéscă; nu se cultivă nicĭ câtŭ acum 20 de anĭ în urmă, când totu maĭ găsiaĭ câte un Neofit Scriban, câte un Ghenadie fost Argeş, ce facea să răsune din când în când tribuna bisericéscă.

Astă-dĭ o predică bisericéscă se consideră de miniştriĭ noştri bisericescĭ maĭ puţin la serviciul divin de câtŭ unu troparŭ, condacŭ seŭ chenonicu. S'aŭ vedutŭ chiar proestoşĭ de biserica carii manifestau o pugnanţă vedită contra orĭ cărei încercări în acest sensŭ. Dar se va dice: prelaţii noştri totŭ saŭ îngrijitŭ pentru predica bisericéscă, căci au stăruitŭ anii trecuţi de a se înfiinţa pe lângă fie-care Episcopie câte unu predicatorŭ eparchial. Da, s'a înfiinţatŭ; şi cu tóte aceste gustul predicatorial al preuţilor noştri nu a mersŭ cu un pasŭ înainte; şi iată pentru ce: ca în tóte treburile la noi, şi aice, funcţiile de predicatorŭ aŭ fostŭ considerate numaĭ ca nisce sinecure, care s'aŭ oferitŭ sau la persóne cu desevĕrşire necompetente, saŭ la persóne care de şi competente, dar vădêndŭ puţinul preţu ce puneaŭ pe predicĭ însuşĭ superioriĭ lor, se arătau greoi şi credeaŭ că 'şi împlinescŭ misia lor daca rosteşte câte o predica la treĭ lunĭ o dată.

Negreşitŭ că cu asemenea procedare nu se desvoltă nicĭ de cum gustul predicatorial. Noĭ considerămŭ predica ca cea ântêia datorie a unuĭ preutŭ, căcĭ bisericile astădĭ trebue să fie nisce adevĕrate şcoli de adulţĭ; şi decĭ fie-căruia preutŭ trebue a i se impune, sub pedépsă disciplinară. Iarŭ predicatorul eparchial, alesŭ dintre persónele cele mai ca-

pabile pentru acésta, sa fie ca un fel de instructorŭ și model în ale predicei;—și în urmare va trebui să predice în tóte duminecile și sërbatorile, și în fie-care biserică, cel puținŭ din orașele principale ale eparchiei.—In special însa se scie că timpul cel maĭ prüinciosŭ pentru predica evanghelica e Postu-mare. Acestŭ postŭ biserica îl considera ca cea maĭ însemnata campanie morală pentru mântuirea sufletelor; în acestŭ timpŭ dar trebue să resune maĭ mult de cât ori când amvónele bisericescĭ. Pentru aceea dispositiunea luata maĭ aniĭ trecuți la Metropolia din Bucuresci d'a se însărcina pe preuțĭ să predice la bisericĭ anumite în Postul mare, o credemŭ fórte nemerita și am dori să se aplice și la cele-l'alte eparchiĭ.

Ne resumamŭ darŭ și dicemŭ: Totŭ ce suferă la lumina e cu totul uitatŭ și dispreţuitŭ în biserica nóstră, ceia ce e o mare pagubă și pentru dênsa și pentru societate. Pentru remediarea acestuĭ rëŭ propunemŭ următórele mësuri: a), susținerea și încuragiarea tineritului clerical inteligentŭ și luminatŭ; b), susținerea Facultățeĭ de teologie; c), obligarea tuturorŭ preuților ca să predice în fie-care Duminecă și serbatóre, în desebi în Postul mare; d), obligarea predicatoruluĭ eparchial să maĭ predice câtŭ maĭ desŭ în fie-care biserica, publicându-șĭ în acelașĭ timpŭ predicele ținute; e), Preuțiĭ și tóte persónele ce se vor distinge în arta predicatorială, să fie încuragiați și preferațĭ înaintea altora.

Iata mesurele pe care, în modesta nóstră pricepere, și cu cea maĭ ardetóre dorința de propășirea bisericeĭ nóstre naționale, le supunemŭ umilitŭ la apreciarea Prea Sânțiților noștri Chiriarchi, rugându-ĭ ca, de le vor găsi folositóre și practice, să bine-voiasca a le aplica c'uă oră maĭ înainte.

ANUL VI. BUCURESCI, APRILIE, 1882 No. 4.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALŮ PERIODICŮ ECLESIASTICŮ

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuventul"
II. Tim. IV. 2.

Misteriul Botezului

(Urmare, vedi No 3, anul VI).

Cine trebuie a se boteza? Botezul pruncilor, dupe învĕțătura Sântei Scripturĭ și tradițiunea Bisericeĭ. — Nerepetirea botezuluĭ. — Ideea despre botezul creștinescŭ și privirele rațiuneĭ asupra luĭ.

Fiind-că toțĭ aŭ necesitate de renascere și prin nicĭ o cale naturală nu să póte ajunge renascerea supra-naturală, séŭ a intra în drepturile ereditareĭ bunurilor fagăduite de Christos; iar de mijlocŭ supra-natural pentru acésta este botezul : apoĭ este evidentŭ, că Misteriul botezuluĭ este unŭ misteriu comunŭ — general, — toțĭ, fara osebire de sexu séu națiune, datorescu a se boteza, precum și fară deosebirea aceea, s'a născutŭ cine-va din părințĭ creștini, iudeĭ séu păgânĭ. Probă suntŭ cuvintele Mântuitoruluĭ de la instituirea botezuluĭ : *„Mergețĭ învĕțațĭ tóte némurile, botezându'ĭ pre eĭ în numele Tatăluĭ și al Fiuluĭ și a Sântuluĭ Spiritŭ. Și cel ce va crede și se va bo-*

teza mântuisc-va" (Math. XXVIII. 19. 20; Marc. XVI, 16. 17). Din cuvintele Domnuluï sa maï vede încă, ca botezul trebuie a se da séu a se aplica asupra celuï ce crede. Apostolii. conform învețatureï luï Christos. „*învețați, predicați evangelia*" înainte de a boteza. învețaŭ pe ómeni credința și ï predispuneaŭ la a o mărturisi. „*Ce me opresce a me boteza*, întréba famenul. inițiatŭ în doctrina luï Iisus. „*Iar Filip a dis luĭ, de credĭ din tótă inima, cu putință este. Iar el respundendŭ a dis : credŭ cà Fiiul luĭ Dumnedeŭ este Iisus Christos* (Act. VIII. 36 și 37). Acésta să vede din faptele luï Filip și din Samaria (Act. VIII, 12). a luï Petru în Ierusalim (Act. II. 38, 41) și în casa luï Corneliŭ (Act. 10, 34—44), a luï Pavel în raportŭ catră Lidia (Act. XVI, 13, 14). păzitorul temniţeï (30—34). și catră Crisp (Act. XVIII, 8). „*Pocăiți-ve și să se boteze fie-care din voĭ în numele luĭ Iisus Christos spre ertarea pĕcatelor; și vețĭ lua darul sântului Spiritŭ*" (Act. II, 38). Aceste cuvinte ale luï Petru, precum și alte fapte apostolice, arată, că de la celŭ ce se botéză să cere și penitență (pocăință) (Act. III. 19, 20; XXI, 20). Acésta să vede și din aceea, ca botezul se numesce în scriptură îngropare de sine pentru pecatŭ (Rom. VI, 3—5. Evr. X, 22—25) făgăduința dată luï Dumnedeu (1 Petr. III, 21) prin mărturisire (1 Tim. VI, 12). In sensul acestora Biserica a instituitŭ catichisățiile pentru ceï ce voiau a se boteza, prin care ceï ce să apropiau la botezŭ, pe de o parte, primiaŭ învețătura credințeï, iar pe de alta faceau penitența. In privința acestuï cazu este de ajunsu a arata la marturiile S-tuluï Iustin (1).

1. Apol. 1. § 61. confr. Tertulian despre botezŭ, § 20. Vasilie cel Mare, despre botezŭ 1, 2.

Tot acésta se exprimă și prin lepădările de Satana și de tóte lucrurile luĭ (1) și marturisirea credințeĭ (2) care se facŭ înainte de botezŭ.

Dacă de la ceĭ ce se botéza se cere, dupre cum s'a disŭ, credința și penitența; apoĭ se nasce întrebarea: trebue óre a se boteza pruncii, carĭ nu suntŭ capabilĭ niciĭ de credință, nicĭ de penitență?

1) Trebue a observa că instruirea în credința care s'a propusŭ de către apostolĭ a se face celor în etate înainte de botezŭ, era pe scurtŭ, iară învețarea maĭ pe largŭ a punctelor de credință se lasă a se face și maĭ pe urmă.— Așa Apostolul numesce învĕțatura sa propusă discipulilor din noŭ convertițĭ, lapte, iar nu hrană vîrtósă (1 Cor. III, 1. 2; Ebr. V. 11—12). Acésta vrea să dică, că dupre ideea apostolilor, credință și penitență puteaŭ a se completa și în urma botezuluĭ.

2) Dacă apostoliĭ, cum se vede din lucrarile lor, botezaŭ familiĭ întregĭ (Act. XVI, 15, 30—39; XVIII, 8,; 1 Cor. 1, 16) precum și pre toțĭ ceĭ ce aparțineaŭ uneĭ familii (Act. XVI, 1): apoĭ acestea ne daŭ dreptul a conchide, că se botezau și copiii ce aparțineaŭ unorŭ asemenea familiĭ,

3) Porunca Mântuitorului relativă la Botezŭ a fostŭ dată în genere, adică fară a exclude pe copii (Math. XXVIII, 12) și întru câtŭ copiiĭ potŭ și dupa

(1) Asezem. Apost. libr. 7. Cap. 41. libr. 3. Cap. 18. Tertulian de Corneil. § 3; Origen Omil. 12 în Numer. § 4. Ieronim expl. la Amos. 6, 14. Cyril: „Apusul sórelui e locul întunerecului vĕdutu; iar diavolul predomină asupra întunecimeĭ. Pentru acésta și voi privindŭ cu luarea aminte la apusu respingeți pe regele întunerecului. Catichis. 1 § 2—5.

(2) Cyril al Ierus. Despre mărturisirea credințeĭ. Catichis. 2, § 9. Cyril Alex. libr. 12 in Iona, cap. 64.

botezu a primi instruirea în credința cerută de Mântuitorul (20); apoi refuzândŭ pruncilor Botezul se calcă în modŭ arbitrarŭ porunca Mântuitoruluĭ; iar ne refusându-le se procede în conformitate cu spiritul eĭ.

4) A socoti pe prunci necapabilĭ de împerația luĭ Dumnedeu, ar însemna a cugeta alt-fel de cum a disŭ Mântuitorul, carele primindu și bine-cuvêntând pe pruncii aduși la El a disŭ: *că a unora ca acestora este împerăția luĭ Dumnedeu* (Math. XIX. 13, 15; Marcu X. 13, 15). Cuvintele Mântuitoruluĭ: *„Nu este bine a lua pânea fiilor și a o arunca cânelor"* (Math. XV. 26) arată, ca maĭ de grabă s'ar putea de a refusa botezul pêna la unŭ timpŭ, unora din ceĭ în etate de câtŭ copiilor. Asemenea conclusiune este în totul de acordŭ cu aceia, că dupe înțelesul învețaturilor revelate, de piedeca în săvêrșirea botezuluĭ, trebue a servi numaĭ propria respingere arbitrara a adevĕrurilor luĭ Christos.

5) Dacă este ca să se întórcă luarea aminte asupra lipseĭ de credință în pruncĭ, posibila pentru ceĭ în etate, apoĭ din contra urméză a observa, că asemenea lipsa nu împedica aceia, că óre-carĭ sciuțĭ pruncĭ, dupre revelațiune, suntŭ sânțițĭ din pântecele mameĭ lor (Ier. I, 5); pe lângă acestea lipsa de credință a pruncilor póte fi îndeplinita la botezu prin credința părinților, a nașilor și a celor ce săvêrșescŭ misteriul; și dreptŭ dovadă la acésta servesce credința parinților, care a însănătoșatŭ pe bolnavi (Marcu IX. 24) și care a înviatŭ morțĭ (Luc. VI, 13).

6) A lasa pe copiĭ nebotezațĭ însémna a 'ĭ lasa fara curațire de pecatul original, și afara de socie-

tatea celor ce aŭ dreptul la creditarea bunurilor eterne; dar acésta este fórte greŭ pentru consciinţa creştinuluĭ, maĭ alesŭ în casŭ de mórte grabnica a copiilor (Ión III, 4. 5). Deci botezul copiilor necesitézä şi pe copii şi pe părinţii lor a afierosi Domnului primele ḑile chiar a vieţeĭ lor; iar acésta nu póte a nu fi plăcutŭ luĭ Dumnedeŭ.

7) Apostolul Pavel scrie chreştinilor Coloseni: *„Sunteţi tăeţi împrejuru, cu tăere împrejuru nefacuta de mână, întru desbrăcarea trupului pecatelor cărnei, întru tăerea împrejurŭ a luĭ Christos; îmbracaţi fiind împreună cu el prin botezŭ“* (Col. II. 11 şi 12). Aci Apostolul, a) numindu taerea împregiurŭ a luĭ Christos, taere împregiurŭ nefacută de mâna, singură care este demnă de Christos, se înţelege pre câtŭ dupre spiritul general al instituţiunilor luĭ Cheristos, câtu şi cu deosebire dupre misteriósa însemnătate a tăereĭ împregiuru ceĭ nefăcute de mâna, că tăerea împregiurŭ cea făcută de mâna, nu are maĭ multŭ însemnătate pentru Creştini; b) taerea împregiurŭ cea nefăcută de mână. Apostolul d'adreptul o numesce alt-fel—botezŭ, şi prin urmare botezul înlocuesce pentru creştini tăerea împregiurŭ a Vechiuluĭ Testamentŭ; de aci, c) urméḑa a fi dedusă neîndoibila conclusiune: precum taerea împregiuru cea făcută de mâna se săvêrşea asupra pruncilor, aşa şi tăerea împregiuru cea netacuta de mână, adică Botezul, póte a fi aplicat sau săvêrşitu asupra pruncilor.

Biserica niciĭ o-dată n'a respinsŭ pe prunci de la botezŭ. Dovedi despre acésta aflam la Irineŭ care este aprópe discipulŭ apostolicŭ (1).

(1) Adv. Haer. II, 22 § 4.

în legatura cu D-ḑeu. Decĭ dacă cu corpul cine-va se nasce numaĭ o singura data, se înțelege ca asemenea proprietate trebue să o aibă și nascerea spirituala, și dacă fâgăduințele luĭ D-ḑeu sunt neschimbate (II Tim. XI. 13) apoĭ și cererea de a fi reînoite nu 'șĭ póte avea loculu.

d) Apostolul scrie: „*Unu Domnŭ, uă credința, unu Botezŭ*“ (Ef. IV. 5). Aicĭ unitatea botezuluĭ se pune pe aceeașĭ linie cu unitarea D-luĭ și cu unitatea învețetureĭ de credința; și prin urmare, precum este unŭ singurŭ Domnŭ rescumperatoru al tuturor neschimbatŭ și neînlocuitu; precum este uă singură învĕtătură a luĭ neschimbată și neînlocuită: așa și botezul pune o-dată pe toțĭ în comunicare cu Christosŭ și nu se póte înlocui cu altul maĭ bunŭ.

Biserica de asemenea a învĕțatŭ cá botezul creștinescŭ trebue a se sĕvĕrși numaĭ o dată, și a mustratŭ și chiar depărtatŭ pe aceia care urmau alt-fel. În Simvol cetim: „Credu într'unŭ botezŭ“. Sântul Ciril al Ierusalimuluĭ a scrisŭ: „Botezul este sigiliul cel sântŭ și neștersŭ . . . . nu trebue a săvĕrși spalarea de doue séŭ de treĭ orĭ: căcĭ unul este Domnul, una este credința, unul este botezul“. Sântul Damaschin a învĕțatŭ: „Precum Domnul o dată a muritŭ, așa și noĭ o dată trebue a ne boteza. Aceia care fiindŭ o dată botezațĭ în Tatăl și Fiul și Sântul Spiritu, și repetescŭ botezul, din nou restignescŭ pe Christos“ (1).

Dar este de sine înțelesŭ că, cândŭ cine-va nu să botéză cu botezul misterios, — nu în numele Triunu-

(1) *Despre Credința Ortodoxă, cartea 4, cap. 10, Confr. cu Tertulian, De baptis. cap. 15. M. Vasilie De Spir. Sanct. Cap. 15.*

luĭ Dumnedeŭ, botezul este o singura forma sĕu ceremonie, iar nu misteriŭ, şi pentru aceea trebue a fi repetitŭ ca Misteriŭ : aşa a procedatu Apostolul Pavel cu ceĭ botezaţĭ cu botezul lui Ioan (Act. XIX. 1—6). Pentru aceea la sinodul ecumenicŭ din Nicea s'a hotărîtu ca următorii luĭ Pavel Samosatul, sa fie rebotezaţĭ pentru că nu erau botezaţĭ în Tatal. Fiiul şi Sântul Spiritu. (Can. XIX); de asemenea s'a hotarîtu şi la Sinodul al II-lea Constantinopolitanŭ pentru Evnomianĭ şi Sabelianĭ (Can. VII).

Dupĕ cercetarea deosebitelor părţi necesare botezuluĭ, noĭ putemŭ fi în stare să ne facemŭ o idee generală despre botezul Chreştinescŭ. După învĕţatura Sânteĭ Scripturĭ, botezul este unu misteriŭ în care credincioşii, prin intreita cufundare a corpuluĭ în apă, în numele Tatăluĭ şi al Fiiuluĭ şi al Sântului Spiritŭ, se curăţescŭ de pecate şi se nascu în noua viaţa Spirituală.

De aci se vede că botezul crestinescŭ nu este totŭ unul cu botezul luĭ Ioan, cu atâtŭ mai puţinu unŭ altŭ óre-care botezŭ. Botezul luĭ Ioan se potrivia cu botezul chreştinescŭ :

a) în aceea, ca Ioan de asemenea a botezatŭ dupre uă deosebită voire a luĭ Dumnedeu (Ioan I. 33);

b) în aceea, că acesta era de asemenea botezu cu apă şi cufundare în apă (Ioan III. 23 ; Math ; III. 6);

c) în aceea, că botezul cerea schimbarea morala. —penitenţa (Marc. I, 45);

Dar în esenţă botezul luĭ Ioan se deosebia de botezul instituitŭ prin Iisus Christos :

α) prin aceea, că era botezŭ de pocainţa şi credinţă în cel ce vine dupĕ dênsul. adica în Christos

Iisus (Act. XIX. 4; Ioan I. 33), iar nu în numele Tatalui și al Fiiuluĭ ce s'a arĕtatŭ în lume, și al Sântuluĭ Spiritŭ, care 'șĭ sevarsa darurile sale cu abondența asupra urmatorilor luĭ Christos.

β) Botezul luĭ Ioan era însemnatŭ ca pregatitor în raportŭ catre botezul luĭ Christos; de aceea când s'a ivitŭ adeverul el a încetatŭ: dar botezul lui Christos remâne tot-d'a-una neschimbatŭ în Biserica luĭ Christos.

γ) Botezul luĭ Ioan era pregătitor cătrc luminarea charica; iar în botezul luĭ Christos se savĕrșesce acésta luminare (Ioan I. 33; Math. III).

Invĕțatura Sêntei Scripturi despre botezul chrestinescŭ și în parte despre puterea misteriósă a botezuluĭ, nu trebue a se presenta rațiuneĭ ca neconforma cu principiile eĭ particulare.

1) Temeiurile arĕtate în acestŭ misteriŭ suntŭ ast-felŭ că rațiunea nu póte a le socoti logicamente ne-adevĕrate fără a se contra-dice.

2) Botezul este stabilitŭ. în el este arĕtată puterea misteriósă, care lucrédă independentŭ de ideile nóstre—prin însușĭ Incepătorul credinței chreștine; iar cuvêntul luĭ este sântŭ. sântŭ și pentru chreștinĭ și pentru fie-cine care încă nu s'a separatŭ de credința sĕnatósă în tremisul luĭ Dumnedeu.

3) *Cel născut din corpŭ, corpŭ este: iară cel născut din spiritŭ, spiritŭ este:* iată încă uă basă pentru botezulŭ misteriosu chreștinescŭ; în justeța acesteĭ ideĭ fundamentale mintea sănătósă nu póte a se îndoi; și dar nu póte a se îndoi nicĭ în necesitatea botezuluĭ misteriosu. și neputêndŭ face acésta, nu trebue a respinge botezul misteriosŭ cândŭ i se propune.

4) Daca pentru convingerea în adeveritatea cuvintelor despre puterea botezuluĭ se cere experienţa: întrebe-se pagânul din noŭ botezatŭ, şi el dupre cursul psihicŭ al stăreĭ sale interióre vĕ va areta şi vĕ va dovedi ce a produsu în el botezul. Iata recunóscerea unuia din eĭ, pe care nu putem a nu'l crede, şi dupre înalta luĭ cultura pagâna, şi dupre observarile luĭ asupra sa: „Cândŭ eŭ, înainte de botezu, mĕ aflamu orator mare, scrie Ciprian, cândŭ mĕ aflám în o profundă întunecime de orbire şi lipsitŭ de adevĕrata cunoscinţa a destinuluĭ meŭ, rataciam pe căile desfrânăreĭ; privindŭ la viaţa mea de atuncĭ, eu greŭ şi încâ cu neputinţa socotiamŭ eu fagaduinţa charuluĭ, ca (adică) cine-va ar putea să se nască şi spiritualminte pentru o nouă viaţa în apa mântuitoruluĭ botezŭ, şi astŭ-felŭ să póta a înlatura totul şi a se face altul de ce era înainte. Cum este cu putinţă, gândémŭ eŭ, o astŭ-felŭ de schimbare, póte-se cine-va debarasa de-o-dată de aceea ce născêndu-se din materia grósă, s'a întaritŭ împreună cu el, saŭ dupe întrebuinţarea a multŭ timpŭ a îmbătrênitŭ (înrădăcinatŭ) împreună cu anii? Nu, rĕulŭ 'şĭ-a întinsŭ rădăcinele sale fórte adâncŭ; corupţiunea a pătrunsŭ fórte departe în inima. . . . . aşa judecam eŭ fórte adesea orĭ despre sine-mĭ . . . şi disperând de îndreptarea inimeĭ mele, eu nevoind mĕ credeam incapabil de a scăpa de propria mea nenorocire, ca şi cum ea ar fi fostŭ de la natura partea mea. Dar când prin lucrarea facĕtórelor de viaţa ape ale botezuluĭm'am spălat de pata vieţeĭ dinainte şi lumina cerésca s'a revĕrsatu în inima mea, când dupĕ primirea spirituluĭ cerescŭ, nóŭa nascere m'a

facutŭ omu noŭ : de atunci într'unŭ chipu minunatŭ de o dată eŭ m'am facutŭ tare în aceea despre care mĕ îndoiam; misterele mi s'aŭ descoperitŭ, întunericul a începutŭ a fi lumina; ceea ce mi se părea greu, a începutŭ a fi ușorŭ, imposibilul a începutŭ a fi posibil.

Este prejudiciosŭ a me lăuda singurŭ pe sine-mi : dar servesce de semnŭ al recunoscințeĭ (mulțumireĭ) totŭ aceea ce se raportă la gloria lucrărilor Dumneḑeescĭ (1).

5) Câtŭ suntŭ de sânte simțimintele mișcate de misteriul botezuluĭ, nu este greŭ de a le observa și a le prețui. Partea ceremonială a botezuluĭ pe câtŭ este de simplă, pe atâta de instructivă : este destul a areta la una, adică la însemnătatea botezuluĭ — ca la hotărârea de a muri pentru liberare de pĕcatu.

† Silvestru B. Piteștenu.

---

(1) *Epist.* ad Donatum.

SEPARAȚIUNEA DEFINITIVĂ

între

Biserica Orientală și Occidentală

ÎN TIMPUL PATRIARCHULUI MIHAIL CERULARIŬ

Separațiunea între biserica orientala și occidentală. de multe secule prepată prin ambițiunea crescêndă a papilor și începută în timpul Patriarchuluĭ Photie, s'a săvârșit definitivŭ douĕ secule maĭ têrdiŭ, în timpul Patriarchuluĭ Mihail Cerulariŭ. Ceea ce a provocatŭ acéstă nouă și definitivă ruptură, a fost o epistolă adresată în anul 1053, nu se scie positivŭ din care motive, de către acestŭ patriarchŭ împreuna cu Metropolitul Leo de la Achrida din Bulgaria. către Episcopul Ioan de la Trani — unŭ orașŭ în Apuleia, care pe atuncĭ se afla sub sceptrul bizantin. In acéstă epistolă Patriarchul imputa occidentalilor maĭ multe inovațiunĭ, pe care le condamnase din Photie în enciclica sa, tot-o-data însă atinge și alte inovațiunĭ, maĭ ales întrebuințarea la St. Eucharistia a pâneĭ nedospite. un obiceiŭ care se introdusese înBiserica occidentală pe la secolul al noulea. „Iubirea luĭ Dumnedeŭ — se dice în epistola — și dragostea fraţéscă ne aŭ împinsŭ a scrie catre sanctitatea ta. și prin tine catre toțĭ episcopiĭ și presviteriĭ Francilor. către monachiĭ lor și laicĭ și chiar catre prea venerabilul Papa. și a ve atrage

atențiunea asupra pâinei nedospite (azime) și postului de Sâmbata. — care amêndoua le țineți împreuna cu iudeii. Este adevĕratŭ ca azimele și sâmbetele suntŭ instituite la iudei prin Moisie, dar pascele *nostru* este Christos. Pentru a nu călca legea în nicĭ unŭ punctŭ, Christos a serbatŭ în adevĕrŭ pascele iudeilor, peurmă însa a sĕvêrșitŭ și pascele nostru, dupa cum se probéza din St. Scriptura. El a numitŭ pâinea trupul seu. Pâine se numesce la voi *panis*, la noi ἄρτος. Cuvêntul din urmă, de la αἴρω = a ridica, însemnéza ce-va ridicat în sus prin aluat; pâinea nedospita insă sémană cu o pétră fară viață și cu pămênt uscatŭ. Moise a ordonatŭ iudeilor a mânca o dată pe an pâne nedospită ca simbol de întristare; pascele nostru însa este o ḑi de veseliă și ne ridică maĭ susŭ de pămêntu, precum aluatul ridică pânea. Azimele fara sare și fara aluatŭ suntŭ ca noroiul uscatŭ, pe cându Christos ḑice: voi sunteți sarea pamêntului; în alta parte Christos asémĕna împĕrăția luĭ Dumneḑeŭ cu aluatul pe care, luându-lŭ muierea, l'a ascunsŭ în trei mĕsurĭ de faina, până s'a dospitŭ tótă. In adevĕru, muierea care a luatŭ aluatul, însemnéză Biserica, iar cele trei mesurĭ de faină suntŭ închipuiri a Tatăluĭ, a Fiuluĭ și a Duhului Sântŭ, la care nu iau parte azimițiĭ. Afară de acésta voi postiți, dupa obiceiul iudeilor, Sâmbetele, pe cândŭ Christos a desființatŭ acésta, căci a permisŭ discipulilor a smulge, în ḑiua de sâmbătă, spice și a mânca, și chiar el a făcut sâmbăta minunĭ. Cine ține sâmbetele și azimele nu este nicĭ iudeŭ nicĭ creștinŭ, ci este asemenea cu leopardul, al căruĭ pĕr nu este nicĭ negru nicĭ albŭ. Voi sunteți pe jumĕtate păgânĭ, fiindŭ-că mâncațĭ carne de animale sufocate, în care este încă sânge. Nu simțiți voĭ că sufletul stă în sânge? Maĭ de-

parte voi nu cântațĭ aliluia în postul cel mare, ci numaĭ la pasce. De ce nu îndreptațĭ pe poporul și pe voĭ însi-ve? De ce nu îndreptațĭ aceste obiceiurĭ falșe? Nu scițĭ că vețĭ da o-dată respunsŭ luĭ Dumnedeŭ pentru acésta? De ce ve înșelațĭ pe voĭ înși-ve și pe poporul, făcêndu-lŭ să créḍa că aceste obiceiurĭ ar fi de la Apostolĭ? Lăsațĭ ebreilor azimele și sâmbetele, iar carnea de sugrumatŭ pagânilor, pentru ca să se facă unŭ păstorŭ și o turmă. Tóte acestea tu adesea le-aĭ recunoscutŭ, o omule luĭ Dumneḍeŭ, și aĭ căutatŭ să îndreptezĭ și alțĭ prin scrierĭ. Deci acum, ca se mântuescĭ sufletul teu, trimite către archiereĭ și presviterĭ; și conjură-ĭ ca să îndrepteze pe sine și pe poporul. Dumneḍeŭ te va recompensa."

Cândŭ a priimitŭ episcopul Ioan acéstă epistolă, se afla în Trani, ca legatŭ papal, cardinalul Humbert, care a tradus-o îndată în limba latină și a trimis-o papiĭ, pe atuncĭ Leon IX. Acesta a adresatŭ acum o lungă epistolă în 41 paragrafe către Patriarchul Mihail și către Mitropolitul Leon de la Achrida, în care însă, în locŭ da a combate imputările ce făceau aceștia occidentalilor, gasesce mai cuviincios a accentua înaltele privilegie și infaibilitatea ce ar fi primitŭ Biserica Română de la apostolul Petru. „In adeverŭ", observa cu dreptŭ cuvêntŭ un istoricŭ protestantŭ, „acésta era óre-cumŭ refutațiunea cea maĭ scurtă și maĭ nimerită, de care se serviaŭ papiĭ de secule în contra tutulor atacurilor asupra Bisericeĭ lor" (Schrœch. Kirchengeschicht, vol. 24, p. 213). Ar fi impertinentŭ, ḍice Papa, se créḍă cine-va că Dumneḍeŭ a ascunsŭ ceva de șeful apostolilor și fundătorul scaunuluĭ roman. „Dar mai mare

este", dice citatul istoricŭ, „impertinența saŭ ușurința papiĭ cândŭ el intercaléḑa, aprópe în intregul seŭ, apocritul actŭ de donațiune a imperatoruluĭ Constantin cel Mare către Papa Silvestru." In fine Papa îndémna pe patriarchul și pe Leon de la Achrida se se căiască și să se supună Bisericeĭ Romane, amenințându-ĭ cu conscințele periculóse ce arŭ resulta.

Acésta reînoire a certeĭ între Patriarchiĭ și Papiĭ s'a întêmplatŭ tocmaĭ într'unŭ timpŭ cândŭ imperatorele Bizantin, Constantin Monomachul, din motive politice, doria fórte multŭ și căuta a aduce o împecare între Constantinopol și Roma, fiind-că el spera, ca cu unire cu Papa va putea să isgonéscă din Italia pe Normaniĭ și să redobândéscă astfel orașele care aparțineaŭ o dată imperiuluĭ Bizantinŭ. El s'a grăbitŭ dar a respunde Papiĭ o epistole împăciuitóre, rugândŭ pe Papa a trimite o ambasadă la Constantinopol, care să înlăture orĭ-ce neînțelegere. Asemenea și patriarchul spre a complăcecea imperatoreluĭ a réspuns în acelașĭ sens ḑicênd că, décă a criticatŭ aspru óre-care obiceiurĭ rele ale occidentalilor, a făcutŭ acésta în credința că și Papa cugetă despre ele totŭ așa ca și el, și că și Papa dorește departarea lor.

Papa a și trimisŭ îndată treĭ plenipotențiarĭ : pe sus-numitul Humbert, pe diaconul cardinal și cancelariŭ al Bisericeĭ Romane, Frideric (devenitŭ în urmă Papa Stefan X) și pe Archiepiscopul Petru de la Amalfi. Eĭ aŭ sositŭ în Constantinopol pe la Iunie 1054.

In *epistola sa către împeratul* Constantin Monomacul, Papa laudă pe acesta pentru iubirea sea de pace

și pentru respectul ce arată către Biserica Romană, muma sa. Biserica luĭ Christos, dice el, are numaĭ unu capŭ, și cine nu respectă acestŭ capu, nu se póte numi membru al eĭ. Imperatorul scie și recunósce care este acestŭ capŭ, adică Biserica de la Roma, careĭ a aparținutŭ și Constantin, fondatorul Constantinopoluluĭ. Papiĭ se cuvine supraveghierea asupra tuturor Bisericelor. Apoĭ după ce se plânge de crudimele Normanilor, Papa esprimă speranța, că cu voința luĭ Dumnedeu și cu ajutorul împeraților Henric și al luĭ Constantin, va putea isgoni pe inimicul. In fine adaogă, că a primitŭ și epistola Patriarchuluĭ Michail și'ĭ pare bine de cele ce el scrie în favorul păceĭ; dar că Papa a auditu multe rele despre acest patriarchu, maĭ cu sémă că el excomunică pe toțĭ aceia carĭ se servescŭ de pâne nedospită, și că caută a'șĭ supune pe Patriarchiĭ de la Antiochia și Alexandria. Daca lucrul este ast-fel, apoĭ pacea este imposibilă. Papa speră că patriarchul se va îndrepta.

In acelașĭ timpŭ Papa a scrisŭ o epistolă și către Cerulariŭ. El laudă pe acest confrate pentru îmdemnurile sale spre pace, observă însă că a audítŭ multe lucrurĭ neplăcute despre el, pe care el până acum, parte nu le-a credutŭ, parte n'a avutŭ timpŭ să le cerceteze. Am audítu, dice Papa, că te-aĭ urcatŭ pe scaunul patriarchicescŭ fără a fi trecutŭ, conformŭ Sântelor canóne, prin treptele inferióre; și că cauțĭ a răpi Patriarchilor de la Alexandria și Antiochia vechile lor privilegie. Apoĭ Papa blaméză pe Cerulariŭ pentru condamnabila și sacrilega usurpațiune a titluluĭ de patriarchŭ ecumenicŭ, unŭ titlu pe care numaĭ papiĭ ar fi în dreptŭ să 'l pórte, de care însă

cĭ n'aŭ voitŭ să se servéscă. Papa stinge apoĭ chestiunea azimelor, și termina exprimându speranța, ca sgomotele nefavorabile ce circulă asupra luĭ Cerulariŭ nu suntŭ adevĕrate, séŭ că el se va îndrepta.

Afară de aceste două scrisorĭ, Humbert a adusŭ și o scriere făcută de elŭ, în formă de dialogŭ, prin care el combate imputările ce făcuse occidentalilor Patriarchul împreună cu Leo de la Achrida în sus-menționata epistolă către Episcopul de la Trani. Greciĭ, ḍice Humbert, la începutul acesteĭ scrierĭ, aŭ întrecutŭ pe toțĭ ereticiĭ de pêne acum, fiindŭ-că aŭ îndrăsnitŭ să impute Bisericeĭ Romane obiceiurĭ greșite și iudaice, pe cându în realitate nu occidentaliĭ, ci greciĭ urméză obiceiurile iudaice; căcĭ în locŭ de a posti, împreună cu occidentaliĭ, în ḍiua de Sâmbătă spre amintirea înmormêntăreĭ luĭ Christos, eĭ petrecŭ acéstă ḍi în veseliă împreună cu iudeiĭ. Apoĭ apără azimele și cele-l'alte puncte ce le criticase Cerulariŭ și termină imputându, din parte-ĭ, grecilor multe usanțe și doctrine eretice. Imperatorele Constantin, care doria cu orĭ-ce prețŭ de a face pace cu Papa, nu numaĭ că a primitŭ acestŭ pamfletŭ, dar a și regulatŭ să se traducă in limba greacă.

O maĭ mare violență și chiar trivialitate arată Humbert într'o altă scriere a sa, prin care combate scrierea luĭ Nichita Pactoratu, egumenŭ al renumiteĭ monastirĭ Stadion, și amicŭ al Patriarchuluĭ. Nichita atacase asemenea, în acea scriere, azimele și alte obiceiurĭ ale occidentalilor, maĭ alesŭ celibatul cleruluĭ, însă cu multă moderațiune.

Humbert combate pe Nichita cu espresiunile cele maĭ murdare: „Déca aí fi respectatŭ, așa începe el refutațiunea sa, al 4-lea canon al conciliuluĭ de la Chalcédon, aí fi rĕmas liniștitŭ în monastirea ta, fără a te amesteca în lucrurí, care nu te privescŭ. Acum ênsĕ cade asupră-'ți blestemul celor 630 părinți. Vaĭ ție, vagabondule, care aí îndrăznitŭ a lătra în contra sânteí și apostoliceseeí Bisericĭ; maĭ prostŭ decât unŭ măgarŭ, aí cautatŭ să sfarâmĭ capul leuluĭ și ḑidurile de diamantu. Tu nu eștĭ unŭ monachŭ, ci unŭ epicureu; unŭ vizitator de teatre și de case de prostituție — și continuă pênĕ la sfârșitŭ in tonul acesta. Imperatorele din parte-ĭ, spre a complăcea legațiuniĭ romane, a constrânsŭ pe Nichita să condamne tot ce a scrisŭ, și a făcutŭ în contra Bisericeĭ de Roma și ast-fel Humbert a îmbrăcisat acum ca pe un amic intim pe acela care cu câte va ḑile maĭ nainte era un prost, vagabond și archiereticŭ. Acestŭ triumfu al lor i-a încuragiatŭ la o îndresnéla și mai mare.

Se înțelege că conduita așa de arogantă și preentțiunile așa de marí ale ambasadeí Romane nu eraŭ de natură a aduce o pace între ambele Bisericĭ. Patriachul Mihail, de și dispusŭ a seconda pe Imperatorul în stăruințele sale pentru uniune, n'a pututŭ să uite demnitatea sa și a Bisericeĭ sale, până a nu se indigna de purtarea luí Humbert și tovărășilor luĭ, cari încă de la începutŭ aŭ lipsitŭ de respectŭ către el. El s'a abținutŭ de orí-ce comuniune cu dênșiĭ și nu le-a permisŭ a oficia în nicí o Biserică din Constantinopol. Legații Romaní vĕḑêndu că nu esista nicí o speranța de a reuși în

planurile lor. s'a decisŭ a face cel din urmă pasŭ. care a adusŭ completa separațiune a bisericilor. In diua de 16 Iulie 1054, într'o ḑi de Sâmbăta, pe când Biserica —St. Sofia— era plina de ómenĭ și clerul era gata a începe serviciul, legații papali aŭ intratŭ în Biserica și au depusŭ pe altaru urmatorul actu de excommunicațiune, pe care l publicam aci ca unŭ monumentŭ de aroganță și temeritate, care, după cum am ḑisŭ, a săvêrșitŭ separațiunea bisericilor.

„Noĭ. Humbert, cu grația luĭ Dumnedeŭ Cardinal Episcopal al Sântei Biserici Romane; Petru, Archiepiscopŭ de la Amalfi, și Frideric, diacon și cancelariŭ, tuturor fiilor Bisericeĭ catolice. Sântul scaun Roman, cel d'ânteiŭ și apostolescŭ, căruia, ca capŭ, incumbă îngrijirea pentru tóte bisericile, ne-a învrednicitŭ a ne trimite ca apocrisariĭ (ambasadorĭ) în interesul păcii și utilităţiĭ eclesiastice, la acéstă urbe împĕrătéscă (Constantinopol), pentru ca, dupe cum este scrisŭ, să cercetăm și să vedem, déca sgomotul ce de aci a ajunsŭ la urechile sale, este adevĕratŭ sau nu. De aceea să cunóscă, înainte de tóte, gloriosii imperatorĭ, clerul, senatul și poporul acesteĭ urbĭ Constantinopol, și a întregeĭ Bisericĭ catolice, că noĭ am găsitŭ aci causă și pentru mare bucuria și pentru mare întristare. Căcĭ câtŭ privesce pe stâlpi imperiuluĭ și ceĭ maĭ însemnațĭ și înțelepțĭ cetățienĭ, eĭ suntŭ fórte chreștinĭ și ortodocșĭ; cât privesce însă pe Mihail care abusiv se numesce patriarchu, și pe partisaniĭ prostieĭ sale, se sémana în tóte ḑilele în mijlocul eĭ, ziganie de eresiĭ. Căcĭ precum *Simonianiĭ*, eĭ vêndŭ darul luĭ

Dumnedeu; ca *Valesienii*, eĭ castrédă pe óspeții lor și 'ĭ 'naintédă nu numaĭ în clerŭ, ci chiar la episcopat. Ca *Arianii* eĭ rebotéză pe ceĭ botezațĭ în numele trinitațiĭ, maĭ cu séma pe latini. Ca *Donatiștii* eĭ susțin, ca afara din Biserica grecilor, Biserica luĭ Christos și adeveratul sacrificiu și botezŭ a peritŭ din tóta lumea. Precum *Nicolaiții* eĭ permit miniștrilor altaruluĭ sacru casatoriĭ trupescĭ și le apára. Ca *Severianii* eĭ numescŭ blestematá legea luĭ Moise. Ca *Pneumatomachiĭ* sau *Theomachiĭ* au taiatu din simbolu procedarea Sântuluĭ Duhu de la Fiu. Ca *Manicheii*, eĭ, între altele, márturisescu cá orĭ-ce este dospitŭ este însufleţitu. Ca *Nazarenii*, eĭ observá curáţenia trupéscá a iudeilor într'atâta, în cât nu permitu a se boteza copiĭ carĭ moru înainte de a opta ďi de la nascerea lor; și oprescŭ se se împartáșéscá femeile care în timpul menționatŭ sau în nascere se aflá în pericul, saŭ, daca ele sunt pagâne, sa se boteze; și în fine, lásând netunsŭ perul capuluĭ și barba, nu primescu în communiune pe aceia carĭ 'șĭ tundŭ perul și carĭ, dupé obiceiul Bisericeĭ Romane, îșĭ radŭ barba.

Pentru care erorĭ și pentru alte fapte ale sale, Mihail, de și adesea a priimitu admonițiuni din partea Domnuluĭ nostru Leon Papa, totușĭ n'a voitu a se îndrepta. Chiar noue nunţiilor, carĭ voiam a reprima în modu raţional causele atâtor rele, ne-a refusatu presența și orĭ-ce întrevorbire, și ne-a interzisu Bisericile spre a oficia liturgia; precum și maĭ 'nainte închisese bisericile latinilor și, el excommicându-ĭ, ĭĭ persecutase prin vorbe și fapte într'atâta, în cât a anetematizat, în fiiĭ séĭ, scaunul apostolic, și în contra

luĭ se numesce și pênĕ acum patriarchŭ ecumenicŭ. De aceia noĭ nesuferindu unŭ asemenea neaudịtŭ despreţu către Sântul ânteiul și apostolicescŭ scaunŭ, prin autoritatea Sânteĭ și nedespărţiteĭ Treimĭ și a scaunuluĭ apostolicŭ, din partea căruia suntemŭ trimiși, și a tutulor părinților ortodoxĭ din cele 7 concilie și a întregeĭ Bisericĭ catolice, subscrim cum urmédă anatema, cu care Domnul nostru prea respectabilul Papa a amenințatŭ pe Mihail și partisaniĭ seĭ, déca nu s'ar îndrepta :

Mihail, Patriarchul falșŭ, Neofit, care numaĭ de frică a priimitŭ schima monachală, și care este defaimatu pentru multe crime fórte grave ; asemenea împreună cu el și Leo, numitŭ episcopŭ Achridan, și Constantin. Sacelariul luĭ Mihail care a călcatŭ în picióre profane sacrificiele Latinilor, și toţĭ partisaniĭ lor în sus dịsele erori și presumţiuĭ, — toţĭ să fie anatema Maranata împreună cu Simonianiĭ. Arianiĭ Donatiștiĭ, Nicolaițiĭ, Severianiĭ, Pneumatomachiĭ, Manicheiĭ și Nazareni, și cu toţĭ ereticiĭ, și chiar cu diavolul și îngeriĭ seĭ, déca nu s'ar îndrepta. Amin. Amin. Amin".

După acésta legațiunea Romană a părăsitŭ Constantinopol, ca să se întórcă la Roma, și a fost și timpŭ se facă acésta, fiind că totŭ clerul și poporul eraŭ fórte iritațĭ în contra lor. Chiar imperatorul în facia uneĭ asemenea iritațiunĭ a scrisŭ către Patriarchul, cerêndu-ĭ să pronunţe anatema asupra aceluĭ actŭ Romanŭ și autorilor luĭ, iar actul însușĭ să 'l ardă. Mihail a și convocat unŭ Sinodŭ care a criticatŭ fórte aspru conduita ambasadorilor Romanĭ și a pronunţatŭ anatema asupra actuluĭ lor ;

actul însușĭ însă nu l'a arsŭ, ci s'a depusŭ la archiva „spre rușine vecinică și condamnare maĭ mare a autorilor luĭ".

Tot în anul 1054 s'a ținutŭ încă unŭ Sinodŭ numerosŭ în contra latinilor, la care a luatŭ parte și Patriarchul Antiochieĭ și Metropoliții de la Bulgaria și Cipru. Patriarchiĭ de la Alexandria și Ierusalim ne fiindŭ presenți, aŭ trimisŭ consimțimêntul lor, și ast-fel dar tótă Biserica orientală s'a pronunțatŭ încontra Bisericeĭ Occidentale. Tóte încercările ce s'aŭ făcutŭ în urmă pentru unirea Bisericelor, aŭ remasŭ fără nicĭ unŭ resultatŭ, fiind că tot-dé-una Biserica de Roma a persistatŭ în pretențiunile sale, cerêndŭ supunerea Bisericeĭ orientale, iar nu unirea cu ea.

Zotu.

Oficiele eclesiastice

Prima pentadă

(urmare)

IV *Chartofilaxul.*

De și Chartofilaxul ocupă abia al patrulea locŭ în prima pentadă, totuși oficiul seu, atâtu în întindere, câtŭ și în însemnătate a devenitŭ cel maĭ inportartantŭ în Biserica orientală. Pimitivŭ Chartofilaxul, dupĕ cum arată și numele, era însărcinatŭ cu ingrijirea cărților și documentelor bisericescĭ, dupe cum și Chartofilaxul civil era însărcinatŭ cu archivele publice. Maĭ târdiŭ însă i s'aŭ datŭ și alte multe și variĭ însărcinărĭ, și anume:

1. Chartofilaxul era *cancelariul episcopuluĭ.* Ca atare el are supraveghierea și apărarea tutulor drepturilor episcopale. El compune originalele dispositiunilor episcopale și ale documentelor, investindu-le, ca și copiile, cu sub-semnătura sa, cu data și cu sigiliul episcopal. La întrebarea archiepiscopuluĭ Constantin Cabasila de la Dirachiŭ, déca este permisŭ episcopuluĭ a da acéstă însărcinare unuĭ altŭ funcționarŭ, Episcopul Ioan de la Citru a rĕspunsŭ, că numaĭ când Chartofilaxul este bolnavŭ saŭ silitŭ de a absenta, numaĭ atuncĭ se póte da acea sarcină unuĭ altŭ funcționarŭ, și anume secretaruluĭ sinoduluĭ (hypomnematographŭ). In privința documentelor episcopale el are a îngriji de ele sĕ nu fie nicĭ-o-dată în contradicere cu prescripțiunile bisericescĭ. El are a pune în armonia legile civile cu canónele precum și canónele între ele, și sĕ respundă, ca representantŭ al dreptuluĭ canonicŭ, tóte întrebările canonice. Luĭ incumbă asemenea datoria de a se pune în ințelegere cu guvernul, fie spre a obține consimțimentul acestuia pentru in-

troducerea prescripţiunilor bisericescĭ, fie spre a desfiinţa unele legĭ şi privilegie, care împedică prosperitatea Bisericeĭ. Stândŭ aşa de aprópe de Episcopŭ, el se numesce adesea gura şi mâna acestuia.

2. Chartofilaxul este *delegatul permanentŭ al episcopuluĭ*, şi anume :

a) la predicarea cuvêntuluĭ luĭ Dumnedeŭ, care datoriă 'ĭ este impusă deja prin oficiul seŭ, fără ca el să aibă trebuinţă, spre a o esercita, de o deosebită permisiune a episcopuluĭ.

b) *în administraţiunea justiţiei*, şi anume :

α) decă episcopul presideză, Chartofilaxul este membru al dicasteriuluĭ episcopal. El are a expune afacerile care sunt la ordinea dileĭ, a pune întrebările necesarie membrilor şi părţilor şi a compune sentinţa.

β) Din contra în absenţa episcopuluĭ, el este preşedintele deadreptŭ, în tóte afacerile bisericescĭ şi lucrurile disciplinare în contra clericilor şi monachilor. Şi fiindu că el în acestŭ casŭ pronunţă sentinţa independentŭ, în numele episcopuluĭ, de aceea el este obligatŭ, ca şi acesta, se asculte opiniunile celor alţĭ membri, fără a fi silitu să se supună majorităţeĭ.

Afară de acesta el are a supraveghia conduita întreguluĭ clerŭ al Episcopieĭ, a celuĭ înaltŭ şi a celuĭ inferiorŭ şi a cerceta tóte abaterile. Intru câtŭ pedepsele bisericescĭ nu sunt reservate dicasteriuluĭ episcopalŭ, el póte să pronunţe verbal saŭ scrisŭ asemenea pedepse asupra laicilor şi clericilor. La bisericile patriarchale, Cartafilaxul avea acéstă putere disciplinară şi asupra episcopilor din diecesa patriarchală.

γ) Presupunêndu-se că Chartofilaxul este presviterŭ, el are puterea de a duhovnici ; ceva maĭ multŭ, el are şi puterea de a da şi altora acestŭ darŭ, ceea ce alt-fel se cuvine numaĭ episcopuluĭ. Acestŭ dreptŭ se dă Chartofilaxuluĭ prin unŭ decretŭ (ἔνταλμα).

δ) In fine delegaţiunea permanentă a Chartofilaxuluĭ se întinde asupra dreptuluĭ de a permite saŭ nu căsătoria. De

aceea anunțurile logodnelor se facŭ către el; elŭ ține registru lor și. ne fiindŭ vre-unŭ casŭ împedicătorŭ, dă voia înscrisă (βαϊλλα) preoților, de a bine-cuvênta căsătoria. Pentru acestŭ înscrisŭ el nu póte cere nimicŭ, afară numaĭ déca mirele voesce a face unŭ darŭ de bună voie. Déca unŭ preotŭ și-ar permite a săvêrși cununia fără unŭ asemenea înscrisŭ, era pedepsitŭ cu catirisire.

3. Chartofilaxul este *organul Episcopuluĭ pentru serviciul divinŭ interiorŭ* :

a) Prin urmare, nicĭ unui preotŭ din eparchiĭ străină nu este permis a servi cele preoțescĭ, fără a arăta Chartofilaxuluĭ permisiunea episcopuluĭ sĕŭ.

b) Chartofilaxul are a cerceta etatea, cunoscințele și conduita candidaților de hirotonia, și dupĕ o scurpulósă cercetare. dă candidatuluĭ dovada, că este demnŭ a primi hirotonia.

c) El represintă episcopuluĭ pe candidatul de hirotonia.

La alegerile de episcopŭ el face cuvenitele invitațiunĭ către episcopiĭ respectivĭ. La alegerea însășĭ însă, el n'are a se amesteca nicĭ de cum. La hirotonia el represintă pe ipopsifiul archiereilor carĭ săvêrșescŭ hirotonia și înmână luĭ actul de alegere.

d) La liturgia, cândŭ slujesce episcopul, Chartofilaxul are a face, în locul acestuia, chiemarea preoților ca să se împărteșéscă. Acéstă chiemare se face pe baza canonuluĭ VIII-lea apostolicŭ, care dice: »Déca vre-unŭ episcopŭ saŭ presviterŭ. orĭ diaconŭ, saŭ orĭ-care din catalogul preoțescŭ, aducerea înainte făcêndu-se, nu se va împărtăși, să spună causa; și dacă este bine cuvêntată, să fie iertatŭ; iar déca nu o va spune să se aforiséscă, ca unul ce s'a făcutŭ causător de vĕtămare poporuluĭ și a făcut presupusŭ asupra celuia ce a adus-o, că n'ar fi adus-o sănătosŭ«.

4. *Activitatea Chartofilaxuluĭ la sinode și la consiliele episcopale* :

a) Precum Chartofilaxul, ca representantŭ al dreptuluĭ ecclesiasticŭ, stă lângă episcopŭ ca cancelariŭ, ast-fel el apare în acéstă calitate și la ședințele sinodale. El are a da acĭ

deslușire în tóte chestiunile bisericescĭ, a arăta drepturile Metropolieĭ saŭ a episcopieĭ și a presenta cărțile și documentele necesarie, după cererea adunăriĭ.

b) La consiliele episcopale, Chartofilaxul are a ceti protocolul precum și tóte actele. Fiind absentŭ, este înlocuitŭ prin funcționarul care stă imediatŭ după el sau și prin alțĭ inferiorĭ.

Protocólele, pentru care trebue să esiste o anume condică, se facŭ saŭ de Chartofilax însușĭ, saŭ sub priveghierea sa de către notariĭ episcopalĭ.

Pe bada acestor protocóle, saŭ în urma unorŭ ordinĭ speciale ale episcopuluĭ, Chartofilaxul pregătesce disposițiunile și hotărîrile respective, pe care apoĭ după ce le confirmă episcopul, le investesce cu sigiliul și le publică saŭ le trimite părților interesante.

5) *Chartofilaxul are supraveghierea archiveĭ* (Chartofilachiuluĭ). Cea din urmă, și după etimologia numeluĭ, cea maĭ vechiă activitate a Chartofilaxuluĭ este supraveghierea asupra archiveĭ Bisericescĭ, care, întru cât Chartofilaxul funcționeză într'ênsul, se numesce și cancelariă a Chartofilaxuluĭ. Archiva nu trebue să lipséscă la nicĭ o biserică ; în Archivă se păstredă tóte documentele, asupra cărora episcopul pune resoluțiunea: *la acte* (καταστρωθήτω, καταστρωσον). Aci aparținŭ maĭ cu deosebire : Cărțile bisericescĭ și documentele juridice, disposițiunile episcopilor, mesurile guvernuluĭ în afacerĭ bisericescĭ,—și anume, saŭ în original, saŭ în copiă. Aci aparținŭ asemenea și catalógele metropoliților, archiepiscopilor și episcopilor dupe rangul lor, precum și observațiunile, déca o episcopiă s'a înălțatŭ la rangul de metropolie saŭ décă doue episcopiĭ s'aŭ unitŭ, și în genere tóte schimbările în sistema ierarchică.

In fine, el îngrijesce ca tóte objectele usate, întru cât ele aŭ o valóre istorică, să se păstrede la unŭ deosebitŭ locŭ (κιβώτιον).

6. *Ajutoriĭ luĭ Chartofilax* :

Cercul activitățeĭ luĭ Chartofilax fiind așa de întinsă, el este ajutatŭ de deosebiți funcționarĭ bisericescĭ, carĭ, la bi-

sericile mai marĭ, se împartŭ în σεκρετικοί, carĭ ajută pe Chartofilaxul în afacerile sale de cancelaria, și în ἐπισκοπειανοί, carĭ l'ajută la ținerea disciplineĭ bisericescĭ. Pentru esercitarea jurisdicțiuniĭ Chartofilaxul, era ajutat, la Patriarchia de Constantinopol, de douĭ-spre-dece notarĭ.

7. *Privilegiele Chartofilaxuluĭ la marea Biserică de la Constantinopol.* Cartofilaxul de la Marea Biserică, chiar déca era unŭ simplu diacon, avea privilegiul de a ședea înaintea Metropoliților, a archiepiscopilor și a episcopilor la alegerile episcopilor și în adunările bisericescĭ, precum și a procesiunile și sèrbătorele publice. Asemenea el avea dreptul de a purta mitra. Dar aceste privilegie aŭ fost adesea contestate cu multă violență de către episcopĭ, și anume pe baza canonuluĭ XVIII-lea al ântâiuluĭ conciliu de la Nicea și a canonuluĭ 7 al Conciliuluĭ Trulanŭ, care opresce orĭ-ce privilegiare de acestŭ fel a diaconilor. Ceea ce este însă sigur este că, déca deja chiemarea la oficiul Chartofilaxuluĭ se considera ca unu semnŭ de recunóscere a calităților unuĭ clericŭ, apoĭ capacitatea ce el arăta în esercitarea oficiuluĭ sèŭ, îĭ procura dreptul la înaintare. In adevèrŭ, oficiul acesta se consideră ca o trèptă spre demnitatea episcopală, și sunt multe esemple de Chartofilaxĭ, carĭ s'aŭ ridicatŭ la acésta demnitate.

V. Sacellion

1. Insemnătatea luĭ Sacellion este atât etimologicesce, cât și în realitate, aceeașĭ cu a Sacelariuluĭ, numaĭ cu deosebirea că funcțiunile luĭ Sacellion se referŭ la monăstirile de călugărițe; el este supraveghiătorul acestora în acelașĭ sensŭ în care Sacelariul este supraveghiătorul monăstirilor de monachĭ.

2. Maĭ departe Sacellion are supraveghierea asupra caseĭ de corecțiune pe lângă Episcopiă; și fiind că acésta se numesce și σακέλλη, se adaugă și adjectivul μικρά (mică) spre a se deosebi de σακέλλη μεγάλη (casa monastireĭ), precum și Sacellion se numesce *Sachelaru micŭ* saŭ *al doilea,*

spre a se deosebi de Sachelariul propriŭ disu saŭ Sachelariul mare.

3. In legătură cu acésta stă datoria luĭ Sacellion de a visita bisericile din Eparchiă și

a) a îngriji ca să nu se atace drepturile clericilor;

b) a supraveghia conduita, viața casnică și ocupațiunile sciințifice ale clerului;

c) a insista ca bisericile să se conserve în bună stare și ca cărțile, vasele sacre și lucrurile prețióse să fie bine păzite. Asemenea el are a îngriji și pentru regulata ținere a serviciuluĭ divinŭ, și a aplica pedepse pentru abaterĭ micĭ.

4. In fine Secellion ia parte la arendarea bunurilor bisericescĭ.

Din afinitatea acestuĭ oficiu cu acela al Sacelariuluĭ se esplică, că adesea funcțiunile acestora se confundŭ. De aceea ele se potu administra, maĭ alesu la bisericile maĭ micĭ, de unul și acelașĭ funcționarŭ.

VI. Protecdicul (ânteiul dintre ecdicĭ adică defensorĭ sau avocațĭ aĭ Bisericeĭ).

1. Nascerea acestuĭ oficiu.

Una din datoriile Episcopuluĭ este de a apĕra de orĭ-ce nedreptate pe membriĭ turmeĭ ce 'ĭ este încredințată. Dar fiiind că vocea sa nu era tot-d'a-una ascultată, Biserica a cerutŭ de la guvernul civil pentru apĕrarea drepturilor și a libertățiĭ eĭ, instituirea unorŭ ecdicĭ, adică defensorĭ saŭ avocațĭ bisericescĭ, carĭ să apere Episcopia, înaintea tribunalelor, în contra arbitrarităţiĭ autorităţilor civile și să respingă atacurile acelora care, indiferențĭ către pedepsele disciplinare ale Bisericeĭ, violéză prescripțiunile eĭ. Dorința de asemenea ecdicĭ s'a esprimatu în Sinodul de la Cartagine din anul 401 (can. 12) și 407 (can. 3). Așa dar Biserica cerea pentru apărarea eĭ unu institutŭ, cum esista deja de la a doua jumĕtate a seculuĭ IV în viața civilă la orașele municipale. Organisarea acestuĭ institutŭ a urmatŭ în anul 409 prin constituțiunile Imperatorilor Theodosie al II-lea și Honoriŭ, cu importantul adausu, ca ecdiciĭ să fie numaĭ

chreștinĭ și să fie numițĭ cu consimțemêntul Episcopuluĭ și al clericilor. O reorganisațiune a urmatŭ în anul 535 prin a 15-a novelă a împĕratoruluĭ Iustinian, prin care ecdiciĭ bisericescĭ devinŭ adevĕrațĭ magistrațĭ și s'aŭ introdusŭ în totŭ orientul.

Unele orĭ se întrebuințédă în documentele bisericescĭ, în loc de ἔνδικος cuvêntul dicheofilax (δικαιοφύλαξ, păzitorul dreptuluĭ), fiind că în timpurile posteriόre ale dreptuluĭ bizantin, oficiul civil al dicheofilaxuluĭ corespundea oficiuluĭ bisericesc al ecdiculuĭ. Ast-fel s. es. găsim un dicheofilaxŭ pentru Metropolia Ungro-Vlachieĭ pe preutul Daniil Critopulo, care în anul 1370 s'a hirotonitŭ al doilea Metropolitŭ la *o parte* a Ungro-Vlachieĭ, sub numele monachicesc Antim, care, de obiceiŭ, să consideră, după noĭ pe nedreptŭ, ca frate al luĭ Iacint, fostŭ pe atuncĭ Metropolitŭ a *totă* Ungro Valachia (1).

2. Cercul de activitate a ecdiculuĭ.

1. In funcțiunea sa ecdicul represintă, în numele și cu autorisațiunea episcopuluĭ, pe toțĭ aceia carĭ aŭ trebuință de ajutorul Bisericeĭ, și cu deosebire pe aceia carĭ aŭ dreptul de a-lŭ pretinde. La acestia aparținŭ :

a) Aceia carĭ cerŭ a fi primițĭ în Biserică. Protecdicul 'ĭ prepară pentru primirea botezuluĭ și regulézā să se catechisescă de către unul din ecdici supușĭ luĭ.

b) Orfaniĭ și vĕduvele.

c) Toțĭ aceia carĭ sunt persecutațĭ din partea puternicilor.

---

(1) Opiniunea cum că Daniil (sau Antim) a fostu frate al luĭ Iacint se bazézā numaĭ pe unu locu din epistola acestuia către Patriarchu prin care 'lu rogă a hirotoni pe Daniil în locul sĕu Metropolitŭ a tótă Ungro-Vlachia. (Acta Prtriarchatus Constantinopolitani. Vol. 1, pag. 533). Aci el numesce pe Daniil *frate*, dar nimicŭ nu ne îndreptăţesce a lua cuvêntul în sensu trupescŭ, maĭ cu sémă că nicĭ în declaraţiunea lui Daniil (ibid. pag. 532), nicĭ în actul sinodicescu (ibid. p. 535) nu se face nicĭ o menţiune de acésta. Din contra însă conţinutul declaraţiuneĭ, ce a trebuitŭ să dea Daniil : că se va feri de ori-ce intrigă în contra luĭ Antim, vorbesce în contra uneĭ asemenea legăturĭ naturale între eĭ.

d) Aceia cari suntŭ în pericol de a perde libertatea lor, saŭ a devenitŭ prisonierĭ saŭ sclavĭ.

e) Aceia cari, condamnațĭ pentru delicte maĭ multŭ sau puținŭ grave, se credŭ în dreptŭ a invoca intervenirea Bisericeĭ pentru ușurarea pedepseĭ lor; saŭ cari refugiază la Biserică pe basa dreptuluĭ de asil. Ecdicul cercetadă causa și saŭ le acordă asilul, saŭ ĭ silesce să părăsescă locul de refugiŭ.

f) Economul Bisericeĭ, când este acusatŭ și datŭ judecățiĭ.

II. In privința judecăților, drepturile ecdiculuĭ se resumă în urătorele puncte:

a) El citédă pe ceĭ acusațĭ de către unŭ clericŭ și, déca eĭ după treĭ citațiunĭ nu se înfățișadă, propune a fi judecațĭ în lipsă.

b) El face cuvenita instrucțiune asupra tuturor abaterilor bisericescĭ.

c) El judecă abaterĭ maĭ ușóre, după care însă opiniunea sa o supune Episcopuluĭ.

d) El judecă asupra culpabilitățiĭ acelora cari refugiadă la Biserică.

e) El ar edreptul a trage înaintea tribunaluluĭ séŭ pe aceia cari urmărescŭ pe refugiațĭ în Biserică, și stăruesce ca Biserica să nu viă în posițiunea de a preda justițieĭ civile pe aceia cari aŭ cerutŭ ajutorul eĭ.

III. Ca locoțiitor al Chartotilaxuluĭ apare ecdicul:

a) în câte-va documente pe care în contra regulei le compune ecdicul;

b) în al 23-lea canon al Conciliuluĭ de la Chalcidon, care impune protecdiculuĭ datoria de a da afară din orașŭ pe aceĭ clericĭ cari fără se aibă vre o afacere saŭ chiar fiind excomunicațĭ de episcopul lor, mergŭ la Constanotinopol și facŭ turburărĭ.

c) în Constituțiunea luĭ Iustinian din anul 528 Martie 1, care prescrie ca ecdicul împreună cu exarchul bisericesc și doĭ protopresviterĭ să inspectede pe clericĭ în prinvința ținereĭ regulate a serviciuluĭ divinŭ și să propună destituirea acelora, cari n'ar implini datoriile lor.

3. Protecdicul.

La bisericile episcopale unde trebuințele eraŭ maĭ multe se numeaŭ maĭ mulțĭ ecdicĭ, cari atuncĭ terminaŭ afacerile ce incumbă acestuĭ oficiŭ, în comună înțelegere sub președenția Protecdiculuĭ. La bisericele care se afla numaĭ unŭ ecdicŭ, el purta titlul de protecdicŭ.

Ânteitatea ce avea protecdicul între colegiĭ seĭ, consista la începutŭ într'acésta, că el nu ocupa, ca acestia, al optulea loc între clericiĭ superiorĭ aĭ choruluĭ stângŭ, ci ânteiul rangŭ în a treia pentadă; iar Patriarchul Grigorie al II-lea Xifilin (1193—1199) a hotărîtŭ, ca în viitorŭ protecdicul să facă parte din ânteia pentadă, ca al șeselea membru, care hotărîre s'a aprobatŭ și s'a introdusŭ în Biserică.

Zotu.

Românii din Transilvania și Ungaria trecu printr'o nouă încercare; adecă prin aceia de așí perde limba lor din scólele, care suntŭ întreținute cu fondurile proprii naționale. Guvernul Austro-Ungarŭ a elaboratŭ unŭ proiectŭ de lege, prin care limba românésca este redusă la o limbă tolerata în scólele românescĭ!... Biserica din Transilvania și cu acéstă ocasiune șĭ-a făcutŭ datoria, ca tóte bisericile Românilor din toțĭ timpii. Și pentru ca lumea să se convingă, că la Românĭ între Biserică și poporu este unitate și identitate de interese, dămŭ aici Protestele Prelaților românĭ aĭ Bisericilor din Austro-Ungaria.

Representațiunea

înaintă caseĭ representanților Ungarieĭ de Escelenția Sa Prea Sânțitul Archiepiscopŭ și Metropolitŭ **Miron Romanul,** *în numele bisericeĭ greco-orientale române din Transilvania și Ungaria.*

Nr. 19. M.

Prea onorabilă casă representativă!

Biserica greco-orientală română din Ungaria și Transilvania, carea între împregiurărĭ vitrige a fostŭ espusă seculi întregĭ la grele suferințe, îndată ce din părintésca îngrigire a prea înalteĭ case domnitóre și din buna-voință legislațiunei fu primită în rendul bisericelor și confesiunilor libere și egalŭ îndreptățite din patriă, — conformŭ sublimeĭ sale misiunĭ și-a luatŭ între primele sale îngrigirĭ: a îmbrăcișa în propia sa sferă de activitate educațiunea poporuluĭ, și a înlesni după putința credincioșilor seĭ, carĭ năsuescŭ la cultură maĭ inaltă, calea cătră sciință.

Pe când de o parte biserica acésta privesce cu bucuria sufletéscă și cu încordatŭ dorŭ de progresŭ la resultatele, produse pe terenul cultural, carĭ în proporțiune cu mărginitele eĭ puterĭ materialĭ se pot dice că suntŭ îndestulătóre, pe atuncĭ de altă parte vine deprimătóre pentru credincioșiĭ acesteĭ bisericĭ și stĕrnesce și în autoritățile eĭ superióre îngrigirĭ îndreptățite acea împregiurare, că regimul statuluĭ a asternutŭ prea onorabileĭ case representative unŭ ast-fel de proiectŭ pentru regularea instrucțiuneĭ la gimnasiĭ și la scólele realĭ, care tinde a scirbi în modŭ simțitoriŭ autonomia bisericeĭ greco-orientale române, — basa esistențeĭ sale, — și a lăsa în mare parte desconsiderate interesele culturalĭ ale acesteĭ bisericĭ.

Când în urma reclamelor intețitóre din partea tuturor eparchielor, 'mĭ iaŭ voiă din posițiunea mea oficială a presenta prea onorabileĭ case representative îngrigirile acestea ale bisericeĭ greco-orientalĭ române, facŭ maĭ ânteiŭ, pentru a marca posițiunea bisericeĭ mele, acea observare : că biserica greco-orientală română, după desvoltarea eĭ canonică și după dispozițiunile clare ale legilor cardinalĭ, ce suntŭ în vigóre, cuprinde locŭ în rĕndul bisericilor autonome din patriă, și ca atare este îndreptățită între marginile legilor țĕriĭ a conduce și regula indepedentŭ afacerile sale nu numaĭ celea strâns bisericescĭ, ci tot-o-dată și celea scolastice și fundaționalĭ, și a le administra și dirige acelea indepedentŭ prin organele sale propriĭ, remăindu neastinsŭ dreptul de suprema inspecțiune a statuluĭ.

Biserica greco-orientală română, sciindŭ că chiămarea legislațiuneĭ nu este a restringe seŭ chiar a detrage drepturile date și asecurate prin lege, ci maĭ vĕrtosŭ a le estinde tot maĭ tare, conformŭ justelor pretensiunĭ ce se desvóltă, — esperiéză cu nedumerire îndreptățită : că maĭ alesŭ pe terenul instrucțiuneĭ publice s'aŭ introdusŭ deja ast-fel de instituțiunĭ regnicolarĭ, carĭ cu abatere de la legile cardinalĭ făcute pentru asecurarea confesiunilor și a naționalităților din patriă, sgudue autonomia bisericeĭ și în viéța practică înnapoiază interesele eĭ culturalĭ ; iar în amintitul proiectŭ

de lege, vede unŭ pasŭ noŭ în acea direcţiune, carea resturnându în cele din urmă cu totul autonomia bisericéscă, póte periclita chiar şi esistinţa bisericeĭ înséşĭ.

Consciă de posiţiunea sa autonomă şi de drepturile eĭ, ce curgŭ din acea biserică greco-orientală română organisată în modu legal pe basa principiuluĭ de naţionalitate, nu póte fi indiferentă, déca credincioşiĭ seĭ învaţă şi se cultivescŭ in ast-fel de institute, unde spiritul religiosŭ nu se respândesce în direcţiunea şi mésura recerută, seŭ unde consciinţa naţională — basa intreguluĭ nostru organismŭ — nu se cultivă de ajunsŭ, ba din contră, biserica acésta chiar pentru aceea caută cu îngrijire specială a 'şĭ ridica scolĭ popularĭ şi institute superióre cu propriul seŭ caracterŭ confusional, şi cele esistinte a şi le instrui în modŭ conrespundătoriŭ : pentru că lipsa acestora din punctu de vedere al intereselor eĭ confesionalĭ şi în parte al celor naţionalĭ, nu o potŭ suplini de ajunsŭ nicĭ institutele de statŭ, nicĭ celea de alte confesiunĭ.

Dar precum de o parte biserica greco-orientală română ţine multŭ la interesele religióse şi naţionalĭ ale credincioşilor seĭ : chiar aşa de altă parte 'şĭ îndréptă tot-de-una îngrigirea într'acolo, ca atinsele interese vitali ale sale se le ţină în cea maĭ strênsă legătură cu interesele statuluĭ, şi în special se înrĕdăcineze adêncŭ în inimele tinerimeĭ sale studióse patriotismul—suprema virtute cetăţenéscă—dorindŭ ast-fel a cresce statuluĭ cetăţenĭ credincioşĭ şi folositorĭ. Aşa dar alipirea firmă a autorităţilor şi a credincioşilor bisericeĭ greco-orientale române către religiunea şi naţionalitatea lor, şi îngrigirea lor din adinsŭ de acestea, nu póte fi esceptionată din punctul de vedere alŭ intereselor de statŭ şi anume alŭ patriotismuluĭ, fără numaĭ déca s'ar ridica la valóre ca principiŭ de statŭ teoria : că într'unŭ statu preste totŭ nu este permisŭ a se suferi maĭ multe religiunĭ seŭ maĭ multe naţionalitaţĭ ; ceea ce însă la noĭ, între specialele nóstre relaţiunĭ, nu se póte susţinea.

Durere ! când amintitul proiectŭ de lege vrea cum-va se smulgă din mânele confesiunelor autonome instrucţiunea

scólelor medii; când pentru limba maghiară, ca limba oficială a statuluĭ, vrea sĕ ocupe terenŭ la tóte institutele de învĕțămêntŭ preste marginele îndreptățireĭ și cu restrîngerea celor-l'alte limbĭ ale patrieĭ, și când acela vrea sĕ estindă dreptul de dispunere al regimuluĭ, aprópe nemărginitŭ, și asupra scólelor mediĭ confesionalĭ: se vede, că prin acestea proiectul voiesce sĕ facă servițe nu chiar desvoltăriĭ în direcțiunea naturală a poporațiuneĭ din patriă de diferite religiunĭ și naționalitățĭ, nicĭ intereselor eĭ pentru o cultură temeinică: ci maĭ vértosŭ aceluĭ fatal curentŭ politicŭ, care purcedindŭ din o coprindere greșită a relațiunilor și a intereselor vitalĭ ale patrieĭ, 'șĭ-a luatŭ de scopŭ maghiarisarea popórelor nemagiare din patriă.

Adeveratŭ că proiectul din cestiune tinde a regula trebile instrucțiuneĭ pentru tóte confesiunile in uniformitate, și abstrăgêndŭ de la o mică escepțiune, nu face osebire între confesiunile din patriă cunoscute după naționalitatea lor de maghiare seŭ nemaghiare, cea ce la aparință trece de argumentu în contra cuprinderiĭ de maĭ susŭ; eĭ! dar chiar acestŭ coloritŭ, adecă conservarea egalitățiĭ de dreptŭ a confesiunilor, face sĕ apară și maĭ bine punctul cardinal al proiectuluĭ, care conbinândŭ tóte, se vede pusŭ pe acea: ca maghiarisarea compatrioților de naționalitate nemagiară sĕ se ducă în deplinire fie chiar și cu prețul autonomieĭ tuturor confesiunilor, supunêndŭ pe credincioșiĭ bisericilor de naționatitate nemaghiară la unŭ ast-fel de sistemŭ de instrucțiune publică, care sĕ-ĭ siléscă a-șĭ neglige propria lor liimbă maternă și prin acésta sĕ-i tragă în calea maghiarisăriĭ, pe când în cele-l'alte e tréba regimuluĭ, a aplica față de singuraticele confesiunĭ, după propriele sale vederĭ, gradurile de rigóre seŭ de favorŭ, ce 'ĭ staŭ în putere.

Cum că tótă intențiunea proiectuluĭ de lege din cestiune se unesce în acestŭ punctŭ de mânecare, se vede apriatŭ din dispozițiunile cuprinse în acelașĭ, după carĭ maĭ ântâiŭ în tóte gimnasiile și scólele realĭ de Statŭ, ce se vor înființa de noŭ, limba de propunere nu póte fi alta, de câtŭ numaĭ cea maghiară (§. 39), apoĭ limba singuraticelor ținuturĭ,

déca ea nu e cea maghiară, la tóte gimnasiile și scólele reali, prin urmare, și la celea confesionalĭ se póte propune numaĭ ca studiu estraordinaru, ascultătorilor bene-volí, și încă ast-fel că corpul profesoral póte eventual opri pre singuraticiĭ interesațĭ de la învĕțarea eĭ (§§. 9, 78), fiindŭ ministruluĭ reservatŭ a statori dimensiunea studiilor obligate eventual așa, ca propunerea sistematică a limbelor provincialĭ să devină imposibilă (§. 77) ; pe când legea cardinală despre egala îndreptățire a naționalităților, anume Art XLIV. §. 17 și 18 din 1868, asecură limbelor nemaghiare din patriă unŭ terenŭ maĭ largŭ de cultivare și pune deosebĭ în vedere îngrigirea statuluĭ, ca »cetățeniĭ patrieĭ, de orĭ-ce naționalitate, carĭ conlocuescŭ în mase maĭ marĭ, sé se pótă cultiva, în apropierea ținutuluĭ locuitŭ de eĭ, în limba lor maternă, până acolo, unde se începe cultura maĭ înaltă academică.«

O trăsură caracteristică a atinsuluĭ proiectŭ de lege este : că el pune cum-va sub pază polițială tótă mișcarea confesiunilor în trebile scolarĭ, prin ce voiesce a inarticula în legile patrieĭ neîncrederea, esprimată pe față în motivarea ministerială cătră ceĭ de naționalitate nemaghiară ; pe când confesiunile, și între acestea și biserica greco-orientală română, precum aŭ făcutŭ în trecutŭ marĭ servițíe țĕreĭ prin îngrigirea scólelor sale, așa și în viitoriŭ totŭ numaĭ statuluĭ voiescŭ în urma urmelor a sacra întregŭ resultatul interesăreĭ și a ostenelelor sale sumptuóse in partea învĕțămĕntuluĭ ; așa dar neîncrederea ce respiră din acestŭ proiectŭ de lege, și ținerea în acestŭ modŭ a confesiunilor de naționalitate nemaghiară sub ochiĭ polițialĭ, déca pondul principal nu se pune pe maghiarisare, nu numaĭ că nu are temeiŭ, ci fiind-că neîncederea după natura eĭ produce neîncredere reciprocă, póte fi și stricăciósă pentru interesele maĭ înalte ale statuluĭ, maĭ vĕrtosŭ între referințele politice de astă-dĭ, nu de totŭ consolidate, după a cărora cumpenire matură ar trebui sĕ se cultive cu tot adinsul in sinul popórelor patrieĭ de diferite religiunĭ și naționalitățĭ, alipirea con-

scià cătră statul bine compactŭ adecă petriotismul, prin respectarea tuturor pretensiunilor juste și ecuitabilĭ.

Ast-fel de neîncredere s'a esprimatŭ deja față de Biserica greco-orientală română și prin acea, că pe când la compunerea acestuĭ proiectŭ de lege și maĭ apoĭ la pertractarea luĭ, începută deja în sub-comisiunea de instrucțiune publică a caseĭ representative, cele-alte bisericĭ invitate deadreptul spre acestŭ scopŭ, aŭ putută incurge în faptă prin representanțiĭ și bărbațiĭ lor de specialitate : pe atuncĭ Biserica greco-orientală română din patriă, carea numĕră aprópe două milióne de suflete, neamintindŭ pre cea sêrbéscă, la pregătirile acestuĭ obiectŭ însemnatŭ și de mare importanță s'a delăturatŭ cu totul. Nu voiescŭ a privi acésta ca o espresiune de ură séŭ chiar de dispreţŭ, înse la tótă întêmplarea acésta e o ast-fel de procedură, carea nicĭ cu egala îndreptățire de statŭ a confesiunilor, nicĭ cu relațiunile proprie ale bisericeĭ greco-orientalĭ române, dar nicĭ cu tactul bunŭ nu se póte motiva.

Biserica greco-orientală română, privind tréba învĕțămêntuluĭ din punctul de vedere al statuluĭ, nu póte avea și nicĭ nu are nimicŭ în contră, ca legislațiunea sĕ determine minimul studielor obligate, carĭ sĕ se propună în scólele medie, și preste totŭ sĕ indegeteze esența instrucțiuneĭ publice ; de asemene nu are nimicŭ în contră nicĭ la acea, ca regimul statuluĭ, în puterea dreptuluĭ de supremă inspecțiune, sĕ controleze în modŭ convenabil posițieĭ confesiunilor întocmirea conrespundĕtóre a institutelor de învĕțămêntu confesional, precum și resultatele învĕțămêntuluĭ ; când însĕ proiectul de lege din cestiune intenționédă a transpune în competința regimuluĭ de statŭ partea cea maĭ mare din acele drepturĭ și agende în sfera scólelor medie, carĭ până acum le esercia, respective le prevedea indepedentŭ însĕșĭ confesiunile autonome, maĭ atrăgândŭ în parte și cualificarea profesorilor : în contra acesteia Biserica greco-orientală română e silită în interesul autonomieĭ sale asecurate prin lege, a 'șĭ ridica vocea susŭ și tare, cu atâta maĭ vêrtosŭ : căcĭ când acéstă Biserică doresce a 'șĭ regula liberŭ

tóte afacerile învěţămentuluĭ în sfera autonomieĭ sale, ea nu vrea sě se ascundă nicĭ dinaintea intereselor statuluĭ, nicĭ a recerinţelor uneĭ adeverate cultivărĭ sciencifice ; din contră, punĕnd ea mare pondŭ pe avantagele unuĭ sistemŭ de invěţămĕntŭ cât se póte uniform, precum şi până acum la întocmirea institutelor séle de învěţămĕntu a fostŭ cu atenţiune la interesele statuluĭ şi la sistemele de învěţămĕntŭ introduse la alte institute de aceeaşĭ categoriă : aşa în şi viitorŭ avĕndŭ acestea în vedere, voesce a emula — în ce privesce resultatele instrucţiuneĭ în scólele medie — atâtu cu institutele medie ale statuluĭ, câtu şi cu cele ale altor confesiunĭ, dorindu tot-o-dată a asigura prin acésta institutelor sale şi dreptul de publicitate.

Abea póte fi îndoială, că décă în afacerile scólelor medie ale confesiunilor s'ar da regimuluĭ de statu acel dreptŭ de ingerenţă imediată şi de dispunere aprópe nemărginită, pe care proectul de lege intenţionéză a'l estinde şi statori până la cele maĭ neînsemnate minuţiosităţĭ,—pe câtŭ timpŭ la noĭ sustă nefericita discordiă naţională, a căreĭ esistinţă nu se póte nega, şi carea fórte viŭ se manifestéză în asuprirea celor maĭ slabĭ, — urmările triste ale amintituluĭ dreptŭ de ingerinţă şi de dispunere vor lovi maĭ cu sémă bisericile de naţionalitate nemaghiară, urmărĭ, pe carĭ afară de vecsaţiunile şi de alte neplăcerĭ ce potŭ interveni, ni le pregătesce însuşĭ proiectul de lege ca o sabiă a luĭ Damocle, când pune în vedere lipsirea scólelor medie confesionale de dreptul de publicitate, eventual închiderea acelora şi — aşa dicĕndŭ — confiscarea averilor lor ; spre ce se potŭ cualifica de motive suficiente nu numaĭ unele defecte neînsemnate în arangiamĕntŭ, ci laurmă chiar şi zelul confesiunilor pentru propria lor conservare.

Proiectul de lege, în urma motivăriĭ ministeriale, presupune despre institutele confesionale de învěţămĕntŭ, că acestea potŭ deschide terenŭ la rele moralĭ şi direcţiunĭ contrariĭ statuluĭ, carĭ în cele din urmă numaĭ prin închiderea provisoriă séŭ definitivă a institutelor s'ar putea vindeca radical. Ce privesce biserica greco-orientală română şi in-

stitutele eĭ, provocându-mĕ la credința acesteĭ biserici documentată în toțĭ timpiĭ cătră tronŭ și statŭ și la loialitatea, ce n'a părăsit-o nicĭ-o-dată, trebue sĕ protestezŭ în contra presupunereĭ de maĭ susŭ cu acea observare : că décă în adevĕrŭ ar obveni la institutele vre-uneĭ bisericĭ ast-fel de rele moralĭ séŭ nisuințe contrarie statuluĭ, în contra cărora ar trebui sĕ se aplice remediile și represaliile prevedute în proiectul de lege : atuncĭ nu numaĭ ar trebui închise definitivŭ cu putere guvernială ast-fel de institute, ci ar trebui tot-o-dată delăturate și respectivele autoritățĭ bisericescĭ superióre, carĭ nu potŭ séŭ nu vreŭ a vindeca ast-fel de rele ; dar fiind-că așa ceva nu se póte presupune despre nicĭ o confesiune din patriă acéstă disposițiune rigurósă a proiectuluĭ, transpusă în lege, ar presenta referințele nóstre interne într'o colórea, carea nicĭ de cât nu corespunde adevĕruluĭ.

Pe terenul legislațiuneĭ maĭ nouĕ este o aparițiune caracteristică acea disposișiune a proiectuluĭ de lege, după care gimnasiele și scólele reale confesionale, și preste totŭ confesiunile și bisericele nu potŭ nicĭ cere nicĭ primi ajutóre și sprijinŭ material de la statele din afară, și de la domnitoriĭ séu regimele acelora. Precum acéstă disposițiune, după cum e sciutŭ s'a desvoltatŭ ca material la unŭ proiectŭ de lege, dintr'unŭ casŭ obvenitŭ la unŭ gimnasiŭ greco-oriental românŭ, așa e afară de îndoială, că ascuțitul eĭ este îndreptatŭ cu deosebire contra învĕțămêntuluĭ bisericeĭ greco-orientale române ; pentru că pot fi casurĭ singuratice, și se potŭ desvolta din când în când ast-fel de relațiunĭ, carĭ din punctŭ de vedere al intereselor maĭ inalte de statŭ îndreptățescŭ pre regimŭ la ast-fel de mĕsuri : dar a le transpune acelea din cadrele dreptuluĭ internațional într'o lege de instrucțiune publică, și totŭ atuncĭ a face escepțiune în favorul ordurilor monachalĭ ale uneĭ religiunĭ, carea de secolĭ s'a împărtășitŭ în abundență de tóte favorurile : acésta este signalul aceleĭ intențiunĭ : ca bisericeĭ greco-orientale române, carea de secolĭ a fostŭ espusă la lipse deprimătóre, să i se ia tótă posibilitatea, de a putea ținea concurență în

tréba înființării și instruării institutelor de învĕțămêntŭ cu cele-l'alte confesiunĭ, carĭ parte încă de la opera cea mare a întemeierii patrieĭ se bucură de abundantele donațiunĭ ale statuluĭ, parte maĭ târdiŭ, însă totușĭ în seculiĭ trecuțĭ și-aŭ eluptatŭ o ast-fel de posițiune în statŭ, carea le a făcutŭ posibilă desvoltarea și starea favorobilă materială, în carea se află; pe când biserica greco-orientală română, carea multŭ maĭ târdiu s'a eliberatŭ și carea din cause colegate cu tristul eĭ trecutŭ a remasŭ și materialmente îndărĕtŭ, ce privesce îngrigirea institutelor sale de învĕțămêntŭ fiind lipsită de orĭ-ce ajutoriŭ din partea statuluĭ, e avisată esclusivŭ la dinariĭ seĭ propriĭ.

Biserica greco-orientală română, credinciósă și devotată statuluĭ, tot-de-una a respectatŭ legile și conformŭ acestora limbele oficiale ale statuluĭ, și în special pune mare pondŭ pe acea, ca tinerimea, ce se pregătesce pentru sciințele maĭ înalte, se învețe cu temeiŭ limba maghiara, nu numaĭ pentru că acésta în timpul maĭ noŭ a devenitŭ limbă oficială de statŭ, ci și pentru că între impregiurările nóstre limba maghiară este unŭ factorŭ însemnatŭ pentru cultivarea sciințifică; însĕ acele disposițiunĭ ale proiectuluĭ de lege: ca testimoniile de maturitate în institutele confesionale cu limba de propunere nemagiară, sĕ nu se estradée în limba de propunere a institutuluĭ, ci în cea maghiară (§§. 38, 89), apoĭ ca riguróse le candidaților la profesură sĕ se facă asemenea în limba maghiară (§§ 69, 71), și ca preste totŭ sĕ se pretindă de la fie-care profesor confesional, fără privire la specialitatea luĭ, ca sĕ cunóscă limba și literatura maghiară, cursul desvoltăreĭ acesteia și opurile scriitorilor maĭ însemnațĭ maghiarĭ (§§ 60 62, și 69): tóte acestea suntŭ pretențiunĭ trecute preste scopul propriŭ al instrucțiuneĭ publice, carĭ nu numaĭ taie în drepturile de autonomiă ale bisericeĭ, ci încă și îngreuiédă fórte mult cualificarea profesorilor confesionalĭ, și dovedescŭ că la studiarea disposițiunilor luate în proiectul de lege în favorul limbeĭ maghiare, s'a perdutŭ din vedere aceea: că și în causă de limbă orĭ-ce pretențiune

esagerată póte produce resensŭ și póte zădărnici și cea mai bună intențiune, că dară prin aplicarea uneĭ ast-fel de sile limba maghiară póte numaĭ sĕ perdă din puterea sa atractivă, în locŭ ca sĕ se facă plăcută în cercurĭ câtŭ maĭ estinse și ast-fel sĕ 'șĭ asigure generalisarea, ce se póte ajunge treptatŭ precum acésta între alte împregiurărĭ maĭ că i sucese limbeĭ germane, carea e maı depărtată de noĭ.

Pe când de o parte proiectul de lege de sub întrebare îmbrăcișaze limba maghiară cu cea maĭ căldurósă îngrigire și îĭ dă avantagele ce trecŭ preste îndreptățire : pe atuncĭ de altă parte el eschide maĭ de totŭ posibilitatea, ca în rêndul tinerimeĭ bisericelor de naționalitate nemaghiară scolariĭ greco-orientalĭ românĭ, și cu deosebire aceia, carĭ se pregătescŭ pentru cariera preoțéseă seŭ învețătorescă, se pótă înveța din temeiŭ propria lor limbă maternă, carea conformŭ legilor din vigóre și după prescriptele statuluĭ organicŭ al bisericeĭ greco-orientale române, prevĕdutŭ cu preaînaltă sancționare, în administrarea internă și mare parte și în corespondențe cu autoritățile, e singura limbă oficială a bisericeĭ ; apoĭ preste tóte acestea scólele medie de naționalitatea română se aducŭ prin proiectul de lege în acel contrastŭ, că limba lor de propunere póte fi cea română (§ 79), dar și în acestŭ casŭ însășĭ limba română se póte învĕța numaĭ ca studiŭ estraordinariŭ, în óre estraordinare (§§ 4, 5, 6, 7, 9, 77, 78).

Fața cu unu proiectŭ de lege, care — după cum e și cel de sub întrebare — periclitéză caracterul național al bisericelor de limbă nemaghiară, trebue sĕ se ia cu deosebire în băgare de sémă o împregiurare faptică, cu carea cercurile agitatóre și celea decidetóre — așa se vede — nu suntu aplecate a-'șĭ trage séma, și acéstă împregiurare este : că în tóte clasele naționalităților compacte nemaghiare din patriă în așa gradŭ este desvoltată consciința naționalitățiĭ sale propriĭ, în câtŭ acésta nu se maĭ póte sugruma, aplicese în contră-ĭ orĭ-ce sistemŭ seŭ orĭ-ce mĕsurĭ. O consciință este acésta carea — ca bună óră și la naționalitatea maghiară — fiind

nutrită prin stima de sine, se radimă pe base moralĭ, și din aceste base șĭ ia putere și pentru apărarea sa. — Orĭ-ce încercare, așa dară, carea tinde la suprimarea consciințeĭ de naționalitate, pre lângă aceea, că vatemă interesele bisericelor naționalĭ, póte totŭ-o-dată cresce până la o greșală politică, carea pentru liniscea internă a cetățenilor și deopotrivă pentru interesele maĭ înalte ale statuluĭ póte sĕ nască urmărĭ dăunóse, ale cărora delăturare posibilă este o datoriă de consciință pentru fie-care patriotŭ.

Și togma pentru că așa este, și pentru că Biserica greco-orientală română în credința și alipirea sa, care nime nu i-o póte trage la îndoială, voiesce sĕ fie tot-de-una statuluĭ spre servire și se adoperă a promova din tóte puterele interesele statuluĭ, aduse în consonanță cu ale sale propriĭ, — șĭ ia voiă, pentru apĕrarea intereselor sale vitalĭ, a înfățișa în cele de maĭ susŭ întemeiatele sale ingrigirĭ cu privire la proiectul de lege pentru instrucțiunea în gimnasiĭ și scólele realĭ, și prin umilita mea representațiune presentă a se apropia de prea onorabila casă representativă cu aceea rugare: ca luândŭ de basă principiele cardinalĭ, carĭ singure potŭ asecura tăria, puterea și prosperarea statuluĭ, adică sublimele principiĭ de libertate, egalitate și frățietate, carĭ eschid orĭ-ce suprémația fie religionară fie națională, — sĕ binevoéscă înainte de a pertracta în special amintitul proiectŭ de lege pentru gimnasiĭ și pentru scólele realĭ, a'l inapoia domnuluĭ ministru de culte și instrucțiune publică cu acea îndrumare: ca sĕ-'l aducă în consonanță cu legile cardinalĭ ale patrieĭ, carĭ asigură autonomia confesiunilor și drepturile naționalităților, și ast-fel prelucratŭ cu ascultarea confesiunilor și între acelea și cu a bisericeĭ greco-orientale române, sĕ 'l aștérnă într'o redactare nouă.

Cuvintele mele de încheere le cuprindŭ în aceea ferbinte rugăciune: ca a-tot-puternicul îngrigitorŭ al singuraticilor și al popórelor, spiritul păceĭ și al dreptățiĭ, sĕ se pogóră preste bărbațiĭ, carĭ conducŭ destinele națiuneĭ, sĕ-ĭ lumi-

neze. și se ia în scutul seŭ scumpa nóstră patria, Ungaria!

Sibiiŭ. 8 (20) Februariŭ, 1882.

În numele bisericeĭ greco-orientale române din Ungaria și Transilvania:

Miron Romanul m. p.
Archiepiscop și Metropolit.

Representaţiunea

capitolului metropolitanŭ greco-catolic din Blaj, adresată către dieta unguréscă, contra proectului de lege a reformei gimnasielor şi a scólei reale.

Inaltă şi prea stimată cameră a deputaţilor!

»Proectul de lege relativŭ la instrucţiunea gimnasială şi cea din scólele reale, care a fostŭ depusŭ spre desbatere pe masa prea stimatei Camere a deputaţilor, este fórte pericolosŭ şi pentru Biserica catolică de ritul grecescŭ; de óre-ce elŭ după forma şi aparenţa esterióră se împarte în tóte acele categorii şi grupuri caracteristice, conformŭ cărora aŭ esistatŭ în realitate până acuma acele institute de învĕţămêntŭ şi póte vor putea esista şi pe viitorŭ, celŭ puţinŭ considerate din punctul de vedere al înfiinţărei lor; totuşi déca se va considera spiritul proiectului de lege, se pare, că acela pentru viitorŭ voiesce a da instrucţiunei o altă direcţiune, de cât cea de până acum şi condurei acelia o altă directivă, condusŭ fiind de două idei principale, care realisate suntŭ în stare, ca cu timpul pe terenul instrucţiunei scólelor medie să rădice ori-ce categorie şi deosebire şi a face acele institute de învĕţămênt, chiar fiind confesională şi de origină naţionale diferită, uniformă şi relativŭ la instrucţiune numai cu o singură limbă.

»Una din ideile principale se esprimă în tendinţă, prin care guvernul instrucţiunei sub titlul »supraveghierei statului«, ar putea, prin organele sale, lucra într'acolo, de a supune tóte scólele medie ale ţĕrei şi chiar acele ale corporaţiunilor confesionale influenţei sale directe şi a le face dependinte de aceea în modŭ definitivŭ.

«Cine cetesce proiectul de lege nepreocupatŭ și cu atențiune pătrudĕtóre, póte să se convingă prea ușor despre adevĕrul acesteĭ aserțiunĭ; pentru că séŭ va lua în considerare acele principiĭ, ce se referescŭ la organisațiunea scólelor medie confesionale și tractarea lor, orĭ va percurge la acele disposițiunĭ, carĭ mărginescŭ planurile lor de învĕțămênt și manualele lor; apoĭ póte să vadă în modŭ clar, că acestŭ proiectŭ de lege desconsideră cu o mare ușurință acea independență a corporațiunilor confesionale, care le compete acestora, ca corporațiunĭ independente față cu propriele lor bisericĭ și scóle, ce suntŭ condiunile de esistență a lor ca corporațiunĭ confesionale în modŭ firescŭ și care față cu biserica catolică de la înființarea eĭ a fostŭ recunoscută în decursŭ de seculĭ și că autonomia lor, a căreĭ chemare este a conserva institutele de învĕțămêntŭ al confesiunelor, ca propriele lor creațiunĭ și propriele lor instituțiunĭ, sub conducerea și esclusiva lor diposițiune, în mare parte este stirbită și aprópe făcută ilusorică.

«Așa proiectul de lege din cestiune permite, ba chiar ordonă ca guvernul instrucțiuneĭ, prin propriele sale organe, să pótă esercita asupra tuturor manifestațiunilor de viață de caracterŭ publicŭ al scólelor medie, ce suntŭ ale corporațiunilor confesionale, o ast-fel de influență, ca activitatea instructivă a acestor instituțiunĭ să fie arătată în fie-care direcțiune și aprópe la fie-care pasŭ ministruluĭ de culte și instrucțiune; dară acesta să fie și autorisatŭ a conlucra chiar la actele cele maĭ triviale ale acestor scóle, prin propriĭ seĭ comisarĭ și directorĭ de instrucțiune; ba chiar posibilitatea esistențeĭ maĭ departe séŭ desființarea acestor scolĭ, se face dependentă în mare parte de la judecata, dela părerea discrețională, pentru a nu ḑice de la bunul placŭ al organilor de statŭ pentru instrucțiune.

«Tóte acestea însă se află în contradicere cu declarațiunile maĭ multor documente și tractate internaționale, precum și cu cuprinsul tractatuluĭ de la Viena cu data 28 Iunie 1866, prin care s'aŭ statoritŭ relațiunile de atuncea ale Transilvanieĭ cu Austria și cu Ungaria. Acestŭ documentŭ ḑice

în punctul 6 următórele : *Nec allaborabit Sua Majestas in templorum, Scholarum parochiarum proventuumque et bonorum eorum ocupatione.*

« Pentru ca însă acéstă schimbare, care pentru instituțiunile de învĕțămentŭ ale corporațiunilor confesionale póte să aibă urmărĭ fatale, să pótă fi considerate de inatacabile din punctul din vedere legal, realisarea eĭ se încércă sub scutul dreptuluĭ de supraveghiare a puteriĭ statuluĭ; dară acésta se intenționéză în așa mĕsură, că ea cu dreptu cuventŭ se póte numi maĭ bine tutelă de câtu supraveghiare; și pusă în praxă pe o scară atâtu de întinsă, precum se propune, ar trăda față cu corporațiunile confesionale suspițiunea uneĭ marĭ neîncrederĭ.

« În timpŭ ce în modul acesta proiectul de lege pe de o parte presupune despre corporațiunile confesionale, că ele nu suntŭ în stare a îngriji în modŭ corespundĕtorŭ de scóle, de a fixa cuprinsul și mĕsura cunoscințelor, ce suntŭ a se trage din partea ministruluĭ de instrucțiune; de altă parte maĭ presupune despre ele încă și aceea, că ele nu suntŭ în stare a înființa institute de învețămentŭ, dotate cu puterĭ profesorale în de ajunsŭ calificate și speciale, daca acele nu vor fi cultivate în preparandiile de profesorĭ, ce suntu a se înființa, conform disposiunilor proiectuluĭ de lege.

« Ce chiemare ar avea pentru confesiunĭ și în ce mĕsurĭ ar promova progresul lor în cultură înființarea și organisarea corespundĕtóre a acelor preparandiĭ profesorale, acésta 'șĭ póte orĭ-cine închipui, dacă va lua în considerare, că înființarea și întreținerea uneĭ asemenea instituțiunĭ ar consuma cel puținŭ o a treia parte din mijlócele, de care dispunŭ confesiunele din propria lor putere pentru întreținerea institutele lor de învĕțămentŭ și din care unele potŭ să 'șĭ câștige acele mijlóce numaĭ pre lengă marĭ restringerĭ.

« Dară mărginirea autonomieĭ confesiunelor își ajunge ea óre finea cu aceste disposițiunĭ ale proiectuluĭ de lege? Încă nu! De óre-ce și în comisiunile, ce suntŭ a se înființa pentru calificarea candidaților de profesură, ce absolvédă numita preparandiă confesională pentru profesorĭ, minis-

trul dn culte trămite câte două membrii esaminători și îndreptățiți la votŭ. afară de acésta acele esamene ale candidaților de profesură nu se potŭ face de câtŭ numaĭ în presența și conlucrarea a unuĭ saŭ doĭ comisarĭ, esmiși din partea ministruluĭ de culte, și totŭ așa succesul final al activitățeĭ lor la esaminele de maturitate până atuncĭ suntŭ dubióse, până ce nu vine critica esaminătóre și sentința aprobătóre a organelor de instrucțiune ale statuluĭ.

»Acum să ne fie permisŭ a întreba : este cu putință a nu se opri în fața unor asemenea aparițiunĭ ? și în fața uneĭ critice așa de înjositóre a capabilitățeĭ scientifice a institutelor de invețămentŭ, ale confesiunilor și a bisericilor respective, ce sûntŭ susținătórele lor ! în fața criticeĭ asupra acelor biserică, care în decursŭ de secole aŭ datŭ atâtea probe strălucite a capabilitățeĭ lor pentru invețămentu și al familiarisăreĭ lor speciale, și care precum maĭ înainte a cultivatŭ aprópe singure educațiunea și sciințele, când statuluĭ nicĭ prin minte nu-ĭ trecea a scóte la lumină aceste comorĭ ale omenimeĭ, — așa aŭ datŭ instrucțiune și educațiune la partea cea maĭ mare a actualilor înțelepțĭ bărbațĭ de statŭ și zeloșĭ legiuitorĭ ! și totușĭ acelea în secolul presentŭ al deșceptăreĭ, a căreĭ parte bună în mare mĕsură este a se mulțămi lor, să nu fie în stare fără ajutorul organelor de instrucțiune ale statuluĭ, a se ridica la nivelul cultureĭ moderne raționale ?

»Dar ce e maĭ consternătoriŭ de câtŭ aceste, și unicŭ în genul sĕu, este aceea, că în sensul acestuĭ proiectŭ de lege regimul instrucțiuneĭ publice voesce a se amesteca și în cadrul religiuneĭ și moraleĭ, ce sûntu a se propune în scólele medie ale confesiunilor ; regimul statuluĭ voesce a se amesteca în afacerile invĕțămĕntuluĭ religiuneĭ și moraleĭ într'unŭ statŭ al căruĭ principiŭ, mărturisitŭ pre față, este »neconfesionalitatea !« curiósă judecată ! Afară de aceea și disciplina urgente în scólele confesionale pare a se escepționa, ca și când conducătoriĭ scólelor confesionale, carĭ în partea cea maĭ mare sûntu capiĭ bisericescĭ aĭ lor, nu ar fi capacĭ, saŭ nu ar voi a împlini cu mână sigură acésta una din-

tre cele maĭ prețióse datorințe ale oficiuluĭ seŭ ; de aceea se dispune, ca vindecarea radicală a «relelor morale» (*erkölcsi bajok*) după cum se esprimă proiectul, sĕ se efectuéscă prin cercetare făcută de către organele scolastice ale statuluĭ, respective de cele emise de ministrul instrucțiuneĭ publice.

De cum va proiectul ar fi fostu cu atențiune cuvenită la esperiența de tóte ḑilele față de acelea, ce se întĕmplă în privința aceasta și în scólele fără confesiune, și ar fi trasŭ paralela, și ar fi făcutŭ o mică comparațiune între resultatele acele, carĭ se rămurescŭ din partea institutelor confesionale și dintr'a celor fără confesiune, dispunerile referitóre la morală, maĭ că le-ar fi întocmitŭ almintrelea sau chiar întorsŭ și nu precum le vedem făcute în cadrul proiectuluĭ.

În adevĕrŭ trebue sĕ mărturisimŭ că din parte-ne nu putem afla nicĭ o causă pentru presupunerĭ de acele, de carĭ proiectul de pre tapet scóte la lumină, póte și fără voie ; și așa prin acele presupunerĭ, maĭ mult sĕ credă numaĭ pretestŭ, ca sĕ se pótă pune în lucrare stirbirea drepturilor esistente naturale, legale și istorice ale confesiunilor față de scólele proprie, și restrîngerea esercițiuluĭ acestor drepturĭ.

A doua ideă fundamentală ce latiteză în proiectul presentŭ țintesce într'acolo, ca și scólele medie ale naționalităților locuitóre în țeră, pe încetul și pe nesimțite se priméscă limba statuluĭ de limba vehiculariă de instrucțiune, pentru ca așa cu timpŭ și ele sĕ se transformeze în institute de altă limbă sau de naționalite diferită.

Ființa acesteĭ ideĭ fundamentale, se desvălesce prin tóte acelea dispozițiunĭ legibilĭ în proiectŭ carĭ de o parte reguléză învĕțarea limbeĭ de statŭ, mĕsura cunóscereĭ aceleia și ținerea esamenelor rigurόse, ce suntŭ a se depune dintr'ênsa ; iar de altă parte trateză despre compunerea comisiunilor apărătóre la rigurósele pentru cualificarea profesorilor și functionarea acelora ordinare numaĭ în limba statuluĭ. De la observarea dispunereĭ acesteĭ din urmă nu póte scuti alta de câtŭ unŭ favorŭ escepțional basatŭ pe

considerarea împregiurărilor, — carele însĕ nu se póte estinde maĭ încolo de 5 anı și, acesta încă numaĭ în tipŭ de frăția.

Ce ințelesŭ póte avea o atare dispunere? În puterea căreia candidațiĭ de profesură, carĭ se pregătescŭ pentru scóle medie, a căror limbă nu este limba statuluĭ se fie obligațı a depune rigurosul de profesură eschisivŭ în limba statuluĭ, încă și în casul cândŭ cursul de cualificare pentru profesură l'a terminatŭ la unŭ institutŭ cualificatoriŭ propriŭ al naționalitățeĭ și confesiuneĭ sale?

Sensul dispositiuneĭ acesteia, cu atâtŭ maı puținŭ se póte pricepe, și rațiunea eĭ cu atâtŭ maĭ anevoie se póte pĕtrunde, cu câtŭ necsul logicŭ între dênsele e maĭ puținŭ. După modesta nóstră coprindere, ințelesul acesteĭ dispunerĭ împreună cu acelor-l'alte amintite maĭ susŭ, singură numaĭ a doua ideă fundamentală amintită maĭ susŭ e în stare de a ni'l deslușı.

Însĕ aceste cu respectŭ la Transilvania nu se potŭ împăca cu art. de lege 55 adusŭ în dieta Transilvanieĭ dela 1790|1 și sancționatŭ care coprinde și următórele : „*Benigne annuente Sua Majestate, communi statutum voto statuum est : ut liberum sit singularum quatuor religionum Eclesiis . . . ubicumque . . . . sacra saedes turres atque scholas absque ullo impedimento extrui facere, prout vigore praesentis articuli singularum religionum status asicurantur, quod in moderno . . . . actu possessorum, ac in futurum extruendorum templorum, collegiorum et gymnasiorum usu nunquam turbaburtur.*“ (1)

Acum dacă ponderăm afacerea acésta cu cumpăna dreptățiĭ aflăm că proiectul de sub discusiune nu numaĭ este în conflictŭ cu articlul regnicolariŭ adusŭ la 1868 în obiectul egaleĭ îndreptățirĭ a naționalităților, iară cu destingere se impotrivesce cu §§ 14, 17 și 26 aĭ aceluia, dară afară de aceea pre calea esperiențieĭ de tóte dilele ne putemu convinge încă și despre alte două lucrurĭ, și anume :

(1) Cu învoirea grațiósă a Majestățeĭ sale staturile cu votŭ comunŭ decisoră : ca Ecclesielor fie-căreı dintre cele 4 religiunĭ se le fie iertatŭ a zidi fără nicĭ o pedecă orĭ unde bisericĭ, turnurĭ și scóle, — precum în puterea articluluĭ presinte staturile fie-căreĭ religiunĭ se asecureză, că nicĭ-o-dată nu vor fi turburate în usul bisericelor, colegielor și gimnasielor, carĭ le posedŭ acum și carĭ le vor ridica în viitoriŭ.

Ântâiŭ, despre acel fenomen, că *ideia de naţionalitate* şi convincţiunea născută din îmbrăţişarea consciă a eĭ astădĭ este în Europa unul dintre ceĭ maĭ puternicĭ motorĭ spirituali; ea pune în mişcare inimile, aţâţă spiritele şi le ocupă fórte viŭ; şi

a doua, că a împedeca pre terenul cultureĭ acéstă idee şi espresiunea convicţiuneĭ născute dintr'ênsa, sau a o restrînge câtŭ de puţinŭ, ar fi în contra apriateĭ dispunerĭ a paragrafuluĭ 17 din legea despre naţionalităţĭ. care, între altele dice: „*Scopul cel maĭ înaltŭ fiindu şi pentru statŭ a se îngriji despre aceia ca cetăţeniĭ convieţuitorĭ aĭ patrieĭ de orĭ-ce naţionalitate sĕ se pótă cultiva în limba lor maternă întru tóte până acolo unde se începe cultura academică maĭ înaltă.*

Afară de aceea orĭ-ce împotrivire pre calea cultureĭ naţionale, e în stare de a amără spiritele, ba şi ale aţâţa; iar apăsarea faptică — unde se întempla — de comun produce şi discordiĭ nu de puţină însemnătate.

Si tóte aceste precum e sciutŭ se întemplă din causa aceea că fie-cine preţuesce naţionalitatea sa, şi o privesce de unu tesauru preţiosŭ, fie-care 'şĭ iubesce naţiunea iar acésta la noĭ, la Românĭ, cu atâtŭ capĕtă pontŭ maĭ mare, cu câtŭ, că limba naţionalităţeĭ, seŭ a poporuluĭ e şi limba bisericeĭ nóstre; şi de aceea orĭ-cine e convinsŭ că încetarea limbeĭ ar trage după sine şi apunerea bisericeĭ nóstre.

Decĭ la Românĭ, limba naţionalităţeĭ şi în interesul bisericeĭ se consideră de unŭ tesaurŭ de mare preţu, şi ca condiţiune de viĕţă a bisericeĭ, recunósce orĭ-cine şi necesitatea ca nu numaĭ studiele bisericescĭ, şi ci învĕţăturile cualificăreĭ pregătitóre, carea se face în scólele medie să se propună în limba naţionalităţeĭ.

Dintr'acestea se vede, că pre când la alte popóre şi naţiunĭ limba naţională este de preţŭ mare numaĭ in interesul poporuluĭ şi a naţiuneĭ ca atare; la noĭ ea este de momentŭ fórte mare şi în interesul bisericeĭ.

Decĭ dacă popórele şi naţiunile cele maĭ culte — precum în patria nóstră dulce, maghiariĭ — tributŭ aducfórte mare

naționalitățeĭ a căreĭ spresiune de frunte e ênsășĭ limba 'ĭ sântescŭ maĭ multŭ și sacrifică tóte, și se afirmă, că tóte aceste suntŭ în ordine și la locul sĕŭ : póte-se imputa altora? dacă și dênsele, de și nu staŭ pe aceia tréptă de cultură 'și prețuiescŭ și iubescŭ naționalitatea, și nu suntŭ aplecate a se despărți de către ea; ci suntŭ gata și ênsășĭ limba, spresiunea eĭ a o urmări cu atențiune viuă totŭ-de-una și pre totŭ locul, unde, și cândŭ e vorba de ea, a o îmbrățoșa, și la casŭ când s'ar desprețui, saŭ chiar s'ar pune în periclu, a o scuti pre calea sa cu tóte mijlócele legale și a o apĕra.

Intr'adevĕrŭ se pare, că în dilele nóstre pre terenul naționalităților numaĭ așa se póte preveni orĭ-ce amărăciune a spiritelor, numaĭ așa se póte liniști atențiunea publică jaluză, numaĭ așa se póte întări armonia bine-cuvêntateĭ conviețuirĭ pacifice, carea este cea maĭ ferbinte dorință a nóstră a tuturor, armonia coherențeĭ și a lucrăriĭ dacă pre terenul acela dreptatea umblă mână în mâuă cu ecuitatea și justiția distributivă cu adevĕrata amóre a deaprópeluĭ, dupĕ care dacă se dă fie-căruĭ, ce este al sĕŭ, și nicĭ unul nu e scurtatŭ întru aceea ce i se cuvine și în puterea dreptuluĭ naturalŭ; ângerul păceĭ de sigurŭ petrece între dênșiĭ, și întăresce concordia neconturbată, căria nu numaĭ 'ĭ dă statoria neschimbată, deră 'și asigureză pentru tóte timpurile.

Decĭ dupĕ cele dise fiind chiar împregiurarea, că proiectul din cestiune adopteḍă principiĭ, și pune în prospectŭ dispozițiunĭ de acele, care nu potŭ fi aduse în consonanță nicĭ cu interesele bine înțelese ale instituțiuneĭ, nicĭ cu dreptatea și conveninţa, nicĭ cu justiția distributivă , consistoriul archidiecesan sub-scrisŭ cu onóre așterne acea cerere către prea onorata Casă representativă regnicolară, ca să binevoiască a delătura proiectul din cestiune și a refusă pertractarea meritóre a luĭ. Intre altele pe lângă o salutare patriotică rĕmânem.

Din ședința consistoriuluĭ archidiecesan gr. or. ținută la Blaj, în 3 Fevruarie 1882.

Dr. **Ioan Vancea** m. p. *Simeon Pop Mateiŭ* m. p.

Invĕţămêntul secundarŭ în Transilvania

Am reprodusŭ amêndoue protestele celor doui Metropoliţi românĭ aĭ Ardéluluĭ în contra proiectului de lege al d-luĭ Trefort. Părerea Românilor de peste munţı în privirea valorii acestor doue documente e împărţită, şi *Gazeta Transilvaniei* unŭ organu fórte bine scrisŭ preferă protestul capitoluluĭ din Blaj, căci acesta nu recunósce statuluĭ unguréscŭ niciĭ măcar dreptul de supraveghiare asupra învĕţămêntuluĭ secundar, necum o altă înrîurire. In adevĕrŭ, capitolul bisericeĭ române se 'ntemeiază aci pe unu dreptŭ câştigatŭ de Biserica catolică din Transilvania, care, în vederea mulţimei de confesiunĭ religióse ce desparte populaţiunea acesteĭ ţĕrı, nu póte să recunóscă unu dreptŭ de supraveghiare al statuluĭ asupra consciinţeĭ ómenilor şi-a manifestăreĭ celeĭ maĭ intime acesteĭ consciinţe, limba şi educaţia primară şi secundara.

In univertăţĭ şi în învĕţămêntul superior în genere, Statul e liberŭ de a da cetăţenilor cunoscinţele technice cari să-ĭ facă utilı activităţeĭ sale administrative; asupra scóleĭ primare şi secundare însă, a căror menire e nouĕ din dece parţı *educativă*, neavênd în vedere sciinţele de cât, întru câtŭ servescu la educaţiunea morală a tinerimeĭ şi la disciplinarea spiritului eĭ, Biserica, care asemenea e în esenţa eĭ o instituţie educativă, nu îngădue supraveghiarea putereĭ lumescĭ în afacerĭ carĭ privescŭ consciinţa copilului, precum şi aceea a părinţilor luĭ, şi în fine consciinţa chiar a raseı sau naţionalităţiĭ, care constitue pe credincioşiĭ aceleı Bisericĭ. Prin drept divinŭ eclesia catolică recunósce Coróneĭ prerogative de patronare asupra scóleĭ eĭ, şi aci Coróna nu e luata în sensul abstractŭ al uneı autorităţĭ publice, ci în cel concretu al mo-

narhuluĭ din mila luĭ Dumneḑeŭ, a dinasticĭ ereditare din mila luĭ Dumneḑeŭ. Acestea par a fi abstracțiunĭ, dar în viața publică suntu realitățĭ. Capitolul din Blaj nu recunósce, așa dar, statuluĭ ungurescŭ dreptul de supraveghiare și nu'l recunósce cu bunŭ cuvêntŭ întemeiatŭ pe tratate făcute direct intre monarhŭ și Biserica catolică, ale căreĭ drepturĭ se resfrângu și asupra Bisericeĭ române apusene. Acéstă admirabilă idee se 'ntemeiază pe libertatea primordială a consciințeĭ omeneștĭ. Statul póte fi orĭ-care, trebuințele sale potu fi câtŭ de oneróse, starea sa de cultură, predominarea timporară a cutăror orĭ cutăror instincte potu fi la ordinea ḑileĭ, cu consciința tóte acestea nu au a împărți nimicu, consciința și manifestările eĭ imediate în limbă și educațiune rĕmânŭ libere de tendințele timporare, și adese-orĭ stricăcióse ale instituțieĭ lumești a statuluĭ; e ordinea morală a natureĭ omeneștĭ pusă deasupra ordineĭ adesea pur mechanice și brute a statuluĭ, e fiziografia adică domnia necesităților morale ale natureĭ omeneștĭ ca atare, pusă de-asupra anthropocrațieĭ, de-asupra instinctelor de dominațiune și de usurpare a epocilor statuluĭ timporar.

Ceea ce ni se pare clarŭ e că fostul capŭ al Bisericeĭ române a apusuluĭ, baronul Șaguna, a admisŭ și a făcutŭ să se trécă în „Statul organicŭ“, aprobatŭ de Maiestatea Sa, acelașĭ principiu salutarŭ menitu a neutralisa omnipotența statuluĭ in afacerĭ de consciință, de limbă și de creștere. Se 'nțelege că drepturile pe care le are monarchul și dinastia, rĕmânŭ neatinse prin acéstă manieră de-a vedea. In adevĕrŭ art. 1 al „Statuluĭ organicŭ“, ḑice următórele :

„In Biserica greco-orthodoxă română din Ungaria și Transilvania, „ca Biserică autonomă, dupe dreptul eĭ canonicŭ garantatŭ, și prin „art. de lege IX din anul 1868— *pre lângă susținerea în intregritate „a dreptuluĭ de supremă insprecțiune al Maiestățeĭ Sale,* îșĭ reguléza, administreză și conduce independentŭ afacerile sale bisericescĭ, scolare „și fundaționale în tóte părțile și factoriĭ eĭ constitutivĭ, dupe forma „representativă . . .“

Va să ḑică și dupe concepția „Statuluí organic“ dreptul de supremă supraveghiare e al Maiestățeĭ sale, nu al statuluĭ

unguresc. In spiritul acestuĭ articol ar fi că Maiestatea Sa n'ar putea deslega, propriŭ vorbindŭ, nicĭ pe unŭ Ministru calvin, nicĭ pe representantul unuĭ Statŭ *ce proclamă că nu are nicĭ o confesie,* cu supraveghiarea unor consciințe omenești pe care ateul, ireligiosul saŭ eterodoxul nu e în stare să le pricépă. De aceea ni se pare că *Gazeta Transilvanieĭ* are dreptate preferândŭ representațiunea capitoluluĭ din Blaj, celeĭ făcute de Metropolitul din Sibiiŭ. Biserica și naționalitatea nu suntŭ servitóre ale statuluĭ, ci membre egal îndreptățite ale luĭ; nu statul e făcutŭ să le pue la cale pe ele ca pe niște resorturĭ mórte ale uneĭ mașine, ci ele suntu organele vii, „născute, iar nu făcute“ carĭ au să determineze dupe natura lor proprie espresiunea sumară a statuluĭ. Nu ele aŭ a ține sémă de Statŭ, care ar trebui să fie o resultantă a lor, ci statul are să țină sémă de voința și de natura lor.

Aflăm în dealtmintrelea, în *Presse* din Viena, unu articol ale căruia date, suntŭ conforme cu aceste vederĭ și pe carĭ le reproducem :

Iată o cestiune, dice *Presse*, care nu póte nicĭ trăi nicĭ muri. De 10 anĭ i s'a supusŭ legislațiuniĭ în cincĭ rândurĭ, tot-d'a-una sub o formă modificată, și pururea a fostŭ pusă *ad acta* fără rĕspunsŭ. Votul negativŭ al comisieĭ Cămereĭ datŭ acum câte-va dile, se'ntemeiază numaĭ pe rațiunĭ formale : esența cestiuneĭ rĕmâne ne-atinsă prin acel votŭ, decĭ și acum fără soluțiune.

De unde vinŭ dificultățile carĭ se opunŭ orĭ-căreĭ încercărĭ de reforme și carĭ nu suntu de învinsŭ? Dupe insuccesul celor din urmă tratărĭ în comisie se vorbesce acum maĭ multŭ de câtŭ orĭ-când despre unu conflictŭ între Statŭ și Biserică, despre unu *Culturkampf* care s'ar fi ivindŭ și altele asemenea. Dar vorbe de felul acesta nu ne parŭ bine alese, ele nu acoperŭ realitatea. E adevĕratŭ că resistența în contra proiectuluĭ pornesce de la confesiunĭ. Dar elementul religiosu nu are a face maĭ nimicŭ cu objecțiunile și protestele, ridicate de ele sau cel puținŭ nu elementul religiosŭ e singurul care e determinatŭ. Cuvintele determinate din objecțiunĭ și proteste atingŭ interese maĭ mult politece, naționale și de cultură, pe carĭ confesiunile le aperă și pe carĭ le vedŭ primejduite prin proiectŭ.

Dar prin ce óre acestŭ „Non possumus“ al lor câștigă o greutate atâtu de mare în câtŭ legislațiunea se opintește în zadar cu ea ca cu piatra luĭ Sisif? Confesiunile vorbescŭ în cualitatea lor de susțitóre de scóle și cu autoritatea unuĭ factor, care pretinde cu drept cuvêntŭ

unŭ votŭ egal îndreptățită și de egală greutate cu acel al representaților interesul statuluĭ. Protestanții din Ungaria și din Transilvania se referă la nisce dreptur̆ carĭ le-aŭ acordatŭ pe terenul instrucțieĭ o autonomie atâtŭ de complectă, în câtŭ din principiu *e esclusă orĭ-ce ingerință a statuluĭ*, care ar atinge *esența intrucțiuneĭ*, în câtŭ statul cată să se mulțumescă *cu concesiunile pe carĭ confesiele le-ar face de bună-voie.* Isvorul dreptuluĭ lor nu este însă o lege care le-ar fi datu privilegiĭ întinse și care ar putea fi înlăturată prin o altă lege, ci unu *tratatŭ de dreptŭ publicŭ*, la a căruĭ stabilire protestanțiĭ au participatŭ ca compaciscențĭ, tratatŭ pentru care legea nu e de câtu o simplă formulă. Pe o bază analogă e statul catolicŭ : representațiunea oficială a catolicilor din Transilvania, Biserica română a apusuluĭ și Biserica română a rĕsărituluĭ. Catoliciĭ din Ungaria, nu numaĭ că recunoscu pretențiunile celor-l'alte confesiunĭ pe carĭ ele le rădică în temeiul autonomieĭ lor dar cerŭ și pentru sine acelașĭ gradŭ de autonomie și aceeașĭ libertate de mișcare, de și sub unu altŭ titlu de dreptŭ. *Influența pe care o concedŭ statuluĭ asupra scólelor lor, eĭ o deducŭ nu din suveranitatea statuluĭ, ci din dreptul de patronatŭ al corôneĭ și numaĭ ca emanațiune al acestuĭ dreptŭ de patronare și numaĭ în înțelesul luĭ eĭ admitŭ o influență.*

Aceia carĭ, provocându-se la autonomia confesiunilor, garantată prin legĭ, protestéză în contra proiectuluĭ privitor la scólele secundare, nu vorbescŭ numaĭ în numele unuĭ dreptŭ pe care legislațiunea l'ar putea ignora, sau înlătura, ci represintă *o putere* de care legislațiunea cată să ție sémă. Dindărătul capilor mirenĭ aĭ protestanților din Ungaria, baron Vay și baron Radvansky, dindărătul episcopuluĭ Deutsch a Evangelicilor de confesie de Augsburg din Transilvania, dindărătul celor doĭ Metropolițĭ românĭ, Rama și Vancea, dintărătul episcopuluĭ catolic, care a vorbitŭ prin gura cardinaluluĭ Haynald, sta *totalitatea comunităților religióse*, stau milióne, stă, daca nu totalitatea, de sigurŭ *majoritatea precumpĕnitóre* a populațiunilor. Față c'un asemenea adversarŭ, trebue să se chibzuiască cine-va de doue orĭ ca sine ênsușĭ, până a începe o acțiune pe baza formuleĭ abstracte a antagonismuluĭ dintre statŭ și Biserică. Ceea ce se numesce aci Biserică, este societatea constitutivá a statuluĭ ênsușĭ, care prin resistență nu voesce să păstreze numaĭ unu interesŭ bisericescŭ, ci și unul lumescŭ, și în fața unuĭ asemenea factor, representațiunea oficială a statuluĭ are o poziție grea.

E adevĕratŭ cá nicĭ confesiunile nu sunt de părere în privirea nouluĭ proiectŭ ; unele 'i dicŭ inadmisibil, altele se mulțumescŭ prin a cere modificațiunĭ maĭ multŭ orĭ maĭ puținŭ esențiale ; în principiŭ ele divergeză în împotrivirea lor, în contra proiectuluĭ și tóte represintă interese particulare

Dar în una, în *negațiune,* tóte suntŭ de o părere și de aceea înțelegemu de ce legislațiunea preferă a lăsa neresolvatŭ acestŭ nodŭ pe care nu'l póte tăia c'o lovitură. Imperativul categoricŭ care trece peste cadavrele drepturilor positive, este un actŭ de absolutismŭ și dintre tóte formele acestuia, absolutismul parlamentarŭ e de sigurŭ cel maĭ respingĕtor și maĭ neplăcutŭ.

De-aci nedumerirea care domnesce în sferele parlamentare de la respingerea proiectuluĭ încóce. Resunetul pe care l'ar afla plângerile confesiunilor ar veni în adevĕr din sferile confesiunilor; dar daca tóte ar fi jignite în drepturile și păgubite în interesele lor, resunetul ar veni din țera întrégă. De acolo apoĭ opiniile contradicetóre despre ceea ce trebue a se face s'aŭ despre ceea ce guvernul are de gândŭ. Uniĭ socotescu că guvernul va retrage proiectul, pentru a aduce la tómnă altul, saŭ că unu timpu óre-care nu se va folosi, în privirea necesităților celor maĭ urgente, pe calea ordinațiunilor, ceea ce pare a fi în planul luĭ Trefort; alțiĭ credu că guvernul va trata în parte cu fiecare din ceĭ ce se opunu pentru a câstiga măcar o parte dintre eĭ în favorul proiectuluĭ; alțiĭ că adunarea va respinge proiectul comisiunii și va alege o altă comisiune: alțiĭ, în fine, ceru ca minoritatea comisieĭ să dea un votu separatŭ pe care guvenul să'l sprijine; din tóte indicațiile resultă, că nimenĭ nu crede seriosŭ că s'ar găsi o majoritate respectabilă pentru o procedare eroică care să impue confesiunilor proiectul. Să simte că *majoritatea parlamentuluĭ n'ar maĭ fi indentică cu majoritatea țĕreĭ.*

(Timpul.)

S. Thasci Caecili Cypriani

de dominica oratione

(Opera omnia, vol. I ex recensione Hartelii. Vindobonea 1868).

TRADUCȚIUNE DE G. MARINESCU, DIN CL. VII SEMINARIALĂ.

Preceptele evangelice, prea iubiții mei frați, sunt pentru noi nisce doctrine divine, temelii sigure spre edificarea în speranță, susțiitori pentru întărirea credinței, alimente pentru înduioșarea inimeĭ, cârmă ce ne póte duce pe calea cea bună, ajutóre pentru căpătarea mântuireĭ, cu care dacă chreștinii 'și vor instrui sufletele lor cele mlădióse, eĭ vor merge în împărăția luĭ Dumnedeŭ.

Multe, în adeverŭ sunt acelea pe care le-a însuflatŭ, Dumnedeŭ proorocilor sĕĭ și pe care aceștia le-a propovăduitŭ ; dar cu câtŭ suntŭ maĭ superióre acestea pe care fiul seu le vorbește, și fiul luĭ Dumnedeu confirmă cele vorbite de profețĭ ; nu mărturisesce că aceia aŭ preparatŭ calea luĭ, ci el însu-șĭ a venitŭ, ca să ne descopere și să ne arate calea prin care noi, cari eram nebăgătorĭ de sémă și orbĭ, fiind d'acum luminațĭ prin grația divină, să pășimŭ pe acéstă cale sub îndreptarea și conducerea luĭ Dumnedeŭ.

Fiiul luĭ Dumnedeu, pe lângă cele-l'alte admonițiunĭ mântuitóre și instrucțiunĭ divine, prin care a îngrijitŭ de poporul sĕŭ, ne-a aretatŭ și modul cum să ne rugămŭ și aceia ce să ceremŭ.

Şi el care ne conservá viaţa ne-a învěţatŭ sá ne şi rugămŭ, şi chiar cu aceea bună-voinţă cu care a socotitŭ de cuviinţă sá ne dea şi cele-l'alte, pentru ca noĭ adresându-ne cătrc parintele cu acea rugăciune pe care ne-a desemnat'o atunci, sa fimŭ maĭ uşorŭ ascultaţĭ. Incă maĭ dinainte prezisese fiul, ca are să vie timpul, când ceĭ ce rogŭ pe Dumnedeŭ săl adóre în spiritŭ şi cu adevěrul, şi a împlinitŭ aceia ce a fagăduitŭ maĭ dinainte, căcĭ noĭ care ne pricepemŭ, fie prin sânţirea luĭ saŭ chiar prin tradiţiune, ca sá adorámŭ pe Dumneḑeŭ în spiritŭ şi cu adevèrul, ast-fel sá'l adorámŭ. Cácĭ care rugáciune póte fi de unŭ caracterŭ spiritual dacă nu aceea pe care Christ ne-a dat'o şi care ne-a trimisŭ şi pe St. Spirit, şi ce rugăciune póte fi adevěrată, înaintea parinteluĭ, dacă nu aceea pe care fiul seu a pronunţat'o şi care fiŭ este însuşi adevěrul eşitŭ din gura luĭ ? Şi dacá cine-va se va ruga alt-fel de câtŭ cum a învěţatŭ nu numaĭ că este o faptá fară cunoştinţa dar chiar unŭ pěcatŭ, cácĭ ensuşĭ fiul a ḑisŭ : „Voĭ dispreţuiţĭ porunca; pentru ca sa întariţĭ traduţiunea vóstră.“

Aşa dar, prea iubiţiĭ meĭ fraţĭ. sá ne rugamŭ astfel după cum Dumneḑeu ne-a învěţatŭ. Placuta şi obişnuita nóstră rugăciune este aceea prin care noĭ rugámŭ pe Dumneḑeŭ în favórea nóstră şi de a înălţa rugăciunea dată de Christ la urechile luĭ Dumneḑeu sá recunósca în rugăciunea nóstră cuvintele fiuluĭ sěu, ca acela care locueşte în noĭ şi sânul nostru sá fie şi în glasul nostru, şi fiind-cá avem lânga parintele ca apěrător pe ensuşi fiul, de aceea noi pěcatoşiĭ, când ne rugámŭ pentru faptele nóstre cele rele,

s'aducemŭ înainte cuvintele apĕratoruluĭ nostru. Fiind-că sa zice : „Și orĭ-ce vom cere de la părintele în numele luĭ ne va da nouă“. Prin urmare, cu câtŭ maĭ ușorŭ vomŭ dobândi aceea ce ceremŭ în numele luĭ Christ. dacă noĭ vom face cererea nóstră însășĭ rugăciunea luĭ ?

Inse vorbirea spirituală și cererea celor ce se rogŭ să fie făcută cu regulă, cu liniște și rușine. Să ne gândimŭ că stămŭ înaintea luĭ Dumnedeŭ. Să inspiram plăcere ființei divine prin ținuta corpuluĭ și tonul voceĭ. Căcĭ dacă omul fară rușine s'a deprinsŭ să'șĭ facă rugăciunea cu sgomotŭ mare, este cuviinciosŭ ca cel moderatŭ să róge pe Dumnedeŭ cu modestie. Afară de acestea, Domnul ne-a învĕțatŭ ca să ne rugămŭ în locurĭ depărtate și retrase de la sgomotul mulțimei, chiar în camera de culcare, fiind-că este conformŭ cu spiritul religiuneĭ nóstre, ca să știmŭ că Dumnedeŭ este în totŭ locul, că el ne vede și aude pe toțĭ și strebate cu plenitudinea mărețieĭ sale tóte cele ascunse și necunoscute, dupĕ cum este scrisŭ : „Eu suntŭ Dumnedeŭ de aprópe și nu Dumnedeŭ de departe. Dacă cine-va s'a ascunsŭ în locurile necunoscute, óre nu'l vedŭ eŭ pe el ? Nu umplu eŭ cerul și pământul ?“ Și în altŭ locŭ dice : „In totŭ locul ochiĭ Domnuluĭ cercetéză pe ceĭ buni și pe ceĭ reĭ.“ Cândŭ ne adunămŭ cu frațiĭ noștri în acelașŭ locŭ și aducem sacrificiĭ divine cu preotul luĭ Dumnedeŭ, să cuvine să stămŭ cu respectŭ și în liniște, să nu scótem rugăciunile nóstre fară ordine și cu unŭ tonŭ necuviinciosŭ, findŭ că Dumnedeŭ nu ascultă vocea nóstră dar sentimentele ce avemŭ, și aceluia care petrunde cugetările camerelor nu trebue să i se atragă

atenţiunea prin strigate după cum Domnul a ḑisu : „Ce cugetaţĭ deşertaciunĭ în inimele vóstre ?“ Şi în locu : „Să cunósca tóte bisericile că eu suntu cercetatorul inimei şi al rărunchilor.“

Ana în prima carte a Regilor a observatŭ şi păḑitŭ acésta, conservând caracterul bisericeĭ. Ea ruga pe Dumneḑeŭ în inima eĭ nu într'unŭ modŭ sgomotosŭ dar tăcutŭ şi cu moderaţiune. Adresa luĭ Dumneḑeŭ o rugăciune facută în ascunsŭ dar credinţa eĭ era evidentă, vorbia nu cu vocea dar cu inima, pentru că Domnul o auḑea ast-fel, şi a dobânditŭ cu facilitate aceia ce a cerutŭ, fiind-că a cerutŭ cu credinţă. Şi Sânta Scriptură atesta ceea ce a ḑisŭ : „Vorbia în inima sa şi buḑele se mişcaŭ, vocea eĭ însă nu s'auḑia, şi Dumneḑeu a audit'o.“ Şi în psalmi aceiaşi se ḑice : „Rugaţi-vă în inimele vóstre şi muceniciţi-vă în aşternuturĭ.“ St. Spirit aceleiaşĭ ne instrueşte prin profetul Ieremiea care ḑice : „Dómne în minte trebue să te adóre pe tine“.

Eĭ bine, iubiţiĭ meĭ fraţĭ, noĭ carĭ adorăm pe Dumneḑeu e folositorŭ să ştimŭ în ce modŭ s'a rugatŭ vameşul şi fariseul în templu. Acela nu îndrăsnea să înalţe ochiĭ către cerŭ nicĭ chiar să 'şi ridice mâinile cu neruşinare, ci bătându-şĭ peptul şi marturind pěcatele ascunse pe care le făcuse, implora ajutorul luĭ Dumneḑeu ca să aibă milă da el, pe cândŭ însě fariseul prefera să'şĭ laude faptele luĭ ; acela a fostŭ demnŭ ca să fie sanctificatŭ, care s'a rugatŭ ast-fel în câtŭ nu 'şĭ-a basatu speranţa mântuireĭ în siguranţa nevinovăţieĭ sale, pentru că niminea nu este inocent, ci a imploratŭ pe Dumneḑeŭ marturisindu-şĭ pěcatele sale cu umilinţă şi acela care iarta pe ceĭ

umiliţı a auḑitŭ pe acel care se ruga. Acestea Domnul le-a ḑisu în evangelia sa : „Doı ómeni se suiră în templu spre a se ruga, unul fariseu şi altul vameşŭ. Fariseul stând, ast-fel se ruga : „Dómne, eu 'ţı mărturisescŭ, pentru că nu suntu ca ceĭ-l'alţĭ ómenı nedrepţı, rapitori, adulterĭ, precum este şi acestŭ vameşŭ. Ajunezu de doue orĭ pe sĕptămână, ce am daŭ ḑecimă“ Vameşulu însă sta în departare şi nicĭ ochiı nu'şĭ ridica către cerŭ, dar bătêndu'şĭ peptul ḑicea : „Dumneḑeule fiı îndurătorŭ mie păcătosuluĭ. Vă ḑicu vouă, că maĭ îndreptat s'a pogorâtŭ acesta a casă de câtŭ acelŭ fariseu, pentru că celŭ care să ridică să va umili, şi care se umileşte să va înălţa.“

Iubiţiı meĭ fraţĭ, noĭ care ne instruimŭ în învĕţăturĭ divine, după ce am aflatŭ în ce modŭ să facem rugăciunea, să cunóştem prin învĕţătura Domnuluĭ şi ce să cerem în rugăciunea nóstră. Ast-fel, ḑice el, rugaţi-vĕ : „Tatăl nostru, carele eştĭ în cerurĭ sânţéscă-se numele teu, vie împĕrăţia ta, facĕ-se voia ta în cerŭ şi pre pămêntŭ, dă-ne pânea cea de tóte ḑilele, şi ne iartă datoriile nóstre, precum şi noĭ iertăm datoriile datornicilor noştri, şi nu ne lăsa să fim duşı în ispită, dar ne liberéḑă.

Inainte de tóte propovĕduitorul păceĭ şi capul înfrăţireĭ n'a voit ca rugăciunea nóstră să se facă într'unŭ modŭ singuratecŭ şi particularŭ. Noĭ nu ḑicem : „Tatăl meŭ, care eştı în cerurı“, nicĭ : „Dă'mĭ pânea cea din tóte ḑilele“, şi Domnul n'a ordonatŭ ca fie-care să implore pe Dumneḑeŭ ca să'ĭ ierte datoriile ale sale numaı, nicĭ ca să se róge să nu fie dusŭ în ispită şi să fie liberatŭ de

cel rĕŭ. Rugăciunea nóstră publică și comună să fie și cândŭ ne rugăm, nu pentru unul numaı să facem acésta, dar pentru tot poporul, pentru că tot poporul un singur totŭ formămŭ. Dumnedeul păceĭ și conducetorul unireĭ, care ne-a recomandatŭ înfrățirea, ast-fel a voitŭ ca unul să se róge pentru toțĭ, în acelașĭ chipŭ în care și el a purtatu pre toțĭ întru sine. In ast-fel de modŭ s'aŭ rugatŭ ceĭ treı tinerı închișĭ într'unŭ coptorŭ cu focŭ. Rugăciunea lor eșea ca dintr'o singură gură și sufletele lor eraŭ animate de acelașĭ sentimentŭ. Scriptura și prin faptul acela că ne arată în ce modŭ s'aŭ rugatŭ, ne dă esemplu pe care noı trebue să'l imităm pentru ca să putem fi ast-fel.

Atuncĭ dice : „câte-șĭ treı cântaŭ și rugăciunea lor eșia ca ditr'o singură gură și bine-cuvêntaŭ pe Dumnedeŭ. Eĭ vorbeaŭ ca cu o singură gură, și Christ nu 'ĭ învețase ca să se róge". Și pentru aceia rugăciunea lor a fostŭ ascultată și a obținutŭ aceia ce aŭ cerutŭ, fiind că considera demnă acésta rugăciune pacifică, simplă și spirituală. Totŭ ast-fel aflăm că s'aŭ rugatŭ apostoliĭ cu discipuliĭ lor după înălțarea Domnuluĭ la cer, căcı Sânta Scriptură dice : „Toțĭ se rugaŭ într'unŭ deplinŭ acordŭ împreună cu femeile și Maria care fusese muma luĭ Christ și cu frații luĭ. Eĭ stăruiaŭ în rugăciunea lor avêndŭ toțĭ aceleiașĭ sentimente de adorațiune și mărturindu-șĭ cererile lor ca cu o singură inimă, pentru-că Dumnedeŭ care face să locuiască în aceiașĭ casă toțĭ ceĭ ce staŭ în deplină armonie, nu primesce în divina și veșnica sa locuință, de câtŭ numaĭ pe aceea carı să rógă ca cu singurŭ sufletŭ".

Câtŭ de frumóse, iubiţiĭ meĭ fraţi, suntŭ sacramentele rugăciunĭ duminicale, câtŭ de multe şi câtŭ de marĭ, pe scurtŭ, într'o vorbire limitată dar fórte bogată în virtute sufletéscă ast-fel în câtŭ nimicŭ să nu rămâe din ceea-ce să rapórtă la trebuinţa nóstră, care să nu să coprindă în acestŭ compediŭ al doctrineĭ cereştĭ! Ast-fel dice elŭ, rugaţi-vĕ: „Tatăl nostru, carele eştĭ în cerurĭ“ Omul noŭ, renăscutŭ şi restituitŭ Dumnedeuluĭ seŭ prin graţia luĭ, dice în acéstă rugăciune în primul locŭ: „Tată“ fiind-că a începutŭ deja a fi fiŭ. El a venitŭ la sine, dice, şi aĭ seĭ nu l'aŭ primitŭ. Şi orĭ câţĭ l'a primitŭ pe el, le-a datŭ dreptul ca să fie fiĭ aĭ luĭ Dumnedeŭ, carĭ credŭ în numele luĭ. Decĭ acela care a credutŭ în numele luĭ şi a devenitŭ fiŭ a luĭ Dumnedeŭ, de acolo trebue să încépă, ca şi să mulţăméscă şi să se mărturiséscă că este fiŭ al luĭ Dumnedeu şi cându mărturisesce că părintele seŭ, Dumnedeu este în cerurĭ, printr'acésta mărturiseşce că dnêsul a renunţatŭ pe pămêntŭ la părintele seŭ cel după corpŭ a recunoscutŭ de părinte numaĭ pe acela care este în cerurĭ şi a începutŭ să'l aibă, ast-fel după cum e scrisŭ: „Aceia care dicŭ părinteluĭ şi mumi: nu te cunoscŭ, şi nu cunoscŭ pe fiĭ teĭ, aceştia pădiră preceptele tale şi conservară aşedămêntul teŭ.“ şi ast-fel Domnul ne-a învĕţatŭ ca să nu numimŭ părinte pe cel după pămêntŭ, pentru că unul singurŭ este părintele nostru şi acesta este în cerurĭ.

(Va urma).

ANUL VI. BUCURESCI, MAIŬ 1882 No. 5.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALU PERIODICU ECLESIASTICU

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuvêntul"

II. Tim. IV. 2.

Misteriul Mir-ungereĭ (1)

Legătura cu Misteriul Botezuluĭ; locul misteriuluĭ Mir-ungereĭ în ordinea celor-l-alte; ideia despre acestŭ misteriŭ și numirea luĭ; instituirea luĭ Divină; deosebirea acestuĭ misteriŭ de Botezŭ; Cuĭ aparține dreptul de a savêrși misteriul Mir-ungereĭ, asupra cuĭ și când trebue a fi savêrșitŭ. Partea vĕdută a misteriuluĭ Mir-ungereĭ.

Prin Botezŭ noĭ ne nascem în viața spirituala, și curățițĭ de totŭ pĕcatul, îndreptațĭ și sânțițĭ, intram în charica împĕrăție a luĭ Christos. Dar precum în viața fisică omul, îndată ce se arata în lume, are necesitate de aerŭ, lumină și alte mijlóce și ajutóre exterióre, pentru a'șĭ susținea ființa, și treptatu a se întări și cresce: așa și în viața spirituala, îndata ce omul se nasce de sus, are necesitate de puterile charice ale Sântuluĭ Spiritŭ, care să'ĭ servésca și de aerŭ spiritual, și de lumina, și de mijlóce care potu nu numaĭ sa'ĭ susțina viața, ci și treptatu să se întarésca in ea și să crésca. Acestea suntŭ *Dumnedeeștile puterĭ* ce

(1) NB. Misterul Mir-ungereĭ să edă după Macarie Episcopul de Vinitu, parenduni-se a fi maĭ desvoltatu, cu tote ca s'a omisŭ orĭ care puncte care amplificau prea multu obiectul.

se daŭ *spre viață și evsevie* (2. Petr. I. 3). prin Misteriul Mir-ungerei. fie-căruĭ renascutŭ prin botezŭ. Pentru acésta Biserica orthodoxă pastrézá din anticitate regula de a preda acestŭ Misteriŭ imediatŭ dupe botezŭ. și încă în legătura cu botezul (1). așa că Mir-ungerea în ordinea celor-l-alte misteriĭ bisericescı. cum ele să săvêrșescŭ. ocupă locul al douilea.

Mir-ungerea este unŭ misteriŭ prin care se dă celuĭ botezatŭ Sântul Spiritŭ; saŭ maĭ bine ḑicêndŭ. prin el să comunică creșcinuluĭ, când i se ungŭ părțile corpuluĭ cu Sântul Mirŭ. împreună cu pronunțarea cuvintelor : „*Pecetea Daruluı, Sântuluĭ Spirit*". puterile charice. necesare pentru întărirea și crescerea luĭ în viața Spirituală.

Conform acesteı esențiale însemnătațı a acestuı misteriŭ. Mir-ungerea a fostŭ numită din anticitate cu diferite numirĭ. prin care se exprima saŭ partea exterióră, saŭ lucrarea interióră asupra omuluı. saŭ și una și alta împreună.

In prima însemnătate se numea câte-o-dată *punere de mână :* pentru că la începutŭ s'a săvêrșitŭ de Apostolı prin punerea mânilor asupra celor botezațĭ (Act. VIII. 14—16); iarŭ maĭ adesea-orĭ se numea *ungere* (2), *ungere misteriósă* (3), *misteriul ungereı* (4) *ungerea mântuireı* (5) : pentru că încă din timpul Apostolilor a începutŭ a se sĕvêrși acestŭ misteriŭ prin ungerea celor botezați cu Mirŭ sânțitŭ.

---

(1) Tertulian. De Bapt. C. VII, VIII.
(2) Tertul. de Bapt. C. VII.
(3) Euseb. ist. in XXV, 7.
(4) Sacram. Hrism. Aug. contr. lib. petil. 11, 104.
(5) Leon. M. Serm. XXIV, 6.

In adoua însemnatate s'a numitŭ *darul spiritului* (1), *Misteriul spiritului* (2), *Simbolul spiritului* (3), *întarire* (4), *săvêrşire* (5) : pentru ca cummnica darurile Sântului Spiritu. care ne întarescu şi ne desavêrşescŭ în viaţa spirituala. In ultima însemnatate sa numesce *sigiliŭ saŭ pecete* (6), *sigilul Domnuluĭ* (7), *sigiliu spiritual* (8), *sigiliul vieţeĭ eterne* (9): pentru ca cu ungerea părţilor corpuluĭ cuMir-sânţitu, sa sigiléza de-odata cu *untul bucurieĭ* (psal. 44. 8). adica cu Sântul Spiritŭ, şi tóte puterile sufletuluĭ omului.

Deşi Mir-ungerea, încă din anticitate sa savêrşesce în Biserica orthodoxă în legatură cu Botezul, adică imediatŭ dupe elŭ : totuşĭ Ea este unŭ misteriŭ instituit de Dumneḑeu. deosebitŭ de Botezŭ. In acésta ne-încredinţăm precum din Sânta Scriptura. aşa şi din tradiţie.

1) Istoria Evangelică ne arată ca Iisus Christos a avutŭ intenţiunea şi a fagăduitŭ a da credinciosilor Sântul Spiritŭ. „*In ḑioa cea de pre urmă, cea mare a praznicululŭ* — ḑice Sântul Iaon Evangelistul, — *a stătutŭ Iisus, şi a strigatŭ, ḑicêndu: de însetéză cine-va, să vie la mine şi să bea. Cela ce crede întru mine, precum a ḑisŭ Scriptura, rîurĭ de apă vie vor curge din*

---

(1) Η τοῦ πνεύματος δόσις. Isid. Pelus. lib. 1. epist. 450.
(2) Sacramentum spiritus, Tertulian de præscr. Haeret. c. XXXV ; Ilar. in Math. coment. c. IV. n. 27.
(3) Ciril Ierusal. inveţ. III, despre misteriĭ, n. 1.
(4) Βεβαίωσις. constit. Apostol. III, 17. Confirmaţio, Ambrosiu. de init. c. VII ; Leon M. epist. ad Nicet. c. VII.
(5) Το τέλειον, Clim. Alex. Παιδάγ. 1, 6. Perfectio, Ambros. de Sacrem. III. 2. Consumatio, Ciprian epist. ad jubaian. LXXIII.
(6) Σφραγίς, Clim. Alex. Strom. II, 3.
(7) Signaculum Dominicum, Ciprian. epist. ad jubaian LXXIII.
(8) Signaculum spirituale, Ambros. de Sacram. III. 2. n. 1 ; VI. 2. n. 8.
(9) Signaculum vitæ æternæ. Leon. M. Serm. XXIV. 6.

pântecele luĭ. Iar acestea a disŭ pentru spiritul, pe care era să 'l ia ceĭ ce credu întru dênsul; că încă nu era Spiritŭ Sântŭ, că Iisus încă nu se proslăvise (Ión. VII. 37—39). Aicĭ cuvêntul, fară îndoiala, este despre ast-fel pe darurĭ ale Sântuluĭ Spiritŭ, date de Iisus Christos, care în genere suntŭ necesare tuturor credincioșilor, iarŭ nu despre darurile extraordinare, care se comunică numai unora dintre credincioșĭ pentru nisce scopurĭ deosebite (1 Cor. XII, 29 etc.), de și nu se aminteșce prin ce mijlocŭ vedutu vor fi predate tuturor credincioșilor aceste darurĭ.

2) Cartea Faptelor apostolice ne arată că Apostoliĭ, îndată ce Iisus Christos s'a glorificatŭ, în adevĕr aŭ și pogorâtŭ asupra celor ce credeaŭ în El Sântul Spiritŭ, prin punerea mânilor. Împregiurarea a fostŭ ast-fel: „*Audindŭ Apostoliĭ ceĭ din Ierusalim, cum că a primitŭ Samaria cuvêntul luĭ Dumnedeŭ, aŭ trimis către dênșiĭ pe Petru și pe Ioan; care pogorându-se, s'aŭ rugatŭ pentru eĭ ca să ia Spiritŭ Sântŭ. Pentru că încă nicĭ preste unul dintre eĭ nu sĕ pogorâse, ci botezațĭ eraŭ întru numele Domnuluĭ Iisus. Atuncĭ punea mânile preste eĭ și luaŭ Spiritŭ Sântŭ*“ (Act. VIII. 14—17).

Din acestea este evidentŭ: a) că Apostoliĭ aŭ predatŭ Sântul Spiritŭ credincioșilor nu prin Botezŭ, în care eĭ numaĭ s'aŭ renăscut, ci prin punerea mânilor asupra celor botezațĭ; b) că prin acéstă punere de mânĭ Apostoliĭ aŭ predatŭ credincioșilor, nu darurile extraordinare comunicate numaĭ unora, ci darurile Sântuluĭ Spiritŭ necesare tuturor celor ce aŭ primitŭ Botezul; c) că acéstă punere de mânĭ unită cu rugaciunea către Dumnedeu pentru pogorârea Sântu-

luĭ Spiritŭ asupra celor botezaţĭ, a compusŭ o deosebită misteriósă lucrare, deosebita de a Botezuluĭ; şi în fine d), că acestŭ misteriŭ deosebitu de al Botezuluĭ, este instituire Divină: pentru că Apostoliĭ în tóte cuvintele şi lucrarile lor din timpul raspândireĭ învěţatureĭ evangelice erau inspiraţı de Sântul Spiritŭ, care 'ĭ învăţa totŭ adevěrul, şi le aducea aminte tóte cele ce le-a poruncitŭ lor Domnul Iisus (Ión XIV, 26; XVI, 13). Asemenea cetim şi la Sântul Apostol Pavel care a disu unora din discipulii luĭ Ioan: „*Luatu-ţi Spiritŭ Sântŭ după ce aţi credutu? Iar eĭ au dis catre dênsul: încă nicĭ de este Spiritŭ Sântu am auditu. Şi a disŭ lor: dar în ce v'aţi botezatŭ? Iar eĭ aŭ disŭ: în botezul luĭ Ioan. Iar Pavel a disu: Ioan a botezatŭ cu Botezul penitenţeĭ, dicêndŭ poporuluĭ să crédă întru cela ce vine după dênsul, adică întru Christos Iisus. Şi audindŭ s'aŭ botezatŭ întru numele Domnuluĭ Iisus. Şi punêndu-şĭ Pavel mânele preste eĭ, a venitu Sântul Spiritŭ preste dênşiĭ*" (Act. XIX. 2—6).

3) In fine, ênsuşĭ Sânţiĭ Apostolĭ în epistolele lor care s'aŭ arĕtatu maĭ târdiu de câtŭ cartea Faptelor apostolice, amintindŭ credincioşilor despre primirea darurilor Sântuluĭ Spirit, care 'ĭ învaţă adevěrurile credinţeĭ şi 'ı întăresce în evsevie, să esprimă că eĭ au primit aceste darurĭ anume prin *ungere*. „*Şi voĭ ungere aveţi de la cel Sântŭ şi sciţi tóte*, a scrisu St. Apostol Ioan. *Şi voĭ ungerea care aţi luatu de la dênsul, întru voĭ remâne, şi nu aveţi trebuinţă ca să vě înveţe pre voĭ cine-va, ci aceiaşĭ ungere vě învaţă pre voĭ tóte, şi este adevěrată şi nemincinósă; şi precum v'am învěţatu pre voĭ, remâneţi întru aceea*" (1 Ión II. 20 şi 27).

Nu maĭ puţin şi Sântul Apostol Pavel dice: „*Cel ce*

ne adeverézǎ pre noĭ (Βεβαιῶν care întăreşce). *împreuna cu voĭ întru Christos, şi ne-a unsŭ pre noĭ Dumneḑeŭ este; care ne-a şi sigilatŭ pre noĭ, şi a datŭ arvuna spirituluĭ în inimile nóstre* (2 Cor. I, 21 şi 22).

Nu se póte ḑice, că Apostoliĭ nu vorbesc aicĭ cu preferinţă despre lucrarea interiórǎ a misteriuluĭ, prin care să dă Sântul Spiritŭ; pe de-altă parte, este natural a cugeta, că pentru exprimarea acesteĭ lucrărĭ interióre, eĭ voind a fi înţeleşĭ de creştinĭ, au întrebuinţatŭ cuvintele împrumutate de la lucrarea exteriórǎ cunoscută tuturor, care servesce de semnu vedutŭ al celeĭ d'ântêiŭ (1); pe lângă acestea nu putem a nu observa că, chiar Apostoliĭ arată de-a-dreptul la acéstă lucrare exteriórǎ: *Şi voĭ care aţi primitŭ ungerea... Dumneḑeŭ este care ne-a unsŭ... şi care ne-a sigilatŭ.....* — precum au şi explicatŭ ambele aceste texte, dascăliĭ anticĭ aĭ Bisericeĭ (2). Dacă este aşa, urméză a conchide una din doue: séŭ Sânţiĭ Apostolĭ dândŭ credincioşilor Sântul Spiritŭ prin punerea mânilor, aŭ întrebuinţatŭ în acelaşĭ timpŭ şi altŭ semnŭ veḑutŭ — *ungerea,* despre care n'a vorbitŭ în cartea Faptelor apostolice, séŭ că (acea ce este încă multŭ maĭ probabil), sĕvêrşindu la începutŭ misteriul prin punerea mânelor, ênsu-şĭ Sânţiĭ Apostolĭ în curêndŭ aŭ înlocuitŭ acestŭ semnŭ veḑutŭ, dupe manuducerea Sântuluĭ Spiritŭ, prin o altă lucrare vedută sânţită, adică prin Mir-ungerea

(1) Aşa au procedatŭ Apostolii şi când vorbeau crestinilor despre lucrarea interiórǎ a Botezuluĭ, adică au împrumutatŭ pentru acésta expresiunĭ de la ierurgia exteriórǎ a misteriuluĭ (1 Cor. VI, 11; Tim III, 5; Confr. Efes. V, 26; Ebr. X, 22).

(2) Dion. Areop. ierarh. Bis. VII, 4 şi 5.

celor botezaţĭ. Şi într'unu casŭ şi în altul este evidentŭ că intrebuinţarea Miruluĭ în acestŭ misteriŭ este de originǎ divinǎ.

4) Sânţiĭ Părinţĭ şi dascălĭ aĭ Bisericeĭ, nu lasă niceĭ cea maĭ mică îndoială despre acea, că misteriul Mir-ungereĭ este în adeverŭ de origină divină.

Parinţiĭ ce aŭ trăitŭ în cele d'ânteiŭ treĭ secule ne probédă acestea. Aşa,

S. Dionisie Areopagistul, expunêndŭ sânţita lucrare a misteriuluĭ Euharistieĭ sá exprimá : *„este şi altă sânţită lucrare ce are aceaşĭ putere* (ca a Euharistieĭ), *pe care învĕţătoriĭ noştriĭ* (Apostoliĭ) *o numesce misteriul Miruluĭ“* (1), şi dupe aceea desvolta pe largŭ cum se săvêrşeşce ênsuşĭ sânţirea Miruluĭ; cum se aplică Mir-ungerea asupra celor botezaţĭ; ce lucrare are asupra lor, şi maĭ la urmă observa : *„acéstă desăvêrşitóre ungere cu Mirŭ să aplică asupra celor ce s'aŭ învrednicitŭ de prea Sântul Misteriŭ al renasctereĭ“* (2), adică al Botezuluĭ.

S. Theofil al Antiochieĭ, scrie : *„Numele Christos însemnédă unsŭ, nume cuviinciosŭ, plăcutŭ şi care nu merită de locŭ ridiculisare . . . . . . Noĭ pentru aceea ne numim creştinĭ, căcĭ ne ungemŭ cu Dumnedeescul Eleŭ“* (3).

La *Tertulian,* citimŭ : *„eşindŭ din scăldătóre, noĭ după vechiul usŭ ne ungemŭ cu ungere bine-cuvêntată, cum eraŭ unşĭ la preuţie cu eleŭ din cornu . . . . . . Corporalmente să sĕvêrşeste asupra nóstră ungerea, dar produce fructŭ spiritual, ca şi lucrarea*

(1) Ierarchia Biser. C. IV.
(2) Ibidem.
(3) Ad. Autol. 1, n. 12

corporală în însuşi Botezul, cândŭ ne cufundămŭ în apă, şi produce fructe spirituale, cândŭ ne curăţimŭ de pĕcate. După aceea sĕ pune mâna care chiamă şi pógoră prin bine-cuvĕntare Sântul Spiritŭ (1).

Kliment Alexandreanu, vorbindŭ despre urmatorii ereticuluĭ Vasilid şi învĕţătura lor falşă, sĕ exprimă, că în acéstă sistemă fatală *„nu este maĭ multŭ nicĭ botezul bine-cuvĕntatŭ, nicĭ sigilarea fericită“* (2), şi cu modul acesta deosebeşte lĕmuritŭ misteriul sigilăreĭ séŭ al Mir-ungereĭ de al Botezuluĭ, şi 'l pune pe aceeaşi linie cu elŭ.

S. Ciprian, în una din epistolele sale dice: *„cel botezat are necesitate de a fi încă* (şi) *unsŭ, pentru ca primindŭ Chrisma, adică ungerea, să pótă fi unsul luĭ Dumnedeu şi a avea în sine charul luĭ Christos“* (3). In o altă epistolă, dovedindŭ că nu este îndeajunsŭ numaĭ de a pune mânele pe ereticiĭ ce sĕ întorcu în sînul Bisericeĭ, ci trebue a 'ĭ şi boteza, scrie: *„căcĭ numaĭ atuncea eĭ potŭ pe deplinŭ a se sânţi şi a se face fiĭ aĭ luĭ Dumnedeŭ, cândŭ se vor renasce cu acesta şi cel-l-altŭ misteriŭ, utroque sacramente nascantur“* (4), — adică nu numaĭ deosebeşce punerea de mână séŭ Mir-ungerea de Botezŭ, dar de-o-potrivă numesce şi pe una şi pe alta misteriŭ. In a treia epistolă arată, că precum Apostoliĭ Petru şi Ioan, după rugăciune, prin punerea mânilor aŭ pogorâtŭ asupra samarinenilor Sântul Spiritŭ, aşa şi în Biserică, de atuncĭ toţĭ ceĭ ce sé botéză, după rugă-

(1) De bapt. c. VII.
(2) Strom. 11, 3.
(3) Epist. ad Janauar LXX.
(4) Epist. LXXIII.

ciunea înaintestătătorului, prin punerea mânilor, primescŭ Sântul Spiritŭ și să sigiléza cu sigiliul Dumnedeescŭ (1).

Papa Corneliŭ, aratândŭ că Ereticul Novatu s'a botezatŭ în timpul bólei sale numaĭ prin stropire continuă: „*însănătoșindu-se elŭ n'a primitŭ și totu aceea ce după regula Bisericeĭ trebuia să priméscă, anume, elŭ nu s'a sigilatŭ de Episcopŭ; iarŭ neprimindu acésta, cum póte elŭ să priméscă Sântul Spiritŭ?* (2).

Vrea-să-dică, sigilarea séu Mir-ungerea și atuncĭ să socotea deosebită de Botezŭ; săvêrșirea Mir-ungereĭ asupra celuĭ botezatŭ să cerea de regula Bisericeĭ, și numaĭ prin acestŭ misteriŭ să comunica Sântul Spiritŭ (3).

La aceste mărturiĭ fórte vechĭ, despre misteriul Mir-ungereĭ, potŭ fi adăogate și altele ale parinților din seculiĭ maĭ din urmă, precum:

S. Grigorie Theologul, dice: „*dacă te îngrădeșcĭ cu sigiliul, înlăturezĭ pericolul pe viitorŭ, cu celu maĭ bunŭ și maĭ real mijlocŭ, însemnândŭ sufletul și corpul cu Mir-ungere și cu Spiritŭ, precum vechiul Israel însemna și să apăra cu sângele celor ântêiŭ născuți.*" (Eșir. XII. 13) (4).

Părinții Sinodoluĭ de Laodicéa, prin canonul 48. să exprimă: „*trebue ca ceĭ ce să lumineḑă, după Botezŭ să se ungă cu Chrisma ceréscă și să fie părtași*

(1) Epist. LXXIII.

(2) Euseb. Ist. Bis. cart. VI c. 42.

(3) Nu să póte a nu aminti și o mărturie din constituțiunile apostolice, unde să ḑice: μετὰ τοῦτο βαπτίσας αὐτὸν (ὁ ἱερεὺς) ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, χρισάτω μύρῳ. . . Lib. VII, c. 43; Con. tr. III, c. 16, VII. c. 22.

(4) Cuvêntŭ la botezŭ.

împěrăţieĭ luĭ Christos". Asemenea învețaturi despre misteriul Mir-ungereĭ să află şi la Sântul Efrem Sirul (1), la Sântul Ambrosie al Mediolanuluĭ (2), Sântul Ión Chrisostom (3), Sântul Ciril Alexandrénul şi alţiĭ.

5) Este demnŭ de notatŭ şi aceea, că Mir-ungerea să află în rândul misteriilor instituite de Dumneḑeŭ, nu numaĭ în Biserica orthodoxă de răsăritŭ, ci şi în cea romană, şi încă şi în alte societăţĭ micĭ, separate de Biserica orthodoxă încă din vechime, precum : la Armenĭ (4), Iacobiţĭ (5), Nestorienĭ (6), şi alţiĭ (7).

I. După învěţătura Sânteĭ nóstre Bisericĭ orthodoxe, puterea séŭ dreptul de a sěvêrşi misteriul Mir-ungereĭ aparţine nu numaĭ Episcopilor, ci şi presviterilor ; cu acea deosebire numaĭ, că ceĭ d'ânteiŭ au dreptul de a sânţi Mirul pentru misteriŭ, iarŭ ceĭ din urmă potŭ numaĭ a unge cu Mirú sânţitŭ de Episcopŭ (Conf. Orth. part. I-ea, resp. la într. 105 (8). Aşa s'a urmatŭ din anticitate.

1). Dreptul de a sânţi Sântul Mirŭ, încă din anticitate a aparţinutŭ numaĭ Episcopilor. Acésta să vede din Canonul 6 al Sinoduluĭ Carthaginén (318),

(1) Adv. scrut. Serm. XLIX, op. Syr. t. III.

(2) De sacram. III. c. 2, n. 8.

(3) In Philip. Homil. III. n. 4.

(4) Goar. in Euchol. pag. 366.

(5) Asseman. bibliot. orient. 1, 573; II. 121. 239. 300.

(6) Assem. ibid. T. IV, diss. de Syr. Nestor. pag. 272; cod. litur. T. III. pag. 136.

(7) Renaudot, perpetuité de la foi. T. V. pag. 147.

(8) In bis. Rusă să sânţesce Sântul Miru numaĭ la cathedralele metropolitane din Kiev şi Moscva, de unde apoĭ să împărţesce în tótă Rusia.

unde cetimŭ : *sĕvêrşirea Mirului să nu se face de catră presviterŭ*, precum şi din alte canóne ale altorŭ Sinóde şi Părinţi aĭ Bisericeĭ (1).

2) Deasemenea din anticitatea puterea de a sevêrşi ênsuşĭ misteriul Mir-ungereı era proprie şi Episcopilor ca succesorĭ aĭ Apostolilor, care imediatŭ dupĕ botezŭ sevêrşiau acestŭ misteriŭ (Act. VIII, 14—17 ; XVIII, 6), şi presviterilor, ca unii ce primiaŭ acestu dreptŭ prin punerea mânilor Episcopuluĭ, împreună cu puterea de a sĕvêrşi tóte cele-l-alte misteriĭ, afară de al preoţieı. D. e. în Constituţiunile apostolice să dice, „Episcopul séŭ presviteriul (dupe cum maĭ înainte amŭ spusŭ şi acum spunemŭ despre Botezŭ . . . —) maĭ ânteiŭ unge cu eleu sânţitŭ, *dupe aceea botéză cu apă, în fine sigilédă cu Mirŭ* (2).

St. Ioan Chrisostom şi F. Ieronim în maĭ multe rândurĭ să esprimă, că episcopul (în raportŭ catre sânţita lucrare) întru nimicŭ altŭ nu se deosebesce de presviterŭ, afară de singură *chirotonia*, adecă de puterea de a săvêrşi misteriul *preoţieĭ* (3). Pe lânga acestea este sciutu că în tóte societăţile creşcine neorthodoxe, existânde din vechime la răsăritŭ, Mirungerea se făcea şi de episcopĭ şi de presviterı (4).

Pentru acésta nedréptă este învĕţatura bisericeı romane, că adecă, dreptul de a săvêrşi misteriul Mirungereĭ aparţine numaı episcopilor, iar nu şi pres-

(1) Sin. al II-lea Carthaginen (390) can. 3 ; Sin. al III Carthaginen (397) : Papa Gelasie I epist. IX ad epp. Luc. c. VI.
(2) Lib. VII, c. 22.
(3) S. I. Chris. in 1 Tim. homil. X. n. 1 : Ieron. Epist. ad Evangel. CXLV. n. 1.
(4) Asemau. cod. liturg. III. p. 187.

viterilor (1). Spre întărirea acesteĭ învĕțăturĭ eĭ se referă (2):

a) La acel casŭ, amintitŭ în Sânta Scriptura, că deși St. Filip a botezatŭ pe Samarinenĭ, totuși pentru a pogorâ Sântul Spiritŭ asupra lor, prin punerea mânilor, aŭ venitŭ înadinsŭ Sânțiĭ Apostolĭ Petru și Ioan (Act. VIII, 14—16). Dar nu trebuie a uita că St. Filip era numaĭ diacon, iar nu și preotŭ, și prin urmare, décă el n'a săvêrșitŭ misteriósa punere de mânĭ asupra celor botezațĭ, acésta nu vrea-să-dică că nu săvêrșiaŭ și nu aveaŭ dreptul de a o săvârși și presviteriĭ (3). Deasemenea și din aceea că, décă Apostoliĭ o dată și de doue-orĭ (Act. VIII, 14—16; XIX, 4, 7), singurĭ nemijlocitŭ aŭ săvêrșitŭ misteriul Mir-ungereĭ, nu urméză, cum că numaĭ eĭ îl săvêrșiaŭ totŭ-dé-una, și că în alte locurĭ nu puteaŭ și nu aveaŭ dreptul de a'l săvêrși, precum episcopiĭ așa și presviteriĭ.

b) Să referă la cuvintele St. Ciprian și ale St. Chrisostom, că adică și în timpul lor, după esemplul Sânților Apostolĭ, săvêrșirea Mir-ungereĭ era efectuată numaĭ de înaintestătătoriĭ—prepositis— Bisericeĭ (4). Dar sub numele de înaintestătătorĭ puteau a se înțelege precum episcopiĭ așa și presviteriĭ, din care, fiecare din eĭ, în adevĕrŭ este unŭ prepositŭ séŭ unŭ

---

(1) Concil Trident. Sess. VII, de confirm. can. 3; Sess. XXIII. can. 7.

(2) Klee, Perrone, Brenner şi alţĭ theologĭ în tratatele despre confirmaţie.

(3) Pentru ce — ḑice St. I. Chrisostom — eĭ (Samarineniĭ) botezându-se nu au primitu Sântul Spiritu? Séu pentru că St. Filip din respectul cátre Apostolĭ nu li l'a datu, séu pentru că el nu avea acestŭ charu (χάρισμα): căcĭ era din ceĭ şepte diaconĭ, aceea ce să pare şi maĭ dreptu. Homil. XVIII, n. 3, la Act. ap.

(4) Cip. Epist. LXXIII; Chrisostom in art. s. a. homil. XVIII, n. 3.

înaintestatatoru diaconilor, cari și în timpul lor, asemenea diaconuluĭ Filip, nu puteaŭ savêrși misteriul Mir-ungereĭ. Pentru lamurirea ideeĭ Sântuluĭ Chrisostom trebuie a aminti și alte cuvinte ale luĭ, că adica episcopiĭ, cu nimicŭ alta nu suntu maĭ presusu de câtu presviteriĭ, de câtŭ numaĭ cu chirotonia, adica cu puterea de a săvêrși misteriul preoțieĭ (1).

c) Se referă la mărturia F. Ieronim, care dice, ca episcopiĭ aŭ obiceiu de a visita orașele micĭ din eparchiele lor, pentru a preda darurile Sântuluĭ Spiritŭ acelora, cari suntŭ botezați de presviterĭ și diaconi. Dar acelașĭ dascăl imediatŭ adaoge, că acésta se face *maĭ multŭ pentru onórea preoțieĭ de cât din necesitatea legeĭ,* și că dacă numaĭ după rugăciunea episcopuluĭ s'ar pogorâ Sântul Spiritŭ, atuncĭ ar urma să deplângem pe aceia, carĭ fiind creștinațĭ de presviterĭ și diaconĭ, în comune, cetați, séŭ în locurĭ depărtate, ar muri înainte de ce ar fi vizitațĭ de episcopĭ (2). De asemenea este cunoscută întrebarea F. Ieronim : că, „Ce săvêrșesce episcopul, afara de singură chirotonia, care să nu o săvêrșésca și presviterul“ ? (3).

Pe lêngă acestea maĭ trebue a adăoga urmatórele observațiunĭ :

d) Nu este de miratŭ, dacă în timpurile primitive ale crescinătățeĭ, savêrșirea misteriului Mir-ungereĭ în unele locurĭ era proprie cu preferința episcopilor: atuncĭ și săvêrșirea altor misteriĭ, anume Botezul și chiar Eucharistia, pe unele locurĭ eraŭ proprii cu

(1) Chrisostom in 1 Tim. homil. X, n. 1.
(2) Ieron. dialog. adv. Lucifer. n. 9.
(3) Ieron. epist. ad. Evangel. CXLV, n, 1.

deosebire episcopilor, iar presviterii puteaŭ a le săvêrși numai cu învoirea episcopilor (1). Tóte acestea erau cu totul naturale și comode în acele timpuri și împregurări, când membrii Bisericeĭ ce compuneaŭ o Episcopie, nu eraŭ așa de numeroși, și eparchia se marginea adese-ori într'unŭ singurŭ orașu seŭ satu. Cu tóte acestea, însușĭ papiștiĭ nu vinŭ a conchide, de aci cum că în primii secolĭ presviteriĭ nu aveaŭ de locŭ dreptul de a săvêrși misteriul Botezuluĭ și al Eucharistieĭ : pentru ce dar să deduca cum că eĭ nu aveau și nu trebuia să aiba dreptul de a săvêrși numaĭ misteriul Mir-ungereĭ ?

e) Insașĭ biserica Romana apropriândŭ numaĭ episcopilor puterea de a cofirma, n'a găsitŭ niciĭ-o-dată cu cale a încuviința săvêrșirea acestuĭ misteriŭ și de către preoții maĭ de rândŭ (2). Și acum tótă diferință constă în aceia, că Biserica Ortodoxă dă dreptul tuturor presviterilor în genere o-dată pentru totđa-una, la chirotonia lor în demnitatea de preoțĭ, de a săvêrși Mir-ungerea, precum și alte misteriĭ afară de preoție (3); iar biserica Romană încuviințază a mirunge numaĭ óre-căror presviterĭ, și acésta nu la chirotonia lor, ci cu trecerea timpuluĭ, dupe cum reclamă împregiurările, și numesce pe episcopĭ săvêrșitorĭ ordinarĭ aĭ acestuĭ misteriŭ (misterio ordinarii) iar pe presviteri extraordinarĭ (extraordinarii) (4).

f) Insușĭ theologiĭ romanĭ nu suntŭ de acordŭ în-

---

(1) Ignat. epist. ad Simi.m n. 8; Tertul. de monog. c. 2; De bapt. c. 7, 17.

(2) Vid. apud Harduin. collect. concil. T. IX. p. 438.

(3) Vađăsa Grammata preoţilor.

(4) Perrone Prælect. Theolog. vol. VI, p. 114 : de confirmationis ministro.

tre eĭ în aceia, daca dupe dreptul Divinŭ, séŭ numai bisericescŭ aparţine numai episcopilor puterea de a savêrşi Mir-ungerea; şi ceĭ mai distinşi din aceştĭ theologĭ urméḑa opiniunea din urma (1). Şi prin urmare înşiĭ arata nestabila mesura luata de Biserica lor, care a atribuitŭ amintita putere numai episcopilor.

II) Biserica orthodoxa savêrşaşte misteriul Mir-ungereĭ în genere asupra tuturor celor botezaţi în numele Prea Sânteĭ Treimĭ, şi pe lânga acestea imediat dupe botezul lor (Conf. Orth. part. I, resp. la într. 105). Şi acésta este cu totul de acordŭ:

1) Cu esemplul Sânţilor Apostolĭ. Aşa Sântul Apostol Pavel botezândŭ pe óre-carĭ în Efes, îndata le-a şi predatŭ Sântul Spiritŭ prin misteriósa punere de mânĭ asupra lor (Act. XIX, 5, 6), şi în epistola către Efesenĭ le ordona a nu întrista pe Sântul Spiritŭ, cu care eĭ s'aŭ însemnatŭ *în ḑiua mântuireĭ*, adecă în însaşĭ ḑiua botezuluĭ (Ef. IV, 30). Deasemenea şi alţĭ Apostolĭ, îndata ce aŭ auḑit ca Sântul Diaconŭ Filip a botezatŭ pe Samarinenĭ, carora, dupe rangul séŭ, nu a pututŭ a le preda Sântul Spiritŭ prin punerea mânilor, neîntârḑiatŭ a trimisŭ în Samaria pe Petru şi pe Ioan, pentru savêrşirea acestuĭ misteriŭ asupra celor botezaţi (Act. VIII, 14—17.

2) Este de acordŭ cu esemplul întregeĭ Biserici antice. Despre acésta atestéza: α) Tertulian care ḑice: „eşind din scaldatóre noĭ ne ungem cu ungere bine-cuvêntată . . . . . .“ (2); β) *Sinodul de Laodicea*

(1) Trombell. de ministro confirm. disert. X, sect. I, quæst. II § 6 et sequ.
(2) De bapt. c. VII.

să esprimă : „se cuvine celor luminaţî a fi unşi dupe botezu cu ungere cerésca, şi a fi partaşi împĕraţieî luî Dumnedeu“ (can. 48); γ) Sântul Ciril al Ierusalimuluî dice : „vóuă, când aţi eşitŭ din scăldatórea apelor sânţite, vi s'a predatŭ ungerea, conformŭ acelia, cu care Christos s'a unsu“ (1); deasemenea şi mulţi alţi dascălı aï Bisericeï (2). Insuşi scriitoriï bisericeï Romane, recunosc că în timpŭ de doue-spre-dece secule, Mir-ungerea a fostŭ predată celor botezaţî imediatŭ dupe Botezŭ, chiar în biserica Romana, — iar nu numaï în totŭ Orientul (3).

Prin urmare, biserica Romană, din seculul XIII, de când a începutŭ a deosebi săvêrşirea Mir-ungereí de a Botezuluı, s'a depărtatŭ de la adeveru; şi chiar şi acum învaţă în catechismul seu, că pe copiiï botezaţí să nu'ı Mir-ungă de câtŭ între 7 şi 12 ani din viaţa lor, pentru ca eï să se pótă apropia de acestŭ misteriŭ cu deplină consciinţă, şi cu destule cunoscinţî în adevĕrurile fundamentale ale credinţeí (4). Dar dacă urméză dupĕ acestŭ principiŭ, ar trebui ca şi botezul pruncilor să'l amâne până la aceiaşi etate consciinciósă. Cu tóte acestea ea botéză pe prunceï dupé făgăduinţele ce daŭ pentru eï naşiï şi părinţiï lor. Neînţelsŭ este dar, pentru ce lipsesce pe prunceï atâţia aniï, de darurile Sântuluï Spiritu, atâtŭ de necesare pentru întărirea în viaţa spirituală.

Partea vĕdută a misteriuluï Mir-ungereï constă în

(1) Catches. III. n. 1 pag. 450.
(2) Ciprian. epist. ad Ian. LXX; Ambr. de mister. c. 7; August. in Iohan. epist. Trac. VI n. 10; Leon pp. serm. IV, de natal. Domini.
(3) Perrone, Prælect. Theolog. vol. VI, p. 132, Lovan. 1541.
(4) Catechism Roman. part. II-a, Cap. 3, 17. Confr. Perrone loc. citatu.

acea, că celor ce s'au botezatŭ, (după rugaciunea către Dumnedeu pentru pogorârea Sântului Spiritŭ asupra lor), li se ungŭ crucişi diferitele părţi ale corpuluĭ cu mirŭ sânţitŭ, pronunţându-se totu-odată cuvintele : *pecetea daruluĭ Sântuluĭ Spiritu.* Şi aşa împarte, aci să deosibescu :

1) Rugăciunea către Dumnedeŭ despre pogorârea Sântuluĭ Spiritŭ asupra celor botezaţĭ care precede Mir-ungerea. Acéstă rugaciune să pronunţa până astădĭ în Biserică : a) după exemplul Sânţilor Apostolĭ Petru şi Ioan. care fiindu trimişi în Samaria pentru a pogorâ Sântul Spiritŭ asupra celor botezaţi, înainte de săvêrşirea lucrăreĭ misteriόse, s'au rugatu pentru ca eĭ să priméscă Spiritŭ Sântŭ (Act. VIII. 15; şi b) după exemplul vechiei Biserici, cum să constată din scrierile Sânţilor Ciprian şi Ambrosie, şi din Instituţiunile apostolice, în care să păstrédă încă şi unŭ model de rugăciune, ce se pronunţa în acel timpŭ înainte de săvêrşirea Mir-ungereĭ (1).

II) Materia ce se întrebuinţéză la săvêrşirea acestuĭ misteriŭ, este Sântul Mirŭ. In privinţa acestuea observăm :

1) Intrebuinţarea Mirului la săvêrşirea misteriului Mir-ungereĭ, fără îndoială îşi trage începutul chiar de la Apostolĭ. Acésta se probéză: a) cu marturiele

---

(1) „*După ce (omul) s'a botezatŭ în numele Tatăluĭ şi al Fiului şi al Sântuluĭ Spiritŭ, (preotul) se'l ungă cu Mirŭ dicêndŭ : „Dómne Dumnedeule, desinefiinţătorule şi stăpâne al totuluĭ, care rĕspândeşcĭ mirosul cel bunŭ al învĕţătureĭ Evangelice în tóte popórele! Tu şi acum dăruesce (fă) ca acestŭ mirŭ să fie lucrătorŭ în cel ce s'a botezatŭ, aşa că bunul mirosŭ al Christosuluĭ tĕŭ să fie în elŭ tare şi durabil, şi elŭ îngropându-se cu Christos, să învieze şi să fie viŭ împreună cu dânsul*". Căci in acesta sa cuprinde puterea punereĭ mânilor asupra fie-caruia ἑκάστου γὰρ ἡ δύναμις τῆς χειροθεσίας ἐστὶν αὕτη Lib. VII. c. 43. 44.

Sântei Scripturï pe care le-am vedut maï sus (Ioan. c. II. 20; II. cor. c. I. 21 și 22); b) să probédă prin aceia că, succesoriï apostolilor, priimind de la eï serióse îndatorï de a păstra și tradițiunea verbală și cea scrisă a lor (I. Tim. c. VI. 20; II. sol. c. II. 15), nu ar fi îndrăsnitŭ de locŭ a face vre-o schimbare arbitrară în asemenea lucrare importantă, ca săvêrșirea misteriuluï. și în locul puncreï mânelor să alégă unŭ altŭ semnŭ vĕdutŭ pentru pogorârea darurilor Sântuluï Spiritŭ asupra celor ce să botézâ; c) și chiar dacă vre-unul din păstorii antici s'ar fi și decisŭ de a face vre o schimbare : ea nu ar fi pututŭ rĕmânea fără observări din partea altor păstorï păstrătorï aï tradițiuneï apostolice ; și în totŭ casul nu ar fi putută să fie primită de întréga Biserică ecumenică. Intre acestea întrebuințarea Miruluï în misteriul Mir-ungereï să arată peste totŭ locul — și la răsăritŭ și la apusŭ încă din cele treï secole ale crescinătățeï,— și nicï unul dintre păstorii anticï nu observă, că acésta s'ar fi începutŭ și s'ar fi introdusŭ în Biserica numaï de la un sciutŭ timpŭ. In fine, d) Sântul Dyonisie Areopagitul, dupre cum am vedutŭ dice, că însușï sânții Apostolï aŭ numitŭ acestŭ misteriu *Misteriul Miruluï*, și prin urmare înșiï aŭ introdusŭ întrebuințarea Mirului. Pentru acésta dar a plăcutŭ Apostolilor, saŭ maï bine disŭ, Sântuluï Spiritŭ, a înlocui punerea mânelor pe care aŭ întrebuințat'o eï la începutŭ, cu lucrarea Mir-ungereï : dar fiind-că despre acésta nóuă nu ne este nimicŭ descoperitŭ. noi nu putem de cât a face ipotese. Din cartea Faptelor apostolice să vede, că a pogorâ pe Sântul Spiritŭ asupra celor botezațï, puteaŭ numaï Apostoliï

(Act. c. VIII, 12—18) : acésta a făcut'o eï la începutul creştintăţeï, când numerul celor botezaţí nu era aşa de mare. Dar îndata ce au începutû a se întórce şi a primi credinţa prin tóte parţile lumeí, nicí însuşı apostoliï, nicí nemijlociţiï lor succesorí—Episcopiï, nu aŭ pututu fi în totŭ locul, pentru ca îndata dupe botezŭ sá pogóre Sântul Spiritu, prin punerea mânilor asupra tuturor celor botezaţí. Şi pentru acésta *Sântul Spiritŭ*, care era în Apostolí, a înlocuitŭ, punerea mânilor apostolice asupra celor botezaţı, cu o altă lucrare maí îndemânatecă, adică. cu lucrarea Mir-ungereï, — aşa că sânţirea Mirului a fostŭ săvêrşită de către înşuşí Apostolií, şi dupe eí de succesorii lor—de Episcopí, iar ungerea cu Sântul Mirŭ a celor botezaţí s'a lasatŭ şi tuturor presviterilor. Şi anume Mirul, iar nu altă óre-care materie, a pututŭ fi alesŭ în acestŭ casŭ, pentru aceia, că şi în vechiul testamentŭ ungerea cu Sântul Mirŭ era întrebuinţată, ca mijlocŭ vedutu pentru pogorârea daruluí Sântuluí Spirit asupra ómenilor (Eş. XXVIII. 41 ; 1 Regi XVI. 13 ; 3 Regi I. 39 ; XIX. 16).

2) La săvêrşirea misteriuluí Mir-ungereí s'a socotitŭ totŭ-d'a-una esenţialmente necesară întrebuinţarea Miruluí, iar nu punerea mânilor separata de lucrarea Mir-ungereí. Căcí, *maí ânteiŭ* sinódele antice ecumenice şi locale, amintind despre acestŭ misteriŭ, vorbescŭ numaí despre ungerea cu Mirŭ, tăcêndu cu totul despre punerea mânilor. Ast-fel, al 2-lea şi al 6-lea Sinodŭ ecumenicŭ, a decis a primi în Biserica pe óre-care eretici prin săvêrşirea asupra lor a misteriuluí Mir-ungereí (1); iar cel local din Laodicia,

(1) Sinodul al II-lea Ecum. can. 7 ; Sinod. al VI-lea Ecum. can. 95.

a susţinutŭ a se săvêrşi acestŭ misteriŭ asupra tuturor credincioşilor îndată dupe Botezul lor (1).

Al doilea, cea maĭ mare parte dintre Dascalii Bisericeĭ, cu deosebire răsăriteniĭ, deasemenea amintesc numaĭ despre întrebuinţarea Miruluĭ în acestŭ misteriu, tăcêndŭ cu totul despre punerea mânilor; spre esemplu: Sântul Ciril al Ierusalimuluĭ a consacratŭ o întrégă omilie la esplicarea misteriuluĭ Mir-ungereĭ celor din nou botezaţi; şi cu tóte acestea nu a disŭ nicĭ unŭ cuvêntŭ despre punerea mânilor.

Al treilea, dacă în óre-care bisericĭ particulare, cu deosebire din partea apusană, cum se vede din mărturiile păstorilor lor (2), până la unŭ óre-care timpŭ a fostŭ unită împreună cu Mir-ungerea şi punerea mânilor, cum se urméză şi acum în biserica Romană (3): apoĭ putem ḑice, că acésta s'a susţinutŭ de păstoriĭ Bisericeĭ pe unele locurĭ, numaĭ ca ceremonial *sânţitu* prin esemplu Apostolilor, iar nu ca esenţială aparţinere misteriuluĭ. Căcĭ, spre esemplu, S. Ciprian, care într'unŭ locŭ amintesce şi despre Mir-ungere, şi despre punerea mânilor la săvêrşirea acestui misteriŭ, în unŭ altŭ locŭ lămuritŭ ḑice, că propriu este necesarŭ fie-căruĭ botezatŭ a primi Chrisma séu ungerea, pentru ca elŭ sĕ pótă avea séŭ primi

(1) Can. 7 şi 48.

(2) Tertulian de Bapt. c. VII.

(3) Cu tóte acestea, chiar opiniunile theologilor Romanĭ despre însemnătatea acestor 2 lucrări în misteriul Mir-ungereĭ, suntu diferite. Uniĭ admitŭ aci de *esenţial* numaĭ singură punerea mânilor; alţiĭ numaĭ singură ungerea cu Mirŭ; al III-lea opiniază, că şi una şi alta au aceiaşĭ putere, şi pentru aceia este de ajunsu a întrebuinţa séu una sau alta; al IV-lea, în fine, unii recunoscu de necesare amêndouă aceste semne la săvérşirea misteriuluĭ. (Vid. apud Perrone Præl. Theolog. de Confirmat c. III, n. 67; Klee. Kathol. III, 169, Mainz 1845).

în sine charul luĭ Christos. (1). In fine, Papiĭ Inocenţiu al 3-lea şi Eugenie al 4-lea, precum şi întregul Sinodŭ local, compusŭ din Episcopĭ Apuseni, adunatŭ la Mainz în anul 1549 (2), mărturisescŭ că locul puneręĭ mânilor chiar din timpul Apostolilor s'a înlocuitŭ cu ungerea Miruluĭ, care prin urmare singura rămâne şi esenţialminte necesară în misteriŭ (3).

III. Însaşi lucrarea Misteriuluĭ este ungerea crucişĭ cu Sântul Mirŭ a sciutelor părţi ale corpuluĭ. Aşa s'a făcutŭ acésta lucrare din anticitate. Despre obiceiul de a unge crucişŭ cu Sântul Mirŭ amintescŭ Sântul Ambrosim (4) şi fericitul Augustin (5). Despre ungerea cu Sântul Mirŭ pe frunte, la urechĭ, nărĭ şi degete vorbeşce pe largŭ Sântul Ciril al Ierusalimuluĭ (6). Despre ungerea frunţeĭ, a ochilor, a urechelor, a nărilor şi a gureĭ, mărturisescŭ Sinódele ecumenice al II-lea şi VI-lea (7). Despre ungerea generală a simţurilor şi a membrelor corpuluĭ vorbesce

(1) Epist. LXXII.
(2) Apud Harduin. ibid. col. 2118.
(3) Este o opiniune, care de şi particulară, merită a 'ĭ da atenţiune, anume : că punerea mânilor, prin care Apostoliĭ la începutu pogorau pe Sântul Spiritu asupra credincioşilor, în sensul strictŭ este nedesfiinţată, şi că, şi până acum îşĭ are locul la săvêrşirea misteriului Mir-ungereĭ. Căcĭ în însuşĭ lucrarea ungereĭ cu Mirŭ pe care Pastorul Bisericeĭ o face cu mâna sa pe frunte şi pe alte părţi aceluĭ botezatu se cuprinde deja si punerea acesteĭ mânĭ care unge pe cel ce se unge. Prin urmare, Apostoliĭ alegêndu, dupe arătarea Sântuluĭ Spiritu, altu semnu pentru predarea darurilor charice celor botezaţi, nu au desfiinţatŭ cu aceia pe cel din 'nainte semn, deasemenea alesŭ de Dumnezeŭ, ci din contră înţelepţeşte le-au unitŭ pe amêndouă. Opiniunea acésta se găseşte la scriitorul din Secul. VIII—Beda (Asin. alm. XXIX). si la scriitorul secul. VIII—Raban Mavru. (De instit. Cleric. Lib. I. c. XXVIII), precum şi la alţiĭ.
(4) De Sacrament VI, c. 2, n. 7.
(5) In Iohan. Tract. CXVIII.
(6) Chatiches. III, despre Misteriĭ n. 4.
(7) S. II, can. 7; S. VI. can. 95.

Sântul Efrem Sirul (1). Ast-fel cu Sântul Mirŭ se sigilézâ tóte părţile principale ale omului, ca organe a tuturoru puterilor şi capacităţilor sufletuluĭ lui, şi totu-o-data sĕ întaresců cu puterile charice ambele parţi ce 'l compunŭ. Este demnŭ de notatŭ că şi în societăţile antice neortodoxe ce existá în răsăritŭ, precum : La Iacobitĭ, Coptĭ şi Armenĭ, Mir-ungere se face nu numaĭ pe frunte, cum urmézá acum biserica Romana (2), dar şi asupra celor-l'alte părţĭ ale corpuluĭ omenescŭ (3).

IV) Cuvintele pronunţate la ungerea cu Sântul Mirŭ a sciutelor părţĭ ale corpuluĭ suntŭ : „*Pecetia darului Sântuluĭ Spiritŭ*". Aceste cuvinte împrumutate din espresiunile Sântuluĭ Apostol Pavel, (2 Cor. I, 21—22), se şi întrebuinţézá în Biserică la săvêrşirea misteriului Mir-ungereĭ din anticitate : amintire despre aceste cuvinte se póte vedea la Sântul Ciril al Ierusalimului, iar mărturiĭ maĭ directe despre întrebuinţarea lor se potŭ vedea la Asteriu, Episcopul Amasieĭ, din seculul al IV-lea (4), precum şi în al 7-lea canonŭ al Sinodului al II-lea Ecumenicŭ, ce s'a ţinutŭ în acetŭ timpŭ. Acestŭ Canonŭ sună aşa : „Pre ceĭ ce din eretici se adaugŭ la orthodoxie şi la partea celor ce se mântuescŭ, îĭ primim dupĕ sciuta

(1) „Cu pecetea Sântuluĭ Spiritu suntu pecetluite tóte intrările sufletuluĭ teu ; cu pecetea ungereĭ suntu pecetluite tóte membrele tale. Imperatorul, ca cum ar fi pusŭ asuprăţĭ scrisórea sa, punêndu pecetea de focu (Math. XII, 11 : Luc. III, 16) ca să n'o cetéscă streiniĭ şi să nu conrupă scrierea" (Opp. Syr. T. II. p. 332).

(2) Cathechismu. Roman. part. II, c. 3, n. 23.

(3) Aseman. cod. liturg. T. III, p. 83—84. 111—112 ; Regula de Mir-ungere a bisericeĭ Armene, ediţia de Iosif Archiep. Arménŭ, S. P. B. 1798.

(4) *Apud Phot. Biblioth. cod. CCLXXI, col. 1499.*

regulă și obiceiŭ . . . . Iĭ primim, pecetluindu-ĭ, adică ungêndu'ĭ cu Sântul Mirŭ, maĭ ânteiŭ pe frunte, după aceea la ochĭ, la narĭ, gură și urechĭ ; și pecetluindu'ĭ dicem : „*Pecetea daruluĭ Sântuluĭ Spiritŭ*". Iar aceea ce merită o deosebită atențiune a nóstră, este că părinții nu vorbescu de es. Noĭ hotarâm séŭ poruncim să pronunțațĭ la Mir-ungere cuvintele : „*Pecetea daruluĭ Sântuluĭ Spiritŭ*", ci numaĭ le citéză, ca cu totul cunoscute și de multŭ timpŭ înbuințate la săvêrșirea acestuĭ misteriŭ. Acciași facŭ séŭ repetescŭ și părințiĭ Sinoduluĭ al VI-lea ecumenicŭ (can. 95).

(Va urma)

† Silvestru B. Piteșténu.

Oficiele ecclesiastice

(urmare)

A DOUA PENTADĂ

I. Protonotarul.

Deja în primele secule ale chreștinismuluĭ găsimŭ notarĭ carĭ eraŭ scriitorĭ aĭ episcopuluĭ. Intre eĭ găsimŭ bărbațĭ fórte însemnațĭ. Așa s. e. Athanasie cel mare a fostŭ notarŭ al arhiepiscopuluĭ Alexandru de la Alexandria; Proclu, notarŭ al archiepiscopuluĭ Atticŭ de la Constantinopol; Martiriĭ Martiriu și Marcianŭ, notarĭ aĭ archiepiscopuluĭ Proclu de la Constantinopol. Ânteiuluĭ între notarĭ 'ĭ s'a datŭ numele de protonotariŭ, — unu nume care se da ânteiuluĭ notarŭ, care la sinóde redacta protocólele și actele sinodale, și citia actele.

Practica posterióră bisericéscă a datŭ acestuĭ oficiu o întindere maĭ mare și a-nume :

1) Protonotariul este însărcinatŭ cu cancelaria episcopuluĭ; elŭ face corespondența acestuia cu persónele de rangurĭ superióre și cu autoritățile civile și pune în formă oficială dispozițiunile episcopuluĭ.

2) El compune documentele relative la contracte, vendărĭ, cumpĕrătóre, testamente și alte afacerĭ bisericescĭ juridice. In legătură cu acésta stă :

a) instruirea și esaminarea celor ce se consacră afacerilor bisericescĭ juridice (νομικοί).

b) controlul ce el face de două orĭ pe anŭ atâtŭ asupra activităței funcționarilor supușĭ luĭ, câtŭ și asupra ordineĭ și stăreĭ documentelor păstrate, spre a putea raporta Episcopuluĭ.

3) Precum în sinódele naționale și eparchiale, asemenea

el este datorŭ a ţinea protocólele şi în adunările consiliului episcopal, şi în absenţa Chartofilaxuluĭ a investi decretele cu formalităţile cerute sau a le şi compune.

4) Când săvêrşesce Episcopul liturgia, el ĭ oferă apa sânţită în timpul înălţăreĭ şi portă dicheriul.

II. Canstrisiul.

Insemnătatea acestuĭ oficiŭ pe care 'l găsim ânteiu în documentele posteriore, şi care de obiceiu era administratŭ de unŭ diacon, este unŭ oficiŭ maĭ multŭ liturgicŭ. In acéstă privinţă Canstrisiul este datorŭ :

a) a pătsra vestmintele archieresci ale Episcopuluĭ ;

b) a îmbrăca pe Episcopul cândŭ slujesce ;

c) a cădi ;

d) a face stropirile liturgice.

III. Referendariul.

Deja a şésea novelă a imperatoruluĭ Iustinian cerea ca Episcopiĭ şi respectivŭ patriarchiĭ să adreseze dorinţele lor capuluĭ Statuluĭ prin unu deosebitŭ demnitarŭ bisericescŭ al Patriarchuluĭ, adică prin Referendariu, care aduce şi respunsul respectivŭ. In acestŭ sensŭ dar, oficiul acesta ar fi trebuinciosŭ numaĭ la Bisericile patriarchale saŭ autocefale ; catalógele bisericescĭ însă presupunŭ asemenea referendariĭ şi la tóte bisericile Episcopale, atribuindu-le datoria de a fi mijlocitorĭ între Episcopul şi autorităţile civile, comunicând acestora disposiţiunile, verbale sau scrise, ale Episcopuluĭ.

IV. Logothetul.

Varietatea datorielor ce se atribuescŭ Logothetuluĭ se esplică prin acésta că catalógele bisericescĭ 'ĭ atribuescŭ adesea multe din datoriile ce incumbă logothetuluĭ civil. Special datoria logothetuluĭ bisericescŭ este :

1. a controla tóte socotelele din eparchia respectivă, în particularŭ cele relative la veniturile episcopale. Găsindu-le corecte, elŭ le confirmă prin aplicarea sigiliuluĭ.

2. a seconda pe Protecdicul in esercitarea jurisdicţiunii sale.

3. a păstra sigiliul episcopal, cu care sigilézā şi actele episcopale, întru câtū acésta nu atacă drepturile Chartofilaxuluĭ.

4. a face către poporū discursurĭ catechetice.

5. a nota sĕrbătorile bisericescĭ.

6. a ţinea, la liturgiile solemnele, discul cu anafură, când o împarte Episcopul.

V. Hypomnematographul saū actuarul.

Actuarul Bisericeĭ se consideră în generalū ca unū ajutorū al pentadeĭ a doua. Dar special elū este destinatū, cum o arată şi numele sĕū, să fie ajutorul luĭ Chartofilax, pe care 'lu înlocuesce, în lipsă-ĭ, în ţinerea protocólelor. Actuariĭ pe lângă bisericile patriarchale saū metropolitane aū a face protocolul la alegerile Episcopilor.

A TREIA PENTADĂ

I. Protecdicul.

Despre elū am vorbitū maĭ susū (ânteia pentadă No. 6).

II. Hieromnemon.

Oficiul Hieromnemonuluĭ maĭ 'nainte era pusū înaintea oficiuluĭ Proterdiculuĭ, maĭ târdiū însă s'a pusū în urma acestuia din causă că, neavêndū veniturĭ marĭ, nu prea era căutatū, şi al doilea din causa însemnătăţiĭ crescênde ce a dobânditū Protecdicul.

Oficiul acesta era administratū, ca şi acel alū Constrisiuluĭ de unū Diacon, putea însă sĕ fie şi unū presviterū. Atribuţiunile sale se referă la liturgia, şi anume elū are :

1. A conduce ceremonialul la hirotoniĭ precum şi la alegerile de Episcopĭ şi a primi de la aceştia mărturisirea de credinţă.

2. A ţinea gata textul rugăciunilor ce avea să citéscă Episcopul la serviciele bisericescĭ.

3. A face preparativele pentru Sânţirea bisericelor şi a da

Episcopuluĭ documentul ce se închide cu acéstă ocasiune împreună cu Sântele moște.

4. A păstra cartea rituală cea mare, care era sigilată de către clerul catedraleĭ, și a veghia se nu să facă vre-o schimbare într'ênsa.

5. Déca Hieromnemonul este unŭ presviter, elŭ póte, după unele catalóge bisericescĭ, pe câtu timpŭ scaunul Episcopal este vacantŭ, să severșéscă sânțirĭ de bisericĭ, avêndŭ într a céstă ordinul patriarchuluĭ și consimțimêntul cleruluĭ.

6. A pecetluĭ pe anagnoștĭ.

III. Epigonaton.

Acestŭ oficiu, administratu de unu diaconŭ, consistă într'acésta, că diaconul ajută pe Episcopul la îmbrăcarea vestmintelor archierescĭ și anume la punerea epigonatiuluĭ. La împărțirea eucharistieĭ el ține discul cu anafură.

IV. Hypomnemon.

El înregistréză tóte afacerile și memoriele care se aducŭ înaintea decasteriuluĭ episcopal și le aduce la cunoscința Episcopuluĭ și a autorităților subordinate.

Unele-orĭ acéstă funcțiune se confundă în catalógele bisericescĭ cu oficiul Hieromnemonuluĭ.

V. Invĕțătorul bisericeĭ saŭ theologul.

Instruirea poporuluĭ în învețăturile chreștine prin discursurĭ aparține la dreputurile și datoriile esclusive ale Episcopuluĭ, și trebue să se facă cel puținŭ la dilele de sĕrbătorĭ și Duminicele (Can. 19; Laod. can. 19 Trull.). Episcopul însă are puterea a însărcina cu acésta, și maĭ cu deosebire cu esplicarea Sânteĭ Scripturĭ, presviterĭ capabilĭ din eparchia sa, carĭ împlinescŭ acéstă sarcină numaĭ ca locoțiitorĭ și în numele Episcopuluĭ. In acéstă privință trebue să fie reservatŭ pentru unŭ asemenea presviterŭ, după disposițiunea imperatoruluĭ Alexie I Comnenŭ, unŭ scaunŭ în Biserică, imediatŭ lângă scaunul Episcopuluĭ, pe a căruia persónă el o represintă ca învĕțătorŭ. Atribuțiunea sa este de a es-

plica Evangelia, Apostolul și Psaltiria, și totu-d'o-dată a inspecta scóla episcopală și a conduce instrucțiunea acelora carĭ se consacră funcțiuniĭ de predicatorŭ.

Unde trebuința cere, saŭ se instituescŭ maĭ mulțĭ învĕțătorĭ aĭ Sânteĭ Scripturĭ, saŭ se însărcinédă fie-care din eĭ cu o parte a materieĭ destinate pentru esplicațiune. In acéstă privință vedem că în catalógele Bisericescĭ suntŭ notațĭ :

1. Invĕțătorul saŭ *predicatorul Evangelieĭ; 2. Invĕțătorul Apostoluluĭ; 3. Invĕțătorul psaltireĭ; 4. Predicatorul.*

OFICIELE MICI

Pe lângă menționatele cincĭ-spre-dece oficiĭ marĭ ale choruluĭ dreptŭ, maĭ esistă douĕ micĭ pentru serviciul Bisericeĭ și anume : oficiul archidiaconuluĭ și acela al diaconuluĭ al douilea, care însă fiind mărginite numaĭ în serviciul interior al Bisericeĭ nu suntŭ trecute în catalógele bisericescĭ.

I. Archidiaconul.

Posițiuuea ce o ocupa în cele d'ânteiŭ secole ale Bisericeĭ Archidiaconul, numitŭ și Protodiacon, a perdutŭ mult din însemnătatea sa prin acésta că multe din atribuțiunile archidiaconuluĭ aŭ trecutŭ la oficiele bisericescĭ ce s'aŭ introdusŭ maĭ târdiŭ. Aci aparținea între altele :

a) jurisdicțiunea în certele maĭ puținŭ importante ale diaconilor;

b) representarea Episcopuluĭ la sinóde;

c) activitatea sa la formalitățile sinódelor.

Acéstă restricțiune a atribuțiunilor archidiaconuluĭ a fost maĭ alesŭ provocată prin escesele ce adesea 'șĭ permiteaŭ eĭ din causa influențeĭ prea mare ce eĭ aveaŭ în urma favóreĭ de care se bucuraŭ pe lângă Episcopŭ. Ast-fel cu timpul, atribuțiunile archidiaconuluĭ s'aŭ redusŭ în următórele puncte :

1. El are, însă numaĭ în Biserică, ânteiul rangŭ între ceĭ l'alțĭ diaconĭ, chiar daca acestia ar posede funcțiunĭ superióre.

2. Când slujesce Episcopul, el stă lângă densul ca ajutor și citesce Evangelia.

3. In fine, el presintă Episcopuluĭ pe aceia carĭ voescu a primi diaconatul saŭ gradele inferióre.

II. Al doilea diaconŭ.

La bisericile maĭ marĭ, pe lângă archidiaconul este și un al douilea diaconŭ, care 'l suplinesce în lipsă-ĭ. El se deosibesce însă de ceĭ-l'alțĭ diaconĭ (κοινοὶ διάκονοι) numaĭ întru câtŭ el ocupă cel d'ânteiŭ loc între eĭ, fără a se lua in consideraţiune vechimea chirotonieĭ. Ca deosebite serviciĭ liturgice ale sale să indică în cărțile bisericescĭ: acclamaţiunile către regĭ și patriarchĭ dupé intrarea mare; cetirea Evangelieĭ la procesiunĭ; aprinderea cădelnițeĭ la încoronarea imperatoruluĭ, și în genere îngrijirea serviciilor ce nu le póte îndeplini în momentul liturgieĭ.

(Va urma). **Zotu.**

Diaconesele creștine

Unŭ studiŭ minuțiosŭ asupra instituțiuneĭ din Biserica creștină a diaconeselor ni oferă unŭ interesŭ particularŭ. Destășurându acéstă instituțiune din Biserica creștină antică, noĭ sperămŭ, că vom umplea o lacună simțită în cadrul cunoscințelor teologice, de care dispune literatura nóstră eclesiastică. De altă parte, sùntemŭ convinșĭ, că cunóscerea natureĭ și a caracteruluĭ acesteĭ instituțiunĭ va proaduce serviciĭ considerabile pentru persónele, care se destină și la noĭ, spre a se face de bună voĭe servitórele omenireĭ suferinde. Aicĭ nobilele suflete ale surorilor nóstre de charitate vorŭ găsi modelele de imitatŭ, iar Dumnedeŭ, principiul legeĭ morale, și dătătorul de totŭ binele, li va recompensa multele și marile sacrificiĭ, ce proaducŭ cu plăcerea devotatuluĭ pre altarul patrieĭ.

Diaconesele (a) din Biserica creștină antică eraŭ nisce femeĭ, care se alegéŭ de adunarea creștinilor și apoĭ se sânțiaŭ. Ele în Biserica creștină compunéŭ unŭ ordinŭ a parte, sub denumirea de τάγμα seŭ ordo — ordinul diaconeselor.

(a) Numirea Διακόνισσα vine dela vorba Διάκονος = servitorŭ, și însemneză femeia diaconuluĭ, seŭ o servitóre comună a Bisericeĭ. Ceĭ vechĭ derivau vorba Διάκονος de la διά = pentru și κόνις = prafu; în totul, omul, seŭ femeia, ce stergea seŭ mătura praful; adecă servitorŭ.

Inceputul ordinuluĭ diaconeselor în Biserica creştină se confundă cu timpurile Apostolilor. Despre diaconese menţionéză Apostolul Paul în epistolele către Timoteĭ şi Romanĭ. Aşa în epistola întâia către Timoteĭ, Apostolul se ecsprimă : „Véduva *săse alégă* nu maĭ puţinŭ de şése-decĭ anĭ, carea a fostŭ femeĭe a unuĭ bărbatŭ. Intru fapte bune fiind recunoscută; adecă, de a crescutŭ fiĭ, de a îngrijitŭ de streinĭ, de a spălatŭ piciórele sânţilor, de a ajutatŭ pre ceĭ întristaţĭ, şi de a fostŭ următóre la tótă fapta cea bună“ (a). Deşi Apostolul în acestŭ locŭ nu întrebuinţéză vorba de diaconésă, dar prin vorba de „věduvă“ el anume înţelege aicĭ pre diaconesele Bisericeĭ creştine; căcĭ în acelaşĭ capitul la versetele 3—8 se ocupă de femeile, ce, avêndu bărbaţĭ, aŭ rĕmasŭ cu copiĭ, şi li prescrie şi acestora regule de conduită. Pre lângă aceste, din vorba καταλεγέσθω = săse alége, întrebuinţata aicĭ de Apostolul, precum şi din atribuţiunile, prescrise acestor věduve, se vede destul de clar, ca aicĭ e vorba despre diaconese, séŭ acele věduve din Biserica creştină, care, fiindŭ libere de îngrijirea copiilor lor, eraŭ puse în serviciul tuturor credincioşilor. In fine, dela interpretaţiunea acestuĭ locŭ a Apostuluĭ cu contecstul Scriptureĭ să trecemŭ şi la autorităţile vekĭ eclesiastice, care cu tóta ocasiunea aŭ vĕḑutŭ în termenul de „věduve“ din acestŭ locŭ al Apostoluluĭ Paul pre diaconesele Bisericeĭ creştine. In canonul LXXIV, iar despre alte ediţiunĭ LXXIX, care face parte din canónele, cunoscute cu numele de „canónele arabice“ şi pre care mulţĭ le interca-

(a) I Timot. V, 9—16.

léză între canónele sinodului întâiu ecumenică, se ḑice a priat: „Diaconesele trebue să se alégă din acele femei, care ... aŭ dela nascere șése-ḑeci ani, dupre cum a stabilitŭ fericitul Paul“. Teodosie celu mare stabilesce aceiașĭ etate pentru diaconese, și apoĭ adaugă: „conformŭ cu dispoșițiunea clară a Apostoluluĭ Paul“ (a).

In altŭ locŭ Apostolul Paul menționéză de diaconese cu numele lor propriŭ, când se ecsprimă: „Vé recomandŭ voĭ pre Fiva, sora nóstra, carea este diaconésa a Bisericeĭ din Kechrees“ (b). De aicĭ se vede clarŭ, că pre timpul Apostoluluĭ Paul esista ordinul diaconeselor în Biserica creștină, și că Fiva era una din aceste diaconese. Origen, interpretândŭ acestŭ versetŭ, se ecsprimă: „Acestŭ locŭ cu autoritatea apostolică confirmă ideia, că la serviciul eclesiasticŭ erau aplicate și femeile“. Iar St. Ioan Chrisostom adaugă: „Numind'o pre dînsa (Fiva) diaconésă, el (Paul) cu acésta ĭi determină funcțiunea = ἀξίωμα.

După Apostolul Paul, despre diaconese vorbesce St. Ignatiu, purtătorul de Dumneḑeŭ. La finele epistoleĭ către Smirneniĭ el ḑice: „salutŭ pre fecĭórele numite vĕduve“, (c). Feciórele nu putéŭ să fie numite vĕduvele, propriŭ ḑise, décă acéstă vorba nu era luată cu sensul, de a înțelege pre diaconesele, care la autoriĭ vekĭ bisericescĭ se numescŭ fóre distincțiune, „veduve“ „fecĭóre“ și alte orĭ „diaconese“.

(a) Sozom. Hist. eccles. Lib. VII, cap. 16. Codec Theod. c. XXVII. De Episc. et cleric. Sinod. VI ecum. can. XL. etc.

(b). Epist. Roman. XVI, 1—2, 12—13. Filip. IV, 2, 3.

(c) Epist. ad. Imirn. n. XIII. Ἀσπάζομαι τὰς παρθένους τὰς λεγομένας χήρας.

Anticitatea instituțiunei diaconeselor în Biserica de Occidentŭ se atesta de Tertulian, când se ecsprima : „Nunta adoa este neconformă cu demnitatea credinței, fiind-că ea se opune sanctitatei, dupre cum arată apriat disciplina eclesiastică și ordinul Apostolului, care interdice a președea (a fi Episcopŭ) celor, ce aŭ fostŭ însurați de doĕ orĭ, și nu permite vĕduvei a *se alege în ordinu,* (adlegi in ordinem) décă ea n'a avutŭ unŭ singurŭ bărbatŭ" (a). Tertulian sub numirea de ordin aicĭ înțelege pre diaconese ; fiind că în Biserica antica nu ecsista altŭ ordinŭ, în care întraŭ femeile, afara de al diaconeselor, dupre cum ni probéză s-tul Epifanie (b).

Nu numaĭ autoriĭ creștinĭ ni atestă anticitatea diaconeselor, dar kiar și păgâniĭ avéŭ cunoscința despre ecsistența unei asemenea instituțiunĭ în Biserica antică. Plinie celu tînĕrŭ, locoțiitorul Bitinieĭ, într'unŭ referatŭ al luĭ către împĕratul Traian, vorbindŭ despre creștinĭ, se ecsprimă : „ca să potŭ cunósce totŭ adevĕrul, eŭ am credutu de cuviință, ca să supunŭ la interogatoriu pre doĕ servitóre, care la dînșiĭ se numescŭ „ministrae" ; adecă diaconese".

Despre diaconese se menționéza în constituțiunile apostolice, în canonul al XIX-lea al Sinodului întâiu de Nicea, la St. Epifanie și alțiĭ. Și în genere vorbindŭ, găsimŭ atestațiunĭ despre ecsistența diaconeselor la autorĭ pĕnĕ în adoa jumătate a seculuĭ al XVI ; despre care maĭ jos.

Respectiv de locul, unde pentru prima dată s'a ivitŭ instituțiunea diaconeselor, precum și de mobi-

(a) Tert. lib. I ad. uxor. cap. VI De exhort. constit. cap. XIII.
(b). Epiph. Haeres. LXXIX. Cellyrid. n. IV.

lurile, ce aŭ provocat'o. citatele de maĭ sus. precum şi altele, de care maĭ dispunemŭ. nu ni respundŭ în modŭ precisŭ. Cu tóte aceste, noĭ în modu genericŭ afirmamu, că înstituţiunea diaconeselor a trebuitŭ sa'şĭ aibă locul, maĭ ales în Bisericile, formate din crestinií dintre păgânĭ. Aici necesitatea unor servitóre ale cuvêntuluĭ luĭ Dumnedeu era mult maĭ simţită, de câtŭ în Bisericile, compuse cu creştinĭ dintre Iudeĭ ; şi acésta o dicemŭ, fundându-ne pre considerentul, că femeia păgână era multŭ maĭ limitată în drepturile séle, atât sociale cât şi familiare. Femeia păgână nu se bucura nici de consideraţiunea de omŭ (a) şi în ghineconiticele femeescĭ nu era permisŭ, de a strabate nicĭ unŭ bărbatŭ streinŭ ; în óre-ce femeia iudeiă tot-de-una putea sta faţă în faţă cu bărbatul, fore de a da locŭ la cea maĭ mica bănuiala. De aceia noĭ ne unimŭ cu opiniunea luĭ Groţiu, care se ecsprimă : „In Iudea diaconii aŭ pututŭ servi şi femeilor, fiind că întrarea la femeĭ aici era maí liberă, de cât în Grecia, unde pentru bărbaţĭ nu era liberŭ ghineconiticul. Cu modul acesta, continuă Groţiŭ, Bisericile în Grecia aŭ avutŭ necesitate de colucrarea femeilor“ (b).

Tot cu consideraţiunĭ generice noĭ putemŭ să resolvamu şi cestiunea, relativă la motivele, ce aŭ provocatŭ la începutŭ formarea instituţiuneĭ diaconeselor. Noĭ credemŭ, că necisitatea pentru întreţinerea véduvelor, ce cădéŭ în sarcina Bisericilor, a provo-

(a) „Mulieres non sunt homines — femeile nu sŭntu ómenĭ“. Acesta era principiul anticităţeĭ, care regula relaţiunile dintre bărbatu şi femeie la păgânĭ. Zimmerman. De presbiteris et presbiteressis.

(b). Hugo Grotius Coment. în Rom. XVI, 1.

catŭ și formarea instituțiuneĭ diaconeselor. E prea adevĕrat, în Biserica de Ierusalem serviciul îngrijireĭ vĕduvelor și al meselor era încredințatŭ diaconilor, aleșĭ pentru acestŭ scopŭ (a); dar numerul diaconilor în Biserica anticá era fórte limitatu, și el nu trecea preste numĕrul de șépte, kĭar în Bisericile cele marĭ. Cu réspândirea înse a creștinismuluĭ între păgânĭ serviciul diaconilor, adusu femeilor, fie la mese, séu în propagarea cuvêntuluĭ luĭ Dumnedeu, putea sá pará straniu, din causa datenelor societáților pâgâne. Pre lângá aceste, în tóte Bisericile îngrijirea femeilor bolnave reclama servitorĭ de acelasĭ secsŭ. Insușĭ botezarea femeilor, esecutatá în Biserica primitivă numaĭ prin afundare, cerea colucrarea unor persóne, care într'unŭ modŭ maĭ convenabilŭ putéŭ să îngrijascĕ de efectuarea actuluĭ. In fine, Biserica creștină anticá se ocupa în modu specialŭ de predicarea Evangelieĭ, și pentru acestŭ scopŭ eraŭ indispensabile femeile, maĭ ales când casul se petrecea cu femeile pâgâne. Noĭ scimu în modŭ positivŭ, că Apostoliĭ însușĭ s'aŭ servitŭ de femeĭ în respândirea cuvêntuluĭ luĭ Dumnedeu. Apostolul Paul nu arare-orĭ menționézá femeĭ, „care se ostenescŭ în Domnul“ și le numesce pre nume, ca Trifina, Trifosa, Persida, Maria, mama luĭ Ruf, Priscila, Evodia și Sintichia, care făcéu parte din Biserica Filipenilor, și despre care Apostolul dice, ca „ele s'aŭ ostenitŭ cu dînsul în actele pietățeĭ“ (b). Climent Alecsandrénul atestá, că apostoliĭ, în timpul călătorieĭ lor, ducéŭ cu sine femeĭ, care se oste-

(a). Fapt. Ap. VI, 1—6.
(b). Filip. IV, 2—3.

niaŭ în actul predicarei cuvêntuluĭ luĭ Dumnedeŭ și prin dînsele predica Domnuluĭ se respândia între femeĭ (a). La începutŭ, când numerul creștinilor era limitatŭ, și Bisericile încă nu primise o organisațiune definitivă, serviciul diaconeselor îlŭ putéŭ efectua femeile, care se păréŭ maĭ apte pentru casurile ce se presentaŭ. Când însĕ serviciele din Biserica creștină aŭ devenitŭ maĭ multe și maĭ varii, atuncĭ a trebuitŭ sase simța și necesitatea uneĭ instituțiunĭ, care ar fi esecutatŭ serviciile cuvêntuluĭ luĭ Dumnedeu într'unŭ modŭ regulatŭ, și anume aicĭ a trebuitŭ să-șĭ aibă locul și instituțiunea diaconeselor.

Ordinul diaconeselor, dupre cum se póte conkide din epistola către Timoteĭ, s'a compusŭ la începutŭ din femeile bătrîne, fore de mijlóce, a cărora întreținere cădea în sarcina Bisericilor. Dar, când întórcemŭ atențiunea nóstră asupra zeluluĭ vekilor creștinĭ, trebue să recunóscemŭ, că afară de femeile bătrîne și lipsite de mijlóce, în ordinul diaconeselor intraŭ maĭ multe femeĭ, care avéŭ averile lor propriĭ, și care întrebuințaŭ aceste averĭ în profitul serviciuluĭ eclesiasticŭ, dupre esemplul femeilor evangelice, care *„servéu Mântuitoruluĭ cu averile lor“* (b). Era prea de ajunsŭ, ca aceste femeĭ să fi întrunitŭ condițiunile serviciuluĭ diaconieĭ și atuncĭ etatea nu putea să fie o pedică pentru intrarea în ordinŭ. Fiva, despre care am menționatŭ maĭ sus, precum și Mariama, despre carea menționéză Apostolul totŭ în epistola

(a). Strom. Tom. III, pag. 448. „Ca pre nisce surorĭ, conducéu nisce femeĭ, care eraŭ colucrătóre respectiv de femeile, ce remânéu pururea în casă, si prin care femeĭ învețătura Domnuluĭ se întroducea fore dificultate și în ghineconiticu“.

(b) Luca. XVIII, 2, 3.

către Romanĭ, și care aŭ fostŭ dintre primele diaconese, nu sémena a femeĭ săracă, și nicĭ în etate de șése-dece anĭ; căcĭ pre Fiva, Apostolul o numesce soră a Apostolilor, și apoĭ adaugă: „că și acésta a fostu ajutătóre multora și mie însumĭ“ (a). Kiar Teodoret, vorbindŭ despre Fiva, dice, ca Apostolul Paul a fostu găzduitŭ în casa eĭ proprii, de câte orĭ venia în Corint. De unde resultă, că kiar pre timpul Apostolilor, avêndu-se de basă prescripțiunea, relativă la etate, se facéŭ esccepțiunĭ pentru persónele, *care întruniau condițiunile morale, cerute de serviciul diaconieĭ.*

Imediat după timpurile apostolice, ordinul diaconeselor se compunea maĭ mult din femeĭ véduve, fŏre ca tot-o-dată să fie depărtate din ordinŭ și acele femeĭ, care încă nu întrase în căsătorie. Așa la scriitorii seculelor al II, III și IV-lea de ordinarŭ diaconesele suntŭ numite, dupre esemplul Apostoluluĭ Paul, „vĕduve“, și serviciul și ordinul lor „vĕduvie“ „trépta vĕduvieĭ“ (viduatus, gradus vidualis) (b) Și acésta dovedesce, că în ordinul diaconeselor fiind maĭ multe vĕduve, ele aŭ determinatŭ cu sine și numirea ordinuluĭ. Pre lôngă aceste, în constituțiunile apostolice, pe care sciința le atribue secululuĭ al III-lea, séŭ începutuluĭ secululuĭ al IV-lea, se dice apriat: ca diaconésa póte să fie „vĕduvă dintr'o singură casatorie, credinciósă și stimabilă“ (c). La finele secululuĭ al IV-lea, întâlnim dispozițiunea imperială, prin carea se înlătură dela serviciul diaconieĭ femeile ne véduve,

---

(a) Rom. XVI, 2.
(b) Tertul. De veland. virgin. IX.
(c) Const. apost. lib. VI, Cap. 17.

și ordinul diaconeselor se limitéza numai între femeile, care au fostŭ măritate și care avéŭ și copii. Imperatorul Teodosie stabilesce : „să nu se sânțiasca diaconésă nicĭ o femeie, décă ea nu are copii“ (a).

Cu tótă restricțiunea imperială, de a nu întra între diaconese, de cât numaĭ femeile vĕduve, usul de a se compune ordinul diaconeselor din tóte femeile, care simțiaŭ asupră-le kiemarea divină, era așa de puternicŭ, că noĭ întâlnimŭ în acestŭ ordinŭ femei, care eraŭ „feciόre“ și acele, care părăsise viéța conjugală prin consimțimêntul comunŭ, și devenise diaconese, numaĭ după ce soțul eĭ se râdicase pre treptele maĭ înalte ale ierarchieĭ. Astŭ-feliŭ, că stabilindu o regulă generală. putemŭ să admitemŭ, că în Bisericile primitive ordinul diaconeselor se compunea din *„veduve“*. *„feciόre“* și *„femeĭ“ de ale Episcopilor.*

Tertulian, conform practiceĭ din Biserica occidentală și în virtutea prescripțiuneĭ Apostoluluĭ Paul (b), mustră pe unŭ Episcopŭ, care și-a permisŭ, de a admite în ordinul diaconeselor pre o feciόră. Elŭ cu acéstă ocasiune se esprimă: „Eú sciŭ, că într unŭ locŭ, în numĕrul „vĕduvelor“ este admisă o feciόră nu maĭ mare de doĕ-ḑecĭ anĭ. Décă Episcopul i-a arătatŭ acestia o condescendență, altul, din respectul către disciplină, datoresce să insiste, ca în viitorŭ să nu se maĭ întâmple în Biserică astŭ-feliŭ de minunățiĭ“ (c), Și că presbiterul Cartageneĭ are în vedere anume posițiunea familiară a aceste diaconese, și nu etatea eĭ, se vede din următórele

(a) Codex Theod. l. XVI, tit. 11.
(b) Timot. V, 9—15.
(c) De Veland. virgin. cap. IX.

vorbe, pre care le adaugă imediatŭ: „fecióra vĕduvă, ce póte fi maĭ curiosŭ, de cât acésta?... Ea négă și una și alta; ea négă și aceia, ca este fecióră, căcı ea se considera ca vĕduva, și aceia, că ea este vĕduvă, căcı ea se numesce fecióră“ (a). Acésta a fostŭ practica din Biserica de Cartagena și kiar cele maı multe din Bisiricile occidentale. In Bisericile de Orientŭ înse întâlnimŭ nisce fenomene, cu totul opuse acesteı practice. Aicĭ, în ordinul diaconeselor se permitea a intra atât vĕduvelor, cât și feciórelor. In Biserica de Smirna Sântul Ignatie, purtătorul de Dumneḑeŭ, nu se scandalisézǎ, ca Tertulian, de presența feciórelor în ordinul diaconeselor. „Salutŭ pe feciórele, numite vĕduve“, ḑice el la finele Epistoleĭ, catre Smirneni (b). Coteleriu, interpretândŭ acestŭ locŭ din epistola Sântuluĭ Ignatie, ḑice, că Sântul Ignatie numesce pre aceste fecióre vĕduve, fiind că ele se aflau în ordinul diaconeselor, séŭ al vĕduvelor. Cu respândirea spirituluĭ asceticŭ din Biserica creștină, feciórele aŭ începutŭ a fi preferite în ordinul diaconeselor. In constituțiunile apostolice feciórele suntu puse la primul planŭ, ıar vĕduvele se vĕdŭ numaı tolerate. „In diaconese trebue săse alégĕ feciórele caste, și numaĭ după aceste vĕduvele“ (c). Pre timpul luĭ Sozomen sânțirea feciórelor în diaconese era așa de usitată, în câtŭ el, vorbindŭ despre: „Necareta din Bitinia, fecióră din familia Eupatridilor (nobililor) Nicomedieĭ, care era renumită prin

(a) Tert. locul citatŭ.
(b) S. Ignat. loc. cit.
(c) Const. ap. lib. VI, cap. 17.

feciorie și viéță virtuósă, dice, că n'a voitŭ să între în trépta diaconeselor, numaĭ pentru modestia și pietatea eĭ, deși Sântul Ioan Chrisostom, fiindŭ atuncĭ Archiepiscopŭ de Constantinupolŭ, nu odată a îndemnat'o la acésta" (a). In seculul al IV-lea o fecióră cu numele de Lampadia, a fostŭ superióra ordinului diaconeselor, dupre cum ni spune Sântul Gregoriu Nisénul în biografia suroreĭ séle Macrina: „Presidenta în ordinul feciórelor era Lampadia, carea avea trépta de diaconésă". (b). Alăturea cu Lampadia și alete diaconese dintre fecióre, noĭ întâlnimŭ în Biserica din Orientŭ și diaconese dintre vĕduve. Olimpiada, Dionisia, Radegunda și altele eraŭ diaconese dintre vĕduve, și eraŭ alese conform dispoșițiuneĭ imperiale, menționate maĭ sus. In genere vorbimŭ practica și disciplina eclesiastică din primiĭ seculĭ aĭ creștinătățeĭ ne autorisă să stabilimŭ, că *în ordinul diaconeselor din aceste timpurĭ întraŭ fŏrĕ distincțiune femeĭ dintre feciore și vĕduve,* dupre cum atestă și Sântul Epifanie: „diaconesele sûntŭ . . . . séŭ véduve din nunta întâia, séŭ feciore permanente" (c). Tot acésta se observă și pe timpul luĭ Iustinian, când acesta stabilesce: „în diaconese trebue săse introducĕ séu feciore, séŭ vĕduve din nunta întâia" (d).

Atrea speță de femeĭ, care avéu dreptul la întrarea în ordinul diaconeselor, eraŭ femeile acelor per-

(a) Hist. ecclis. lib. II. cap. VIII.
(b) Greg. Nyssen. T. I Vita Macrin.
(c) Exposit. fidei num. XXI.
(d) Iust. Novell. VI, cap. 6.

sóne, care primiau o trépta ierarchica maĭ inalta. In anticitate se întâmpla fórte des, ca persónele, ce ocupaŭ o tréptă ierarchica, să renunţă la legaturile vieţeĭ conjugale. Astŭ-feliŭ de ecsemple întâlnimŭ în Bisericile de Occidentŭ. Câte o dată soţiĭ, fore ase devorţa, se învoiaŭ, ca, trăindŭ în aceiaşi casa, să remână privaţĭ de relaţiunile conjugale ; alte-orĭ se devorţaŭ şi tot-o-dată traiau separatŭ ; şi în amândoe casurile consimţimentul mutualŭ era indispensabilŭ. Femeia, ce primia o trépta eclesiastica, ca acea a diaconeselor, se numia relicta—lasata (a) Aceste persóne, décă întruniaŭ şi cele-l'alte condiţiunĭ de admisibilitate, întra în ordinul diaconeselor. Astŭ-felĭŭ de diaconese se observa în Biserică fórte de timpuriu, şi ele eraŭ considerate, ca adeverate vĕduve. La finele, seu celŭ mult la începutul seculuiuĭ al II-lea, avemŭ diaconese dintre femeile demnitarilor bisericescĭ, pre fericita Tima (Timo), femeia luĭ Temistagor, sacratŭ diaconŭ de Episcopul Tesaloniculuĭ Aucsibie. In acta sanctorum despre Tima se dice : „Dupa aceste, Temistagor, fratele s-tului Aucsibie, s'a dusŭ în Solos (Cipru) cu femeia sa, fericita Tima ; ea dupre virtuţile ei era de admiratŭ. Când eĭ aŭ intratu în Biserica, s'aŭ înbrăţişatu şi multŭ s'au bucuratŭ pentru întâlnirea acésta. Ci aŭ fostŭ luminaţĭ cu Sântul botezŭ în numele Tatăluĭ şi al Fiiului şi al Sântuluĭ Spiritŭ. S. Aucsibie a sânţitŭ pre fericitul Temistagor diaconŭ, iar pre femeia lui diaconésa. Căcĭ, dupa primirea sântuluĭ botezŭ eĭ n'aŭ maĭ

(a). In practicalele sinodelor locale din Bisericile Apusului întâlnimŭ ecspresiunile „Relicta Episcopi, presbyteri, diaconi, hypodiaconi".

greșitu, și aŭ fostŭ între dînșiĭ ca nisce frațĭ“ (a) Pre lôngă Tima, noĭ scimŭ și pre Teosevia, femeia luĭ Gregorie Nisénul, carea după rădicarea luĭ Grigorie la trépta de Episcopŭ, Teosevia a devenitŭ diaconésă (b).

Nu se scie, cât a duratŭ acéstă datină și cât era ea de respândită; scimŭ numaĭ, că la finele seculuiuĭ al VII-lea, femeile, acărora bărbațĭ deveniaŭ Episcopĭ, și care remânéŭ libere de legăturile conjugale, eraŭ admise în ordinul diaconeselor, décă se constataŭ, că sûntŭ demne pentru acestŭ serviciŭ. Canonul XLVIII-lea al Sinoduluĭ de Trula stabilesce față cu femeile, a cărora bărbațĭ aŭ devenitŭ Episcopĭ: „Femeia celuĭ rădicată la trépta episcopală, prealabilŭ separându-se de bărbatul eĭ, după chirotonia luĭ în Episcopĭ, ea trebue să între în mônăstire“. Cu modul acesta noĭ avem și atreia clasă de femeĭ, care compunéu ordinul diaconeselor și *aceste eraŭ femeile clericilor, devenite Episcopĭ, décă întruniaŭ și cele-l-alte condițiunĭ de admisibilitate.*

Cuvêntul, pentru care nu eraŭ admise între diaconese și femeile cu barbațĭ, nu póte fi, dupre cum credŭ uniĭ (c), direcțiunea ascetice, ce fórte de timpuriŭ se introdusese în creștinismŭ. Din contra, raționamentul acesteĭ interdicțiunĭ se vede

(a) Aeta sact. Antverp. 1746. 19 Fevruar. vit S. Avxibiĭ. Despre Aucsibie scimu. că a muritu în anul 102; prin urmare acestŭ actu, atrebuitu săse petréce la finele seculuĭ I, seu începutul celuĭ al II-lea.

(b). Greg. Nazian. Ep. XCV. T. I.

(c) Aicĭ noĭ înțelegemu pre aceĭ protestanțĭ, între cariĭ Pome, (Die Anfange der christlichen kirche und ihre verfassung), și cariĭ pretindu, că feciórele în ordinul diaconeselor eraŭ preferite pentru „direcțiunea falsă asceticu“ din creștinismu.

maĭ mult în dificultățile serviciuluĭ diaconeselor, care dificultățĭ nu puteŭ fi suportate de persónele, ce aveŭ asuprá-le și sarcina conjugala, unita cu îngrijirea de copiĭ. Acéstá opiniune a nóstrá, în ce privesce ne admisibilitatea femeilor măritate în ordinul diaconeselor, o fundámu pre unú decretú al Imperatoruluĭ Teodosie celú mare, care stipuléză : „femeia, care voĭesce a deveni diaconésa, este datóre să-șĭ pune tutorŭ copiilor eĭ, décá etatea lor reclama acéstá, ĭar averea sa o încredințeze în mâna ómenilor de încredere“ (a).

(Va urma) **Archim. Genadie Enăcénu.**

(a) Cod. Theod. T. VI, lib. XVI. tit. II, lex 27

Despre nașiĭ în botezŭ.

Obiceiul de a cere de la aceia carĭ se botéză câte unŭ nașŭ, care se garantedĭe pentru buna credință și viață a lor, este fórte vechiŭ și ajunge pénĕ la timpurile apostolice. Uniĭ vĕdŭ deja în persóna apostoluluĭ Andrea ântâiul nașŭ, badându-se pe Ioan I, 2: «Și (Andrea) l'a adusŭ (pe fratele sĕŭ Simon) la Iisus.» Incontestabil însă este, că instituțiunea nașilor este cel puțin totŭ așa de vechiă, ca și botezul copiilor micĭ. Este evidentŭ că copiiĭ micĭ nu puteau să viă singurĭ și să céră botezarea lor, prin urmare, saŭ trebuia să remână nebotezațĭ, saŭ trebuia să fie cine-va care să-ĭ aducă la botezŭ și să céră pentru eĭ harul sacramental *(Offerre ad baptismum, ad percipiendam spiritualem gratiam)*, care sĕ-ĭ țiă în brațele sale în timpul botezuluĭ *(gestare manibus, tenere in baptismo, super fontem in ulnis tenere)*, și care, dupe cofundarea lor în apă, să-ĭ ridice și să-ĭ priméscă *(suscipere a fonte, a sacramento baptismate, ex sacro fonte), de baptismo ; de sacro fonte filies spiritualiter suscipere ; elevare de sacro fonte)*. Apoĭ afară de acésta, cel ce se boteza, trebuia să depună mărturisirea credințeĭ sale și să renunțe la diavolul și la operele luĭ și la cultul luĭ și la tótă pompa luĭ. Dar acéstă mărturisire și renunțare era imposibil să o facă copiiĭ ; era decĭ necesarŭ, ca să fie cine-va care să mărturiséscă și să respundă în numele copiluluĭ și să făgăduiéscă în locul luĭ, căcĭ alt-fel ar fi fostŭ trebuință să schimbe orînduiéla botezuluĭ păzită la botezarea copiilor. Dar Biserica, admițĕndŭ ca la botezŭ să rĕspundă nașul în locul copiluluĭ, n'a avutŭ numaĭ în vedere ca să se păstreze tipul saŭ formele obicĭnuite ale celebrăriĭ acestuĭ sacramentŭ, ci a căutatŭ de la începutŭ a satisface și o altă trebuință su-

perióră şi maĭ profundă. Biserica considera ca o datoriă a eĭ a boteza numaĭ pe aceĭ copiĭ, despre care se putea crede că, remânêndu în viaţă şi crescêndŭ, vor avea o educaţiune chreştină şi vor împlini promisiunile date la botezŭ; şi de aceea dar ea considera representaţiunea copiluluĭ la botezŭ prin naşŭ, ca unŭ fel de garanţiă din partea acestuia; ea privia pe aceia carĭ daŭ rĕspunsurile în numele copiluluĭ *(responsores)* ca responsabilĭ şi garanţĭ *(sponsores, fidejussores)*. Cine aducea unŭ copil la botezŭ, cine cerea botezul pentru unŭ copil şi 'l representa la celebrarea sacramentuluĭ cu mărturisirea şi cu rĕspunsurile, lua prin acésta asupră-şĭ o grea rĕspundere şi îndatorire înaintea luĭ Dumnedeŭ, a Bisericeĭ şi a copiluluĭ. El garanta pentru viitórea instrucţiune a copiluluĭ în învĕţăturile creştine şi pentru educaţiunea sa chreştină. Ceea-ce el a mărturisitŭ şi a făgăduitŭ în numele copiluluĭ, conţinea o promisiune din partea sa proprie, adică făgăduinţa că elŭ va îngriji, întru câtu stă în puterile omenescĭ, ca renunţarea la diavol şi mărturisirea credinţeĭ să deviă în viitorŭ o adevĕrată faptă a copiluluĭ.

Din cele dise urmédă dar, că instituţiunea naşilor era o necesitate din momentul ce admitea şi trebuia să admită botezul copiilor. Dar noĭ găsim naşĭ nu numaĭ la copiĭ, ci şi la adulţĭ saŭ ómenĭ crescuţĭ. Trebuie dar maĭ 'nainte de tóte să facem deosebire între naşĭ de copiĭ şi naşĭ de ómenĭ marĭ.

1. *Naşiĭ de copiĭ.* La începutŭ figuraŭ ca naşĭ aĭ copiilor de obiceiŭ părinţiĭ lor trupescĭ, şi într'adevĕrŭ eĭ puteaŭ să împlinéscă maĭ uşor datoriile ce incumbă naşuluĭ. Căcĭ cine ar putea îngriji saŭ stărui maĭ multŭ pentru educaţiunea chreştină a copiluluĭ de câtŭ părintele sĕŭ? Cu tóte acestea încă de timpuriŭ s'a născutŭ, şi în fine a predominatŭ opiniunea, că nu este permisŭ părinţilor trupescĭ a fi totŭ-odată şi părinţĭ duhovnicescĭ, adică naşĭ. Motivele acesteĭ escluderĭ parŭ a fi fostŭ următórele:

1) Că adesea părinţiĭ trupescĭ n'aŭ totŭ-de-una cultura cerută ce să pótă da copiilor instrucţiunea şi educaţiunea chreştină după cum doria Biserica;

2) Că în casul încetăreĭ din viață a părinților, copilul să nu rămînă fără nicĭ unŭ protector care să îngrijescă pentru educațiunea luĭ;

3) Din momentul ce părinții chreștinĭ deja ca părințĭ trupescĭ suntŭ datorĭ a îngriji pentru educațiunea copiilor lor, așa că din nașia nu se nasce pentru eĭ o nouă îndatorire, din contră însă se pôte întêmpla ca eĭ să negligeze împlinirea datorieĭ lor, era fôrte prudentŭ a separa pe părintele trupescu de părintele duhovnicescŭ (nașul) și prin acésta a dobândi o garanțiă maĭ intinsă pentru crescerea chreștină a copiluluĭ. Tot-d'o-dată prin acéstă separațiune se arăta și maĭ calr deosebirea între educațiunea trupéscă și educațiunea spirituală, precum și valôrea maĭ mare a acesteia din urmă.

4) In fine se pôte că, fiind că nașiĭ eraŭ considerațĭ și ca *marturĭ* pentru botezarea copiluluĭ, s'a credutŭ necesarŭ a nu admite pe părintele trupescŭ ca nașŭ, spre a nu fi bănuită marturia sa.

Nașiĭ aveaŭ îndatorirea, dupĕ cum s'a ḑisu maĭ sus, a anunța și a aduce pe copiĭ la Botezŭ, a da în numele lor cuvenitele respunsurĭ la celebrarea sacramentuluĭ, și ca nisce garanțĭ ce suntŭ, să îngrijéscă pentru viitôrea viață spirituală a finilor lor, sprijinindu-ĭ cu sfaturĭ bune ca să să împlinéscă făgăduințele date luĭ Dumnedeu la Botezŭ. Anume Augustin pune nașilor îndatorirea a se gândi că, încheindŭ pentru finiĭ lor legătura cu Dumneḑeŭ, s'aŭ sacrificatŭ și pe sine ênsușĭ luĭ Dumneḑeŭ, și de aceia sunt datorĭ, nu numaĭ a îndemna pe finiĭ lor cu vorbe, ci să și le fie chiar prin propria lor viață, esemplu de o viață sântă și plăcută luĭ Dumneḑeu. De la fericitul Augustin avem și unŭ lungŭ discursŭ adresatŭ către nașĭ. «Vĕ sfătuescŭ, le ḑice el între altele, că de câte orĭ vine solemnitatea pascelor, toțĭ bărbațiĭ și tôte femeile carĭ ațĭ ridicat copiĭ din botezŭ, să cunôscă că eĭ s'aŭ pusŭ pe sine garanțĭ pentru eĭ la Dumneḑeŭ și că de aceea trebue să aibă pentru eĭ solicitudine de o adevĕrată dragoste și să-ĭ sfătuéscă a păzi castitatea, a conserva virginitatea pĕnĕ la căsătoriă, a reține

limba lor de orĭ-ce blestemu și perjuru, a nu scôte din buza lor cântecĭ rușinóse și necurate, a nu fi mândri nicĭ ambițioșĭ, a nu avea în inima lor mânia sau ură, a nu se ocupa cu predicerĭ, a nu atârna nicĭ-o-dată nicĭ șie-șĭ, nicĭ altora talismane și alte lucrurĭ diabolice, a fugi de fărmécătorĭ și servitoriĭ diavoluluĭ, a păstra credința catolică, a vizita maĭ desŭ Biserica, a asculta cu urechia atentă lecțiunile divine fără a vorbi, a primi bine după cum li s'a ḑisu la botezŭ, pe străinĭ, a fi pacinicĭ însușĭ, și pe ceĭ în discordia să ĭĭ îndemne la concordiă și să arate către preoțĭ și părințĭ respectŭ și o adevĕrată dragoste» (Ierm. 163).

II. *Nașĭ din botezŭ la omenĭ marĭ*. Când celu ce se boteza numaĭ era copilŭ, și omu deja crescut, regula generală era ca să aibă de nașŭ pe acela care l'a instruit în invĕțetură chreștină și l'a presentat Episcopuluĭ pentru primirea botezuluĭ. Si fiind-că cu catehisarea tinerilor erau însărcinațĭ diaconiĭ (respective diaconițele), de aceea găsim de obiceiŭ ca nașĭ, la tinerĭ de sexul bărbătescŭ pe diaconiĭ, iar la cele de sexŭ femeesc pe diaconițele, — regula pe care o vedem recomandată și de Constituțiunile Apostolice (lib. III. c. 16). Cu tôte acestea însă nu era oprit ca să figurede ca nașĭ și alte persône care staŭ în relațiunĭ amicale cu celu ce se boteza.

Se ințelege de la sine că nașiĭ de categoria acésta n'aveaŭ aceleașĭ datoriĭ ca ceĭ-l'alțĭ; eĭ n'aveaŭ a rĕspunde in numele celor ce se botezaŭ, căcĭ aceștia eraŭ însușĭ în stare a da respunsurile necesarie, afară numaĭ déca eĭ erau mutĭ saŭ aflându-se într'o bólă gravă aŭ perdut usul limbeĭ. In privința acestuia din urmă cazŭ Cyril de la Alexandria scrie următórele (Corum. în Ioh. 11 26) : »Pentru aceia carĭ se află într'o maladia periculósă și trebuescŭ botezațĭ, se lépădă (de diavol) și se unescu (cu Christos) persóne care din dragoste împrumută limba lor celor ce suntŭ impedicațĭ prin bólă«. Misiunea principală a acestor nașĭ consista într'acésta : de a garanta pentru viața viitóră a finilor lor, pentru constanta credințeĭ lor, pentru curățenia moravurilor lor și a ĭ indemna spre binele.

Din datoriile nașilor resultă de la sine condițiunile ce punea Biserica spre a admite pe cine-va ca nașŭ. Nașii trebuia să fie membri credincioșĭ aĭ Bisericeĭ și în stare de a da cuvenita instrucțiune, bucurându-se tot-d'o-dată și de o purtare piósă și nepătată. De aceea nu se primiaŭ ca nașĭ necredincioșiĭ, ereticiĭ, catehumeniĭ, ceĭ aflațĭ în penitență și ceĭ posedațĭ sau lipsițĭ de mintea sănetósă, precum în fine și ómeniĭ neculțĭ. Iar pentru ca să fie sigură despre capacitatea lor, Biserica regulase ca numele lor să se înscrie în registre și sĕ se publice înainte de a se sevêrși botezul.

Câtŭ privesce în fine numerul nașilor, nu era fixat, se póte înse admite ca regulă generală, că la fie care botezŭ era unŭ singurŭ nașŭ. Biserica desaproba obiceiul unora de a lua maĭ mulțĭ nașĭ, căcĭ afară de alte incoveniente ce avea acestŭ obiceiŭ, apoĭ maĭ era și interesul de a nu se întinde prea multŭ rudenia duhovnicéscă, care constitua unŭ impedimentŭ de căsătoria.

Zotu.

DESCHIDEREA SESIUNEI DE PRIMA-VARA

A

Sântuluĭ Sinodŭ

In ḑiua de 15 Maiu, s'a deschisu sesiunea de primă-vară a Sântuluĭ Sinodu cu formalitaţile obicĭnuite. Cu acéstă ocasiune I. P. S. Metropolitu Primatŭ a pronunţatŭ urmatorul cuventŭ :

Inalt Prea Sânţite,
Iubiţĭ întru Christos Fraţĭ Episcopĭ,

La deschiderea sesiuneĭ de faciă mĕ credŭ datorŭ maĭ 'nainte de tóte, a Vĕ aminti faptul cel mare săvĕrşitu în Biserica nóstră, de la ultima sesiune a Sântuluĭ Sinodu : acésta este sânţirea Sântuluĭ Mirŭ, săvârşită în Sânta şi marea Joia, cu tótă regula şi cu tótă pompa cuvenită. Amintindŭ acestŭ faptŭ, scopul meŭ este a vĕ exprima frăţeştele mele mulţămirĭ pentru buna-voinţă ce aţĭ avutŭ de a veni fie-care din eparchia sa spre a asista şi a lua parte la acéstă Sântă slujbă care de două secule nu sĕ maĭ făcuse la noĭ.

Unŭ altŭ faptŭ care de sigurŭ va imbucura pe toţĭ Prea Sânţiţiĭ membri aĭ Sântuluĭ Sinodu, este că facultatea de teologie a funcţionatŭ şi funcţionéză pĕnă acum, mulţămita ḑeluluĭ ce punŭ Domniĭ profesorĭ care aŭ bine-voitŭ a face unŭ sacrificiŭ în interesul bisericeĭ. Numerul insemnatu al tinerilor carĭ aŭ urmatŭ şi urmédă cursurile teologice, ni dă dreptul de a spera, că Onor. Guvernŭ, fiindŭ pe deplin convinsŭ despre necesitatea infiinţăreĭ facultăţeĭ de teologie

precum și despre esistența elementelor necesare întru acésta, se va grăbi a presenta Corpurilor legiuitóre cuvenitul projectŭ de lege și a împlini ast-fel promisiunea ce de multŭ ne-a datŭ și dorința ardentă a Sântuluĭ Sinodŭ. Noĭ din parte-ne ne vom grăbi a ne ínțelege asupra loculuĭ unde ar fi maĭ nemeritŭ a se stabili o asemenea facultate, pentru ca ast-fel să înlăturămŭ obstacolul ce pare că a opritŭ pe Domnul Ministru de a presenta chestiunea înaintea Corpurilor legiuitóre.

Maĭ departe, Prea Sânțiților, sperŭ că în curêndŭ vom avea fericirea de a vedea îmbunĕtățindu-se și sórta materială a cleruluĭ parochial. Căcĭ pe lângă maĭ multe mijlocirĭ ce am făcutŭ din parte-ne către Onorabilele Camere, amŭ constatatŭ cu plăcere că propunerea făcută în sensul acesta de către I. P. Sânțitul Metropolitŭ al Moldoveĭ, cu care neam asociatŭ și noĭ ceĭ-l'alțĭ membri aĭ Sântuluĭ Sinodŭ, carĭ facem parte din Senatŭ, a fostŭ pênă acum bine primită, și sperămu dar că în scurtŭ timpŭ vom avea o lege, prin care să se satisfacă în mare parte dorințele exprimate de Sântul Sinodŭ în privința îmbunĕtățireĭ posițiuneĭ materiale a preoților parochialĭ.

In fine, Prea Sânțiților, sperăm că în acéstă sesiune se vor resolva multe chestiunĭ rĕmase din sesiunele trecute și se vor lua diferite decisiunĭ salutarie pentru desvoltarea bisericeĭ nóstre.

Fiă ca Părintele nostru cerescŭ să bine-cuvinteze lucrările nóstre!

O NOUĂ PROBĂ

despre

neplătirea salariilor la preoţiĭ de pe la comunele rurale.

In maĭ multe rênduri am aratatŭ prin acestŭ organŭ de publicitate, autorităţilor competinte respective, cu probe palpabile, chiar oficiale — ca ale P. S. Episcopŭ de Argeşu şi altele,— ca salariile preoţilor de pe la comunele rurale, nu se platescu cu anii. Acum avem nefericita ocasiune de a da înca o nouă probă despre acéstă mare nedreptate ce se face preoţilor. Şi spre a nu fi taxaţi de exageratorĭ aĭ faptelor, publicăm aci însuşĭ textul reclamaţiunei comunicată redacţiuneĭ acestui diarŭ, în tótă regula :

„Sub-scrisul Preotŭ (1) Paroh Bisericeĭ cu patro-„nagiul Sântul Nicolae, din comuna rurala Oboga-„de-jos, plasa Olteţiŭ, Districtul Ramanaţi, cu cel „maĭ profund respectŭ viŭ prin acéstă reclamaţiune, „a vĕ supune la cunescinţa . . . . . . neîngrijirea „ce suferim din causa autorităţeĭ locale. Caci pe de „o parte eŭ fiind fiŭ de preotŭ săracŭ. . . . . am „intratŭ în Seminariul de Rômnicu, studiindu patru „anĭ ca bursierŭ al Statului, şi în 1874 m'am devo-„tatŭ pe viaţa de Preotu Domnuluĭ la acésta Bise-„rică. Iar pe de alta domnul perceptor comunalŭ, „anume C. I. Pielmuş, care funcţionéza de la 1866 „inclusivŭ, ne-aŭ adusŭ în cea maĭ deplorabila mise-

---

(1) Stefan Papiu.

„rie, nevrând a ne da micele salarii dupe Bugetu, „conformu mandatelor ce le posedam, și de câte ori „m'am presentatu și ma presentu împreuna cu cân„tarețiĭ cu mandatele în persóna, suntem refusați și „ni sa respunde: nu am banĭ. Așa ca pe anul 1874 „mi s'a opritu 135 lei noĭ, posedu mandatul neachi„tatu; pe unu trimistru al anuluĭ 1875 mi-a opritu „65 leĭ noĭ, posedu mandatul neachitatu; pe anul „1877 mi-a opritu 120 leĭ noĭ, posedu mandatul ne„achitatu; pe anul 1878 mí-a opritu 120 leĭ noĭ, po„sedu mandatul neachitatu; pe anul 1879 mĭ-a oprit „120 leĭ noĭ, posedu mandatul neachitatu; pe anul „1880 mĭ-a opritu 120 lei noi, posedu mandatul ne„achitatu; pe anul 1881 mĭ-a opritu 240 leĭ, noĭ po„sedu mandatul neachitatu.

„Numaĭ pe treĭ trimistre din anul 1875 și pe în„tregul anu 1876 suntu achitatu, căcĭ avêndu apro„batu pe amêndouĭ anii câte 12 napoleonĭ pe anu, „și neputêndu scóte nimicu de la perceptoru, și fiind „că mĭ trebuia imediatu, fiind constrânsu de nece„sitațile traiuluĭ, tocmindu-me cu numitul până în„tr'una, í-am lasatu 100 de francĭ la 2 mandate ce „mi le-a scomptatu și care conținea suma de 21 napo„leonĭ, din care am primitu 16 napoleonĭ și ast-fel „m'a achitatu fiind fața Constantin Gagiu și fratele „meu Constantin Popescu".

Maĭ departe arata ca tóte legile relative la diferiți funcționarĭ îșĭ au maĭ multu sau maĭ puținu valórea lor, și ca numaĭ legea communală privitóre la cleru este deconsiderata și privită ca litera mórta de catre autoritațile locale; de asemenea arată că a reclamat în nenumerate rênduri Prea Cucernicului Protoereu și domnuluĭ Prefectu local, și cá orĭ-ce disposițiuni s'au luatu, nu s'au esecutatu de domnul sub-prefect.

Unind acum acésta reclamațiune la memoriul jude-

țuluĭ Oltu, trimis redacțiuneĭ de Prea Sânțitul Episcop de Argeșŭ, cu adresa No. 132 din 18 Februarie anul curentŭ, și publicat în No. al II-lea al acestui anŭ, prin care, de asemenea sa constata ca la unu mare numerŭ de preoţí nu li s'au platitu salariele pe maĭ mulțı ani; precum și alte maí multe raporturĭ ale Prea Cucernicilor Protocreĭ catre redacțiunea acestuĭ diaru;

Noĭ rugăm respectuos pe Domnul Ministru de Interne ca sa bine-voiasca a disposeza cercetarea de urgența, prin persóne consciincióse, a unor asemenea fapte care îngreuiaza din di în di posițiunea bieților preoțı de prin comunele rurale, cărora niciĭ micul salariŭ ce li se prevede prin bugetŭ nu li sa platesce, nu dicem la timpŭ, cimaĭ de locu.

Pe lângă reclamațiunea de maĭ sus publicam aci, după cerere, și urmatórea reclamațiune a preotului Dimitrie Iordăchescu, din comuna Miclaușenii, districtul Roman, adresata Redacțimeĭ acestui jurnal; rugândŭ deasemenea cu totŭ respectul pe autoritațile respective competinte, de a disposa cercetarea casului, și în urmă a se da satisfacțiunea cuvenita preotului nedreptațitŭ.

Prea Sânțite,

Sub-semnatul Preotŭ din județul Roman, comuna Miclaușeniĭ, cu profund respectu ve aducu la cunoscința urmatórele:

La formarea *bugetuluĭ* comuneĭ pentru anul 1882—83, presentându-me înaintea consiliuluĭ nostrucomunal, am aratatu cum ca: cu salariul de 144

leĭ pe anŭ și cu parochie de 60 locuitorĭ, nicĭ hrana ḑilnică nu mĭ-o potŭ procura, și i-am rugatŭ să bine-voiască a 'mĭ hotară unŭ salariu conformŭ regulamentuluĭ Sântuluĭ Sinodŭ, la care toțĭ domniĭ consilierĭ s'aŭ unit și aŭ hotărât a se prevede în bugetŭ suma pretinsă de regulamentŭ, dar, nenorocirea pentru mine aŭ provenitŭ din causă că nicĭ primarul nicĭ consilieriĭ nu sciŭ scrie și ceti, și ducêndu-mă a doua ḑi la Primărie și cercetândŭ bugetul (pe care domnul notarŭ nu voia să mi'l arate), am veḑutŭ că ceia ce era hotarâtŭ de consiliul comunal nu era scrisŭ, ci am vĕḑutu o adevărată ghibăcie a domnuluĭ notarŭ Lupu Bogza, că prevede în bugetŭ suma de 1.444 leĭ, pentru întreținere a patru Bisericĭ, salariul a patru preoțĭ și a optŭ cântărețĭ, adică din acéstă cifră să se intreție 12 persóne impreună cu familiele lor, iar, pentru domnul notarŭ singurŭ s'aŭ preveḑutŭ suma de 1.200 francĭ, iată dreptate! Și intrebându pe domnul notar ce este asta de nu e cifra hotărâtă de consiliŭ? Dênsul a respunsŭ: că așa a avutŭ gustŭ, și că e rudă cu domnul Prefectŭ (ceia ce este adevĕratŭ) și cu óre-care de la comitetŭ și că are să fie așa cum va vrea, că are *entré* orĭ și unde.

Veḑêndu acestea m'am adresatŭ către onorabilul Comitetŭ Parmanentŭ (unde numitul se ințelesese maĭ 'nainte) și unul din domniĭ membri aĭ onorabiluluĭ Comitetŭ s'a arătatŭ cu așa feliŭ de cuvinte, de unde nu numaĭ eu, dar orĭ și cine s'a aflatŭ față, a ințelesŭ destul de bine că la noĭ în țéră maĭ numaĭ face trebuință de preoțĭ! Iată dar, câtŭ de exact se aplică Regulamentul Sântuluĭ Sinodu, pentru întreținerea clerului pe la comunele rurale, precum și art. 9—11 din legea comunală.

Pentru acéstă mare și veḑută nedreptate, cu profundu respectŭ vé rogŭ, Prea Sânțite, sĕ bine-voițĭ a *însera* acésta în unul din numerele jurnalulul *Biserica Orthodoxă Română* ce dirigețĭ, dându-mĭ pe

fața numele și pronumele, căci tóte arătarile mele suntŭ juste, și greutățile ce intêmpinŭ cu salariul arătatu, nu le maĭ potŭ suporta, pe carĭ anul trecut le-am făcutu cunoscut Prea Sânțitului Episcopŭ de Roman, pentru care și face cunoscutŭ (prin Protoereŭ) Primarieĭ respective de a 'mĭ imbunătați sórta, dar, cum vedețĭ Prea Sânțite, nicĭ mijlocirea Prea Sânțitului Episcopŭ nu 'și-a avutŭ resultatul doritŭ, dar mijlocirile mele sigurŭ ca nu 'șĭ vor avea nicĭ de acumŭ inainte precum nicĭ până acumŭ.

Suntu al Prea Sânțieĭ-Vóstre prea supusu și prea plecat servu.

Preotul *Dimitrie Iordachesco.*

Comuna Miclăușeniĭ. 10 Aprilie 1882.

Pe lângă ceĭ-l'alțĭ consilierĭ, și sub-semnatul am fostŭ fața la formarea bugetuluĭ.

Consilierŭ, *Ioan Paharnicul*

Fața am fostŭ și sub-semnatul la formarea bugetuluĭ și am veḑutu că consilieriĭ s'au unitŭ pentru unu salariu suficientu preotuluĭ Dimitrie Iordăchesco.

Ioan Lincanu.

Eŭ perceptorul Comuneĭ, fața am fostŭ și sciŭ ghibăcicle domnuluĭ notarŭ.

Perceptor, *G. Crașmarul*

C. Ionescu

S. Thasci Caecilii Cypriani

de dominica oratione

(Opera omnia, vol. I ex recensione Hartelii. Vindobonea 1868).

TRADUCȚIUNE DE G. MARINESCU, DIN CL. VII SEMINARIALA.

(urmare)

Iisus a disu discipulului sĕŭ care făcuse mențiune despre părintele seu cel mortŭ : „Lasa pe ceĭ morți ca să 'șĭ îngrópe morțiĭ lor“. Cacĭ elu numise pe părintele seu cel mortu, însă părintele cel viu este parintele credinciosilor.

Noĭ, prea iubiți frați, nu trebue să luămu în séma și să înțelegemu numai aceia că 'lŭ numimŭ parinte care este în ceru. dară să unimu la acésta și să dicemŭ : „Tatăl nostru“ și acésta o face numaĭ aceia carĭ credŭ, aceia sfințiți prin elŭ și îndreptațĭ prin renașterea grațieĭ spirituale și carĭ aŭ începutŭ să fie fiĭ aĭ luĭ Dumnedeu. Acestu cuvêntŭ a pătrunsŭ la urechia Iudeilor și i a sguduitu puternicŭ, pentru că Christ a fostŭ anunțatŭ prin profeți și a tremisŭ maĭ ântâiu la dênșiĭ și nu numai ca aŭ despreţuitu cu neîncredere învĕţătura luĭ ; dar încă l'aŭ și omorâtŭ într'unŭ modŭ crudŭ. Aceștia dar nu potu acum să numéscă pe parintele, Dumnedeu, fiind-că Dumnedeu îĭ turbura și îĭ mustra dicêndu-le : „Voĭ sunteţĭ născuţi de la tatăl vostru diavolul și poftele luĭ voĭ le faceţĭ“. Elŭ a fost omorâtorŭ de ómenĭ de la începutŭ și n'a stătutŭ nicĭ de cum

în adeveru pentru ca adeverul nu este în elu. Și prin Isaia Dumnedeu exclama indignatu: „Eŭ am nascutŭ pe acești copii, ii am înalțatu, însa ei m'au disprețuitu. Boul cunósçe pe stapânul seŭ și asinul ieslele stapânuluĭ seu; Iszrail însă nu m'a cunoscutŭ și poporul nu m'a înțelesŭ“. Vai națiune pacatósa, poporŭ încarcatŭ de nedreptați, sĕmânța de facetori de rele, fiĭ nelegiuițĭ! Ați parasitŭ pe D-l și ați pusu în indignațiune pe Sântul luĭ Iszrail. Spre rușinea carora noĭ cându ne rugămu dicemŭ: „Tatal nostru“, pentru că elŭ a începutu deja a fi părintele nostru și a încetatu a fi părintele lor, care l'au părăsitŭ. Și noĭ care am devenitŭ fii aĭ lui Dumnedeu, nu putemu a fi poporŭ pĕcătosŭ, căcĭ cărora li s'a datŭ ertarea pĕcatelor, acelora li se cade să se și numésca fii ai luĭ Dumnedeŭ și sa fie în eternitate, pentru-ca însuși Dumnedeu dice: „Cine face pĕcatul devine servul pĕcatului. Sclavul însă nu remâne în veșnicie în casă, ci fiul rĕmâne.“

Câtŭ de mare e buna-voința a D-lui, ce isvorŭ nesecatŭ de bunătate și considerațiune catre noi, ca elŭ să ne permită ca sa facemŭ rugaciunea înaintea luĭ, și să'l chemămŭ pe elŭ cu numele de parinte și după cum Christos este fiu al lui Dumnedeŭ, totu ast-felu să ne numimu și noi fiĭ ai lui Dumnedeu, pe care nime nimenea n'arŭ fi îndrasnitu sa'l pomenésca în rugăciunea sa, afara numai daca elu însuși nu ne-arŭ fi îngăduitŭ ca să ne rugămu ast-felu.

Prea iubițiĭ meĭ frațĭ, noi trebue sa ne aducemu aminte și să știmŭ, ca daca ne e permisu ca sa numimŭ pe Dumnedeŭ parinte, trebue sa și lucramu ca niște fiĭ aĭ luĭ Dumnedeŭ, pentru ca în ce chipu sa

fim mulțumiți de dênsul, totŭ ast-felŭ și Dumnedeŭ sa fie mulțumitŭ cu noĭ. Sa vorbimŭ ca și templele luĭ Dumnedeŭ, pentru ca sa se constate ca Domnul este în noĭ. Faptele nóstre să fie la înălțimea spiritului, pentru ca noĭ carĭ amŭ începutŭ sa fimŭ cereștĭ, n'am putea fi ast-felŭ de câtŭ numaĭ daca cugetămŭ și facemŭ fapte de unŭ caracterŭ spiritual și cerescŭ, fiind-ca și însuși Domnul a disŭ: „Pe aceĭ care mă glorifică îĭ voĭ glorifica, și voĭ desprețui pe aceia carĭ me disprețuescŭ", și fericitul Apostol dice în epistola sa: „Voĭ nu sunteți pentru voĭ, căcĭ ațĭ fost rescumparațĭ cu unŭ mare prețŭ. Slăvițĭ și purtațĭ pe Dumnedeŭ în corpul vostru."

Dupa acésta dicemŭ. „Sânțéscă-se numele teŭ", nu pentru că am dori ca Dumnedeŭ să se sânțéscă prin rugăciunile nóstre, dar fiind-că ceremŭ de la Dumnedeŭ ca numele luĭ să se sânțésca în noĭ. Pe lângă acésta, de la cine ar putea să se sânțéscă Dumnedeu, care sânțește totul? Dar fiind-că elŭ însușĭ a dis: „Fițĭ sânțĭ, pentru că și eŭ sântŭ suntŭ", acestŭ lucru ceremŭ prin rugăciunea nóstră, pentru ca noĭ care amŭ fostŭ sânțițĭ în elŭ să stăruimŭ în aceea ce am începutŭ a fi. Și acésta sa o ceremŭ în fie-care di. Noĭ avem trebuință de o sânțire dilnica, pentru ca trebue să ne curățimŭ de pecatele pe care le facem în fie-care di prin o sânțire continuă. Ce felŭ însă este acéstă sânțire, care ni se acordă prin bunatatea ce are pentru noĭ Dumnedeu, ne arata apostolul dicându: „Nicĭ fornicariĭ, nicĭ idolatriĭ, nicĭ adulteriĭ, nicĭ afemeiațiĭ, nicĭ sodomițiĭ, nicĭ furiĭ, nicĭ lacomiĭ, nicĭ bețiviĭ, nicĭ calomniatorĭ, nicĭ răpitoriĭ nu vor moșteni împerația luĭ Dumnedeu. Și acésta ațĭ fostŭ

voi până acum, dar v'ați spalatu, v'ați sânțitu prin numele D-luĭ Isus și prin spiritul Dumnedeului nostru." Dicĕ că noi suntem sânțiți prin numele D-lui nostru Isus Christos și prin spiritul Dumnedeului nostru. Noĭ ne rugámŭ ca sá fie în noi acéstá sânțire, și fiind-că Dumnedeul și judecătorul nostru amenință a nu se departa cine-va de la elŭ fiindŭ curațitŭ și virificat, pentru ca sa nu sa întêmple ceva reu, de aceia prin continuĭ rugăciunĭ, ceremŭ de la dênsul sânțenie, acésta ceremu diua și nóptea, adica ca virificația și sânțenia, care sá dobândeste prin grația luĭ, sá se păstrede totŭ prin protecțiunea lui.

Rugăciunea nóstrá urméda ast-fel: „Vie împerația ta." Nu ceremŭ ca sá ni se arate împĕrăția luĭ Dumnedeu, tot ast-fel dupa cum ceremŭ ca numele luĭ să se sânțéscá în noĭ. Pentru cá cândŭ n'a împărțitŭ Dumnedeŭ, saŭ când s'a luatŭ începutul acest imperiŭ, care tot-d'a-una a existatŭ și n'a încetatŭ nicĭ o dată d'a fi? Noĭ dorimŭ ca sa intramu în împĕrăția luĭ Dumnedeu promisa nouă de elŭ însuși, dobândită prin sângele și patimile luĭ Christ și ast-fel noĭ carĭ maĭ înainte eramu robi aĭ pĕcatului, sa domnimŭ și noĭ acum prin domnia luĭ Christ, ast-fel dupa cum ne promite elŭ însuși care dice: „Veniți, bine-cuvêntațiĭ părintelui meŭ, și moșteniți împerația care vĕ este gătita de la începutul lumiĭ." Însa e posibil, prea iubițĭ frațĭ, ca ensușĭ Iisus Christos sa fie acestŭ imperiŭ, a căruĭ venire o dorimu în tóte dilele, și a căruĭ sosire noĭ ne rugămŭ ca sa ni se arate câtŭ maĭ curêndŭ. Și pentru ca elu însușĭ este învierea, de óre-ce noĭ prin puterea luĭ vom învia, totŭ ast-fel e posibil ca sa înțelegemŭ ca elu însușĭ

este împarația lui Dumnedeŭ, pentru ca noi vom domni prin elŭ. Cu dreptu cuvêntŭ noi în rugaciunea nóstra dicem: „Imparăția lui Dumnedeu“ pentru că pe lângа acéstа împarație, care este cerésca, mai e și alta pamêntésca. Dar acela care a renunțatu la acésta împarație este maĭ mare și prin onórea aceluia și prin împarație. Și acela care se consacra luĭ Dumnedeu și luĭ Christos nu dorește împarații lumești, dar cereștĭ. Noĭ avem trebuință de o rugaciune și implorațiune continuă, pentru ca să nu perdemŭ împărăția cerésca după cum a perdut'o Iudeiĭ, carora li s'a făgăduitŭ maĭ ântâiu aceia ce confirma și aproba însuși Dumnedeu. Mulțĭ, dice elŭ, vor veni de la răsăritŭ și apusŭ și vor sta la masă cu Abram, Isac și Iacob în împărăția cerurilor. Fiiĭ regatului însa vor fi goniți în întunericile de afară, unde va fi plângere și scârșnirea dinților. Acésta ne arată însă ca Iudeiĭ aŭ fostŭ maĭ 'nainte fii aĭ împărăției, atâtŭ cât eĭ aŭ stăruitŭ să fie cu constanță fiĭ aĭ luĭ Dumnedeŭ, și după ce eĭ aŭ perdutŭ numele parintescŭ aŭ perdutŭ și Imperiul. Și pentru acésta noĭ Chreștiniĭ, carĭ am căpătatŭ dreptul d'a numi pe Dumnedeŭ în rugăciunile parintele nostru, sa'l rugamŭ ca și împarația lui Dumnedeu să vie pentru noĭ.

Maĭ adaogăm cuvintele: „Facă-se voia ta în ceru și pe pămêntu“, dicem acésta nu că adică Dumnedeŭ să facă aceia ce voiește, dar pentru ca noĭ să putem a face aceia ce Dumnedeŭ voiește. Căci ce s'ar putea opune luĭ Dumnedeŭ pentru ca să nu faca aceia ce Dumnedeu voiește? Noa însa ni sa opune diavolul în dragostea ce avem ca sa placem Domnuluĭ nostru prin cugetările și faptele nóstre, așa dar

noĭ ceremu și rugamu pe Dumnedeu ca sa se împlinésca voința luĭ în noi, care ca sa se realisedĕ avem trebuință de voința luĭ Dumnedeu, adica de ajutorul și apărarea luĭ, pentru cá nimenea nu este puternicŭ prin puterile sale, dar este aparatŭ prin indulgența și îndurarea luĭ Dumnedeu. In sfârșitŭ, chiar Domnul a fostŭ supusu acesteĭ neputințe și o arata când dice : Părinte, dacá e cu putință, sa trécа paharul acesta de la mine, și pentru ca sa dea exemplu ucenicilor seĭ ca să facá voința luí Dumnedeu, dar nu a lor, maĭ adaugá dicéndu : Nu aceia ce vreau eŭ dar aceia ce vreı tu. Și în altŭ locŭ dice : M'am pogorâtŭ din ceru, nu ca sá facŭ voia mea, dar voia aceluia care m'a trimesu pe mine. Și daca fiul s'a supusŭ ca sá facá voia tatáluĭ, cu câtu maí mult este trebuinciosŭ ca servul sa se supue spre a împlini voința luĭ Dumnedeu. Evangelistul Ioan ast-fel ne sfătuește ca sá împlinim voința părinteluĭ dicénd : Sá nu iubițĭ lumea, niciĭ acelea ce s'afla în ea. Și daca vre unul a iubitŭ lumea, dragostea părintelui nu este în el, căci totŭ ce e în lume e pofta corpuluĭ și a ochilor și mândria lumeĭ, care nu vine de la parintele dar din pofta lumeí. Lumea va trece împreuna cu pofta eĭ ; acela care însá a împlinitŭ voința lui Dumnedeŭ stá în veșnicie, pentru ca și Dumnedeu veșnicŭ este. Așa dar și noĭ carĭ dorimŭ sa fimŭ în veșnicie, trebue sá facem voia luĭ Dumnedeŭ care veșnicŭ este. Voința luĭ Dumnedeŭ este aceea pe care ne-a arătat'o Iisus, pe care elŭ a și împlinit'o. Umilință în vorbire, tărie în credința, moderațiune în cuvinte, dreptate în fapte, îndurare catre aprópele lipsitŭ, strictețe în moravuri, primirea batjo-

curei în resemnațiune și fericirea d'a o face, pace între frații noștri, iubirea către Dumnedeu din tótа inima, iubirea către elu fiind ca ne este părinte, temere fiind-ca este Dumnedeu, a nu pune înaintea luĭ Christ pe nimenea, dupe cum niciĭ elu n'a preferatŭ pre nimenea înaintea nóstră, a fi cu desăvêrșire predatŭ dragosteĭ către dênsul, a sta lânga crucea luĭ cu tarie și fidelitate, când cine-va ar ataca numele și cinstea luĭ, a arata statornicie în principiile pe care le profesămu, siguranță în cestiunea pe care o discutăm, răbdare în mórtea prin care ne încununămu: Iată ce va să dică a fi moștenitorŭ împreună cu Christ, a împlini privirile luĭ Dumnedeŭ, a împlini voia părinteluĭ.

Noĭ cerem ca voința părinteluĭ să se împlinéscă în cerŭ și pe pămêntŭ, pentru că și una și alta contribue la îndeplinirea mântuireĭ nóstre. Corpul nostru 'șĭ trage începutul sĕŭ dupĕ pămêntŭ, iar sufletul nostru derivă din cer, prin urmare, facem parte și din cerŭ și din pămêntŭ și noĭ ne rugămŭ să se împlinéscă voia luĭ Dumnedeŭ și într'unul și într'altul, adică în cerŭ și pe pămêntŭ. Căcĭ există între cerŭ și pămêntŭ unŭ fel de lupta și unŭ atacŭ dilnicŭ, și sa nu facemu acelea ce voimŭ, de óre-ce spiritul caută cele cerescĭ și divine, iar carnea doreşte cu pasiune cele pămênteștĭ și vremelnice. Pentru aceia ceremŭ de la Dumnedeu ca să fie armonie între amêndouă aceste părțĭ, ast-fel ca viața luĭ Dumnedeŭ să o purtămŭ și în trupul și în spiritul nostru și sufletul nostru care e renascutŭ prin elŭ să se păstrede. Aceia ce apostolul Paul declară într'unŭ modŭ limpede și vedutŭ : Carnea, dice elŭ, poftește împo-

triva spiritului și spiritul împotriva corpului. Pentru ca amândouă se împotrivescŭ unul altuia, pentru ca se nu faceți acelea ce voiți. Faptele corpuluĭ suntŭ învederate și suntŭ acestea: Adulteriul, fornicațiunea, necurăția, desfrânarea, idolatria, fermecatoriele, omuciderea, vrășmășiile, sfedele, gelosiele, mâniile, pornirile, desbinările, eresiile, pismele, uciderile, bețiile, îmbuibările și cele asemenea acestora. Aceĭ carĭ facŭ ast-fel de fapte nu vor moșteni împarăția luĭ Dumnedeŭ. Rodul spirituluĭ însă este dragostea, bucuria, pacea, marimea de sufletŭ, îndelunga rabdare, bunătatea, credința, blândețea, înfrânarea poftelor, curăția. Și pentru acésta noĭ trebue ca prin dilnice și continuĭ rugaciunĭ să implorămu pe Dumnedeŭ ca să se facă, relativu la noĭ, voia luĭ în cerŭ și pe pămentŭ, și fiind-că voia luĭ e acésta, ca totu aceea ce e pămentescŭ, să cedeze la aceea ce este cerescŭ, de aceia trebue ca ce e divinŭ și spiritual să prevaledeę.

Acéstă se póte înțelege și ast-fel, iubițiĭ meĭ frați, adică: fiind-că Domnul ne recomandă și ne sfatuește ca să iubimŭ chiar pe inamicĭ și pe aceștia carĭ ne prigonescŭ, să ne rugăm și pentru aceia carĭ suntŭ încă pe pĕmentŭ și carĭ n'aŭ începutŭ înca sa fie cereștĭ, pentru ca și întru aceia să se faca voia luĭ Dumnedeŭ pe care a împlinit'o Christos, conservândŭ și renăscêndŭ pe omŭ. Și fiind-ca discipuliĭ nu sunt numițĭ de elŭ pĕmentu, dar sarea pămêntuluĭ și apostolul dice: că cel d'ânteiŭ om e din pamentŭ, însa cel de al doilea din ceru și noĭ carĭ trebuimŭ să fim asemenea tatăluĭ prin meritŭ, care face să răsara sórele seŭ preste ceĭ

bunı și ceĭ rĕĭ, și plouă peste ceĭ drepțı și nedrepțı, ast-fel după învĕțătura luĭ Christ cerem de la Dumnedeŭ, ca să facă rugăciunea pentru mântuirea tuturorŭ, și după cum voința luĭ Dumnedeŭ prin credința nóstră s'a facutŭ în cerŭ, adică în noi pentru ca să fimŭ din ceru, totŭ astfel să se facă voia luĭ Dumnedeŭ pe pămêntŭ, adică în aceia carı nu voescŭ a crede, pentru ca aceĭ carĭ încă suntŭ pămênteștī prin prima lor naștere, se încépă în curêndu a deveni cereștı, náscuțı fiind prin apă și spiritŭ.

(Va urma)

ANUL VI. BUCURESCI, IUNIE 1882 No. 6.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALU PERIODICU ECLESIASTICU

APARE O DATA PE LUNA

„Predica cuvêntul"
II. Tim. IV, 2.

CAROL I,

Prin graţia luĭ Dumnedeu şi voinţa naţională, Rege al Românieĭ.

La toţĭ de faţa şi viitorĭ, sanatate.

Asupra raportului ministruluĭ nostru secretarŭ de Statŭ la departamentul cultelor şi instrucţiuneĭ publice, sub No. 10,451;

Vedêndŭ votul datŭ de Sântul Sinodŭ al Sânteĭ Bisericĭ autocefale orthodoxe române, în şedinţa sa de la 24 Noemvrie, anul expiratŭ;

Vedêndŭ jurnalul consiliuluĭ Nostru de ministrii, încheiatŭ în şedinţa sa de la 25 Iulie 1881;

In virtutea art. 15 din legea pentru alegerea metropoliţilor şi episcopilor eparchioţĭ cum şi a constituireĭ Sântuluĭ Sinodŭ,

Am sancţionatŭ şi sancţionam ce urmeza:

REGULAMENT

de revisuirea şi editarea cărţilor bisericescĭ romane

Art. 1. Cărţile bisericescĭ se vor tipari, atâtu cu litere latine, câtu şi cu litere kirilice, dupĕ cum trebuinţa va cere.

Ortografia cărţilor cu litere latine va fi cea adoptată de

Academia româna. Acésta însa nu impedica pe Sântul Sinodu de a face óre-care imbunatațiri ortografice in folosul exactei transcrieri ortografiei kirilice și a pronunției limbei. Iar pentru cartile cu litere kirilice va servi de norma ortografia existenta in carțile aflatóre acum in usul bisericeĭ române, și anume in carțile tiparite in Monastirea Némțuluĭ.

Art. 2. Se va infiinta in capitala Romaniei o tipografie pentru editarea treptatŭ a cărților Bisericesci, dupre cum trebuințele Bisericeĭ vor cere. Tipografia să fie inzestrată cu tóte cele trebuitóre pentru funcționarea eĭ. Dreptu care să se céra de la guvernu mijlócele trebuitóre pentru acestu sfârșitu. Inalt Prea Sânțitul Metropolitu Primatŭ, presedintele St. Sinodu, consultând ómeni esperțĭ în arta tipografica, va stabili suma necesară pentru tipografia Bisericéscă, și va face mijlocire la guvernu, ca acea sumă să se prevada anume in budgetul statuluĭ.

Art. 3. Se va institui un comitet, compus din persóne competinte, care să posedă cunoscințele Teologice și limbistice, necesare la traducerea cărților Bisericescĭ din limbele în care au fost ele scrise, și din care ele s'au tradusŭ în limba nóstra, spre a putea verifica acele traducerĭ și a le perfecționa, unde trebuința va cere. Limbele a cărora cunoscințe se cere la revisuirea cărților bisericescĭ suntu : Elenă, Slavonă, și Ebraica. Acésta din urmă pentru Biblie, maĭ alesŭ pentru vechiul Testamentŭ, care se reproduce in o mare parte in cărțile serviciuluĭ divinu al bisericeĭ, atâtu in cetirele numite *paremiĭ*, câtŭ și în stil și in maniera de a scrie a poeților autorĭ aĭ cărților cultuluĭ bisericeĭ nóstre. Membriĭ comitetuluĭ editoru trebue, pe lângă o deplină cunoscință a limbeĭ și literatureĭ române, să cunóscă aceste limbĭ sau cel puținu una din ele. Eĭ vor fi in numeru de cincĭ, sau cel puținŭ in numeru de treĭ și vor fi salariațĭ de guvernu, cel puținŭ cu câte 200 leĭ noĭ pe lună. Eĭ vor fi aleșĭ și numițĭ de către St. Sinodu.

Art. 4. La revisuirea carților bisericescĭ se va procede in modul următorŭ :

Carțile de revisuitu se vor recomanda de catre St. Sinodu

președintelui comitetului, carele va regula imediata procedare la revisuire.

Cărțile revisuite și aprobate de toți membrii comitetului se vor înainta apoi St. Sinodu, carele observându revisuirea comitetului, și găsindu-o îndestulatóre, va trimite cartea respectivă la directorul Tipografiei bisericesci spre tipărire.

Comitetul la revisuirea cărților bisericesci se va conforma regulelor următóre :

a) Va alătura cartea de revisuitu cu originalul după care ea a fostu tradusă;

b) O va confrunta și cu alte traduceri făcute mai d'înainte de pre acel original, atâtu în limba română, câtu și în alte limbi, și la locurile dubióse, echivoce, ori neprecise, va prefera pe acea traducere, care se va părea mai potrivită cu originalul, sau, la trebuința va face o nouă traducere acelui locu;

c) Va observa, ca în limba română, să fie esprimate ideele oiginalului cu esactitatea gramaticală, logică și theologică;

d) Termenii theologici și cei bisericesci, stabiliți de Sinóde și de Biserică pentru esprimarea dogmelor și a rânduelilor bisericesci trebue să fie traduși cu cea mai scrupulósă esactitate, adoptând la nevoe chiar termenii originali grecesci și investindu-i în formă română, spre a înlătura perifrasele cele de prisosŭ;

e) Fraselor se va da turnura limbei române, pe câtu va erta fidelitatea și esactitatea traducerei. Nu trebue însă arbitrarmente a se părăsi turnura acea clasică, carea adesea-ori transpare în traducerea română anterióră, și carea dă limbei bisericesci gravitatea și majestatea cuvêntului lui Dumnedeu;

f) La esprimarea ideilor în românesce să se respecte principiul popularităței limbei, atâtu de multu respectatu de vechii traducĕtori români; pe câtu însă acéstă regulă nu va fi în oposiție cu trebuința de a esprima ideile originalului cu tótă esactitatea lor, esactitate pre care adesea-ori traducĕtorii cei vechi o au sacrificatu popularităței. Limba nóstră astă-di este multu mai înaintată și mai bogată în forme și în espresiuni de câtu înainte. Biserica de și eminamente conservatóre, este totu-o-dată și o mare scólă pentru poporu, unde el

se cultivă și intelectualmente și moralicește, învață treptatu și ideĭ și espresiunĭ;

g) In chestia purităţeĭ limbeĭ să se feréscă de ori-ce estremităţĭ şi arbitrarităţĭ ce se vedŭ în literatura nóstră modernă. Indată ce o espresie întrebuinţată în limba bisericéscă, orĭ de ce provenință ar fi ea în origina sa, este înţelésă de Românĭ şi primită în limbă, şi esprimă bine ideia originală, şi altă espresie equivalentă nu este în limba poporului, aceia se va menţinea şi pe viitor. De esemplu ḑicerile: *Slava, Slăvescŭ, Slăvitŭ, proslăvescŭ,* uniĭ din editoriĭ modernĭ au credutŭ că facu maĭ bine înlocuindu-le cu *mărire, mărescŭ, măritŭ, prea mărescŭ,* etc. Insă în tóte limbile culte alta este *slava* şi alta *mărirea.* A lepĕda prin urmare acestŭ cuvêntu, neavêndŭ altul equivalentu, însémnă a sărăci limba şi a o prosti; de aceia ḑicerile adoptate în limba bisericéscă din limbele culte cu care româniĭ au fostu în contactŭ, numaĭ atuncĭ să se schimbe, când ar fi altele române de aceiaşi însemnare d. es. *poporŭ* in locu de *norodu, timpŭ* in locŭ de *vreme, dreptu-credinciosu* in locŭ de *pravoslavnicŭ* etc., sau când ḑicerile întrebuinţate până acum ar fi în oposiţie cu *eufonia* limbeĭ române, precum: *blagoslovenie, polunoşniţa, bogoslovie, voscrésna, pĕsna, blagorodie, bogorodicina, pavecerniţa, troicinic, obedniţa, slavoslovie, presfeştelna, osveştanie, blagocestie,* etc. Bunul simţŭ românescŭ cere ca aceste vorbe, care nu potu dobândi cetăţenia în limba română, să se înlocuiască cu altele române equivalente, şi la nevoe chiar să li se prefere termenĭ originalĭ greceştĭ, precum s'a şi facut cu unele până acum adoptându-se d. es. ḑicerile: *aghiasma* în locŭ de *osveştanie, buna-cinstire* în locu de *blagocestie, buna-vestire* în locu de *blagoveştenie, marturisire,* în locu de *spovedanie, theologie* în locu de *bogoslovie, oda* sau *cântare* în locŭ de *pésna, doxologie* în locŭ de *slavoslovie, bine-cuvêntare* în locŭ de *blagoslovenie, Triodŭ* în locŭ pe *Tripésneţu, meḑu-noptica* în locŭ de *polunoşniţa, Tipica* în locŭ de *obedniţa, orthodoxie* în locu de *pravoslavie* etc. In totŭ casul, inovaţiunile limbistice în limba cărţilor biericescĭ se îngădue numaĭ intru câtu ele vor fi cerute de o vederată

trebuinţa, provocată de esactitatea expresiunei séŭ de estetica cerută de orĭ-ce limbă cultă. De aceea tóte traducerile moderne de termenĭ bisericescĭ, care suntu contra logiceĭ, archeologieĭ, arteĭ poetice şi musicale bisericescĭ, să se înlăture şi să se corégă ca să corespundă cu însemnările lor originale. Să nu se admită, de esemplu, termenĭ de aceĭ fabricaţĭ de editoriĭ cărţilor bisericescĭ maĭ în urmă la Rîmnicul-Vâlceĭ, sub rĕposatul Episcopŭ Calinic, precum : *Serare* în locŭ de *Vecernie*, *Şeḑênda* în locu de *Sedélna*, *Asemanânda* în locŭ de *Podobie*, *Ascultatorul* în loc de *Ipacoi*, *Luminândo* în locŭ de *Sfetélna*, etc. pentru că suntŭ nelogicĭ şi necorespunḑĕtorĭ cu ideile originale. Termeniĭ musicalĭ şi poeticĭ, aceĭ originalĭ grecescĭ, precum : *Idiomela*, *Prosomie*, *Melodie*, *Armonie*, *Oda*, *Simfonia*, *Imnŭ*, *Stichu*, *Stichologie*, *Acrostich*, etc. să se adopte şi în cărţile nóstre bisericeştĭ în locul celor slavonescĭ : *Samoglasnica*, *podobie*, *pésna*; séŭ a traducerilor perifrastice precum : *Dulce cântare*, *împreună glasuire*, *Stichul cel de pe la margine*, etc.

Art. 5. Revisuirea cărţilor bisericescĭ se va începe de la cele maĭ puţinŭ voluminóse şi maĭ desŭ întrebuinţate precum suntu d. e. : *Orologiul* (Ceaslovul), *Ecchologiul* (Molitvelnicul), *Liturghiarul*, *Psaltirea*, *Evangelia*, *Apostolul*, apoĭ vor urma cele maĭ voluminóse şi maĭ costisitóre, precum : *Octoichul*, *Triodul*, *Penticostarul*, *Mineele lunare*, *Tipicul*, *Biblia*, etc.

Art. 6. Daca după revisuire şi aprobare vre-unul dintre ierarchĭ séŭ altă persónă ar voi a tipări vre-o carte bisericéscă cu cheltuiala sea, în tipografia bisericéscă, atuncĭ plătindŭ costul tiparuluĭ va putea dispune de cărţile tipărite după bunavoinţa sea.

Art. 7. Cărţile ce se vor tipări cu cheltuiala statuluĭ, vor fi încredinţate directoruluĭ Tipografieĭ, care le va distribui unde trebuinţa va cere, şi va incasa preţul lor, carele totŭ-dé-una trebuie să fie moderatu, representândŭ analoghia capitaluluĭ cheltuitŭ cu tipărirea şi unu procentu moderatŭ, conform cu acel stabilitŭ în ţéră de casele de creditŭ ale Statuluĭ, spre a se înlesni cumpărarea cărţilor de ceĭ ce vor avea nevoie de

dênsele. Directorul va da compt în fie-care anu Sântului Sinodu de banii încasați de pe tipărirea și vêndarea cărților. Sinodul va regula cele de cuviință pentru păstrarea și întrebuințarea excedentului ce ar resulta.

Art. 8. Când tipografia își va forma capitalul în de-ajunsu pentru întreținerea sa, va înceta ajutorul datu de Statu și ea va continua a funcționa prin propriele séle mijlóce.

Art. 9. Directorul tipografiei trebuie să fie o persóna distinsă atâtu prin sciința câtu și prin onestitate și să depună și o garanție în valóre egală cu suma de bani, ce i se va încredința spre administrare. Sciința i se cere pentru ca să pótă executa tipărirea cu cea maĭ mare fidelitate și esactitate, pentru ca să nu se introducă în cărți greșeli și omisiuni, precum acésta din nenorocire s'a întêmplatu la editarea cărților bisericesci în fosta tipografie a Metropoliei din Bucuresci, când, din lipsa unui directorŭ competinte, s'au strecuratu o mulțime de greșeli în cuvinte și omisiuni de întregi frase, ceea ce a compromisu fórte cărțile acelea. Directorul tipografiei va fi alesu de St. Sinodu, în ințelegere cu Ministrul de culte și aprobatu de Domnitorŭ. El va fi salariatŭ și va administra tipografia cu avutul eĭ, sub controlul St. Sinodu, împreună cu Ministrul de culte, până când tipografia se va întreținea de statu; éra după ce ea va avea mijlócele séle proprii de întreținere, va rĕmânea numaĭ sub controlul Sântului Sinodu.

Art. 10. Inalt Prea Sânțiții Metropoliți și Prea Sânțiții Episcopi se iea mesurĭ, ca pêna la realisarea noueĭ edițiunĭ a cărților bisericescĭ, să nu se tolereze a se face de către bisericașĭ în limba cărților bisericescĭ esistente nicĭ o schimbare sau inovare arbitrarie, nicĭ să se adopte prin bisericĭ vre-o ediție nouă de cărți bisericescĭ abătută de la vechile ediții și care s'ar fi făcutu fără censura și aprobarea St. Sinodu, căcĭ numaĭ așa se va putea înfrâna pasiunea de inovațiunĭ, care de unu timpŭ a coprinsu până și pe ceĭ maĭ puținĭ cărturarĭ, de a se arăta progresiști, modificându după capul lor expresiunile cărților bisericescĭ, chiar și unde nu trebue modificatu nimicŭ.

Art. 11. Inalt P. S. Metropolitu Primatu, președintele St. Si-

nodu, să staruiască în numele Sinodului și a întregei bisericĭ române la guvernul Mariei Sale Domnitorului Românieĭ, ca aceste mesurĭ propuse de St. Sinodu pentru tiparirea cărților bisericescĭ, sa se aplice fără întârdiere prin procurarea mijlócelor necesare pentru înființarea și întreținerea Tipografieĭ cu personalul trebuitor, atâtu pentru tiparirea câtu și pentru revisuirea cărților bisericescĭ. La sesiunea viitóre I. P. S. Sa va încunosciința pe St. Sinodu despre resultatul mijlocireĭ sale la guvernu, și despre mĕsurile ce s'ar fi luatu pentru înființarea tipografieĭ, pentru ca St. Sinodŭ să pótă îndeplini cele ce se cerŭ din partea sa pentru neîntârdiata revisuire și editare a cărților bisericescĭ.

Preşedinte, Mitropolitu Primatŭ al Romanieĭ, *Calinic.*
Iosif Mitropolitul Moldoveĭ.
Melchisedec Episcopul Romanuluĭ.
Inocentie Episcopul Buzeuluĭ.
Calinic Episcopul Huşilor.
Ghenadie II Episcopul Argeşuluĭ.
Iosif Episcopul Dunareĭ-de-jos.

Calist Stratonichias Bacaonul, Iosif Botoşenenu, Ieremia Gălățeanu, Silvestru B. Piteştenu, Valerian Rômnicenu, Inocentie M. Ploeştenu, Calistrat Bêrlădeanu, Archiereĭ.

Cercetatu în şedința consiliuluĭ de miniştri, din 25 Iulie 1881, și aprobatŭ.

(L. S. C. M.)

Ministru Nostru secretarŭ de Statŭ la departamentul cultelor și instrucțiuneĭ publice este însarcinatŭ cu aducerea la îndeplinire a acestuĭ decretŭ.

Datŭ în Sinaia, la 27 August 1881.

CAROL

Ministru secretar de Statŭ la departamentul cultelor și instrucțiuneĭ publice,
V. A. Urechiă.

No. 2,162

Misteriul Mir-ungereĭ

(Urmare).

Lucrarea nevědută a Misteriuluĭ şi nerepetirea luĭ.

Lucrarea principala nevedută a misteriuluí Mir-ungereĭ constă în aceea, că el comunică credincioșilor Sântul Spiritŭ.

In Botezŭ noĭ numaĭ ne curăţim de pecate și ne renascem cu puterea Sântuluí Spiritŭ, dar încă nu ne învrednicim a'l primi și a ne face case a luí : prin Mir-ungere însă ni se dă Sântul Spiritŭ cu tóte darurile charice necesare pentru viaţa spirituala (Conf. Orth. part. I. resp. la într. 105). Acésta să probéza din cuvintele Sântuluí Luca care ḑice : *„Audindu Apostolii ceĭ din Ierusalim, cum că Samaria a primitŭ cuvêntul luĭ Dumneḑeŭ, aŭ trimisŭ către dênșiĭ pre Petru și pre Ioan ; cari pogorându-se s'aŭ rugatu pentru eĭ, ca să ia Spiritŭ Sântŭ, pentru că nicĭ preste unul dintre eĭ nu se pogorâse, ci numaĭ botezaţi eraŭ întru numele Domnuluĭ Iisus. Atuncĭ punea mânele preste eĭ, și lua Spiritŭ Sântŭ“* (Act. VIII. 14—17; confr. cu XIX. 6).

Acésta, dupre cum s'a vědutŭ maĭ sus, o aŭ predicatŭ și susţinutŭ și dascaliĭ anticĭ aĭ Bisericeĭ : Dionisie Areopagitul, Tertulian, Ciprian, Papa Corneliŭ, Ciril al Ierusalimuluĭ, Amvrosie al Mediolanuluĭ, Ciril al Alexandrieĭ, Theodorit etc.

Dar fiind-ca darurile Sântuluĭ Spiritu comunicate credincioșilor în misteriul Mir-ungerei, dupre aratarea profetuluĭ Isaia suntu *șépte : Spiritul înțelepciunei și al priceperei, Spiritul sfatului și al puterei, Spiritul cunoscințeĭ și al buneĭ credințe*, și în fine, *Spiritul temereĭ de Dumnedeŭ* (Is. XI, 2 și 3), dintre care treĭ se referă cu deosebire la luminarea rațiunei, iar patru la invĕțarea și întărirea voeĭ în bine (conf. Orth. part. I. resp. la întreb. 73—8) : apoi în special sa dice ca misteriul Mir-ungereĭ ne comunica :

1) Charul Spirituluĭ care ne luminéza și ne înțelepțesce în adevĕrurile credinței. *Și voĭ ungere aveți de la cel Sântŭ și sciți tóte*, scrie Sântul Apostol Ioan creștinilor. *Și voĭ, ungerea care ațĭ luatŭ de la dênsul, întru voĭ sa remâe, și nu aveți trebuință ca sa ve învețe pre voĭ cine-va; ci aceiașĭ ungere ve învață pre voĭ tóte, și adevĕrată este, și nu este mincinósa; și precum v'aŭ învĕțatŭ pre voĭ remâneți întru aceia* (1, Ioan II, 20 și 27). „*Acéstă ungere*—dice creștinilor Sântul Ciril al Ierusalimuluĭ — *pastrați-o neschimbată, căcĭ ea vĕ învață despre tóte*".

2) Ne comunica charul spirituluĭ, care ne întaresce și ne renasce în pietatete. La acésta arată Sântul Apostol Pavel când dice : *iară cel ce ne adeveréză pre noĭ, împreună cu voĭ întru Christos, și ne-a unsu pre noĭ, Dumnedeŭ este care ne-a și pecetluitŭ pre noĭ, și a datŭ arvuna spirituluĭ întru inimile nóstre*, (2 cor I. 21, 22; IV, 30). Sântul Ciril al Ierusalimuluĭ dice ascultătorilor seĭ : „*voĭ sunteți unșĭ . . . . ca să vĕ înbrăcați în ziua dreptățeĭ, și să stați în contra diaboliculuĭ rege* (Ef. VI. 14, 17). Căcĭ precum Christos

dupe botezŭ și pogorîrea Sântuluĭ Spiritu asupra luĭ mergêndŭ a învinsŭ pre cel protivnicu (Math. IV, 1 etc.); așa și voĭ dupe Botezŭ și misteriósa Mir-ungere, *îmbrăcându-ve în tótă arma Sântuluĭ Spiritu*, ve opuneți putereĭ celuĭ protivnicŭ și o învingeți, exclamândŭ : „*tóte le potŭ întru Christos cel ce me întaresce* (Filip. IV, 13)".

Pe lângă acestea trebue a adaoga, că Apostolii prin punerea mânelor, adică prin misteriul Mir-ungereĭ comunicaŭ câte-o-dată credinciosilor și daruri extraordinare ale Sântuluĭ Spiritu, precum eraŭ d. e. darul limbilor și al profețieĭ (Act. XIX, 6). Dar acestea, ca lucrărĭ neobicĭnuite a misteriuluĭ Mir-ungereĭ, eraŭ conrespundătóre numaĭ necesitățilot Bisericeĭ primitive, fără a fi însă nisce lucrări continue și tot-dé-una unite la însuși substanța acestuĭ misteriŭ : și pe lângă acestea chiar în Biserica primitiva darurile extraordinare nu eraŭ comunicate tuturoru, ci numaĭ unora (1 cor. XII, 29 și 30), în óre ce punerea mânelor séŭ Mir-ungerea, s'a socotitŭ necesara pentru toțĭ ceĭ botezațĭ, pentru ca eĭ să pótă primi Sântul Spiritŭ (Act. VIII, 17).

Fiind-că Mir-ungerea ne sigiléză „*cu pecetea daruluĭ Sântuluĭ Spiritŭ*" (Ef. I, 13; IV, 30; 2 Cor. I, 29), și fiind-că, *cel ce ne adeveréză séu ne întaresce, Dumnedeŭ este, care ne și pecetluesce și ne dă prin acestŭ misteriŭ arvuna Spirituluĭ în inima nóstra* (2 Cor. I, 22), *și el a se tăgădui nu póte, ci remâne credinciosŭ* (2 Tim. II, 13) : apoĭ misteriul Mir-ungereĭ, ca și misteriul Botezuluĭ, tot-dé-una s'a socotitŭ, și acum să socotesce nerepețibil (Conf. Orth. part. I, res. la intr. 105). Deosebirea sta numaĭ în aceea, ca

Botezul, déca el să sevârşesce dupe canóne, nu se repetesce pentru nimene, chiar de s'ar fi şi lepadatu de numele luĭ Christos, şi în urmă s'ar fi întorsŭ din nou în Biserica Orthodoxă; iar Mir-ungerea pentru ceĭ ce s'aŭ lepadatŭ de numele luĭ Christos se repetesce, când eĭ sĕ întorcŭ la orthodoxie (Conf. Orth. part. I. resp. la într. 105).

Cât privesce sânţita lucrare a Bisericeĭ Orthodoxe —de a unge cu Sântul Mirŭ pre regiĭ bine-credincioşĭ la încoronarea lor, cum se ungeaŭ din însuşĭ ordinul luĭ Dumnedeu regiĭ în Biserica Vechiuluĭ Testamentŭ (Ps. LXXXVIII. 21; 1 Reg. X, 1; XV, 3; XII, 13), pentru care s'aŭ şi numitŭ *unşiĭ Lui* (1 Reg. XII, 3, 5; XXIV, 7 etc) : apoĭ acésta nu este repetire a misteriuluĭ Mir-ungereĭ, prin care să comunică tuturor credincişilor puterile charice neaparatŭ trebuitóre în viaţa spirituala; ci este cel maĭ înaltŭ gradu de comunicare a darurilor Sântuluĭ Spiritŭ, reclamatŭ anume de unŭ serviciŭ aşa de însemnatŭ, rânduitŭ de Dumneḑeu, (Ioan IV, 22, 29) — de serviciul împĕrăţieĭ. *Şi a luatŭ Samuil cornul cu unt-de-lemnŭ, şi 'l a unsŭ pre el în mijlocul fraţilor luĭ. Şi s'a pogorâtŭ Spiritul Domnuluĭ preste David din ḑioa aceea şi de aci înante* (1 Rep. XVI, 13). Să scie că niciĭ misteriul preoţieĭ nu se repetesce; cu tóte acestea el îşĭ are treptele séle, şi punerea mânelor de adoua şi a treia óră săvêrşesce ierurgisitorĭ pentru serviciĭ maĭ înallte : aşa şi Mir-ungerea regilor séŭ împeratorilor este numaĭ o deosebită tréptă maĭ înaltă a misteriuluĭ care pogóră unŭ *îndoitŭ Spiritŭ* asupra unşilor luĭ Dumneḑeŭ. Chiar rugăciunele ce se citescŭ la acésta mare ierurgie arata la deosebitele

darurĭ ce sé invócă de Biserica Orthodoxa asupra celuĭ alesŭ de Dumnedeu pentru a fi rege séu imperator. Așa, între altele Archidiaconul dice: „Pentru ca pirn ungerea întru-totŭ-Sântuluí Mirŭ sa primésca el din cerŭ putere și înțelepciune ca sa administredę și sá judece cu dreptate, Domnuluí sa ne rugămu". Iar însușĭ savêrșitorul misteriului sa róga dicênd : „Dómne Dumnedeul nostru, Împarate care împărățescĭ. și Dómne care domnescí, care prin profetul Samuil aí alesŭ pre servul teŭ David și 'l-aı unsŭ pre el de imperatorŭ peste poporul Teŭ Israiltênŭ! Însuțĭ și acum ascultă rugaciunele nóstre ale nevredniciilor . . . și pre credinciosul Teŭ servŭ marele Domnŭ . . . învrednicește'l a se unge cu untul-de-lemnŭ al bucuriei, înbraca'l pre el cu putere de sus . . . așade'l pre el pe tronul dreptățeı, ocolesce'l pre el cu arma întru-totŭ-sântuluí Teŭ Spiritŭ, întăresce mintea lui . . . arată'l pre el pastratorŭ cunoscucutŭ al dogmelor sânteí Tale Biserici catholice . . ." (1).

† Silvestru B. Pitesténu.

---

(1) V. Rânduiala încoronarii tradusa din limba elena in limba rusă la anul 1827

Diaconesele creștine

(Fine, Vedĭ No. V).

Noĭ am aratat la începutul acestuĭ studiŭ condițiunele, dupre care femeile eraŭ admise între diaconese. Intre aceste condițiunĭ era și etatea de șese-decĭ anĭ. Relativ de veduvele, care compunéŭ ordinul diaconeselor, încă Apostolul Paul, noĭ am vedutŭ, a stabilitŭ, ca etatea unor asemenea persóne să fie nu maĭ mică de șése-ḑecĭ anĭ. Acéstă prescripțiune apostolică s'a observatŭ și maĭ pre urmă. Pre timpul luĭ Tertulian Biserica se ținea cu stricteță de disciplina apostolică ([a]). Dar acum ne întrebămŭ, déca acéstă practica s'a observatŭ și în seculul al IV-lea. Canonul LXXIV din numĕrul canónelor numite arabice, pre care Francisc Turion le-a intercalatŭ între canónele sinoduluĭ I ecumenicŭ, stabilesce: „mônastirile nu trebue să rĕmâne fore de surorĭ, între care trebue să fie și vĕduve. Lor li se dă unŭ bunŭ învĕțătorŭ, care le învață a ceti cărțile și psalmiĭ, și el insistă cu învĕțarea maĭ ales acelora, care sûntŭ diaconese. In diaconese se alegŭ acele din dînsele, care aŭ de la nascere etatea de șése-ḑecĭ anĭ, dupre cum a stabilitŭ fericitul Paul". In legislațiunea bizantina acésta prescripțiune este espri-

---

(a) Tert. de Veland. Virg. cap. IX.

mată cu maĭ multă precisiune, și Teodosie cel mare cere în modu imperiosu, cere ca etatea celor, ce intră în ordinul diaconeselor, să nu fie maĭ mică de șése-ḑecĭ anĭ: „In societatea diaconeselor, dupre ordinul Apostolului, nu trebue săse introduce nicĭ o femeie, care n'are șése-ḑecĭ anĭ dela nascere și nu este liberă de copiĭ, (a)". Tóte aceste prescripţiunĭ canonico-legislative nu se observaŭ în practica ḑilnică a Bisericeĭ. Istoria ni oferă o mulţime de eesemple, de unde se vede, că între diaconese întrau și femeĭ de o etate mult maĭ mică, de șése-ḑecĭ anĭ. Kiar dispositivul luĭ Teodosie de maĭ sus ni atestă, că el se referă la o practică a Bisericeĭ, eesistândă, íar Sozomen în istoria bisericéscă presintă coprinderea luĭ, ca pre o inovaţiune în usurile Bisericeĭ. Vorbindu despre crima, comisă de unŭ diaconŭ în unul din templurile Constantinupoluluĭ cu o femeie nobilă, el adaugă: „înţelegŭ cuvêntul, pentru care și Imperatorul Teodosie ocupându-se de prosperitatea și pietatea Bisericilor, stabilesce prin lege, ca, femeilor, ce nu au copiĭ și n'au atinsŭ încă etatea de șése-ḑecĭ anĭ, să nu li se încredinţeze serviciul luĭ Dumneḑeu, conform cu ordinul clarŭ al Apostoluluĭ Paul (b)". De unde resultă, că *practica Bisericeĭ nu introducea între diaconese numaĭ femeĭ de șése-ḑecĭ anĭ.*

Maĭ multŭ. Părinţiĭ seculuĭ al VI-lea, la sinodul ecumenicŭ din Chalcedona, stabilescu canonicesce, că în ordinul diaconeselor potu să între și femeĭ, care aŭ etatea de patru-ḑecĭ anĭ, dar numaĭ să fie supuse cerceăreĭ. „In diaconésa săse sânţiască

(a) Codex. Theod. cap. XXIII. de Episcop. et cleric.
(b) Sozom. Hist. eccl. cart. VII. cap. 16.

femeia, carea nu e maĭ mica de patru-ḑecĭ anĭ, dar numaĭ sa fie supusă unei încercărĭ speciale" ([a]). Ideile acestuĭ canonŭ se confirmă și de canonul XL al sinoduluĭ de Trula, care, stabilindŭ iarăși etatea de patru-ḑecĭ anĭ, adaugă „dupre cum stabilescŭ sântele canóne" ([b]). Insești dispositiunile Imperatorilor din anii maĭ de pre urma cedéza prescripțiunilor canonice, respectiv de etatea diaconeselor. Iustinian une-orĭ se conforméza dispositiunelor canonice, stabilindŭ, ca etatea diaconeselor să fie de patru-ḑecĭ anĭ ([c]), alte-orĭ iea unŭ termenŭ de mijlocŭ între etatea, stabilită de Teodosie, și cea fiesată de sinóde, și, cere, ca etatea diaconeselor să fie pre lôngă cincĭ-decĭ anĭ ([d]).

Causa uneĭ asemenea disensiunĭ, respectiv de etatea diaconeselor, provine, dupre opiniunea luĭ Zonara, dela diferința persónelor, ce compuneaŭ ordinul diaconeselor. Cuvintele Apostoluluĭ, dupre opiniunea luĭ Zonara, se referă la văduve, iar dispositiunile sinodale la fecióre. „E greŭ a crede, ḑice Zonara, că femeia, carea a conservatŭ onórea și n'a încercatŭ mulțemirile viețeĭ conjugale pĕnĕ la etatea de patru-ḑecĭ de anĭ, devenindŭ diaconésă, să încline spre nuntă și să doriascĕ amestecarea = εἰς ἐπιθυμίαν ἐλθεῖν μίξεως, lucru, ce ea n'a cercatŭ niciĭ odata. Văduva înse, carea se desparte de bărbatŭ, și s'a îndulcitŭ de viéța conjugală, este mult maĭ înclinată spre dorință. De aceia și marele Apostolŭ a ordo-

(a) Sinod. ecum. de Chalced. can. XV.
(b) Veḑĭ scholiile luĭ Balsamon la can. XL al sinoduluĭ de Trula.
(c) Iust. Nov. VI cap. 6.
(d) Iust. Nov. CXXVII, cap. 13. . . . ἀμφὶ τοὺς πεντήκοντα ἐνιαυτούς — pe lônga cincĭ-decĭ de anĭ".

natŭ, ca sase alége într'o etate mai înaintată vèduva, ca ceia ce este maĭ dispusă spre pofte, de cât fecióra (a). Și în adevĕr, acéstă interpretațiune a cestiuneĭ, carea pentru noĭ astă-dĭ a devenitŭ dificilă, este de o valóre incontestabilă. Pretutindenea, unde dela diaconese se cere etatea de șése-deceĭ anĭ, se vorbesce totdé-una de vèduve. Așa Tertulian se esprimă: „. . . . trebue sase alégè în diaconese femeĭ, ce aŭ fostŭ o singură dată măritate și maĭ sus de șése-ḑecĭ anĭ, adică, vèduve". In canonul LXXIV, care face parte din canónele, numite arabice, iarăși se vorbesce despre vèduve. De asemenea și din prescripțiunea luĭ Teodosie, care impune, ca diaconesele să aibă etatea de șése-ḑeceĭ anĭ, se vede, ca acele vèduve se obligaŭ de a'șĭ „alege tutorĭ pentru copiiĭ lor". De altă parte, în locurile, unde se cere de la diaconese etatea pe patru-ḑecĭ anĭ, nu se vede celu maĭ micu semnŭ, că acolo s'ar vorbi despre diaconesele din vèduve. Pretutindenea se ḑice simplu „diaconésa", fóră sase ecsplice, décă aceste diaconese sûntu dintre vèduve séŭ dintre fecióre. Sinodul de Trula fundéză etatea de patru-ḑecĭ anĭ pre considerentul, ca persónele, care aŭ etatea de patru-ḑeceĭ anĭ și tindu a deveni diaconese, sûntŭ ferme în pietatea creștină. „Fericitul Apostolŭ prescrie, ca sase alége în Biserică vĕduve, care aŭ etatea de șése-ḑecĭ anĭ, iar divinele conóne nĭ-au învețatŭ, ca sa sânțimu diaconesele la patru-ḑecĭ anĭ; fiind constatatu, ca Biserica, cu ajutorul luĭ Dumnedeu, a primitu o mare tarie și soliditate, iar credincioșiĭ în observarea

(a) Zon. schol. la can. XV al Sin. de Chalcedona.

preseripţiunilor divine forţĭ şi de tóta încrederea (a).

Acum, cum putem esplica casurile, unde între diaconese întrau femeĭ maĭ tinere de patru-deci ani? Binham, vorbindŭ despre femeile, care se sântiaŭ diaconese maĭ tinere de patru-deci ani, se esprima: „de aici noĭ putemŭ conkide, că Biserica nu se ţinea strictŭ de acésta, adecă de preseripţiunea, ca diaconese săse sânţiascé femeile între 40—60 ani, şi Episcopiĭ îşi presriaŭ dreptul, de a sânţi diaconese femeile capabile, dar de tóte etaţile, numaĭ décă eĭ se asiguraŭ în puritatea şi virtuositatea vieţeĭ lor“ (b). Aceiaşĭ opiniune o avemŭ şi din partea luĭ Zonara, dar numaĭ cu óre-care restricţiune. Adecă, el lasă la judecata şi apreciaţiunea Episcopului casurile de chirotonie ale diaconeselor, când persónele, ce aspiră la acéstă tréptă sûntu de ani treĭ-deci şi cincĭ, séu şi maĭ puţin. Generalminte vorbindú, în disciplina Bisericeĭ creştine cestiunea etăţeĭ s'a consideratŭ tot-de-una, ca unŭ ce secundariŭ, pentru persónele, care aspiraŭ la una din treptele ierarchice şi Episcopul are aici latitudinea cea maĭ mare, pentru cuvêntul, că, el avêndŭ sarcina, de a aplica prescripţiunile apostolico-canonice, este ţinutŭ, ca sa întórce atenţiunea sa particulară asupra calităţilor morale ale aspiranţilor la diferitele trepte ierachice; séu, dupre cum se esprima Sozomen respectiv de etatea diaconeselor: „Divinul Apostolŭ a prescrisŭ, ca săse alége în Biserică véduvele, ce aŭ etatea de şése-deci anĭ, iar canónele sânţite au disposatu, ca *Bise-*

(a) Sin. de Trul. ca. XL.
(b) Binh. Origin. eccles. lib. II, cap. XXII.

rica, cu charul lui Dumnedeu, a primitu o mare tarie și soliditate, iar credincioșii au devenitu în observarea comandamentelor divine forți și de tóta încrederea" ([a]).

Specificândŭ pêne aici cestiunea etaței pentru persónele, care aspirau la trépta de diaconésa, acum să ne întrebamŭ, care sûntŭ calitațile morale, în virtutea carora trebuiau alese persónele, ce voiau a intra în trépta de diaconésa? Canonul LXXIV, citatu maĭ sus și care face parte din canónele arabice, stabilesce în termeni genericĭ : „ca în diaconésa trebue să între femeia, care din copilarie s'a bucuratu de o reputațiune bună". Iustinian interdice de a intra în serviciul diaconeselor femei, care „ducu o viéța nu în totul nepătată și suspecta" ([b]). In altu locu Iustinian este maĭ specificŭ în acésta materie : „Noi dorimŭ, ca cele alese, pentru sânțirea în diaconese, fie ele vĕduve sĕu fecióre, sa nu traiasca cu astŭ-feliu de persóne, care se numescŭ amanți delecti" ([c]), fiind că ceĭ, ce se numescŭ cu acestŭ nume, provóca o suspecțiune rea". Și mai departe : „Déca cine-va din acelea, ce aŭ să primésca sânțirea de diaconésa, se bucura de o reputațiune rea, atunci nici-de-cum sa nu fie permisa sânțirea". Aceste calitați erau cerute nu numai de la persónele, care voiau a intra în

(a) Locul citatu.
(b) Iust. Nov. VI, cap. 6.
(c) Cine erau acesti delecți și pentru ca sa înțelegemu acestu cuventu întrebuințatu de Iustinian, noi estragemu din Glosariul lui Cangiu următorea interpretațiune, fundată pe Epistola XXII a S. Ieronim catre Eustachiu : „Agapeta est linscinator et qui cum feminis illicite conversatur procacius clericus. Porro clericos illos ἀγαπητούς vocabant, quos cum mulieribus ac virginibus quas domi sub agapetarum seu dilectarum appelatione detinebant, parva commercia haberi dicerintur..

trépta de diaconésa, dar și de la acele, care esercitaŭ funcțiunea de diaconésa și Iustinian în acésta privința este esplicitŭ, când se esprima : „Noi nu permitemu diaconeseĭ nicĭ într'unŭ casŭ, ca sa traiasca cu unŭ barbatŭ, de la care póte sa resulte suspecțiune în comtul viețeĭ eĭ celeĭ nepătate" ([a]). Asemenea găsimu nisce calitățĭ generale, cerute de la diaconese și de către S. Chrisostom, când se esprima : „Diaconsele trebue să fie onorabile, nelimbute, staruitóre și credinciόse întru tóte" ([b]).

Afară de calitațile morale, despre care am vorbitŭ pene aicĭ, dela diaconese se ceréŭ și unŭ numerŭ determinatŭ de cunoscințe. Așa trebuéŭ sa cunósce veritățile fundamentale ale religiuneĭ creștine ; sa aibă cunoscințe speciale despre efectuarea misteriuluĭ botezuluĭ, și interpretațiunea diverselor ceremoniĭ ale misteriuluĭ; pentru ca ast-feliŭ sa fie în stare de a învĕța și pre alte femeĭ. Acésta se specifica prin canónele sinoduluĭ IV de Cartagena, când se dice : „vĕduvele séŭ calugărițele=vidua et sanctimoniales ([c]), care se oferă pentru serviciul botezuluĭ femeilor, trebue să fie astŭ-feliŭ preparate pentru serviciul lor, încât să pótă învĕța pre femeile necunoscĕtóre și neinstruite în cuvĕntul cel simplu și divinŭ al Scripturei, și să póte și aceste respunde la întrebarile, ce li se punŭ în momentul botezăreĭ și de altă parte să fie instruite în modul de a viețui dupa botezare" ([d]). Tot dela diaconese se cerea.

(a) Iust. Nov. VI, cap. 6.

(b) S. Ioh. Chris. Hon. II la Ep. I catre Timot.

(c) Sub numirea de sanctimoniales aicĭ trebue sa ințelegemu pre diaconese e dintre fecióre ; adecă o speța de calugarițe.

(d) Sin. IV ecum. de can. XII.

ca ele sa scie citi și cânta bine: „Mônastirile nu trebue sa remâne fore de surori, între care trebue sa fie și veduve. Lor li se rênduesce unŭ învețatorŭ bunŭ, care le învața a citi pre carțı și a cânta psalmĭ, și acesta insista pene cândŭ ele învața bine, maĭ ales diaconesele". Și anume pre aceste prescripțiunı le-aŭ avutŭ în vedere parinții sinoduluĭ al IV-lea ecumenicŭ, când aŭ stabilitŭ, ca sânțirea diaconeselor sa-șĭ aıba locul „numaı dupá o cercare îngrijita = μετὰ ἀκριβοῦς δοκιμασίας".

In fine dela diaconese se cerea, ca ele sa duce și o viéțá nenuntita. Respectiv de veduve, acésta prescripțiune a fostŭ stabilita încа de Apostolul Paul (a). Și ca era observată cu atâta rigositate, în cât era considerată, ca una din crimele cele maĭ marı și era pedepsită kĭar cu mórte de catre condicele Iustinian. „Tóte acele, care devinŭ diaconese onorabile datorescŭ, ca în timpul sânțireı. și în presența și ale altor diaconese onorabile, sá primiasce instrucțiunı și sá se supune sântelor canóne, care stabilescŭ, ca ele să aĭbă frica de Dumnedeŭ, și sa fie credinciose prescripțiunilor celor sânte. Ele trebue sa se téma și sá se înfioreze înaintea ideeĭ, de a parasi ordinul celŭ sântŭ, sciindŭ, ca déca ele, fiindŭ rapite de dorința, de a numaĭ stima sânțirea, séŭ de a parasi serviciul celŭ sântŭ, vorŭ întra în casatorie, séŭ îșı vor alege unŭ altŭ modŭ de viéța, atuncı ele singure se condémná pre sine cu mórte, averile lor se vorŭ con-

(a) E prea adeveratu, ca Apostolul în acésta cestiune nu se esprimá în modu specificŭ. Dar, déca combinamu versetul 11 cu 12 din Epistola I catre Timoteı, anume reesa, ca dela veduvele, ce se destinau pentru serviciile eclesiastice, se cerea, ca ele sa duce o viețа liberá de barbațı.

tisca în profitul Bisericilor, séŭ a monastirilor, la care ele aŭ aparținutŭ, și acia, carĭ s'aŭ însuratŭ cu dînsele, séŭ aŭ avutŭ cutezanța, de a le corupe, se supunŭ torturelor, iar averea lor se confisca. Fiind că, déca fecĭórele din anticitate, culpabile în acestŭ pecatŭ eraŭ supuse morțeĭ ([a]), apoi cu atâta maĭ mult noĭ datorimŭ ca sa prescriemŭ pedépsa cea maĭ mare acelor onorabile diaconese, care fiindŭ glorificate de Dumnedeŭ, datorescŭ să fie cu cea maĭ mare îngrijire și să observe abstinența, ceĭa ce este podóba cea maĭ mare a uneĭ femeĭ" ([b]) Și Biserica privia tot cu aceiașĭ rigorisitate la votul, datŭ de către diaconese, respectiv de abstinența lor. Sinodul de Chalcedona lovesce cu anatemă pre diaconese, care îșĭ calcă votul : „Déca diaconésa, ce a primitŭ chirotonia și a remasŭ în serviciŭ unŭ timpŭ óre-care, se marita, o asemenea femeie, ca ceia ce a degradatŭ grația divină, să fie dată anatemeĭ împreună cu acelŭ, ce s'a unitŭ cu dînsa" ([c]). Și rigórea uneĭ viețe pióră era obligatóre pentru tóte diaconesele, fie ele „veduve, fecióre, séŭ femeĭ ale treptelor ierarchice".

In special, fața cu diaconesele dintre veduve, ecsistaŭ prescripțiunĭ directe. Maĭ întaiŭ veduva, carea doria de a întra în ordinul diaconeseĭ, datorea a fi „veduve dintr'o singură nuntă". Acéstă prescripțiune fiindŭ tot-dé-una observată de Biserică, ea îșĭ are originea dela Apostolul Paul, care stabilesce, ca între „veduve, să fie admise acele femeĭ, care aŭ fostŭ femeĭ ale unuĭ singurŭ bărbatŭ". F. Teodoret ([d]) și

(a) Alusiune la vestalele romane.
(b) Nov. VI. cap. 6,
(c) Sinod. de Chalced. can. XV.
(d) Theod. Com. 1 Tim. V, 9.

dupa dînsul Iustel (a) Hamond (b) Suicer (c), și alții admitŭ acéstă prescripțiune a Apostoluluĭ cu óre-care modificațiunĭ. F. Teodoret crede, că Apostolul prin cuvintele de maĭ sus nu are în vedere, de a interdice alegerea în diaconese a acelor femeĭ, care aŭ fostŭ de doe orĭ măritate în modŭ legitimŭ, dar elŭ se referă la femeile, care aŭ devenitŭ femeile unuĭ al doilea barbatŭ, traindu celŭ dântâiŭ, séŭ care în acelașĭ timpŭ aŭ avutŭ maĭ mulțĭ barbațĭ. Dar o astŭ-feliŭ de interpretațiune a cuvintelor Apostoluluĭ este silită. Apostolul Paul nu avea necesitate de a da luĭ Timoteĭ o astŭ-feliŭ de prescripțiune, că nicĭ Greciĭ, nicĭ Romaniĭ și nicĭ Iudeiĭ nu avéŭ usul legitimŭ, ca femeile să aĭbă maĭ mulțĭ barbațĭ, și déca în societate se constataŭ femeĭ, care în modŭ neregulatŭ ar fi din o astŭ-feliŭ de viéță, atuncĭ Timoteiŭ nicĭ într'unŭ modŭ nu șĭ-ar fi permisŭ, de a întrebuința astŭ-feliŭ de femeĭ în serviciul Bisericeĭ. Sensul vorbelor Apostoluluĭ este acesta, ca între diaconese săse alégă acele véduve, care aŭ fostŭ celŭ mult o dată măritate. Și o asemenea interpretațiune se póte susținea și cu alte argumente. Diaconésa aparținea la acele persóne din Biserica creștină, care avéŭ în sine puterea dominațiuneĭ de sine și a abstinenteĭ (d). Respectiv de veduve în genere Apostolul doresce, ca ele să nu între în nunta adoa, și el li permite acésta când ele nu dispunŭ de puterea abstinențeĭ (e). Și prin urmare, nu se permitea, de a întra

(a) Iustelles Not. ad can. I Concil. Laodic.
(b) Hammondus Annt. in I Thim. III, 2.
(c) Suiceri Tesaurus eccl. T. I. pag. 899.
(d) I Tim. I. 8.
(e) I Corint. VII, 8, 40.

în diaconese văduvelor, care întrau în nunta adoa pentru cuvêntul, *ca ele nu sûntu abstinente.*

Pre lôngă aceste, dela văduvele, ce se alegéu diaconese, se cerea dupre unele legi, ca ele să fi avutŭ copii, cărora li-ar fi datŭ o educațiune alésă. Fundamentul acestei prescripțiunĭ legale, adecă de a se sânți diaconese văduvele, care s'aŭ ocupatŭ de educațiunea copiilor lor, zace în cuvintele Apostolului „déca a crescutŭ copii“, și pre care cuvinte noí le-am cititu maĭ sus. Acésta prescripțiune se observa și pre timpul luĭ Tertulian, cacĭ éca cum se eesprima acestŭ Parinte apostolicŭ : „In acestŭ ordinŭ, adeca viduatus, trebue săse alégĕ nu numaĭ femeile de unú bărbatŭ și acele, care aŭ o etate maĭ înaintată de șése-ḑecĭ anĭ, adecă care aŭ fostŭ când-va măritate, dar și mamele și educĕtórele de copii, care, fiindu singure eesperimentate, să póte ajuta și altora cu consiliile și mângâerile“ (a) Și în adeverŭ, că o asemenea prescripțiune, râdicata la rangul de practica, îșĭ avea totŭ raționamentul de a fi ; căcĭ în Biserica creștină diaconesele, pre lôngă alte îndatorirĭ, se ocupau de educațiunea orfanilor săracĭ, de conducerea femeilor tinere în viéța lor de mume, precum și de alte circumstarĭ din viéța femeieĭ . . . . .

Archim. Genadie Enacénu.

(a) *De veland. virgin.* cap. IX.

Publicam aci proiectul de lege pentru întreținerea clerului și a bisericilor, votatŭ de Senatu împreuna cu discuțiunile urmate ; reservându-ne de a face și óre-carĭ observațiunĭ, mai aprópe de timpul când are a se supune și deliberațiunei onor. Camere. Și pentru ca observațiunile ce voim ale face sa nu lase nimicŭ de doritŭ pentru preotu, rugam pe toți cei ce se intereséḍá, séŭ a scrie înșiĭ observarile Dumnélor séŭ sa ne comunice note despre înbunătațirile ce vor crede că ar maĭ trebui a se introduce în proiectul votatŭ deja de Senatu.

PROIECTŬ DE LEGE

pentru

INTREȚINEREA CLERULUI ȘI A BISERICILOR

DIN COMUNELE URBANE ȘI RURALE

ce se întrețină de comune în totă coprinsul României

CAPITOLUL I.

Despre parochiĭ și clerul bisericescŭ din comunele urbane și rurale.

Art. 1. Parochie saŭ enorie se numesce în comunele urbane saŭ rurale colectivitatea poporanilor, carĭ aparținu uneĭ bisericĭ în privirea cultuluĭ religiosŭ.

Art. 2. O parochie trebue să coprindă cel puțin 200 familiĭ contribuabile stabilŭ.

Art. 3. Bisericele din comunele urbane saŭ rurale suntu saŭ comunale, saŭ particulare, saŭ intreținute de Statu.

Bisericicele comunale suntŭ acele care să întreţinu de parochienĭ.

Bisericele particulare suntŭ acele ctitoresci saŭ cu epitropi deosebiţi, care se întreţinu şi se administrédă după aşedămintele lor speciale de către ctitorĭ saŭ representanţiĭ lor.

Bisericele întreţinute de Statu suntu sub regulele speciale hotărâte prin legĭ şi regulamente.

Art. 4. Fie-care Biserică va avea unŭ parochŭ şi clericii trebuitorĭ pentru serviciile bisericescĭ.

Clericiĭ trebuitorĭ pe lângă parochŭ suntu : în comunele urbane, douĭ cântăreţĭ şi unu paracliserŭ.

La comunele rurale : douĭ cântăreţĭ.

Bisericele carĭ vor avea mijlóce îndestulătóre fie prin poporaniĭ parochieĭ, fie prin ctitorĭ saŭ epitropĭ, pentru întreţinerea unuĭ al douilea preotŭ, a unuĭ diaconŭ saŭ a maĭ multorŭ servitorĭ bisericescĭ, vor putea statornici unŭ asemenea servitorŭ cu încuviinţarea Episcopuluĭ eparchiotŭ.

Art. 5. Dacă într'o parochie de 200 familiĭ, ar fi doue saŭ maĭ multe bisericĭ, una din ele şi anume acea centrală, maĭ bună şi cu maĭ multe midlóce de întreţinere, va fi declarată de Biserică parochială.

Cele-l'alte bisericĭ vor fi deservite pe rêndŭ de personalul Bisericeĭ parochiale, inlesnindŭ poporaniĭ mijlócele de transportŭ, de vor fi în depărtare una de alta.

Art. 6. Orĭ-ce Biserică care nu va avea minimumu mijlócele de întreţinere prevedute prin legea de faţă se va închide din ordinul Episcopuluĭ eparchiotŭ.

Art. 7. Nu este permisŭ în viitorŭ a se clădi bisericĭ nouĭ în localităţile unde esistă bisericĭ de câtŭ numaĭ atuncĭ când ctitoriĭ saŭ poporaniĭ Bisericeĭ celeĭ nouĭ vor asigura, după tóte formele legale şi pentru perpetuitate, venitul minimum prevedutŭ prin presenta lege pentru întreţinerea Bisericeĭ şi a cultuluĭ religiosŭ.

Voia necesară pentru clădirea Bisericeĭ celeĭ nouĭ se va da de Episcopul eparchiotŭ, după cererea consiliuluĭ comunal al localităţeĭ, aprobată de consiliul permanentŭ al

județuluĭ, cercetându-se tóte impregiurările și recomandându-se cererea de protoiereul local.

Art. 8. Episcopiĭ eparchioțĭ, in ințelegere cu consiliele permanente de județe și cu autoritățile comunale, vor prevede în termenŭ de unu anu de dile, de la promulgarea legeĭ de facià, la regularea și stabilirea parochiilor in modul stabilitŭ maĭ susŭ. La acéstă regulare se va alege comuna parochială de reședință precum și Biserica parochială, se vor desemna cătunele și bisericele ce suntŭ legate dénsele.

La localitățile unde din causa distanțelor și a rărimeĭ populațiuneĭ ar fi prea greŭ a se forma parochiile de unu numĕrŭ de 200 de contribuabilĭ, parochia se va putea compune și din unŭ numĕrŭ maĭ micŭ de contribuabilĭ.

In acestŭ casŭ, comuna rĕmâne obligată a prevedea in bugetul seŭ cheltuelele prevĕdute pentru parochiele de 200 familiĭ.

Art. 9. Nu este permisŭ a se chirotoni preoțĭ pentru comunele urbane saŭ rurale, de câtŭ pentru parochiele regulate pe basele de maĭ susŭ, și numaĭ la casŭ când acele parochiĭ ar rĕmânea vacante, și vacanța s'ar constata prin declarația consiliuluĭ comunal, a epitropilor sau a ctitorilor, adresată protoiereuluĭ de județŭ.

Numirea de parochĭ saŭ alțĭ clericĭ se face de Episcopi, după propunerea epitropilor saŭ ctitorilor adresată protoiereuluĭ județuluĭ.

Art. 10. Datoriele preoților parochialĭ și ale celor-l alțĭ servitorĭ bisericescĭ, pentru esacta și consciinciósa împlinire a serviciuluĭ Bisericescŭ și religiosu in parochiĭ, se vor regulamenta de către Sântul Sinodŭ.

CAPITOLUL II.

Despre întreținerea bisericelor și a cleruluĭ în comunele urbane și rurale.

Art. 11. Poporaniĭ comunelor urbane și rurale suntŭ datorĭ a îngriji de Biserica saŭ bisericele la carĭ aparținŭ.

Eĭ suntŭ datorĭ a plăti pe preoţi şi servitoriĭ bisericilor lor, şi a procura midlócele necesare pentru cheltuelele anuale ale cultuluĭ, câtŭ şi pentru cele-l'alte cheltuelĭ care cu timpul ar deveni necesare, saŭ pentru clădirĭ saŭ pentru obiectele cultuluĭ religiosŭ.

Se esceptă din acéstă regulă Bisericele comunale, atâtu urbane câtŭ şi rurale, ale căror întreţinerĭ suntu prevedute prin bugetul Statuluĭ, precum şi acele ctitorescĭ particulare care se administrédă după legile şi aşedemintele lor speciale.

Art. 12. Pentru întreţinerea anuală a fie-căreia biserici parochiale din comunele urbane, se va înscrie anual şi obligatoriŭ în budgetul comunal suma de 2,400 leĭ nouĭ. Din acéstă sumă se va plăti parochuluĭ 1,000 leĭ ; cântăreţul 1-iŭ 500 leĭ ; cântăreţuluĭ al 2-lea 400 leĭ ; paracliseruluĭ 200 leĭ ; iar 300 leĭ se vor întrebuinţa pentru cheltuelele Bisericeĭ, precum : luminărĭ, untŭ-de-lemnŭ, vinŭ, prescurĭ, cărţi, vestminte, micĭ reparaţiunĭ.

Art. 13. Pentru întreţinerea fie-căreia Bisericĭ parochiale din comunele rurale, se va înscrie anual şi obligatoriu in bugetul comunal suma de 1,200 leĭ. Din acéstă sumă 600 leĭ se vor da parochuluĭ ; 400 leĭ se vor împărţi la douĭ cântăreţĭ ; iar restul de 200 leĭ se va întrebuinţa la buna întreţinere a Bisericeĭ parochiale, precum s'a arĕtatŭ în art. precedentŭ.

Art. 14. La bisericele comunale, fie urbane, fie rurale, carĭ vor fi avĕndŭ veniturĭ propriĭ în acarete saŭ alte dotaţiunĭ, se va prevedea în bugetele comunale numaĭ neajunsul până la împlinirea sumelor arĕtate în art. 12 şi 13.

Art. 15. Resursele pentru întreţinerea bisericelor şi a cleruluĭ parochial suntŭ în prima ordine contribuţiunile parochienilor, contribuţiunĭ deosebite de cele-l'alte dărĭ comunale. Aceste se daŭ de particularĭ în schimbul tutulor servicielor bisericescĭ.

Art. 16. Contribuţiunile parochienilor în parochiele urbane, se fixédă la maximum 12 leĭ anual ; în comunele ru-

rale, contribuțiunea anuală pe fie-care capu de familie va fi de 3 leĭ maximum.

Art. 17. In casŭ cândŭ bisericele ar avea veniturĭ propriĭ saŭ când parochiele fiind maĭ marĭ de 200 contribualĭ ar rĕmâne unŭ escedentŭ anual peste suma înscrisă în bugetul comunal, conform art. de maĭ susu, acel escedentu se va vĕrsa de epitropia Bisericeĭ, prin primăriile locale, la casa de depunerĭ și consemnațiunĭ, spre a forma unu fondu al Bisericeĭ. Aceste fondurĭ vor servi numaĭ la reparațiunĭ radicale saŭ reconstrucțiunĭ. Nu se va putea dispune de ele de câtŭ în urma uneĭ decisiunĭ a consiliuluĭ comunal aprobate de comitetul permanentu.

Chitanțele Caseĭ de depunerĭ se vor păstra de epitropiĭ.

Art. 18. Contribuțiunile acestea, destinate a întâmpina cheltuelele necesare întreținereĭ cleruluĭ și pentru cultul Bisericescŭ, se vor percepe o dată cu perceperea dărilor comunale, prin agențiĭ fisculuĭ, în proporțiunĭ micĭ, calculate pe lunĭ fără vre-o reducere ore-care. Baniĭ adunațĭ din aceste contribuțiunĭ se vor depune deosebitu și da în primirea primarilor respectivĭ, carĭ la rĕndul lor, fără întârdiere, 'ĭ vor trimite epitropieĭ Bisericeĭ parochiale sub luarea de adeverență de primirea lor.

Art. 19. Pămĕnturile de hrană destinate prin legea rurală în profitul bisericilor din comunele rurale și care se posedŭ astă-dĭ de bisericĭ, se declară proprietate inalienabilă a bisericilor respective.

Ele se vor deosebi de cel-l'altŭ terenŭ al comunelor, și autoritățile comunale le vor hotărnici și stâlpi, pentru a nu fi reșluite saŭ înstreinate.

Pămĕntul fie-căreĭ bisericĭ se va împărți de autoritatea comunală în 5 părțĭ, din care treĭ părțĭ se vor da în profitul parochuluĭ și ajutoruluĭ sĕŭ, împărțindu-se între eĭ în modŭ egal, iară două părțĭ se vor împărți la ceĭ doui cântărețĭ.

Art. 20. La comunele răzășescĭ saŭ moșnene unde Biserica nu ar avea deja pămĕntul destinatŭ pentru întreținerea cleruluĭ, se va da de proprietarĭ o porțiune de pă-

mêntŭ cultivabil, egală cu cea stabilită de legea rurală, in profitul bisericilor.

Se lasă acelor comune facultatea de a plăti in bani epitropiei Bisericeĭ o sumă analogă cu plata arendeĭ acelei porţiunĭ de pămêntŭ, cu care banĭ epitropia să potă lua in arendă o porţie de pămêntŭ cultivabil pentru clerul bisericescŭ.

In acestŭ casŭ acéstă plată face parte din contribuţiunile datorite de parochienĭ.

Art. 21. Clericiĭ (preoţiĭ, diaconiĭ, cântăreţiĭ şi paracliseriĭ) suntŭ scutiţĭ de serviciul guardeĭ şi de strejă, precum şi de serviciele militare.

Clericiĭ suntŭ scutiţĭ de darea foncbiereĭ pentru casele lor de locuinţă personală şi pentru pămênturile de hrană acordate lor prin legea de faciă. Asemenea eĭ suntŭ scutiţĭ de contribuţiunile personale.

Art. 22. Preoţiĭ din comunele rurale aŭ dreptul a cumpăra pe teritoriul comuneĭ respective locurĭ de casă şi de hrană, din locurile ce ar deveni disponibile, pentru locuinţa şi întreţinerea familielor lor, la casŭ cândŭ eĭ n'ar maĭ putea servi ca preoţĭ.

Dacă în coprinsul comuneĭ nu s'ar găsi locurĭ libere, atuncĭ eĭ vor avea dreptŭ a'şĭ cumpăra asemenea locurĭ pe moşiile Statuluĭ, ca şi alţĭ locritorĭ carĭ aŭ după lege dreptul de împroprietărire pe moşiile Statuluĭ, prin cumpărare de loturĭ de pămêntu.

In totu casul, cumpĕrarea de locurĭ prin comune de către preoţĭ să nu se întindă maĭ multu de câtŭ este permisŭ unuĭ locuitorŭ fruntaşŭ.

Art. 23. Bisericile potŭ primi, conform codiceluĭ civile, donaţiunĭ sau dotaţiunĭ de la creştiniĭ pioşĭ carĭ ar voi să le ajute cu mijlócele lor propriĭ.

CAPITOLUL III.

Despre epitropiile bisericilor comunale.

Art. 24. Administrarea fie-căreî biserici este încredințată uneî epitropiî.

Art. 25. Epitropiile acestea se compunŭ:

I. La bisericile parochiale:

a) Din parochul bisericeĭ, ca președinte;

b) Din douĭ mumbriĭ dintre parochienii ceĭ maĭ impușĭ și maĭ de încredere, unul alesŭ de parochienĭ, altul numitŭ de episcopul eparchiotŭ.

Unul dintre cântăreţĭ va purta îndatorirea de scriitor al epitropieĭ care va avea cancelaria sa deosebitŭ.

II. La bisericile ctitorescĭ particulare, din ctitorĭ, în conformitate cu așeḑămintele lor basate pe acte formale saŭ pe datinĭ.

III. La bisericile Statuluĭ, de ministrul cultelor sau representantele sĕŭ.

Art. 26. Epitropiĭ la bisericile parochiale, afară de preot, se recunoscu în acéstă calitate pe timpŭ de 5 anĭ. După espirarea acestuĭ termenŭ, eĭ se înlocuescu cu alții. Eĭ potu fi realeșĭ.

Art. 27. Epitropiile parochiale administreză avutul bisericilor comunale, primescŭ contribuțiunile parochienilor de la primarĭ, plătescŭ salariile clerului, îngrijescŭ de buna întreţinere a bisericilor din mijlócele ce vor avea la dispoșițiune; facŭ budgetele anuale ale bisericilor și le supunŭ primăriilor spre aprobare; daŭ socotelile anuale primăriilor despre buna întreţinere a avutuluĭ bisericescŭ.

Fie-care epitropie va avea o condică formulată de primăria locală, în care va trece tóte veniturile bisericeĭ, precum și cheltuelele. Ea va servi spre justificare la darea socotelelor la primărie.

Art. 28. Acaretele și alte proprietăţĭ ale bisericilor parochiale, carĭ se daŭ în arendă, se vor arenda de epitropie la primăria comuneĭ, conform legilor, în presenţa unuĭ dele-

gatŭ al consiliuluĭ comunal și cu reserva aprobăreĭ consiliuluĭ.

Raportorŭ, *D. Sturdza.*

D. Vice-președinte, colonel N. Bibescu. Discuțiunea generală este deschisă asupra acestuĭ proiectŭ de lege. Inalt Prea Sânția Sa Metropolitul Moldoveĭ are cuvêntul.

I. P. S. Metropolitu al Mordoveĭ și Sucéveĭ. Domnilor senatorĭ, necesitatea legeĭ care este adusă în discuțiunea D-v. pentru îmbunătățirea posițiuneĭ materiale a cleruluĭ din tótă țera, a espus'o forte bine și cu multŭ cuvêntŭ Domnu Dimitrie Sturdza, raportorul comitetuluĭ de delegațĭ al D-vóstră.

Lipsa regulăreĭ posițiuneĭ materială a cleruluĭ era forte simțită, și nu se putea maĭ multŭ timpŭ a fi fostŭ amânată. Tóte ramurile administrațiuneĭ țereĭ suntŭ regulate astă-dĭ, și se reguledă prin legĭ speciale, prin care se asigură mersul lucrărilor precum și posițiunea acelor funcționarĭ. Numaĭ posițiunea cleruluĭ în genere, a servitorilor Bisericeĭ din comunele urbane și rurale, rămăsese până astă-dĭ neregulată. Necesitatea dar reclama a se regula și posițiunea sa câtŭ s'ar putea maĭ fără zăbavă; căcĭ în starea în care a stat clerul până astă-dĭ numaĭ putea să stea și pe viitoru, maĭ cu sémă pentru că s'a schimbatŭ și starea lucrurilor din trecutŭ; spre esemplu : preotul de la satŭ avea pentru posițiunea luĭ materială, pe lângă afecțiunea și pietatea poporanilor seĭ, și protecțiunea proprietarilor marĭ de moșiĭ. Prin legea rurală s'a schibatŭ acéstă posițiune, și prin legea comunală s'a făcutŭ asemenea. Prin legea rurală se lasă pentru servitoriĭ Bisericeĭ o porțiune óre-care de pămêntu, și prin legea comunală se pune îndatorire comunelor ca să îngrijască de Biserică și de clerul servitor al Bisericeĭ. Preotul dar a rémasu acum nu la disposițiunea bine-voitóre a marilor proprietarĭ, care era în totŭ-d'a-una inspirată de pietatea străbună, ci la disposițiunea sătenilor, propietarĭ de micĭ porțiunĭ de pămêntŭ, așa în câtŭ acea bună disposiție abia se simte prin îngrijirea ce ar putea să dea cleruluĭ și Bisericeĭ.

Trebue dar, D-lor, să se asigure posițiunea servitorilor bisericeĭ, acestor apostolĭ aĭ Evangeliei, pentru ca și eĭ la rendul lor să pótă păzi cu scrupulusitate datoriele lor.

Este cunoscutŭ în genere, că fără mijlóce materiale nu se póte face nimicŭ bunŭ ; acésta este în natura lucrurilor ; omul nu este numaĭ spiritŭ, este și materie, corpul are nevoe de mijlóce materiele, pentru ca și spiritul să pótă lua desvoltarea morală. Si cu acéstă ocasiune 'mĭ aducŭ aminte de o dicĕtóre latinéscă pe care de și nu științ latinesce, dar am cetit'o și care dice : *mens sana in corpore sano*, adică «spiritul este sănătos daca și corpul este sănătos».

Lipsesc mijlócele materiale de a se imbogăți facultățile intelectuale cu cunoscințele necesare, atuncĭ și omul este împedecatŭ de la împlinirea datoriilor luĭ. De aceea dicu că D-vóstră cunósceți cu toțiĭ acéstă posițiune, și că noĭ, când am venitŭ ca representanțĭ aĭ clerului în acestŭ înaltŭ corpŭ al Senatuluĭ, de am propusu acestŭ proiectŭ de lege, am fostŭ d'inainte încredințațĭ că D-vóstră cunósceți cu toțiĭ acéstă situațiune, și că cosimțițĭ cu toțiĭ la îmbunătățirea posițiuneĭ materiale a cleruluĭ, după care urmeză negreșitŭ să vină și cea morală. De aceea fără să dicu maĭ multe, fiind încredințatŭ de buna disposițiune a tuturor, rog să bine-voițĭ a lua în considerațiune acestŭ proiectŭ de lege.

D. Primŭ-ministru I. Brătianu. I. P. S. Metropolitu al Moldoveĭ 'șĭ-a făcutŭ o datorie ca să ia cuventul să sprijine proiectul, fiind-că daca am veni noĭ ca să 'l sprijinim, ar fi să punem în îndoială sentimentele religióse ale D-lor senatorĭ, carĭ suntŭ sigurŭ că 'l vor primi în unanimitate.

I. P. S. Metropolitŭ al Moldoveĭ. Mulțumescŭ D-luĭ Prim-ministru, și încă-o-dată declarŭ că, daca am luatu cuventul, nu m'am îndoitŭ câtŭ de puțin că onor. Senatŭ nu va primi acéstă lege, precum nu m'am îndoitu asemenea nicĭ-o-dată de buna disposiție a D-luĭ Minitru-președinte.

— Se pune la votŭ luarea în considerațiune a lege și se primesce.

— Se cietesce art. 1, 2 și 3 și, neluândŭ nimenĭ cuventul, se pune la votŭ succesivŭ și se primesce.

— Se citesce art. 4 din proiectul comitetuluĭ delegaților:

Art. 4. Fie-care Biserică va avea unŭ parochu și clericĭ trebuitorĭ pentru serviciile bisericescĭ.

Clericiĭ trebuitorĭ pe lângă parochu suntŭ : în comunele urbane, duoĭ cântăreți și unŭ paracliser.

La comunele rurale : douĭ cântăreți.

Bisericele carĭ vor avea mijlóce îndestulătóre, fie prin poporaniĭ parochieĭ, fie prin ctitorĭ saŭ epitropĭ, pentru întreținerea unuĭ al douilea preotu, a unuĭ diacon saŭ a maĭ multorŭ servitorĭ bisericescĭ, vor putea statornici unu asemenea servitor cu încuviințarea episcopuluĭ eparchiotŭ.

I. P. S. Metropolitu al Moldoveĭ. Domnilor Senatori, I. P. S. Metropolitŭ Primatŭ crede de cuviință că, la finele art. 4, de și se repeta cu altă ocasiune, să se adauge următórele cuvinte : «însĕ după ce vor asigura după tóte formele legale și pentru perpetuitate veniturile minimum prevedute în acéstă lege».

D. Colonel Fălcoianu. Este o disposițiune fórte înțeleptă.

D. vice-preșdinte. Biuroul rógă pe I. P. S. S. Părintele Metropolitŭ să bine-voiască a face unu amendamentŭ.

D. D. Sturdza, raportor. Credŭ că în privința stabilireĭ a maĭ mulțĭ servitorĭ de câtu suntŭ în legea de față asignațĭ suntŭ prevedute disposițiunĭ la maĭ multe articole, și chiar la art. 4 ; este dar de prisosŭ amendamentul, pentru că se înțelege de la sine că ceĭ carĭ vor cere să se înființede maĭ mulțĭ servitorĭ bisericescĭ, trebue maĭ ânteiŭ să îngrijéscă să le dea și mijlócele necesare de esistență.

Credŭ că e maĭ bine de a nu se pune unŭ amendament, și a nu se stabili ca acestea să fie în perpetuitate, pentru că se póte ca o Biserică astă-dĭ să fie servită de maĭ mulțĭ preoțĭ, și peste unul sau maĭ mulțĭ anĭ să aibă destul numaĭ cu unul. I. P. P. L. L. Părințiĭ Prelațĭ suntŭ în posițiune de a înțelege acésta, că de vor fi mijlóce, când s'ar cere unde-va maĭ mulțĭ preoțĭ, li se va acorda cererea ; iar de nu vor fi mijlóce, va rĕmâne în condițiunile articoluluĭ 4.

I. P. S. Metropolitu Primatŭ. Dacă am făcutŭ acéstă propunere este în vedere ca să nu se facă greutățĭ în vi-

torŭ. pentru că se întâmplă de multe ori că vinu enoriașî carî se rogŭ să li se facă preoțî pe la biserici, promițêndu a le da léfă regulată, și în urmă după câte-va luni numai dă preoților nimicŭ și 'î lasă pe drumurî. Ce se face atuncî cu dênșiî ? Rămâne dar la chibsuința D-lor senatorî, să hotărescă cum vor crede că e bine.

D. vice-preșędinte. Inalt Prea Sânția Sa este satisfăcutŭ de esplicările date de D. raportor, sau menține amendamendamentul ?

I. P. S. Metropolitu Primatŭ. Sunt satisfăcutŭ.

— Ne maî luândŭ nimenea cuvêntul, se pune la votŭ art. 4 și se primesce.

— Se citescŭ art. 5, 6, 7, 8, 9, 10 și 11 și se primescu succesivŭ.

— Se citesce art. 12 din proiectul comitetuluî :

Art. 12. Pentru întreținerea anuală a fie-căreia biserici parochiale din comunele urbane se va înscri anual și obligatoriŭ în bugetul comunal suma de 2,400 leî nouî. Din acéstă sumă se va plăti parochuluî 1,000 leî ; cântărețuluî I-iŭ 500 leî ; cântărețuluî al II-lea 400 leî ; paracliseruluî 200 leî ; iar 300 leî se vor întrebuința pentru cheltuelele Bisericeî, precum : luminărî untu-de-lemnu, vin, prescurî, cărțî, vestminte, micî reparațiunî.

I. P. S. Metropolitŭ al Moldoveî și Suceveî. D-lor senatorî, la acestŭ articol m'am credutŭ datorŭ să atragŭ atențiunea D-vóstră, fiind-că este privitorŭ la cifrele ce se ceru a se înscrie în bugetele anuale ale comunelor, din carî să se plătéscă servitoriî Bisericeî. De prisosŭ să adaugŭ că aceste cifre suntŭ modeste, forte modeste. Si dacă s'ar obiecta că înscriindu-se obligatorŭ în bugetele comunale ar fi nisce contribuțiunî nouî, atragŭ luarea aminte a onor. Senatŭ că aceste cererî suntŭ basate chiar pe legea comunală în vigóre ; căcî prin legea comunală se pune îndatorirea comunelor de a întreține Biserica, cultul și servitoriî bisericescî. Așa dar, principiul fiind basatŭ pe legea comunală, credŭ că nu maî este nimicŭ de obiectatŭ. In câtŭ privesce sumele însă carî

se cerŭ, le potŭ numi din noŭ, cu tótă indrasnéla, mai multŭ de câtŭ modeste.

Prin urmare dar, ve rogŭ să primiți acestŭ articol astŭ felŭ cum este in acestŭ proiectŭ de lege.

— Se pune la votŭ art. 12 și se primesce.

— Art. 13 și 14 se primescu fără discuțiune.

D. vice-președinte. D-lor, cu invoirea D-vóstră, suspendu ședința pentru cincĭ minute.

— La redeschidere, D. vice-președinte, *Colonel N. Bibescu*, ocupă fotoliul presidențial.

— Se citesce art. 15 din proiectul redactatŭ de comitetŭ:

Art. 15. Resursele pentru întreținerea bisericilor și a clerului parochial suntŭ în prima ordine contribuțiunile parochienilor, contribuțiunĭ deosebite de cele-l'alte dărĭ comunale. Acestea se daŭ de particularĭ în schimbul tutulor serviciilor bisericescĭ.

I. P. S. Metropolitŭ al Moldoveĭ. In acestŭ articol se tratédă despre bisericele parochiale; dar fiind-că prin acéstă lege bisericele suntŭ împărțite în treĭ categoriĭ: bisericĭ parochiale, bisericĭ particulare ctitoricescĭ și bisericĭ ale Statuluĭ, eŭ credŭ că în câtŭ privesce bisericele comunale, este de trebuință ca să facem o esplicațiune cu ocasiunea votăreĭ acestuĭ articol.

La finele acestuĭ articol se dice: *Acestea se dă de particularĭ în schimbul tutulor serviciilor bisericescĭ.*

Cu acéstă ocasiune suntem datorĭ să esplicăm ce înțelegem prin aceste cuvinte; pentru că s'aŭ găsitŭ primarĭ carĭ aŭ credutŭ că este de cuviință ca în bugetul comunal să înscrie totŭ ce 'ĭ-a trecutŭ prin minte că póte unu preotŭ să capete precum capătă orĭ-care săracŭ întindendŭ mâna, spre esemplu, pentru a merge la unŭ creștinŭ acasă să 'ĭ citéscă unŭ paraclisu, sau cândŭ vine unŭ creștinŭ evlaviosŭ și 'ĭ dă unŭ gologan ca să 'l pomenéscă la Sânta liturgie. Eĭ bine tóte acestea veniturĭ câte 'ĭ-a trecutŭ primaruluĭ prin capu au fost scrise în liste și trecute în bugetul comuneĭ. Spre esemplu, primarul a disŭ în bugetul seŭ despre

natura venitului — și acésta este publicatŭ în foia periodică *Orthodoxul* :

«Bugetŭ de veniturile și cheltuelile Bisericeĭ comuneĭ Tița, plasa și districtul Dâmbovița, pe anul 1881, formatŭ conform ordinuluĭ D-luĭ Sub-prefectŭ localŭ. No. 1478, urmatŭ după acela al D-luĭ Prefectŭ, No. 3375, și acesta după al Domnuluĭ Ministru de interne, No. 5,673 :

Natura veniturilor :

	Leĭ	B.
1. Capitalul Bisericeĭ aflatu numerariu la 1 Aprilie 1881 .	10	57
2. Venitul a 17 pogóne pămentu datu Bisericeĭ după legea rurală	60	—
3. Deto din liturgiĭ în cursul anului deto	112	—
4. Deto de la mirŭ și anafura deto	36	—
5. Deto de la cununiĭ a leĭ patru de la fie-care	12	—
6. Deto de la sărindare, deto	80	—
7. Deto de la botezațĭ a leĭ douĭ de fie-care	52	—
8. Deto pentru trasul clopotelor la înmormêntare și la parastase asemenea	4	50
9. Deto de la pomelnice în cursul anului	145	—
10. Deto de la pomenitŭ în dina de St. Vasile, la St. Petru, la S-ta Marie și la Nascerea Domnului	12	—
11. Deto de la parastase la Sâmbăta morților, la Jouĭ marĭ și la Sâmbăta moșilor	24	—
12. Deto de la diferite cetirĭ de molifte în Biserică precum la eșirea femeilor la Biserică și altele, a banĭ 50 fie-care femeie	13	—
13. Deto din vêndarea mucurilor de lumînărĭ și a sloiurilor de cêră.	8	—
Totalul veniturilor	559	7
Se scadu cheltuelile	540	
Remâne capital . .	19	7

Si acestea vedețĭ că se înscriŭ în bugetul comuneĭ ca venitŭ cu care să se întrețină Biserica și Preoțiĭ ! Am credutu că este de trebuință cu ocasia votăreĭ acesteĭ legĭ, să punemŭ înaintea D-vóstră aceste veniturĭ fictive, pe de o parte că nu suntŭ întemeiate, că nu suntŭ sigure, și pe altă parte pentru a vĕ aminti că daca unŭ creștinŭ vine și dă preotuluĭ unŭ gologanŭ, acésta este unŭ usŭ românescŭ, unu

usū creştinescū, care nu sciū cum s'ar reglementa. Totū ce putem reglementa este ca preoţiĭ să numaĭ umble cu talerul, să nu maĭ cerşéscă, că este degradatorū. Dar cândū vine unū bunū creştinū şi oferă ceva, vine cu o luminărică în mână, o babă aduce o prescură şi dice: «poftimū părinte să mă pomeneşti.» — acestea credū că nu se potū pune în bugetul comunal, pentru că acésta ar fi s'o numim pe româneşte o deridere!

Pentru că acestea se dau de articularĭ nu pentru bugetul comuneĭ, ci se daū ca unu prinosū, ca o manifestare a inimeĭ fără de a degrada simţimêntul religiosū, serviciul bisericescū, caracterul preotuluĭ; în fine, este o ofrandă făcută de unū creştinū piosū provenită din simţimêntul creştinului . . . Şi, cu tóte acestea, s'aū găsitu ómenĭ carı au trecutū acestea ca venitū al Bisericeĭ în bugetul comunal! Eū credū că e bine să nu se considere ca ast-felū, şi de aceea cerem ca să se se fixeze suma cu care are să contribue comuna pentru Biserică şi pentru clerū.

Acum, va fi acéstă sumă dintr'o contribuţie anume fisată, orĭ va fi din alte veniturĭ, acésta veţı decide cum veţı crede, şi veţı hotărî singurĭ D-vóstră cum veţı crede că e maĭ bine. — Mi se pare că s'a şi propusū o modificare la art. 16 în acestū sensū.

Ne maĭ luândū niminea cuvêntul se pune la votū art. 15 şi se primesce.

— Se citesce art. 16:

Art. 16. Contribuţiunile parochienilor în parochiele urbane, se ficsédă la masimun 12 leĭ anual; în comunele rurale, contribuţiunea anuală pe fie-care capū de familie va fi de 3 leĭ maximun.

D. raportor. Aicĭ este o modificare a cifreĭ 6, care s'a înlocuitūe cu 3, şi s'a adăogatū următorul amendamentū:

«Iar neajunsul până la suma hotărâtă pentru întreţinerea bisericeĭ, conform art. 12 şi 13, se va înscrie obligatoriū în bugetul comunal.»

— Se consultă Senatul şi fiindū 5 domnĭ senatorı carĭ

susținŭ amendamentul, se consultă comitetul delegaților și se pronunță pentru admiterea amendamentuluĭ.

— Se pune la votŭ amendamentul și se primesce.

— Se pune la votŭ art. 16 împreună cu amendamentul și se primesce.

— Se citescŭ art. 17 și 18 și puindu-se la votŭ succesivŭ se primescŭ.

— Se citesce art. 19 din proiectul comitetuluĭ:

Art. 19. Pămènturile de hrană destinate prin legea rurală în profitul bisericilor din comunele rurale și carĭ se posedŭ astădĭ de biserici, se declară proprietate inalienabilă a bisericilor respective.

Ele se vor deosebi de cel-l'altŭ terenŭ al comunelor, și autoritățile comunale le vor hotărnici și stâlpi, pentru a nu fi reșluite saŭ înstreinate.

Pământul fie-căreĭ bisericĭ se va împărți de autoritatea comunală în 5 părțĭ, din carĭ treĭ părțĭ se vor da în profitul parochuluĭ și ajutorul seŭ, împărțindu-se între eĭ în modu egal, iară două părți se vor împărți la ceĭ doui cântăreți.

I. P. S. Metropolitŭ al Moldoveĭ și Suceveĭ. D-lor senatorĭ, la articolul acesta așĭ dori să se facă o esplicație, că clericiĭ bisericeĭ se vor bucura de pămènturĭ, fără a li se scădea însă nimicŭ din salariele lor prevedute prin acéstă lege. (Aprobărĭ).

D. C. Brăescu. Se înțelege de la sine căcĭ pămèntul este unŭ ajutorŭ datŭ lor, de câtŭ lefa.

— Se pune la votŭ art. 19 și se primesce.

— Art. 20, 21 și 22 din proiectul comitetuluĭ se primescŭ fără discuțiune.

— Se citesce art. 23 din proiectul comitetuluĭ:

Art. 23. Bisericile potŭ primi, conformŭ codiceluĭ civil, donațiunĭ saŭ dotațiunĭ de la creștiniĭ pioșĭ carĭ ar voi să le ajute cu mijlócele lor propriĭ.

I. P. S. Metropolitŭ al Moldoveĭ și Suceveĭ. La acestŭ articolŭ credŭ că s'a făcutŭ o eróre de tiparŭ, fiindŭ-că ar trebui ca la finele acestuĭ articol să se adaoge ceea-ce a fost în proiectul primitivŭ, adică pe lîngă: Bisericile potŭ primi,

conform codicelui civil, donațiunĭ sau dotațiuni de la creștinii pioșĭ carĭ ar voi să le ajute în mijlócele lor proprii, și să adauge : « *pentru prosperarea bisericeĭ după datina strămoșéscă.* »

D. raportorŭ. Credŭ că am putea adăoga acésta fără nicĭ unŭ inconvenientu.

— Se pune la votŭ adăogirea propusă, și se primesce.

— Se pune la votu art. 23 amendatu, și se primesce.

— Art. 24 se primesce fără discuțiune.

— Se citesce art. 25.

D. raportorŭ. Aicĭ I. P. S. Metropolitŭ Primatŭ a propusŭ unu amendamantŭ la aliniatul III, în care, în locŭ de : « *sau representantele sĕŭ* », să se dică : « *sau de preotul îngrijitorŭ al bisericeĭ* ».

D. vice-președinte. D. ministru de culte primesce acestŭ amendamentŭ?

D. Costin Brăescu. D. ministru ne-a declaratŭ în comitetul delegaților că primesce.

D. M. Atanasiu. Așĭ întreba pe onor. D. raportorŭ dacă n'ar fi bine ca la acéstă epitropie să se adaoge și unu membru care să fie proprietarul sau representantul seŭ.

D. colonel Fălcoianu. Adică boerul saŭ epistatul sĕŭ.

D. vice-președinte. Bine-voițĭ a face unŭ amendamentŭ.

D. ministru de culte, V. A. Urechiă. Suntŭ datorŭ, D-le președinte, să facŭ o declarațiune, de óre-ce suntŭ provocatŭ prin cele ce s'aŭ disŭ acum. Legea acésta cum a eșitu din desbaterea comitetuluĭ de delegațĭ 'mĭ a fostŭ trimisă la 4 ore și jumĕtate, n'am dar în cunoscință totalitatea legeĭ nicĭ mecanismul eĭ. De sigurŭ, cunoscŭ scopul legeĭ, dară nu însĕșĭ legea. Nicĭ la secțiunĭ, nicĭ la comitetul delegaților nu mi s'a făcutŭ onórea să fiŭ chiămatŭ ; îmĭ este dar aprópe imposibil să iau o parte activă la lege, care doriam. De altmintrelea, legea este din inițiativa D-vóstră, Domnĭ senatorĭ, și decĭ nicĭ că avețĭ lipsă de sfatul meŭ tocmaĭ adĭ. D. Brăescu vĕ dicea că eŭ așĭ fi aderatŭ la nu sciŭ ce articol din lege. Să ne înțelegem : repetŭ că n'am fostŭ chiămatŭ la comitetul delegaților. Suntŭ câte-va dile, lucrând

la acéstă bancă, am prinsŭ din sborŭ câte-va crâmpee de conservațiune între D-niĭ delegațĭ la acea masă din fund... atâta totŭ. Adineaorĭ din întemplare lucram la o altă lege, am prinsŭ două, treĭ vorbe la carĭ am disŭ că aderu.

D. Costin Brăescu. Este vorba de epitropiĭ la carĭ ați disŭ că aderațĭ.

D. ministru de culte, V. A. Urechiă. Legea in desbatere este fórte importantă, dar ce vé trebue altă aderare după ce președintele consiliuluĭ v'a făcutŭ adĭ declararea ce cunósceți. Avețĭ adesiunea șefuluĭ meŭ, deci nu 'mĭ remâne de câtŭ să vĕ facŭ și eu asemenea intocmaĭ; dar adaug: nu cunoscŭ legea în totalitatea eĭ, fiind-că 'mĭ a fostu trimisă la 4 și jumătate ore și o urmărescu acum la latură fără ideea necesară de ensemble.

D. vice-preşedinte, N. Bibescu. Póte că avețĭ dreptate, póte că ar fi trebuitŭ să fițĭ maĭ inițiațĭ cu acéstă lege modificată de comitetu; însă suntŭ sigurŭ că o cunóscețĭ; sunteți unul dintre miniștri de culte care ațĭ luatu parte din inimă la tóte lucrările cleruluĭ.

Prin urmare, cunóscețĭ și legea acésta, și cunoscêndŭ legea vĕ rugăm să arătațĭ daca consimțițĭ la amendamentul ce se propune de către I. P. S. S. Metropolitul Moldoveĭ și de totŭ clerul, ca la bisericele Statuluĭ, la Epitropiĭ in loc de ***representantul ministeruluĭ*** să fie ***parochul***.

Acum când D-vóstră cunóscețĭ legea, maĭ multu de câtŭ mulțĭ alțiĭ, dacă nu vețĭ primi acéstă mică modificare nu vom putea să votăm legea adĭ.

D. ministru de culte, V. A. Urechiă. Nu aducu nicĭ o oposițiune la amendamentele propuse, dacă le primesce majoritatea Senatuluĭ.

D. vice-preşedinte, N. Bibescu. Prin urmare, D. Ministru primesce amendamentul.

D. raportor, D. Sturdza. Așĭ dori să daŭ o mică esplicare Senatuluĭ, căcĭ s'ar crede că comitetul delegaților a voitŭ să lucrede în neființa ministruluĭ cultelor. Acésta n'a fost in intențiunea comitetuluĭ. D. ministru scia că are să se ocupe cu acéstă lege comitetul, care n'a pututu lucra in

ore fixe, ci în înbulzéla lucrărilor a lucratŭ cândŭ a pututŭ, și legea acésta a fostŭ desbătută în unŭ șirŭ de ședințe una după alta, și chiar în timpul când se ținea ședință publică. D. ministru a avutŭ alte ocupațiunĭ la Cameră și trebue numaĭ acelor ocupațiunĭ să pună vina că nu a asistatu la desbaterile acestuĭ proiectŭ de lege în comitetŭ; căcĭ astŭfelŭ cum a făcutŭ D-sa declarația ar avea aerul a se crede că noĭ comitetul delegaților îl înconjuram. Nu am voitŭ să 'l înconjurăm, declarŭ acésta în numele meŭ și al colegilor meĭ.

D. ministru de culte, V. A. Urechiă. Nu așĭ fi voitŭ să întrerupŭ o lucrare importantă cu acésta, luând iarășĭ cuvêntul; dar să bine-voițĭ să'mĭ permitețĭ să mulțumescŭ D-luĭ raportor de sentimentul din vederea căruia esplică nechemarea mea la comitetŭ. Trebue însă să recunóscă D. Sturdza că lucrul e cum 'l afirm eŭ. De ce n'am venitŭ la comitetŭ?

Fiind deputatŭ, eram dator să fiŭ la Cameră de câte orĭ nu eram chematŭ la Senatŭ pentru vre unŭ proiectŭ al meŭ saŭ al vre unuĭ colegŭ, care mĕ însărcina să 'l represintŭ în asemenea casurĭ, am venitŭ cu religiositate să iau parte la lucrările Senatuluĭ. Dar putem veni óre fără anume însciințare la întrunirile de secțiunĭ și maĭ alesŭ de delegațĭ? Nu se scie ora când se facu aceste. Dacă mi se făcea încunoscințare, negreșitŭ cu totŭ respectul luam parte, căcĭ doriescŭ de multŭ și eŭ și precum 'mĭ-a făcutŭ onóre să recunóscă D. președinte Bibescu, am lucratŭ și eŭ la prosperitatea Bisericeĭ.

Acéstă declarațiune am făcut'o nu ca să înpedicŭ votarea acesteĭ legĭ, ci ca să 'mĭ regulezŭ posițiunea cu totŭ respectul față cu D-niĭ senatorĭ.

D. vice-președinte, N. Bibescu. Incidentul este închisŭ de la sine, căcĭ onor. D. raportorŭ a esplicatŭ cum a lucratŭ comitetul și a declaratŭ că n'a voitŭ să distragă pe D. Ministru de la lucrările sale din Cameră, carĭ eraŭ totŭ în orele Senatuluĭ.

După aceste esplicațiunĭ, cred că D. ministru ia parte la

desbaterea acesteĭ legĭ care o cunoscĕ cu desăvĕrșire de maĭ 'nainte, ca unul care a lucratŭ cu inimă la densa. Prin urmare, voiŭ pune la votu articolul la care D. Ministru a aderatŭ.

I. P. S. Metropolitŭ al Moldoveĭ. Aicĭ în art. 25 este vorba despre administrațiunea bisericilor. In acéstă lege bisericele se împartŭ în treĭ categoriĭ, bisericĭ comunale, bisericĭ ctitoricescĭ particulare, și bisericĭ ale Statuluĭ. La bisericele Statuluĭ se dice că epitropiele se administrédă de ministerul cultelor *saŭ representantul sĕŭ.* Dar întempinŭ observațiunĭ, pe carĭ eŭ le credŭ întemeiate. Se face de maĭ mulțĭ întrebarea, de ce se dice că la bisericele Statuluĭ epitropiele se compunŭ *de ministerul cultelor saŭ representantul seu ;* ce fel de epitropiĭ suntŭ acestea ?

Aci este unŭ singurŭ îngrijitorŭ care este numitŭ de episcopul eparchieĭ și recunoscutŭ de guvern ; el este datorŭ să îngrijéscă de Biserică și să împartă lefurilor celor lalțĭ servitorĭ aĭ Bisericeĭ ; prin urmare, nu ar fi vorba aci de epitropiĭ.

Acestea mĕ cred datorŭ, ca unul ce am făcutŭ parte din comitetul delegaților, să le supunŭ D-vóstră, și rogu și pe raportorul nostru, care a arătatŭ atâta bună voință, să consimță a se modifica acestŭ artirol, dicĕndu-se : *să se administrede după legea și regulamentele în ființă.*

D. Brăescu. In comitetŭ ațĭ fostŭ în acord cu noĭ.

I. P. S. Metropolitŭ al Moldoveĭ. Am spusŭ acésta și acolo.

D. C. Brăescu. Atuncĭ este ca o eróre a nóstră.

I. P. S. Metropolitu Primatŭ. Nu o erore, o scăpare din vedere.

D. vice-președinte. Credŭ că în urma aderăreĭ D-luĭ ministru, la aliniatul 3 de la art. 25, unde dice că consimte să numaĭ fie *representantul seu* ci *parochul,* eŭ cred că se înlăturédă orĭ-ce îndoială și putem vota amendamentul.

D. ministru de culte, V. A. Urechiă. Inalt prea Sânte, eŭ nu vĕdŭ că ar fi de prisosŭ ca și pe lângă bisericile Statuluĭ să fie câte una din acele comisiunĭ carĭ s'a numitŭ in

ore fixe, ci în înbulzéla lucrărilor a lucratŭ cândŭ a putută, și legea acésta a fostŭ desbătută în unŭ șirŭ de ședințe una după alta, și chiar în timpul când se ținea ședință publică. D. ministru a avutŭ alte ocupațiunĭ la Cameră și trebue numaĭ acelor ocupațiunĭ să pună vina că nu a asistatŭ la desbaterile acestuĭ proiectŭ de lege în comitetŭ; căcĭ astŭfelŭ cum a făcutŭ D-sa declarația ar avea aerul a se crede că noĭ comitetul delegaților îl înconjuram. Nu am voitŭ să 'l înconjurăm, declarŭ acésta în numele meŭ și al colegilor meĭ.

D. ministru de culte, V. A. Urechiă. Nu așĭ fi voitŭ să întrerupŭ o lucrare importantă cu acésta, luând iarășĭ cuvêntul; dar să bine-voițĭ să 'mĭ permitețĭ să mulțumescŭ D-luĭ raportor de sentimentul din vederea căruia esplică nechemarea mea la comitetŭ. Trebue însă să recunóscă D. Sturdza că lucrul e cum 'l afirm eŭ. De ce n'am venitŭ la comitetŭ?

Fiind deputatŭ, eram dator să fiŭ la Cameră de câte orĭ nu eram chematŭ la Senatŭ pentru vre unŭ proiectŭ al meŭ saŭ al vre unuĭ colegŭ, care mĕ însărcina să 'l represintŭ în asemenea casurĭ, am venitŭ cu religiositate să iaŭ parte la lucrările Senatuluĭ. Dar putêm veni óre fără anume însciințare la întrunirile de secțiunĭ și maĭ alesŭ de delegațĭ? Nu se scie ora când se facŭ aceste. Dacă mi se făcea încunoscințare, negreșitŭ cu totŭ respectul luam parte, căcĭ dorescŭ de multŭ și eŭ și precum 'mĭ-a făcutŭ onóre să recunóscă D. președinte Bibescu, am lucratŭ și eŭ la prosperitatea Bisericeĭ.

Acéstă declarațiune am făcut'o nu ca să înpedicŭ votarea acesteĭ legĭ, ci ca să 'mĭ regulezŭ posițiunea cu totŭ respectul față cu D-niĭ senatorĭ.

D. vice-președinte, N. Bibescu. Incidentul este închisŭ de la sine, căcĭ onor. D. raportorŭ a esplicatŭ cum a lucratŭ comitetul și a declaratŭ că n'a voitŭ să distragă pe D. Ministru de la lucrările sale din Cameră, carĭ eraŭ totŭ în orele Senatuluĭ.

După aceste esplicațiunĭ, cred că D. ministru ia parte la

desbaterea acesteĭ legĭ care o cunósce cu desăvêrșire de maĭ 'nainte, ca unul care a lucratŭ cu inima la densa. Prin urmare, voiŭ pune la votŭ articolul la care D. Ministru a aderatŭ.

I. P. S. Metropolitŭ al Moldoveĭ. Aicĭ în art. 25 este vorba despre administrațiunea bisericilor. In acéstă lege bisericele se împartŭ în treĭ categoriĭ, bisericĭ comunale, bisericĭ ctitoricescĭ particulare, și bisericĭ ale Statuluĭ. La bisericele Statuluĭ se dice că epitropiele se administrédă de ministerul cultelor *saŭ representantul sĕŭ.* Dar întêmpinŭ observațiunĭ, pe carĭ eŭ le credŭ întemeiate. Se face de maĭ mulțĭ întrebarea, de ce se dice că la bisericele Statuluĭ epitropiele se compunŭ *de ministerul cultelor saŭ representantul sĕŭ ;* ce fel de epitropiĭ suntŭ acestea ?

Aci este unŭ singurŭ îngrijitorŭ care este numitŭ de episcopul eparchieĭ și recunoscutŭ de guvern ; el este datorŭ să îngrijéscă de Biserică și să împartă lefurilor celor lalțĭ servitorĭ aĭ Bisericeĭ ; prin urmare, nu ar fi vorba aci de epitropiĭ.

Acestea mĕ cred datorŭ, ca unul ce am făcutŭ parte din comitetul delegaților, să le supunŭ D-vostră, și rogŭ și pe raportorul nostru, care a arătatŭ atâta bună voință, să consimță a se modifica acestŭ artirol, dicĕndu-se : *să se administreḍe după legea și regulamentele în ființă.*

D. Brăescu. In comitetŭ ațĭ fostŭ în acord cu noĭ.

I. P. S. Metropolitŭ al Moldoveĭ. Am spusŭ acésta și acolo.

D. C. Brăescu. Atuncĭ este ca o eróre a nóstră.

I. P. S. Metropolitŭ Primatŭ. Nu o erore, o scăpare din vedere.

D. vice-președinte. Credŭ că în urma aderăreĭ D-luĭ ministru, la aliniatul 3 de la art. 25, unde dice că consimte să numaĭ fie *representantul sĕŭ* ci *parochul,* eŭ cred că se înlăturédă orĭ-ce îndoială și putem vota amendamentul.

D. ministru de culte, V. A. Urechiă. Inalt prea Sânte, eŭ nu vĕdŭ că ar fi de prisosŭ ca și pe lângă bisericile Statuluĭ să fie câte una din acele comisiunĭ carĭ s'a numitŭ în

lege *epitropiĭ*. Da, este la fie-care Biserică câte unŭ parochŭ dar nu va fi maĭ mare garanţie când va fi în epitropie şi alte două persóne carĭ să vegheze la inventarele doteĭ Bisericeĭ, să stăruéscă cu parochul pentru facerea şi privighërea reparaţiunilor ? Eŭ am dificultăţĭ cu reparaţiunea monastirilor ; când am o singură persónă este maĭ puţină garanţie de câtŭ când am treĭ persóne.

Eu din capul loculuĭ am disŭ, că m'aşĭ asocia la articolul acesta, aşa cum este redactatŭ de onor. comitetŭ al delegaţilor. Nu vedŭ că ar fi o greutate saŭ o abatere la procedările actuale. Negreşitŭ că parochul va fi care va corespunde pentru mandatele, salariele şi cele-l'alte ; dar câtŭ pentru buna ordine, douĭ notabilĭ saŭ epitropĭ nu strică, care să aibă priveghere asupra inventariuluĭ Bisericeĭ, a odăjdiilor, icónelor şi alte scule ; căcĭ s'a întêmplatŭ adesea de s'aŭ adusŭ daune marĭ odăjdiilor bisericescĭ cu cele maĭ bune intenţiunĭ de către parochĭ nepricepătorĭ de valórea lor. Saŭ s'a schimbatŭ, orĭ s'aŭ schimbatŭ cu altele fără altă valóre de câtŭ că era maĭ nouă.

Prin urmare repetŭ, nu vĕdŭ vre unŭ inconvenientŭ de a se primi la acéstă supraveghere încă douĭ bărbaţĭ. Cu tóte acestea eŭ nu mĕ opunŭ, am datŭ adesiunea mea la vederele majorităţeĭ Senatuluĭ.

D. vice-preşedinte. D. M. Atanasiŭ a depusŭ la biuroŭ unu amendamentŭ.

D. raportor. dă citire amendamentuluĭ D-luĭ M. Atanasiŭ.

«La art. 25 propunŭ ca la epitropiile acestea să participe şi proprietarul saŭ representantul sĕŭ ca membru.»

D. vice-preşedinte. Sunt cincĭ Domnĭ senatorĭ care susţinŭ amendamentuĭ ? . . . Nu sunt.

— Amendamentul D-luĭ M. Atanasiŭ, ne fiind susţinutŭ, se înlătură.

D. vice-preşedinte. Acum dar voiŭ pune la votŭ art. 25.

I. P. S. Metropolitŭ Primatŭ. Însă pentru bisericele susţinute de Statŭ să remâie aşa cum este acum. După re-

gulamentŭ îngrijitorul Bisericeĭ se orândueşte de episcopŭ şi să întăreşte de guvernŭ.

D. vice-preşedinte. D-le raportor, bine-voițĭ a maĭ da citire încă-o-dată art. 25.

D. raportor. Va să dică ministerul să fie representatŭ prin parochŭ pentru bisericile administrate de guvern ; cea-l'altă parte a articoluluĭ remâne nemodificată.

Inalt P. S. Metropolitŭ Primatŭ. Rogŭ ca în privința bisericelor Statuluĭ să rămână cum a fost şi până acum.

D. vice-preşedinte. D. ministru aderă ?

D. prim-ministru. Să fie cum este în lege.

D. vice-preşedinte. Atuncĭ voiŭ pune la votu art. 25 cum este în lege.

— Se pune la votŭ art. 25 şi se primesce.

— Art. 26, 27 şi 28 se primesce fără discuțiune.

D. vice-preşedinte. D. ministru cultelor, aderă la lege astfel cum s'a amendatŭ ?

D. V. A. Urechiă. Declarațiunea a fost făcută din capul loculuĭ de către D. preşedinte al consiliuluĭ.

D. vice-preşedinte. D. ministru a aderatŭ, păşim dar la votarea legeĭ.

— Se pune la votŭ, prin bile, legea în total şi resultatul votuluĭ este cel următorŭ :

Votanţi	24
Bile albe	23
Bile negre	1

D. vice-preşedinte, colonel N. Bibescu. Senatul a primitŭ legea pentru îmbunătățirea sorteĭ cleruluĭ *(aplause).*

Prea cuviosul protosinghel Gherasim Safirin, Directorele Seminariuluĭ Episcopieĭ Rômnicul-Vâlcea, ne trimite spre publicare următórele treĭ discursurĭ ale Sântuluĭ Ioan Chrisostom. Dar fiind că aceste discursurĭ suntŭ fórte întinse, aşa că dacă le-am publica în întegimea lor de-o-dată, ar urma a ocupa maĭ tot numerul jurnaluluĭ numaĭ cu el, de aceea le vom publica treptatŭ începêndŭ chiar cu acestŭ numĕrŭ.

TREI DISCURSURI

ale

Sântuluĭ Ioan Chrisostom

contra adversarilor vieţeĭ monastice

Compuse în anul 375 séŭ 376 în vremea imperatorilor Valens, Graţianu şi Valentinianu I.

TRADUCŢIUNE DE PROTOSINGHELUL GHERASIM SAFIRIN

PRIMUL DISCURSŬ

---

1. Când fiiĭ ebreilor, reintraţĭ în patria lor dupe o lungă robie, voiră să reconstruiască templul Ierusalimuluĭ, ale căruĭ ruine acoperiau pămêntul de fórte mulţĭ anĭ, nesce ómenĭ crudĭ şi barbarĭ fară respectu către Dumnedeŭ în onórea căruia templul se zidia, nesimţitorĭ în faţa nenorocireĭ căreia acestŭ poporŭ fusese victimă, şi din care nu se sculase decâtu fórte târdiŭ şi cu greutate, fără nicĭ o temere de resbunarea luĭ Dumnedeŭ, pentru asemenea nelegiuirĭ, se siliră maĭ ântêiŭ de a inpedeca prin eĭ însuşĭ reconstruirea acestuĭ edificiŭ. Incercarile lor neisbutindu nicĭ-de-cum, eĭ trimiseră

principeluĭ a căruĭ stăpânire o recunosceaŭ, epistole în care arătaŭ pre vecinii lor ca iubitori de desbinare și 'i presentau ca turburatorĭ și doritorĭ de o nouĕ ordine de lucruri: pentru care căpetară autorisarea de a se împotrivi continuăreĭ lucrărilor. O dată înarmațĭ cu autorisațiunea regală, eĭ ataca pre Iudeĭ în capul unuĭ corpŭ numerosŭ de cavaleria, reuşescŭ a suspenda pentru câtu-va timpŭ lucrările, și mândri de victoria pentru care ar fi trebuitŭ să plângă, se laudă că și-aŭ atinsŭ scopul viclenelor lor planurĭ. Cu tóte acestea, acesta era începutul și isvorul relelor ce aveaŭ să cadă asupra lor. Templul se mări, și fu terminatŭ cu o strălucire vrednică de însemnatŭ. Atuncĭ inimiciĭ lor, și cu dênșiĭ tóte popórele, aflară că a voi, dupe exemplul luĭ Mithridate séŭ al ori-cuĭ ar fi, să se opună împlinireĭ uneĭ întreprinderĭ laudabile, vrea să dică a intra în resbel nu cu ómeniĭ ci maĭ alesŭ cu însușĭ Dumnedeu, pre care acești ómenĭ caută să 'l onoreze. Dară unŭ resbel cu Dumnedeu nicĭ-o-dată nu póte avea, pentru cel care 'l declară, vre-unu resultatu fericitu. Póte că el nu va fi de la începutŭ pedepsitu pentru nepietatea sa; dar dacă nicĭ o pedépsă nu 'l lovesce, causa este că Dumnedeŭ 'l invită să se pocăiască și 'i permite ca să se smulgă din periculósa sa beție. Insă dacă stăruesce în nebunia sa, fără să profite întru nimica de rebdarea nesfârșită a luĭ Dumnedeu, el va da celor-l'alțĭ o lecțiune din cele maĭ mântuitóre, și rĕsbunarea ale căreĭ loviturĭ le va purta, va învăța pre ceil'alțĭ ómenĭ a nu maĭ lupta nicĭ-o-dată contra acestuĭ Dumnedeŭ, din ale căruia mânĭ neînvinse nimenea nu va putea scăpa.

Nenorocirile carĭ copleșiră pre inemiciĭ Iudeilor fură astfel, în câtŭ tóte cele-l'alte calamitățĭ se șterseră în fața acesteĭ grozave tragediĭ. Iudeiĭ, ale căroru proiecte voiseră să le nimicéscă, făcură printre eĭ pustiiri și unu măcel înspăimentătoru; sângele victimelor pĕtrunse în pămentu la o mare adâncime și forma unu grosŭ stratu de noroiu. Cadavrele ómenilor și ale cailor erau grămădite unele peste altele arababura, și din tóte aceste rane în contactu unele cu altele, se nasceu unŭ așa mare numĕru de vermi în câtu cadavrele erau

acoperite de dênşii, dupe cum pamêntul la rêndul seu era acoperitŭ de cadavre. La vederea acestoru câmpuri ar fi disu de sigurŭ cine-va, ca ele nu erau acoperite de corpuri neinsufleţite, ci că numeróse isvóre varsau aci in valuri, ca sa dicu aşa, acéstă mulţime de insecte.—atâtu era de necredutu rapediciunea cu care eĭ se înmulţiau şi ţîşniau din acésta gramada de corupţiune. Acestŭ faptŭ nu se produse numai in timpu de dece séu doue-decĭ de dile; el se putu observa într'o curgere de vreme cu multŭ maĭ considerabila. Ast-fel fu pedépsa ce aceşti inimici aĭ lui Dumnedeu avura să sufere pre pamêntŭ. Câtŭ despre pedépsa ce le este păstrată în cea-l'alta viéţă, ea este încă cu multŭ maĭ grozavă. Nu o mie de anĭ, nicĭ dece miĭ de anĭ, nicĭ de doue séŭ de treĭ orĭ maĭ mulţĭ anĭ, ci în vécurĭ fara de sfârşitu, corpurile lor reînsufleţite vor avea să sufere turmente şi chinurĭ neexplicabile. Şi una şi alta din aceste pedepse fură cunoscute, cea d'ântêiu de Isaia, cea de a doua de Ezechiel căruia i s'au acordatu atâtea vedeniĭ admirabilĭ. Aceştĭ doui profeţĭ împarţindu'şĭ, ca să dicu aşa, acestŭ tabloŭ, ne-aŭ descrisŭ unul muncile reservate acestor nelegiuiţĭ în viéţa de acum, celu-l'altu muncile ce li suntu reservate în viéţa viitóre.

2. Nu fara cuvêntŭ aducŭ de faţa asemenea amintirĭ. Noutăţĭ au venitŭ să isbéscă urechile mele; noutăţĭ amare, întristătóre şi maĭ alesu insultătóre luĭ Dumnedeu. Suntŭ, mi se dicea, ómenĭ astădĭ a căror impietate îndrăsnéţa nu se lasă întru nimica maĭ pre josŭ de acea a barbarilor, séu maĭ bine, a căror impietate merge multu maĭ departe de cât impietatea acestoru din urmă. Intr'adevĕru, eĭ persecuta în tóte modurile pe persónele carĭ propagă iubirea uneĭ vieţĭ conforme cu filosofia creştina; eĭ incérca, prin ameninţărĭ, de a le închide gura cu totul, şi de a 'ĭ împedica ca să respândéscă printre noĭ o asemenea doctrină. Indată ce audiĭ aceste amănunte eu scoseiu unu ţipétŭ de spaima, şi întrebaiŭ în maĭ multe rêndurĭ pe acela care mi le nara, déca cum-va nu glumesce întreţinêndu-me cu acestu fel de vorbe. Nicĭ de cum, imĭ respunse elu, eu nicĭ-o-data nu mĭ-aşĭ permite de a nu lucra se-

riosŭ intr'o asemenea causă. Nici-o-dată nu așĭ merge pênă ca să inventedu și să acreditesu sgomote cărora, amŭ doritŭ forte adesea, chiar de așĭ fi plătitŭ acésta forte scumpu, să inchidu cu totul urechiele mele, acum cândŭ s'au realisatŭ. Atuncĭ gemêndŭ, și cu sufletul inundatu de amaraciune, rés-punseĭ : Acésta este déră o impietate ânca și maĭ inspaimên-tătore de cât acea a luĭ Mithridate și a tutorŭ semenilor seĭ; și cu atâtŭ maĭ inspaimêntătore cu cât templul crestinu este cu multu maĭ pre susŭ in sânțenie și in maiestate de cât templul de altă dată. Cine suntŭ partinitoriĭ uneĭ intreprin-derĭ așa de criminale ? De unde vinu eĭ ? Pentru care cu-vêntŭ, pentru care rațiune, in care scopu aruncă eĭ ast-fel pietre în aeru, aruncă săgețile lor contra ceruluĭ, și declară resbelu Dumnedeuluĭ păceĭ ? Samcas, Farateenii, guvernato-riĭ asirianĭ și toțĭ ceĭ-l'alțĭ erau barbarĭ, după cum iĭ arată numele lor ; eĭ aveaŭ moravurĭ cu totul diferite de ale Indeilor ; și fiind-că erau veciniĭ aĭ țereĭ in care aceștia din urmă lo-cuiau, eĭ nu voiau să 'ĭ vadă crescêndu in numeru, temên-du-se ca nu cum-va propria lor putere să devină a fi eclip-sată de puterea rivalilor lor. Dér in ce este atacată liberta-tea modernilor noștri ; în ce este compromisă siguranța lor ; până la ce punctŭ suntŭ eĭ asigurațĭ de sprijinul puterniciilor pamêntuluĭ, pentru ca să cuteze la atarĭ atentate ? Aceia aveau in partea lor consimțimêntul regeluĭ Persieĭ ; in vre-me ce vederele acestora combatu pe față, déca nu me in-șelu, vederile și dorințele principilor carĭ ne guvernédă. Pen-tru acésta suntu în inspaimêntarea cea maĭ profundă când imĭ spun că sub domnia împĕraților a caror purtare este in-spirată de pietate, intreprinderĭ așa de indrasnețe se punu in lucrare in publicu prin cetățile nóstre.—Vețĭ afla, 'mi res-punse convorbitorul meu, ce-va ânca și maĭ extraordinaru. Acésta este că aceștĭ ómenĭ au pretențiunĭ că suntu pietoșĭ, și iau titlul de creștinĭ ; acésta este ca unu mare numeru din-tre dênșiĭ suntu deja inițiațĭ in misterele nóstre. Este chiar printre dênșiĭ unul care, datu fară indoință inspirațiunilor demonuluĭ, nu se teme de a spune cu limba sea necurată, că va sfârși prin a se lăpĕda de credința și a sacrifica idoli-

lor, atâta era de aprinsŭ vĕdêndu persóne de condițiune liberă, de o nascere stralucită, și carĭ anĭ póte să traéscă in desfătarĭ, îmbrățișându unu fel de viéța așa de neplacuta.

Aceste cuvinte făcură ânimeĭ mele o cruda durere. Privindŭ relele ce ele 'mĭ permiteau de a întrevedea, plânseĭ pentru destinata pămêntuluĭ, și rugaĭ pre Domnul în acestĭ termeni : Dómne iea sufletul meu ; smulge-me din aceste miserii carĭ mĕ apasa, scóte-me din acéstă viéța peritóre, și transportéza-me în acea regiune unde nimenea nu va ține acestŭ limbagiŭ, și unde elu nu va maĭ isbi urechiele mele. Sciŭ că la eșirea din acéstă viéță, voiu fi cufundatŭ în intunerecul cel maĭ din afară, acolo unde domnescu lacrimele și scrîșnirea dinților. Și cu tóte acéstea 'mĭ va fi maĭ plăcutu de a audi acele scrîșnirĭ de câtŭ ómenĭ ținêndŭ cuvêntări de acéstă natură. Amicul meu, vedêndŭ că me dedeam în violența dureriĭ mele, strigă : Acum nu este timpul de a suspina. Nicĭ-o-dată aceste lacrime nu vor mântui pre aceia carĭ deja au peritu și carĭ peru pe fie-care di ; căcĭ nu credŭ ca nenorocirea să 'șĭ suspende devastările séle. Décă trebue a ne ocupa cu ce-va, este de a stinge acestŭ incendiu, de a curma acéstă contagiune. Prin urmare, déca voiescĭ să me asculțĭ in locŭ de a plânge, veĭ compune o operă destinata a întórce pre rătăcițĭ și pre aceia pre carĭ bóla acestora i-aŭ câștigatŭ, capabilă de a contribui séŭ la mântuirea lor, séu la acelor-l'alțĭ ómenĭ. Pentru mine, acea operă va fi lécul ce voiŭ pune în mânele victimilor acesteĭ nenorocirĭ ; căcĭ printre aceste victime amu numeroșĭ amicĭ, și fiind-că eĭ îmĭ vor permite de a veni la dênșiĭ o dată, de dece orĭ, și orĭ-câtŭ de adesea orĭ voiu voi, nu mĕ îndoescŭ că nu se vor vindeca grabnicŭ de acéstă bólă infricoșabilă.

— Tu icĭ ca mesură a forțelor mele, respunseĭ eu, mesura amicițieĭ téle. Eu, cu tóte acestea, nu am facultățĭ oratorice, și pre acelea pre carĭ s'ar párea că le amu, așĭ roși de a le consacra ca să tratedu acestŭ subiectŭ ; cu atâtŭ maĭ multŭ cu câtŭ acestorŭ grecĭ, séŭ presențĭ séu viitorĭ, ale căror opiniunĭ și moravurĭ efeminate nu încetezŭ de a le vestedi cu preferență ; voiŭ fi obligatŭ de a descoperi propriele

nóstre rane. Déca vre-unii dintre dênșii ar sci ca suntu la creștinĭ ómeni destulu de vrajmașĭ aĭ ințelepciunei și aĭ virtuțeĭ, nu numaĭ ca sa nu imbraciseze practica lor laboriósa, déră ânca nicĭ sa voiasca ca sa auda vorbindu-se de dênsele; ómenĭ carĭ, impingêndu maĭ departe nebunia lor, persecută cu totŭ felul de supérarĭ pre orĭ-cine face dintr'ênsele obiectul discuțiunilor și alu laudelor séle m'așĭ teme fórte multŭ, ca aflându eĭ aceste fapte, sa nu véḑa in noĭ, nu ómenĭ, ci bestiĭ feroce, monstriĭ cu fața omenéscă, demonĭ reufacĕtorĭ, inamicĭ aĭ némuluĭ omenescŭ, și sa nu aplice acésta judecată intregului poporu creștinŭ.

Tu te amusezĭ fară indoința, rĕspunse ridêndu convorbitorul meu. Voiu opune cuvintelor téle o cestiune maĭ oportună. Te temĭ ca pâgânii sa nu afle prin discursurile tale ce-ea-ce au aflatu deja prin ênsășĭ faptele? Ar ḑice cine-va ca unu spiritu perversŭ s'a făcutŭ stapânu preste suflete, veḑêndu acestu subiectŭ de conversațiune in tóte gurele.

Dute in piața publică, intră la farmaciștĭ, strabate diversele părțĭ ale orașuluĭ, unde se adună de ordinaru persónele fară lucru, veĭ auḑi sgomotul risetelor resunându de tóte parțile. Care este causa acestor risurĭ și acesteĭ voioșiĭ? Istorisirea unora dintre supĕrările exercitate contra persónelor pietóse. Asemenea, luptătorilor cu totul fericițĭ carĭ povestescu faptele lor cele marĭ, victimele ce au repurtatu, trofeele ce aŭ inalțatŭ, acestĭ nefericițĭ se fălescŭ cu mare sgomotu de atentatele lor. Veĭ auḑi pre unul strigându: Eu suntu care, cel d'ântêiŭ, am pusŭ mâna pre cutare solitaru și l'am maltratatu. Eu am fostŭ celŭ d'ântêiu, va striga unu altul, care am datŭ preste chilia sa. Și unu alŭ treilea va adauge: Nimenea n'a interâtatŭ contra lor pre judecatorul dupa cum am făcutu eŭ. Acesta va pomeni de temnița și de ororile eĭ, și își va face unŭ titlu de gloria din acea cum ca au tĕrâtŭ pre aceste sânte personage prin mijlocul piețeĭ publice. Acela va reclama onórea vre-uneĭ alte fapte de acestŭ felu. Tóte anecdotele suntŭ primite cu risete universalĭ. Eca cea-ce se petrece in adunarile compuse de creștinĭ. Câtu despre neamurĭ, eĭ își batu jocu și de acestĭ din urma și de victi-

mele sarcasmelor lor : de unii, pentru ceea-ce au făcutu ; de alţii, pentru cele ce au avutŭ ca să sufere. Acésta este unu felu de resbelu intestinŭ care se respândesce din tóte părţile séu mai bine este o stare de lucruri ânca şi mai gróznica de câtŭ resbel civilu. Cel puţinŭ actorii acestor resbele nu şi-aducu nicĭ-o-dată aminte de dênsele fără a blestema pe aceia carĭ le începură, şi fără a atribui unui reu geniu crudimele ce se comiseră într'ênsele : cu câtu de multŭ aŭ luatŭ parte la ele cu atâtŭ maĭ multŭ resimtŭ părere de reu. Ceşti-l'alţi, din contra, se mândrescŭ de impietatea lor. Nu numaĭ purtarea lor se presintă cu unŭ caracterŭ specialŭ de scelerateţa, pentru că atacă sânţi carĭ nicĭ-o-dată nu s'aŭ făcutu culpabilĭ de nicĭ o nedreptate, déră ea nu pare maĭ puţinŭ oribilă în aceea că eĭ persecută pe nisce ómenĭ incapabilĭ de a face reulŭ orĭ-cuĭ ar fi şi capabilĭ de unu singuru lucru, de a suferi.

3. Opresce-te, strigaĭ eŭ, opresce-te. Este prea de adjunsŭ pentru mine acésta istorisire, afară numaĭ décă nu voiescĭ să me silescĭ ca să 'mĭ daŭ ultima rĕsuflare. Permite-'mĭ să me retragŭ cu unŭ micu restŭ de puterĭ. Sarcina ce ne-aĭ impusŭ se va împlini. Numaĭ, nu maĭ adăoga nimicu prestre ceea-ce 'mĭ-aĭ spusŭ. Lăsându-mĕ, rógă pre Domnul ca să risipéscă norul de tristeţă care întunecă sufletul meu, şi să 'mĭ acorde. Elu, care este obiectul acestor atacurĭ, ajutorul sĕŭ spre a vindeca pre inimiciĭ sĕĭ de nebunia lor. De sigur elŭ nu va refusa acéstă rugăciune, fiind-că este bunu şi nu voiesce mórtea pĕcatosuluĭ, ci întórcerea luĭ şi să fia viŭ. După ce m'am despărţitŭ de amicul meŭ, me ocupaiu de acéstă lucrare. Décă réul s'ar mărgini la suferinţele plăcuţilor luĭ Dumnedeu, admirabilĭ prin sânţenia lor, să se térasca cu violenţă înaintea tribunalelor, să se lovéscă, să se sfăşie, şi să se impovĕreze de supĕrările enumerate maĭ susŭ : décă consecinţele înspăimĕntătóre nu ar cădea pre capul persecutătorilor, departe de a suspina pentru aceste violenţe, ele n'ar provoca în mine de câtu unŭ surîsu fără amărăciune. Priviţĭ pre copiiĭ cu totul micĭ, batêndŭ pre mamele lor, cându nu suntŭ în nicĭ unŭ pericul de a se răni pre dênşii, acestea primescŭ lo-

viturile lor cu cele maĭ sincere hohote de risŭ. Cu câtŭ copilașul lor desfășură multa mânia, cu atâtu maĭ multŭ ele se amuséḍa, ast-felu în câtu voioșia lor ajunge câte-o-data in gradul cel maĭ inaltŭ. Déra de îndata ce copilul, in urmarea încapețînăreĭ și a violențeĭ mânieĭ séle, întêlnindŭ vêrful unuĭ acu in brâul mameĭ sale, séu acului cu gamălia alŭ mameĭ séle înfiptŭ pre peptul seu, își sgarie mânușita sa, vețĭ vedea atunceĭ pre acésta mama, trecêndu îndata de la voioșia la o durere maĭ mare de câtu durerea scumpuluĭ seŭ tesauru, îngrijindŭ rana luĭ și oprindu'lŭ pre urmă, cu marĭ amenințarĭ, de a nu maĭ repeți ce a făcutŭ, temêndu-se ca sa nu i se întâmple încă ce-va de asemenea. Și noĭ de asemenea am fi privitŭ, cu surisulŭ pre bude, exalându-se acésta mânie de copilŭ, déca rancle carĭ îĭ suntu consecințele n'ar fi rane aducătóre de mórte. Déră fiind-că, maĭ inainte de a trece multă vreme, cu tóte că furia de care acestĭ orbĭ suntŭ stăpânițĭ le iea presimțirea, eĭ vor irumpe în plânsete, în suspinarĭ, în lamentațiunĭ fórte diferite de lamentațiunile copilărieĭ, și acéstă, în sînul intunericuluĭ celuĭ maĭ din afară, in mijlocul unuĭ focŭ nestinsu, noĭ vom imita pre mamele de carĭ vorbiamŭ adinéorĭ, avêndu grije cu tóte acestea de a inlocui mustrările și amenințările printr'unŭ limbagiŭ plinu de dragoste și de blândeța în privința acestor copiĭ. De altraminte, purtarea acestorŭ din urmă, departe de a vatăma pre sânțĭ, în vre-unu modŭ, măresce vioiciunea credințeĭ lor, și face maĭ frumósă recompensa ce le este preparată. Déca v'am vorbi despre bunurile viitóre carĭ vor fi partea lor, voĭ n'ațĭ respunde cuvintelor nóstre de câtu aretându-ne o nebună voiosiă; căcĭ unu râsŭ nemoderatu, écă ceea-ce se vede totu-dé-una pre buzele nóstre. Déra déca vĕ vorbim despre bunurĭ carĭ suntu supt ochiĭ noștri, de ațĭ fi de o ușurință de o miiă de orĭ maĭ excentacă, nu vețĭ putea să vĕ dațĭ la spatele aceleiașĭ incredulitățĭ : de ațĭ voi să facețĭ una ca acésta, n'ar fi imposibile, și vocea realitațiĭ ar suna cu unu scomotŭ iresistibile la urechiele nóstre.

Voĭ ațĭ auditŭ de sigurŭ vorbindu-se de Neron, despre acestŭ omu prea faimosŭ care, in capul uneĭ așa de mare

imperaţii, avu trista gloriă de a descoperi şi de a inventa rafinamente de desfrânare şi de neruşinare necunoscente pênă la elŭ. Eĭ bine, acestu Neron acusa pe fericitul Paul, care traia supt domnia sa, de aceleaşi crime pe carĭ voĭ le imputaţi acestor sânte persóne. Imperatul avea o concubină pre care o iubia cu patima cea maĭ violentă. Apostolul, castigându pre acésta nefericita la credinţa Evangelieĭ, o sfatui în acelaşi timpŭ de a rumpe aceste legaturi nelegitime. Atuncĭ Neron dete cu abondenţa, lui Paul, aceste nume de amagitorŭ, de coruptorŭ şi altele carĭ esu astadĭ din gurele vóstre puse maĭ ântêiu în lanţurĭ ; pre urma, neputêndŭ obţine de la elŭ ca sa înceteḑe de a sprijini cu sfaturele séle pre tênera creştină, il dete morţiĭ. Ênsa vĕ intrebŭ ce rĕŭ a resultatŭ de aci pentru victimă ? Ce folosu a căpĕtatŭ de aci persecutatorul ? Nu este adevĕratŭ că acésta mórte a datu luĭ Paul cea maĭ frumósa stralucire, în vreme ce Neron, autorul acesteĭ sentinţe, a fostŭ pentru acésta acoperitu cu necinste ? Paul este unŭ ângerŭ a căruĭ gloriă totŭ pamêntul, căcĭ nu vorbescŭ de câtu de ceea-ce avem supt ochĭ, a căruĭ gloria, ḑicŭ, totu pamêntul o cântă. Neron, din contră, este pentru toţĭ ómeniĭ unŭ simbol şi unu monstru de barbariă.

4. Câtŭ despre partea lor în viéţa viitóre, interesul credincioşilor cere ca sa ḑicu despre dênsa câte-va cuvinte, fără a mĕ uita la necredinţa vóstră. Şi cu tóte acestea lucrurile ce vedeţ icu ochiĭ voştri ar trebui sa vĕ facă vrednice de credinţă pre acelea ce nu le vedeţĭ. Puţinu îngrijindu-ne, de cum ar fi dispoziţiunile vóstre în privinţa acestuĭ subiectu, noi vom vorbi d'a dreptul şi fara vĕlurĭ. Decĭ, écă sórta şi a unuia şi a altuia : în vreme ce miserabilul Neron, posomorâtŭ, uritŭ, înconjuratŭ de ruşine şi de întunerecŭ, va fi condusŭ cu capul plecatu, acolo unde vermele nu móre nicĭ-o-dată, unde flacăra nu se stinge nicĭ-o-data, fericitul Paul va apare în picióre lêngă tronul suveranuluĭ universuluĭ, cu ţinuta asigurată, luându'ţĭ ochiĭ de strălucire, îmbrăcatŭ cu o glorie care nu rémâne întru nimica maĭ pre josŭ de gloria ângerilor şi a archanghelilor, în fine, împodobitu cu o corónă

demnă de unu barbatŭ care a consacratŭ corpul şi totu sufletul seu implinireĭ planurilor lui Dumnedeu. Astu-felŭ este, intr'adevĕru, secretul vieţeĭ viĭtóre: o măréţa recompensa aştépta pre ceĭ ce vor fi facutŭ binele pre păméntu, recompensa cu atâtŭ maĭ frumósă, cu atâtŭ maĭ abundenta câtŭ eĭ se voru fi expusŭ la maĭ multe pericule, cu câtu vom fi patimitŭ maĭ multa desonóre. Atunci chiarŭ cândŭ faptele bune ar fi aceleaşi, este destul ca acestea să fi fostu implinite fără obstacule, şi acelea cu dificultate, pentru ca să fia neegalitate în onorurile şi cununile, ce le suntŭ reservate. Intr'o expediţiune resboinică, se va încununa fără îndoinţă soldatul care a facutŭ unŭ trofeu din armele inimicilor sĕĭ invinşi; déră cununa sea va fi maĭ gloriósa décă elŭ póte areta ranele ce l'a costatu triumful sĕu.

Déră pentru ce se vorbimu de recompensele acordate celor viĭ, cândŭ Grecia întrégă celebrédă ca pre protectorĭ şi salvatorĭ, pre nesce ómenĭ carĭ n'aŭ făcutŭ patrieĭ lor altŭ serviciu de câtu că au cădutu cu viteziă pre câmpul de bătaiă? Nu cum-va risetele şi plăcerile carĭ absorbŭ viéţa vóstră v'aŭ furatŭ şi cunoscinţa acestoru fapte? Décă nisce idolatri, décă nisce ómeni a căroru ânimă era cu totul coruptă, aŭ întrevedutu, cu tóte acestea, acestŭ adeveru, şi aŭ hotărâtŭ cele maĭ mari onoruri cetăţenilor al căroru titlu unicu era că aŭ muritŭ pentru patriă, ce nu va face Christos în favórea vitejilor seĭ servitorĭ, elŭ care, în tóte locurile şi pretutindenea, nu încetédă de a 'ĭ îndestula în mijlocul încercărilor lor, de dărnicie, şi care întrece devotamentul lor prin liberalitatea sea. Persecuţiunile, relele tratamente, captivitatea, mórtea violentă, nu suntŭ singurele titluri carĭ dau dreptŭ la dărnicia sa; elŭ a promisŭ ânca de a recompensa într'unu chipŭ măreţu vorbele injuriόse şi insultatóre suferite pentru dragostea sa. „Fericiţĭ veţĭ fi, le dicea elŭ intr'o di, cândŭ ómeniĭ vĕ vor urâ, ve vor goni, vĕ vor ocară şi vor lepăda numele vostru ca unu râŭ, din causa Fiuluĭ omuluĭ. Bucuraţi-vĕ intru acea di şi saltaţi, căcĭ plata vóstra multa este în cerurĭ.“ Luc. VI, 22, 23. Prin urmare, de îndata ce

injuriele și relele tratări contribuescu a face maĭ frumósa recompensa credincioșilor carĭ le pătimescŭ, a 'ĭ sustrage de la aceste rele tratarĭ și de la injurĭĭ, vrea sa dica a lua in aperare maĭ multu interesele atacatorilor de câtu pre ale acelora carĭ le suferu. Dintr'acésta resulta chiar o paguba pentru acestŭ din urmă; caci eĭ suntu lipsițĭ și de meritele ce și-ar fi câștigatŭ, și de veselia, și de bucuria de carĭ s'ar fi imbĕtatŭ. Dreptŭ aceea déca am avea in vedere numaĭ folosul sânților, ar fi fostu de preferitu ca să padimŭ tăcerea și sa lăsămŭ sa urmede aceste persecuțiunĭ carĭ, mărindŭ siguranța lor le ar procura numeróse și prețióse tesaure. Déra noĭ suntemu membre unii altora, și in acésta calitate nu putemu, cu tóte ca victimele nu implora nicĭ-o favóre, să nu gândimŭ la ceĭ d'ântêiŭ și sa ne socotim pre ceĭ din urma. Vor remĕne pentru aceia multe alte ocasiunĭ de a 'șĭ exercita virtutea lor, déră, pentru acestia, singura speranță de mântuire ce le remâne, este de a renunța la acéstă luptă ne egăuita.

Să lăsămŭ déra la o parte ceea-ce privesce pre persecutațĭ, și să nu ne ocupam de câtŭ de persecutatorĭ : plecațĭ, el voiŭ dice, vĕ rogŭ și vĕ conjuru, o urechia bine-voitóre la sfaturile nóstre. Nu întórcețĭ sabia contra vóstra ênși-ve ; nu ve maĭ împotrivițĭ boldului care ve apasă ; bagațĭ de sémă, ca nu pre cândŭ credețĭ ca persecutațĭ ómenĭ, sa mâlnițĭ pre Duhul Sântŭ al luĭ Dumnedeŭ. Da, voi vețĭ aproba aceste sentimente, déca nu astă-dĭ, cel puțin mai târdiu : am despre acésta o profundă convicțiune. Déra dorescŭ ca sa vĕ dațĭ din acestŭ momentŭ lângă parerea nóstră, pentru ca să nu fiă prea târdiu cându vețĭ voi sa facețĭ acésta maĭ cu trecere de vreme. In timpul vieţeĭ séle, bogatul din Evangeliă nu vedea in avertismentele legeĭ și ale profeților de câtŭ visurĭ și fabule. Dupa ce parasi viéța, elŭ simți atâtŭ de viŭ ințelepciunea doctrineĭ lor in câtŭ, în imposibilitatea de a maĭ trage ênsușĭ vre unŭ folosŭ dintr'ênsele, rugă pre patriarchul ca să trămita pre pamêntŭ unu locuitorŭ din infernŭ spre a recomanda celor viĭ acestŭ adevĕru : fara îndoiala elu se temea ca sa nu urmede și eĭ aceeașĭ cale, și ca

după ce au despreţuitŭ dumnedeescele Scripturi, să nu recunóscă cu admiraţiune înţelepciunea lor, cândŭ acésta admiraţiune le ar deveni nefolositóre. Şi cu tóte acestea acestŭ nefericitŭ nu făcuse nimica din cele ce faceţi voi în mijlocul nostru. Déca refusa de a da lui Lazar bunurile sale, elu nu impedica pre cei cari voiaŭ să 'lu ajute, nu 'i persecuta, precum faceţi voi acuma. Ast-felu voi il intreceţi cu crudimea: ilu intreceţi încă şi intr'unu altu chipu. după cum exista o deosebire însemnată intre unu omu care nu face binele, şi între acela care împedica pre cei ce aru voi să 'lŭ facă; de asemenea exista o deosebire totu aşa de însemnată între acela care refusa unui nenorocitŭ pânea corpului, şi între acela care împedica pre persónele generóse cari aru dori s'astêmpere fómea ardĕtóre de dreptate ce încérca unele suflete. Ast-felu, voi mergeţi mai departe de câtŭ acestŭ bogatŭ barbarŭ în două moduri, atâtu întru aceea ca nu permiteţi aprópelui să vină intr'ajutoru acestor necesităţi spirituali, câtu şi intr'aceea ca spectacolul periculelor in cari cadŭ sufletele nu capătă din partea vóstra de câtu demonstrari neomenóse. Aşa au fostu odinióra purtarea Iudeilor cândŭ impedicaŭ pre apostolî de a anunţa ómenilor cuvêntul mântuireĭ. Ce ḑicu? purtarea lor era maĭ puţinu vinovata de câtŭ a vóstra. Déca eĭ se purtau astu-felu, acésta o faceŭ spre a 'şi implini rolul lor de inimici aĭ luĭ Christos, rolŭ cu care se făliau forte multŭ. Déra voĭ, îmbrăcaţî cu semnul amiciţiei, voĭ vĕ purtaţî ca ceĭ maĭ mari inamici aĭ seĭ. Pentru ca încărcara pre uceniciĭ dumnedeesculuĭ învĕţatoru de rele tratari, de injuriĭ şi de ocărî; pentru ca 'i acusară ca înşéla poporul prin mijlocul vrăjirilor, eĭ fura lasaţî prada unei résbunarĭ pre lânga care remânu veştede tóte cele-l'alte nenorocirĭ. Niciĭ o naţiune n'a suferitŭ şi nu va suferi ceea-ce suferira eĭ. Cel ce ne încredinţédă despre acésta este o autoritate competente, este Christos ênsuşi care ne-o atesta prin aceste cuvinte: „Vor fi atunci necasuri atâtu de mari, cum nu aŭ fostŭ nicĭ-o-data de la începutul lumei şi nici va fi vre-odinióră asemenea“ Math. XXIV, 21. A expune tabloul tuturorŭ acelorŭ calamitaţî, subiectul nu ne permite.

totuși nu ne putemŭ impotrivi dorinței de a semnale aci óre-carĭ intêmplărĭ maĭ insemnate. Aicĭ, nu voiŭ vorbi de la mine-ênsumi ; voiu imprumuta narațiunea unuĭ Iudeŭ, istoricu exact alŭ ruineĭ poporuluĭ sĕŭ ; care după ce aŭ istorisitŭ arderea templuluĭ din Ierusalem și o mulțime de alte nefericirĭ neau-ḑite, elŭ urméḑă in acești termenĭ :

Acte de donație

Prea Sânțitul Episcopŭ al Rômnicului și Noului Severin, cu adresele No. 643 și 745 ne trimite spre publicare următórele doue copii-acte de donațiune, pe care ne și grăbim a le publica.

Prea Sânția Sa exprima cele maĭ vii mulțumiri atâtŭ Dómneĭ Zamfira Thoma Calotescu, din comuna Cepariĭ, județul Romanațĭ, care a donatŭ bisericĕĭ cu chramul Sânta Treime, din citata comuna, 17 pogóne pămêntŭ și o vie, precum și domnilor locuitorĭ și proprietarĭ mici din comuna Silistenii, plasa Ocolul, județul Mehedințĭ, carĭ deasemenea aŭ datŭ 17 pogóne pămêntŭ pentru întreținerea clerului de la Biserica cu chramul Sânțiĭ Voevodĭ din comuna amintită.

In adevĕrŭ, fapta este fórte laudabile, și merita a fi imitată de toțĭ creștinii Românĭ. Donatorii imitéza pe străbuniĭ noștri renumiți care tóte le faceaŭ cu credința și speranța în Dumnedeu, pentru care purtaŭ și unŭ mare interesŭ și aveaŭ o mare îngrijire de Sântele biserici și de servitoriĭ altarului. Clerul nicĭ-o-dată nu va putea fi la înalțimea misiunei luĭ dacă creștiniĭ nu 'ĭ vor înlesni mijlócele necesare, precum pentru cultură așa și pentru întreținere. Lauda dar și iar laudă, se cuvine acestor donatori și donatóre care aŭ luatŭ iniciativa unor asemenea fapte creștinescĭ și în timpul nostru.

COPIE

Dupe actul de donie facută de Dómna Zamfira Thoma Calotescu, din comuna Cepari.

Sub-semnata vĕduvă, din comuna Cepari, fiindu impovarata de batrânețe și in lipsa de moștenitorĭ, daruescu, din propria mea voința, Bisericeĭ cu patronagiul Sânta Treime, din comuna Cepari, in modu definitivŭ și irevocabil, averea mea imobilă josu notata:

I. Șépte-spre-ḑece pogóne pamênt, lucrativŭ și nelucrativu, ce am in hotarul Cepari, și care se invecinește spre răsaritu cu moștenitoriĭ numițĭ aĭ Guțuluĭ, la apusŭ cu via luĭ Dimitrie Badea Grosa, la médă-ḑi cu moșteni Marus I. Săvulescu, și la miadă-nópte cu Iaon G. Cocoșu, și N. Stana.

II. Una vie in délul din dosul Ursóia in întindere de ḑece rêndurĭ lațimea și lungimea din drumul déluluĭ, spre răsăritŭ până in scursura văeĭ numită Ursóia.

Aceste imobile le estimezŭ la suma de șépte sute Leĭ (No. 700).

Donațiunea de fața 'șĭ va avea efectele sêle de la data presentuluĭ actŭ, de cându va și intra în stăpânirea Bisericeĭ.

De venitu se va folosi preoțiĭ acesteĭ Bisericĭ, carĭ vor servi dupe timpurĭ, fiindŭ datorĭ a intreține și Biserica cu unt-delemnu, lumînărĭ și alte necesariĭ, precum și a pomeni pre soțul meu decedatŭ, pre mine și totŭ némul nostru, fara a se putea amesteca comuna saŭ statul la acestŭ venitŭ; — Și spre a'șĭ avea valórea legală am investitŭ actul cu formele legale.

Facutu în Caracal aḑi douĕ-spre-ḑece Maiŭ 1882.

Semnațĭ : *Zamfira Thoma Calotescu*

Acceptŭ donațiunea de fața.

Epitropu și Preotu, *I. Smedescu*

Președintele Trib. Romanațĭ.

Se va rĕspunde la Casieria generala locală, taxa de inre-

gistrare de lei două-deci și unul cuveniți Statului la suma din actu.

1882 Maiu 12. Semnați : Președinte, *M. Demitrescu.*
P. Grefier, *N. Dimitrescu.*

Casieria generala Romanați No. 677.

Conform art. 34, al. II, din legea timbrului, s'a incasatu lei doua-deci și unul, taxa de inregistrare cuvenita la suma de lei șépte-sute, și s'a emisŭ recipisa No. 677, din doue-spre-dece Maiŭ 1882.

Semnatŭ : Casier general, *G. Ndin*

Tribunalul Districtului Romanați No. 3755

1882, Maiŭ 12.

Astadi s'a presentatŭ, naintea Tribunalului, Zamfira Thoma Calotescu cu Preotul I. Smedescu, epitropul Bisericei cu patronagiul St. Treime, din comuna Cepari, ambiĭ in persóna in prezența și audul cărora dându-se lectura actului de donație, numițiĭ aŭ mărturisitŭ și oral ca conținutul seu este expresiunea liberei lor voințe, adaogândŭ donatórea ca carte nu știe.

TRIBUNALUL

In Conformitatea art. 1171, C. C. declara autentic acestu actŭ, fiindŭ plătită și taxa de inregistrare.

Semnațĭ : *M. Demetrescu*
N. Stelicescu
(L. S). P. Grefier, *N. Demetrescu*

Grefa Tribunalul Romanați.

Se atestă că acestu actŭ s'a transcrisŭ in registrul respectivŭ, la No. 246, vol. II, astadi la 12 Maiu 1882, și s'a liberatŭ in primirea Preotului I. Smedescu, Conform cererei donatórei.

(L. S). Semnatŭ : P. Grefier, *N. Demetrescu*

COPIA

Dupe actul de donațiune al locuitorilor comuneĭ Sălișteni, plasa Ocoluluĭ, Județul Mehedinți

Sub-Semnații locuitorĭ și proprietarĭ micĭ, din comuna Salisteni, plasa Ocolului, județul Mehedinți, vĕdĕndu ca Biserica acestei comune cu hramul St. Voevodĭ; încă de maĭ multŭ timpŭ se află vacantă de preotŭ, din caudă ca nu are pogónele legiuite de pamêntu; și ca sa ne putemu face preotŭ dăm de danie, menționateĭ Bisericĭ, pentru totu-d'a-una șépte-spre-dece (17) pogóne pămêntu din proprietățile nóstre, dupe cum urmédă la numele fie căruia, care pogóne costa suma de treĭ-sute patru decĭ (340) leĭ. Și ca să fie valabil acestŭ actŭ, l'am legalidatu de primaria respectiva, precum și de Onor. Trib. local, trecêndu-se în registre. Ceĭ ce am știutu carte l'am sub-scrisu cu mânele nóstre, iar ceĭ ce nu am știutu ne-am sub-scrisu prin scriitorŭ.

1882 Aprilie 10.

Semnațiĭ:

Marița Măldărescu, am datŭ optu pogone pămêntu în curéua numită Mestécănu, din hotarul Sălisteni.

G. Măldărescu, consimțu la donațiunea de sus facută de consórta mea Marița.

I. Aldescu, am datu unu pogonu pămêntŭ împrejurul Bisericeĭ.

Ghiță Popescu, doue pogóne în hotarul din Virovia.

Ioan Popescu, unu pogonu lângă Biserică.

P. I. Selistenu, unŭ pogonu în Virovia.

Petre Danețu, în hotarul Viroviei, unu pogonu.

Ioan Dumitrescu, uă jumetare pogonu în Virovia.

Costa Zaharia, unu pogonu în dosul Mare.

Ioan G. Fota, o jumetate pogonu în dosul Mare.

Constantin Belcinyă, uă jumetate pogonu în Valea-Perilor.

Constantin Dănețu, uă jumetate pogonu în Seliștea.

G. Dumitrescu, uă jumetate pogonŭ în Virovia.

ROMÂNIA

Primaria comuneĭ Seliștea.

Semnaturile din fața acestui actu, fiindŭ ale celor iscalițĭ,

se atestă și de Primarie, dupa cererea ce se face prin supl. reg. la No. 86.

Semnatu : Primaru. *P. I. Seliștéanu.*

(L. S). Anul 1882, Aprilie 10, No. 94.

Casieria Mehedinți.

S'a perceputu taxa de 3 la suta in suma. de lei dece bani douĕ-deci cu recipisa No. 256, conformu art. din legea timbrului.

Semnatŭ : Casier *C. Cristescu.*

(L. S). Anul 1882, Aprilie 16.

Tribunalul Județului Mehedinți. Secția I-ia.

No. 418, audiența din 21 Aprilie, 1882.

Inaintea Trib. s'a presentatu astadi, donatorii Marița Maldarescu, G. Maldărescu, Petre Danețu, Ioan G. Fota, Constantin Danețu, Constantin Belcinga, Ioan Popescu, Ioan I. Dumitrescu, P. I. Seliștéanu, Costa Zaharia, Ghița Popescu, Gheorghe Dimitrescu, și Ioan Aldescu, toți in persóna, in presență li s'a datŭ lectură, din cuvêntu in cuvêntu, acestu actŭ de donațiune, depusu cu suplica inregistrata la No. 3811, și numiții l'a susținutu in totul declarândŭ ca este al lor, facutu din libera voință, și sub-scrisu de dênșii, au cerutu a se autenteficia de Tribunal.

TRIBUNALUL

Avêndŭ în vedere declarațiunile parților :

Avêndŭ in vedere că actul este formatu pe timbru legal de dece leĭ, și taxa de inregistrare s'a perceputu de domnu Casier general, cu recipisa No. 256 din 1882, in suma de lei dece banĭ douĕ-deceĭ la suta, cuvenita Statului.

Avêndu in vedere și dispozițiunile art. 1171. C. Civil.

Da autenticitatea legala acestuĭ actu de donațiune.

Semnatu : Președinte, *Târnoveanu Alexandrescu.*

(L. S). No. 189, R. Tre. 30 A. V.

Grefa Tribunaluluĭ Mehedinți, Secția I-ia.

Acestŭ actu de donațiune s'a trecutŭ în registrul de transcripțiune, sub No. 189 din 1882, fila 104, litera A, B, D, F, M, P, S și Z.

Asta-dĭ 30 Aprilie 1882, pentru care se atestă.

Semnatu : p. Grefierŭ *I. Vulcănescu*

ANUL VI. BUCURESCI, IULIE 1882 No. 7.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALU PERIODICU ECLESIASTICU

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuvêntul"
II. Tim. IV. 2.

CAROL I,

Prin graţia luĭ Dumnedeŭ şi voinţa naţionala, Rege al Românieĭ.

La toţĭ de facia şi viitorĭ, sanatate.

Asupra raportuluĭ ministruluĭ nostru secretarŭ de Statŭ la departamentul cultelor şi instrucţiuneĭ publice, sub No. 10,452;

Vedêndu votul, datŭ de Sântul Sinodu al Sânteĭ Bisericĭ autocefale ortodoxe române, în şedinţa sa de la 12 Iunie 1881;

Vedêndŭ jurnalul consiliuluĭ nostru de miniştri, încheiatu în şedinţa de la 25 Iulie 1881;

In virtutea art. 15 din legea pentru alegerea Metropoliţilor şi Episcopilor eparchioţĭ cum şi a constituireĭ Sântuluĭ Sinodu,

Am sancţionatŭ şi sancţionămu ce urméza:

REGULAMENTŬ

pentru relaţiunile bisericescĭ ale cleruluĭ ortodoxŭ românŭ, cu crestiniĭ eterodoxĭ saŭ de altŭ ritŭ şi cu necrediacioşiĭ, cariĭ trăescu în Regatul Românieĭ.

1. Cândŭ unŭ crestinŭ eterodoxŭ doresce a deveni fiu spiritual al Bisericeĭ ortodoxe, unirea luĭ cu Biserica se face

numai prin catichisare în punctele dogmatice deosebitóre și prin Mir-ungere, precedându autorisarea Episcopuluĭ eparchiotŭ, conform art. 22, cap. II. din regulamentul pentru disciplina bisericéscă.

Actul unireĭ cu Biserica ortodoxă se va constata prin unu certificatŭ episcopalu, datŭ la mâna celui unitŭ cu Biserica nóstra.

II. Creștiniĭ eterodoxĭ, sau de altu ritu, suntu admiși a participa la rugaciunile Bisericeĭ ortodoxe, ca și ortodoxiĭ. De asemenea preoțiĭ ortodoxĭ, când vor fi invitațĭ, vor face prin casele lor rugăciunĭ de acele obicĭnuite a se săvêrși prin casele ortodoxilor.

III. Când crestiniĭ eterodoxĭ, sau de altu ritŭ, bărbațŭ și femee, vor cere la Biserica ortodoxă a se bine-cuvênta căsătoriile lor civile, prin cununia bisericéscă dupĕ ritul ortodoxŭ, preoțiĭ ortodoxĭ vor satisface acéstă dorință a lor, vor cere însă obligațiĭ înscrise de la dênșiĭ, că copiiĭ, ce se vor nasce din acéstă căsătorie, bine-cuvêntată de Biserica ortodoxă, vor deveni prin Botezŭ, membriĭ și fiĭ aĭ Bisericeĭ ortodoxe. De asemenea, când părințiĭ eterodoxĭ, din vre-o causă lor cunoscută, ar cere, ca copiiĭ lor să fie botezațĭ dupe ritul ortodoxŭ, preoțiĭ vor satisface acéstă dorință a lor, cu aceiașĭ obligațiune însă, ca copiiĭ ceĭ botezațĭ în ritul ortodoxŭ, să fie educațĭ în religiunea ortodoxă.

IV. Căsătoriile mixte, între persóne ortodoxe cu persónele eterodoxe sau de altu ritu crestinescu, se bine-cuvênteză de Biserica ortodoxă, păzindu-se usul de până acum, ca copiiĭ, ce se vor nasce din aceste căsătoriĭ, să devină membri aĭ Bisericeĭ ortodoxe.

V. Când crestiniĭ eterodoxĭ saŭ de altŭ ritŭ, la casŭ de bólă, ar cere ajutorul spiritualŭ al Bisericeĭ ortodoxe, precum: rugăciunĭ și consolațiunĭ sufletescĭ, preoțiĭ ortodoxĭ să nu le refuse asemenea ajutorŭ duhovnicescŭ.

VI. Când vre unu crestinŭ eterodoxu, saŭ de altŭ ritu, ar aduce vre-unŭ prinosu la Biserică, dupĕ esemplul ortodoxilor, prinosul luĭ să fie primitŭ.

VII. Când vre unu crestinŭ eterodoxŭ, sau de altŭ ritŭ,

în lipsă de preotu al cofesiunei și ritului séŭ, ar cere sa fie inmormântată de preotul ortodoxu și dupe ritul ortodoxu, să i se facă, în casa unde este repausatul, sau în casa cimitirului, rânduiala panachideĭ, (parastasuluĭ), apoi sa se transporte și să se depună în mormântŭ cu rânduiala cu care se ingrópă și ortodoxiĭ.

VIII. Când vre unŭ crestinu eterodoxu, saŭ de altu ritu, ar repausa, și casniciĭ luĭ, din iubire și stimă pentru memoria luĭ, ar cere, ca la bisericile ortodoxe să se tragă clopotele, sa nu li se refuse cererea acésta, ci, maĭ vârtos, să se respecte sentimentul lor de iubire către cel repausatŭ și consideraṭia lor către Biserica ortodoxă.

IX. Preoṭiĭ ortodoxĭ suntŭ datorĭ a se purta cu politeṭa și simpatie către creștiniĭ eterodoxĭ, sau de alte riturĭ: a nu insulta nicĭ a deride usuanṭele lor religióse.

X. Necredincioșiĭ în Iisus Christos nu aŭ dreptul a pretinde de la Biserica ortodoxă nicĭ unŭ serviciu religiosŭ, atât în viaṭă, câtu și după mórte. Inmormântarea lor la casu de nevoe, se va face fără nicĭ o participare a Bisariceĭ ortodoxe, ci numaĭ prin disposiṭiunĭ ale autoritaṭilor comunale, fara a se pretinde asistenṭa, saŭ participarea vre-unui preotu ortodoxŭ.

XI. Când o persónă necrestină ar voi a intra în căsătorie cu o persónă crestină ortodoxă, Biserica, urmându usul de până acum, numaĭ atuncĭ va celebra cununia lor, când persóna necrestină se va fi convertitŭ maĭ intâiu la crestinismu și se va fi botezatŭ în Biserica ortodoxă.

Acestŭ regulamentŭ s'a votat în ședinṭa din 12 Iunie 1881.

Președintele St. Sinodu Metropolitu Primatu al Românieĭ, *Calinic*.
Membriĭ : *Iosif*, Metropolitul Moldoveĭ.
Melchisedec, Episcopul Romanuluĭ.
Calinic, Episcopul Hușuluĭ.
Iosif, Episcopul Rômniculuĭ.
Ghenadie II, Episcopul Argeșuluĭ.
Calist Stratonichias, Valerian Rômnicenu, Inocent M. Ploeștenu, Ieremia Galaṭenu, Silvestru B. Piteștenu, Calistrat Berladenu, Archiereĭ.

(L. S. St. Sinodŭ).

Acestŭ regulamentŭ s'a cercetatŭ și aprobatŭ în ședința consiliului miniștrilor de Sâmbătă 25 Iulie 1881.

(L. S. C. M.).

Ministrul nostru secretarŭ de Statŭ la departamentul cultelor și instrucțiuneĭ publice este însărcinatŭ cu aducerea la îndeplinire a acestui decretŭ.

Datŭ in Sinaia, la 27 August 1881.

CAROL

Ministrul secretarŭ de Statŭ la departamentul cultelor și instrucțiuneĭ publice,

V. A. Urechiă.

No. 2,161

Misteriul Eucharistieĭ

Legătura cu misteriul Botezuluĭ și al Mir-ungereĭ. Ideia despre misteriul Eucharistieĭ, superioritatea și diferitele numirĭ. Făgăduința și însușĭ instituirea misteriuluĭ Eucharistieĭ.

Prin misteriul Botezuluĭ noĭ intrămŭ în împerăția charică a luĭ Christos curațĭ, îndreptațĭ și renăscuțĭ în viața spirituală. In misteriul Mir-ungereĭ primimŭ înșine puterile charice, necesare pentru întărirea și creșterea nóstră în viața spirituală. In fine, în misteriul Eucharistieĭ, pentru acelașĭ scopŭ înaltŭ, ne învrednicimŭ a mânca chrana și bĕutura cea mântuitóre — care este *precuratul corpŭ și sânge* al Mântuitoruluĭ Iisus Christos și sinceralminte ne unimŭ cu însușĭ *isvorul viețeĭ* (Ps. XXV, 10). Pentru acésta Biserica orthodoxă încă din anticitate are datina ca imediatŭ după Botezŭ și Mir-ungere să predea noilor seĭ fiĭ spirituală și misteriul Eucharistieĭ [1], pentru ca ast-fel la însășĭ intrarea lor în împerăția charică să le comunice în tótă deplinătatea darurile charice, necesare pentru noua viață, neîncetândŭ. pe lĕngă acestea, și în totŭ timpul următorŭ de a

[1] Const. Apost. VIII, c. 12; Dionis. Areop. Ierarch. celles. Cap. VII, § XI; Ghenad. De dogmat. eccles. cap. 52: Si paruuli sunt vel hebetes, qui doctrinam non capiant, respondeant pro illis, qui eosoffe-runt, juxta morem baptizandi, et sic manus impositione et chrismate communiti, *eucharistiæ mysteriis admitantur.*

chema pre credincioşĭ spre primirea acestuĭ misteriŭ mântuitorŭ.

Eucharistia este unu misteriŭ în care creştinul, sub chipul pâneĭ şi al vinuluĭ, să cuminică cu adevĕratul corpŭ şi sânge al Mântuitoruluĭ. Acestŭ misteriŭ, dupre cum se vede şi din Confesiunea orthodoxa (part. I, resp. la întreb. 106) covêrşiasce pe tóte cele-l'alte misteriĭ. Şi anume el covêrşasce :

1) Prin abondenţa misteriosităţeĭ şi a nepătrundereĭ, séŭ nepriceepereĭ. In cele-l-alte misteriĭ este cu totul neînţelesu aceea, că sub sciutele chipurĭ vedute lucréză nevedutŭ asupra omuluĭ charul luĭ Dumnedeŭ; iar însăşi materia misteriilor, d. e. în Botezŭ apa, în Mir-ungere Sântul Mirŭ, rĕmânŭ neschimbate. Aicĭ din contră, să schimbă şi însaşĭ materia misteriuluĭ: pânea şi vinul, care păstrându-şĭ numaĭ forma, să preface în modŭ miraculosŭ în adevĕratul corpŭ şi sânge al Domnuluĭ nostru, şi după aceea, primitŭ fiindŭ deja de credincioşĭ, produce în eĭ în modŭ nevedutu lucrările charice.

2) Covêrşiasce prin prea marea dragoste a Domnuluĭ către noi şi prin extraordinara mărime a daruluĭ, ce ni se dá în acestŭ misteriŭ. In cele-l-alte misteriĭ darul comunică celor, ce credŭ în elŭ, cutare séŭ cutare darurĭ particulare ale charuluĭ mântuitorŭ, conformŭ cu materia fie-căruĭ misteriŭ, — darurĭ, pe care elŭ le-a câştigatŭ pentru ómenĭ prin mórtea sa cea de cruce. Iar aicĭ El propune spre mâncare credincioşilor însuşĭ pe sine — propriul seŭ corpŭ şi sânge, şi aceĭ ce credŭ, unindu-se aicĭ nemijlocitŭ cu Domnul şi Mântuitorul lor, se unescŭ totŭ astŭ-felŭ şi cu însuşĭ isvorul celŭ mântuitorŭ al charuluĭ.

3) In fine covêrşiasce cu aceea, ca tóte cele-l-alte misteriĭ suntŭ numaĭ misteriĭ, care lucra cu efectu asupra omuluĭ; iar eucharistia este nu numaĭ cea maĭ neînţelésă séŭ nepatrunsă şi cea maĭ mântuitóre din misteriĭ, ci tot-o-dată şi jertfa luĭ Dumnedeŭ, — sacrificiŭ, care se aduce pentru toţi ceĭ viĭ şi ceĭ morţĭ şi îl face înduratu catre eĭ (Conf. orth. part. I, resp. la întreb. 107; Epist, patriarch. de Răsăritŭ despre cred. orth. art. 17).

Misteriul Eucharisticĭ din anticitate s'a numitŭ şi se numesce cu diferite numiri; şi anume: a) *Eucharistie* (εὐχαριστία), adică mulţemire; pentru că la instituirea acestuĭ misteriŭ, Domnul, luândŭ pânea şi mulţemind (Εὐχαριστήσας), a frântŭ (1 Cor. XI, 24), şi dupá aceea luândŭ pacharul, deasemenea mulţemindu séu lăudândŭ (εὐχαριστήσας), a datŭ discipulilor seĭ (Math. XXVI, 27); b) *Cina Domnéscă* (1 Cor. X, 17—21), misteriósă şi divină (1), pentru că a instituit'o dupa misteriósa cină a sa cu discipuliĭ seĭ; b) *Masă Domnéscă* (1 Cor. XI, 20) a luĭ Christos, sânta şi misteriósă (2), pentru că propune de mâncare mântuitóre corpulŭ şi sângele Domnuluĭ Iisus; d) *Misteriul altaruluĭ* (3), pentru că se săvêrşesce în altaru pe Sânta masă; e) *Pânea Domnului*, divina, cerésca, spre esistenţă (4), de asemenea pacharu înfricoşatu, pacharŭ misteriosŭ (5); dupa materia ce se întrebuin-

(1) Δεῖπνον κυριακόν. Chrisostom. în corinth. homil. XXVII; Μυστικὸν καὶ θεῖον Hipolit în Rov. IX, 1.

(2) Τράπεζα δεσποτική. Teodorit în I Corinth. XI. 20; — τοῦ Χριστοῦ — Evsev. Demonst. Evang. 1. 10; — μυστική: Hipolit în prov. IX, 2; — ἱερά, Chrisostom. De David şi Saul Homil. III, v. 1.

(3) Sacramentum altaris, Augustin De civ. Dei X. 6.

(4) Ἄρτος κυριακός, Teofil. Epist. Paschal. 1; — Τοῦ Θεοῦ. Ignat. Epist. 5; — ἐπουράνιος. Kiril. Ierusal. în catihis inducetore în misterii V. 15; — ἐπιούσιος. Kiril Ierusal. Catihis. inducetore în misterii. V. 15.

(5) Sacramentum calicis. Kiprian Epis. XLIII ad Caecil. de lapsis; Chrisostom în Ioan LXXXV, v. 3.

ţéză în acestŭ misteriŭ; f) *Pacharul bine-cuvêntătoru* (I. Cor. X. 15); dupa forma sântireı sântelor darurī (1); g) *Corpul luĭ Christos, Domnescŭ, Mântuitor, Sântŭ* (2) *şi sângele luĭ Christos*, cinstitŭ (3), pentru că sub forma pâneĭ şi a vinuluı ni se predá adevĕratul corpu şi sânge al luĭ Christos; h) *împărtaşire, comunicare*, (4), pentru că comunicându-ne cu acestŭ misteriŭ. noĭ cu toţiı ne facemu una cu Domnul Iisus şi între sine; i) *Pacharul vieţei*, al mântuireĭ (5), dupa lucrările charice în noĭ; j) *misteriŭ*, misteriŭ sântŭ. divinŭ, înfricoşatŭ. cerescŭ, (6) după însuşı substanţa şi abundenţa nepătrundereĭ luĭ pentru noĭ; k) *Sacrificiŭ* sântŭ, misterios. (7), pentru că într'adeveru servesce de sacrificiŭ îndurătorŭ luĭ Dumnedeu. şi altele de asemenea....

Voindŭ a pregăti pe ómenĭ, spre primirea unuı aşa de mare şi înfricoşatŭ misteriŭ. ca Eucharistia. Mântuitorul Christos âncă cu multu timpŭ înainte de instituirea luĭ a bine-voitŭ a 'l făgădui în modŭ solemnelŭ; a 'ı arăta esenţa, puterea, şi necesitatea; iar după aceia, cândŭ a venitu timpul, a şi instituitu în adeverŭ acestŭ misteriŭ mântuitoriŭ. Istoria des-

(1) Ποτήριον τῆς εὐλογίας. Basiliu cel mare D. St. Spirit C. XXVII.
(2) Σῶμα Χριστοῦ, Kiril Ierusal. catihis. V, 22; — κυριακόν. Const. Apost. 11, 57; — σωτήριον, Evsev. în Ist. XXV, 7; — sanctum, Chiprian. Epist. X.
(3) Αἷμα Χριστοῦ. Const. Apost. VIII, 13; — τίμιον, Hipolit în proverb. IX, 1.
(4) Κοινωνία. Isid. Pelusiot, lib. I, epis. 228; Ioan Damaschin D. Credinţa orth. IV. 13.
(5) Ποτήριον ζωῆς, Const. Apost. VIII, 13; — σωτηρίου, Kiri. Ier. Catihis inducet. în mist. IV. 5.
(6) Μυστήρια. Hipolit de Charism. XIX; Chrisostom, de Virg. C. XXIV; ἅγια, Const. Apost. VIII, 14, 15; θεῖα, Teodorit în I Corinth. XI, 27, 30; — φρικτὰ Crisostom in Prod. Iud. Homil. 1. v. 1.
(7) Θυσία-ἁγία, μυστική. λογική, Evsev. Demonst. Evang. 1. c. 10; Teodorit. în Hebr. c. VIII etc.

pre făgăduința acestui misteriŭ o expune pe largŭ St. Ioan Teologul; iar istoria instituireĭ ne-o predau cei-l-alțĭ treĭ evangeliștĭ și St. Apostol Pavel.

1) Sântul Ioan înainte de tóte expune casul séŭ împrejurarea, cândŭ Domnul a bine-voitu a pronunța făgăduința despre misteriul corpuluĭ și al sângeluĭ séŭ. In una din dile fiindŭ la marea Tiberiadeĭ, El a făcutu o mare minune : adică, a săturatŭ cu 5 pânĭ și 2 peștı aprópe 5000 ómenĭ (Ión VI, 1-13). Ceĭ ce aŭ vedutu acéstă minune pêne întru atâta s'au extaziatu, în câtŭ și nevrêndŭ aŭ esclamatŭ : *Acesta este cu adevěratŭ profetul cel ce avea să vie în lume* (v. 14) și atrașı fiindŭ de falșele lor ideı despre împérăția pămêntéscă a Mesieĭ, aŭ voitŭ a 'l proclama de împératŭ al lor (v. 15). Dumnedeŭ omul, care a venitŭ pe pămêntu, *nu ca să 'ĭ servéscă, ci ca să servéscă* (Math. XX, 28), s'a retrasŭ imediatŭ pe unŭ munte, iar după acea nópte, unindu-se cu discipuliĭ seı, care pluteau cu corabia în Capernaum, într'unŭ modŭ miraculosu a trecutŭ cu eĭ de ceea parte a măreĭ Tiberiadeĭ (16—23). Iar poporul ce s'a nutritŭ în modŭ miraculosu de Iisus, căuta neîncetatŭ pe *făcĕtorul de minunĭ*, și de asemenea cu corabia i-a urmatŭ în Capernaum (23—25). Atuncĭ Domnul înțelegêndŭ că Iudeiĭ urméză luĭ, nu pentru că aŭ vedutu unu semnu deosebitŭ, ci pentru că *aŭ mâncatŭ din pâne și s'aŭ săturatŭ*, (26), a voitŭ a le întórce atențiunea de la chrana corporală la o altă maĭ înaltă și necorporală, și cu acéstă ocasiune a pronunțatŭ făgăduința dupre misteriul Euchariștieĭ.

Lucrațĭ nu pentru mâncarea cea peritóre, ci pentru mâncarea, care rĕmâne spre viață vecĭnică, care Fiul omuluĭ o va da vouă; că pre acesta Dumnedeu Tatal

a adeveri'o (—27); așa a începutŭ Iisus făgăduința sa despre acestŭ misteriŭ înaintea mulțimeĭ Iudeilor.

Dar cândŭ eĭ i-aŭ ḑisŭ : *Ce semnŭ facĭ tu, ca să vedemŭ și să credemŭ ție*, și i-aŭ amintitŭ despre aceea, cum Moisi, dreptŭ dovadă a misiuneĭ sele divine, le-a datŭ lor în pustie *pâne din ceriŭ*, séu mana (—30, 31); atuncĭ Iisus le-a respunsŭ : *Amin, amin ḑicu vóĭ, nu Moise a datŭ vóĭ pânea din ceriŭ, ci Tatăl meŭ dă vóĭ pânea cea adevĕrată* (—32), și la exclamarea lor : *Dómne pururea dă-ne noĭ acéstă pâne* (—34), âncă și cu maĭ mare limpeḑitate le-a exprimatŭ făgăduința despre Eucharistie, ḑicêndu : *Eŭ suntŭ pânea vieţeĭ, cela ce vine cătră mine nu va flămânḑi, și cela, ce crede întru mine, nu va înseta nicĭ odinióră* (—35).

In fine, cândŭ Iudeiĭ extasiațĭ fiindŭ prin aceste cuvinte aŭ începutŭ a cârti exprimându-se, cum póte el să ḑică : *Eŭ suntŭ pânea ceea ce s'a pogorâtŭ din ceriŭ*, și adăogaŭ. *au nu este acesta Iisus, Fiiul luĭ Iosif, pre al căruia tată și mumă noĭ îĭ științŭ? dar cum ḑice elŭ, că din ceriŭ m'am pogorîtŭ?* (—41 —42), — Iisus a mărturisitŭ : *Amin, amin grăescu vóĭ : cela ce crede întru mine are viață vecinică. Eŭ suntŭ pânea vieţeĭ. Părințiĭ vostri aŭ mâncatŭ pânea în pustie, și aŭ muritŭ. Acésta este pânea, care s'a pogorât din ceriŭ, ca să mănânce cine-va dintr'ênsa și să nu móră. Eŭ suntŭ pânea cea vie, care s'a pogorâtŭ din ceriŭ; de va mânca cine-va din pânea acésta, va fi viŭ în vecĭ; și pânea, care eŭ voiŭ da, corpul meŭ este, pe care Eŭ îl voiŭ da pentru viața lumeĭ* (47—51). Iudeiĭ din noŭ aŭ începutŭ a discuta între sine ḑicêndu : *cum póte acesta să-șĭ dea*

noi corpul sĕŭ să 'l mâncămŭ (—52)? și Iisus iarăși le-a repetatŭ dicêndŭ: *Amin, amin grăescu voĭ; de nu vețĭ mânca corpul Fiuluĭ omuluĭ, și nu vețĭ bea sângele luĭ, nu vețĭ avea viață întru voĭ. Cela ce mănâncă corpul meŭ și bea sângele meŭ, are viață vecinică; și eŭ îl voiŭ învia pre el în diua cea de apoĭ. Că corpul meŭ cu adevĕratŭ este mâncare, și sângele meŭ cu adevĕratŭ este bĕutură. Celŭ ce mănâncă corpul meŭ, și bea sângele meŭ, întru mine petrece, și eŭ întru el. Precum m'a trămisŭ pre mine tatăl cel viŭ, și eŭ viezŭ prin tatăl;* așa și *cela ce mĕ mănâncă pre mine, viŭ va fi prin mine. Acésta este pânea, care s'a pogorîtŭ din cerŭ; nu precum părințiĭ voștri au mâncatu mană și aŭ muritŭ; celŭ ce va mânca pânea acésta va fi viŭ în vecĭ* (53—58).

Mulțĭ dintre discipuliĭ, ce aŭ urmatu luĭ Iisus, audindu acéstă minunată făgăduință despre Eucharistie au disŭ; *greŭ este cuvêntul acesta; cine póte să'l audă pre el* (60)? și atuncĭ mulțĭ l'aŭ părăsitŭ și nu maĭ umbla cu dênsul (—66). Dar adevĕrațiĭ luĭ discipulĭ, primindŭ cu credință acestu cuvêntu, prin gura luĭ Petru l'aŭ mărturisitu dicêndŭ: *Dómne, la cine ne vom duce? cuvinte ale viețeĭ vecinice aĭ, și noĭ am credutŭ, și am cunoscutŭ că tu eștĭ Christosul. Fiiul luĭ Dumnedeŭ celuĭ viŭ* (—68—69). Și experiența a doveditŭ că, cândŭ Domnul a instituitu misteriul Eucharistieĭ, nicĭ unul din eĭ nu aŭ aratatŭ nedumirire, nimenĭ nu i-a propusŭ întrebarea, daca eĭ suntŭ preparațĭ séu nu spre primirea unuĭ așa de mare misteriŭ.

2) Domnul a instituitŭ acestŭ misteriŭ cu ocasiunea celor maĭ însemnate împrejurarĭ. — Când s'a

apropiatŭ Pascha iudeilor — cea maĭ mare din serbatorile Vechiuluĭ Testamentŭ, care preînchipuiau pre Mielul rescumperatorŭ, preînsemnatŭ de Dumnedeu *de la întemeerea lumeĭ* (Apoc. XIII, 8); și tot-o-data când s'a apropiatŭ și ora, în care *Mielul luĭ Dumnedeu cel ce radică pacatele lumeĭ* (Ioan. I, 29) urma de a fi junghiatŭ pe sanctuarŭ de cruce, atuncĭ Domnul maĭ înaite de Pascha iudeilor, aŭ trimisu pre doui din discipuliĭ sĕĭ în Ierusalem, ca sa gătéscă locul pentru serbarea Paschăĭ. Iar în nóptea, *în care s'a vêndutŭ* (1 Cor. XI, 23) a venitŭ cu ceĭ duoĭ-spre-dece în foișorul din Ierusalem, pregătitŭ dupre voia lui. Aicĭ ședênd cu discipoliĭ sĕĭ, maĭ întêiu a sevârșitu Pascha (Luc. XXII, 15); iar dupe aceia a spalatu piciórele discipolilor, învețându'ĭ umilința și dragostea reciprocă (Ioan XIII, 3—15), și tot-o-dată prespuindule apropierea patimilor, le arată pe însușĭ tradatorul (Math. XXVI, 21—25; Luc. XXII, 16—27), și în fine instituesce misteriul Eucharistieĭ.

Decĭ mâncând eĭ, dice Sântul Evangelist Matheiŭ, *luândŭ Iisus pânea, și bine-cuvêntândŭ a frântu, și a datŭ discipolilor, dicêndŭ: luațĭ mâncațĭ acesta este corpul meŭ. Și luândŭ pacharul, și mulțămindu a datu lor dicêndŭ: bețĭ dintru acesta toțĭ, acesta este sângele meŭ al legeĭ ceĭ nóuĕ, care pentru mulțĭ se varsă spre ertarea pacatelor* (XXVI, 26—28; confr. Marc. XIV, 22—24). Saŭ precum scrie St. Apostol Pavel către Corintenĭ: *că eŭ am primitŭ de la Domnul, care am și datŭ voĭ, că Domnul Iisus în nóptea, întru care s'a vêndutŭ, a luatu pâne și mulțămindŭ a frântŭ, și a disŭ: luațĭ mâncațĭ; acesta este corpul meŭ, care se frânge pentru voĭ; acésta să facețĭ întru*

amintirea mea; Așijderea și pacharul după cină dicênd: acestă pacharŭ legea cea nóuă este întru sângele meŭ; acesta să faceți de câte ori veți bea, întru amintirea mea (1 Cor. XI, 23—25; confr. Luc. XXII, 19—20).

Prin urmare, Domnul în unul și același timpŭ a încheiatŭ pascha preaînchipuitóre a Vechiului Testamentŭ, și a instituitŭ și proaducerea cea fără sânge a Noului Testamentŭ — adevêrata pascha, care trebuie a se săvêrși întru amintirea luĭ până la sfârșitul lumei. Și tóte acestea le-a săvêrșitŭ în nóptea, cândŭ s'a vêndutŭ și s'a predatŭ patimelor de cruce și morteĭ.

(Va urma)

† **Silvestru B. Piteșteanu.**

O nuntă ortodocsă în Ierusalem

„Câte bordeie
Atâtea obiceie"
(Dicĕtóre românéscă).

Nunta, ca misterŭ al Religiuneĭ creştine, se efectuă maĭ mult séŭ maĭ punţin în acelaşĭ modŭ la tóte popórele de aceiaşĭ confesiune. Grecii, Ruşii, Româniĭ, Arabiĭ şi alţĭ ortodocşĭ, avĕndu acelaşĭ euchologiŭ, ceremoniile religióse sûntŭ în multe privinţe identice, cu micĭ variante, care atestă şi particularisarea sânteĭ nóstre Religiunĭ. Datenele însĕ, care însoţescŭ actele religióse ale popórelor, sûntu interesante, căcĭ ele denotă gradul cultureĭ intelectuale al fie-căruĭ poporŭ şi caracterul moralŭ al usurilor luĭ. Şi cu tóte că mulţĭ se referă cu indiferenţă, şi kiar cu dispreţŭ către usurile populare, câte învĕţăminte nu putemŭ trage din studiul amărunţitŭ al datenelor populare, şi cunoscinţele etnografice ale fie-căruĭ poporŭ sûntu în faţa sciinţeĭ de astă-ḑĭ mijlócele cele maĭ sigure şi maĭ fecunde pentru cunóscerea naţiunilor? In special usurile nupţiale de la Arabii din Palestina presintă pentru noĭ Româniĭ unŭ interesŭ particularŭ. Ca ortodocşĭ, noĭ vomŭ descoperi in usurile nupţiale ale Arabilor unŭ elementŭ, cunoscutŭ noi din vekiul Tistamentŭ; ca Români, în acestŭ studiu etnicŭ, vom avea ocasiune a ne întâlni cu unele din usurile poporuluĭ nostru, care ni vorŭ da locŭ la reflecsiunĭ de tótă importanţa.

Arabiĭ de astă-ḑĭ aĭ Palestineĭ, ca decobortorĭ aĭ Patriarchilor Avraam, Isaac, Iacov etc., se ţinŭ în multe privinţe de usurile nupţiale ale Patriarchilor biblicĭ. Civilisaţiunea u-e

ropénă puțin a putut străbate între acești locuitori, și kĭar influența islamismuluĭ nu se simte, de cât asupra vieteĭ lor ecsteriore. Caracterul poporuluĭ, viéța luĭ morală și usurile etnice sûntŭ vekĭ, și departe de a fi influentate de órdele dominătóre ale islamismuluĭ. Cine a rémasŭ creștinŭ din primiĭ seculĭ aĭ creștinismuluĭ, acela a conservatŭ cu multă îngrijire usurile și datenele strămoșescĭ, oferindu-ne și noĭ ocasiunea, de a vedea în multe din usurile nupțiale ale Arabuluĭ Palestineĭ nisce datine, pre care noĭ le observămŭ și la poporul nostru. Să începemu decĭ cu descripțiunea unora din usurile nupțiale, care se védŭ și pĕnĕ astă-dĭ la popórele arabice ale Palestineĭ.

Mirele. Tinĕrul Arabŭ al Palestineĭ, care este săracŭ și nu are nicĭ o speranță în asigurarea viitoruluĭ sĕŭ, fórte de timpuriŭ începe ase preocupa de însurătóre. Pentru acésta el cu o răbdare caracteristică și sub presiunea a totŭ felul de privațiunĭ, se pune pre economiĭ și din lucrul de tóte dilele într'o pușculiță îșĭ forméză unŭ capitalŭ de doĕ, treĭ miĭ leĭ turceșcĭ (a). Cu cât mirele are unŭ capitalŭ maĭ mare, cu atâta póte și el să se arate maĭ pretențiosŭ în alegerea mireseĭ; și acésta pentru cuvêntul, că în Orientu femeia nu are încă o valóre morală. Miresa nu este întrebată în contractarea vieţeĭ conjugale; fiind-că dupre usurile arabe femeia nu póte sci și nicĭ cunósce pre deviitorul eĭ soțŭ.

În fața săracieĭ notorie din Palestina, a aduna unu băetu săracŭ treĭ pĕnĕ la cincĭ sute leĭ noĭ, nu este unŭ lucru ușorŭ. Une-orĭ suma nupțială este înlocuită prin unu serviciŭ, adusŭ de către mire socruluĭ și aicĭ părințiĭ feteĭ au ocasiunea, de așĭ cunósce maĭ de aprópe pre deviitorul ginere, fĕrĕ ca săse considere acésta, ca o degradare a persóneĭ, care are a deveni membrul familieĭ socruluĭ. Acésta este o datină veke patriarchală și consistă din următórele usurĭ:

Domnul uneĭ prăvăliĭ, seŭ al unuĭ atelierŭ industrialŭ, iea în calitate de elevŭ, seŭ băetŭ în prăvălie, pre unŭ copilŭ

(a) Unŭ leŭ turcescŭ egaléză cu 17 banĭ de aĭ noștri; în total 340 pĕnĕ la 510 leĭ noĭ.

săracŭ, maĭ întâiŭ pentru mâncare și înbrăcăminte, care de multe orĭ sûntŭ cele maĭ modeste, și apoĭ când acestŭ copilŭ manifesézǎ o bunătate de caracterŭ și o aptitudine pentru ocupațiunea, la care este aplicatŭ, deviitovul socru alege unŭ momentŭ priincĭosŭ și se adreséză către talmizul=elevul seŭ cu propunerea :

„Copile! Eŭ te iubescu pre tine pentru onorabilitatea şi modestia ta şi m'am deprinsŭ cu tine. Tu creşci, dar trebue încă timpŭ multŭ, pene ce-ţi veĭ aduna suma nupţială. Dar, kiar şi décă veĭ aduna ceva, adoa-di după nuntă nu veĭ avea ce să mănânci. Tu acum trăescĭ în familia mea, pânea şi sarea noĭ o mâncămŭ la aceiaşĭ masă; nimenea nu te consideră pre tine streinŭ în casa mea şi nimenea nu se ascunde de tine. Fiica mea de asemenea cresce; tu o scii pre ea. Décă ţie îţi place şi tu voescĭ să te însorĭ cu dînsa, atuncĭ în locul tuturor keltuelelor nupţiale şi a darurilor usuale pentru mirésă, pentru care tu nu veĭ aduna banĭ nicĭ pene la patru-ḑecĭ anĭ, lucréză mie în modŭ onorabilŭ atâţa anĭ, şi tu veĭ primi femeie fore de cumpărătóre. Eu voiŭ îngriji de tine; te voiu chrăni şi te voiu îmbrăca, ca pre unŭ fiiŭ, dar numai cu condiţiunea, ca totŭ, ce veĭ lucra tu pene la nuntă, să fie al meŭ".

Copilul săracŭ și fore de ajutorŭ primesce îndată condițiunea, și el apoĭ anĭ întregĭ lucréză pentru deviitorul socru, ca pentru părintele seŭ. Acestŭ usŭ este celŭ maĭ rĕspânditŭ la Arabiĭ din Palestina, și el ni aduce aminte de Patriarchul Iacob, care, ducêndu-se la unkiul seŭ Laban, a servitŭ șépte anĭ pentru Lia și alțĭ șépte anĭ pentru prea iubita luĭ Rachel. Tot-o-dată adăogămŭ, că unŭ usŭ analogu a ecsistatŭ și la rădeșiĭ din Moldova, cariĭ ținéŭ, ca să nu li se imbucătățiască rădeșia. De multe orĭ și penĕ astă-ḑĭ se observă, că unŭ băetŭ săracŭ, intrându în casa unuĭ rădeșŭ, maĭ întâiŭ în calitate de argatŭ (a), devine, fŏrĕ de nicĭ o învoială prealabilă, ginerele rădeșuluĭ, décă în calitatea de argatŭ el a probatŭ onestitate și purtare bună față cu părințiĭ feteĭ, în timpŭ de maĭ mulțĭ anĭ.

(a) Vorbă românéscă forte veke şi dedusă din grecescul ἐργάτης = lucrătorŭ. Notămŭ aicĭ, că argaţiĭ bunĭ şi cu minte la rădeşul românŭ se bucură de o consideraţiune particulară. Eĭ şedŭ la masă împreună cu jupânu gazda, şi când plécă la drumu, suntŭ totŭ aşa de bine îngrijiţĭ de ale mâncăreĭ, ca şi fiul gazdeĭ. Asemenea sûntŭ bine îngrijiţĭ şi de chaine.

Nunta unuĭ asemenea ginere la Arabiĭ Palestineĭ este efectuată cu keltuéla socruluĭ și el dăruesce pre tinerĭ la nuntă conform consciințeĭ și buneĭ séle voințe.

Acum vine întrebarea : ce face mirele cu acele doe miĭ séŭ treĭ miĭ leĭ, pre care el ĭ-a adunatu cu atâta ostenélă și insistență? La începutŭ el se logodesce (a) cu fata, pre carea șĭ-a ales'o. De ordinarŭ rolul de staroste (b) ilu pórtă preuțiĭ parochiilor, maĭ ales aceia, cariĭ să bucură de stimă. Luĭ îĭ sûntu deskise tóte ușele parochienilor și el cunósce tóte secretele caselor cu fete de măritatŭ. Preutul face propunerea din partea mireluĭ părinților mireseĭ, și apoĭ se petrece învoiala asupra prețuluĭ, ce ar putea să ofere mirele. Când propunerea este primită, mirele face chaĭne de nuntă pentru sine și mirésă și pre aceste le trămite feteĭ. Din dioa logodneĭ, mirele este obligatŭ, ca să trămiță mireseĭ de doĕ sĕu de treĭ orĭ darurĭ scumpe; precum galbenĭ pentru ornamentarea capuluĭ, cerceĭ și alte obiecte, necesare la gătela femeilor. Cu modul acesta, mirele prepară încetul cu încetul destrea și o trămite mireseĭ, fĕrĕ să-ĭ fie permisŭ de a o vedea. In acestŭ timpŭ, el se face cunoscutŭ socruluĭ, sócreĭ și rudelor lor, pre cariĭ îĭ primesce în casa sa și îĭ cinstesce cu tótă ocasiunea. Keltuelele mireluĭ nu se termină numaĭ cu atâta; el de multe orĭ ajunge pĕnĕ la ruină. La finele tuturor acestor țeremoniĭ și keltuele, tóte rudele și cunoscuțiĭ socruluĭ se adună la casa mireseĭ; bărbațiĭ într'o cameră și femeile în alta. Aicĭ se începe petrecerea în comptul mireluĭ. Mirele este datorŭ să trămiță aicĭ oĭ, orezu, vinŭ, cafea și alte mâncărĭ și preste aceste muzicanțĭ, pentru desfătarea mireseĭ și a óspeților. Acésta este o fericire pentru mire, decă la tóte keltuelele nupțiale se asociază și părintele mireseĭ; și acésta devine cu atâta maĭ logicŭ, căcĭ la acéstă petrecere ieaŭ parte numaĭ rudele și cunoscuțiĭ mireseĭ.

(a) Vorbă iarăși veke românéscă, derivată din λόγος = cuvêntu și δένω = legŭ; în totul legată cu cuvêntul. In locul acesteĭ vorbe, greciĭ întrebuințézá tot-d[...]una ἀρραβῶνα = arvonă.

(b) Vorbă slavonă de la старость = bătrinŭ.

Petrecerea Arabilor. Instrumentele muzicale ale poporuluĭ arabŭ din Palestina sûntŭ simple și puține la numerŭ. O speță de tobă, pre carea eĭ o numescŭ litavra, și cu care se ține maĭ mult acompanimentul în cântare, făcêndŭ și micĭ figurĭ. Unŭ altŭ instrumentŭ, care este din speța viórelor și semăna fórte mult cu guslea sêrbéscă. Cu acestŭ instrumentŭ Arabul Palestineĭ cântă tóte cântările séle, care de orninar se învêrtŭ în jurul unuia și acelașĭ subiectŭ «trandafirul celŭ frumosŭ = iard zarif». Petrecerea se începe în sunetul litavreĭ și a țipetuluĭ femeilor. Apoĭ începe cântecul, pre care ĭlŭ însoțescŭ necontenit cu baterea din palme. Fie-care cupletŭ al cânteculuĭ se termină cu unul și același refrenŭ, ce consistă din esclamațiunile «tiu-liu-liu-liu» și pre care este capabilŭ să'lŭ facă numaĭ gâtlejul arabeĭ și semănă multŭ cu cântecul cucoșescŭ al găineĭ. Aceste tóte le esecută femeile; iar bărbațiĭ staŭ în altă casă pre divanurĭ, séŭ la pămêntŭ și tragŭ din ciubuce. Fie-care óspete, venitŭ din noŭ, își lépădă papuciĭ la ușă și salutul=selêmŭ către ceĭ de față și-lu face în ciorapĭ séŭ și desculțĭ, după care își ĭea locul între cia-lalțĭ óspețĭ. Acestuia îndată ise presintă dulceță cu apă și unŭ pacharŭ de rakiŭ, apoĭ cafea și în fine ciubucŭ. Ciubucul de ordinar se oferă óspeților de către gazdă.

Prânzul séŭ cina arabilor. Atât la prânzŭ, cât și la cină în camera bărbaților se așédĕ câte-va taburele, pre care se punŭ atâtea timpsiĭ de aramă=sîniĭ, câte felurĭ de bucate s'aŭ preparatŭ pentru óspețĭ. Și anume, pilafŭ cu carne de óie, lapte acru=iaurtŭ, dovleceĭ cu orezŭ și cu carne, carne cu sosŭ de bame, friptură de óie séŭ de iedŭ, fòre de nicĭ unu feliŭ de sălățĭ și înfine lapte cu orezu, dar numaĭ cât se póte de subțire. Usul furculițelor, al lingurilor și al cuțitelor nu este cunoscutŭ și eĭ tóte bucatele le mănâncă cu mâna. Friptura de multe orĭ se întâmplă, ca să fie făcută dintr'unŭ melŭ întregŭ, și atuncĭ unul din óspețiĭ ceĭ maĭ bătrînĭ, suflecându-șĭ mânecele, ĭlŭ sfăramă în bucățĭ cu o

artă particulară, punêndŭ bucăţile pre aceia-şĭ tipsie (a). Toţĭ óspeţiĭ se aşédĕ jos în jurul tipsieĭ, luândŭ câte o bucată de friptură şi cu treĭ degite ale mâneĭ drepte din pilafŭ. Décă se oferă vre o mâncare fluidă, ca laptele cu orezŭ, seŭ vre unŭ sosŭ de bame, orĭ de dovleceĭ, atuncĭ óspeţiĭ îşĭ improvisază o lingură dintr'o cójă de azimă (b) şi împreună cu fluidul înghitŭ şi lingura. După masă se presintă unŭ servitorŭ cu unŭ lighénŭ în mâna stângă şi cu ibricul în drépta, tórnă fie-căruĭ óspete pre mână săse spele, oferindu-ĭ stergarul, care se află pre umărul servitoruluĭ. In fine se aşédĕ cu toţiĭ la locurile lor, apucându-se de ciubuce.

Acum este curiosŭ să scimŭ, cu ce se ospetédă femeile la masa cea mare a uneĭ nunţĭ? Sermanele femeĭ! Lor nu numaĭ că nu li este permisŭ, de a şedea la masă cu bărbaţiĭ, dar nicĭ măcar nu li se oferă vre unŭ feliŭ de bucate, dându-li-se numaĭ resturile meseĭ, ce remânŭ dela bărbaţĭ. Astu-feliŭ este usul! Şi femeile de astă-dĭ ale Arabilor, cu totu creştinismul, aŭ posiţiunea de serve, şi ele trebue să se nutriasce din sfărâmăturile, ce cadu din masa domnuluĭ lor. Cu tótă degradarea eĭ morală, femeia Arabuluĭ se presintă observatoruluĭ europénŭ mulţumită de posiţiunea sa şi ea nicĭ nu aspiră la o sórtă maĭ bună. Obligaţiunile femeieĭ Arabuluĭ consistă în genere a mulţemi pre bărbatŭ, a îngriji de copiĭ şi a face treburile din casă. Pre lóngă aceste, femeia Arabuluĭ din imprejurimele şi suburbiile oraşelor este ocupată şi cu negoţul, vêndêndŭ obiecte de ale mâncăreĭ, iar la întórcere aduce maĭ totŭ-de-una o sarcină de lemne în spinare, preste care se maĭ adaugă şi unŭ sacŭ cu copiiĭ mărunţĭ. Arabul înse, ducêndu-se la oraşu şi reîntorcêndu-se, merge înaintea femeieĭ, cu pusca în spinare şi cu ciubucul în gură, făcêndu selémŭ = salutŭ la trecetoriĭ cu-

(a) Şi Românii au acestu usŭ, dar numaĭ cu óre-care modificaţiunĭ. La masa mare, carea se face tot-dé-una după cununie şi de ordinar séra, friptura se prepară dintr'o pasăre întrégă — găină, raţă, seu curcană. Şi cu totŭ usul cuţitelor şi alŭ furculiţelor, pasărea de la friptură trebuesce îmbucătăţită de către mire şi totŭ cu mânele. Asupra arteĭ de a frânge pasărea, comeseniĭ facu diferite reflecsiunĭ relative la modul vieţeĭ conjugale al tinerilor.

(b) Săténul arabŭ işĭ cóce pânea în casă, ca şi săténul nostru, şi o face în formă de azimă, ca maĭ uşor de preparatŭ.

noscutŭ. In orașŭ el se duce la cafenea, pênĕ cândŭ femeia îșĭ desface obĭectele, aduse spre vêndare, și aicĭ face de ordinar politică. După vêndarea obiectelor, îșĭ iea femeia, și când merge la neguțitorŭ, spre a-ĭ cumpăra o pereke de papucĭ roșiĭ, el neguțază cu césurile și în cele de pre urmă plătesce tot femeia. Dar să ne întórcemŭ la comesenĭ.

Toțĭ comesenii se ospetéză, cum am disu, în comtul mirelui și la casa părinților feteĭ, ĭar mirele cu amiciĭ seĭ se ospetéză acăsă la dînsul și în acelașĭ timpŭ. In mijlocul acesteĭ petrecerĭ ruinătóre, bĭetul mire se ocupă de darurile, ce trebue să maĭ dea mireseĭ. Pentru înfrumusețarea perilor capuluĭ trebuescŭ alțĭ galbenĭ; pre fesul eĭ trebue să dea ase cósă o semilună de argintŭ cu o stea în mijlocŭ; ĭar gâtul mireseĭ trebuesce înfășuratŭ cu o salbă de galbenĭ. Insеșĭ amicele mireseĭ și babele, care se ocupă de gătéla mireseĭ, trebuescŭ mulțemite și în genere vorbindŭ, este o mare onóre pentru mirele arabŭ, care póte să astupe gurele tuturor rudelor și cunoscutelor mireseĭ. Adoa-dĭ de nuntă, fórte des se întâmplă, că tineriĭ n'aŭ ce mânca, și eĭ sûntŭ nevoițĭ ase pune pe muncă, pentru așĭ agonisi pânea dileĭ. Une-orĭ se servesce mirele pentru întimpinarea keltuelelor dilnice de darurile nupțiale, dar tot-de-una unŭ asemenea actŭ este privitŭ ca unŭ sacrilegiŭ. Femeia nu voesce să scie de nevoia bărbatuluĭ; el este datorŭ să facă totul, spre aĭ procura cafea, tutunŭ, mâncare și chaĭne scumpe. «Pentru acésta, dice femeia, eștĭ bărbatŭ, și ce vorŭ dice vecinii în casul, de ate atinge de darurile nupțiale»?.. Datoria femeieĭ este cel mult de a găti bucate din materialul, adusŭ de bărbatŭ, dar ca să cósă, séŭ să împletiască, acésta nu este tréba eĭ, și nicĭ nu scie așa ceva. Femeia Orientuluĭ este unŭ lucsŭ și nicĭ-de-cum o soție a bărbatuluĭ. Ea nu scie nicĭ să-șĭ educe copiĭ, dar numaĭ a-ĭ nasce și a-ĭ cresce, ca animalele. Și tóte aceste resultă din

antipatia, ce Arabiĭ aŭ pentru cultura femeiei și din viéța eĭ cea închisă. (a)

Mirésa Arabuluĭ. Intre Arabiĭ avuțĭ, de multe-orĭ se póte vedea, ca logodna sase efectue în aniĭ ceĭ maĭ fragedĭ aĭ copilărieĭ feteĭ cu unŭ flăcăŭ destul de coptŭ; și acésta pentru interesul, ca părințiĭ să-șĭ arvonescă fetelor unu ginere avutŭ, séŭ ca ginerele să intre intr'o familie bună. In genere însĕ lucrurile se petrecu astŭ-feliŭ. La 11 anĭ fata este logodită, la 12 devine soție și la 14 anĭ ea este mamă. Fata de 17 anĭ se consideră bătrînă și bună a deveni soție numaĭ pentru vĕduvĭ. La țéră se observă și altu-feliŭ de casurĭ. Fata se mărită și la 9 séŭ 10 anĭ, continuându a trăi în casa părintéscă, însĕ cu obligațiunea, de așĭ skimba broboda, care la femeile măritate constă dintr'o căciulă de cârpe înaltă și acoperite cu o basma négră (b)

In casul de sărăcie estremă, keltuelele nunțeĭ potŭ să fie reduse. Se întâmplă, ca cumpărarea mireseĭ săse facă numaĭ cu doĕ legăturĭ de smokine pentru óspeți și cu o legătură de tutunŭ, ĭar socrul să primiască unŭ fesŭ nou și o pereke de pantofĭ roșiĭ, pentru așĭ da fata după unu ginere de posițiunea luĭ.

Nunta Arabuluĭ. Aicĭ vomu fi maĭ concreți, ecspunêndu nunta Arabuluĭ Palestineĭ cu unu faptu realŭ. Toțĭ óspețiĭ s'aŭ adunatŭ la casa mireluĭ, cariĭ s'aŭ aședatu sub o tentă în curte, fiindu-ĭ casa ocupată cu mirésa și alte femeĭ (c). Casa mireluĭ se compunea dintr'o singură cameră mare, carea, în locŭ de plafonŭ, avea o cupolă, și casa era plină de femeĭ. De aicĭ se audiaŭ țipete, cântece, plesniturĭ

(a) In timpurile din urmă misionariĭ crestiniĭ aŭ deskisŭ in diferite puncte ale Palestineĭ scolĭ pentru copilele Arabilor, dar fore de vre unu succesŭ; căcĭ Arabuluĭ nu-ĭ vine, ca săse despărță de vekile datine și pre lóngă aceste educațiunea femeieĭ este considerată, ca unu ce neonorabilŭ și imoralŭ.

(b) Asemenea învălitóre de capŭ se póte vedea și la rusóicele din Rosia mică, și din transformarea și subțiarea eĭ a resultatŭ cuculionul călugĕrițelor nostre, precum și legătura femeilor române. In totŭ casul învălitorea aceata este de origine asiatică și tatariĭ Rusieĭ o intrebuințază și pĕnĕ astădĭ. La Arabĭ se consideră de o crimă fórte mare rădicarea din capul femeieĭ a acesteĭ căciule; și in casurĭ de [illegible] a datineĭ, satul intregŭ al femeieĭ desonorate se rădică ca reabele contra satului, din care face parte sacrilegul. Respectul pentru acoperișul capuluĭ femeieĭ a esistatŭ și la noĭ pĕnĕ in timpurile de pre urmă.

(c) Când mirésa n'are rude de aprópe, atuncĭ ea vine in casa mireluĭ și maĭ înainte de nunta și aicĭ se facŭ petrecerile nupțiale

din mânĭ și muzica de o desarmonie patentă. In tenta din curte eraŭ aședațĭ la pămêntŭ ospețiĭ, cariĭ fumaŭ din ciubuce și narghilele, ĭar într'unŭ colțŭ al tenteĭ se afla unŭ mangalŭ, pre care ferbea unu ibricŭ pentru cafea și la o parte unŭ numerŭ de feligéne cu zarfurile lor de aramă. Fie-care óspete, cum venia, se aședa într'unŭ locŭ neocupatŭ, și, pène i se aducea cafeoa și ciubucul, nu deskidea gura. După cinstea usuală, noulŭ venitŭ începea să vorbĭască, dar tot cu reservă și cu respunsurĭ laconice. Ospețiĭ asceptaŭ ceva. Pentru distracția óspeților s'au presentatŭ muzicanțiĭ — unŭ ovreiŭ cu vióra, unŭ arabŭ cu litavra și unŭ orbŭ cu doe țambalale. Aceștia aŭ începutŭ să intoneze din instrumente și să cànte din gura cântice arabe. După unŭ timpŭ de cântare, a încetatŭ sgomotul atàt din tenta bărbaților, cât și din casa femeilor și s'a presentatŭ preutul. La venirea acestuia s'a ivitŭ și bărbierul, înbrăcatŭ în chaĭne de sérbătóre și cu instrumentele necesare. Indată s'a începutŭ operațiunea bărbierieĭ, carea a fostŭ aplicată asupra perilor capuluĭ și aĭ bărbeĭ mireluĭ; după care a fostŭ unsŭ pre capŭ cu aromate, ducêndŭ bărbierul tótă operațiunea sa într'o glumă. După bărbierie, a urmatŭ înbrăcarea mireluĭ cu chaĭnele de nuntă, unde apa de trandafirŭ s'a vărsatŭ în abundență. Incepêndŭ dela cămașa cea lungă, preutul a bine-cuvêntatŭ tóte chaĭnele mireluĭ și le-a stropitŭ cu apă de trandafirŭ, dându-le amicilor mireluĭ, cariĭ le punéŭ pre el. Când mirele a fostŭ îmbrăcatŭ pre deplin, atuncĭ el s'a presentatŭ óspeților bărbațĭ. Inaintea mireluĭ mergeŭ doĭ copiĭ cu luminărĭ de céră aprinse și cu doĕ ramurĭ de lămâĭ cu foile poleite. In genere doĭ frațĭ aĭ mireluĭ, décă ĭĭ are, seŭ doĭ amicĭ, ìlŭ ducŭ de subsuorĭ, din cariĭ unul duce o cățuie cu tămâe aprinsă, ĭar celalaltŭ unŭ vasu cu apă de trandafirŭ. Mirele în casul de față era îmbrăcatŭ cu o jiletcă și cu unŭ mintenŭ, cusutŭ cu găitane de firŭ, pre capŭ cu unŭ fesŭ roșu, împodobitŭ cu florĭ artifiale de chârtie, și cu o pĕreke de șalvarĭ, cariĭ pre la buzunare avéŭ cusăturĭ cu firŭ. In picĭóre colțuniĭ lungĭ albĭ și pantofiĭ roșiĭ de o formă ascuțită la vèrfu formaŭ

complecsul costumuluĭ nupţialŭ al Arabuluĭ nostru, avêndu tot-o-dată la brâŭ unŭ şalŭ, de care atârna, în locu de iartaganŭ, unŭ cuţitŭ cu plăselele de argintŭ. Tot aşa eraŭ înbrăcaţĭ şi amiciĭ, cariĭ ìlu ducéŭ de subsuorĭ. Tus-treĭ se aşedară pre scaune în mijlocul tendeĭ, unde ardéŭ doe luminărĭ. Mireluĭ i-s'a adusŭ unŭ ciubucŭ fórte mare. Acum vine momentul, când mirele trebue să-şĭ iea dioa bună dela viéţa de tînĕrŭ, dela amiciĭ şi cunoscuţiĭ seĭ de pénĕ acum. Pentru mire se începe o epochă nouă, de bucurie séu de întristare, Dumnedeŭ scie. Amiciĭ şi companioniĭ căutaŭ a desfăşura laturele cele maĭ atrăgetóre din vieţa de tinerŭ şi a-Ĭ împrăştia gândurile, ce-lŭ predomina pentru necunoscutul viitoruluĭ. Muzica începuse să cânte. Fie-care din amicĭ se scula şi mergêndu pene dinaintea mireluĭ, bătea din palme, ìlŭ uda cu apă de trandafirŭ şi ìĭ punea in mânĭ ajutorul, ce fie-care credea de cuviinţă a aduce la keltuelele nupţiale (a). Acesta se începe tot-dé-una cu tineriĭ, cariĭ aŭ dusŭ pre mire de subsuorĭ. Décă cine-va din rude şi cunoscuţĭ nu voiesce să'şĭ arate arta plesnireĭ din palme, atuncĭ se duce la mire şi sărutându-se cu el, ìĭ lasă cu precauţiune în mână moneda de ajutorŭ. Aceste ajutóre, care prindŭ fórte bine mireluĭ, după keltuelele, ce de multe-orĭ trecu preste puterile luĭ, se adaugŭ şi cu alte darurĭ, venite din partea rudelor luĭ. Unul trămite o óie, altul orezŭ, al treilea untu etc. încât sûntu casurĭ, când uniĭ mirĭ potu să dea prândul nupţialŭ numaĭ din aceste darurĭ.

In fine, petrecerile la nunta, ce descriemu, s'aŭ lungit pene la ora 10 din nópte, când a sositŭ şi momentul cununieĭ. De la casa mireluĭ s'a înşiratŭ o procesiune lungă, înaintea căria mergéŭ doĭ tinerĭ cu vase de ferŭ, atârnate intr'o prăjină, în care ardea smólă şi care avéŭ menirea, de a lumina calea. După acestia urmaŭ muzicanţiĭ şi cântăreţiĭ. In urma lor veniaŭ óspeţiĭ, cariĭ ţineaŭ în mânĭ câte o lumi-

---

(a) Esistă şi la Românĭ datina, de a veni în ajutorul mireluĭ la masa cea mare, ... şi după nuntă, când tinerilor li se face prima visită. Baniĭ la Românĭ se depun preună talere numaĭ la masa cea mare, íar alte obiecte se oferă la prima visită, care obiecte se numescu „darurĭ de casă nouă“.

nare de céră aprinsă, psalții după óspeți cântaŭ truparele Născătórei, și ceĭ doĭ copiĭ cu luminările lor de céră luminaŭ calea mireluĭ, care pășia cu maiestate, ținêndu-șĭ ciubucul în mânĭ și dusŭ fiindŭ de subsuorĭ de către ceĭ doĭ tinerĭ. La finele procesiuneĭ veniaŭ femeile, care, avêndŭ în mijlocul lor pre mirésă, învălită de sus și pêne jos cu o pânzătură roșie, țipaŭ de acoperiaŭ sonurile muziceĭ și cântările psalților. Decă mirésa se află în casa părintéscă, nu ca în casul de față, atuncĭ acéstă procesiune trece pre la casa eĭ, de unde, eșindu femeile cu mirésa, se ducŭ la Biserică în ordinea, descrisă maĭ sus.

Deși Biserica era fórte aprópe de casa mireluĭ nostru, așa că s'ar fi pututŭ ajunge numaĭ în cincĭ minute, dar fiind că liturgia nu se putea începe maĭ curênd de ora 12 din nópte, procesiunea nu se grăbia. Pentru uciderea timpuluĭ, procesiunea s'a îndreptatŭ pre stradele cele maĭ depărtate ale suburbieĭ, locuite de creștinĭ. Muzica, cântarea și plesniturile din palme n'aŭ încetatŭ totŭ drumul. Procesiunea se opria la fie-care casă maĭ mare, de unde, eșindŭ gazda, stropia cu apă de trandafirŭ pre mire și pre toțĭ ceĭ, ce compuneŭ cortejul. Din timpŭ în timpŭ se aprindeŭ ciubucele, căutândŭ fie-care așĭ petrece timpul în mulțemire. In timpŭ ce procesiunea se mișca pre strade pasŭ cu pasŭ, în Biserică se efectua serviciul medu-noptimeĭ, al rugăciuneĭ de dimineță și se începea liturgia,

Procesiunea s'a opritŭ dinaintea uneĭ mónăstirĭ ; muzica și cântecele aŭ încetatŭ ; luminele s'aŭ stinsŭ și ómeniĭ aŭ întratŭ în Biserică. Mirele, ca persóna cea maĭ notabilă a ocasiuneĭ, s'a așézatŭ în strana de lângă iconostasŭ, ĭar mirésa a rémasŭ între femeĭ, care aŭ ocupatŭ locul de lângă ușă. Totul este de acum în tăcere și fórĕ de sgomotŭ ; toțĭ ascultă serviciul divinŭ, efectuatŭ de cătrĕ preutul arabŭ, și cântatŭ de cătrĕ asistențĭ ; fiind că în Bisericele Palestineĭ serviciul religiosŭ se cântă și se citesce de cătrĕ fie-care Arabŭ, care scie carte. După terminarea liturgieĭ, preutul, eșindŭ din altarŭ, a împărțitŭ la asistențĭ antidorŭ séŭ anaforă.

Pĕnĕ când unul din preuţĭ a distribuitŭ anafora, preutul, care avea să efectue cununia, s'a dusŭ la miresa şi luându'o din mijlocul femeilor, a adus'o înaintea uşilor împĕrătesci. Mirele se puse dinaintea icóneĭ Mântuitoruluĭ, iar miresa la icóna Maiceĭ Domnuluĭ. Eĭ se aşedară in astŭ-feliu de posiţiune, pare că priviau unul la altul, deşi mirele nu vedea faţa mireseĭ. Mirésa aicĭ era acoperită cu o pânzetură albă din capŭ pĕnĕ în picióre, iar pre capu şi faţă atârnă o altă pânzătură roşie, prinsă de capu cu ace (bolduri) şi monede de aurŭ. In acéstă posiţiune mirele se cunună cu mirésa şi el nu scie, décă sub acoperişŭ se află femeia, ce s'a cumpăratŭ, séŭ i-s'a întrodusŭ o alta. Acésta nu se intâmplă; dar aicĭ ni aducemŭ aminte de istoria luĭ Iacob cu Lia, şi ni dicemŭ, că sub sovonŭ se póte întroduce falsul (a).

Restul ceremonieĭ nupţiale s'a efectuatŭ dupre prescripţiunile evchologiuluĭ, comunŭ ortodocşilor, cu deosèbirea, că preutul, scoţîndŭ inelul din degetul mireluĭ, cunună cu dînsul pre mire şi pre mirésă o singură dată, pronunţândŭ cuvintele: «cunună-se etc» şi nepunéndŭ maĭ multŭ inelul în degetele mireluĭ. Biserica nu avea cununiile sele propriĭ, dar fie-care creştinŭ îngrijesce aşi le face dupre putere şi gustŭ. De ordinarŭ se ieŭ doe cercurĭ de lemnu şi se îmbracă cu chârtie poleită, înfrumuseţându-se cu florĭ artificiale de chârtie şi cu modul acesta cununiile sûntu gata. După terminarea nunteĭ, cununiile şi cu lumânările nupţiale au fostŭ duse acasă de cătrè tinerĭ. In timpul efectuareĭ misteruluĭ, cununiile eraŭ legate una de alta cu unŭ găitanŭ de mătasă, trasŭ din brâul mireluĭ, şi ele, astu-feliu legate, se aşedară pre capetele tinerilor de cătrè preutŭ (b). Acum este sciutŭ, că Biserica pune pre capetele tinerilor cununĭ, spre a arăta cât preţu pune ea pre actul conjugal, asemănând pre însuraţĭ cu imperatoriĭ, cariĭ la suirea lor pre tronu începŭ, ca şi tineriĭ de la nuntă, a nouă epochă pentru vieţa

(a). Datina de a învăli mirésa a ecsistatŭ şi la Românĭ, pĕnĕ in timpurile de pre urmă, de unde nĭ-a remasu in limba terminul de „sovonŭ“ si verbul a sovoni=a învăli faţa cuĭ-va

(b). Sûntemŭ asiguraţĭ, că usul, de a se lega cununiile cu unŭ găitanŭ, ecsistă şi în unele părţĭ ale Moldoveĭ.

lor. Dar aicĭ trebue să ne întrebămŭ : Ce însémnă acestŭ găitanŭ, cu care se légă cununiile tinerilor arabi ? Dupre opiniunea nóstră acéstă legătură a cununiilor la Arabiĭ Palestineĭ are acelașĭ sensŭ, ca și pacharul nupțialŭ, pre care Biserica ilŭ oferă tinerilor la cununie. Pacharul nupțialŭ represintă pre sórtă comună a cununaților, ĭar găitanul Arabilor, credemŭ noĭ, însemnéză legătura, ce trebue să ecsiste între ceĭ unițĭ prin misteriul nunteĭ.

După aceste preutul aduse din altaru o cupă cu vinŭ, în care erau puse câte-va bucățĭ de anafură. Cu cele treĭ degete ale mâneĭ drepte a luatŭ o bucățică de anaforă, muiată în vinŭ, și a pus'o în gura mireluĭ și alta pre sub sovonu a pus'o in gura mireseĭ. Apoĭ din acéstă anaforă s'aŭ împărtășitŭ și frațiĭ mireluĭ. Acum vine întrebarea : care ar fi cuvêntul, pentru care din cupa nupțială se împărtășescŭ și frațiĭ mireluĭ ? Ore în acéstă usanță a Arabilor Palestineĭ să nu fie vre o urmă din prescripțiunea vekiuluĭ Testamentŭ, dupre carea femeia frateluĭ mortŭ cade în îngrijirea fratelui remasŭ ? Maĭ este de observatŭ, că amica mireseĭ, o babă învălită intr'o pânzătură albă, nu s'a împărtășitu din cupa nupțială. Ce se atinge de oferirea anaforeĭ nupțiale cu degetele, apoĭ acésta provine dela desprețul, ce orientaliĭ pórtă către lingurĭ și furculițe. In Bisericile copte cuminicătura kĭar se oferă creștinilor tot cu cele treĭ degete.

Ceremonia cununieĭ a fostŭ terminată. In locul sărutăreĭ mireluĭ și a mireseĭ, preutul i-a luatŭ de capete și i-a lovitŭ cu frunțile unul de altul. Apoĭ frațiĭ mireluĭ l'a luatŭ de picĭóre și l'a rădicatŭ în sus de treĭ-orĭ, lăsându-lŭ ĭarășĭ la pămêntŭ. Acéstă usanță a Arabilor Palestineĭ pare a însemna o onóre particulară a fraților către mire, dar și aceia, că eĭ dorescŭ, ca el să fie bărbatŭ în tótă puterea cuvêntuluĭ, tare și neclintitŭ în orĭ-ce parte l'ar atrage circumstanțele. Rugăciunea pentru deslegarea cununiilor nu s'a cititŭ în Biserică, după terminarea actuluĭ conjugalŭ. Preutul arabŭ citesce acéstă rugăciune în casa cununaților și în dioa a șeptea dela cununie. In timpul celor șépte dile cununiile

sûntŭ atârnate in casa de dormitŭ și la unŭ locŭ vedutŭ.

Reîntórcerea procesiunei la casa mireluĭ s'a efectuatŭ în ordinea, în carea a venitŭ și la Biserică; cu acelașĭ sgomotŭ și cântărĭ, dar numaĭ cu maĭ multă iuțélă, fiindu cu toțiĭ osteniţĭ. Mirésa acum este lóngă mire; nu alăturea cu dinsul, ca persónă morală egală, dar în urma mireluĭ, ținêndu-se de brâul luĭ, și lăsândŭ în acéstă posițiune a nenorociteĭ mirese, ca săse întrevadă, că principiile creștinismuluĭ încă n'a îndulcitŭ în deajuns viéța și moravurile Arabuluĭ Palestineĭ.

După acésta, nu trebue să ni pară curióse și alte usante ale Arabilor Palestineĭ, care impunŭ femeieĭ, ca, întâlnindu-se cu bărbatul seŭ pre drumŭ, să nu pótă să-ĭ vorbéscă, décă sûntŭ și alțĭ ómenĭ. Pentru o asemenea degradare a femeieĭ, Arabul își recompenséză femeia cu o amóre înfocată. Si cu tótă degradarea morală dintre soțĭ, Arabiĭ trăiescŭ maĭ bine și maĭ fericițĭ, de câtŭ acele părekĭ de ómenĭ, unde drepturile femeieĭ sûntŭ puse pre același piciorŭ cu ale bărbatuluĭ.

Ajungêndŭ procesiunea de la Biserică în casa mireluĭ, bărbațiĭ aŭ luatŭ numaĭ cafea și s'aŭ retrasŭ, remânêndŭ a petrece numaĭ femeile. Adoa di, rudele au venitŭ să felicite pre mire. Mirésa s'a presentatŭ neacoperită, dupre datina Arabilor Palestineĭ, și sărutându mâna la toțĭ visitatoriĭ, a primitŭ darurĭ bănescĭ.

Dupre cum vedemŭ, nunta Arabilor este unŭ actu, ce ni amintesce multe din prescripțiunile vekiuluĭ Testamentu și, cu únŭ adausŭ de datine populare, represintă nunta vekilor creștinĭ. Efectuarea nunțeĭ la miedul nopțeĭ este o datină veke iudaică (a), ĭar sânțirea actuluĭ după litugie, arată ce importanță prescrie Arabul misteruluĭ nunțeĭ. Kiar templul, în care se efectuă cununia, devine pentru Arabŭ locul celŭ maĭ de stimă. Si de multe-orĭ se întêmpină casurĭ, că

(1) Parabola evangelică despre cele dece feciore. Mat. XXV, 6. 7.

mamele pióse aducŭ pre copiiĭ bolnavĭ în acelașĭ templu, unde și-a primitŭ cununia, și aicĭ, înaintea luĭ Dumnedeu, își impune votul, că, décă copilul va remânea între viĭ, are săse cunune în aceiașĭ Biserică.

Archim. Genadie Enăcénu.

Chronologia bisericéscă

Noţiunile chronologice, pre care voimŭ ale presenta aici lectorilor noştri, sûntŭ de mare interesŭ şi pentru noĭ Românii, carii, din causa confesiuneĭ ortodocse şi a posiţiuneĭ nóstre geografice, am fostu în legăturile cele maĭ strînse cu Orientul. Elementele istorice, relative la anul bisectŭ, indictionul, ciclul sórelui şi al luneĭ cu basa (temelia) cĭ şi în fine epactele, sûntŭ atâtea cunoscinţe, care sperămu, că vor interesa pre mulţĭ din lectoriĭ noştri. De asemenea cu aceste cunoscinţe vomŭ fi în stare, de a înţelege fundamentele calcululuĭ paschalicu, precum, de altă parte, ni vomŭ putea, pene la unŭ punctu, ecsplica, care este cuvêntul, pentru care evenimentele vieţeĭ nóstre istorice s'au calculatŭ atâtea secule cu aniĭ dela Adam şi cu indictionul. Să începemu deci cu anul bisectŭ, studiindŭ după acesta ciclul sórelui, al luneĭ, basa séŭ temelia luneĭ, indictionul şi în fine epactele.

I) **Anul bisectŭ** (a). Pénĕ la Iulie Cesar, cel întâiu monarchŭ al Romanilor, anul solarŭ cuprindea numaĭ 365 de ḑile; adecă cu aprópe şése óre mai puţin, de cât anul solarŭ astronomicŭ. Iulie Cesaru.

(a) Numirea acésta este latină, compusă din bis—doĭ sextus—al şéselea; în total de doe-ori şése. Sensul istoricŭ al acesteĭ vorbe, în tecatu.

cunoscêndŭ acéstă eróre, în urmarea căria la fie-care patru anĭ se perdea o ḑi-noptime, a regulatŭ calendarul (a) cu ajutorul matemateculuĭ Sosigen, pre care îlŭ kĭemase din Alecsandria, şi a ordonatŭ, ca la fie-care patru anĭ să se adaugă câte o ḑi; în cât anul de al patrulea să se comteze de 366 ḑile. Acestŭ anu cu ḑioa adausă s'a numitŭ anŭ iulianŭ, dela numele lui Iulie Cesar şi apoĭ bisectŭ, pentru cuvêntul, ce urméză. Iulie Cesar a dispusŭ, ca ḑioa adăogată la anul bisectŭ să se pune la 24 Fevruarie, carea de către Romanĭ se numia ḑioa aşésea dinaintea calendelor luĭ Martie; astŭ-feliŭ, dupre acéstă dispoziţiune, în anul bisectŭ se calculaŭ doĕ ḑile cu numirea de aşésea a calendelor luĭ Martie. Maĭ pre urmă s'a regulatŭ, ca ḑioa adausă a anuluĭ bisectŭ să se punĕ după 28 Fevruarie.

Décă voimŭ să aflămŭ anul bisectŭ, atuncĭ noĭ datorimŭ să împărţimŭ anul datŭ cu 4 şi câtul ni va arăta câţi anĭ bisecţĭ aŭ trecutŭ dela nascerea Mântuitorului, iar rămăşiţa în al câtelea anŭ al periodului bisecticŭ ne aflămŭ. Acéstă operaţiune se esecută aşa de simplu, fiind că anul al patrulea s'a stabilitŭ, cum am ḑisŭ, a fi bisectŭ, iar la nascerea Mântuitorului anul a fostŭ bisectŭ. Fie-ni pentru esemplu anul curentŭ 1882, décă îlŭ împărţimŭ cu 4, avemŭ, ca resultatŭ al operaţiuneĭ, 470 anĭ bi-

---

(a) Vorba calendarium este latină şi însemnéză catastidŭ de datorĭĭ şi maĭ pre urmă imerologia, comtul ḑilelor luneĭ. Acéstă vorbă vine dela calendæ=ḑi-întâiu a fie-căria lunĭ. Şi în fine calendæ dela calo=a kĭema; adecă, invocarea divinităţeĭ, ce se făcea la ḑi-întâiu a fie-căria lunĭ, pentru a se comunica poporuluĭ calendele lunilor.

secţĭ, trecuţĭ de la nascerea Domnuluĭ nostru Iisus Christos şi rĕmăşiţa de 2 ni arată, ca ne aflămu în al doilea anŭ al bisectuluĭ 471.

Maĭ jos vomŭ arăta şi unŭ al doilea modŭ de găsire al anilor bisecţĭ.

II) „**Ciclul sóreluĭ**“. Décă toţĭ anii ar fi numaĭ de 365 ḑile, după unŭ periodŭ de şépte anĭ, care ar corespunde cu numĕrul ḑilelor septămânei, ar resulta, că o sĕrbătóre, bună óră, ar cădea tot-dé-una în acelaşi ḑi a septămânei. Ḑioa intercalata la anĭ bisecţĭ întrerupe din 4 în 4 anĭ acéstă ordine, carea nu póte să revină, de cât după anĭ de 4 orĭ 7; adecă după 28 anĭ. Acesta este ciclul sóreluĭ, după care ḑilele lunelor revinŭ în ordinea dela începutŭ.

Fiind că anul nascereĭ Mântuitoruluĭ s'a aflatŭ în ciclul al optulea al sórelui, de aceía. décă voimu, ca să aflămŭ ciclul solarŭ al unui anŭ, trebue sa scădemŭ 8 anĭ din aniĭ, daţĭ spre operaţiune, şi rĕmăşiţa să o divisămŭ cu 28. Câtul ni va arăta câţi cicli solarĭ aŭ trecutŭ de la nascerea lui Christos, iar rĕmăşiţa că anul operatŭ se află în cutare ciclu solarŭ. La casŭ de anu rĕmânea remăşiţă, ciclul solarŭ al anului este 28. Ca ecsemplu, luamŭ anul curentŭ 1882, şi scăḑêndu din dînsul 8, avemŭ rĕmaşiţa 1874. Pre acéstă rĕmăşiţă o dividemŭ cu 28 şi resultatul operaţiuneĭ este, că anul curentŭ 1882 se afla în ciclul sóreluĭ 26.

Propunemŭ aicĭ şi unŭ al doilea modŭ de aflare a anilor bisecţĭ maĭ ecspeditivŭ. Sciind ciclul sórelui dintr'unŭ anŭ, noĭ dividemŭ acestŭ numeru cu 4 şi rĕmăşiţa ni va arăta câţi ani au trecutu din bisectul ultimŭ, iar lipsa de remăşiţa ni arata, ca anul

este bisectŭ. Ciclul sóreluĭ din anul curentŭ 26 divisatu cu 4, ni dă în resultatu remășița 2, carea, este aceiașı, ca și la operațiunea de maĭ sus; adică, că anul curentŭ, 1882, este anŭ comunŭ și nu bisectŭ.

III) **Ciclul luneĭ.** S'a constatatŭ astronomicesce, că cicloforiile sóreluĭ și ale luneĭ sûntŭ corelative și că ințéla luneĭ este de treĭ-spre-dece ori și ceva maı mare, decât a sóreluı. De aici resultă, că aceste doe corpurı ceresciĭ, după unŭ óre care numerŭ de cicloforiĭ, trebue săse întâlnĭască pre cerŭ. Meton atenénul a probatŭ, că acéstă întâlnire se petrece din 19 în 19 anĭ și de aceia ceĭ vekĭ pre acéstă cicloforie o numiau ciclul luĭ Meton și eĭ îlŭ întrebuințau, în determinarea luneĭ nouă și a luneĭ pline. In decursul unuĭ periodu de 19 anı, luna nouă și luna plină trebue să se întâmple în aceiașı ḑi și oră, când s'a întâmplatŭ în ora și ḑioa anuluĭ corespundentŭ al celoralalte cicloforiĭ. In cât, décă avemŭ ḑioa și ora uneı lunĭ nouă, séŭ a uneĭ lunı pline dintr'unŭ anŭ, atuncĭ avemŭ aceste fase ale luneĭ din toțĭ aniĭ corespundențĭ, atât a cicloforilor precedente, cât și acelor secvente. Acéstă constatare a luĭ Meton este utilisată și astă-dı în chronologia bisericéscă, și ea se numesce ciclul luneĭ. Prin urmare, *ciclul luneĭ este acea cicloforie a luneĭ în jurul sóreluı, care se petrece în timpŭ de 19 anı și care face, ca luna nouă și plină săse petréce în aceiașĭ ḑi și oră, când s'a petrecutŭ și în anul corespundentŭ din celelalte cicloforiĭ.*

Ca să aflămu ciclul luneĭ dintr'unŭ anŭ datŭ, scădemŭ din acestŭ anŭ 2 și remășița o împărțimŭ cu 19. Câtul ni va arăta ciclurile lunare, trecute dela nascerea luĭ Christos, ĭar remășița va fi ciclul luneĭ

anuluĭ căutatŭ. In casul de a nu rĕmânea remașița, ciclul luneĭ este 19. Fie-ni, pentru ecsemplu, anul curentŭ 1882, la care voimŭ, ca să aflămŭ ciclul luneĭ. Din acestŭ numerŭ de anĭ se scadŭ 2, iar remașița de 1880 se divide cu 19, de unde avemŭ 18 ciclul luneĭ din anul 1882, și 98 ciclurĭ lunare, trecute dela nascerea luĭ Christos și pĕnĕ în presentŭ.

IV) **Basa, sĕŭ temelia luneĭ.** Dupre astronomĭ basa luneĭ se numesce epacta ([a]) anuluĭ, care este numĕrul, ce arată etatea luneĭ la 1 Ianuarie, de unde începe anul noŭ, Când scimŭ epacta anuluĭ, adecă basa luneĭ, ușor aflămŭ în câte Ianuarie, avemŭ luna nouă și ce etate are luna la ḑi-ntâiŭ a aceleĭ lunĭ, Déca, bună óră, basa luneĭ este 26, atuncĭ lună nouă a fostŭ la 6 Decemvrie și la ḑi-'ntâiŭ a luĭ Ianuarie luna avea 26 de ḑile.

Anul solarŭ întrece pre celŭ lunarŭ cu aprópe 11 ḑile. Astronomiĭ, adăogândŭ aceste ḑile, la anul lunarŭ, ca să afle pre celŭ solarŭ, le numescŭ ḑile intercalate, sĕŭ epacte. Iar când voimŭ, ca să aflămu lunele noue, facemŭ usŭ de epactele anuluĭ, sĕu de basa luneĭ.

Basa luneĭ se cresce în fie-care anŭ cu 11 ḑile, diferința între anul lunarŭ și celŭ solarŭ ; și calculamŭ astŭ-feliŭ : $1+11=12$; $12+11=23$; $23+11=34$. $34-30=4$ ([b]) ; $4+11=15$; $15+11=26$; $26+11=37$. $37-30=7$; $7+11=18$; $18+11=29$; $29+11=40$, $40-30=10$; $10+11=21$; $21+11=32$.

(a) Vorbă-grecéscă dela adiectivul ἐπακτός, ή, όν = întrodusu. In sensŭ chronologicu vorbele „ἡμέραι ἐπακταί“ însemneza ḑilele intro-duse, intercalate, pentru egalisarea anuluĭ lunaru cu celu solaru.

(b) Numĕrul de 30 se scade tot-de-una.

32—30=2 ; etc. Dela acéstă regulă se ecsceptéza numaĭ aniĭ. când ciclul luneĭ reîncepe iarăşı. adecă trece dela 19 la 1 ; şi acésta pentru cuvêntul, că basa luneĭ din anul precedentŭ se adaugă cu 12, avênd dupre astronomĭ luna lunară ultima 29 ḑile.

Decĭ pentru ca să găsimŭ basa luneĭ, calculămŭ astu-feliŭ. In anul 1880 am avutŭ basa luneĭ 29, în anul 1881 aceiaşı basă a fostŭ 10, în anul curentŭ ea va fi 21, în anul 1883 va fi 2, în anul 1884, trecêndŭ ciclul luneĭ dela 19 la 1 se adaugă cu 12, şi prin urmare basa luneĭ va fi 14. Adausul de 12 în locŭ de 11 provine din aceia, că ciclul luneĭ s'a reîntorsŭ la 1, şi luna lunară ultimă a avutŭ 29 ḑile.

Dar, ca să avemŭ o regulă stabilă şi pentru aflarea baseĭ luneĭ, calculămŭ ast-feliŭ. Inmulţimŭ ciclul luneĭ anuluĭ datŭ cu 11 şi la produsŭ adaugămu 3, ıar resultatul acesteĭ operaţiunı este basa luneĭ din anul căutatŭ. Décă produsul trece preste 30, îl dividămŭ cu 30 şi rémăşiţa este basa căutată. Fieni, pentru ecsemplu, anul curentŭ 1882, care are, ca ciclu al luneĭ 18, pre care, înmulţindulŭ cu 11, şi adăugându-ĭ şi 3, avemŭ ca resultatŭ al operaţiuneĭ 201, pre care divisându-lŭ cu 30, avemŭ, ca rĕmăşiţă 21, şi acésta este basa luneĭ din anul curentŭ 1882.

Observaţiunĭ asupra baseĭ şi a cicluluĭ luneĭ. Ciclul de 19 anĭ, care se maĭ numesce şi ciclul luneĭ, nu este ecsactŭ, fiind că are aprópe o oră şi jumătate maĭ multŭ ; adecă luna lunară se termină, în óre-ce ciclul luneĭ, ca să împliniască 19 anĭ precişĭ, reclamă încă o oră şi jumătate. In astronomie acéstă diferinţa se numesce *preîntâmpinarea luneĭ.* Sinodul I de

Nicea a dispusŭ, ca Pascele să fie serbate de către creștinĭ în Duminecă, ce urmédă dupa luna plină, care cade séŭ la 21 Martie, séŭ dupa acéstă dată, dar nicĭ o dată maĭ nainte. (a) Dupa trecerea de maĭ multe secule dela sinodul din Nicea, s'a constatatŭ, că erórea ciclulul luneĭ a făcutŭ, ca nascerea lumineĭ sase considere nu în acelașĭ timpŭ, când se efectua pre timpul sinodului din Nicea. In 304 anĭ dupre Iparch, séŭ în 312 și jumătate anĭ dupre astronomiĭ moderni, diferința era de o ḑi; adecă, dupa acestŭ intervalŭ, luminile luneĭ se nascu cu o ḑi maĭ nainte, de ce ele ar fi trebuitŭ săse petréca dupre ciclul de 19 anĭ al luneĭ. Pentru înlăturarea eroreĭ, s'a regulatŭ, ca la fie-care 300 anĭ să se adauga o ḑi. Monachul Isaac, care s'a ocupatŭ cu paschalia înainte de luarea Constantinupoluluĭ, adaugă și el acéstă ḑi, deși nu arată cuvêntul unuĭ asemenea adausu. Și pentru ca să readucemŭ nascerea lumineĭ luneĭ în acelașĭ momentŭ, când se petrecea pre timpul sinoduluĭ din Nicea, trebue să adăogămŭ la fie-care ciclu al luneĭ de 19 anĭ, câte o oră și jumĕtate, séŭ o ḑi la 312 și jumĕtate anĭ. De la sinodul I din Nicea și pĕnĕ în presentŭ se repete periodul de 312 și jumĕtate anĭ de patru orĭ, cu o rĕmășița de 307, carea este aprópe ca câtul; de aceia noĭ ar trebui să adaugămŭ la calculul baseĭ luneĭ 5 ḑile, (b) dar noĭ adau-

(a) Este evidentŭ, că noĭ datorimu a cunosce cu precisiunea cea maĭ mare plinirea luneĭ dela 21 Martie, de altă parte, când începe luna Pascelor. Şi fiind ca în timpurile primitive ale creştinismuluĭ nu era sciinţa aşa de respândită, de aceia vedemu, că Patriarchul de Alexandria, unde se afla o scólă astronomică, era obligatu, ca în fie-care anŭ să anunţă la timpu creştinilor ḑioa serbăreĭ Pascelor.

(b) Sûntŭ în erore acia, cariĭ credu, că în aniĭ, când ciclul luneĭ este, 17, 18 şi 19, trebue să adaogămu 4 ḑile.

gamŭ numaĭ 4. pentru ca nu cum-va prin acésta sa facemŭ ase calcula nascerea luminei lunei atunci, când în realitate nu se petrece, şi ast-feliŭ sa ajungemŭ a serba Pascele mai 'nainte de dispoşiţiunea Sinodului I ecumenicŭ ; şi acésta pentru considerentul. ca epactele (a) aŭ de basa nascerea luminei lunei, care se potŭ stabili maĭ nainte, séŭ maĭ pre urma de actul realŭ al natureĭ. Şi în respectul eclesiasticŭ nu este nicĭ o erórc, de ase serba Pascele maĭ pre urmă. ele nu trebuescŭ serbate mai nainte de prescripţiunea sinoduluĭ.

Riguros vorbindŭ, noĭ în anul presentŭ ar trebui să adăogâmu la basa luneĭ 5 ḑile, fiind că rĕmăşiţa de 307 anĭ este aprópe ca câtul. Dar unŭ asemenea calcul şi o dispoşiţiune definitivá în respectul datelor, când trebuescŭ serbate Pascele în fie-care anŭ, conform decisiunea Sinoduluĭ I ecumenicŭ, şi cum se póte împăca cu precisiune diferinţa dintre ciclul luneĭ şi nascerea luminilor eĭ, este dreptul unuĭ Sinodŭ şi nicĭ de cum al unui individŭ.

Să arătâmu aicĭ, de unde provine, că fie-care anŭ îşi are seria sa de epacte propriĭ. Am ḑisŭ maĭ sus, că preîntâmpinarea, séŭ grăbirea luneĭ este, dupre astronomĭ, nascerea lumineĭ luneĭ maĭ 'nainte de împlinirea cicluluĭ de 19 anĭ al luneĭ. Acum concăderea luneĭ, séŭ egalizarea anuluĭ lunarŭ cu celŭ solarŭ, se numesce întârḑierea nascereĭ lumineĭ luneĭ, care se întâmplă după 11 minute. Aceste minute aŭ făcutŭ pre Occidentalĭ, ca la fie-care 400 anĭ să lase

(a) Epactele eclesiastice nu sûntu aşa de ecsacte, ca cele astronomice.

câte treĭ ḑile intercalate (a); în cât egalizarea luneĭ face, ca epacta sa crĕscă, ĭar egalizarea sóreluĭ aduce micşurarea epacteĭ. Din acéstă relaţiune inversa a sóreluĭ cu luna provine seria proprie a epactelor fie-căruĭ anŭ.

V) **Indictionul.** Afară de ciclul sóreluĭ şi al luneĭ, Romanii întrebuinţau şi altŭ ciclu, pre care îlu nu-

---

(a). Chronologia luĭ Iulie Cesar admitea anul de 365 ḑile, şi 6 ore; lucru ce nu este astu-feliu. Anul, ce percurge dela unu ekinoptiu pene la celalaltu, este de 365 ḑile, 5 ore, 48 minute şi 48 secunde. Deci adausul de 11 minute şi 12 secunde este o erore. In óre-ce anul astronomicŭ se termină, celu chronologicu reclamă încă 11 minute şi 12 secunde.

Acéstă eróre a făcutŭ, ca ekinoptiile dela regularea calendaruluĭ de către Iulie Cesar, 45 'nainte de Christos şi pene la Sinodul I din Nicea. 325 după Christos, săse considere înainte de 21 Martie.

La 1582 Occidentul a râdicatŭ acéstă neregularitate a chronologieĭ luĭ Iulie Cesar, şi éca cum. A strămutatŭ ekinoptiul de primavară la 21 Martie, sĕu maĭ dreptu, pre 21 Martie la ekinoptiu; fiind că se ţinea, ca să serbeze Pascele dupre dispoşiţiunea Sinoduluĭ I din Nicea, adecă în Duminica, carea cade după plinirea luneĭ, petrecută în urma ekinoptiuluĭ de primă-vară. In anul 1582 ekinoptiul s'a întâmplatŭ la 11 Martie, adecă apróре cu 10 ḑile (9 ḑile, 18 ore, 38 minute şi 24 secunde) maĭ nainte; ceia-ce resultase din calculul celor 11 minute şi 12 secunde în timpu de 1257 anĭ, trecuţi dela data Sinoduluĭ I din Nicea şi pene la 1582. La data ekinoptiuluĭ, în locŭ de 11 Martie, s'a numeratu 21, lăsândă 10 ḑile, care erau maĭ multe, şi cu modul acesta pre 21 Martie l'a strămutatŭ la ekinopţiu. Lucru, ce s'ar fi pututŭ face numaĭ prin strămutarea ekinopţiuluĭ la 11 Martie.

Pentru ca în genere săse póte înlătura neregularitatea, occidentaliĭ au dispusu pentru viitorŭ, ca în fie-care seculŭ săse adaugă câte o ḑi. De aicĭ provine, că în seculul trecutu Occidentalii au mersŭ cu 11 ḑile maĭ 'anainte de noĭ, ĭar în seculul presentŭ mergŭ cu 12. Anul 1800 a fostŭ peutru noĭ unu anŭ intercalatu, adecă de 366 ḑile, în óre-ce pentru Occidentalĭ, în virtutea calcululuĭ de maĭ sus, a fostu numaĭ de 365 ḑile. Dar în curĕndu aŭ recunoscutŭ tot Occidentaliĭ. că şi acéstă corigere coniţnea o erórc; şi de aceia aŭ regulatŭ. ca numaĭ al patrulea seculŭ săse considere cu o ḑi intercalată; adecă seculele al XVI-lea, al XX-lea al XXIV-lea etc. In fine să facemu aicĭ observaţiunile nóstre, din care se va vedea, ca şi acésta regulare este defectuósă. Diferinţa de 11 minute şi 12 secunde în timpu de un seculŭ de anĭ dă 18 ore şi 40 minute, în timpu de treĭ secule da unŭ produsu de 2 ḑile şi 8 ore, în óre-ce dispoşiţiunea face ase intercala în acestŭ timpŭ numaĭ o ḑi.

miau indictionu (a). Acestu ciclu nu are nicĭ o relațiune cu mișcarile corpurilor cerescĭ. Dupre opiniunea unora, elŭ s'a instituitŭ de către Romanĭ cu scopul. de a indica periodul de anĭ, dupre care se strângéŭ contribuțiunile de la locuitoriĭ cetăților și aĭ orașelor. cariĭ parăsiaŭ locul natalŭ, spre ase duce în strèinătate, și cariĭ trebuéŭ săse reintórce celŭ mult dupa cincĭ-spre-dece anĭ, pentru plata contribuțiunilor. care se divisaŭ în treĭ părțı,—una pentru întreținerea templurilor, adoa pentru săracĭ și atreia pentru plata soldaților. Indictionul era divisatŭ și el în treĭ perióde de câte cincĭ anĭ. Alțiĭ pretindŭ iarăşı, că indictionul se numia contribuțiunea. ce se plătea soldaților Romanĭ, cariĭ eraŭ obligațĭ de a servi în armată cincĭ-spre-ḑece anĭ. Maĭ pre urmă, deși lucrurile s'aŭ skimbatŭ, acéstă vorbă s'a păstratŭ, întrebuințată fiindŭ în chronologie. In respectul origineĭ indictionuluĭ ecsistândŭ maĭ multe parerĭ, noĭ constatámŭ, că indictionul este de treĭ feliurĭ. Unul se numesce cesariénŭ, autocraticŭ și constantiniénŭ. acesta îșı are începutul dela marele Constantin, introdusŭ în Biserică de catre Sinodul I dela Nicea la 327 (b), și care începea de la 24 Septemvrie (c). Al doilea se numesce al Constantinupoluluĭ și acesta se întrebuințéză și pene astăḑı pentru da-

---

a) Vorba indiction este latină şi vine dela cuvêntul indictio—onis = tributŭ, impunerea tributuluĭ; ĭar acesta dela indico, ĕre— aproclama.

(b) Ιστ. εκκλ. Μελετίου. întrod. pag. 80.

(c). Inainte de luarca Constantinupoluluĭ, Orientalii în chronologie întrebuinţau anii dela creaţiune, şi anul se începea dela Septemvrie. Maĭ pre urmă a începutŭ să se întrebuinţeze anii dupre chronologia Occidentalilor dela Ianuarie. Atuncĭ pentru aflarea ciclurilor se divisau aniĭ de la Adam cu 28 pentru ciclul sórelui, cu 19 pentru ciclul luneĭ, séu în fine cu 15 pentru ciclul indictionuluı.

tarea actelor patriarchale. El se începe cu di-ntâiu Septemvrie, şi s'a făcutŭ astŭ-feliŭ, strammtându-se ciclul sóreluĭ dela 24 Septemvrie la di-ntâiŭ, precum şi începutul indictionuluĭ. Şi în fine indictionul al treilea, numitŭ romanicŭ, care se începea dela întâiŭ Ianuarie,

Dupre cum ciclul luneĭ se calculéză cu 19, începênd dela 1, ciclul sóreluĭ cu 28 începêndu tot dela 1, asemenea şi indictionul se calculéză de la 1 pene la 15, constituindu-se ast-feliŭ periodul indictionicŭ.

Acum, fiind că la nascerea Mântuitoruluĭ anul se afla în al patrulea anu alŭ indictionuluí, de aceia pentru ca să aflămŭ indictionul unui anu datŭ dela nascerea Mântuitoruluĭ, adáogămŭ 3 la numerul anilor şi suma acésta o divisámŭ cu 15 ; câtul ni va arăta câte periόde iodictionice aŭ trecutŭ dela nascerea luĭ Christos, íar remáşiţa indictionul anuluí căutatŭ. Aşa adáogândŭ la anul 1882 numerul de 3, căpătămŭ numerul de 1885 şi pre acesta divisându-lu cu 15, avemŭ ciclurĭ indictionale dela Christos 125 şi remăşiţa 10, carea arată indictionul anului curentŭ 1882.

Orĭ-ce omŭ, care numaĭ a venitŭ în contactŭ cu unŭ documentŭ, relativŭ la istoria Românilor, da preste unŭ indictionŭ şi unŭ anŭ de la creaţiune. Dupre cele ecspuse maĭ sus, credemŭ, că de acum putemŭ dispune de procedura, dupre care se potu controla între dînsele aceste doe date ale chronologieĭ documentelor nóstre istorice. Dar noĭ acum voimŭ să întroducemŭ între aceste noţiuní şi unŭ elementŭ istoricŭ, întrebându-ne : De când la Românĭ s'a începutŭ datarea actelor istorice cu anul

creațiuneĭ, unitŭ cu indictionul anuluĭ? Mulțĭ la noĭ s'aŭ deprinsŭ în materiĭ istorice, a resolva cestiunile într'unŭ modŭ fórte ecspeditivŭ. Se observă că unŭ fenomenŭ óre-care istoricŭ ecsistă la Rușĭ séu la Slavĭ în genere, atuncĭ soluțiunea cestiuneĭ este prestabilită si kiar tipică. „Românii aŭ luatŭ cutare lucru de la Rușĭ, séŭ de la slavĭ". Astŭ-feliu în materiĭ de limbă, în cestiunea alfabetuluĭ și altele; și dupre acéstă normă s'ar resolva și cestiunea, că usul anilor creațiuneĭ cu indictionul din documentele nóstre istorice s'a întrodusŭ de la Rușĭ, séu dupre o altă ecspresiune, maĭ usitată și maĭ puțin controlabilă, de la Slavĭ. Româniĭ, e prea adevĕratŭ, aŭ avutŭ multe și kiar fórte multe relațiunĭ istorice cu Slavii. Comunitatea confesiuneĭ, posițiunea lor geografica și lipsa de pericol din partea slavilor pentru conservarea naționalitățeĭ și maĭ ales a vieţeĭ lor istorice, aŭ fostŭ atâtea cause în istorie, care i-aŭ feritŭ de Grecĭ și de Latinĭ și i-aŭ împinsŭ la relațiunile lor istorice cu Slavii. Dar în ce privesce elementele isolate ale vieţeĭ lor istorice, Romaniĭ nu tot-d'e-una le-aŭ împrumutatŭ de la Rușĭ, séu Slavĭ.

Adese-orĭ noĭ în colónele acesteĭ foĭ am probatŭ, că Româniĭ cu cultura raseĭ, din care facŭ parte, n'aŭ avutŭ necesitate a primi de la Slavĭ unŭ gradŭ óre-care de civilisațiune. Alfabetul cirilicŭ, cum am probatŭ kiar în numerile de pre urmă ale jurnaluluĭ, se datoresce uneĭ persóne, ce a avutŭ în vedere nu numaĭ pre Slavĭ, dar și pre Românĭ. Acum vom vedea, că și usul indictionuluĭ la Românĭ este mult maĭ vekiŭ, de cât la Slavĭ, și că Româniĭ trebue să-l fi întrebuințatŭ kiar de pre timpul mareluĭ Constantin;

adecă de la introducerea indictionuluĭ în usul Bisericeĭ creştine, şi în Imperiul de Bizantin.

Ruşiĭ aŭ începutŭ sá întrebuinţeze indictionul cu începerea anuluĭ de la Septemvrie în 1492, pre timpul cnézuluĭ Ivan Vasilievicĭ. Româniĭ, judecându numaĭ dupre documentele publicate, întrebuinţaza indictionul de la 1342 (a). Pre lôngă aceste, documentul, ce ni s'a conservatŭ de la Ioan Asan şi care face parte din seculul al XII-lea, este datatŭ tot în asemenea modŭ (b). Şi în fine nu trebue sá considerămŭ, ca unŭ ce ilusoriu, când dicemu, cá usul indictionuluĭ la Românĭ trebue să fie de pre timpul mareluĭ Constantin. Este sciutŭ istoricesce, câtă îngrijire a avutŭ marele Constantin pentru provinciile de la Dunărea. La Sirmiu el a stabilitŭ în anul 330 (c) o prefectură cu unŭ Archiepiscopu, şi aceste persóne, rĕmânêndu nestrămutate pene la 377 (d) eraŭ în relaţiunĭ continue cu Constantinupolul, centrul Imperiuluĭ, şi raporturile lor trebueu datate cu indictionul, întratŭ în usul Bisericeĭ de la 327, ĭar în usul Imperiuluĭ, dupre cum ni spune Baroniu (e), la 312. Pre lôngă aceste, indictionul cum am vedutŭ, are o mare relaţiune cu viéţa militară a Romanilor, ĭar Româniĭ de la Dunarea, fiindu ceĭ maĭ mulţĭ coloniştĭ militarĭ, era fórte naturalŭ şi kiar aprópe de deprinderile militaruluĭ, de aşĭ calcula aniĭ cu ciclul, resultatŭ din serviciul seu militarŭ.

(a) Влахо-Болгарскаѣ граммапки pag. 5. Venelin, Petersburg. 1840.

(b) Creştinismul în Dacĭ. pag. 155. Enăcenu. Bucuresci 1878.

(c) Creştinismul în Dacĭ. pag. 23. Enăcenu. Bucuresci 1878.

(d) Ibid. pag. 40.

(e) Baronius Adon. 312, n. 10.

De aceia, înkĭeindŭ, stabilimŭ, *ciclul indictionalŭ s'a întrodusŭ la Românĭ fórte de timpuriŭ; el este întratŭ în usul imperiuluĭ Româno-Bulgarŭ prin elementul românŭ și aicĭ întrodusŭ prin serviciul militarŭ al colonistilor de la Dunărea.*

VI. **Epactele.** Epactele anuluĭ sûntŭ, dupre cum am veḑutŭ, basa luneĭ, și ele diferă de epactele lunelor, care servescŭ la aflarea ḑilelor septĕmâneĭ, în care ḑi se întâmplă lumină nouă, séŭ cade vre o serbătóre. Epactele lunelor se adună dupre sistema următóre.

Când s'au instituitŭ epactele lunelor, ḑi-'ntâiŭ a luĭ Martie a căḑutŭ Joĭ, adică în ḑioa a cincea a septĕmâneĭ, de aceia epactele acesteĭ lunĭ aŭ fostŭ 5, Aprilie a început de Duminică și epacta luĭ a fost 1, (a) Maĭ Marțĭ și i s'a prescrisŭ epacta 3, și dupre același modŭ găsimŭ, că Iunie are 6 epacte, fiindŭ că ḑi-'ntâiŭ a căḑutŭ Vinerĭ, Iulie 1, Augutŭ 4, Septemvrie 7, Octomvrie 2, Noemvrie 5, Decemvrie 7, Ianuarie 3, și Fevruarie 6. Cu ajutorul acestor epacte noĭ putemŭ să aflămŭ ḑi-'ntâiŭ a fie-căria lunĭ, precum și sĕrbătorile din fie-care lună și nemutabile.

Pentru ca să aflămŭ ḑi-'ntâiŭ a fie-căria lunĭ, adaugămŭ la ciclul sóreluĭ anuluĭ căutatŭ epacta luneĭ din cestiune, precum și o pătrime din același ciclu, negligindŭ diferința, resultată din divisiune, apoi pre acésta sumă o divisămŭ cu numerul ḑilelor sep-

---

(a) Acestŭ calcul ni se face cunoscutŭ, când la epacta adăugămu ḑilele lunei luĭ Martie, care s'aŭ terminatŭ la data indicată, Sâmbătă adecă în ḑioa a șéptea, și pre acéstă sumă o divisamu cu 7 numerul ḑilelor septamânei.

tamâneĭ, adecă cu 7. Décă divisiunea nu lasa remașiță, atunceĭ ḑi-'ntâiu a luneĭ din cestiune va fi Sâmbătă, adecă în ḑioa a șéptea, décă remâne 1, asta însemnéză, că ḑi-'ntâiu va fi Duminică; décă 2, Lunĭ, décă 3, Marțĭ; și așa maĭ departe. Fie-nĭ, pentru esemplu, ḑi-'ntâiŭ a luneĭ Decemvrie din anul curentŭ 1882. Conform reguleĭ, stabilite maĭ sus, adaugămu la ciclul solarŭ al anuluĭ, 26, epacta luneĭ Decemvrie, care este 7 și a patra parte din acelașĭ ciclu, care facŭ 6, negligindu remășița de 2; apoĭ suma de 39 o divisămŭ cu numerul ḑilelor septămâneĭ, 7, de unde avemŭ remășița de 4, carea probéză, că ḑi-'ntâiu a luneĭ luĭ Decemvrie viitorŭ va fi Mercurĭ (a).

(a) Aceste epacte, care se maĭ numescu vekĭ, servescu la aflarea de ḑi-'ntâiu a luneĭ şi a orĭ-căreĭ sĕrbătorĭ imutabile, ce depinde de ḑilele luneĭ. Din calculul cu epactele înşirate maĭ sus, s'aŭ stabilitu în cărţile nóstre bisericescĭ acele tabele, de unde se vedu serbătorile anuluĭ, ḑilele de postŭ, ḑioa sânţilor etc. Epactele se stabilescŭ in şépte modurĭ, adecă dupre cele şépte ḑile ale septămâneĭ, în care se póte pune ḑi-'ntâiu a luĭ Martie. Décă stabilimŭ ḑi-'ntâiu a luĭ Martie Duminică, epacta acesteĭ lunĭ va fi 1, a luĭ Aprilie, adăugândŭ ḑilele luĭ Martie 31 şi epacta luĭ, va fi 4, adecă ḑi-'ntâiŭ va cădea Mercurĭ; Maĭ va avea epacta 6 şi ḑi-'ntâiu Vinerĭ; Iunie 2 ḑi-'ntâiu Lunĭ; Iulie 4, ḑi-'ntâiu Mercurĭ; August 7, ḑi-'ntâiu Sâmbătă; Septemvrie 3, ḑi-'ntâiu Marţĭ; Octomvrie 5, ḑi-'ntâiu Joĭ; Noemvrie 1, ḑi-'ntâiu Duminică; Decemvrie 3, ḑi-'ntâiŭ Marţĭ; Ianuarie 6, ḑi-'ntâiu Vinerĭ; şi Fevruarie 2, ḑi-'ntâiŭ Lunĭ. După ce am stabilitŭ epactele lunelor dupre acéstă suposiţiune, noĭ întrebuinţămŭ şi pre aceste epacte, fore ca să ne putemŭ depărta de regula epactelor stabilite maĭ sus. Acum, voindu ca să aflămu ḑilele întâiu ale lunelor dupre aceste epacte, noĭ, fiind că am întâmpinatŭ cu 4 ḑile în ficsarea epacteĭ luĭ Martie, punêndu ḑi-'n-tâiu Duminică în locu de Joĭ, la ciclul sórelui din anul calcululuĭ, adăugămu nu numaĭ epactele luneĭ căutate şi a patra parte a aceluiaşĭ ciclu, dar şi cele 4 ḑilele întârḑiate, şi atuncĭ iarăşĭ divisamu suma, ast-feliu compusă, cu 7, conform reguleĭ. Asemene putem sa presupunemŭ luna Martie cu epacta 2 şi ḑi-'ntâiŭ Lunĭ, atuncĭ ḑi-'ntâile lunelor întârḑie cu 3, şi la calculul, indicatŭ maĭ sus adăugămu 3, căcĭ cu treĭ ḑile am întârḑiatŭ de la epactele vekĭ. Şi maĭ departe, adăugămŭ 2, décă presupunemŭ, că Martie întârḑie numaĭ cu 2 ḑile de la epacta veke; şi 1 décă facemu pre Martie să'şĭ aiba ḑi-'ntâiu Mer-

Déca voimŭ ca să aflămŭ în ce di cade o serbatóre a unei luni, atuncĭ la ciclul sóreluĭ dintr'unŭ anu adăugămu epacta luneĭ, în care cade serbatórea, a patra parte a ciclului solarŭ, negligindŭ rĕmasița. și numerul ḑilelor pene la data sĕrbătoreĭ. Suma. resultată din aceste numere, o divisămu cu 7. și décă nu avemŭ remășiță. acésta însemnéza, ca serbatórea cautată cade Sâmbáta; déca avemŭ remășița 1. Duminică; rĕmășița 2. indica luni etc. Să cautămŭ. pentru ecsemplu, ḑioa, în care are sa cadă Sân-Petru în anul curentŭ 1882. Maĭ întâiŭ adăugămŭ la ciclul solarŭ al anuluĭ, 26, epacta luĭ Iunie. 6, apoi a patra parte din acestŭ ciclu, care face 6, și ḑilele pene la Sân-Petru 28, și cu modul acesta avem suma de 66. Pre acéstă sumă o divisămu cu 7, de unde avemŭ rĕmășița de 3, ceia ce dovedesce, că ḑioa Sânților Apostoli în anul 1882 s'a serbatu Marțĭ.

Trebue să observămu, că pentru aflarea ḑilelor întâiŭ ale luneĭ luĭ Ianuarie și Fevruarie, precum și a sĕrbătorilor din aceste lunĭ, calculul se face cu ciclul solarŭ al anuluĭ espiratŭ; și acésta pentru cu-

---

curĭ. Și înfine nu adăugămu nicĭ o ḑi, décă presupunemŭ pre Martie cu ḑi-'ntâiŭ Joĭ; adecă cu o asemenea suposițiune revenimu la epactele vekĭ.

Cu epactele se potu face suposițiunĭ și in versele, décă vomŭ admite, că epacta luĭ Martie este 6 și ḑi-'ntâiu cade Vinerĭ. Intr'unŭ asemenea casu din suma cicluluı sóreluĭ, adăugată cu pătrimea luĭ și cu epacta lui Martie 6, se scade 1; și acésta pentru cuvêntul, că noi în acéstă suposițiune anticipămŭ cu 1 ḑi, fată cu epactele vekı. Scădemŭ 2, décă presupunemŭ, că ḑi-'ntâiu a luĭ Martie este Sâmbătă; 3, décă este Duminică, și așa maĭ departe. In genere vorbindu, calculul depinde dela suposițiunile nóstre; dar sûntu de preferitŭ în usul nostru de tóte ḑilele epactele vekí, stabilite în tecstu, ca cele maĭ usitate și maĭ simple be calculatu.

vêntul, că epactele lunelor aŭ începutul lor de la Martie. Décă am voi, ca să aflămŭ di-'ntâiu a lunei Fevruarie din anul 1883, séu intrarea în Biserică, ce cade la 2 Fevruarie, atuncĭ calculele indicate maĭ sus, se vorŭ face cu 26, ciclul solarŭ al anuluĭ curentŭ.

Archim. Genadie Enăcénu.

TREÏ DISCURSURI

ale

Sântuluï Ioan Chrisostom

contra adversarilor vieţeï monastice

Compuse în anul 375 séu 376 în vremea imperatorilor Valens, Graţianu şi Valentinianu I.

TRADUCŢIUNE DE PROTOSINGHELUL GHERASIM SAFIRIN

PRIMUL DISCURSŬ

(Urmare)

5. „Ast-felŭ fu sórta templuluï. Câtu despre numĕrul persónelor carï, în oraşu, perirâ seceraţï de fómete, imposibilŭ de a'l socoti, cuvêntul omenescu nu 'şï dă voie să narede grozăviele acestuï flagelu. In tóte casele unde rĕmânea o umbră de nutrimentŭ, resbelul venia cu pustiirile séle; amiciï se încăierau cu amiciï lor pentru a 'şï smulge uniï de la alţiï aceste miserabile apărărï ale vieţeï. Ba âncă întru acésta nu se da nicï unŭ credemântu asigurărilor muribundilor. Omenï furioşï căutau (prin haine) pre aceştï nefericiţï, carï expirau, gândindu ca nu cum-va să se prefacă că morŭ spre a ascunde in sînul lor ce-va de mâncare. Alţiï topiţï de fóme, eşiţï din minte, rătăciaŭ asemenea cânilor turbaţï, se loviau de uşï ca ómeniï beţï, şi într'o oră mergeau pêne a năvăli, de două séŭ de treï orï, in aceeaşï casă, pênă într'atâta 'şï perduse minţile prin desperare. Strâmtoraţï de necesitate, mâncaŭ totŭ ce li se presenta; adunaŭ lucrurï pre carï nu le-ar fi voitu cele maï murdare animale, şi le mâncau fără desgustu. Ajunsese în privinţa acésta în cele din urmă să mânce curelele de carï atârnau sabiele, încalţamintele şi peile

pavezelor. Erau nenorociţî carî se hraniau cu óre-carî remaşiţe din nutreţul vitelor. Mulţi adunaŭ excrementele, şi nu dau dintr'ênsele nicî o cantitate, orî câtu de mica ar fi fostu, maî puţinŭ de câtŭ cu patru bucaţî de argintu. Dar la ce sa me servescu de lucrurî neînsufleţite pentru a zugravi ororile fómeteî în Ierusalem? Sĕ citedu unu faptu pre care il vom cauta în zadar în analele Grecilor, şi în ale barbarilor, faptu ce nu se póte istorisi fara a tremura, ce nu se póte audi fara a fi ispititŭ de a nu 'l crede. Eŭ ênsu'mi, spre a nu avea aerul, în ochiî posterităţiî, că o întreţinu cu monstruosităţî gratuite, l'aşî fi lăsatŭ fórte voiosu supt tacere, déca nenumeraţî marturî nu mi-ar fi garantatŭ autenticitatea luî, şi de altraminte, ce folosŭ aşî procura patrieî mele tacêndu relele îngrozitóre ce ea a suferitŭ?

„O femeiă anume Maria, fiica luî Eliazar, care locuia, dincolo de Iordan, în satul Betherô, nume care însemnédă casa a hysopuluî, dintr'o familiă însemnată prin rangul séu şi prin averea sa, fugise cu o mulţime de alţî Iudeî în Ierusalem, maî înainte de încunjurarea acesteî cetăţi. Totŭ ceea-ce transportase din averile sale din Perea în cetate i se răpise de catre şefiî resvrătitorilor. Ceea-ce putuse să sustraga de la rapacitatea lor, şi ceea-ce putea să aîbă din ale hraneî, soldaţii i le luau în perchisiţiunile lor de tóte ḑilele. Aceste superărî nesuferite umpleau de indignaţiune sufletul acesteî nefericite mame; ea rĕspundea acestor cruḑî răpitorî încarcându'î de injuriî şi de blesteme. Déră, de şi ea întarâta mânia lor, nicî unul dintre dênşiî nu fu îndestul de iritatŭ séu îndestul de înduioşatŭ în câtă s'o lovéscă de mórte. Iî trebuia dérŭ să caute în tóte ḑilele ce-va de mâncare. Fiindu-că în sfârşitŭ ajunsese lucrul fórte anevoiosu a şi-o procura, fómea care consuma interiorul şi corpul acesteî biete femeî, furia care, maî sfâşietóre de câtu femeia, isbucnia din ánima sea iî inspiră o hotarire al căreia autorŭ nu putea să fia de câtu numaî necesitatea unită cu ura. Pre ênsaşî natura o ataca în frunte: apucândŭ pre copilul seu ânca la ţiţă, ea striga: „Sérmanu copilu, cu acestŭ resbelu, cu acéstă fómete, cu aceste împarecchiarî înlauntru, ce sórte ţi-aşî pastra prelun-

gindu-ţi ḑilele? De o parte, servitudinea la Romanĭ, déca scăpămu de mórte: de alta, fómetea maĭ înainte venită de câtu servitudinea, apoĭ aceştĭ resvratitorĭ maĭ crudĭ âncă şi de câtu amêndouĕ aceste flagele împreunate. Ah! maĭ bine deă Dumnedeŭ, ca servindu'mĭ de nutrimentu, să ma resbunĭ de persecutoriĭ meĭ, să înspăimânţĭ lumea şi să facĭ vêrfŭ mĕsureĭ calamităţilor Iudeilor. — Abia ispravesce ea aceste cuvinte, şi 'şĭ sugrumă pre fiul seu; după aceea gătindu'l, îl mâncă pe jumetate, şi ascunde cu îngrijire jumĕtatea ce 'ĭ maĭ rĕmâne. Trupa soldaţilor, înfometaţĭ nu întârḑiadă de a se presenta. Insciinţaţĭ prin mirosul acestuĭ ospĕţŭ blăstematŭ, eĭ ameninţă pre acéstă femeia, că o vor junghia, déca nu le dă la momentŭ ceea-ce a preparatŭ. „Ah! v'am păstratŭ o frumósă parte“, le ḑicea ea, şi le descopere în acelaşĭ timpŭ rĕmăşiţele mutilate ale copilului sĕŭ. La vederea acésta o grózâ profundă coprinde pe aceştĭ miserabilĭ; afară din minţĭ, întru câtŭ-va, eĭ rĕmânŭ într'o nemişcare completă. „Da, reincepe atuncĭ mama, écă propriul meŭ fiu; écă rodul pântecelui meu. Mâncaţĭ dintr'ênsul, eŭ ênsu'mĭ am mâncatŭ din destul. Nu cum-va veţĭ fi maĭ slabĭ de câtŭ o femeiă, maĭ simţitorĭ de câtu o mamă? Ce! vĕ e ruşine ca să primiţĭ victima ce vĕ oferŭ; eĭ bine, eu am mâncatŭ dintr'ênsa deja pe jumĕtate. şi voiu mânca âncă şi restul.“ Năvălitoriĭ se retrasera înghiăţaţĭ de spaimă; acum era prima dată, cându eĭ slăbiseră, şi acésta fu singura hrană pe care nu o disputară uneĭ mame. Noutatea despre o asemenea monstruositate umplu numaĭ de câtu oraşul întregŭ, şi fie-care fu atâtu de isbitŭ şi coprinsu de atâta grózâ pentru acésta, ca şi cum ênsuşĭ ar fi săvêrşitŭ-o. Nefericiţiĭ carĭ se chinuiau de fóme nu cereau de câtu mórtea, şi pismuiaŭ sórta acelora carĭ perise, fără a fi auḑitu vorbindu-se şi fără a fi fostu martorŭ uneĭ asemenea crime. Romaniĭ aflară pe dată despre acésta. Uniĭ refusară de a o crede, alţiĭ eraŭ pĕtrunşĭ de cea maĭ mare milă; déra ceĭ maĭ mulţĭ nu veḑură într'acésta de câtŭ unu motivu de a purta naţiuneĭ judaice o ură âncă şi maĭ ardente.“ Joseph, de Bello Judaico, VI, 7, 8.

6. Aceste rele şi altele âncă şi maĭ grósnice. Iudeiĭ avură

să le sufere, nu numaĭ pentru că restignise pre Christos pre cruce, ci şi pentru că maĭ în urmă impedicase pre Apostolĭ de a predica doctrina mântuireĭ nóstre. — Acésta este crima de care Sântul Paul iĭ acusa, cândŭ le anunţa nenorocirile gata de a cădea preste dênşiĭ; căci, dicea el, „mânia are să soséscă în fine asupra capetelor lor.“ 1 Tessal., II, 16. — Şi ce ne privesce pre noĭ acéstă imputare, veţi întreba voĭ? Nu cum-va depărtămu noĭ pre ómenii de la credinţa? Nŭ cum-va punemŭ noĭ pedica predicăriĭ Evangelieĭ? — Ve voiu întreba la rêndul meŭ ce folosŭ vom trage din credinţa nóstra, dacă viéţa nóstră nu este curată. Dér cum veţi cunósce voĭ acestu punctŭ de doctrină, voĭ carĭ nu sciţi nimicu din ceea-ce vĕ interesédă? Ve voiu enumera dér oraculele eşite din ênsăşĭ gura luĭ Christos. Luaţi bine séma, ve rogu, décă viaţa ce o ducem nu este nicĭ-o-dată pusă în causă, şi décă pedepsele, de carĭ se face într'ênsele menţiune, nu privescu de câtŭ pre credinţa şi pre dogmele, carĭ se raportă la ea. In discursul pre care Mântuitoriul îl pronunţă pre munte în mijlocul uneĭ marĭ mulţimĭ de poporŭ, găsim, între altele, aceste cuvinte : „Nu totu cel ce dice, Dómne, Dómne, va intra întru împărăţia cerurilor; ci acela care face voia Tatăluĭ meŭ. — Mulţĭ, adaugă elu, îmĭ voru dice în acea di : au nu am profetisatŭ în numele teu; au n'amŭ isgonitu demoniĭ şi am făcutu numeróse minunĭ în numele têu? Şi atuncĭ le voiu declara : depărtaţi-vĕ de la mine lucratorĭ aĭ nedreptăţeĭ; nu, nu ve sciu pre voĭ.“ (Math. VII, 21—25). Pre celu care aude învĕţĕmintele séle şi nu le pune în practică, el îl compară cu unu nebunŭ care zidesce pre nisipu o casă, care lesne va cădea la cea maĭ mică isbire a fluvielor, a ploielor şi a vênturilor. Altă-dată învăţândŭ poporul, „după cum, dice el, când pescariĭ, după ce au scosu mrejele din mare, aruncă intr'ênsa pre pesciĭ ceĭ răĭ, de asemenea în acea di, îngeriĭ vor arunca în infernu pre ceĭ nepietoşĭ“. (Mat., XIII, 47). El adaugă alte-orĭ relativŭ de ómeniĭ fără rusine şi fără frâŭ : „vor merge acolo unde vermele nu móre, unde focul nu se stinge nicĭ-odinióră“. (Marc. IX, 42). „Unu împĕratu, arată el încă, celebra o nuntă fiuluĭ seu. Vĕdêndŭ unu

óspete îmbrăcatu cu haina în desordine, îĭ ḑice : amicul meŭ, cum aĭ intratu aicea fără haine de nuntă? Iară acestŭ omu a tăcutŭ. — Legaţiĭ mânele şi piciórele, ḑise atunci împĕratul servitorilor seĭ, şi aruncaţi'l întru întunerecul celŭ maĭ din-afară" (Mat. XXII, 2). Ast-fel este sórta ce el o păstréḑă desfrânaţilor şi celor neruşinaţĭ. Totu asemenea tratamentŭ îşĭ atraseră, prin crudimea şi nebunia lor, feciórele carĭ nu fură introduse în camera mireluĭ. Pentru acelaşĭ cuvêntu alţĭ vor fi prăpăstuiţĭ în focul celu vecĭnicu, care s'a preparatŭ diavolului şi ângerilor luĭ. O sentinţă de condamnare ascéptă pre aceia carĭ vorbescŭ fără socotélă şi fără mesură. „Prin cuvintele vóstre veţĭ fi îndreptaţĭ, şi prin cuvintele vóstre veţĭ fi condamnaţĭ". (Mat. XII, 37). Ve pare voue acuma, că noĭ hrănému în privinţa vieţeĭ nóstre o nelinisce zadarnică şi că eram greşiţĭ când dam importanţă părţiĭ filosofieĭ cerescĭ, care reguléḑă purtarea nóstră? De siguru, nu o credŭ; v'ar trebui altmintrelea să susţineţĭ că Christos, a pronunţatŭ fără nicĭ unŭ scopŭ cuvintele, ce am citatŭ, şi altele maĭ multe, pre carĭ le-am lăsatu sub tăcere. Dacă nu m'aşĭ teme, că prea multŭ prelungescŭ acestŭ discursu, v'aşĭ face să vedeţĭ, invocândŭ autoritatea profeţilor, a fericituluĭ Paul şi a celor-l-alţĭ Apostolĭ, câtŭ de multă importanţă dă Domnul acestuĭ punctŭ. Daca suntŭ destule marturiele carĭ precedu; una singură chiar la vigóre ar trebui să fiă de ajunsŭ; căcĭ, când Dumnedeu promulgă voinţa sa, cuvêntul seŭ, de ar fi chiar numaĭ unu singurŭ cuvêntu, el trebue împlinitŭ cu atâtu respectŭ, ca şi cum ne-ar fi repetitu de maĭ multe orĭ acelaşĭ lucru.

7. Dar ce! mi se va respunde, au noĭ nu putem, fără a ne părăsi casele, să împlinim aceste datoriĭ, a căror călcare trage după sine pedepse atâtu de teribilĭ ?— Totŭ ca şi voĭ şi încă maĭ multŭ de câtŭ voĭ, aşĭ voi ca să fiă ast-felu. Fórte adesea orĭ amu doritu ca Monastirele să nu ne fiă necesariĭ, şi ca legile şi dreptatea să fiă păḑite în cetăţile nóstre ast-felŭ, în câtu să fim cu toţiĭ dispensaţĭ de a ne căuta unŭ asilu în singurătate. Déră fiind-că tóte suntŭ în nerênduiala printre ómenĭ, fiind-că cetăţile cu legile şi tribunalele lor supra-

abundéḍă de inichitate şi de nedreptate, şi fiind că pustia este fecundă în fructe de înţelepciune; ar fi o nedreptate strigătóre de a incrimina purtarea acelora dintre concetăţenii noştri cari, adresându-se persónelor doritóre de a se scăpa de furorile şi agitaţiunile acestei turburări, le inteţescŭ ca să intre în limanŭ unde vor fi în siguranţă. Puneţi mai bine în causă pre aceĭ ómenĭ carĭ au făcutŭ din cetăţĭ o sălăşluire atâtŭ de contraria şi atâtŭ de funesta pentru filosofia chreştină, în câtu este cine-va obligatŭ să caute singurătatea spre a'şĭ asigura mântuirea. Spuneţi-mĭ, ve rogu, décă la miedul noptiĭ, unŭ idividu ar veni, cu torta in mână, ca să dea flacarilor unu vastŭ edificiu, profitând de semnul numeroşilor seĭ locuitorĭ; pre cine aţĭ acusa voĭ de sceleratetă, pre omul care ar turbura grabnicŭ somnul locuitorilor caseĭ incendiate şi care i-ar face să ésă dintrênsa; séu pre autorul incendiuluĭ care a expusu la atâtea pericule şi pre locuitoriĭ acesteĭ case şi pre ênsuşĭ mântuitorul lor?

Intr'unŭ oraşŭ sdrobitŭ de tiranie, chinuitŭ de o ascunsă neodihnă, turburatŭ de impărechiarĭ, unŭ cetăţénŭ se silesce să sfătuéscă pre locuitoriĭ acesteĭ cetăţĭ ca să fugă pre vêrful munţilor, şi le înlesneşce mijlócele de a pune acestŭ consiliŭ in executare; asupra cuĭ va cădea greutatea acusaţiunilor vóstre? asupra cetăţénuluĭ, care smulge pre semeniĭ seĭ de la tempestă şi 'ĭ transportă sub unŭ cerŭ liniştitŭ şi seninŭ, séŭ asupra tiranuluĭ? Nu vĕ imaginaţĭ că lucrurile omenescĭ suntŭ intr'o stare cu multŭ maĭ preferabile, de câtŭ aceea a uneĭ cetăţĭ în préda tiranieĭ; starea în privinţa acésta este încă şi maĭ rea. Tiranul aicĭ nu este unŭ omŭ, ci geniul rĕuluĭ care, după ce aŭ întinsŭ domnia sa barbară peste totŭ pământul, a tăbărât în urmă cu tot cortegiul seŭ de spiritele rele asupra sufletuluĭ omenescŭ. De acolea ca din înălţimea uneĭ citadele, el promulgă legile necurate şi detestabilĭ pre carĭ le impune tutorŭ supuşilor seĭ. Nu este de ajunsŭ că rumpe legăturile căsătorieĭ, că îmbogăţeşce pre rândŭ şi despóĭă, că înmulţesce nedreptatea şi omorul; lucrurĭ încă şi maĭ orribile, că stricândŭ raporturile armoniόse dintre Dumneḍeŭ şi sufletŭ, dă pre acesta necuraţilor seĭ supuşĭ şi 'l constrânge

sa sufere brutalitaţile lor. De indată ce il apucă in puterea lor, demonii il injuriéza şi il necinstesce in modul cel mai cruntu, se dedêu pentru el la tóte inspiraţiunile réutaţii lor, şi ale violenţei pline de ura cu care eĭ doresen desonórea şi ruina nóstra. Il despóia de tóte virtuţile cu carĭ era acoperitu, ii arunca pre umeri sdrenţele urite, murdare şi rupte ale viţielor : şi cându il aducu intr'o stare maĭ de deruşine, de câtu ênsaşĭ goliciunea, când il au mânjitu cu propriele lor murdarii, se inverşunéḑa fara precurmare a il copleşi de ocarĭ. A se satura de o placere atâtu de necurata şi atâtu de monstruósa, eĭ suntu incapabilĭ ; asemenea acelor desfrânaţi, a caror beţia nu face de câtu sá indoésca criminalele lor dorinţe, eĭ isbucnescu maĭ alesŭ in insulte selbatice, cându aŭ absatu de dênsul cu totul in voia lor : il sfâşiă cu săgeţile şi muşcaturele lor, ii comunica propriul lor venin, şi nu se opresců de câtu dupa ce il vedu séu transformatu cu totul dupa imaginea lor, séŭ desparţitu de corpul pre care il insufleţia. Care tiranie, care captivitate, care ruină, care servitudină, care resbel, care naufragiŭ, care fómete va presenta asemenea erori? Cine va fi atâtu de crudu şi atâtu de barbaru atâtu de stupidu şi atâtu de neomenosŭ, atâtu de impetritu şi atâtu de nesimţitor ca să refuse de a da ajutor din tóte puterile, spre a scapa de aceste necurate şi detestabilĭ turbări, pre unu sufletu expusu la atâta ură şi ocara, şi să considere starea sa cu indiferenţa ? Şi décă, spre a lucra ast-felu, trebue să aiba cine-va o ânimă de pétră, ce va trebui să cugetămŭ, vě intrebu, despre acéia cari, inlocuindu acésta nepasare cu procedarĭ pre faţa condamnabilĭ, nu numaĭ că denégă simpaticele şi laudele lor, ci ânca radica din tóte parţile persecuţiuni şi lupte asupra ómenilor carĭ, aruncându-se cu indrăsnéla in vêrtejul primejdielor, nu esitéḑa de a implânta mânele lor in ênsaşĭ gura monstrului, de a respira resuflarea luĭ otrăvită, de a infrunta loviturele luĭ pentru a iĭ smulge sufletele, pre carĭ era deja gata să le prăpadésca ?

8. Atuncĭ, va adauge cine-va, toţĭ ceĭ ce locuescu in cetăţĭ sûntu hotarâţĭ *perḑariĭ* : eĭ sûntu jucariele tempesteĭ ; şi trebue, spre a scapa de acésta sórte, să parasimŭ oraşele

nóstre, sa ne transportam la singurătate, sa ne lepădamu de orĭ-ce societate, sa ne stabilimŭ locuinţa pre creştetul munţilor. Şi veĭ îndrasni tu sa ne dictedi asemenea legĭ, sa ne impuĭ condiţiunĭ de asemenea natura? — Nu credeţi: precum vĕ dicém, adinéorĭ, este tocmaĭ contrariul ceea-ce doreseŭ. Da, aşĭ voi ca sa audimŭ despre o pace atâtŭ de adâncă, ca să fim atâtŭ de bine scăpaţĭ de relele acesteĭ tiranii, in câtŭ, departe de a fi obligaţĭ să eşimu din oraşele nóstre, pentru ca să ne sălăşluimu în munţi, locuitoriĭ pustieĭ sa póta, asemenea unorŭ exiliaţi după o lungă absenţă, să reintre in patria lor. Din nefericire, me temu ca nu silindu-mé de a 'ĭ aduce în acéstă patria să 'ĭ daŭ maĭ alesŭ in mânele geniuluĭ reuluĭ; mă temŭ ca nu aplicându-mé de a iĭ intórce de la singuratate şi din exiliŭ, să le răpescu inţelepciunea şi fericirea lor. Déră voĭ in zadar ve incercaţĭ, representându-mĭ marele numeru al locuitorilor din oraşe, spre a face să reésă caracteriul înfricoşabil şi nesuferitŭ al acesteĭ sentinţe care va condamna maĭ totŭ pămêntul: eŭ intemeiatŭ pre ênsăşĭ invĕţătura luĭ Christos, voiu respunde dificultaţiĭ ce radicaţĭ. Nicĭ-o-dată, intr'adevĕrŭ, nu ve va veni in minte ca să îndrăsniţĭ a protesta contra invĕţămintelor aceluia, care are intr'o di să ne judece. Déra écă propriele sale cuvinte:

„Strimtă este pórta, îngusta e calea ce duce la viaţa; si puţinĭ suntu carĭ o află". (Mat. VII, 14). Déca numaĭ unu micŭ numeru de persóne reuşescŭ ca să afle acéstă cale, vor fi intr'unŭ numĕrŭ şi maĭ restrânsŭ aceĭ carĭ o vor urma până la capĕtŭ. Căcĭ nu este siguranţă pentru nimenea din ceĭ carĭ începu a umbla pre dênsa, cum că nu o vor parasi maĭ inainte de sfêrşitŭ: suntŭ mulţĭ ómenĭ carĭ, uniĭ la plecare, alţiĭ la mijlocul căieĭ lor, alţiĭ in însuşĭ limanulŭ, au facutŭ unŭ naufragiu care nu se maĭ póte indrepta. Intr'unu altŭ locŭ Mântuitorul adaugĕ că suntŭ mulţi chiamaţi, dara puţinĭ aleşi. (Mat. XX, 16). Décă cea maĭ mare parte dintre ómenĭ, dupe doctrina luĭ Christos, potŭ sa péra, şi numaĭ prea pucinĭ să se mântuiască, ce motivu aveţi voĭ de a vĕ rădica contra nóstră? Acésta ar fi ca şi cum pe când noue ne prestă de a vorbi despre Noe şi despre deluviu, voĭ aţi striga

cu mirare pentru ce numaĭ doĭ séŭ treĭ ómenĭ fura cruțațĭ de acestu cataclismŭ care distruse pre toțĭ locuitoriĭ pămêntuluĭ. Ecă ce faceţĭ voĭ acum încercându-vě de a ne închide gura, și de a ne inspira gróza pentru o sentință așa de generală. Dar nu vețĭ reuși, și pentru ca să menagiăm mulțimea, noĭ nu vom sacrifica drepturile adevěruluĭ.

Ast-fel relele care domnescu astă-dĭ nu suntu inferióre relelor carĭ acoperéu lumea în timpul luĭ Noe. Ele suntu chiar cu atâta maĭ condamnabile cu câtu amenințarea iaduluĭ atêrnată asupra capetelor nóstre nu ne este în deajunsŭ pentru ca să ne intórcă de la vițiu. Unde este acela care să nu numéscă pre fratele seu nebunŭ? Și cu tóte acestea pentru o asemenea injurie merităm iadul. Unde este acela care să nu privéscă femeĭ cu ochiĭ neinfrânăriĭ? Și cu tóte acestea este intru acésta o adevěrată précurvia, adică o crimă care de asemenea ne precipită în iadu. Unde este acela care n'a fostu gelosu de amicul seu? Și cu tóte acestea pisma ne pune maĭ pre josu de cât păgânii și de cât vameșiĭ; decĭ, cum că suntem dațĭ iaduluĭ de îndată ce suntem maĭ rěĭ de cât aceĭ ómeni, acésta este unu lucru dintre cele maĭ manifestate. Unde este acela care a alungatŭ din inima sa orĭ-ce mânie, și care a ertatŭ cu sinceritate pre aceia carĭ l'a supăratu? Și cu tóte acestea nimenea dintre ceĭ ce au audithu cuvêntul luĭ Christos, nu va tăgădui că a refusa altora acéstă ertare, vrea să dică a se osândi la muncele cele vecĭnice. Unde este acela care nu a jerfitu luĭ Mammona? Și cu tóte acestea este siguru că a jertfi luĭ Mammona, vrea să dică a se lepăda de serviciul luĭ Christos, vrea să dică a se lepăda de propria sa mântuire. Unde este acela care n'a grăitŭ de rěu în secretŭ? Și cu tóte acestea, acéstă crimă era chiar în legea veche pedepsită cu mórte. Pre ce ne sprijinim noĭ în mijlocul acestor rele? Pre aceia că toțĭ noĭ ne precipităm întru cât-va de obște în prăpastia rěuluĭ; semnŭ caracteristicŭ al flageluluĭ care ecsercită printre noĭ nerěnduelele sale; căcĭ aceste lucrurĭ în care aflăm o ușurare de relele nóstre, ar trebui să fie pentru noĭ subiectul uneĭ profunde durerĭ. Nu este mulțimea tova-

rasilor noştri de inichitate care ne va uşura consciinţa şi va micşora pedépsa nóstră.

Décă enumeraţiunea precedentă ar arunca pre cine-va în descuragiare, acéstă descuragiare va mări încă şi maï multu după enumeraţiunea relelor şi maï grave ce am putea adauge. Jurâmêntul este opera diavolului; déră la ce muncă ne va da călcarea de jurămênt? Pentru că calificăm pre fratele nostru de nebunŭ, merităm iadul; déră ce vom merita noï copleşindu-l de mii de ocărï, când el nu ne va fi făcutŭ adesea nicï-o nedreptate? Este o crimă de a ţine mânia pentru ofensele ce am primitŭ; ce crimă va fi atuncï cându de aci vom trage resbunare? Dér nu este aicï loсul ca să desvoltăm acéstă materie; vom afla pentru acésta aiurea ocasiunea convenabile. Fără a recurge la alte probe, raţiunile carï ne-aŭ pusŭ condeiul în mână au nu desvelescŭ în deajunsŭ şi clarŭ reul care ne muncesce? Décă a fi nesimţitorŭ la propriele sale călcărï de lege şi a se lăsa fără remuşcare în braţele desordineï, este culmea perversităţeï, ce să cugetăm despre aceştï autorï nebunï aï uneï străine şi absurde doctrine, carï persecută pre Apostoliï virtuţeï cu maï mare rigóre, de câtŭ cum nu se ecsercita aiurea contra apostolilor viţiuluï, şi carï facŭ unŭ resbel maï înverşunatŭ acelora carï caută a moralisa pre semeniï lor de câtu acelora carï se forţédă de aï perverti? Ce ḑicu? Aceştï din urmă suntŭ suferiţï fără împotrivire, nu suntŭ nicï chiar blamaţï: în vreme ce nu se potŭ tolera ceï d'ântêiu. Insa, a lucra ast-fel, este a declara prin actele şi prin cuvintele sale, că trebue sa ne padim bine de a rupe cu viciul şi de a ne întórce către virtute; şi că a observa cu credinţă cultul bineluï precum şi de a îndrăsni cine-va să rădice vocea în favórea sa, acestea suntu crime carï merită o severă pedépsa.

(Va urma)

S. Thasci Caecilii Cypriani

de dominica oratione

(Opera omnia, vol. I ex recensione Hartelii. Vindobonea 1868).

TRADUCȚIUNE DE G. MARINESCU, DIN CL. VII SEMINARIALĂ.

(urmare)

Maĭ departe noĭ cerem în rugăciunea nóstra dicênd: Pânea nóstra cea din tóte ḑilele da-ne-o nouă adĭ. Acésta póte a fi înţelésă şi spiritual şi propriu, fiind-că şi unŭ înţelesŭ şi altul contribue la mântuire prin folosul divin. Pânea vieţeĭ este Christ şi acéstă pâne nu este a tutulor, dar numai a nóstra este. Şi după cum 'l numimŭ părintele nostru, de óre-ce elŭ este părintele celor care 'l înţelegŭ şi credŭ în el, totŭ ast-fel numimŭ şi pânea nóstră a tutulor, căcĭ Christ este pânea acelora carĭ mănâncă corpul luĭ. Noi ceremŭ ca să ni se dea acéstă pâne în tóte ḑilele, pentru ca nu cum-va noi carĭ existăm prin Christ şi primimŭ eucharistia în fie-care ḑi ca mâncare pentru mântuirea nóstră, comiţêndŭ vre-o greşélă cam mare şi prin acésta ne împărtăşiţi de pânea cerésca, să fim despărţiţĭ din corpul luĭ, care a predicatŭ ḑicêndŭ: Eŭ care m'am pogorâtŭ din cerŭ suntŭ pânea vieţeĭ şi acela care va mânca din pânea mea, va trăi în vecĭnicie. Pânea pe care eu voĭ da-o este carnea mea, dată pentru acéstă viéţa trecătóre. Când ḑice, aşa dar, că acela care va mânca din pânea luĭ va trăi în vecĭnicie, după cum este

evidentŭ, că aceia vor trăi carĭ s'atingu de corpul luĭ și primescŭ eucharistia prin dreptul communicaţiuneĭ, totu astŭ-fel, din contră, e de temutŭ și trebuinţă de rugatu, ca nu cum-va óre-cine ne împărtășindu-se cu corpul luĭ Christ, să se desparţéscă de el și să fie privatŭ de mântuire ; căcĭ Iisus ameninţa ḑicêndŭ : Dacă nu veţĭ mânca carnea fiuluĭ omenescŭ și nu veţĭ bea sângele luĭ, nu veţĭ avea viaţa întru voĭ. Pentru accia cerem în fie-care ḑi ca să ni să dea pânea nóstră adică Christ, pentru ca noĭ carĭ existăm și trăimu prin Christ să nu ne deosibim de sfinţenia și corpul luĭ.

Acésta însă póte a se înţelege și astu-fel, adică noĭ carĭ am renunţatŭ la viéţa asta trecătóre și am aruncatŭ bogaţiele și pompa eĭ prin credinţa graţieĭ spirituale, să cerem pentru noĭ nutrimêntu, pentru că Domnul ne instruiește ḑicêndu : Acela care nu s'a lepădatŭ de la tóte ale lumeĭ, nu póte a fi discipulul meŭ. Acela care a începutu a fi discipulul luĭ Christ și după cuvêntul magistruluĭ seŭ, renunţândŭ la tóte, trebue să céra nutrimentul seu de fie-care ḑi, însă dorinţa cerereĭ luĭ să nu se întindă pentru unŭ timpŭ îndelungatŭ, de óre-ce însuși Domnul prescrie acésta : Să nu ve îngrijiţi de ḑiua de mâne, căcĭ ḑiua de mâne se va îngriji de sine. Ajunge ḑileĭ rĕutatea sa. Așia dar dupa cuviinţa discipulul luĭ Christ are de la Dumneḑeŭ în fie-care ḑi nutrimentul sĕŭ și luĭ îĭ este interḑisŭ de a se neliniști de ḑiua de mâne, fiind-că noĭ carĭ ceremu ca să vie împărăţia luĭ Dumneḑeu, maĭ curêndu ar fi cu totul nepotrivitŭ și opusŭ, ca să cautamu sa traim maĭ multŭ timpŭ în lume. Totŭ astu-fel ne îndemna

și fericitul apostol formându și dându maĭ multă vigóre tariei, speranțeĭ și credințeĭ nóstre. Nimicŭ, dice el, n'am adusŭ noĭ în acésta lume niciĭ nu putem ca să luăm ceva. Noĭ vom fi mulțumițĭ avêndu cu ce ne nutri și îmbrăca. Aceia însă carĭ voiescu a deveni bogați cadu în ispită, curse și alte dorinți periculóse care afunda pe ómenĭ în ruină și perdanie. Căci rădăcina tutulor relelor este pofta pe care unii ómeni dorind'o s'aŭ abatutŭ de la credință și deveniră robi aĭ multor dureri.

Ne învață pe noi prin acestea că avuțiile nu sûnt atâtu de despreţuitŭ pe câtŭ de periculóse, căcĭ în ele se află rădăcina relelor care amăgescŭ și care printr'o secretă seducțiune orbescŭ mintea celor ce se lasă a fi înșelațĭ. Pentru aceia Dumnedeŭ mustră pe bogatul cel nebunŭ care cugeta numai la avuțiele lumești și se îngâmfa de îmbelșugarea providiunilor sale dicêndu-ĭ : Nebune, în astă nópte se va cere sufletul teŭ. Ale cui vor fi bogățiile pe care le-aĭ pregătitŭ ? Acestŭ smintitŭ, care avea să móră chiar în acea nópte se veselia de providiunile sale și el care era aprópe de sfârșitul viețeĭ, cugeta la abundența bucatelor ce adunase. Din contră însă Dumnedeu învață că acela póte să fie desăvârșitŭ și deplinŭ care dupe ce 'șĭ a vêndutŭ averea sa o împarte săracilor căcĭ așia șĭ adună comóră în cerŭ. El dice că acela e în stare să urmeḑe și să imiteze gloria patimeĭ sale divine care fiindŭ slobodŭ și neîmpedicatŭ de grijele vieţeĭ e deslegatŭ de acestea și liberŭ încredințéză tóte puterile sale punêndu-le înaintea luĭ Dumnedeŭ. La care lucru, pentru ca fie-care din noĭ să pótă

ajunge astŭ-fel, ne învaţă ca să ne rugăm pentru ca să cunóştem în ce chipu să fie rugăciunea nóstră.

Celuĭ dreptŭ nu să póte ca să 'ĭ lipsescă hrana cea din tóte ḑilele, pentru că este scrisŭ: Dumnedeŭ nu lasă sufletul celuĭ dreptŭ ca să móră de fóme, şi iarăşi: Am fostu tânarŭ şi am înbetrânitu şi n'am vĕdutŭ pe cel dreptŭ părăsitŭ, nicĭ nemul luĭ cerêndŭ pâne, asemenea Domnul ne făgăduesce acésta cândŭ ḑice: Să nu vĕ gândiţi ḑicêndu: Ce vom mânca sau ce vom bea şi cu ce ne vom îmbrăca? Aceste lucrurĭ păgânii le caută. Ştie părintele vostru că vĕ lipsescŭ acestea. Căutaţi maĭ ântêiu împĕrăţia şi dreptatea luĭ Dumnedeu şi acestea tóte vi-se vor adăoga vouă. Aşa dar acelor carĭ caută împĕrăţia şi dreptatea luĭ Dumnedeu le-a făgăduitŭ că li se va acorda tóte acestea. De sigurŭ pentru ca tóte suntŭ ale luĭ Dumnedeu, nimicŭ nu lipseşte celui care posedă pe Dumnedeŭ, afară numaĭ daca el se abate de la Dumneḑeu. Astŭ-fel luĭ Daniil care era închisŭ în cuşca leilor după porunca regeluĭ i se procură într'unŭ modŭ miraculosŭ prânḑul seŭ şi ast-fel omul luĭ Dumneḑeŭ mănâncă între fiarele flamânde care însă 'l cruţară pe el. Totŭ asemenea şi Ilie e nutritŭ în exil şi pustie de corbi carĭ îĭ procură hrana, şi de alte păsărĭ care îĭ aduce mâncarea în persecuţiune. Şi, o nebună cruḑime şi rĕutate omenéscă! Férele 'l cruţă, pasările 'l hranescŭ, şi ómeniĭ le întindŭ curse şi să întărită. După acestea noĭ ne rugăm şi pentru pĕcatele nóstre ḑicêndu: Şi ne iartă nouă datoriele nóstre precum şi noĭ iertam datornicilor noştri. După ce cerem ajutor din partea Domnuluĭ pentru nutrimentul nostru noĭ ne rugamŭ ca

să ne ierte și pĕcatele nóstre pentru că acela care e nutritŭ de Dumnedeŭ, să trăiască în Dumnedeu și să nu se ocupe atât de mult de viața de față care este trecatóre, dar de cea vecĭnică, la care póte ajunge dacă i s'aŭ iertat pecatele pe care Domnul le numește datorii, dupa cum dice chiar el în Evangelie : Eu ți-am iertat orĭ-ce datorie, pentru că m'aĭ rugat. Cât însă de folositor, înțeleptŭ și mântuitor suntem exortați ca noi, carĭ suntem pecătoșĭ să fim siliți a ruga pe Dumnedeu pentru pecatele nóstre, pentru ca pe cândŭ cerem îndurare de la Dumnedeu sufletul să 'și aducă aminte de sine ! Și nicĭ unul să nu se crédă nevinovatŭ, ca nu îngâmfându-se să péră, căcĭ dacă i se porunceşte luĭ să se róge în tóte dilele, apoi prin acésta este instruitŭ că dênsul pĕcătueşte în tóte dilele. In sfârșitŭ astŭ-fel ne sfătueşte și Ioan în epistola sa : Dacă noĭ vom dice că n'avem nicĭ unŭ pecatŭ, noĭ ne înșelămŭ și adevĕrul nu este întru noi, dacă însă noĭ vom mărturisi pecatele nóstre, statornicŭ și dreptŭ este Domnul ca să ne ierte pecatele nóstre. In epistola luĭ și una și alta este coprinsă, căcĭ noĭ trebue să ne rugăm pentru pĕcatele nóstre și să dobândim îndurarea luĭ Dumnedeŭ cândŭ ne rugăm. Pentru aceia evangelistul a numitŭ pe Dumnedeŭ statornicŭ care 'și conservă făgăduiala cu tărie în aceia ce privește iertarea pĕcatelor, fiind-că Domnul care ne-a învĕțatŭ să ne rugămu pentru datorii și pécate ne-a făgăduitŭ misericordia sa părintéscă și dobândirea grațieĭ.

Dupĕ cum vedem ne-a datŭ și pusŭ lege alipindŭ de dênsa condițiunea și garanția, ca ast-fel să cerem să ne erte datoriile nóstre precum și noĭ ertăm da-

tornicilor noștri, știind că nu vom putea sa dobândim accia ce cerem pentru pecatele nóstre, daca și noi înșine nu vom fi făcutŭ totu ast-fel celor ce ne greșescu nouă. Pentru acésta maí dice și în altŭ locu: Cu ce mĕsură voi ați mesuratŭ, cu accia vi sa va másura voue. Și acel servŭ căruia Domnul 'í-a ertatŭ orĭ-ce datorie, iar el n'a voitŭ să o erte conservului seu, e pusŭ în temniță. Fiind-că nu s'a milostivitŭ catre conservul seu, a perdutŭ accia ce primise de la Dumnedeŭ ca milostenie. Iisus Christos a așeḑat acestea în preceptele sale cu o maĭ mare vigóre a judecațeĭ sale. Iar când voi stați, ḑice el, la rugaciune, iertațí dacă aveţĭ ceva înpotriva aprópeluĭ vostru, pentru ca și părintele care este în ceruri să vĕ ierte pecatele vóstre. Dacă însă voĭ nu veți ierta, nicí părintele vostru care este în cerŭ nu vĕ va ierta pecatele vóstre. Ţie însă nu'țĭ remâne nicĭ o scuḑă în ḑiua judecațeı, fiind-că tu aĭ judecatŭ dupe cugetul teŭ și dupe cum aĭ lucratŭ ast-fel ţi se va și plăti. Căci Dumnedeu a învețatŭ pe ceĭ pacificĭ și pe ceĭ carĭ aŭ aceléșí sentimente și cugetări să fie în casa sa și ce-fel ne-a făcutŭ el prin a doa nascere totŭ ast-fel să și remânem, și ca unii carĭ suntem fiĭ aĭ luĭ Dumnedeu să rĕmânem în pacea luĭ Dumnedeŭ și noi care avem unŭ sufletŭ s'avem și o inimă și o gândire. Ast-fel Dumnedeŭ nu primesce sacrificiul celui neînpecatŭ ca întorcêndu-se de la altarŭ să se reconciliede maı ânteiŭ cu aprópele seŭ, pentru ca și Dumnedeŭ să pótă fi împécatŭ prin rugaciuni pline de pace.

(Va urma)

Actŭ de donație

In urma publicărei, în numerul precedentŭ, a actelor de donație, Prea Sânțitul Episcopŭ al Rômnicului și Noului-Severin, ne mai trămite, cu adresa No. . . âncă unul, pre care de asemenea ne grabim a 'l publica, arătându totŭ-o-dată cele mai vii mulțămirĭ, atâtu din partea P. S. Sale precum și din partea Redacțiunei nóstre, D-luĭ Stefan Pârcălăbescu și D-neĭ Uța Filip, soția sa, pentru laudabilele fapte, ce merită a fi imitate de orĭ-ce creștinŭ.

„Sub-semnații, Ștefan Pârcalăbescu și Uța Filip, soția sea, domiciliați în comuna Vaetești, Plasa Ocolu, Județul Gorjiu, ambiĭ in comuna ințelegere și în dorința, de a vedea Biserica comuneĭ nóstre Vaetești, cu hramul Cuviósa Paraschiva, imbunătățită cu veniturĭ, spre a putea funcționa preotul la dênsa.

Prin Presintele actu de donațiune dăruimu de vecĭ, și in modu irevocabilŭ, Sânteĭ Bisericĭ, cu hramul Cuviósa Paraschiva, din comuna Vaetești, următórea avere:

„Una casă cu doue încăperĭ, coperită cu frăștilă, cu totŭ rostul seu, cu seliștia sea, latul ḑece stânjeni și lungul treiḑecĭ stânjenĭ în curéua Crăciuniască, la linia Vaetești din Délu hotarul Vaetești.

„Treĭ stânjenĭ pămêntŭ latul cu adausul și scădămêntul lor și lungul peste hotarul Vaetești din linia Vaetești până în délul cu viile.

„Douĭ stânjenĭ pamêntŭ latul și lungul din dreptul fontâneĭ din Codrișóre până în délu cu viile in cureaua Pârvulésca, hotarul Vaetești

„Cinci răzóre de vie cu pămêntul lor, latul și lungul șépte-

ḑecĭ stânjenĭ în délul-mare al Văcteştilor, cureaua Crăciuniasca şi Pârvuliasca, hotarul Văcteşti.

„Şépte rênduri de prunĭ cu pămêntul lor, lungul şése-ḑecĭ stânjenĭ şi latul patru-spre-ḑece stânjenĭ în curéua Bungeţasca, la salişte valea Gruinciu, hotarul Văcteşti.

„Treĭ rênduri de prunĭ marĭ roditorĭ cu pămêntul lor în podini despre Filipaĭ, hotarul Văcteşti.

„Unu pogonu pămêntu în curelele Filipaeştii în izlazul satuluĭ, hotarul Vaceteşti despre Grui.

„Tótă moşia coprinsă în optŭ articole de maĭ susu însuméză în total nouă pogóne pămêntŭ (No. 9). — De venitul acesteĭ moşiĭ şi al ecaretelor după dênsa se vor bucura Preoţiĭ, ce după vreme se vor succeda, la acéia Sântă Biserică, fiindŭ obligaţĭ numiţiĭ Preoţiĭ a oficia câte patru parastase pe fie-care anŭ întru pomenirea membrilor familieĭ nóstre.

„Imobilul, ce dăruimu, valoréză suma de leĭ nouĭ optŭ-sute (No 800).

Sânta Biserică, Cuviósa Paraschiva, însăşi personalul prin Epitropul seu, va intra în posesiunea donaţiuneĭ, ce'i facemu, îndată după acceptare, comform legeĭ şi după ce acum pentru prima dată, mi se va trimite la acéstă Biserică Preotul Anghel Tăşcăŭ, din comuna Cărpinişu, conform înalteĭ voĭ ce mi s'a datu de către Prea Sânţia Sa Părintele Episcopu al Rômniculuĭ cu scopul care am şi făcutu donaţiunea de faţă în persónă Sânteĭ Bisericĭ maĭ susu numită".

1881 Octombriŭ 20

Semnaţi : *Ştefan Părcălăbescu*, am datu acesta
Uţa Filip, soţia luĭ Ştefan Părcălăbescu, am datu acesta

Rugatu de am scrisu. *I. Popescu*

Sub-semnatul membru al epitropieĭ bisericesceĭ declaru că acéstă donaţiune este făcută de D-lor Ştefan Părcălăbescu şi Uţa Filip, soçia sea, pre numele Bisericeĭ cu hramul Cuviósa Paraschiva.

Petru Filip, tutore.

Primaria comuneĭ Vaetești

Actul presinte fiindu in adeveru a celor iscalitu intr'ensul după cererea facută prin suplica restr. la No. . . . li sa atesta indentitatea semnaturilor.

1881 Octombriŭ 25 No. 191

(L. S. C. V.) Primar Gerant, *Pătru Filip.*

Tribunalul Județuluĭ Gorjiu.

Ședința din 29 Octombriŭ 1881, No. 342, al autencităței, s'aŭ presentatŭ inaintea Tribunaluluĭ donatoriĭ Stefan Parcalabescu și Uța Filip, soția luĭ Stefan Părcălăbescu, cu Petre Filip representantul Bisericeĭ donate, cărora citindu-li-se din cuvêntŭ în cuvêntŭ acestŭ actu de donațiune, depusŭ cu petițiunea înregistrală la No. 9296, eĭ aŭ declaratu, că este al D-lor făcutŭ din liberile sciințe, scrisŭ și sub-scris de donatorĭ prin scriitorŭ, neștiindu carte, dar representantele Bisericeĭ a sub-scrisŭ cu propia'ĭ semnătută, maĭ adaogându acestŭ din urmă, în numele Bisericeĭ, că acceptă donațiunea, iar donatoriĭ au presentatŭ certificatul D-luĭ Casier general al acestuĭ județŭ, No. 12,890/81, prin care se certifică, ca sub recipisă No. 5521, din 17 Octombriŭ corentu s'aŭ încasatŭ leĭ șépte-spre-ḑece, taxă de înregistrare de la Ștefan Părcălăbescu, din comuna Vaetești, pentru unu actu de donațiune.

TRIBUNALUL

Avêndŭ in vedere reclamațiunile părților și cererea din petițiunea, citată maĭ susŭ.

În virtutea articoluluĭ 1171 din codul civil, dă autenticitatea legală presentuluĭ actŭ de donațiune, care se va trece in registrul respectivŭ.

(L. S. T.) p. Președinte, *I. Grecescu*
I. Urdăreanu
Grefieru, *N. P. Șerbănescu*

ANUL VI. BUCURESCI, AUGUSTU 1882 No. 8.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMANA

JURNALŬ PERIODICŬ ECLESIASTICŬ

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuvêntul"
II. Tim. IV. 2.

Misteriul Eucharistieĭ

(urmare)

Partea vĕḑută a Misteriuluĭ Eucharistiei.

Intorcêndŭ atențiunea asupra părțeĭ vedute séu supuse simțurilor a misteriuluĭ Eucharistiei, deosebim: 1) materia întrebuințată la misteriŭ—pânea și vinul: 2) lucrarea sânțită, în timpul cariea să săvêrșește misteriul, și 3) cu deosebire acea parte însemnata a sânțiteĭ lucrărĭ,—acele cuvinte ce se pronunță în timpul prefacereĭ pâneĭ și a vinuluĭ în corpul și sângele lui Christos.

I. Ca materie pentru Eucharistie servește pênea și vinul. Pânea trebue a fi de grâŭ curatŭ și dospita; iar vinul—fructŭ al vițeĭ de via, curatŭ, amestecându-se în timpul proaduсereĭ cu apa (Conf. Orth. part. I. res. la intr. 107). 1) Pânea trebue a fi *de grâu*, cum se intrebuința de Iudeĭ în timpul lui Iisus, și cum a întrebuințat'o tot-dé-una Biserica pentru acestŭ misteriŭ (1). Trebue a fi *curată* precum dupre materie

(1) Irin. adv. haeres. v. 2, 3; sin. Carth. can. 46.

așa și dupre mijlocul de pregatire : acésta o cere mareția și sânțenicа misteriului. Trebue în fine a fi *dospită*, iar nu azima dupre cum de ordinar întrebuințéză latinii pentru misterul Eucharistieï ([1]). Caci a) cu pâne dospita, iar nu azima, a savêrșitŭ misteriul Eucharistieï la începutŭ însușĭ Iisus Christos ([2]). Cum ca El a instituitŭ acestŭ misteriŭ înainte de pascha Iudeilor, nimenĭ nu sa îndoesce (Ioan XIII, 1) : pentru ca adoua-ḑi a fost judecat (Ioan XVIII, 28), dat la mórte (XIX, 14) și chiar suit pe cruce (—31), cândŭ Iudeiĭ numaĭ se pregătea pentru serbarea paschaĭ. Prin urmare, misteriul Eucharistieĭ, s'a instituitŭ în acel timpŭ, cândŭ în casele Iudeilor se întrebuința încă pâne dospită, iar nu azime. Anume Iisus Christos a instituitŭ acestŭ misteriŭ în a 13-cea ḑi al luneĭ Nisan séra ; — cu acésta sa unescŭ și ceĭ maĭ însemnațĭ scriitorĭ romanĭ ([3]),—pe cândŭ Iudeilor legea le prescria de a începe serbarea paschăĭ și întrebuințarea azimilor numaĭ în séra de 14 a luneĭ Nisan ([4]), așa că cea înteiŭ din cele 7 ḑile ale

---

(1) Cu tóte că trebue a observa, că latiniĭ în învĕțătura lor recunsc de cuviinciósă precum pânea azimă așa și cea dospită pentru misteriul Eucharistieĭ (Perrone, praelect. Theol. Tract. de Eucharistia, par. II, c. 3, propos. 1) : dar în realitate eĭ intrebuințeză numaĭ pâne azima.

(2) Diferitele părerĭ ale scriitorilor grecĭ, prin care insistă a dovedi și explica acestu adeverŭ să expunu pe scurtu în Theologia luĭ Theofan Procopovicĭ (vol. III. pag. 603—610. Lips. 1793).

(3) Maldonatus in Math. cap. XXIV, v. 2; Patavius de doctrina temp. XII, c. 13 et sequ. Natalis Alex. Diss. XI, in saec. XI et XII.

(4) *Și să 'l păstrațĭ* (mielul) *pre elŭ până în a 14-cea ḑi a acestei lunĭ ; și atuncĭ tótă adunarea comunitățeĭ luĭ Israil să 'l junghie între amendouĕ serile . . . . și vor mânca carnea luĭ în nóptea aceea, fripta la focŭ cu azime,* și erburĭ amare (Ex XII, 6—8). In *ânteia lună, în a 14-cea ḑi a luneĭ d'ânteiŭ decusérа începêndu, vețĭ mânca azimă până la ḑina 21-a a acesteĭ lunĭ séra. 7 ḑile să nu se afle dospită în suflețele vóstre* (—18 și 19).

azimilor (1), începută după pascha, de când Iudeii trebuiaŭ să scóță ori-ce acrime din casele lor și să întrebuințeze numaĭ azime, era a 15-cea di a luneĭ Nisan (2). Din aceea că Christos înainte de instituirea Eucharistieĭ, a sĕvêrșitŭ pasca cu discipulii seĭ (Math. XXVI, 17—20; Marc. XIV, 12—16; Luc. XXII, 7, 8), nu urméză numaĭ de câtŭ că El gustase deja și azime. Căcĭ, *maĭ ânteiŭ*, dupe lege, se mânca la începutŭ mielul paschal séŭ pascha, și după aceea urma gustarea azimelor, care se continua 7 ḑile (Ex. XII, 8; Lev. XXIII, 5, 6); și era cu totul posibil, ca Mântuitorul, gustândŭ cu discipulii seĭ numaĭ pascha Vechiuluĭ Testamentu séŭ mielul paschal, care propriŭ și era chipul sacrificiuluĭ Luĭ cel rescumpărĕtorŭ, prin urmare și a misteriuluĭ Eucharistieĭ, imediatŭ dupĕ aceea să fi și instituitu misteriul N. Testamentŭ—al corpuluĭ și sângeluĭ seu. *Al doilea*, fiind-că Christos ca Domnŭ al Sâmbeteĭ și al tuturor sĕrbătorilor V. Testamentŭ, a sevêrșitu

(1) Dacă unul din evangeliști se esprimă: *A venitŭ ḑiua azimelor, întru care se cădea să se sacrifice pascele* (Luc. XXII, 7), și alți doi ḑic: In ḑiua d'ânteiu a azimelor au venitŭ discipoli la Iisus ḑicendu: unde voiescĭ să gătimu ție să mănîncĭ pascele (Math. XXVI, 17; Marc. XIV, 12); apoĭ citatele locurĭ împreunu cu a St. Chrisostom, pot a fi înțelese așa; „*Aŭ venitŭ (în I-a ḑi a azimelor)*, adica s'a apropiatŭ, era în ajunu“ (In Mat. Homil. LXXXI). Acésta urmeză de la sine; a) din aceia că discipuliĭ de abia se adresase cu întrebarea către Mântuitorul, unde să pregătéscă pascha, b) este necesarŭ pentru aceia ca să împace arătările a câte trei Evangeliști, cu mărturia celui al 4-lea; Inainte de serbarea pascelor .... (Ioan XIII, 1).

(2) *In luna ânteia, la 14 ale aceleĭ lunĭ, despre seră, pascha lui Iehovaste. Și în ḑiua a 15-cea a aceste lunĭ este serbătórea azimelor, consacrată luĭ Iehova; 7 ḑile să mănîncĭ azime* (Lev. XXIII, 5—7). Șepte ḑile să mâncațĭ azime: din ḑiua ânteia să scóteți totu ce este dospitu din casele vóstre, pentru că totu cel ce din ḑiua 1-a și pănă'n a 7-a va mânca pâne dospită, stêrpise-va sufletul acela din Israil. Ḑiua 1-a se va prochiema sântă și cea de a șeptea de asemenea va fi ḑiua sântă (Ex. XII, 15 și 16).

pascha diua, —mai timpuriŭ ([1]) decum era prescrisŭ Ebreilor a o sêvêrși, apoi El a putut'o sevêrși nu cu azime, ci cu pâne dospita. Cu tóte că, chiar dacă am admite, ca Christos împreuna cu mielul paschal ar fi gustatŭ și azime, nici atunci nu s'ar fi conchide, cum ca el ar fi sêvêrșitŭ și Eucharistia cu azime, cândŭ prin case sa întrebuința încă pâne dospita; din contra ar fi natural a socoti, ca, dupé ce a sevêrșitu pascha V. Testamentŭ cu azime, care acum s'a terminatŭ, Domnul a instituitŭ atunci chiar misteriul *N. Testamentŭ* (Marc. XIV, 24) cu materie nouă, cu *pâne dospită* ([2]). In acésta ne încredințéza evangeliștii, cândŭ mărturisescŭ, că Christos *luându* anume, *pâne* ἄρτος, și bine-cuvêntând a frântŭ și dând discipulilor a disu: „*Luați mâncați: acesta este corpul meŭ*“ (Math. XXVI, 26; Marc. XIV 22; Luc. XXII, 19), adică a luatŭ pâne care crește, care se umflă (ἄρτος, de la αἴρω, ridicu), cum aŭ înțelesŭ acestŭ cuvêntŭ, dupé întrebuințarea comună ([3]), însu-și

---

(1) In Evangelie este aratată şi causa pentru ce Domnul a binevoitŭ a sevêrşi pasca maĭ timpuriu în diua destinată. „*Inainte de sêrbătórea pascheĭ* — dice Evangelistul Ioan — *vĕdendŭ Iisus că i-a sositŭ ora sa trecă din acéstă lume la Tatăl*. . . (Ioan XIII, 1). Şi chiar Mântuitorul, trămiţendŭ pe discipuliĭ seĭ la unu stapânŭ de casă din Ierusalem le-a ordonatŭ a'ĭ spune „*Timpul meŭ aprópe este, la tine voiu să facŭ pascele cu discipuliĭ meĭ* (Math. XXVI). Adaua-di cândŭ urma a se serba pascha Iudeilor Mântuitorul a avutŭ a gusta mórtea prin urmare nu a pututŭ sevêrşi pascha.

(2) Mihail Cerul. epist. inbasnagiĭ Thesauro, T. III, p. 1. p. 2737.

(3) „Ce a fostŭ cu pascha, aceea-şĭ urmédă şi cu botezul. Căcĭ precum atuncĭ Isus Christos, *sevêrşindŭ şi o paschă şi alta*, pe una a schimbat-o iar pe alta a inceput'o; aşa şi aicĭ îndeplinindu botezul Iudeu, au deschisu şi porţile botezuluĭ Bisericeĭ N. Testamentu“. (Chrisostom Homil a XII în Math).

„Christos a instituitu misteriul nu maĭ 'nainte de cum urma a se suprima legea. Prin urmare suprima cea maĭ principala serbatóre a Iudeilor, chiemându'ĭ la altă cină, cândŭ le şi dice: *Luaţi mâncaţi*

apostolii, şi Mântuitorul, iar nu pâne nedospită, care spre deosebire de cea dospită, deordinarŭ să numia numaĭ azimă, ἄζυμον, séu daca se şi numia câte-o-dată *pâne*, ἄρτος, apoi negreşitu sĕ numia turta nedospită ἄζυμον, (Numeri VI, 19 ; Jud. VI, 20) (1).

b) Cu pâne dospita se săvĕrşia Eucharistia şi în dilele Apostolilor. Căcĭ, *aa*) pâneaacésta tot-dé-una se numia ἄρτος iar nu azimă (Act. II, 42, 46 ; XX, 7 ; 1 Cor. X, 16 ; XI, 20) ; *bb*) la Eucharistie participaŭ atuncĭ şi toţĭ Iudeiĭ cei din nou întorşi către Christos (Act. II, 22, 41, 42, 46.), — iar Iudeiĭ carora le prescria lege se întrebuinţeze azime numai şépte dile în anŭ, şi nicĭ-o-dată maĭ multŭ, nu s'ar fi învoitŭ a primi misteriul cu azime *în tóte dilele* (Act II, 42, 46), până cândŭ nu s'a hotărâtŭ de Apostolĭ cum trebue a privi creştinii la legea ceremonială Mosaică (Act. XV) ; *cc*) Intrebuinţarea azimelor era prescrisă de Dumnedeu în legea Mosaica ; iar Apostolii după ce aŭ hotărâtŭ la Sinodul din Ierusalim, ce anume din acea lege trebue se rămâie obligatorŭ pentru creştini, şi ce să 'şi pérdă puterea, nu aŭ ordonatu creştinilor a întrebuinţa azime (Act. XV, 23—30) ; prin urmare, întrebuinţarea lor nu era primită de Biserica creştina, şi trebuia a fi privită ca umbra a legei.

---

acesta este corpul meŭ, care se frânge pentru voi . . . . , dupe care adauge : *Acésta sĕ faceţĭ întru amintirea mea.* Vedeţi cum Christos abate şi întórce pe Iudei de la obiceiurile lor ?

Precum voĭ aţi sevĕrşitu Pascha, dice El, în amintirea minunilor sevĕrşite în Egipetu : aşa şi acestu misteriŭ sevĕrşiţi 'l întru amintirea mea . . . Dar ce ? Veĭ dice tu nu trebue óre a sevĕrşi şi misteriul vechiu şi nou ? Nu trebue. Căci Christos pentru aceea a disu *faceţi acésta*, ca să 'ĭ opriască de la sevĕrşirea misteriului vechiu". (Homil. LXXXII).

(1) Maĭ pe largŭ respingerea obiecţiunei sa se vada la Mitrofanu din Crit., Confes. Eclesiæ Oriental cap. IX, p. 90 et seq., Helmst. 1661.

pascha ḑiua.—maĭ timpuriu (1) decum era prescrisŭ Ebreilor a o sĕvêrşi, apoi El a putut'o sevêrşi nu cu azime, ci cu pâne dospită. Cu tóte că, chiar dacă am admite, că Christos împreună cu mielul paschal ar fi gustatŭ şi azime, nicĭ atuncĭ nu s'ar fi conchide, cum ca el ar fi sĕvêrşitu şi Eucharistia cu azime, cându prin case sa întrebuinţa încă pâne dospita; din contra ar fi natural a socoti, că, dupe ce a sevêrşitŭ pascha V. Testamentŭ cu azime, care acum s'a terminatŭ, Domnul a instituitŭ atuncĭ chiar misteriul *N. Testamentŭ* (Marc. XIV, 24) cu materie nouă, cu *pâne dospită* (2). In acésta ne încredinţéza evangeliştii, cândŭ mărturisescŭ, că Christos *luândŭ* anume *pâne* ἄρτος, şi bine-cuvêntând a frântŭ şi dând discipulilor a ḑisu: „*Luaţĭ mâncaţĭ: acesta este corpul meŭ*" (Math. XXVI, 26; Marc. XIV 22; Luc. XXII, 19), adică a luatŭ pâne care cresce, care se umflă (ἄρτος, de la αἴρω, ridicŭ), cum aŭ înţelesŭ acestu cuvêntŭ, dupĕ întrebuinţarea comună (3), însu-şi

---

(1) In Evangelie este arătată şi causa pentru ce Domnul a binevoitŭ a sevêrşi pasca maĭ timpuriu în ḑiua destinată. „*Inainte de sĕrbătórea pascheĭ* — ḑice Evangelistul Ioan — *vĕḑêndŭ Iisus că i-a sositŭ ora să trécă din acéstă lume la Tatăl*.... (Ioan XIII, 1). Şi chiar Mântuitorul, trămiţêndŭ pe discipuliĭ seĭ la unu stăpânŭ de casă din Ierusalem le-a ordonatŭ a'ĭ spune „*Timpul meŭ aprópe este, la tine voiŭ să facŭ pascele cu discipuliĭ meĭ* (Math. XXVI). Adauă-ḑi cându urma a se serba pascha Iudeilor Mântuitorul a avutŭ a gusta mórtea prin urmare nu a pututu sevêrşi pascha.

(2) Mihail Cerul. epist. inbasnagiĭ Thesauro, T. III, p. 1. p. 2737.

(3) „Ce a fostu cu pascha, aceea-şi urmédă şi cu botezul. Căcĭ precum atuncĭ Isus Christos, *sevêrşindŭ şi o paschă şi alta*, pe una a schimbat-o iar pe alta a inceput'o; aşa şi aicĭ îndeplinindŭ botezul Iudeu, aŭ deschisu şi porţile botezuluĭ Bisericeĭ N. Testamentu". (Chrisostom Homil a XII în Math).

„Christos a instituitu misteriul nu maĭ 'nainte de cum urma a se suprima legea. Prin urmare suprimă cea maĭ principală serbatóre a Iudeilor, chiemându'ĭ la altă cină, cându le şi ḑice: *Luaţĭ mâncaţĭ*

apostolii, și Mântuitorul, iar nu pâne nedospita, care spre deosebire de cea dospita, deordinarú sa numia numaí azimá, ἄζυμον, séu daca së și numia câte-o-data *pâne*, ἄρτος, apoí negreșitu se numia turta nedospita ἄζυμον, (Numeri VI, 19 ; Jud. VI, 20) (1).

b) Cu pâne dospita se savërșia Eucharistia și în ḑilele Apostolilor. Cácí, *aa*) pânea acésta tot-dé-una se numia ἄρτος iar nu azimá (Act. II, 42. 46 ; XX. 7 ; 1 Cor. X, 16 ; XI, 20) ; *bb*) la Eucharistie participaŭ atunci și toțí Iudeiĭ ceí din nou întorșí catre Christos (Act. II, 22, 41. 42, 46.), — iar Iudeii carora le prescria lege se întrebuințeze azime numaí sépte ḑile în anŭ, și nicí-o-data maí multu, nu s'ar fi învoitŭ a primi misteriul cu azime *în tóte ḑilele* (Act II. 42, 46), pâná cândú nu s'a hotarâtú de Apostolĭ cum trebue a privi creștinii la legea ceremonialá Mosaicá (Act. XV) ; *cc*) Intrebuințarea azimelor era prescrisá de Dumnedeu în legea Mosaica ; iar Apostoliĭ dupá ce aŭ hotărâtŭ la Sinodul din Ierusalim, ce anume din acea lege trebue se ramâie obligătorŭ pentru creștiní, și ce sa 'șí pérda puterea, nu au ordonatŭ creștinilor a întrebuința azime (Act. XV, 23—30) ; prin urmare, întrebuințarea lor nu era primita de Biserica creștina, și trebuia a fi privita ca umbra a legeí.

---

acesta este corpul meŭ, care se frânge pentru voí . . . . , dupe care adauge : *Acésta së faceţĭ întru amintirea mea.* Vedeţi cum Christos abate şi întórce pe Iudeī de la obiceiurile lor ?

Precum voī aţī sëvêrşitŭ Pascha, ḑice El, în amintirea minunilor sevêrşite în Egipetu : aşa şi acestu misteriu sevêrşiţi 'l întru amintirea mea . . . Dar ce ? Veī ḑice tu nu trebue óre a sëvêrşi şi misteriul vechiu şi nou ? Nu trebue. Căci Christos pentru aceea a ḑisu *faceţĭ acesta*, ca să 'ī opriască de la sevêrşirea misteriului vechiu". (Homil. LXXXII).

(1) Mai pe largŭ respingerea obiecţiunei sa se vaḑa la Metrofanu Crit., Confes. Eclesiæ Oriental cap. IX, p. 90 et seq., Helmst. 1661.

c) Eucharistia și în timpurile din urmă s'a sevêrșitu în Biserica luĭ Christos cu pâne dospită. Căci *aa*) materia pentru misteriŭ, după cum să scie, se lua deordinar din proaducerile poporuluĭ, care fără îndoélă aducea în Biserica din casele lor pâne ordinara — dospită, care era destinată precum pentru cina dragostei, așa și pentru ajutorul sĕracilor (1. Cor. XI. 21. 22); *bb*) nicĭ unul din ceí vechĭ nu numesce pânea din care se săvêrșia Eucharistia, d'adreptul azimă; din contra, scriitorii o numescu pâne ordinară ([1]), séŭ dospită ([2]); *cc*) Sântul Epifanie amintesce încă, ca despre o proprietate a ereticilor evioniţĭ, ce se ţiniaŭ de legea mosaica, că eĭ săvêrșiaŭ Eucharistia numaĭ cu azime și cu apă ([3]), aceia ce dovedesce că Biserica n'a urmatŭ astfelu; *dd*) Óre-carĭ din ceĭ maĭ imparțiali scriitorí apuseni romaní și protestanțĭ, recunosŭ și dovedesc cu placere, că până în sec. X séŭ încă și al XI nu a fostŭ de locŭ întrebuințarea azimelor în Biserica ([4]) de și alțiĭ se silescŭ a dovedi din contra ([5]).

(1) S. Iustin Apolog. 1. cap. 66.

(2) Așa 1) Papa Innocenţiu I a scrisŭ : Presbiteriĭ *fermentum* a nobis confectum, per acholytos accipiunt, ut se a nostra communione, maximo illo die, non indicent separatos, — quod per parohias fieri debere non puto, quia non longe portanda sunt *sacramenta* (Epist. XXV ad decent. c. IV, n. 8); 2) Despre Papa Melhiade se observă în descrierea vieţeĭ luĭ : hic fecit, ut oblationes consecratæ per Ecclesias ex consecrata Episcopi dirigerentur, quod declaratur *fermentum* (vita Melchiade în libr. ponteficiali); 3) Despre Papa Siriţiŭ se ḑice : Hic constituit ut nullus presbyter missas celebrareta . . . quod nominatur *fermentum* (Ibid vita Siric).

(3) *Μυστήρια τελοῦσι... διὰ ἀζύμων καὶ το ἄλλο μέρος του μυστηρίον δι' ὕδατος μόνου.* Haeres XXX, n. 16.

(4) Ast-felŭ suntu : Cirmondus. Disquisitio de azimo an. 1651 : Cotelerius. Monum. Eccles. græcæ. II, p. 108, 138; Pagius Critic. In Baron. an. CCCXIII, n. 15; Binguamus. Orig. Eccles. XV. c. 2, § 5 Klein. Hist. Eccles. t. 1. p. 430 etc.

(5) Aceștĭ din urmă să subîmpartŭ în două clase : Uniĭ ḑicu, cum

2) O alta materie pentru misteriul Eucharistiei, împreună cu pânea de grâu dospită este vinul de struguri (1); fiind-ca cu vinu de struguri a sevêrşitŭ misteriul Eucaristieĭ însu-şĭ Iisus Christos, care dând discipulilor sei paharul le-a disŭ: *beţi dintru acesta toţĭ; acesta este sângele meŭ, al legeĭ ceĭ nouă.* Dupe acésta, El imediatŭ a adăogatŭ: *deci, dicŭ vouă, că nu voiŭ maĭ bea de acum dintr'acéstă ródă a viţei, până în dioa acea, cândŭ o voiŭ bea cu voi noŭ întru Impéraţia Tatăluĭ meŭ.* (Math. XXVI, 27—29).

Sânta Biserică, — dupre cum se vede din mărturiile luĭ Irineŭ (2), Ciprianu (3), Chrisostom (4), Sinodul Catarginénu şi alţii (5), tot-dé-una a sevêrşitu acestŭ misteriŭ dupe exemplul Mântuitoruluĭ cu vin de struguri. Şi fiind-că în Palestina deordinar se întrebuinţa vinŭ de strugurĭ roşi séu negri (Gen. XLIX, 11; Dev. XXXII, 14), cu care, negreşitŭ a sevêrşitu misteriul şi Domnul Iisus, apoi şi Biserica din anticitate întrebuinţa în Eucharistie vinŭ de strugurĭ roşi; şi acesta cu atâta maĭ multŭ, cu câtŭ acestŭ vinŭ, cu

că Biserica Romana din dilele Apostolilor ar fi întrebuinţatu numai azime (Ciampian de perp. azym. usu Rom. 1688; Mabillon. diss. de pane Eucharist. Par. 1674); Alţiĭ dicu cum că ea din anticitate ar fi întrebuinţatŭ fără deosebire şi azime şi pâne dospită (Bona Rer. Liturg. 1, 23).

(1) Ebioniţi şi Sineratiţi intrebuinţau numai apa în locu de vinu. (Iren. Adv. Haer. V, 1, n. 3; Epiphan. Haer. XXX, n. 16; Clim. Alex. Pedag. 11, 2).

(2) Adv. Haeres. V. c. 2, 3.

(3) Epist. LXIII ad Caecilium.

(4) Find-că óre-care întrebuinţeda apa în misterii: apoi pentru a arăta că El şi la instituirea misteriului a întrebuinţatŭ vinu, şi dupe înviere, cându fără misteriu a propusŭ cina obicinuită, de asemenea a întrebuinţatŭ vinu, pentru care dice: *Din fructul viţei*; dar viţa de vie (strugurĭ) produce vin, iar nu apă (In Math. Homil. LXXXII n. 2, în T. III. pag. 413).

(5) Concil. Carth. can. 46; Trul. can. 32.

însu-şi aspectul seŭ, represinta pentru ochiĭ sensibilĭ sângele luĭ Christos.

Acestŭ vinŭ, destinatŭ pentru Eucharistie, precum şi pânea, trebue a fi *curate*, pe câtŭ acésta este posibil, lucru pe care 'l cere măreţia şi sânţenia misteriuluĭ.

Trebue a fi *amestecatŭ şi cu apă*: pentru ca. a) şi Christos, dupre cum ne spune tradiţia ([1]), la instituirea Eucharistieĭ a întrebuinţatŭ vinŭ amestecatŭ cu apa, cum de ordinaŭ se întrebuinţa şi la Iudeĭ ([2]); b) şi Sânta Biserică, urmândŭ exemplul Mântuitoruluĭ, tot-dé-una a întrebuinţatŭ ast-felŭ de vinŭ, amintindŭ tot-o-dată că, în timpul suferinţelor de cruce a Domnuluĭ, din cósta cea străpunsă a Luĭ *a eşitŭ sânge şi apă* (Ioan XIX, 34). Dascălĭ anticĭ aĭ Bisericeĭ— Iustin ([3]), Irineŭ ([4]), Ciprianŭ ([5]), Grigorie Nisul, Ambrosiŭ şi alţiĭ ([6]), Sinódele antice— Catarginénŭ ([7]), Trulan şi ritualele antice ale liturghieĭ—([8]), în unire mărturisescŭ despre acésta.

---

(1) Το ποτήριον κεράσας ἐξ οἴνου καὶ ὕδατος καὶ ἁγιάσας ἐπιδέδωκεν αὐτοῖς, λέγων πίετε.... Const. Apost. VIII, 12.

(2) In baza parab. IX, 5. Ligtofoot. de minist. templi c. XIII.

(3) Apolog. 1, 66.

(4) ὁπότε καὶ τό κεκραμένον ποτήριον καὶ ὁ γεγονὼς ἄρτος ἐπιδέχεται τόν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ γίνεται ἡ εὐχαριστία σῶμα χριστοῦ (Adv. haer. V. 2. n. 3.

(5) Quando in calice vino aqua miscetur, Cristo populus adunatur. (Epist. LXIII, ad cæcil).

(6) Grig. Nis. Cathech. c. 37; Ambros. De sacram. V, 1, n. 4; Ghenad.De Dogm. Eccles. c. 78.

(7) „In altarŭ să nu se aducă nimicu, afară de corpul şi sângele Domnului, precum ne-a predatu şi Domnul, adică, afară de pâne şi vinŭ amestecatŭ cu apă" (Can. 46).

(8) Concil. Trul. can. 32: „Şi El (S. Chrisostom) a predatu Bisericeĭ, a carica direcţiune pastorală 'ĭ era încredinţata, a amesteca vinul cu apă, cându urmédia a se săvêrşi jertfa cea fară de sânge, arĕtându prin acésta la unirea sângeluĭ şi a apeĭ ce a cursu din prea curata costă a Rĕscumparatoruluĭ şi Mântuitoruluĭ nostru Christos Dumneḑeu, în rescumpărarea intregeĭ lumeĭ de pecate. Şi în tóte Bi-

II. Sânțită lucrare, în timpul căreia se sevêrșesce misteriul Eucharistiei, și fără de care nu póte a se sevârși, este Liturgia. Ea consta din trei părți: prima este *proscomidia* séŭ *proaducerea*, cândŭ se pregătesce materia pentru misteriŭ, numită ast-felŭ de la datina creștinilor anticĭ de *a aduce* în Biserica pâne și vinŭ pentru Eucharistie; a doua este *Leturgia Catecumenilor* séŭ a chiemaților, în timpul cária se pregatescŭ creștinii spre primirea misteriuluĭ și se permitea și Catechumenilor a asista; a treia este *Leturgia credincioșilor*, în timpul cária urmédă sĕvêrșirea misteriuluĭ și potŭ asista numaĭ singurĭ *credincioșiĭ*. Locul și chipul săvêrșireĭ Liturgieĭ în tóte părțile eĭ suntŭ determinate pe largŭ în canónele și ritualele Bisericeĭ.

III. Cea maĭ însemnată lucrare în partea din urmă a Liturgieĭ o compunŭ: a) Pronunțare cuvintelor, dise de Mântuitorul în timpul instituireĭ misteriuluĭ: *Luați mâncați: acesta este corpul meŭ . . . beți dintr'acesta toți: acesta este sângele meŭ, al legeĭ ceĭ Nouă . . .* (Math XXVI, 26—27), și dupe acea— b) chemarea Sântuluĭ Spiritŭ, séŭ rugáciunea către Dumnedeŭ Tatăl despre pogorârea Sântuluĭ Spiritu asupra Sântelor darurĭ, și bine-cuvêntarea lor (Catichismul creștin pe largŭ—despre Eucharistie). Dupe ritualul (tipicul) Liturgieĭ Sântuluĭ Ioan Chrisostom acéstă lucrare urmézā ast-felŭ:

---

sericele unde au strălucitŭ luminele spirituale se păstreză acestŭ ritualu predatu de Dumnedeu. Și Iacob, fratele dupre corpŭ a luĭ Christos Dumnedeuluĭ nostru, care a fostŭ cel ântâiŭ căruia i s'a încredințatŭ scaunul Bisericeĭ din Ierusalim, și Vasilie Archi-Episcopul Bisericeĭ din Chesaria, a căruia glorie a străbătutŭ tot universul, predându-ne, nouă inseris sânțita lucrare misteriosă, a aședatu în Dumnedeescele liturghiĭ ca sântul pacharŭ se consta din apa și din vinŭ".

Cândŭ strana începe a cânta câṅtarea serafimica, iara ierurghisitorul se rógă (în taina):

„Cu aceste fericite puteri, şi noi, Stăpâne iubitorule de ómenĭ, cântam şi graimu: sântŭ eştı şi prea sântŭ . . ." (1).

Din acestea este învederatŭ: a) că cuvintele Mântuitoruluĭ: *Luaţĭ mâncaţĭ . . . beţĭ dintru acesta toţĭ . . .* pronunţate de ierurghisitor, cu arătare la sântele darurĭ, dupa acea chemarea Sântuluĭ Spiritŭ asupra Sântelor Darurĭ, şi însa-şĭ bine-cuvêntarea lor, compune o singura neîntrerupta şi nedespartita lucrare; b) că menţionatele cuvinte ale luĭ Christos se amintescŭ propriŭ în rugăciunea adresată către Dumneḑeŭ, ca poruncă a Mântuitoruluĭ dată celor ce 'ĭ urmeḑă Luĭ (1 Cor. XI, 23—25); şi—c) că pe baza acesteĭ poruncĭ (*care aduce aminte de acéstă mântuitóre poruncă*) ierurghisitorul îndrăsnesce, din partea tuturor credincioşilor, a se adresa cu rugăciune către Dumneḑeŭ Tatăl pentru pogorârea Sântuluı Spiritŭ asupra Sântele Darurĭ şi pentru prefacere prin El a pâneĭ şi a vinuluĭ în corpul şi sângele luı Christos. Prin urmare, atribuind cuvintelor Domnuluĭ pronunţate de El la instituirea misteriuluĭ Eucharistieĭ, tótă puterea, ca *poruncă mântuitóre,* dupe carea servitoriĭ altaruluı îndrăsnescŭ a se apropia şi a întreprinde sânţita lucrare a unuĭ atâtu de mare şi înfricoşatŭ misteriŭ, Biserica Orthodoxă catolica împreună cu acestea „crede şi învaţă (2) că la Dum-

(1) Veḑı rugăciunea acésta precum şi tóte cele-l-alte rugăciunĭ pâne dupe sânţirea sântelor darurĭ care se termina cu cuvêntul *amin, amin, amin* în Liturghier.

(2) Contra opiniuneĭ false a Latinilor (Perrone, Prael. Theolog. Trat. de Euchar. P. 11, c. 3), care tótă puterea de a sânţi Sântele darurĭ o atribuescŭ numaı cuvintelor mântuitoruluĭ: luaţı mâncaţı etc.

nedeiasca Liturgie să sevêrșește transubstanțiarea pâneĭ și a vinuluĭ în corpul și sângele luĭ Christos, prin adumbrirea și lucrarea Sântuluĭ Spiritŭ urmată dupe chiemarea rugăciunală către părintele cerescŭ, făcută de Archiereŭ séŭ Iereŭ în cuvintele: *Și fă adică pânea acésta cinstitŭ corpul Christosuluĭ têŭ, iar ce este în paharul acesta, cinstitŭ sângele Christosuluĭ têŭ, prefăcêndu-le cu Spiritul têŭ cel Sântŭ*" (1).

Așa a credutŭ tot-de-una Biserica luĭ Christos dupre tradicțiunea Sânților Apostolĭ.

Acésta se vede:

1) Din cele maĭ vechĭ liturgiĭ ale Eĭ, precum: Liturgia Sântuluĭ Apostol Iacov fratele Domnuluĭ; Liturgia espusă în Constituțiunile apostolice, și liturgia Sântuluĭ Vasile cel Mare. In tóte acestea, precum și în liturgia Sântuluĭ Chrisostom, cuvintele Mântuitoruluĭ exprimate la instituirea Eucharistieĭ, se amintescŭ în rugăciunea adresată către Dumnedeu, cu respicata adăogire a porunceĭ: *Acésta să faceți întru amintirea mea* (Luc XXII, 19); iar imediatŭ dupe acésta urméză invocarea Sântuluĭ Spiritŭ asupra darurilor, puse înainte spre sânțirea și transubstanțiarea lor. In liturgia Sântuluĭ Apostol Iacov acesta se expune în modul următorŭ: „Pentru acéstă (adecă după porunca luĭ Christos, *acésta să faceți întru amintirea mea*) și noĭ pecătoșiĭ amintindŭ suferințele cele detătóre de vieață ale Mântuitoruluĭ: crucea, îngroparea .... aducemu Ție stăpâne, acéstă întricoșată și fără de sânge jertfă, rugându-ne. . . . . . pomenesce-ne pre noĭ Dumnedeule dupé marea ta misericordie și pogóra asupra

(1) Vedĭ Conf. orth. par I, resp. la întreb. 107; Epist. Patriarch. de résăritŭ despre credință, Art. 17, și ritualul archierescŭ.

nóstră și asupra darurilorŭ ce suntŭ puse înainte pre Sântul teŭ Spiritŭ .... ca să sânțéscă pânea acésta și să o facă sântul corp al Christosuluĭ teŭ, și ce este în paharul acesta cinstitŭ sângele Christosuluĭ teŭ" (1). În constituțiunile apostolice cetimŭ : „Pentru acésta amintindu suferințele luĭ, și mórtea, și învierea din morțĭ ...... aducem ție, înperatuluĭ și Dumnezeu, dupé porunca luĭ (κατὰ τὴν αὐτοῦ διάταξιν), acésta pâne și acestŭ pahar, mulțămindu-țĭ prin El pentru că ne-aĭ învrednicitŭ a sta înainte.. Ta și a servi Ție, și ne rugăm Ție Dumnezeule, c..la ce eștĭ mulțemit de Sinețĭ, privește cu îndurare asupra acestor darurĭ ce suntŭ puse înaintea Ta, bine voești-le în onórea Christosuluĭ Tĕŭ, și trimete asupra acestui sacrificiu pre Sântul Teu Spiritŭ, martorul suferinților Domnuluı Iisus, ca să facă pânea acésta, corpul ChristosuluĭTeu, și ce este în paharul acesta, sângele ChristosuluĭTĕu .... " (2). Iar în liturgiea Sântuluĭ Vasile cel Mare, pânea și vinul, chiar dupa ce s'a pronunțatŭ asupra lor, cuvintele Mântuitoruluĭ : *Luațĭ mâncațĭ* ...., și *bețĭ dintru acesta toțĭ* ..... se numescŭ numaĭ *în locŭ de tipurĭ* (ἀντίτυπα) a corpuluĭ și sângeluı luĭ Christos, adică care represinta numaĭ tipul lor, dar care încă suntŭ netransubstanțiate (neprefácute) în corpul și sângele Domnuluı— „puse înainte *în locul tipuluĭ* Sântuluĭ Corpŭ și al SângeluĭChristosuluĭTeŭ, Ție ne rugămŭ, și pre Tine te chiemămŭ : Sânte ale Sânțilorŭ, cu buna voința bunatățeĭ tale, să vie Spiritul tĕu cel Sântŭ preste noĭ și preste darurile acestea ce suntŭ puse în nainte și

(1) Vedĭ acéstă liturgiă în Bibliot. Patr. gr. latin. T. II, pag. 12.
(2) Lib. VIII c. 12. pag. 407, în Coteler. Patr. Apost. vol. 1 Amst. 1724.

sĕ le bine cuvintеḑe pre ele, și sĕ le sânțéscă și sĕ le arate“ (1). Dupre accea urmeaḑa rugăciunea : „Dómne, cela ce pre prea Sântul Tĕu Spiritú . . .“ Și însușĭ bine-cuvĕntarea prea Sântelor darurí, cu pronunțarea cuvintelor cunoscute.

2) Se vede din mărturiile dascălilor vechí aí Biserіceĭ-răsăritenĭ și apusenі, și anume :

a) Din ale Sântuluí Irineŭ : „Precum pânea pămĕntéscă, prin invocarea luí Dumneḑeŭ asupra eí, nu este maĭ multŭ pâne ordinară, ci Eucharistie constătătóre din pămĕntescu și cerescu : așa și corpurile nóstre, comunicându-se cu Eucharistia nu suntŭ maí multŭ stricăcióse, ci aú speranța invіereĭ“ (2).

b)—*Ale luĭ Origen* : Bine plăcându Creatoruluí tuturor, noĭ dupre primirea facerilor de bine, gustăm cu mulțumire și rugăciune pânele aduse, care prin rugăciune s'au făcutŭ Corpŭ Sânțŭ ce sânțesce pre aceia ce 'l primescu cu buna disposițiune(3).

c) *Ale Sântuluĭ Ciril al Ierusalimuluĭ* : „Pânea și vinul Eucharistieĭ înainte de sânta invocare a Treimeí inchinate, eraŭ simplu pâne și vin ; iar dupa săvĕrșirea invocăreĭ, pâne se face Corpul luí Christos, iar vinul sângele luĭ Christos“ (4).

„Pânea în Eucharistie, dupe invocarea Sântuluí Spiritŭ, nu este maĭ multŭ simplu pâne, ci corpul luĭ Christos“ (5).

---

(1) Vedı rugăciunea preotului din'naintea sânțireı sântelor daruri. în timpul cântăreі : *Pre tine te lăudămu*. . . .

(2) Adv. Haer. IV, c. 34.

(3) Σῶμα γενομένους διὰ τὴν εὐχήν ἅγιόν τι καὶ ἁγιάζον.... (Contr. Cels. lib. VIII, p. 399). In altu locŭ el ḑice : sanctificatur per verbum Dei perque obsecrationem (in Math. XV. T. II, p. 17. Paris. 1604).

(4) Catech. inducĕtóre în misteriu I. n. 7, pag. 440, Traducerea rusă.

(5) Catech. inducĕtóre în misteriu, III, n. 3, p. 451.

„Dupě acésta (adica dupě cântarea serofimica . .) rugamŭ pre iubitorul de ómeni Dumnedeu, ca se pogóre pre Sântul Spiritŭ preste darurile puse înainte *Fă deci pânea* (acésta) *Corpul luĭ Christos, iar vinul, sângele luĭ Christos.* Căcĭ asupra a totŭ ce lucra Sântul Spiritŭ se sânţesce şi se transforma“ (1).

d) *Ale S-luĭ şi Mareluĭ Vasilie :* „Cuvintele invocăreĭ, la prefacerea pâneĭ Eucharistieĭ şi a bine-cuvêntăreĭ paharului, care dintre sânţi ni le aŭ lasatŭ scrise ? Căcĭ noĭ nu ne mulţumimŭ numaĭ cu cuvintele amintite în Apostol saŭ în Evangelie, ci şi maĭ, nainte, şi dupe ele, pronunţămŭ şi altele, ca unele ce aŭ mare putere în misteriŭ, luându-le din învĕţătura nescrisă“ (2).

e) *Ale F. Augustin :* „Corpŭ şi sânge a luĭ Christos noĭ numimŭ propriŭ accea ce, fiind împrumutatŭ de la fructele pĕmêntuluĭ şi *sânţitu prin rugăciunea misteriósă,* o primim cu mare pietate spre mântuirea sufletelor, în amintirea patimelor suportate de Domnul pentru noĭ ; accea ce, findŭ lucrul mânilor omenescĭ dupĕ forma sa veḍută, nu alt-fel se sânţesce . . . de câtŭ numaĭ prin neveḍută *lucrare a Sântuluĭ Spiritŭ*“ (3).

In aceste cuvinte, (1 Tim II, 1) preferŭ a înţelege aceia ce tóta, saŭ maĭ tótă Biserica repetesce (înţelege) : *cererĭ* (precationes) noĭ înălţăm la sevêrşirea misterielor, maĭ 'nainte de a fi *bine-cuvêntatŭ* ceia ce sĕ afla pe masa Domnuluĭ ; *iar rugăciunĭ* (orationes) cândŭ se

(1) Cath. înducĕtóre în misterii V, n. 7, p. 462.
(2) Despre St. Spiritŭ către Amfilochie c. 27, în Cartea Canonilor pag. 328.
(3) De Trinit. III. 4. n. 10 în Patrol. (curs. compl. T. XLII p. 874.

bine-cuvintédă și se sânțeșce, și se deosibește, pentru împărțire" (1).

f). *Ale Sântului Proclu al Constantinopolului :* „Dupe înălțarea la ceru a Mântuitorului nostru, Apostolii, înainte de ce s'aŭ rĕspânditŭ prin totŭ universul, adunêndu-se într'unŭ gândŭ, petreceau în rugăciunĭ de tóte dilele, și aflândŭ mângâiere în sânțita lucrare misteriósă a Corpuluĭ Domnului, săvêrșiau Liturgia cu cele maĭ prelungite cântări . . . . Prin ast-felŭ de rugăciunĭ eĭ invocaŭ pogorârea Sântuluĭ Spiritŭ, ca prin Dumnedeésca *Luĭ* arătare se realiseze și se arate în sânțitele lucrărĭ punerile înainte de pâne și vinŭ, amestecatŭ cu apă, însușĭ Corpul și Sângele Mântuitoruluĭ nostru Iisus Christos, aceea ce ast-fel se severșesce până acum, și se va sĕvêrși pêne la finitul seculuļuĭ" (2).

g) *Ale Sântuluĭ Ioan Damaschin :* „Precum pânea prin mâncare, iar vinul și apa prin bĕutura se prefacŭ în modŭ natural (μεταβάλλονται) în corpul și sângele celuĭ ce mânca și bea, și nu sĕ facŭ altŭ corpŭ, deosebitŭ de corpul luĭ de maĭ 'nainte, așa și pânea pusă înainte, vinul și apa, prin invocarea și mijlocirea Sântuluĭ Spiritŭ, se prefacŭ în modŭ supranatural ὑπερφυῶς μεταποιοῦνται în corpul și sângele luĭ Christos, și compunŭ nu douĕ corpurĭ, ci unul și acelașŭ" (3). Acéstă învĕțătură o aflămŭ la Sântul Grigoriu Ni-

(1) Epist. CXLIX ad Paulinum cap. 2, n. 16, în cit. Patrol. T. XXXIII, p. 636.

(2) Despre Tradiția Dumnedeescei liturgii въ Хр. чт. 1839 t. VI. pag. 37, 38.

(3) Точн излож прав. вѣры кн. IV. с. 13, p. 252.

sul (1), F. Ieronim (2), Ambroşiŭ, Teodoru al Herarchieĭ, Teofilact al Bulgarieĭ (3), şi la toţi scriitoriĭ orthodoxĭ din Resaritu ce aŭ maĭ urmatŭ dupe acestia (4).

(Va urma)

† Silvestru B. Pitestenu.

---

(1) ὁ ἄρτος ἁγιάζεται διὰ λόγου Θεοῦ καὶ ἐντεύξεως Catech. c. 37.

(2) Ad quorum (presbyter) preces Christi corpus sanguisque conficitur. (Epist. LXXXV ad. Euagrium.

(3) Mărturiile lor vaḑe-sĕ în articolul intitulatŭ :

Ѡдразъ и слѣсбія присутбія І. Христма въ Ебхаристіи.

(4) D. e. la Simeon al Tesaloniculuĭ (în tractatul luĭ despre misteriĭ); la patriarchul Ieremia (In epistola luĭ către Theologiĭ din Virtemberg, Xp. Чт. 1845, 1, 346), la Mitrofanu al Crituluĭ (în confesiunea Bisericeĭ de Resăritu tract. despre Euchar). Dintre Ruşĭ, asupra acestuĭ obiectŭ, aŭ scris în contra papiştilor fraţiĭ Lechuḑí, Sântul Dumitrie al *Rostovuluĭ*, Stefanu al Iavoruluĭ, şi s'a tratatu şi în sinodul convocatu de patriarchul Ioachim în anul 1690.

Cetirea și meditarea Sântelor Scripturĭ

ca unicul mijlocŭ de a se înavuți spiritualminte cu cunoscințile teoretice și practice necesare pentru mântuire.

„*Cum vor sci,* dice Sântul apostol Pavel în privirea adevĕrurilor mântuireĭ, *dacă nu vor audi, și cum vor audi fără predicătorĭ?* Orĭ-ce sciința sa preda de către ceĭ anume însărcinațĭ, și să învața de către ascultătorĭ. Sciința mântuireĭ, cuprinsa în Sântele Scripturĭ, nu se capătă și ea de câtu totu pe acésta cale. Lipsa unor asemene cunoscințĭ, maĭ necesare de câtu pânea cu care ne nutrimu și decâtu apa cu care ne adăpamu, este așa de simțită asta-dĭ în poporŭ, încâtu s'ar putea dice că viața nóstra spirituala, viața adevĕratuluĭ omu, ne-a părăsitu maĭ cu totul. In noĭ nu respiră decâtu materia, și nu urmarimu decâtŭ interesele materiale, fie-care în profitul seu personal. Ne lipseșce aprópe cu totul viața colectivă— morala, pentru că ne lipseșce educațiunea religiósă, pentru că s'a radicatŭ din mijlocul nostru *puterea care opreșce disoluțiunea.* Numai acesteĭ puterĭ, numaĭ religiuneĭ este datu a face din toțĭ *unu*, a crea în toțĭ aceeașĭ inimă și acelașu sufletu.

Dar de unde provine acestŭ mare reŭ? Nu ne vomŭ sfii a denunța următórele treĭ cause principale: 1) Că parințiĭ, în etatea trageda a copiilor, nu se gândescŭ, ca parinții și stramoșiĭ lor, sa învețe pe mi-

ciĭ lor măcarŭ primele formule de rugăciune cu care aceștia să se adreseze luĭ Dumnedeŭ și ast-felĭŭ să se simța de timpuriŭ legațĭ de ceriu și de datoriile morale. Nu-ĭ trimitŭ la Biserica maĭ niciĭ o dată; ci se mărginescŭ a-ĭ îmbuiba cu poezii și chiar cântece vătămatóre de sufletu. 2) În scóla, copii nu suntŭ maĭ norociți. O diniórа se preda în scólele primare, ca cărți obligatóre de cetire,—*Orologiul* și *Psaltirea ;* ba încă acéstă maĭ din urmă era considerată și numită *cheea carțeĭ.* Astă-dĭ pare că din sistemŭ, se înlătură din scolĭ totŭ ce este religiosŭ. Suntŭ școlĭ în care se negligéza până și de rugăciunea obicĭnuită a se recita la intrarea și eșirea profesoruluĭ! 3) Preuțiĭ niciĭ se gândescŭ a 'șĭ împlini cea maĭ principală din datoriile ce 'ĭ privesce : *Predicarea cuvêntuluĭ luĭ Dumnedeu.* Și ce este maĭ tristŭ cea maĭ mare parte din eĭ ar putea dice ca și aceĭ primĭ uceniciĭ din Efesŭ, că *nicĭ aŭ audițŭ de este cuvêntul luĭ Dumnedeŭ!* Căcĭ, chiar de aŭ audițŭ, chiar de li s'a predatŭ părțĭ isolate, dar maĭ nimene nu s'a datŭ ostenéla să cetéscă măcarŭ Noul-Testament întregŭ și cu băgare de sémă. Ce este maĭ multŭ, și spre maĭ mare durere și rușine chiar, suntemŭ forțațĭ a afirma că cea maĭ mare parte niciĭ aŭ în casa lor *Cartea Sântelor Scripturĭ!* Apoĭ cum voimŭ ca poporul să șcie căte-ceva măcarŭ din cele a religiuneĭ? Cum vorŭ șci fără să audă? Și cum vor audi fără să li se cetéscă măcar? Căcĭ ar fi de doritŭ ca preuțiĭ, dacă nu predica, să cetéscă celŭ puținŭ părțĭ din Sânta Scriptură în audul poporuluĭ.

În urmarea acesteĭ triste constatărĭ, credemŭ că ne facemŭ o datorie și aducemŭ unŭ serviciu fraților

noștri Preuțí maĭ cu séma, publicându următórele considerațiunĭ, asupra Sântelor Scripturĭ, a mareluĭ dascăl al Bisericeĭ Sântul Ioan Chrisostomul, spre a vedea urgenta necesitate ce avemŭ de cetirea și studiul acestorŭ cárțı divine.

„Tot-dé-una vĕ rogŭ (dice demnul păstoriŭ) și nu voiu înceta a ve ruga ca nu numaĭ în Biserica sa luațı aminte la cele ce se grăescu, ci și acasă mergêndu să petreceţĭ neîncetatu în cetirea Dumnedeeștilor Scripturĭ. Acésta amu recomandatu pururea și celor ce se întâlnescŭ cu noĭ în particularŭ. Și să nu-mĭ dică cine-va acele desvinovățirĭ reci și demne de tótă osindirea și prihănirea: Că *suntŭ pironitu la judecătorie saŭ la administrație, me ocupŭ cu meseria, amŭ femee, hrănescŭ copiĭ, îngrijescu de casă, suntŭ civil și nu este tréba mea să cetescu Scripturile, ci acelor ce s'aŭ lepădatŭ de lume, care s'au retrasŭ pe vêrfurile munților și care aŭ totŭ-dé-una asemenea viață.* Ce dici, o omule, nu este tréba ta de a ceti Scripturile, pentru ca eștı atrasŭ de nenumĕrate grijĭ? Dar, tocmaĭ pentru acésta, tu eștı maı datoriŭ decâtŭ pusnicıĭ; căcı n'aŭ trebuință aceștia de ajutorul Sântelor Scripturĭ așa de urgenta ca aceı ce trăiescŭ în mijlocul valurilor de totŭ felul. Aceia scăpațĭ de orașe și de turburările din orașe, înfingêndu-șĭ corturile în pustie, neavêndu nimica comunŭ cu societatea, suntu ca într'unŭ limanu, apărațı din tóte părțile, și filosofindu în tóta libertatea. Iară noĭ care plutimŭ ca în mijlocul oceanului și avemŭ nenumĕrate ocasiunı spre pecatŭ, avemŭ désă trebuința de ajutorul și mângâerea Scripturilor. Aceia nicĭ primescŭ multe rane, pentru ca stau de-

parte de resbel; eara tu care staĭ tot-dé-una în resbel, primindu dese rane, aĭ trebuința și de multe medicamente. Ca și femeea te întârâta, și copilul te ranesce, și servitorul te mânie, și dușmanul te invidieză, și amicul te pizmuesce, și vecinul te supăra și camaradul de arme 'ți pune pedica; judecatorul te îngrozesce de multe orĭ, saracia te scârbesce, mórtea casnicilor 'ți procura plânsu; îndestularea te îngâmfa, miseriea te strivesce! Multe ocasiunĭ ale nevoeĭ și mânieĭ, multe ale grijilor, multe ale durereĭ și chinurilor, multe ale trufieĭ și mărireĭ deșarte, nenumerate sagețĭ ne încungiură și din tóte părțile să slobodŭ asupra nóstra; pentru acésta avemŭ nevoe tot-dé-una de întrarmarea cea din Sântele Scripturĭ. Să știĭ că trecĭ prin mijlocul curselor și umbli pe deasupra zidurilor cetățeĭ. Multe ispite, multe rane să pricinuescŭ sufletuluĭ nostru, și avemŭ trebuință de învéțaturile și medicamentele Scriptureĭ. Este peste putință să se mântuéscă cine-va, fără deasa cetire a dumneḑeescelor cărțĭ. Și cu adevĕratŭ, doritŭ lucru este ca împărtășindu-ne necontenitŭ de vindecarea cea din Sântele Scripturĭ, să ne mântuimŭ cândŭ-va; dar cândŭ în tóte ḑilele primimŭ numaĭ rane și de medicamente nu ne îngrijimŭ, ce speranță maĭ putemŭ avea de mântuire?

Nu vedețĭ pe căldărarĭ, pe argintarĭ, pe giuvaergiĭ și pe orĭ-ce meșterĭ, că posed complete tóte instrumentele meserieĭ lor: Și măcar fómea de 'ĭ va sili, măcar sărăcia de i-ar strâmtora, preferă să se împrumute, să suferă orĭ-ce decâtŭ să 'șĭ vêndă pentru hrană măcarŭ unul din acele instrumente. Și cu dreptŭ cuvêntŭ; căcĭ sciŭ că vênḑândŭ din instrumente, me-

seria lor se zădărnicesçe și mijlocul traiului pere. Iară păstrându uneltele, este speranța ca cu timpul sa-'șĭ plătéscă și datoria și sa urnéscă săracia dela ușa. Așa trebue să urmămŭ și noĭ; căcĭ precumŭ la aceia suntŭ nicovala, ciocanul, cleștele și alte instrumente, așa instrumentele meseriei nóstre suntŭ cărțile Apostolice și profetice și tótă Scriptura cea inspirată de Dumnedeu. Și precum aceia prin asemene instrumente facŭ și prefacŭ orĭ-ce vase, totŭ așa și noĭ, cu aceste întocmimu sufletul nostru, și fiindŭ revoltatu 'lŭ îndreptamu, fiindŭ vechiu 'lu înoimu. Și aceia 'șĭ arată măestria numaĭ asupra formei; căcĭ nu potŭ schimba materia vaselor ca din aramă să facă argintŭ saŭ din argintŭ—aurŭ; iara tu nu așa, ci de veĭ lua unu vasŭ de lemnŭ, poțĭ spera a'lŭ preface cândŭ-va în aurŭ. Și marturŭ la acésta avemŭ pe Sântul Apostol Pavel, carele dice: *În casa mare nu suntu numai vase de aurŭ și de argintŭ, ci și de lemnŭ și de lutŭ; deci, de se va curăți cine-va pre sine de aceste va deveni vasŭ de onóre și de bună trébă Domnuluĭ, gata spre totŭ lucrul bunŭ.*

Să nu desprețuimŭ dar câștigarea cărților, ca să nu primimŭ rană la părțile cele periculóse ale vieței, nici să îngropămu aurul, ci să ne agonisimŭ cu elu cărțĭ duhovnicesçĭ, Căcĭ aurul înmulțindu-se, provócă multă vrăjmășie contra celor ce 'lŭ au; eara cărțile adunându-se, aducŭ mare folosŭ celor ce le posedă. Că precum unde vor fi depuse arme împerătesci, măcarŭ de n'ar fi nimine să le întrebuințeze, multă pază aducŭ celor ce locuescu acolo; pentru că nicĭ tâlharii, nicĭ spărgĕtorii de ziduri, nicĭ orĭ-care dintre facĕtorii de rele, nu îndraznescŭ să calce

acea casa ; așa unde vor fi cărţı duhovnicescĭ, să isgonesce de acolo tótă lucrarea diavolica și să inspira celor ce locuescu acolo multă încurajare și mângâere spre fapta bună. Numaĭ vederea cărţilor ne face să fimŭ maı luătorĭ aminte de noı înșine și maĭ greoĭ către pecatu ; că îndrăznindŭ să facemŭ ceva din cele oprite și întorcêndu-ne acasă necuraţı, îndată ce vedemŭ cărţile, conșciința ne osîndeșce și ne face maı atenţı pentru alta dată. Orĭ, de petrecemŭ întru sânţenie, căpătămu și maĭ multŭ folosŭ dela cărţĭ. Căcı, numaĭ privindu la Evangelie, mintea nóstră se preface și se depărtéză dela lucrurile acesteĭ vieţĭ ; eară dacă se va adauge și cetirea cu luare-aminte, atuncĭ sufletul se curățeșce și se face maĭ bunŭ, ca și în locurile cele sânte din lăuntrul Bisericeĭ unde se învață cele de taĭnă ; fiindŭ că Dumnedeŭ vorbeșce cu elu prin Sântele Scripturı. Dar dacă nu vomŭ înțelege, va dice cine-va, cele ce se cuprindŭ acolo ? Deși nu vețĭ înțelege, respundemŭ noĭ, totu-șĭ mult folosŭ și multă sânțenie se capătă numaĭ din singură cetirea ; Și, este cu neputință să nu se înțelégă nimicá, pentru că darul Sântuluĭ Duchŭ a economisitu ca aceste cărțı să fie compuse de niște simpli vameșĭ, pescarĭ, făcetorĭ de corturı, păstorĭ de animale, lipsiţĭ în totul de sciința cărţeĭ, ca nimine din ceĭ simpli și ordinarĭ să nu se pótă scuza că nu înțelege, și ca cele ce se gráescŭ să fie lesne de înțelesŭ tuturoru ; ca să capete multŭ folosŭ din ascultare și meseriașul, și muncitorul, și servitorul și vĕduva, și cel maĭ ignorantŭ dintre toţĭ ómeniĭ. Căcı, ceĭ ce s'au învrednicitŭ dintru începutŭ de darul Duchuluı

n'aŭ compusŭ aceste cărţi spre slava deşartă, ci numaĭ pentru mântuirea ascultătorilor.

Şi în adeverŭ, autorií profaní şi ritorií, scriú, nu căutândŭ folosul general, ci calculândŭ cum să fie eĭ maĭ admiraţĭ şi laudaţí; şi de şi scriú câte ceva de folosŭ, aceste stau ascunse în încurcătura măestrită a stiluluĭ, ca într'unŭ întunericŭ. Apostolií şi Profeţiĭ însă aŭ urmatŭ cu totul din contra; căcí, ca unii ce eraŭ dascălĭ universalí, eí au scrisŭ astfeliŭ ca să fie tóte tuturoru arătate şi luminate, şi ca fie-care, numaĭ cetindu, să pótă înţelege singurŭ cele ce se grăescŭ. Acésta vestindu-o profetul maí 'nainte dice: *Vor fi toţĭ învěţaţí de Dumnedeu, şi nu va dice nistine aprópeluĭ seu: Cunóşce pre Domnul; că toţi me vorŭ cunóşce, dela cel micŭ până la celŭ mare al lor*. Şi Pavel dice: *Eŭ fraţilor amu venitŭ la voí nu întru înălţarea cuvêntuluí sau a înţelepciuneĭ, vestindu-vě taĭna luĭ Dumnedeŭ*; Şi iara-şi: *Cuvêntul meu şi predica mea nu eraŭ întru cuvinte îndemnătóre* (insinuătóre) *ale înţelepciuneĭ omeneşcĭ, ci întru arătarea duchuluĭ şi a putereĭ*. Şi iară-şi: *Grăimu înţelepciunea nu a veaculuí acestuia, nicĭ a domnilor veaculuĭ acestuia, care suntŭ peritorí*. Şi cine nu înţelege cele ce suntŭ scrise în Evangelie? Cine maí are trebuinţă de învěţătoriŭ ca să înţelégă cuprinsul fericirilor? Dar semnele şi minunele, şi partea istorică, nu suntŭ fie-căruia lămurite şi cunoscute? Pretexte dar suntŭ aceste şi subterfugiĭ ale lenevireĭ. Nu înţelegĭ? Dar cum veĭ înţelege cândŭ nu-ţi daı ostenélă nicĭ să ceteşcĭ? Ia cartea în mâna; ceteşce tótă istoria, şi ţinêndu cele înţelese, ceteşce de maĭ multe orí cele grele şi nelămurite. Si daca prin deasa

cetire nu vei putea sa afli sensul, mergi la celu mai învețatu, dute la învețatoriul, spune-i neînțelegerea, întrebuințéza silința multă; și vedêndŭ Dumnedeŭ zelul și silința ta, nu te va trece cu vederea, ci va descoperi ție ceea ce ómenii nu-ți vorŭ putea spune. Adu-ți aminte de famenul împeratescei Etiopilor, care fiindŭ păgânŭ și cuprinsŭ de nenumĕrate griji, și încungiuratŭ din tóte părțile de nenumĕrate afaceri, cetia ședêndu în căruța, macarŭ ca nu înțelegea cele ce cetia; și dacă pe cale arată atâta silință, puneți în minte ce feliu era la casa luĭ. Daca în timpul calatoriei nu sufere sa petrécă fara cetire, cu multŭ maĭ vêrtosu cândŭ ședea acasă. Daca neînțelegênd nimica din cele ce cetea, totu-șĭ nu se depărta de cetire; cu multŭ maĭ vêrtosŭ după ce se învĕța. Și cum ca nu înțelegea, ascultă ce dice Filip către el: *Óre înțelegĭ ce cetescĭ?* Eară acela fără să roșiască și-a marturisit neînțelegerea dicêndŭ: *Cum voiŭ putea, de nu, mĕ va conduce cine-va?* Deci, de óre-ce neavêndu conducătoriu așa cetia, îndată a căpătatŭ și conducatoriŭ; a vedutu Dumnedeŭ zelul luĭ, i-a apreciatŭ silința, și îndată ĭ-a trimisŭ învĕțătoriŭ; și nu atâta Filipŭ este învĕțătoriul, pre câtŭ Spiritul Sântŭ care a trimisŭ pe Filipŭ.

Să nu despreţuimŭ, iubiților mântuirea nóstra, cacĭ tóte cele ce s'au scrisŭ, s'aŭ scrisŭ spre învĕțătura nóstră. Mare garanție în contra pĕcatuluĭ este cetirea Sântelor Scripturi: mare râpă și adâncă prăpastie este neșciința Scripturei. Înfricoșată vêndare a mântuireĭ este a nu șci nimicŭ din Dumnedeescile legi. Acésta a născutŭ eresurile; acésta a adusŭ corupțiunea viețeĭ, acésta a causatŭ tóte catastrofele".

În urma acestorŭ eloquente şi pline de esperienţa îndemnurĭ ale Sânteluĭ şi Mareluĭ barbatŭ, nu'mĭ remâne, fraţilor Preoţĭ, decâtu a ve ruga cu stăruinţă şi în interesul mântuireĭ generale :

Sa cumpĕraţĭ toţi cartea Sântelor Scripturi,
Să o cetiţĭ şi meditaţĭ spre folosul propriŭ,
Să o cetiţĭ poporuluĭ, spre mântuirea luĭ,
Să 'ĭ explicaţĭ maĭ alesŭ Evangeliile şi scrierile Apostolice.
Să îndemnaţĭ pe totu cetăţenul să posedă acéstă carte.

† Archiereul Innocent M. Ploeşténu.

Catedrala metropolitană din Iași

(Notița Istorică)

Acéstă Biserică s'a începutŭ din temelie de fericitul întru amintire Veniamin Costache, Metropolitul Moldavei, la anul 1833, luna Iulie în 3, ziua sĕptămâneĭ luni, în care zi nemuritorul Metropolitŭ, Veniamin a pusŭ piatra fondamentală cu însășĭ mâna sa, și s'a terminatŭ lucrul de zidărie și de acoperămentu, împreună cu cele patru turnuri, în anul 1839, dupĕ cum arată inscripțiunea care se găsește pe acoperămentul turnuluĭ de la colțul din partea dréptă despre strada Mare, de către răsăritŭ, înscrisă cu litere marĭ chirilice poleite cu aurŭ pe tablele de aramă acoperămêntuluĭ acestuĭ turnŭ. Decĭ, fiind-că acéstă sântă și măréță Biserică, care însă nicĭ-o-dată nu a fostŭ terminată pe deplinŭ, acum este în restaurație radicală și fórte solidă pentru a se termina definitivŭ, în care lucrărĭ urmédă neapăratŭ a se preface din noŭ și acoperămêntele celor patru turnurĭ, cu care ocasiune, menționată inscripțiune va dispare dupe tablele de aramă, sparte și sdrențuite, ale acoperămêntuluĭ, urmândŭ a rĕmânea numaĭ de domenul Istorieĭ, o dămŭ publicităţeĭ aicĭ spre cunoştinţa publiculuĭ Român, care se intereséză de monumentele istorice ale părinților și strămoșilor noștri. Iată cum vorbește menționata inscripțiune : «Supt cârmuirea Domnuluĭ Mihail Grigorie Sturdza Voevod, s'aŭ ziditŭ cu cheltuiala Metropolituluĭ Moldoveĭ Veniamin Costache și Cavaler, Anul 1839, dupĕ povĕțuirea mareluĭ Logofăt Necolae Conta și supt direcția spătaruluĭ Ioan Casu».

Acéstă notiță, cu esplicațiunea de maĭ susŭ, vĕ poftimŭ, domnule redactor, să bine-voițĭ a o publica în diarul D-vóstră spre cunoștința tutulor Românilor bine-credincioșĭ așa după cum v'o comunicămŭ aicĭ noĭ înșine subscrisul.

† Iosif Metropolitul Moldoveĭ.

Posițiunea preotuluĭ ruralŭ

(dupe aratarile preoților D. Lianu din comuna Turbații, plasa Novaciu, județul Gorjiŭ, și N. Athanasiŭ, din comuna Faureĭ, pl. Bilescĭ, județul Putna).

Preotul rural, ca și orĭ și care membru al societățeĭ, în ramura ce profeséză, își are datoriele sele pe care negreșitŭ trebue a le împlini.

Este sciutŭ înse că orĭ ce împlinire de datorie reclamă și nisce anume drepturĭ, de care se și bucură orĭ și care din țéra nóstră, afară de bietul preotŭ din comunele rurale și chiar urbane.

„Maĭ toțĭ preoțiĭ din comunele rurale—dice preotul D. Lianu—nu avem altŭ salarŭ de câtŭ o bauiță de porumbŭ în drugi (cu cocenĭ), și chiar și acestia de rea calitate, și încă pe la unele comune nicĭ atâta.

Prin bugetele comuneĭ de și să trecu (de formă) câte o sumă de bani pentru preotul respectivŭ, care să aprobă de comitetul județian; dar banii stau în pungele funcționarilor comunalĭ, bugetul se conservă în archiva comunei, iar preotul adastă suferindu. Cerendu-șĭ preotul dreptul seu, Primarul îĭ respunde că de abia a avutŭ cu ce'șĭ achita vetajei. Maĭ repetândŭ cererea, i se dice în modŭ derisetorŭ, ca, dacă voesce a fi în pace și a maĭ primi puțini porumbi de la parochieni, să'i dea o chitanța ca, s'a primitŭ salariul după bugetŭ, alt-felu va face pe locuitorĭ să nu'ĭ maĭ dea nimicŭ. Preotul e silitŭ atuncĭ a'ĭ da

chitanța fara a primi vre unu banu, și ast-felu pléca plângêndu'și trista sórta și pe copilașiĭ care nu aŭ nicĭ ce mânca . . . .

Dupe acestea întréba :

„Acum cu ce să 'șĭ întreție bietul preotu casa și familia care se compune din 5 séu 6 fiĭ . . . ? Cu ce să 'șĭ procure vre-o carte bisericéscă instructiva în ramura misiuneĭ séle . . . ? Cu ce sa 'și cumpere chaine pentru sine și întréga familie . . . ?"

Maĭ departe arată că, nicĭ ușeriĭ tribunelelor și a judecătorielor de ocóle nu suntŭ maĭ reŭ plătițĭ de câtu preotul din comuna rurală ; deasemenea că unii critică pe preoțĭ că nu aŭ în deajunsă cultură, la care respundêndŭ dice : „dar cum să se instruiasca, cându neavêndu ce mânca, suntŭ siliți a munci la câmpŭ tótă sèptămâna ca și fie-care agricultor . . ."

„Miseria în care se află, potŭ dice, majoritate dintre proțĭ, să exprimă cucernicul preotŭ N. Athanasiŭ, din comuna Fau-renĭ, este indescriptibilă.

„Despreţul ce dilnicu indurămu din partea fiilor Românieĭ, în special al orthodocșilor frațĭ, este la gradul cel maĭ înaltu, ast-felŭ că și la intâlnirele ce avemŭ cu uniĭ, ni se respunde la salutŭ, prin aruncare cu paie séu alte obiecte, — deprindere moștenită (póte) de la evreĭ séu fanarioțĭ.

„Prin comune nu putemu avea nicĭ unŭ prestigiu, de óre ce chiar autoritatea comunală nu dă nicĭ unŭ meritŭ (considerațiune) preotuluĭ, ba de multe orĭ este și maltratatŭ de primarul și scriitorul comuneĭ.

„Prin unele comune, décă s'a găsitu preutul ca învĕțătoru, a trebuitŭ să fie depărtatŭ din acéstă funcțiune, și înlocuitu prin civilĭ, carĭ în multe locurĭ suntu maĭ multŭ vătămătorĭ prin atheismul, ce particularŭ 'lŭ arăta, prin nemergerea la Biserică și chiar prin puțina religiune ce o predaŭ copiilor.

„Bine a disŭ respectabilul senator, Domnul N. Voinov, în

sesiunea curenta „ca numai de la mustația resucita nu se va invața morala“ se ințelege însa ca vor fi și esceptii.

„Ameliorarea posițiunei preutului care s'a védutu proiectată, se pare a fi prea modesta fața cu posițiunea ce trebue sa ocupe unŭ preutu în societate, și mai alesŭ cându e vorba de a i se cere consciinciósa indeplinire a intreitei lui datorii.

„S'ar putea face o mica comparațiune de es. intre unŭ preutŭ și unŭ notaru comunal.

„Unu preutŭ va avea. dupe cum s'a proiectatu, 600 franci chiar de 'i va fi parochia compusa din cotune . . .

„Unu notaru are deja pêne la 1000 franci ; dér se crede ca posiția in societate a unuĭ preutŭ, ar trebui să fie superióra aceluia. Póte se va obiecta ca preutul maĭ beneficiază și de la cele-l'alte servicii.

„O ! ! cu câtu sdruncin și ostenéla, maĭ alesu la o parochie compusă din cotune ; dér și notarul maĭ are și alte venituri (ca ori care funcționar) . . . Asemenea,—că, preotul beneficiază de o cătime de locurĭ ale bisericeĭ ; însa și pentru acésta să fie sciutu, că multe bisericĭ nu aŭ locul completu, altele nicĭ de cum ; iar acele ce le posedŭ, suntu cele maĭ neproductive, care s'au destinatu bisericeĭ, ast-felu că vroind a le arenda, nu se póte prinde maĭ multŭ ca 7—8 franci pe pogonŭ.

„S'ar prefera maĭ bine să le arendeze comuna. și să plătéscă preotul, dupe meritul cuviinciosŭ,—că și locurile fara să le cultiveze poporeniĭ, dupe cum s'a obicinuitu până in presentu angajamente prin unele cumune, nu suntu nicĭ de unu folosŭ : de aceia din simplitate opinezŭ : că s'ar părea maĭ practicu unŭ impositŭ de una séŭ de doue decimĭ asupra foncierului și a altoru dărĭ . . . (1) și atuncĭ va plăti fie-care. proporțional, potrivitu puterilor séle, precum și locurile bisericescĭ să se arendeze, și ast-felu se va crea unu bunu venitu eclesiasticŭ de unde s'ar putea plăti celu puținŭ 100 franci pe lună unuĭ preotŭ din comunele rurale, fiindŭ-ca 50 franci pe lună se crede a fi prea puținu.

(1) Nu se potrivesce capŭ la capu, câte 6 francĭ de fie-care poporenu.

Judece orĭ-cine décă acestŭ selariŭ este câtu-șĭ de puținŭ suficientŭ!! Crédă orĭ-cine că și preotul are soție și copiĭ, pe carĭ trebue să-ĭ instruiască potrivitŭ cu timpul. Numaĭ dicu nimicŭ de îmbrăcăminte și cele-l'alte necesitațĭ indispensabile caseĭ . . . .

Maĭ considere-se și acéstă că și elu (preotul) are trebuință celu puținŭ de unu servitorŭ . . .

Tóte aceste, și altele, reclama cheltuelĭ; și dér dacă a sositŭ timpul cel de multŭ așteptatŭ și doritŭ, ca să se reguleze sórta preoților (cea vrednică de jelitu), apoĭ dorește orĭ-care, credu, să se facă ceva bunŭ o-dată pentru maĭ multŭ timp.

Fie de ajunsŭ timpul perdutŭ pêne în presentŭ, ținêndu talentul ascunsŭ (din causa ocupațiunilor pentru material) și nefolosindu maĭ nimicŭ societățeĭ,—ca pentru viitoru sa 'lŭ speculămŭ dupe comandamentul *Mareluĭ Invețetorŭ și Salvatorŭ* in care amu deplina credință, speranță și charitate.

Din parte-ne rugămŭ pe Înaltul guvernu ca, în marea sea înțelepciune și îngrijire de prosperitatea întregului poporu românu în genere, și în parte a fie-careĭ clase a societățeĭ nóstre, să nu piardă din vedere și neîncetatele plângerĭ și tânguirĭ ale claseĭ preotescĭ a poporuluĭ Românŭ Orthodoxu, fără de care clasă, să fie bine încredințatu, că, cu tóte îngrijirele dinafarice numaĭ, Regatul Românieĭ nu va putea ajunge nicĭ-o-dată la ținta 'ĭ propuse—dorită de întregul poporŭ Românŭ.

Diferite plângerĭ

Preotul Constantin Ionescu, de la Biserica St. Nicolae Ungurenĭ, din orașul Craiova, sĕ plânge contra *proiectuluĭ de lege pentru întreținerea cleruluĭ de la bisericele urbane și rurale* votatu de Senatŭ, exprimându-șĭ temerea că, punêndu-se în aplicare

noua lege, mulți dintre preoți vor remânea fără locurĭ, și prin urmare fără mijlóce de existența; și de aceea este de părere ca la trecerea menționatuluí proiectŭ de lege prin Cameră să se prevadă unŭ anume articolŭ prin care să se regulede și posițiunea preoților ce se vor găsi în asemenea categorie.

In privința regulareĭ unorŭ ast-fel de preoțĭ, opiniunea Sânțieĭ-séle este :

„ Preoțiĭ ce se vor găsi de prisosŭ la o Biserică parochială sau neparochială, se remâne pe lângă bisericele lor respective, impărțindu cu parochul salariul destinatŭ, până la inpuținarea lor prin mórte, saŭ să se strămute unde trebuința ar cere" . . . .

Temerea exprimată, negreșitŭ, este fórte justă, întru câtu fie-care trebuie a se gândi la viitorŭ și sórta sea; noă însĕ ne vine a crede că aplicându-se noul proiectŭ de lege, niciĭ unul din preuțiĭ actualĭ nu va remânea fără locŭ, fie prin împărțirea salariuluĭ și îngrijirea de poporeniĭ uneĭ parochiĭ, fie prin permutarea la altă parochie care este cu totul lipsită de preotŭ.

Preotul Grigore Vișanu, din comuna Pegeniĭ, plasa Gilortu ; județul Gorjiu, să plânge contra autorităței comunale, arătându că, nu numaĭ că nu impune locuitorilor din comună a împlini condițiunile prevedute prin—*actul de învoire* cu dênșii, ci încă 'ĭ și îndémnă a nu 'ĭ da nicĭ unŭ ajutorŭ, considerândŭ de litera mórtă tóte condițiunile din *actul de învoire*. Arată apoĭ că a reclamatŭ și onor. Sub-prefecturi respective, și n'a căpătatu nicĭ o satisfacțiune.

Din parte-ne rugamŭ pe autoritățile maĭ înalte respective, a cerceta împrejurarea și a impune Primarieĭ locale de a aduce la împlinirea condițiunile actului de învoire ce reclamantul a avutŭ cu locuitorii aceleĭ comune, și care suntŭ următórele.

1) A ĭ da: „una banița porumbŭ și una di de lucru de fie-care familie".

2) A 'l inlesni: „la aducerea lemnărie pentru casa".

3) A 'ĭ permite „ca vitele sale să pasca în totu iniinsul hotarului comuneĭ . . ."

4) A 'ĭ plăti și alte serviciĭ făcute în și afară de Biserica după obiceiul facutŭ și urmatŭ maĭ inainte.

Reclamațiunea preoților din comunele: Tergoviște, Șotânga, Măinescĭ, Ludeseĭ, Bogați etc. județul Dâmbovița, contra maĭ multorŭ articole din *proiectul de lege pentru intreținerea cleruluĭ*, votatŭ de Senatŭ, tindêndu la a remânea clerul ruralŭ în starea de maĭ 'nainte, adică a fi unŭ preotŭ la una sută de familiĭ, lucru ce nu póte contribui la îmbunătățirea sórteĭ preoților, neputêndŭ fi susținută, rămâne ca preoții menționatelor comune să se gândéscă maĭ bine asupra posițiuneĭ lor actuale, și apoĭ sa 'șĭ exprime dorința de a remânea încă într'ênsa.

DESCHIDEREA

Congresului Bisericescŭ din Bucovina

In fine, Românii Bucovineni aŭ ajunsŭ la ținta multŭ dorită. Visul de care visaŭ părinții lor este realisatŭ. Biserica orthodocsă a Bucovinei dupre o lungă și grea luptă și-a câștigatŭ fructul ostenelelor sele. Congresul bisericescŭ de care se temeaŭ atâtŭ de tare streinii, a vedut lumina. El a fostŭ convocatŭ prin resoluția Impĕratului Austriacŭ, din 19 Iunie a. c., și se compune din 24 membri preoțești și 24 membri mireni orthodocși: Conform programului, congresul s'a și deschisŭ în diua 14 (26) Iulie a. c. Catedrala și reședința metropolitană eraŭ împodobite cu stegurile de colorile țĕrei Austriace și cu alte diferite împodobiri.

Tóte aceste ornamente a servitŭ ca o dovadă mai mult pentru populația orthodocsă de acolo, că 'n unire să serbătorescă realisarea unui visŭ atâtŭ de bine făcetorii pentru constituirea, prosperarea și înflorirea bisericei orthodocse din Bucovina. Atâtŭ la privighiere câtŭ și la Sânta Liturgie, a oficiatŭ Eminența-Sa Părintele Metropolitŭ Dr. Silvestru Morariŭ, cu mulți preoți și diaconi (a).

După săvĕrșirea serviciului divinŭ la care erau presenți toți preoții și mirenii congresului, împreună cu clerul și poporul, adunați din orașe și sate, Eminența-Sa împreună

(a) Choral seminarial a cântatŭ la liturgie. Compunerea musicală a fostŭ de protoiereul Isidorŭ Verobchievici.

cu obligații congresului a plecatŭ în trăsuri de gală până la reședința metropolitană.

Unŭ aspectŭ minunatŭ presenta sala congresului nouei reședinți cu apartamentele de lângă ea (a).

La 10 și jumĕtate ore a apărutŭ în sală toți membrii congresului bisericescŭ, și care suntŭ: Din starea clericală: Archimandritul mitrofor Arcadie Ciupercovicĭ, Archimandritul mitrofor Desiderius Cosub, Archimandritul Miron Călinescu, Protoiereul staurofor și profesor de Universitate Eusebiŭ Popovicĭ, Protoiereul titular și parochŭ Artemi Berariŭ, Protoiereul și parochul Ioan Olariŭ, Protoiereul staurofor George Grigorovicĭ, Protoiereul și profesorŭ de Universitate Constantin Popovicĭ, Protoiereul Petre nobil de Andrucovicĭ, Protoiereul Vasile Popescu, Ioan Mândrilă, Esarchul Tit Turturén, Protoiereul și profesor de Universitate Dr. Vasile Metrofanovicĭ, consilierul Consistorial și Protoiereul staurofor Dr. Ioan Țurcan, Protoiereul staurofor și profesor de Universitate Isidor, cavalerŭ de Onciul, predicatoriul catedral pentru limba română Grigore Hatman, Protoiereul Gavril Caliuciuc, Ioan Hominca, Isidor Martinovici, Grigore Procopovicĭ, Grigore Cantemir și parochul Ioan Tamaschi. Din mireniĭ orthodocșĭ: Alexandru Vasilcu, Baron și mare propietar, Niculae Hormuzachi, Baron și mare propietar, (frate cu fostul ministru în România Constantin Horumzachi) Victor Stârcea, Baron și mare propietar, Nicolae Mustéța, Baron, Eugenie Stârcea, Baron și mare proprietar, Cancelar al Guvernuluĭ, Nicolai, cavaler de Cârstea, mare propietar, Modestŭ, cavaler de Grigorcea, mare proprietar, Dr. Nicolai, cavaler de Grigorcea, mare proprietar, Nicolae Balmoș, prefect de județŭ, Dr. în medicine și proprietar, Ioan, cavaler de Valciuschi, Dr. Mateiŭ Lupu, profosor de liceŭ, Leon, nobil de Rei, înpiegatŭ de magistratură, Ioan Sbiera profesor de Universitate, Vasile Bumbac, profesor de liceŭ, Nicolae Cehescu, judecător de ocol, Dr. Alois, cavaler de Tabăra mare, proprietar și

(a) Reședința Metropolitana, cu seminariul și palatul preoților, costă mai bine de 6 milióne francĭ.

advocatŭ, Dr. Iancu, cavaler de Zotta mare proprietar și advocatu, George, cavaler de Flondor, mare proprietar și primar în comuna Storojineț, Orest, cavaler Reni de Hârșenĭ, consilier guvernal, Vasile Morariŭ, judecător de instrucție, Iacob Clim, țeran. Emilian Cosub, judecător de instrucție, Ioan Cociuschi, primarul urbeĭ Câmpu-lungŭ, Ioan Șandru, comisar polițienescŭ. Acești membri aĭ congresuluĭ aŭ alesŭ din mijlocul lor câte unŭ deputatu din 4 mirenĭ și 4 preoțĭ, în urmă, plecară în trăsurĭ de galá după șeful țereĭ Dl. Barcin Alesani (de naționalitate Italian), care a fostŭ alesŭ de Imperatul Austriac ca să funcționede ca Comisar la congresul bisericescu. Sub bubuitul tunuluĭ sosi comisarul Impĕrătescŭ în trăsura de gală a Metropolituluĭ cu diputațiunea congresuluĭ. Vicarul Metropolitanŭ Arcadie Ciupercovicĭ, Archimandrit mitrofor, întempină pe guvernatorele țereĭ la pórta reședințeĭ. Eminența-Sa Metropolitul era îmbrăcatŭ în mantie de catifea violetă, cu găitane și cusăturĭ bogate de aurŭ și cu toiagul în mână condusŭ de consilieriĭ consistorialĭ. Dr. Ilarievicĭ și Cumoroșianu 'l întempină în ușa saleĭ congresuluĭ unde l'a salutatŭ și condusŭ pâne la scaunul pregătitŭ. Atuncĭ intonă chorul imnul poporal, iar după aceea. unŭ imnu festivu compusŭ de judecătorul de Instrucție Stefanelli anume pentru acéstă serbare ; și la isprăvitul cântăreĭ guvernatorele țereĭ deschide congresul prin următorul discursŭ :

«Imputernicit de Cesaro și Regesca Sa Maiestate prin scrisórea din 19 Iunie a. c., de Comisarŭ pentru congresul bisericescŭ destinatŭ pentru astă-dĭ, declarŭ că primescŭ cu multŭ maĭ mare bucurie acésta autoritate, și că uă privescu în orĭ-ce casŭ de o favóre deosebită a alegereĭ mele ; Pentru că m'a fostŭ datŭ în timpul activitățeĭ mele ca șeful acesteĭ țerĭ, și dorescŭ de-a vedea realisată cea maĭ ferbinte dorința a poporațiuneĭ orthodocsă din Bucovina». (La aceste cuvinte i s'aŭ datŭ repețile aplause). maĭ adăogândŭ : suntu convinsŭ că atâtŭ credincioșĭ orthodocșiĭ în genere. câtŭ și domniĭ adunațĭ vor privi în adunarea esecutată a congresuluĭ unŭ actŭ noŭ de grația și îngrijirea Maiestățeĭ Sale Impe-

riale, pentru binele și prosperarea bisericeĭ orthodocse, nu me induiescŭ că înalta adunare va vota după facultatea sa constituandă afacerĭ corespundetóre intențiunelor imperatești, carĭ se asigure bisericeĭ orthodocse în eternŭ bine-facerile congresuluĭ ce o represintă (aplause prelungite). Cu dorința cea maĭ vie, declarŭ congresul bisericescŭ, deschisŭ, și'mĭ i-aŭ onórea a invita pe Reverendismenul Domnu Metropolitŭ de a lua președența, și de-a incepe lucrările congresuluĭ,.

Dupe acestŭ discursŭ, Eminența-Sa. Metropolitul ocupă scaunul președențial și ceti în limba română discursul deschidereĭ, care se póte lua ca unŭ capŭ de operă pentru biserica orthodocsă. Tóte fasele discursuluĭ eraŭ întemeiate pe canónele bisericeĭ orthodocse, pe conclusiunele sinódelor ecumenice, pe citatele Sânților Părinți numaĭ în ceea ce privesce autonomia bisericeĭ. Eminența-Sa desvoltă posiția congresuluĭ bisericescŭ in modŭ specificŭ, oratoricŭ și formal. Așa că discursul Eminențeĭ-Séle era plin de doctrine teologice, canonice și istorice.

Discursul se isprăvi cu să trăiască monarchul care a binevoitŭ de-a admite acestŭ congresŭ. După acésta s'a votatŭ de onor. cengresŭ uă adresă de mulțumire către Imperatŭ. Apoĭ se alesără ca verificatorĭ de alegere aĭ congresuluĭ D-niĭ Dr. M. Lupu, Constantin Popovicĭ, Emil Cosub, Dimitrie Onciul, Vasile Bumbac, Isidor Martinovicĭ, Nicolae Cehoschi, și Ioan Hominca.

Iar Româniĭ Bocovinenĭ șioptiaŭ ferice de 3 orĭ de dulcea și scumpa Bucovină, pentru că a bine-cuventat'o Dumnedeu cu unŭ Archipăstoriŭ inteligentŭ, nobil și adeveratŭ român. Așa dar cu deschiderea congresuluĭ limba românéscă a devenitŭ limba parlamentare, cu acésta însă va câștiga Bucovina un prestigiŭ înalt și un progres bine-făcetor. Clerul orthodocsŭ al Bucovineĭ care posedă studiĭ Universitare theologice, va lucra fără preget impreună cu aristocrația română și cu notabili seĭ naționaliĭ pentru a deveni în viitorŭ unŭ punctŭ de sprejinŭ al orthodocsismuluĭ în genere și al Romanismuluĭ în parte.

Se știe că doue generațiunĭ trecură de cându s'a lucratŭ necontenitŭ pentru realisarea congresuluĭ bisericescŭ. Dăm laudă bunuluĭ și nobiluluĭ Archipăstoriŭ pentru că a științ prin cultura si știința luĭ înaltă de-a câștiga grația monarculuĭ, și de-a realiza ast-felŭ cea maĭ înfocată dorință a turmeĭ séle credinciose; Iar umbrelor Alecu Docsachi, și George Hormuzachi, carĭ multu s'au sacrificatŭ pentru realisarea autonomieĭ bisericescĭ, și cărora nu le-a fostŭ datŭ a vedea visul și tendința lor realisată, Fie-le țărână ușoră și memoria bine-cuventată. »

Iar pentru ceĭ aleșĭ membri aĭ acestuĭ congresŭ bisericescŭ, ne permitemu a dice, să lucrede în unire și frăție spre binele patrieĭ și al bisericeĭ, ca să'ĭ bine-cuvintede cerul, și să-ĭ respecteze generațiunile viitore, pentru că sunt ceĭ ce aŭ pășitŭ întâia-șĭ dată sala cea splendită de marmură, și aŭ ocupatŭ ceĭ d'ânteiŭ băncile acestuĭ perlament bisericescŭ și național. Lucreze dar fără pregetŭ și cu succesŭ pentru prosperarea Sânteĭ Bisericĭ orthodocse și a națiuneĭ Române de aceiași credință, ca să fie renumerate prin eĭ ostenelele părinților carĭ s'au luptatŭ multe deceniĭ pentru ajungerea acestuĭ scopŭ măreţu.

Dea Domnul, ca acestŭ actŭ importantŭ, să aibă durată infinită spre întărirea și prosperarea orthodocsismuluĭ în Bucovina.

C. Canilli.

IMNU FESTIVU

LA DESCHIDEREA PRIMULUĬ CONGRESŬ BISERICESCŬ GR. OR. DIN BUCOVINA.

Câutatŭ de membriĭ **societățeĭ musicale *Armonia*, d'impreuna cu Teologiĭ orth din Cernăuți.**

Cu pietate credincioşĭ
Genunchiĭ să 'ĭ plecămu,
Şi sânte rugĭ la Dumnedeu
Cu toţiĭ să 'nalţam :

Ca geniul sĕŭ luminătorŭ
Din cerurĭ purceḑendŭ,
Se luminceze-aĭ nostri fraţi
Şi inimă şi gândŭ.

Căcĭ iată aḑĭ realisatŭ
Cu luptă şi nevoĭ,
Unŭ visŭ visatŭ chiar de părinţi
Şi 'mbrăţişatu de noĭ
Şi-acum chiamă biserica
Cu glasul seŭ duiosŭ;
La sfatŭ creştinŭ, de multŭ doritŭ
Poporul credinciosŭ.

Decĭ sânte rugĭ la Dumneḑeu
Se rĕdicăm în choru :
Ca să unésc-al nostru gândŭ,
Sĕ aibă lucrul sporiu.
Şi sfatul bine-cuvĕntatu
De 'naltul creatoriŭ,
Să fie bunŭ şi de folosŭ,
La ţera şi poporŭ.

T. V. Stefanelli.

AL DOUILEA DISCURSŬ

contra

Adversarilor vieţeĭ monastice

AL SÂNTULUĬ IOAN CHRISOSTOM

Compusŭ în anul 375 séu 376 în vremea imperatorilor Valens, Graţianu şi Valentinianu I.

TRADUCŢIUNE DE PROTOSINGHELUL GHERASIM SAFIRIN

CĂTRE UNŬ TATĂ NECREDINCIOSŬ

1. Fara îndoinţa, este prea de ajunsŭ ceea-ce arataramŭ pentru a inspira spaima şi gróza, şi cu dreptate póte avem sa aducemŭ aicĭ cuvêntul Profetuluĭ : „Cerul, de priveliştea acésta, s'a înspăimêntatu, şi o grózā profundā a umplutŭ pămêntul. Spaima şi gróza s'aŭ rĕspânditŭ pre pămêntu". Ierem., II, 12 ; V. 30. Déră iacă o imprejurare ăncă şi maĭ gravă : nu suntu numaĭ strĕiniĭ şi persónele pre carĭ nicĭ o legătură de rudenie nu 'ĭ unescŭ cu credincioşiĭ preveniţĭ în favórea singurătăţiĭ carĭ arată acéstă culpabila indignaţiune ; ci ênsĕ-şĭ rudeniele şi ceĭ de aprópe aĭ acestor credincioşĭ se pornescŭ cu mânia din acéstă causă. Suntu cu tóte acestea, o şciŭ, mulţĭ ómenĭ carĭ nu găsescu acéstă purtare a rudenielorŭ prea surprindĕtóre, ceea-ce 'ĭ irită, ḑicu eĭ, este cândŭ vĕdŭ ómenĭ carĭ nu sântu nicĭ rude, nicĭ vecinĭ, nicĭ amicĭ noilorŭ adepţĭ aĭ filosofieĭ monastice, ómenĭ carĭ n'au avutu relaţiunĭ cu dênşiĭ şi carĭ le suntu cu totul necunoscuţĭ, manifestândŭ acelaşĭ sentimentŭ, aratându maĭ multă durere de câtŭ însăşĭ rudele, combătêndu şi acusândŭ pre faţă pre propagatoriĭ acesteĭ doctrine. Pre mine, tocmaĭ contrariul este care mă înspăimêntă ; ca ómenĭ strĕinĭ de orĭ-ce legătură

de amiciția sau de protecțiune să sufere pentru binele ce se întêmpla altuia nu este în ochii mei, întru acésta, nimica de câtu totu ce pare a fi maĭ adevĕratu : pe de o parte, invidia care 'ĭ róde, pe de alta, convicțiunea capatata din perversitatea lor, convincțiune trista și deplorabila, este adevĕratŭ, déră reala, că perderea aprópeluĭ le va da fericirea. îmi explica lucrulŭ în privința acéstă. Déră ca aceea chiarŭ care 'ĭ aŭ nascutu, care 'ĭ aŭ crescutŭ, care în tóte dilele le doreau maĭ multă fericire de câtu lor înși-le, care se inspira de acéstă dorință in tóte sacrificiele și în tóte faptele lor, plecându-se unuĭ fel de bețiă, să'șĭ schimbe de o dată dispositiunele și să se intristeḑe vĕḑêndu pre copiiĭ lor dedându-se cultuluĭințelpciuneĭ, étă ce incurcă tóte ideile mele; iaca pentru mine semnul celu maĭ siguru al decadențeĭ profunde la care amu ajunsu. Nimenĭ nu vé póte ḑice ca asemenea exemplu să se fi presentatŭ în timpurile carĭ ne-au precedatŭ, nicĭ chiar în timpurile în carĭ erórea domnia ca suverană. Se póte cita unu faptŭ, unul singurŭ, care se apropie de acesta : și inca acestŭ faptŭ nu se produse de câtŭ intr'unu orașu al Greciei in préda tiranieĭ. Atuncĭ nu erau pariuțiĭ, ci usurpatorii, carĭ se facuse stĕpânĭ preste fortereță ; nu erau nicĭ toțĭ aceĭ tiranĭ, ci cel maĭ nerușinatu dintre dênșiĭ care, chiemându pre Socrate, 'ĭ dete de știre ca să renunțe la învĕțămêntul filosofieĭ. Este unu tiranŭ, o repetu, unu tiranŭ necredinciosu și barbaru, care nu 'șĭ propunea de câtŭ ruina Statuluĭ, care 'șĭ afla desfătările séle în suferințele altuia, care scia fórte bine că celŭ maĭ bunŭ mijlocŭ de a distrage o republică, era de a introduce intr'ênsa unu asemenea regimŭ ; este unu tiranŭ acela, ḑicu, care îndrăsni să dea acestŭ ordinu revoltătorŭ. Și aicĭ credincioșiĭ, care locuescu in orașe admirabil civilisate, carĭ se intereséḑă viŭ de copiiĭ lor, și uită de eĭ pênĕ in câtŭ să țină limbagiul pre care unu tiranŭ 'l ținea unor apăsațĭ ! Aŭ nu este purtarea lor maĭ suprindetóre de câtŭ a strĕinilor de carĭ ne ocupamŭ adinéorĭ ?

Pentru acésta voiŭ lasa la o parte pre aceștĭ din urmă, spre a mĕ adresa cu blândețe și buna-voință cea maĭ mare parinților carĭ se ostenescu a asigura fericirea copiilor lor, séu

mai bine carĭ arŭ trebui sa se ostenéscă intru acésta și cari nu o facu. Iĭ voiŭ ruga maĭ ântêiu de a nu găsi rĕu că pretinde cine-va a cunósce maĭ bine de câtŭ nu cunoscŭ eĭ ênșiĭ, lucrurile cele maĭ avantagióse pentru copiiĭ lor. Nu este destul, într'adevĕrŭ, a fi tată pentru a învĕța pre copil adevĕratele condițiunĭ ale fericireĭ. Paternitatea este unŭ isvoru abundente de iubire; déră pentru a cunósce ceea-ce este maĭ folositor copilului, trebuesce ce-va maĭ multŭ de câtŭ paternitatea și de câtŭ iubirea. Décă nu ar fi așa, nimenea nu aru vedea atâtŭ de bine ca tatăl ceea-ce ar conveni maĭ bine copiluluĭ sĕŭ, pentru că nimenea nu ar fi capabilŭ de a 'lŭ iubi maĭ multŭ de câtŭ elu. Dar, este o sciință pre care părinții, prin propria lor purtare, declară pe față că nu o posedă căcĭ eĭ daŭ învĕțăturĭ copiilor lor, eĭ îĭ încredințédă îngrijirilor guvernorilor; eĭ se înconjóră de o mulțime de sfaturĭ când e vorba de a alege pentru dênșiĭ o cale definitivă. Să nu se irite déră contra nóstră, décă pretindemŭ a cunósce maĭ bine de câtŭ eĭ ceea-ce convine copiilor lor. Déră décă nu vomŭ da în sprijinul acesteĭ pretențiunĭ probe otărâtóre, atuncĭ da să ne acuse de aroganță, să ne califice de coruptorĭ și inimicĭ preste mesura aĭ natureĭ omenescĭ.

2. Cum să punemu acestŭ punctŭ în lumina? Cum sa deosebimŭ pre acela care înțelege interesele adevĕrate despre care e vorba de acela care, deși pare că le înțelege, rĕmâne într'o ignoranța complecta? Îlŭ vom distinge obligându rațiunile și de o parte și de alta să viă de față, ca douĭ luptatorĭ rivalĭ în arenă, supunêndu-le unuĭ examenu rigurosu și chiemându spre a pronunța asupra resultatelor acestuĭ examen judecătorĭ necoruptibilĭ. Dar, legile lupta, cerŭ ca să luam pre unŭ tată chreștinu și cu dênsul să începemŭ lupta; éca ce cerŭ ele și nimica maĭ multu. „Pentru ce, dicea Sântul Paul, așŭ judeca pre ceĭ ce suntu afara din Biserica?“ 1. Corint., V, 12. Déra fiindŭ-că se întêmpla adesea ca multe din persónele ce se atragŭ în calea ceruluĭ să aparțină unor părinți necredincioșĭ, deși legile lupteĭ ne dispenséda de a ne lua la luptă cu acestia, totuși noĭ nu ne vom lăsa de a nu ne presenta voioșĭ și cu tótă inima înaintea lor. Si dea Dumnedeu

ca să nu avemŭ de a face de câtu cu aceștĭ din urmă! Acéstă datorie, fără îndoință, nu va fi lipsită de dificultăți și de pedicĭ. „Omul animal nu înțelege lucrurile Spirituluĭ; căcĭ ele nu suntu în ochiĭ luĭ de câtu nebunia." I. Corint. I. 14. Noĭ ne-am asemăna unuĭ omu care ar voi să facă pre alțiĭ ca să iubéscă o împerăție a căreĭ existență ar fi pusă la îndoélă. Și cu tóte acestea, cu tóte limitele strâmte impuse în acestu casŭ discursuluĭ meu, așĭ preferi fórte multŭ să nu am de a combate de câtu pre aceștĭ necredincioșĭ. Rațiunile proprii de a triumfa contra resistențeĭ celuĭ credinciosŭ de sigurŭ nu ne lipsescu; déră dulcea confiență ce numĕrul lor 'mĭ inspiră este întunecată prin rușinea de care mĕ simțu pătrunsŭ. Roșescu, într'adeveru, vĕdêndu-me obligatŭ de a îndrepta silințele mele contra chreștinilor, în locu de a le îndrepta contra inimicilor credințeĭ mele; și me temu ca némurile să nu usedẹ în contra mea de acéstă armă, singură pre care le o lasŭ. Afara de acéstă parte slabă, victoria ne va fi plăcută cu ajutorul haruluĭ luĭ Dumnedeu. Și chiar décă unu necredinciosŭ ar voi să fie de bună credință, noĭ 'ĭ am inspira curêndŭ, nu numaĭ dragostea către acestu felu de viéță, ci încă și dorința de a îmbrățișa dogmele care 'ĭ forméză fundamentul. Departe de a me coprinde frica la vederaa acesteĭ lupte, eu, tocmaĭ dupe ce voĭ fi lăsatu adversariuluĭ meu șansele cele maĭ favorabile, mĕ voiu face forte de a 'l birui.

Tatăl către care am să mă adresedẹ este déră, îmĭ închipuesc, unu Pagânu; elŭ va fi, maĭ multŭ, avutu și onoratŭ între toțĭ, înconjuratŭ de o putere considerabilă; elu va posede bogate domeniĭ, numeróse edificiĭ, talențĭ de aur în abundență. Să 'ĭ acordămŭ încă uă patrie celebră, unu neam ilustru. El nu va avea de câtu unu singurŭ copil, fără speranță de a maĭ avea altul; ast-felu în câtu asupra acestuĭ fiu unicŭ vor fi concentrate tóte afecțiunile séle. Același copilŭ va da cele maĭ marĭ speranțe; orĭ-cine se va aștepta să 'lŭ vadă urcându-se cu repedẹciune la culmea potereĭ, întrecând pre tatal seu în strălucire, și bucurându-se maĭ multŭ încă și de câtŭ elu de tóte dulcețile vieţeĭ. Pre cându fie-care se nutresce de aceste speranțe legitime, unu chreștinu se pre-

enta, şi, dupa ce aŭ vorbitŭ acestuĭ tênărŭ despre filosofia sa, ilŭ convinge ca sa despreţuéscă tóte aceste mărirĭ, sa imbrace o haina próstă, sa părăséscă oraşul, să se retraga in munţĭ, şi acolo sa planted̦e, să ude, să scóţă apa, cu unŭ cuvêntŭ să imbrăţişed̦e tóte amenuntele vieţeĭ singuratece, orĭ câtŭ de nimica, şi orĭ câtŭ de próste s'ar părea ele. Pentru acésta elŭ va umbla de acum cu picórele góle, se va culca pre blana (scârdura) gólă ; tênĕrŭ, frumosŭ, indestulatŭ pêne aci de onorărĭ şi de delicii, legănatŭ de unŭ mareţu viitoru, el va deveni slabŭ, galbenŭ, şi se va acoperi cu o haina maĭ ordinar de cât aceea a propriilor luĭ servitorĭ. Facem noĭ ast-fel partea în destul de frumósă acusatoreluĭ nostru ? Lăsămŭ noĭ adversariuluĭ nostru arme din de ajunsŭ ? Déca acestea nu suntŭ destule, noĭ suntem dispuşĭ să 'ĭ maĭ acordăm incă şi alte avantagie.

Să mergemu déră maĭ departe, şi să presupunemu pre tatăl punêndu în mişcare tóte şuruburile pentru a clătina otărirea fiuluĭ seu, déră în zadar. Asemenea unuĭ edificiu clădită pre pétra, care infruntă fără habarŭ vênturile şi valurile, copilul remâne neclătitŭ. Atuncĭ isbucnescŭ plânsetele, resuna bocirile, carĭ aprindŭ în contra nóstră o indignaţiune generală. Arătându-şĭ plângerile séle mulţimeĭ, nefericitul totŭ nu incetéză de a striga : Vedeţĭ pre acestŭ copilu prea iubitŭ, 'l-am crescutŭ cu preţul repausuluĭ vieţeĭ mele, cu preţul tuturor sacrificielor ce póte costa educaţiunea copiilor. Nutriamŭ speranţele cele maĭ frumóse, inmulţémŭ recomandaţiunile mele pre lângă invĕţătură ; nu 'mĭ părea reu de nicĭ o cheltuiala : nu negligeamŭ nicĭ unulu din lucrurile capabili de a orna spiritul şi corpul seu, pentru ca să nu fiă elu inferioru nicĭ unuia din strămoşiĭ luĭ şi pentru ca să eclipsed̦e renumele lor. Elŭ era unica mângâiere ce avému pentru bătrâneţea mea. Deja mĕ gândiamu ca să 'ĭ alegŭ o soçie, mé gândiamu la căsătoria sa, la funcţiunile séle, la puterea cu care era să fie investitŭ. Déra de-o dată trăsnetul isbucnesce, tempesta se ridică dintr'unŭ punctu necunoscutŭ alu orizontului, şi cad̦êndŭ pre acéstă frumósa corabie incarcată de avuţie, în momentul cândŭ ea ajungea la sfârşitul drumulu seu, cându

treeuse imensul Ocean, și cându unŭ vêntu favorabilu umfla pândele séle, elŭ o sfarâmă in fața chiar a portuluĭ, condamnândŭ póte prin acestŭ desastru pre posesorul atâtoru avuțiĭ, nu numaĭ la cea maĭ de pre urmă saracia, ci la mórtea cea maĭ trista și cea maĭ funesta. Da, ast-felu este sórta mea. Nisce proștĭ și blestemațĭ înșelatorĭ, cácĭ noĭ nu vom face o crima din aceste espresiunĭ, nisce preoțĭ și bletemațĭ înșelatorĭ, va urma elu, 'mĭ aŭ răpitu pre acestŭ fiu asupra căruia se intemeiaŭ atâtea speranțe, pre acestu fiu sprijinul viitorŭ al betrânețelor mele. Ca nisce adevĕrațĭ tâlharĭ, eĭ 'l-aŭ dusŭ în peșterile lor, și prin descântecele lor, au aruncatŭ asupra luĭ unŭ farmecu atâtu de putinte în câtu 'ĭ-ar place maĭ bine să înfrunte ferul, focul, animalele feroce și orĭ-ce altŭ pericol, de câtŭ să revină la fericirea sa de alta data. Ceea-ce e și maĭ deplorabile încă, este că după ce 'l au înșelatŭ, aceștĭ miserabilĭ pretindŭ că aprețiadă maĭ bine chiar de câtu mine adevĕratele interese ale fiuluĭ meu. Pentru mine, acum, totul este pustiŭ, casele mele ca și domeniele mele. Cultivatoriĭ terenelor mele, robiĭ meĭ suntŭ toțĭ préda confusiuneĭ și intristăreĭ. Nefericirea mea este pentru inimiciĭ meĭ unŭ subiectŭ de triumfŭ, și unu subiectŭ de doliŭ pentru amiciĭ meĭ. Singura cugetare care afla locŭ in spiritul meu este de a da focŭ la totu ce 'mĭ aparține, caselor și domenielor mele, boilor meĭ și oilor mele. Ce folosu voiu trage dintr'ênsele cândŭ acela pentru care aceste bunurĭ eraŭ destinate, este departe de mine, într'unŭ felŭ de robie, și dedatŭ la nișce gróznicĭ barbarĭ, uneĭ aservirĭ maĭ crude de câtŭ mórtea? Toțĭ robiĭ meĭ au trebuitŭ să se îmbrace în vestminte de doliu și se presare cenușe pre capul lor; corurĭ de femeĭ s'aŭ formatŭ din ordinul meu pentru ca sa 'lŭ plângă cu maĭ multa întristare de cum nu 'l-ar fi plânsu déca ar fi muritu. Iertați-mĕ déca amŭ facutu așa, caci doliul actualu mĕ sfâșia maĭ cumplitu de câtu unu adevĕratu doliŭ. Lumina dileĭ 'mĭ este spre povară, radele sóreluĭ supĕra ochiĭ meĭ, cândŭ spiritul meŭ 'șĭ înfățișédă pre acestŭ nefericitŭ copil în noua sa condițiune, cândŭ 'l vêdŭ îmbrăcatŭ cu haine maĭ murdare de câtŭ ale celor maĭ de pre urma cultivatorĭ și ocupatŭ cu

lucrări desonoratóre. Cându, afară de acésta, îmi închipuescu ca scopul seu este irevocabile, oh! atunci, nu 'mi mai potu stăpâni turburarea și durerea.

3. Vorbindŭ astu-felu, el se tăvălește la picióreleascultatorilor seĭ, iși mânjescu fața cu pulbere, implora ajutorulŭ tutor acelora carĭ il înconjucă, și 'și smulge perul albŭ alu capului seu. Credŭ că n'amŭ tăgăduitu nimica inamicului nostru, din totŭ ceea ce este capabilu de a aprinde mânica spectatorilor, și de a'ĭ face să condamne pre autorŭ uneĭ asemenea opere. Déca amŭ împrumutatŭ necredinciosuluĭ unŭ limbagiu de o atare violența, acésta amŭ făcut-o ca, triumfândŭ cu grația luĭ Dumnedeu asupra acesteĭ antipatiĭ, ast-fel motivatu, sa sdrobimu orĭ-ce obiecțiune de felul acesta. Prin aceea ca vom fi biruitŭ pre unu omu care aduce tóte plângerele séle contra nóstră, acela care n'ar putea să aducă unu așa de mare numĕrŭ, și nu este posibilŭ ca aceste plângerĭ să fie tóte reunite, acela, dicu va fi silitŭ să ne cedede victoria. Eacă dar care vorŭ putea fi plângerile, și să le desvoltămu déca voițĭ și maĭ multŭ; écă dar care vorŭ fi plângerile adversarului nostru. Din parte'mĭ, voiu ruga pre judecători de a nu se grăbi cu mila în favórea acestuĭ betrânŭ, și de a aștepta sa li 'l aratŭ, plângêndŭ, nu unŭ fiu isbitu de rele, ci unu fiŭ copleșitŭ de bunurile cele maĭ prețióse și tari in câtu este imposibilŭ de a afla altele maĭ bune. Să 'l judece atuncĭ demnŭ de mila și de compatimire, din causa neștiințeĭ in care este despre fericirea copiluluĭ seu, neștiința cu atâtu maĭ nevindecabila cu câtu se plânge asupra sórteĭ séle, ca și cum elu ar fi osânditu la nefericirea cea maĭ ingrozitóre.

Care va fi punctul de plecare al rĕspunsuluĭ nostru? Va fi acele bunurĭ și acele avuțiĭ care formézá subiectul principalŭ al lamentațiunilor părinteștĭ, pentru că nimica nu pare maĭ deplorabil de câtŭ de a vedea pre copiiĭ de familie imbrățușindu acestŭ felŭ de viéță? Eĭ bine, vĕ intrebŭ care este acela pre care 'l declarămŭ noĭ fericitŭ și vrednicu de invidiatŭ: acela care resimte aprinderele uneĭ sete continue, care, maĭ nainte chiarŭ de ar fi golitŭ prima sa cupa, reclamă pre a doua, fără să se opréscă de a reincepe totu-dé-una

n acelaşi chipu : sau acela care, mai pre susu de acéstă necesitate fiindŭ, nu încérca nici-o-dată chinuirea setei şi nici trebuinţa de a o stinge în acestu modu ? Óre cel d'ântêiu nu se asémană unuĭ bolnavŭ în préda frigurilor, şi neaflându în abundenţa recoririlor cu ce să 'şĭ potoléssa căldurile ; în vreme ce celu de al douilea se bucură de libertatea şi de sănătatea cea adevĕrată, şi atinge o condiţiune superióră condiţiunei omenescĭ ? Inchipuiţi-vē douĭ ómeni, unul cuprinsu de o iubire violentă, pentru o femeiă, şi ne trăgêndu din saturarea dorinţelor séle de câtu o nouă inflăcărare a simţurilor séle ; cel-l'altu, din contra, scăpatŭ de acéstă furiă, şi netemându-se de dênsa nicĭ chiar în visu : pre care din douĭ îl vom socoti noi fericitŭ şi demnŭ de invidiatŭ ? Nu pre cel din urmă ? Pre care 'l vom privi noĭ ca nefericit şi miserabilu ? Aŭ nu pre acela pre care 'lu stăpânesce acéstă patimă nestingibilă, şi cu atâtu maĭ pretenţiósă cu câtŭ cine-va se silesce maĭ multu de a o satisface ? Décă, lângă aceste împrejurărĭ întristătóre, acestu nefericitŭ, adauge nebunia de a se glorifica cu bóla sa, de a refusa vindecarea eĭ, de a plânge pre aceia carĭ nu se asemănă luĭ nicĭ cum întru acésta : prin aceea chiar că, fiindŭ în préda uneĭ bóle teribilĭ, nu 'şi cunósce starea sea, refusă de a'ĭ aduce remediu, şi deplânge orĭ-ce condiţiune care nu este ca a luĭ, elu nu va fi de câtu şi maĭ vrednicŭ de compătimire şi de milă.

Să aplicămŭ acéstă mĕsură la iubirea de avuţiĭ, şi vom vedea unde este fericirea, unde este nefericirea. Iubirea de avuţiĭ este o patimă încă şi maĭ violentă şi maĭ apropiată de nebunia de câtu iubirea sensuală. Pentru acésta ea póte deveni isvorul unor maĭ marĭ muncĭ, nu pentru că ne dă unor focurĭ maĭ ardetóre, ci pentru că nicĭ o consideraţiune nu o ar putea potoli, şi tot-o-dată se inprotivesce la orĭ-ce consideraţiune. Iubitorii de plăcerĭ şi neînfrânaţiĭ îşĭ vor găsi maĭ de grabă săturarea în urma plăcereĭ de cât persónele în préda furieĭ avuţielor. Cuvêntul pentru care stăruescu puţin asupra acestuĭ din urmă puctŭ, este pentru că esperienţa nu ni 'l dă la lumină de câtu cu timpul ; şi cu tóte acestea ne este lesne de a semnala împrejiurul nostru pustiirĭ muneróse, de a le acesteĭ ma-

ladiĭ. Aşa dar, voiu continua, tu plângi pre copilul teu pentru că s'a scapatu de acéstă furie, pentru ca nu este atinsu de acéstă nebunie, pentru ca nu este stăpânitŭ de acéstă patimă nevindecabilă, pentru că nu are sa maĭ dea pieptŭ cu aceste lupte, să susţină acestu resbel. Tu 'mĭ respundĭ că elu nu ar fi avutŭ să incerce nimica de asemenea, că elu nu ar fi doritu nimica maĭ multŭ, şi că luĭ 'i ar fi fostŭ de ajunsŭ de a se bucura de bunurile pre carĭ le poseda. Din nefericire tu ţiĭ unŭ limbagiŭ pre care, ca sa dicu aşa, 'l contradice formal natura. Cu tóte acestea, fie, il acordu: el nu ar fi voitŭ să adauge nimica la averea sa, elŭ nu s'ar fi molipsitŭ de spiritul lacomeĭ poftirĭ. Ensĕ, iţĭ voiŭ proba că elŭ se bucură de plăcerĭ maĭ durabilĭ şi de o fericire maĭ profundă. Care situaţiune trebue să ne pară maĭ placută, situaţiunea unuĭ omu obligatŭ de a se ocupa de bunurĭ imense, sclavŭ al grijilor nedespărţite de o asemenea supraveghiare, în frica continuă că va perde o parte din ceea-ce poseda, séŭ situaţiunea unuĭ omu descărcatŭ de tóte aceste legăturĭ? Cel d'ântêiu, nu o tăgăduescŭ, nu va aspira, de a se impovéra cu sarcina altuia; déră nu ar fi de preferitu pentru elŭ ca să fiă scăpatu de propria sa sarcină? Ingenere se scie că a se mulţămi cu puţinŭ este unŭ nepreţuitŭ avantagiŭ: prin urmare, a se rădica maĭ pre susŭ de orĭ-ce felu de trebuinţă, va fi o fericire âncă şi maĭ inaltă. Unu individŭ care n'a simţitŭ nicĭ boldurile necumpătareĭ nicĭ pre ale voluptăţeĭ, spre a reveni la comparaţiunile precedinţi, la care nimica nu se opune, acela, este invederatŭ, că este maĭ fericitŭ de câtu persónele turburate fară încetare de una séŭ alta din aceste patimĭ, şi chiar de câtŭ persónele carĭ după ce aŭ fost momentanŭ turburate, şi aŭ satisfăcutŭ dorinţele pofteĭ lor, pentru că el n'a suferitŭ şi n'a cunoscutu prin experienţa sa acéstă tristă necesitate. Te voiu maĭ intreba âncă décă, avêndŭ să alegĭ între culmea avuţieĭ şi între o condiţiune în care veĭ fi cu totul scutitu de relele carĭ suntu legate de dênsa, nu veĭ preferi de miĭ de orĭ acéstă din urmă parte, acéstă condiţiune în care nu veĭ avea să te temĭ nicĭ de invidiă, nicĭ de calomnia, nicĭ de turburarĭ, séŭ de orĭ-ce

alta preocupaţiune de asemenea natură ? Decĭ, déca 'ţi aratu ca fiul tĕu se bucura de tóte aceste avantagiĭ, şi de avantagiĭ ânca şi maĭ marĭ, veĭ pune tu unu capet plângerilor téle amare ? Şi maĭ ântêiŭ, cum ca elŭ este scapatŭ de grijĭ şi de alte rele nedespartite de avuţiĭ, tu nu veĭ putea să contestezĭ : şi dar este inutil de a ne maĭ întinde asupra acestuĭ punctŭ. Tu aĭ voi atuncĭ sa scĭĭ cum se face ca fiul teŭ este maĭ avutu de câtu tine, cu tóte imensele tale avuţiĭ. Tocmaĭ la acésta 'ţĭ vom rĕspunde, probându-ţĭ că, déca te-aĭ compara cu fiul teu, aĭ vedea ca extrema sărăcia la care 'l credĭ condamnatu este partea ta.

4. Şi să nu te gândescĭ ca facŭ alusiune la bunurile carĭ ni suntŭ păstrate în cerurĭ, şi la lucrurile carĭ ne aştéptă la eşirea din acésta viéţă. Lucrurile pre carĭ le avemŭ, întru câtu-va, supt mână, vor servi de fundamentŭ demonstraţiuneĭ mele. Tu nu eştĭ stăpânŭ de câtu preste avuţiele a cărorŭ grămadă forméḑă averea ta : acestu copil este stăpânu alŭ universuluĭ întregŭ. Te îndoiescĭ de acésta ? Eĭ bine, aidemŭ să 'lŭ găsimŭ, să obţinemŭ de la elŭ ca să se cobóre din munte, séu maĭ bine să rĕmână acolo, şi de acolo, să céră unuia dintre credincioşĭ de asemenea destinsŭ prin pietatea şi avera sa, ca să 'ĭ trămite suma ce 'ţĭ va plăcea să fixeḑĭ ; ce ḑicŭ ? elŭ nu va consimţi nicĭ-o-dată ca să o priméscă pentru sine ênsu-şĭ ; să 'ĭ céră atuncĭ ca să dea acéstă sumă unuĭ omŭ ce se afla în lipsă, şi veĭ vedea pre acestŭ avutŭ chreştinu punêndŭ maĭ multă graba întru a i se supune şi a respunde aşteptăreĭ séle, de cum nu ar pune unul din intendenţeĭ sĕĭ spre a i se supune luĭ-ênsuşĭ. Cândŭ elŭ ordonă unuia din intendenţeĭ seĭ ca să dea óre-care sumă de banĭ, acesta o face cu neplăcere şi cu părere de rĕu. Elŭ, din contră, cândŭ nu recurge cine-va la liberalitatea sa, se teme chiar prin acésta ca să nu se fi facutŭ culpabilŭ de vre-o ofensă. Imĭ va fi uşorŭ de a 'ţĭ arata unŭ mare numĕrŭ de solitarĭ, nu dintre ceĭ maĭ recomandabilĭ, ci chiar dintre ceĭ maĭ obscurĭ, dotaţĭ cu acésta putere. Câtŭ despre tine, n'au de câtu să abuseḑe de încrederea ta intendenţiĭ tĕĭ, şi greşalele lor vor fi de ajunsŭ pentru a te reduce la sărăcia : nu

se mai găsesce altă persónă de la care sa poți reclama averea ta perdută. Déră fiul teu nu are a se teme de o asemenea superare. Chreștinul catre care se adreséză, caduť a in saracia? Elü se intórce catre unu altul. Acesta sufere aceea-și sórte? Elü recurge la unu alu treilea: vei vedea mai de grabă isvórele secate, de câtŭ rugaciunea fiului teŭ,sa remână deșértă. Décă tu ai profesia aceeași religiune cu noi. ți-așu istorisi în privința acésta anecdote numeróse și insemnate. Dar, cu tóte ca profesedi idolatria, exemplele trase din religiunea ta nu 'mi vor lipsi.

Ascultă limbagiul ce Platone pune în gura luĭ Criton vorbindu luĭ Socrate: „Averea mea este tótă a ta, și ea este, mi se pare, în destul de mare. Décă, din causa interesuluĭ ce 'mĭ porți, credĭ convenabile ca să nu usedi de dênsa. óspețiĭ noștri pre carĭ iĭ vedĭ acĭ suntu gata a 'ți oferi ceea-ce posedu. Simmias Tebanul a adusu in acéstă intențiune o mare sumă de banĭ. Cebes este in aceea-și dispositiune, precum și alțiĭ mulțĭ. Prin urmare, nu te teme de nimica din partea acésta, precum 'țĭ spuneam adinéori, și gàndesce-te a 'țĭ asigura scăparea ta. Cuvintele tele înaintea judecătorilor să nu fie pentru tine, unŭ obstacol. N'aveaĭ, diceai tu, asilu unde să te refugiedĭ. In orĭ-ce parte 'țĭ veĭ dirige pașiĭ teĭ, veĭ fi primitŭ de adevĕrațĭ amicĭ. Décă vreĭ să mergĭ in Tesalia, se află acolo mulțĭ dintre óspețiĭ meĭ carĭ vor fi fericiți de a te primi, și carĭ vor veghia pentru siguranța ta ast-felu în câtu nu veĭ avea nimica de doritu". Plat. Crit. 45.

De sigurŭ, promisiuni de felul acesta suntu fórte seducatóre, déră ele se adreséḑă maĭ alesu omului captivatŭ de bunurile acesteĭ lumi. Décă noĭ amŭ cerceta să aflamu despre avuțiĭ de o maĭ nobilă natura, póte că tu aĭ urmări cu greu discursul nostru. Ori-cum ar fi, judecatoriĭ înaintea carora se pledéḑa acéstă causa ceru ca noĭ să nu padimu cu desavêrșire tacerea. Tesaurele virtuții suntu atâtu de prețióse, atâtu de amabili, atâtu de doribilĭ, fața cu tesaurele de aici de josŭ, în câtŭ acela care le posedă nu ar consimți nicĭ-o-dată să le dea pre pamêntul intregu, de s'ar transforma elu în aurŭ, cu fluviele, cu marile și cu munții. Ah! décă lucrul

altă preocupațiune de asemenea natură ? Deci, décă 'ți aratu că fiul tĕŭ se bucură de tóte aceste avantagiĭ, și de avantagiĭ âncă și maĭ marĭ, veĭ pune tu unu capĕt plângerilor téle amare? Și maĭ ântêiu, cum că elu este scăpatu de grijĭ și de alte rele nedespărțite de avuțiĭ, tu nu veĭ putea să contestezĭ : și dar este inutil de a ne maĭ intinde asupra acestuĭ punctŭ. Tu aĭ voi atuncĭ să sciĭ cum se face că fiul teu este maĭ avutu de câtu tine, cu tóte imensele tale avuțiĭ. Tocmaĭ la acésta 'țĭ vom respunde, probându-țĭ că, décă te-aĭ compara cu fiul teŭ, aĭ vedea că extrema sărăcia la care 'l credĭ condamnatŭ este partea ta.

4. Și să nu te gândescĭ că facŭ alusiune la bunurile carĭ ni suntu pastrate in cerurĭ, și la lucrurile carĭ ne aștéptă la eșirea din acéstă viéță. Lucrurile pre carĭ le avemŭ, intru câtŭ-va, supt mână, vor servi de fundamentŭ demonstrațiuneĭ mele. Tu nu eștĭ stăpânu de câtu preste avuțiele a căroră grămadă forméḑă averea ta : acestŭ copil este stăpânŭ alŭ universuluĭ intregu. Te îndoiescĭ de acésta ? Eĭ bine, aidemŭ să 'lŭ găsimŭ, să obținemŭ de la elu ca să se cobóre din munte, séŭ maĭ bine să remână acolo, și de acolo, să céră unuia dintre credincioșĭ de asemenea destinsŭ prin pietatea și avera sa, ca să 'ĭ tramite suma ce 'țĭ va plácea să fixeḑĭ ; ce ḑicu ? elu nu va consimți nicĭ-o-dată ca să o priméscă pentru sine ênsu-șĭ ; să 'ĭ céră atuncĭ ca să dea acéstă sumă unuĭ omŭ ce se află în lipsă, și veĭ vedea pre acestŭ avutu chrestinŭ punêndu maĭ multă grabă intru a i se supune și a respunde așteptăreĭ séle, de cum nu ar pune unul din intendențeĭ sĕĭ spre a i se supune luĭ-ênsușĭ. Cându elu ordonă unuia din intendențeĭ seĭ ca să dea óre-care sumă de banĭ, acesta o face cu neplăcere și cu părere de rĕu. Elu, din contra, cândŭ nu recurge cine-va la liberalitatea sa, se teme chiar prin acésta ca să nu se fi facutu culpabilŭ de vre-o ofensă. Imĭ va fi ușorŭ de a 'țĭ arata unu mare numĕrŭ de solitarĭ, nu dintre ceĭ maĭ recomandabilĭ, ci chiar dintre ceĭ maĭ obscurĭ, dotațĭ cu acésta putere. Câtu despre tine, n'au de câtŭ să abuseḑe de increderea ta intendențiĭ tĕĭ, și greșalele lor vor fi de ajunsŭ pentru a te reduce la sărăciă : nu

se mai găsesce altă persóna de la care să poți reclama averea ta perdută. Déră fiul teu nu are a se teme de o asemenea supĕrare. Chreștinul către care se adreséza, cadut'a în sărăcia? Elŭ se intórce către unu altul. Acesta sufere aceea-și sórte? Elŭ recurge la unu alu treilea: veĭ vedea mai de grabă isvórele secate, de câtu rugaciunea fiuluĭ tĕŭ,sa remână deșértă. Déca tu aĭ profesia aceeași religiune cu noĭ, ți-așu istorisi în privința acésta anecdote numeróse și însemnate. Dar, cu tóte ca profesedĭ idolatria, exemplele trase din religiunea ta nu 'mĭ vor lipsi.

Ascultă limbagiul ce Platone pune în gura luĭ Criton vorbindŭ luĭ Socrate: „Averea mea este tótă a ta, și ea este, mi se pare, în destul de mare. Déca, din causa interesuluĭ ce 'mĭ porțĭ, credĭ convenabile ca să nu usedĭ de dénsa, óspeţiĭ noștri pre carĭ îĭ vedĭ aci suntu gata a 'ți oferi ceea-ce posedŭ. Simmias Tebanul a adusŭ în acéstă intențiune o mare suma de banĭ. Cebes este în aceea-și dispositiune, precum și alțiĭ mulțĭ. Prin urmare, nu te teme de nimica din partea acésta, precum 'țĭ spuneam adinéorĭ, și gândesce-te a 'ți asigura scăparea ta. Cuvintele tele înaintea judecătorilor să nu fie pentru tine, unu obstacol. N'aveaĭ, diceaĭ tu, asilu unde să te refugiedĭ. In orĭ-ce parte 'țĭ veĭ dirige pașiĭ teĭ, veĭ fi primitŭ de adevĕrațĭ amicĭ. Déca vreĭ să mergĭ în Tesalia, se afla acolo mulțĭ dintre óspeții meĭ carĭ vor fi ferici de a te primi, și carĭ vor veghia pentru siguranța ta ast-felu în câtu nu veĭ avea nimica de doritŭ". Plat. Crit. 45.

De siguru, promisiunĭ de felul acesta suntu fórte seducatóre, déra ele se adresédă maĭ alesŭ omuluĭ captivatŭ de bunurile acesteĭ lumĭ. Déca noĭ amu cerceta să aflamŭ despre avuțiĭ de o maĭ nobila natura, póte ca tu aĭ urmari cu greu discursul nostru. Orĭ-cum ar fi, judecatoriĭ înaintea carora se pledédă acéstă causa ceru ca noĭ să nu padimu cu desavêrșire tăcerea. Tesaurele virtuțiĭ suntu atâtu de prețióse, atâtu de amabilĭ, atâtu de doribilĭ, fața cu tesaurele de aicĭ de josu, în câtŭ acela care le poseda nu ar consimți nicĭ-o-dată sa le dea pre pamêntul intregu, de s'ar transforma elu în auru, cu fluviele, cu mările și cu munții. Ah! déca lucrul

ar fi posibile, experienţa ţi-ar demonstra din de ajunsŭ că acéstă propositiune nu este inspirată de o curată fanforonadă. Gasimŭ avuţii fără de asemănare maï considerabilĭ şi maï preţióse, ómeniĭ ar dispreţui pre acelea din acéstă lume, şi ar refusa cu tăria de a primi pre unele în locul altora. Ce ḑicŭ? de a primi pe unele in locul altora; eï nicĭ nu ar voi chiar să unéscă posesiunea acestora cu posesiunea acelora. De sigurŭ, décă ţi-ar oferi cine-va să adaugĭ lângă avuţiele tele tesaurele virtuţeĭ, tu le-aĭ primi cu braţele deschise, mărturindu ast-felŭ grandórea admirabilă a acestorŭ tesaure. Eĭ bine, înţelepţiĭ nu ar voi tesaurele tele unite cu ale lor, atâta suntŭ eï de convinşĭ despre vanitatea lucrurilor pământului! Voiescĭ tu, în sprijinirea acestuĭ sentimentŭ, exemple luate din propria vóstră istoriă. Ce n'ar fi datŭ Alexandru luĭ Diogene, décă Diogene ar fi voitŭ să primésca darurile luĭ Alexandru? Elŭ n'a voitŭ nimica; în vreme ce Alexandru se silea din tóte puterile să câştige tesaurele luĭ Diogene.

(Va urma).

S. Thasci Caecilii Cypriani

de dominica oratione

(Opera omnia, vol. I ex recensione Hartelii. Vindobonea 1868).

TRADUCŢIUNE DE G. MARINESCU, DIN CL. VII SEMINARIALĂ.

(urmare)

Cel maĭ mare sacrificiŭ ce putemŭ aduce luĭ Dumnedeu este pacea nóstră şi concordia fraternă şi mulţimea adunată prin unitatea Părinteluĭ, a Fiuluĭ şi a duchuluĭ sântŭ

Căcĭ în sacrificiile pe care Abel şi Cain le oferiră ceĭ d'ântêiu, Dumnedeŭ n'a luatŭ în sémă valórea lor, dar inima o privea, pentru ca acele să placă luĭ Dumnedeu prin darul luĭ care îĭ plăcea prin inimă. Abel pacificŭ şi liniştitŭ, prin aceia că a sacrificatŭ luĭ Dumnedeŭ din inimă, a învețatŭ şi pe ceĭ-l-alțĭ când eĭ aducŭ darul la altarŭ, să vie înaintea luĭ Dumnedeu cu frică, cu inimă curată, cu caracterul dreptățeĭ, cu iubirea de pace. Şi acela care este ast-fel prin meritŭ în sacrificiul ce aduce luĭ Dumnedeŭ, pe sine însu-şĭ s'a adusŭ îndată sacrificiu luĭ Dumnedeu, pentru ca el cel d'ântêiu, luând martirul să încépă prin gloria sângeluĭ seu patima domnéscă ca unul care avusese şi dreptatea şi pacea Domnuluĭ. Ast-fel suntŭ aceia carĭ suntŭ încununațĭ de Dumnedeŭ, tot ast-fel să vor judeca în dina judecățeĭ cu Domnul. Din contra acela care e în discordie şi uraşte pe fratele sĕŭ, acela, după cum afirmă apostolul şi

Sânta Scriptura. chiar daca ar fi fostu ucisŭ pentru numele Domnului nu va putea sa stérga crima ureĭ catre fratele seŭ. pentru ca dupa cum este scrisŭ acela care urăște pe fratele sĕŭ este omucidŭ, și omucidul nicĭ nu póte sa intre în împarația cerului. nicĭ nu viețuește cu Dumneḑeŭ. Acela care a preteritu sa imitede faptele Iudeilor iar nu p'ale luĭ Christ nu póte a fi cu Christ. Câtŭ de mare este pĕcatul pe care nu 'l póte spăla nicĭ boteḑul Domnuluĭ, nicĭ martirul a o ispași!

Dumnedeu ne învața și acestŭ lucru trebuinciosŭ sa'l ḑicemu în rugaciunea nóstra: și nu ne lasă ca sa fimŭ dușĭ în ispită. Pentru ca nimicŭ nu s'ar putea arata vrajmașŭ în potriva nóstra, afară numaĭ daca Dumnedeu a permisŭ maĭ dinainte acésta, ast-fel în câtu totŭ respectul nostru. de voțiunea și observațiunea nóstra să'șĭ aibă de centru Dumnedeu, de vreme ce în ispite nimicŭ reu nu se permite. de câtŭ numaĭ dacă i se va da putere d'acolo. Acésta să confirmă de Sânta Scriptură care ḑice: Nabuchodonosor, regele Babylonuluĭ. venitŭ împotriva Ierusalimuluĭ și 'l înconjura. și Domnul l'a datŭ în mânele luĭ. Insă rĕuluĭ i se da putere în contra nóstră potrivitŭ cu pĕcatele nóstre. ast-felŭ dupa cum e scrisŭ: cine a datŭ pe Iacob spre jafurĭ și pe Istrail acelora carĭ îl predaŭ pe el? Aŭ nu Dumnedeu împotriva căruia aŭ pĕcatuitu și nu voiaŭ a umbla în căile luĭ nicĭ a auḑi legea luĭ? Și revarsă el aprinderea mânieĭ séle. Și despre Salomon ca a pĕcatuitŭ și s'a abătutu de la căile Domnuluĭ sa ḑice: și a întarâtatu Dumneḑeu pe Satan chiar în potriva lui Salomon.

In adevĕrŭ. o putere îndoita s'a datŭ împotriva

nóstra, și spre pedépsa cându noi am pecatuitu si cându noi suntemu ispitiți spre slava nóstra. Ast-felu vedemŭ ca s'a întemplatu cu Iacob. aceia ce arata Dumnedeŭ dicênd : iata 'ți dau în mâna ta tóte ce el are, dar de el însuși să nu te atingĭ. Și Domnul dice în evangelia sa în timpul patimei : nici o putere n'aĭ avea asupra mea, décă nu ți-ar fi datu ție de susu. Dacă noĭ ne rugamu ca sa nu cademu în ispită, printr'acésta ni să aminteşte neputința și slabiciunea natureĭ nóstre, ca nu cum-va óre-care sa se înalțe cu trufie și sa'și atribue unŭ lucru óre-care cu aroganța și superbie, séu să considere ca unŭ meritŭ al seŭ gloria márturisireĭ séŭ a patimireĭ. fiind-că însu-șĭ Domnul a predicatŭ umilința dicênd : veghiațĭ și ve rugațĭ, ca să nu cadețĭ în inspită. Spiritul într'adeveru este dispusŭ a lucra, carnea însă e neputinciósă, așa că dacă rugaciunea carea precedatŭ, s'a facutŭ cu modestie și umilința și sá dă luĭ Dumnedeŭ orĭ-ce sá cere, cu téma și respectu de la Dumnedeu sa dobândeste prin pietatea luĭ însu-și.

După acésta urmédă spre împlinirea rugaciuneĭ nóstre încheierea, terminândŭ tóte rugáciunile și cerințele nóstre într'unŭ timpŭ scurtŭ și concentratu. Cele din urmă cuvinte ale rugaciunei nóstre suntu : dar ne liberédă de cel reu. Acésta coprinde scurtu împotriva curselor ce vrășmașul ne întinde în acésta lume, împotriva cărora rugaciunea nóstra póte a fi unŭ apěrátor statornicŭ și fidel, dacă Dumnedeu ne liberédă de el și conservă ajutorul seu celor ce 'l rogŭ cu staruința și 'l implora. Cândŭ însa noi dicem : liberédă-ne de cel rĕŭ, nimic nu maĭ remâne ce am putea să cerem. de îndata ce cerem apărarea luĭ

Dumnedeu împotriva rĕuluĭ. căcı dobândindu acésta noĭ suntemŭ sigurĭ și apăraţı de tóte acelea pe care lumea și diavolul le lucréḑă împotriva nóstră.

Ce e de miratŭ. prea iubiţĭ fraţĭ. dacă ast-fel este rugaciunea pe care ne-a înveţat'o Dumneḑeŭ, care prin doctrina sa a scurtatŭ orĭ-ce rugăciune a nóstra într'o vorbire plină de mântuire ? Acésta s'a predisu mai dinainte prin profetul Isaia, cândŭ inspiratŭ de Duchul sântŭ, vorbia despre necesitatea pietaţeĭ catre Dumnedeu : Adunândŭ cuvêntul, ḑice elŭ, și scurtându'l în dreptate. căcı Dumnedeu va face în tótă lumea cuvêntul scurtŭ. Căcĭ fiind-că cuvêntul luĭ Dumneḑeu, Domnul nostru Iisus Christos a venitŭ pentru toţĭ și adunândŭ de o potrivă pe ceĭ înveţaţı și neînveţaţĭ fără deosebire de sex și etate a datŭ la lumină preceptele de mântuire, și pentru aceia a facutŭ unŭ mare compendiŭ al preceptelor séle. pentru ca memoria celor care învaţă acestea să nu se obosésca ocupându-se cu disciplina cerésca, dar să înveţe repede aceia ce e trebuinciosŭ uneı credinţe sincere.

Ast-felu ca să ne înveţe ce este viaţa eternă, a îmbrăţișatŭ misteriul vieţeĭ printr'o admirabilă și divină concesiune ḑicênd : Acésta este viaţa cea veșnică ca să te cunóscă pre tine de Dumneḑeŭ singurŭ și adeveratŭ și pe Iisus Christos pe care tu l'aĭ trimesŭ. Ci ast-felŭ din legĭ și profeţĭ derivă cele d'ânteiu precepte și cele maĭ marı. Audi, ḑice elu, Israile ; Domnul Dumneḑeul téu. Domnul unul este, și : sa iubeșcĭ pre Domnul Dumneḑeul teŭ din totu sufletul teŭ și din tóta inima ta și din tótă virtutea ta. Acésta este cea d'ânteiu, și adoua este asemenea

aceştia : să iubescĭ pe aprópele teu ca pre tine însu-ţĭ. D'amêndouĕ aceste precepte atârna legea şi prooroci. Şi iara-şĭ : şi orĭ-ce bunataţĭ veţĭ vrea sa vĕ facă vouă ómeniĭ acestea sa le faceţĭ şi voĭ lor.

Dumnedeŭ ne a instruitu ca să ne rugămŭ nu numaĭ cu vorbe dar şi cu faptele, după cum şi el ruga pe Dumneḑeu continuu şi indicându aceia ce noĭ trebue să facemŭ prin testimoniul exemplului sĕu, ast-felŭ dupre cum e scrisu, însu-şi elu se retrágea în pustie şi aci se ruga, şi iara-şĭ : şi a eşitu în munte spre a se ruga şi a petrecutŭ tótă nóptea rugându-se luĭ Dumnedeu. Şi daca Iisus care era fără de pecatu ruga, cu câtu maĭ multŭ să cuvine să se róge pécătoşiĭ şi dacă el veghândŭ tótă nóptea să ruga fără întrerupere, apoi cu câtu datorimu noi mai multŭ ca să petrecemŭ nóptea prin continuu rugăciuni ! Inse Domnul să ruga, şi nu pentru sine—căcĭ ce ar avea să céră de la Dumnedeŭ cel inocentŭ pentru sine ?—dar pentru pĕcatele nóstre, după cum mărturiseşce şi elŭ cândŭ ḑice luĭ Petru : Iată Satana a cerutŭ ca să vĕ muncéscă pe voĭ ca pe grâŭ. Eŭ însă m'am rugatŭ pentru tine, ca să nu slabéscă credinţa ta. Şi îndată el cere ajutorul părinteluĭ în favórea tutulor : eŭ nu maĭ rogŭ numaĭ pentru aceştia dar şi pentru aceia care vor crede în mine prin cuvêntul lor, pentru ca toţĭ să fie unul, aşa dupa cum şi tu parinte eştĭ în mine şi eŭ în tine, pentru ca şi eĭ însu-şĭ să fie în noĭ. Buna-voinţa şi îndurarea luĭ Dumneḑeŭ pentru mântuirea nóstră aŭ fostŭ de o potrivă de marĭ fiind-că nu s'a mulţumitŭ numaĭ cu aceia ca să ne rĕscumpere prin sângele sĕŭ, dar înca şi maĭ multŭ a bine-voitŭ să se şi róge pentru noi. Vedeţĭ

însă care era dorința celuĭ care s'a rugatŭ, adica aceia ca după cum Părintele și Fiul suntŭ una, totŭ ast-felu și noĭ să ramânemŭ în aceiași unitate; în câtu d'aci sa póte pricepe câtŭ de mare crimă comite acela care sfâșie acéstă unitate și pace, de óre-ce Domnul s'a rugatŭ voindŭ ca chiar poporul seŭ sa traiască, fiind-că sa știe că nu póte prin discordie ca sa intre întru împĕrăția lui Dumnedeŭ.

Cândŭ noĭ stăm la rugăciune, prea iubițĭ frați, se cuvine să fim cu atențiune și să ne aplicămŭ din totŭ sufletul la rugăciune. Ori-ce cugetare materiala și lumescă să fie departe de noĭ să nu gândescă la alt-ceva de câtŭ numaĭ la aceia ce să rógă. Pentru aceia și preotul înaintea rugaciuneĭ pregătește mințile fraților printr'o introducțiune dicênd: susŭ s'avemŭ inimile, la care poporul rĕspunde: avem către Domnul, ni s'aduce aminte printr'acésta că sufletul trebue să cugete numaĭ la Dumnedeŭ. Sufletul să fie închisŭ vrăjmașului și să se deschidă înaintea luĭ Dumnedeŭ și elŭ nu va permite ca Satana să s'apropie de dênșiĭ în timpul rugăciuneĭ. Căcı el să furișédă adesea și strabate în sufletele nóstre și înșelându-ne cu vicleșugŭ, depărtédă rugăciunile nóstre de la Dumnedeu, așa în câtŭ face ca să avemŭ alt-ceva în sufletŭ și alt-ceva în gură, cândŭ se cuvine ca se rugămu pe Dumnedeu cu o intențiune sinceră, și nu sgomotul voceĭ nóstre să facă acésta, ci inima și cugetarea. Și acestea dacă suntŭ înstreinate și răpite de cugetărĭ absurde și profane să comite printr'acésta pĕcatul moliciuneĭ, iar tu cândŭ veĭ ruga pe Dumnedeŭ la ce trebue sa cugeti de câtŭ numaĭ la aceea că vorbeștĭ cu Dumnedeŭ. Cum vreĭ tu ca să

te audă Dumnedeŭ, cândŭ tu nu te audi pe tine însuţi? doreştĭ tu ca să'şi aducă aminte Dumnedeŭ de tine în rugăciune, cândŭ tu nu'ţi aduci aminte de tine? acésta însemnédă a nu se nelinişti de vrajmaşŭ sub nicĭ unŭ punctŭ de vedere, acésta va să dica, că prin rugăciunea ta tu insultĭ maiestatea lui Dumnedeŭ din causa neîngrijireĭ ce areţi în rugaciune, acésta însemnédă a veghia cu ochiĭ dar adormitŭ cu sufletul, pe cândŭ tu trebue, ca creştin, în timpul cândŭ dormĭ cu ochiĭ, să veghiedĭ cu suflelul, ast-fel după cum se dice de persóna care represintă Biserica în cântarea cântărilor: eŭ dormŭ însă inima mea veghiada. Din acéstă causa apostolul ne sfătueşte cu atâta prevedere şi îngrijire dicênd: stăruiţi în rugăciune şi veghiaţi în ea, făcându-ne cunoscutŭ şi arătându că aceia potŭ să dobândéscă aceea ce cerŭ de la Dumnedeŭ, pe care Dumnedeŭ îi vede că veghiaza în rugăciune.

Aceia carĭ să rógă să nu înalţe luĭ Dumnedeu neşte rugăciuni nefolositóre şi fară respectŭ. Căci neisbânditóre este cererea, dacă o facemu cu o rugăciune sterilă. Fiind-că dupa cum ori-ce arbore care nu face fructe sa taie şi în focŭ s'aruncă, totŭ ast-felŭ şi rugăciunea care n'are rodŭ nu póte să fiă demnă de Dumnedeu, pentru ca nu e fecundă prin nici o lucrare. Şi pentru aceea Sânta Scriptură ne admoneşte dicênd: folositóre e rugăciunea făcuta cu postŭ şi milostenie. Căci acela care în diua judecaţii va rĕsplati milostenia şi faptele bune şi astă-dĭ asculta cu bunavoinţă pe acela care după ce a facutŭ fapte bu-

ne, vine la rugaciune. Ast-felŭ și Corneliŭ sutașul pe cândŭ se ruga, a meritatŭ ca să fie auditŭ. Căcĭ el facea multă milostenie către poporu și ruga continuŭ pe Dumnedeu. Pe cândŭ acesta se ruga pe la ora a noua a statutŭ lângă elŭ unŭ ângerŭ dându-ĭ prin acéstă probă de bine-facerea luĭ ḍicêndu-ĭ: Cornelie, rugaciunile și milostenile tale aŭ aflatŭ har înaintea luĭ Dumnedeu. Acele rugăciunĭ se înalța ușorŭ la Dumneḍeŭ pe care le impune chiar meritul faptelor nóstre. Tot ast-felŭ și ângerul Rafail a statu lângă Tobia, care continuŭ se ruga și împărția bine-facerĭ, ḍicêndu-ĭ: este ceva marețŭ de a descoperi și mărturisi faptele luĭ Dumneḍeŭ. Căcĭ cândŭ tu te rugaĭ împreună cu Sara, eŭ amŭ pusŭ înainte rugăciunea vóstră în fața maiestațeĭ luĭ Dumnedeu și fiind-că tu îngropĭ pe ceĭ morțĭ la o parte, fiind-că n'aĭ statu la îndoiala să te scolĭ și să'țĭ lașĭ prânḍul teŭ, dar te-aĭ dusŭ să îngropĭ pe aceĭ morțĭ, și am fostŭ trimisŭ ca să te ispitescŭ pe tine, și iară-șĭ m'a trimesŭ Dumnedeŭ ca să îngrijescŭ de tine și nora-ta. Căcĭ eŭ suntŭ Rafail, unul dintre ceĭ șapte ângerĭ drepțĭ carĭ stămŭ și vorbimŭ înaintea strălucireĭ luĭ Dumneḍeŭ. Domnul prin Isaia ne escorteză aceiași, mărturisind: rupe, ḍice el, orĭ-ce nodu al nedreptățeĭ, desfă legăturele reutățeĭ, liberéḍă pe ceĭ apăsațĭ și sfărâmă orĭ-ce jugŭ, imparte pânea ta celuĭ flămândŭ și du în casa ta pe ceĭ fără adăpostŭ, dacă veĭ vedea pe celŭ gol, îmbracă'l și nu desprețui pe servitoriĭ aprópeluĭ tĕŭ. Atuncĭ va străluci lumina ta trecatóre și vestmintele tele, îndată se va ridica și va merge îna-

intea ta dreptatea și strălucirea luĭ Dumnedeŭ te va înconjura. Atuncĭ veĭ striga, și Dumneḑeŭ te va audi. și cândŭ veĭ striga, va ḑice : iată-mĕ. Domnul a făgăduitŭ că are să fie de față să audă și sa protégă pe aceia carĭ deslégă nodurile nedreptățeĭ din inima lor și pe aceia carĭ facu milostenie servitorilor luĭ Dumneḑeu după preceptele luĭ, și dacă eĭ ascultă aceea ce Dumneḑeu le ordona ca să facă, atuncĭ eĭ meritä să fie audițĭ. Fericitul apostol Paul, ajutatŭ de către frații seĭ, în cea maĭ constrângătóre necesitate a numitŭ aceste bine-facerĭ sacrificiĭ consacrate luĭ Dumnedeu. M'am săturatu, ḑice el, primindu de la Epafroditŭ acelea pe care mi le-ațĭ trimesu, întocmaĭ ca neşte miresme de bunŭ mirosŭ. și ca unu sacrificiu pe care Dumnedeŭ îl primeşte și care îĭ este plăcutŭ. Căcĭ dacă cine-va să milostiveşte de celu săracŭ, acela împrumută pe Dumnedeu și care ajută pe ceĭ inferiorĭ pe Dumneḑeŭ ajuta și'ĭ sacrifică într'unŭ modŭ duhovnicescu miresme suave,

Noĭ vedemŭ că în facerea rugaciunilor, Daniil cu ceĭ treĭ tinerĭ tarĭ în credință și biruitorĭ în robie, a observatŭ ciasul al 3-lea, al 6-lea și al 9-lea, ca pentru sacramentul treimeĭ, ceea ce avea să se dovedéscă în timpurile maĭ de pe urmă. Căcĭ ciasul ânteiŭ până la al 3-lea arată numerul treimi deplinŭ, asemenea al 4-lea până la al 6-lea arată o alta treime ; de la al 7-lea se arată alta treime până la al 9-lea ; așa că treimea deplină se arată ca de treĭ orĭ treĭ ciasurĭ.

Adoratoriĭ luĭ Dumneḑeu determinând de multŭ într'unŭ chipŭ duhovnicescu aceste intervale de timpŭ le consacrase rugăciuneĭ într'unŭ timpŭ fixat

ne, vine la rugaciune. Ast-felŭ și Corneliŭ sutașul pe cândŭ se ruga, a meritatu ca să fie audițŭ. Căcĭ el facea multă milostenie către poporŭ și ruga continuŭ pe Dumnedeŭ. Pe cândŭ acesta se ruga pe la ora a noua a statutŭ lângă elŭ unu ângerŭ dându-ĭ prin acéstă probă de bine-facerea luĭ dicêndu-ĭ : Cornelie, rugaciunile și milosteniile tale aŭ aflatu har înaintea luĭ Dumnedeu. Acele rugăciunĭ se înalță ușorŭ la Dumnedeu pe care le impune chiar meritul faptelor nóstre. Tot ast-felu și ângerul Rafail a statu lângă Tobia, care continuŭ se ruga și împărția bine-facerĭ, dicêndu-ĭ : este ceva marețŭ de a descoperi și mărturisi faptele luĭ Dumnedeu. Căcı cândŭ tu te rugaĭ împreună cu Sara, eŭ amŭ pusŭ înainte rugăciunea vóstră în fața maiestațeĭ luĭ Dumnedeŭ și fiind-că tu îngropĭ pe ceĭ morțĭ la o parte, fiind-că n'aĭ statŭ la îndoială să te scolı și să'țĭ lașĭ prândul teu, dar te-aĭ dusŭ să îngropĭ pe aceĭ morțĭ, și am fostŭ trimisŭ ca să te ispitescŭ pe tine, și iară-șĭ m'a trimesŭ Dumnedeŭ ca să îngrijescu de tine și nora-ta. Căcĭ eŭ suntŭ Rafail, unul dintre ceĭ șapte ângerĭ drepțĭ carĭ stămŭ și vorbimŭ înaintea străluciriĭ luĭ Dumnedeŭ. Domnul prin Isaia ne escorteză aceiașĭ, mărturisind: rupe, dice el, orĭ-ce nodŭ al nedreptățeĭ, desfă legăturele rĕutățeĭ, liberédă pe ceĭ apăsațĭ și sfărâmă orĭ-ce jugŭ. împarte pânea ta celuĭ flămândŭ și du în casa ta *pe ceĭ fără* adăpostŭ, dacă veĭ vedea pe celŭ gol, îmbracă'l și nu desprețui pe servitoriĭ apropeluĭ tĕŭ. Atuncĭ va străluci lumina ta trecatóre și *vestmintele téle, îndată* se va ridica și va merge îna-

intea ta dreptatea și strălucirea luĭ Dumnedeŭ te va înconjura. Atuncĭ veĭ striga, și Dumnedeŭ te va audi. și cândŭ veĭ striga, va dice: iata-me. Domnul a făgăduitŭ că are să fie de față să audă și să protégă pe aceia carĭ deslégă nodurile nedreptățeĭ din inima lor și pe aceia carĭ facŭ milostenie servitorilor luĭ Dumnedeŭ după preceptele luĭ, și daca eĭ asculta aceea ce Dumnedeu le ordona ca să facă, atuncĭ eĭ merită să fie audițĭ. Fericitul apostol Paul, ajutatŭ de către frații seĭ, în cea maĭ constrângătóre necesitate a numitŭ aceste bine-facerĭ sacrificiĭ consacrate luĭ Dumnedeŭ. M'am săturatŭ, dice el, primindŭ de la Epafroditŭ acelea pe care mi le-ațĭ trimesu, întocmaĭ ca nește miresme de bunŭ mirosŭ, și ca unŭ sacrificiŭ pe care Dumnedeŭ îl primește și care îĭ este plăcutŭ. Căcĭ dacă cine-va să milostivește de celŭ săracŭ, acela împrumută pe Dumnedeu și care ajută pe ceĭ inferiorĭ pe Dumnedeu ajuta și'ĭ sacrifică într'unŭ modŭ duhovnicescŭ miresme suave,

Noĭ vedemŭ că în facerea rugaciunilor, Daniil cu ceĭ treĭ tinerĭ tarĭ în credință și biruitorĭ în robie, a observatŭ ciasul al 3-lea, al 6-lea și al 9-lea, ca pentru sacramentul treimeĭ, ceea ce avea să se dovedéscă în timpurile maĭ de pe urmă. Căcĭ ciasul ânteiu până la al 3-lea arată numerul treimi deplinŭ, asemenea al 4-lea până la al 6-lea arată o alta treime; de la al 7-lea se arată alta treime până la al 9-lea; așa că treimea deplină se arata ca de treĭ orĭ treĭ ciasurĭ.

Adoratoriĭ luĭ Dumnedeu determinând de multŭ într'unŭ chipŭ duhovnicescŭ aceste intervale de timpŭ le consacrase rugăciuneĭ într'unŭ timpŭ fixat

și legitimu. Și este unu lucru evidentŭ cā o dată a fostu misteriele, căci înainte cei drepţi ast-felŭ se rugau. Și Sântul Spiritu care a împlinitŭ graţia tagaduirei Domnului, s'a pogorâtŭ în ora a treia peste discipulĭ. Ast-felŭ Petru în ora a șésea suindu-se pe unŭ locŭ maĭ înaltu a fostu instruitu atâtŭ prin semnŭ câtŭ și prin vocea luĭ Dumnedeŭ care povăţuește totul pentru ce să admita pe toţi la graţia saluteĭ. căci elŭ sa îndoia mai 'nainte dacă păgânii să potŭ curaţi. Și Domnul la ora a șésea fiindŭ rastignitŭ la a noua a spălatŭ pecatele nóstre prin sângele seu și pentru ca să ne pótă rescumpera și a ne da o nouă viaţă, atuncĭ prin patimă s'a învinsŭ desăvêrșitŭ.

Dar noă, prea iubiţi fraţi, pe lânga orele de maĭ 'nainte care eraŭ consacrate pentru rugatŭ ni s'a prelungitŭ și timpul și aŭ crescutŭ și sacramentele. Cacĭ și diminéţa trebue să ne rugămŭ, pentru ca învierea Domnului să fie celebrată și prin rugăciunea de diminéţa. Aceia ce a arătatŭ când-va Duchul sânt în psalm dicênd : Dumnedeul meŭ, căci către tine m'adresedŭ cu rugăciunea mea, Dómne diminéţa și tu veĭ audi vocea mea, de diminéţă, me voiŭ îndrepta și te voi pândi. Și iarăși prin profetul dice Domnul : să mergemŭ și să ne întórcemŭ la Domnul Dumnedeul nostru. Dar și după ce a apusu sórele și diua s'a sfârșitŭ. din noŭ trebue să ne rugăm. Căcĭ pentru că Christ este diua și sórele neapusu. după ce dioa și sórele lumeĭ a dispărutŭ noĭ cerem cu stăruinţă ca sa răsară din nou lumina asupra nóstră, ne rugăm ca sa vie lumina eterna a luĭ Christ și care are să aducă graţia.

Duchul sântŭ întăreşte în psalmi că Christos este ḑiua accia despre care am vorbitŭ. Piatra, dice ele, pe care aŭ dispreţuit'o constructorĭ, acésta s'a pusu vêrful unghiului. Acésta s'a făcutŭ de la Dumnedeŭ şi este minunatŭ în ochii noştri. Acésta este ḑiua pe care a facutŭ Domnul să ne bucurămŭ şi să ne ospetămŭ în ea. Totŭ acésta întăreşte şi profetul Malachia despre accia ce s'a numitu sóre. Peste voĭ carí ve temeţi de numele meu va răsări só-rile dreptăţeĭ şi sub ale cărui aripi este îngrijirea. Şi ast-felŭ chiar în Sânta Scriptură. Christos este numitŭ sórele şi ḑiua cea adeverată, prin urmare niciĭ unu timptu nu împedică pe creştini, pentru ca să nu adóre pe Dumnedeu totŭ-da-una, şi ast-felŭ accia care ne aflămŭ în Christ adica în sórele şi ḑiua cea adeverată, să stăruimŭ în totŭ cursul ḑi-leĭ în rugăciuni şi să implorămŭ pe Dumnedeŭ, şi cândŭ după legea universuluí nóptea care alterneḑa continuŭ cu ḑiua, a revenitŭ, nu e nicí o paguba pentru ceĭ carĭ se rogŭ în întunericul nopţei, fiind-că pentru fiiĭ luĭ Dumneḑeŭ chiar şi în nópte este o ḑi luminósă. Căci cându este lipsitu de lumina acela care e luminatŭ în inima sa ? s'aŭ cându apune ḑiua şi sórele pentru acela a căruia ḑi şi sóre este Christos.

Accia însă carĭ suntemŭ tot-de-una în Christos adică în lumină să nu încetămu de la rugăciune nici în timpul nopţeĭ. Totŭ ast-felŭ şi vĕduva Ana fara întrerupere veghiându stăruia continuŭ în rugaciune către Dumneḑeŭ, care e demnŭ de slavă, dupa cum e scrisŭ în evangelie : ca nu se retrăgea din templu ci petrecea ḑiua şi nóptea în rugaciune şi postŭ. Sa vaḑă şi păgânii carí încă nu s'aŭ luminatu şi Iudeii

carĭ au rĕmasŭ în întunericŭ lipsiţĭ de lumina ; noĭ, prea iubiţĭ fraţĭ, carĭ ne aflămŭ în lumina Domnuluĭ, carĭ ne amintimŭ şi observămŭ aceia ce amu începutŭ a fi prin graţia dobândită, să socotimu nóptea îreptu di. Tot-dé-una să ne gândimŭ să umblămu dn lumina, sa nu fim împedicaţĭ de întunericul pe care l'am învinsŭ, să nu perdemŭ nicĭ unu momentŭ în timpul nopţeĭ fără a ne ruga, pentru că nu este o pagubă rugăciunea din timpul nopţeĭ, dar nicĭ o rĕsplată pentru rugăciunea leneşă şi netrebnică. Noĭ carı suntemu prefacuţĭ şi renăscuţı duhovniceşte prin indulgenţa luĭ Dumneḑeŭ să imitămŭ aceea ce avemŭ să fimŭ, noĭ carĭ vom avea în împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ continuŭ numaĭ di fără intervenţiunea nopţeĭ să veghiăm în timpul nopţeĭ ca şi în lumină, şi noĭ care vom avea să ne rugămŭ tot-dé-una luĭ Dunemḑeŭ şi să'ĭ mulţumim şi aicĭ să nu încetămŭ a ne ruga şi mulţumi luı Dumnedeu.

Actŭ de donaţiune

Sub-semnaţiĭ, George D. Merfu, Ioan B. Butoiŭ, Mateiŭ D. Butoiŭ, Stefan D. Butoiŭ, Ioan Badoiŭ şi Radu Chiriţa, domiciliaţĭ in comuna Brătuia, plasa Ocolul, judeţul Gorjiŭ, în comună înţelegere şi în dorinţa de a vedea Biserica comuneĭ nóstre Brătuia, cu hramul Sânţiĭ Voevoḑĭ, îmbunatăţită cu venitŭ spre a putea funcţiona Preotŭ la dênsa, prin presentul actŭ de donaţiune, daruimu de vecĭ şi în modu irevocabil Sânteĭ bisericĭ cu hramul Sânţiĭ Voevoḑĭ, urmatórea avere :

I. *Treĭ-ḑecĭ şi şése stânjenĭ pămêntŭ latul, şi lungul din intêiul Merfulescŭ până în apa Bratuia, în hotarul Bratuia, cureaua Calotésca.*

II. Trei-deci și optu stânjeni latul, și lungul din intâiul Merfulescu spre miadă-di, până în apa Bratuia, cu puțină pădure pe elú,—din curéua Butoiasca, hotarul comunei Bratuia.

III. Duoi-spre-dece stânjeni pămentu latul și lungul, din apa Purcariței spre apusú, până în délul lui Branu, cu pădure, viie și locú de muncă, din curéua Calotésca, hotarul comuneĭ Brătuia.

Tótă moșia coprinsă in trei articole de mai susu, insuméda în total pogóne doue-spre-dece.

Din venitul acesteĭ moșiĭ și veniturile dupé densa, se vor bucura Preoțiĭ ce dupe vreme se vor succeda la acésta Sânta Biserică, fiindú obligați numițiĭ Preoți, a face câte patru parastase pe fie-care anu, întru pomenirea membrilor familielor nóstre.

Imobilul ce dăruimu valorédă suma de leĭ nuoĭ treĭ sute.

Sânta Biserica Sânțiĭ Voevodĭ, însa, și personal Epitropul seu, va intra în posesiunea donațiunei ce facemu, îndată dupĕ acceptarea, conform legeĭ.—Și dupe ce acum pentru prima dată ni se va face unu Preotú la sus-disa Sânta Biserică, fiindú vacanța de Preotú, și anume pe seminaristul Glodénu Constantin, din acésta comună.—dupe ordinul Prea Sânțieĭ Séle Párinteluĭ Episcopú al Rомnicului și Noului-Severin, pentru care scopú, am și făcutú donațiunea de față în persóna Sânteĭ Biserici mai sus-numită.

1882, Februarie 9.

Semnați donatorĭ : *George Dinu Merfu, Ioan B. Butoiu, Constantin I. Butoiŭ, Mateĭ D. Butoiu, Stefan D. Butoiŭ, Ioan Badoiŭ, Radu Chiriță.* Am datu acestú actu.

Accept donațiunea facută de D-lor George Dinu Merfu, Ioan B. Butoiu, Constantin I. Butoiu, Mateĭ D. Butoiu, Stefan D. Butoiu, Ioan Badoiu, și R. Chiriță, în numele Bisericeĭ cu hramul Sânții Voevodĭ.

Epitropu *C. M. Popescu*

România.— Primaria comuneĭ Bratuia

Accept donațiunea facută de locuitoriĭ moșnenĭ în persóna Sânteĭ Biserici cu patron. Sânții Voevodĭ—George D. Merfu, Ioan B. Butoiu, Constantin I. Butoiu, Mateiŭ D. Butoiu, Stefan D. Butoiu, Ioan Badoiu și Radu Chiriță, conform cereriĭ facută.

1882, Februarie 9. No. 47

(L. S.) Primar : *C. Uscătescu.*

Tribunalul Districtuluĭ Gorjiŭ

Ședința din 7 Iuliu 1882, No. 953 al autenticitățeĭ. S'au presentatu în tribunal D-lor George Dinu Merfu, Ioan B. Butoiu, Constantin Butoiŭ, Muteiŭ D. Butoiu, Stefan D. Butoiŭ, Ioan Badoiu, Radu Chi-

rița, donatorii. cu D-lui C. M. Popescu, Epitropul Bisericeĭ cu hramul Sânții Voevoḑĭ în auḑul și în asistența cărora cetindu-se din cuvêntŭ în cuvêntŭ presentul actŭ de donațiune depusŭ cu petițiunea înregistrată la No. 7260, au marturisitŭ că este al D-lor făcutŭ din liberele voințe, scrișĭ și sub-scrișĭ prin scriitori nesciindŭ carte, afara de George Dinu Merfu, care sciindu carte, a subscrisu cu propria sa semnătură.

TRIBUNALUL

In fața mărturisirilor făcute de părțĭ și în bașa Art. 1171 Codul Civil, dă autenticitatea legală presentuluĭ actŭ de donațiune, fiindu taxa de înregistrare perceputǎ cu recipisa No. 1876.

Semnatu membru : Nediscifrabil
p. Grefier p. *C. Urechescu.*

Ordonanță de transcripțiune

Anul 1882, Iulie 7, No. 13 al transcriptuluĭ, Inaintea nóstră, Președintele Trib. Gorjiŭ, s'a presentatu D-lor George Dinu Merfu, Ioan B. Butoiu, Constantin Butoiu, Mateiŭ D. Butoiŭ, Stefan D. Butoiŭ, Ioan Badoiŭ, Radu Chiriță cu C. M. Popescu, Epitropul Bisericeĭ cu hramul Sânții Voevoḑĭ, din comuna Brătuia, cerêndu cu petițiunea înregistrată la No. 7261, a se ordona transcripțiunea presentuluĭ actŭ de donațiune sub No. . . .

Sub-semnatul, avêndu în vedere actul investitŭ cu autenticitatea legală de acestŭ tribunal.

Avêndu în vedere copia dupe ordinul Domnuluĭ Ministru de Interne No. 7187, și cea dupe încheerea Comitetuluĭ Permanent No. 1088, state la dosar, prin care se aprobă a se accepta acéstă donațiune făcută Bisericeĭ susŭ numită prin Epitropul seŭ.

Avendu în vedere declarațiunea facută de Domnul C. M. Popescu că primesce a se ordona transcripțiunea fară a se maĭ face cercetărĭ despre posesiune și sarcinĭ, în virtutea Art. 722 procedura civilă, ordon transcripțiunea presentuluĭ actŭ de donațiune.

Președinte : (Ședința vacanțeĭ), *C. Grigorescu.*
(L. S. T.) p. Grefier : *C. Urechescu*

Atestŭ că acestu actu s'a trecutu în registru de transcripțiune.
1882 Iuliŭ 7.
(L. S. T.) p. Grefier : *C. Urechescu*

ROMANIA

Direcția Cancelarieĭ Sânteĭ Episcopiĭ Rômnicu și N. Severin

Presenta copie fiindu conformă cu originalul actŭ de donațiune se atestă.

p. Directore : *C. Olănescu*

1882 Iuliu 14.
(L. S. E.)

ANUL VI. BUCURESCI, SEPTEMBRE 1882 No. 9.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALŬ PERIODICU ECLESIASTICU

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuvêntul"
II. Tim. IV. 2.

Inmormêntările în biserica vechiă

Romanii anticĭ aveaŭ obiceiul de a înmormênta pe morțĭ; dar acestŭ obiceiŭ fu apoĭ părăsitŭ și înlocuitŭ prin arderea cadavrelor, ceea ce a fostŭ usulu generalŭ la Romanĭ în timpul când s'a introdusŭ chreștinismul. Chreștinii însă, în vederea unor locurĭ din St. Scriptură ca Gen. 3, 9; 23, 19; 50, 13; Num. 34, 6; Sir. 40, 1; 7, 37; 38, 16; Math. 19, 28; Ioan 24, 1, I Cor. 15, 37, 38 etc.; dar și maĭ multŭ încă din pietate către corpurile adormiților, aŭ introdusŭ iarășĭ înmormêntarea. Tertulianŭ apĕră înmormêntările chreștine în contra atacurilor păgânilor, dovedindŭ că înmormêntarea morților este unŭ actŭ de pietate și o datoriă sacră. Déca chreștinii, dice Tertulian, respingŭ arderea cadavrelor, causa nu este că eĭ, după cum li se imputā, ar avea credința, că după mórte rĕmâne în corpul omuluĭ o parte a sufletuluĭ, ci fiindŭ că eĭ privescŭ obiceiul păgânŭ ca unŭ actŭ de crudime. Dar tocmaĭ pentru cuvêntul că chreștinii aveaŭ în oróre arderea cadavrelor, păgânii căutaŭ a distruge prin focŭ corpurile morților și a arunca cenușa în apă, pentru ca ast-fel pe de o parte să priveze pe martiri de onórea înmormêntăriĭ, iar pe de alta să nu lase chrești-

nilor plăcerea de a arăta venerațiunea lor către reliquiile martirilor.

Ecă cum ni descriŭ Constituțiunile Apostolice înmormêntările chreștinilor vechĭ : « Adunați-vĕ în cimitire și citițĭ Sântele Scripturĭ și cântațĭ psalmĭ pentru sânțiĭ martirĭ și pentru toțĭ sânțiĭ aĭ tutulor timpurilor și pentru frațiĭ voștri, carĭ aŭ adormitŭ în Domnu. Asemenea aduccțĭ în bisericile vóstre și în cimitirile icóna corpuluĭ împĕrătescŭ alŭ luĭ Christos, eucharistia cea plăcută ; iar când procedețĭ la înmormêntarea morților, să 'ĭ însoțițĭ cu cântărĭ de psalmĭ, deca aŭ fostŭ credincioșĭ. » Maĭ departe Constituțiunile Apostolice prescriŭ a serba *a treia* ḍi după înmormêntare cu psalmĭ, cetire din St. Scriptură și cu rugăciunĭ, în onórea aceluia care în a treia ḍi a înviatŭ, asemenea și ḍiua *a noua*, și a *treĭ-ḍecea* și ḍiua *aniversara*, și în fine a împărți din averea sea milă pe la săracĭ. La aceste ḍile Ambrosiu enumeră și *a șéptea* ḍi. Elŭ scrie : « în a șeptea ḍi ne întórcemŭ la mormêntu și repetămŭ sacrificiile și rugăciunile nóstre. Noĭ ne aducem aminte bunătatea cea imensă a tot puterniculuĭ Dumneḍeŭ, care, după ce a făcutŭ cerulŭ și pămêntul și totul, a sânțitŭ ḍiua a șéptea prin repausul, și așa dar ne rugăm luĭ Dumneḍeŭ ca cu nesfêrșita milostivire a sa să dea repausŭ fericitŭ sufletuluĭ mortuluĭ și să 'l priméscă în Sâmbăta cea vecĭnică. » La Ambrosiŭ maĭ citimŭ și despre serbarea ḍileĭ a *patru-ḍecea*, cu invocarea esempluluĭ luĭ Iosif (Gen. 50, 3).

Dupe notițile ce găsim la diferițiĭ autorĭ serviciul înmormêntăriĭ era după cum urméză :

Indată ce muria unŭ credinciosŭ, poporul se aduna și împreună cu unŭ preutŭ rĕmâneaŭ tótă nóptea făcêndŭ rugăciunĭ și cântândŭ psalmĭ. Apoĭ mortul, pusŭ în sicriŭ, se espunea în mijlocul bisericeĭ, cu capul spre apusŭ și cu piciórele spre resăritŭ, iar mâinile, după mărturia luĭ Tertulian, atârnaŭ pe ambele părțĭ ale sicriuluĭ. In acestŭ timpŭ se celebraŭ sântele taine, iar dupĕ terminarea serviciuluĭ, saŭ dupe cetirea evangelieĭ, se ținea de obiceiŭ unŭ discursŭ, maĭ cu sémă cândŭ mortul avea merite demne de

a se recomanda poporuluĭ ca unŭ esemplu de imitatŭ. Asemenea discursurĭ avem maĭ multe, s. es.. discursul luĭ Eusebiŭ asupra imperatoreluĭ Constantin; al luĭ Ambrosiu asupra luĭ Teodosiu și frateluĭ sĕŭ Satiru; al Sântuluĭ Gregoriŭ Nazianzénul asupra tatăluĭ sĕŭ, asupra frateluĭ sĕŭ Chesarie și asupra sororiĭ séle Gorgonia; și discursul Sântuluĭ Gregoriŭ Nisenul asupra imperatriceĭ Pulcheria și Placila și asupra episcopuluĭ Meletiu. La înmormêntarea imperatoruluĭ Constantin au vorbitŭ maĭ multĭ episcopĭ.

După terminarea liturghieĭ preotul ânteiu, apoĭ și ceĭ l'alțĭ presențĭ, daŭ mortuluĭ ultima sărutare, după care apoĭ episcopul' saŭ preotul oficiantŭ turna unt-de-lemnŭ asupra mortuluĭ. Maĭ este de menționatŭ încă unu usu, saŭ maĭ bine abusŭ, care se introdusese, adică obiceiul de a da mortuluĭ sânta eucharistiă. Al treilea sinodŭ din Cartagena combătênd acestu abusŭ dice: « Domnul a disŭ: luațĭ și mâncațĭ; morțiĭ însă nu potu nicĭ să iea, nicĭ să mănînce. » Acestŭ obiceiŭ de a pune în mormêntŭ sânta eucharistiă cu cadavrul, pare a fi fostŭ fórte rĕspânditŭ și păzitŭ chiar de capiĭ Bisericiĭ. Ast-fel biograful Sântuluĭ Basiliŭ, istorisesce că acesta consacrândŭ pânea a împărțitŭ-o în treĭ părțĭ: cu una s'a împărtășitŭ el însușĭ, a doua parte a pus-o într'o porumbiță de aurŭ asupra altaruluĭ, iar a treia parte a păstratŭ-o pentru înmormêntarea sa.

Unŭ altŭ obiceiŭ era de a pune la mormêntŭ *corone*, ca unŭ simbolŭ al biruințeĭ asupra lumiĭ, precum și *lămpĭ* ca unŭ semnŭ simbolicŭ al rugăciunilor bisericescĭ pentru mortŭ. Asemenea era obiceiul de a pune în sicriŭ o sticluță cu câte-va picăturĭ de sânge ale mortuluĭ. La martirĭ aceste picăturĭ de sânge însemnaŭ sângele lor ce ș'aŭ vĕrsatŭ pentru credința în Iisus.

In contra obiceiuluĭ Romanilor, de a face înmormêntările nóptea, chreștiniĭ înmormêntaŭ pe morțĭ diua cu o procesiune solemnă, cu rugăciunĭ și cu psalmĭ și ținêndŭ în mână lumînărĭ saŭ făcliĭ. Inmormêntarea se făcea de obiceiŭ a doua di după încetarea din viață a mortuluĭ, une orĭ însă lăsaŭ să trécă câte-va dile, iar la înmormêntările

imperatorilor chiar lunĭ întregĭ. Christiniĭ făceaŭ acésta cu atâtu maĭ multŭ, cu câtŭ iudeiĭ și păgâniĭ aveaŭ obiceiul de a înmormênta câtŭ maĭ curêndŭ pe morțĭ, credêndŭ că ceĭ viĭ se spurcă prin privirea morților.

Cadavrele, întru câtŭ se putea, se puneau în mormêntul ast-fel în câtŭ capul să fiă spre apusŭ, pentru ca fața să fiă îndreptată spre răsăritul sórelui, care represintă apariţiunea luminei celeĭ aduse prin credința luĭ Iisus. Fie-care cadavru trebuia să aibă propriul sêŭ mormêntu, și era severŭ interḑisŭ a se pune cadavrele unul asupra altuia; acésta negreșitŭ din sentimentul piosŭ căruia se datoréză și espresia: *Sit tibi terra levis* (fie-țĭ țérâna ușóră). Asupra mormêntuluĭ se punea o pétră cu diferite simbole, precum și cu inscripțiunĭ prin care se arăta numele, profesiunea și etatea mortuluĭ. Indicarea etățeĭ se făcea cu o scrupulositate așa de mare, în câtŭ adesea se punea chiar ora încetăreĭ din viață a mortuluĭ, saŭ, în casŭ cândŭ nu se scia esactŭ etatea sa, se observa acecta anume prin adăogirea cuvintelor *annis* .... *N. P.* adică *annis non plenis*, saŭ P. M. sau P. L. M. I. saŭ P. L. M. adică Plus Minus (maĭ multŭ saŭ maĭ puținŭ), saŭ, in fine, unŭ simplu P, (maĭ multŭ, peste) saŭ unŭ simplu M. (maĭ puținŭ). Pe lêngă numele și etatea mortuluĭ se însemnaŭ în inscripțiune și meritele sale, adesea numaĭ prin prescurtărĭ. Așa s. e. B. sau B. M. = *bene merenti*; V. P. = *vir perfectissimus* V. C. = *vir clarissimus*; H. F. = *honesta femina*; SAC. VG. = *sacra virgo*, și altele. Curios este că multe inscripțiunĭ chreștine începŭ ca formula păgână: D. M. (= *Diis Manibus*), grecesce Θ. K. (= Θεοῖς καταχθονίοις). — De sigurŭ că chreștiniĭ nu aveaŭ în vedere pe deiĭ infernuluĭ, cărora păgâniĭ recomandaŭ sufletele morților, ci întrebuințaŭ acele cuvinte ca o simplă formulă indiferentă, fără a se gândi la însemnarea primitivă a eĭ. Intre formule curatŭ chreștineștĭ ce se află pe morminte, cele maĭ usitate suntu: *Depositus* și *Depositio* saŭ prescurtate DEPS, DEP, saŭ DE, saŭ DP, saŭ unŭ simplu D. Asemenea cuvintele *In Pace* (prescurtate: I. P.), grecesce EN EIPHNH.

Locul unde se făceaŭ înmormêntările, acestŭ locŭ alŭ adunăriĭ celor adormițĭ în Domnu, se numia fórte nimeritŭ cu unŭ cuvêntŭ grecescŭ *cæmeterium* (grecesce κοιμητήριον), unŭ cuvêntu care însemnéză : dormitoriŭ. Deja păgâniĭ priviaŭ mórtea ca o imagine a somnuluĭ şi poețiĭ lor aŭ caracterisatŭ mórtea ca *sopor perpetuus* saŭ *nox perpetua una dormienda*; dar cu unŭ dreptŭ şi maĭ mare se puteaŭ servi de acéstă espresiune chreştiniĭ, carĭ în credința lor în învierea corpurilor, priveaŭ mórtea numaĭ ca unu timpŭ trecĕtor de repaosŭ, maĭ cu sémă că şi în St. Scriptură se găsescŭ locurĭ carĭ o justifică, s. e. Dan. 12, 2; Is. 14, 8; Ez. 31, 18; Marc. 5, 39; Ioan 11, 11; I Tim. 4, 12.

In fine, maĭ menționămŭ, că serviciul bisericescŭ alŭ înmormêntărilor se făcea fără a se percepe nicĭ o taxă din partea clerului; «căcĭ», dice unŭ Părinte, «este nedreptŭ şi contrariŭ datorieĭ preotuluĭ de a cere rĕsplată de la unŭ cadavru şi de a căuta unŭ căscigu din întristare strĕină.» In Constantinopol esistaŭ chiar legĭ civile care interziceaŭ o asemenea taxă. Cu tóte acestea nu era opritŭ de a primi darurĭ benevole.

Zotu.

Iulian Paravatul

Iulian paravatul ([a]), căruia istoricii ĭi maĭ dicu şi apostolul ([b]), ni se presintă cu actele lui, ca unŭ adeverŭ fenomenŭ istoricŭ. Calităţile personale ale acestuĭ fiiŭ şi nepotŭ de Imperatorŭ ; educaţiunea lui cea eminaminte creştină şi îngrijită ; şi posiţiunea creştinismului, ca religiune de Statŭ din imperiul romanŭ de după Marele Constantin ; tóte aceste şi alte considerente istorice, impuneaŭ împrejurărilor istorice, ca să aduce pre tronul Imperiuluĭ unŭ Imperatorŭ, decă nu piosŭ, apoi celŭ puţin creştinŭ, şi Iulian să ni se presinte, ca unŭ continuatorŭ al tendinţelor unkiuluĭ seŭ, Marele Constantin, sĕu celŭ puţinŭ ca unŭ Imperatorŭ creştinŭ, semenu cu părintele sĕŭ Constanţie. Din contra, Iulian, preste tóte asceptările şi legile desvoltăreĭ lucrurilor, ni se presintă, ca unŭ adevĕratŭ inimicŭ al creştinismuluĭ şi cu tendinţe vĕdite, de a nimici creştinismul şi a rădica pre ruinele luĭ păgânismul, care acum se maĭ conserva în sufletele a puţinĭ ómenĭ numaĭ prin deprindere şi pentru cuvêntul

---

(a) Numirea de paravatŭ este grecéscă şi se derivă dela terminul παραβάτης= următorŭ, sperjurŭ, omŭ fore de lege. Cu sensul de pre urmă s'a aplicatŭ luĭ Iulian acéstă numire atuncĭ, cândŭ el a devenitŭ oposantu al creştinismului.

(b) Apostatŭ vine dela vorba ἀποστάτης—revoluţionarŭ, resculatu. Şi acéstă numire i s'a aplicatŭ numaĭ atuncĭ, cândŭ elu s'a revoltatŭ în contra ordineĭ de lucrurĭ stabilitŭ, căutândŭ a întroduce păgânismul.

că, la adăpostul acesteĭ Religiunĭ, Romaniĭ 'șĭ aŭ desfășuratŭ pre pămêntŭ misiunea lor providențială. Eca în puține cuvinte Iulian paravatul, și elŭ póte sa rĕmênĕ, cum am disŭ, ca unŭ fenomenŭ istoricŭ neecsplicabilŭ, décă cine-va nu studiază cu perspicacitate elementele istorice, ce aŭ determinatu formarea acestuĭ apostatŭ, care a fostŭ unul din Imperatoriĭ Imperiuluĭ romanŭ și care cu actele sĕle și în contra voieĭ luĭ, a făcutŭ, ca creștinismul să devină Religiunea domnitóre nu numaĭ în Statul, dar și în sufletele supușilor Imperiuluĭ romanŭ.

Lipsa din literatura teologică română a unuĭ studiu amărunțitu asupra acesteĭ părțĭ din istoria bisericéscă universală, ne-a determinatu, ca să facemŭ aicĭ biografia luĭ Iulian paravatul, urmarindu copilăria, juneța și kiar etatea matură a acestuĭ omŭ, penĕ cândŭ el a devenitŭ Cesar și Augustŭ al Imperiul Romanŭ de Resăritu și a publicatŭ decretul, prin care creștinilor li-se interdice, de a maĭ avea scolĭ, și prin urmare li-se rădică posibilitatea, de ase apăra contra atacurilor, venite din partea păgânismuluĭ. Lucrândŭ Iulian, cum vom vedea, în tóte aceste acte cu unŭ tactŭ și o inteligență particulară, o spunemŭ maĭ de timpuriŭ, că în tóte loviturile, aduse de Iulian Bisericeĭ, a contribuitŭ fórte mult și circumstanțele viețeĭ creștine din seculul al IV-lea, pre care Iulian le-a vedutu și le-a apreciatŭ, căutândŭ a profita de totŭ aceia, ce-ĭ favoriza scopurilor luĭ destructóre și viclene. Și, pentru ca să se vada și maĭ bine laturile debile ale creștinismuluĭ, pre care Iulian le-a ecsploatatŭ în urmă cu prisosŭ; pentru ca să se pótĕ înțelege circumstanțele istorice, sub

care a traitu și s'a desvoltatŭ paravatul Iulian, noĭ aici vomŭ preceda biografia luĭ de o skiţa istorica, carea va representa în trasurĭ generale starea creștinismului din naintea suireĭ luĭ Iulian pre tronul imperiuluĭ.

Înainte de râdicarea lui Iulian pre tronul Imperiuluĭ, Biserica crestina ni oferă unŭ spectacul intristatorŭ. Eresia luĭ Arie, debilitată prin decisiunile conciliuluĭ întaiŭ ecumenicŭ, și persecutata de mĕsurile administrative ale Mareluĭ Constantin, iarășĭ a râdicatŭ capul în ultimiĭ anĭ aĭ împĕrăţiei acestuia; și pre timpul luĭ Constanţie, fiiuluĭ luĭ Constantin, arianismul făcuse o adevĕrată schismă în Biserica creștină, și în persecuţiunĭ, locul ereticilor îlŭ luase ortodoșiĭ. Constanţie a fostŭ unŭ arianistu zelosŭ. Incă din ceĭ întâi anĭ aĭ împĕrăţieĭ luĭ, el a cadutŭ sub influenţa directă și escepţională a luĭ Eusevie al Nicomidieĭ și a partideĭ luĭ. Dupre mărturiile luĭ Rufim, Socrat și Teodoret, în palatul luĭ Constanţie traia acelŭ preutŭ arianŭ, care a abusatŭ de ultimele momente ale vieţeĭ Constanţieĭ, soţieĭ luĭ Licinie, și suroreĭ Mareluĭ Constantin. (a) Acest preutŭ de o isteţime particulară, ajunsese a avea cea maĭ mare influenţă asupra femeilor din palatŭ și kiar asupra Imperatriceĭ Euseviei, soţieĭ luĭ Constanţie, și în unirea cu eunuciĭ palatuluĭ, cariĭ pre timpul luĭ

(a) Rufin. I, II, Socrat. II, 2, Theodoret II, 3. In urmarea insistenţelor acestui preutŭ, a căruia nume a remasŭ necunoscutŭ pentru istorie, Constanţia a convinsŭ pre fratele eĭ, Marele Constantin, ca să aduce din ecsiliŭ pre conductorii principalĭ aĭ arianismuluĭ, pre Eusevie al Nicomediei și pre Teognis al Niceeĭ. (Socrat I, 25).

Constanție se reînstalase iarăşĭ în palatul imperialŭ, făcéŭ cele maĭ marĭ neajunsurĭ Bisericeĭ. Eusevie, căpitenia eunucilor, protecta pre toțĭ Ariénii și prin episcopiĭ acestora persecutau pre ortodocșĭ. Acestia eraŭ consilieriĭ perpetui aĭ debiluluĭ Constanție, și eĭ ajunsese pene la al decide, ca să scóțe din simbolul credințeĭ terminul „de ființă" și acéstă, diceŭ eĭ, pentru cuvêntul, că este o inovațiune a sinoduluĭ întâiŭ ecumenicŭ și fiind că turbură consciința creștinilor.

Ceialalțĭ doĭ fiĭ aĭ luĭ Constantin, tînerul Constantin şi Constant, nu nutriaŭ nicĭ o simpatie pentru arianismŭ şi eĭ din contra protectau ortodocsia. La consultațiunile din Sirmiu, unde frații aŭ ficsatu împărțirea imperiuluĭ, Constanție a trebuit să cedeze insistințelor celoralalțĭ doĭ frațĭ, și să kĭeme din ecsiliu pre Episcopiĭ ortodocșĭ, cariĭ au fostu alungațĭ dela catedrele lor în ultimiĭ anĭ aĭ împerățieĭ Mareluĭ Constantin. In urmarea acesteĭ învoele dintre Imperatorĭ, s'aŭ reîntorsŭ la catedrele lor apăratoriĭ ortodocsieĭ—Marcel al Angireĭ, Asclep al Gazeĭ, Paul al Constantinupoluluĭ și Sântul Atanasie la metropolia Alecsandrieĭ. Dar ortodocsia nu s'a bucuratu multŭ timpŭ de pace; căcĭ Eusevie al Nicomidieĭ a recursŭ la tóte mijlócele, prin care șĭ-a asiguratŭ dominațiunea în Orientŭ. El maĭ întâiŭ a convinsŭ pre Constanție, ca să fie strămutatŭ la tronul catedreĭ de Constantinupolŭ, înlăturându pre Episcopul Paul, care abia fu reîntorsŭ din ecsiliŭ, și în totŭ Orientul rĕmăsese numaĭ singurŭ Atanasie, Episcopŭ ortodocsŭ. In contra luĭ acum a fostŭ îndreptate tóta activitatea ariénilor. In contra luĭ se aduceŭ la cur-

tea luĭ Constanție totŭ feliul de pârĭ și calumniĭ. El era inculpatŭ cu desbinarea Bisericeĭ și tot-o-dată presentatŭ, ca unŭ omŭ periculosŭ pentru guvernŭ, ca celŭ ce avea o influență fórte mare usupra populațiuneĭ și putea, dupre combinațiunile séle, să dispună de provincia africană. Pre debilul Constanție era ușorŭ de al convinge, dar cândŭ era împinsŭ, ca să iea nisce dispoșițiunĭ, atuncĭ își aducea aminte de promisiunile, date fraților seĭ, că nu va turbura pacea Bisericeĭ. Ne putêndŭ Eusevieniĭ să isbutiască contra luĭ Atanasie la palatul luĭ Constanție, eĭ s'aŭ adresatŭ la Imperatoriĭ de Occidentŭ și la papa Romeĭ. La papa Iulie aŭ fostŭ trămișĭ deputațĭ, ca să acuze pre Atanasie; și mare a fostu mirarea deputaților, cândŭ eĭ aicĭ aŭ găsitŭ pre deputațiĭ Sântuluĭ Atanasie, cariĭ aveŭ menirea, de a combate calumniile eusevienilor. Confusiunea deputaților luĭ Eusevie a fostŭ așa de mare, că preutul Macarie, unul din membriĭ deputațiuneĭ, de rușine și de frică a părăsitŭ pre colegiĭ seĭ și în timpul nopțeĭ a plecatŭ din Roma. Deputațiĭ Sântuluĭ Atanasie aŭ mustratŭ pre deputațiĭ luĭ Eusevie, rugândŭ pre Papa Iulie, ca să convóce sinodŭ, spre a se justifica Episcopul Alecsandrieĭ. Lucru, la care s'a învoitŭ și papa.

Persecuțiunile Eusevienilor aŭ pusŭ maĭ întâiŭ în mișcare pre Biserica de Alecsandria. Episcopiĭ ortodocșĭ aĭ Egiptuluĭ, Tebaideĭ și aĭ Libieĭ, în numerŭ de opt-ḑecĭ, s'au adunatŭ în Alecsandria și de acolo au trimisŭ circulărĭ către ceĭ-l'alțĭ Episcopĭ, protestândŭ contra inculpărilor, aduse de arienĭ Chiriarchuluĭ lor și contra decesiunilor sinoduluĭ de Tirŭ:

„Se póte numi Sinodŭ, scrieŭ eĭ, o astŭ-feliŭ de adunătură, unde preşedea unŭ patriciŭ; unde, în locul diaconilor Bisericeĭ, disposaŭ amploiaţiĭ poliţieĭ; unde patriciul vorbia, ĭar Episcopiĭ, séu tăcéŭ, séu aprobaŭ cele vorbite de dînsul; unde puterea civilă oprima orĭ-ce dorinţă a Episcopilor? Şi aşa nu ascultaţi, adăugaŭ eĭ în conclusiune, pre aceia, ce ar scrie ceva în contra Episcopuluĭ Atanasie. Totŭ, ce vě vorŭ scrie aceştĭ ómeni, este minciună şi înşelăciune. Să nu credeţĭ lor nicĭ atuncĭ, cândŭ în capul scrisoreĭ veţi vedea şi numele Episcopilor Egiptuluĭ“ (a).

Turburările Bisericeĭ aŭ ajunsŭ pene la locaşurile ascetilor din deşerturile Africeĭ. S-tul Antonie, scriindŭ S-tuluĭ Atanasie, a prespusŭ triumful Bisericeĭ luĭ Christos. O dată, după o rugăciune îndelungata, el se sculă în lacrimĭ şi dise: „copiii meĭ, ce am vedutŭ eu? Eu voiamu maĭ bine să morŭ. Eu am vedutŭ altarul Domnuluĭ, încunjuratŭ de catîrĭ, carii îlŭ loviaŭ cu piciórele lor; în jurul luĭ era o mulţime de fiare sělbatice, care săriaŭ şi sburdaŭ; şi eu am auditŭ o voce, carea se ecsprima: „altarul meŭ se va întina... „Dar nu perdeţĭ bărbăţia, fiind că mânia Domnuluĭ nu se va prelungi, ci va înceta. Numaĭ feriţi-vě de doctrina ariénilor“ (b).

S-tul Atanasie, primindŭ de la Chiriarchul Romeĭ scirea, despre convocarea unuĭ sinodŭ nou, la 339 s'a dusŭ la Roma. Presenţa Episcopuluĭ de Alecsandria în Roma a provocatŭ curiositatea. Gloria luĭ

(a) St. Athan. pap. 728, 730 şi 738.
(b) S. Ath. vit. Ant. pag. 4, 97.

Atanasie, suferințele și bărbăția luĭ cea inflecsibilă, atragea atențiunea tuturora. Patricii de distincțiune și femeile nobile considerau de grația cea maĭ mare conversațiunea cu s-tul Atanasie. Intre iubițiĭ și perpetuiĭ visitatorĭ aĭ seĭ, s-tul Atanasie numĕră singurŭ pe principesa Eutropia, sora lui Constantin, și pre senatoriĭ Abuterie și Speranție ([a]). Intre companioniĭ din Roma aĭ s-luĭ Atanesie era mulțĭ ascetĭ din Egiptŭ, cariĭ escitaŭ și maĭ multŭ curiositatea locuitorilor cetățeĭ eterne. Intre dînșiĭ se afla și ascetul Antonie, care umbla pre stradele Romeĭ cu capul plecatŭ în josŭ, fore a întórce atențiunea nicĭ kĭar asupra monumentelor, dar care umbla pre strade numaĭ de a săruta locurile, undate de sângele s-lor Apostolĭ Petru și Paul. S-tul Atanasie, de altă parte, desfășura celor, ce îlŭ tot întrebaŭ, viéța ascetilor. Și atrasă de spusele sântuluĭ o femeie renumită, cu numele Marcela, a conceputŭ ideia, de a organisa și în Apusŭ viéța ascetică, compusă din veduve și fete, care ar duce o viéță contemplativă și predată rugăciuneĭ ([b]). Cu modul acesta, din presența s-luĭ Atanasie în Roma, a resultatŭ strîngerea maĭ de aprópe a legăturilor dintre Bisericile de Apusŭ și de Resăritŭ.

Intre aceste, chiriarchul Romeĭ s'a pusŭ în relațiunĭ cu Episcopiĭ din Orientu, cariĭ, din causa dificultăților căieĭ, aŭ stabilitŭ adunarea sinoduluĭ, nu în depărtatul Occidentŭ, ci în Antiochia. La începutul anuluĭ 341, aicĭ s'aŭ adunatŭ noĕ-ḑecĭ de Episcopĭ, între cariĭ se observă Narcis al Neroniadeĭ, Patrofil

(a) Athan. Apol. pag. 677.
(b) Pallad. Hist. Lav. cap. XII.

al Scitopolei și Maris al Chalcedonii, și dela acestŭ sinodŭ lipsiaŭ doi Episcopĭ renumiți ai Palestinei, Macsim al Ierusalimului și Eusevie al Cesariei. Cel întâiŭ din aceștĭ de pre urmă n'a venitŭ la sinodŭ pentru considerațiunĭ, că nu se credea în partida luĭ Eusevie, ĭar celŭ de al doile, autorul vieței Marelui Constantin, a muritŭ îndată după începerea sinoduluĭ. La sinodul din Antiochia mulțimea Episcopilor a fostŭ pentru Eusevie al Nicomidieĭ. Sub influența acestuĭ prelatŭ. sinodul a confirmatŭ inculparea lui Atanasie, elaborată la Sinodul din Tir, și a ficsatŭ și pre succesorul luĭ. Sinodul, în alegerea succesoruluĭ luĭ Atanasie avea în vedere pre unŭ Eusevie, preutŭ din Mesopotamia, renumitŭ pentru talentele și cultura luĭ, și pre unŭ Gregorie din Capadocia, care maĭ 'nainte se afla sub protecțiunea s-tuluĭ Atanasie, ĭar acum devenise inimicul luĭ de mórte. Și cu tóte că sciéŭ cu toțiĭ caracterul poporului Alecsandrieĭ, care era grabicŭ în vĕrsare de sânge, Gregorie, n'a voitŭ să iea în considerațiune periculele. ce-lŭ ascepta, dar împinsŭ de ura către Sântul Atanasie a primitŭ asupra sa sarcina de Episcopŭ al Alecsandrieĭ ([a]).

Grigorie a plecatŭ din Antiochia la Alecsandria, însoțitŭ de Arzacie și Balaca, eunucii ceĭ maĭ iubiți aĭ Imperatoruluĭ. Pre lóngă acestia, prefectul Filagrie s'a dusŭ în Alecsandria și maĭ nainte, cautându a dispune populațiunea pentru Grigorie. Intre aceste sântul Atanasie s'a reîntorsŭ din Roma în Alecsandria. și aicĭ în rugăciunĭ și ajunare se prepara pentru serbarea Sântelor Pascĭ. De o dată s'a respânditŭ prin orașŭ

(a) Socrat. Hist. ecclea. 11, 10, 9. Sozom. III, 6,

vestea despre sosirea luĭ Grigorie, și poporul a primitŭ acéstă noutate cu mirare și indignațiune. Bisericile Alecsandrieĭ și specialminte aceia, unde oficia sântul Atanasie, era într'o adevĕrată rebeliune și se prevedea, că întronarea Episcopuluĭ nelegalŭ nu s'ar fi pututŭ face fórĕ de turburărĭ. Dar pentru a nu se demasca planurile infernale, cu care Filagrie voia să întroneze pre Grigorie, el a voitŭ să simuleze o revoluțiune între creștini, dar vĕḑêndŭ, că nicĭ unul din creștini nu se supunŭ planurilor luĭ, de a lua arma în contra sântuluĭ Atanasie, atuncĭ el a înarmatŭ pre păgânĭ și Ebreĭ, și constituindu-ĭ în partidă, ĭĭ îndemna să cére de Episcopŭ pre Grigorie.

Insoțitŭ de Filagrie și de mulțimea cea înarmată, Gregorie în ḑiua de Pascĭ a venitŭ în Biserica cea mare, carea se numia a luĭ Cvirinin, unde Sântul Atanasie oficia serviciul divinŭ. Și Filagrie, veḑêndŭ că creștinii din Biserică îșĭ manifestéză pre fața nemulțĕmirea lor, a ordonatŭ soldaților, ca să aresteze pre căpiteniile nemulțămiților, între cariĭ eraŭ și multe femeĭ și fecióre, renumite prin nobleța și pietatea lor. Când soldațiĭ eraŭ ocupațĭ cu arestarea și încarcerarea creștinilor, banda de păgânĭ și Ebreĭ a începutŭ să despóĭe templul de totŭ, ce avea de valóre, să maltrateze pre servitoriĭ luĭ Dumneḑeŭ, și să spurce sântele.

In zadar inimicii sântuluĭ Atanasie aŭ calculatŭ, că în asemenea desordine póte să pĭeră și Sântul păstorŭ. Mântuitorul l'a păzitŭ neatinsŭ, și el împreună cu preoțiĭ și creștiniĭ, devotațĭ luĭ, s'aŭ retrasŭ în altă Biserică, aplicândŭ cuvintele Mântuitoruluĭ: „cândŭ vĕ vor alunga pre voĭ dintr'unu

orașŭ, duceți-vĕ în celalaltu". Grigorie și Filagrie, în ura lor contra sântuluĭ Atanasie, aŭ făcut raport către Constanție, făcêndu-lŭ culpabilu de totŭ, ce se petrecuse. Și pentru aĭ ruina opiniunea cea bună dintre creștinĭ. eĭ au copiatŭ raportul în maĭ multe ecsemplare, împrăștiindu-lŭ prin matroșĭ în totŭ Orientul ([a]).

Dar odată cu scrisórea luĭ Grigorie și Filagrie în Orientŭ s'a trămisŭ și adoa epistolă a sântuluĭ Atanasie, care protesta în contra faptelor, ce se petrecuse în Alecsandria. După acésta, sântul Atanasie, părăsindu-șĭ turma, s'a dusŭ la Roma, dar tot-odată a lăsatŭ creștinilor de o credință cu dînsul, o epistolă, carea începe astŭ-feliŭ: „Eu nu sciŭ cum așĭ representa maĭ bine nenorocirile, suportate de noĭ, de câtŭ amintindŭ o istorie, ce ni o conservă Sânta Scriptură. Unŭ omu, Levitŭ, a fostŭ o dată ultragiatŭ în persóna femeieĭ luĭ, ce se tragea din seminința luĭ Iuda . . . Acestŭ omŭ, fiindŭ întristat de ultragiul, ce i s'a adusŭ, a tăiatŭ corpul femeieĭ luĭ în maĭ multe bucățĭ, și l'a trămisŭ la maĭ multe semințiĭ, pentru ca să înțelége toțĭ, că în persóna unuĭ levitŭ a fostŭ insultatŭ întregŭ poporul luĭ Israil, și că prin urmare fie-care Iudeŭ avea datoria, séŭ de a resbuna ultragiul, séŭ a se supune despretuluĭ, décă nu va lua arma resbunăreĭ . . . Iudeiĭ, audindu de acestŭ ultragiŭ, aŭ strigatŭ, nicĭ o data nu s'a întâmplatŭ așa ceva, de cândŭ fiiĭ luĭ Israil aŭ eșitŭ din Egiptŭ. Și toțĭ, pene la unul, s'aŭ râdicatŭ contra culpabilor de acéstă crimă.... Și voĭ, fraților, vĭ

(a) S. Athan. ad orthod. pag. 947.

este cunoscuta acéstă istorie, și ar fi de prisosŭ a o mai ecspune. Așa ceva s'a întâmplatŭ și acum și eŭ acésta voiescŭ sa vě spunŭ aici. Acum s'a uitragiatŭ nu unŭ Levitu, și s'a violatŭ nu o femeie. Acum este predata violăreĭ Biserica întrégă. La vederea membrelor corpuluĭ uneĭ femeĭ, s'aŭ râdicatŭ toţĭ Israilteniĭ, iar acum înaintea vóstra se presintă membriĭ Bisericeĭ ceĭ sfâșiate... Vě conjurŭ pre voĭ, să vě misce posiţiunea nóstră; căcĭ ofensa, adusă noĭ, vě privesce pre voĭ pre toţĭ. Credinţa creștină și canónele bisericescĭ sûntŭ în periculŭ. Aceste canóne bisericescĭ nu suntŭ inventate de ierĭ; ele ni sûntŭ noĭ predate de s-ţiĭ parinţĭ prin sânta și mântuitórea tradiţiune. Credinţa, pre carea noĭ o mărturisimŭ, nu este inventată de noĭ, ci ea provine de la însușĭ Mântuitorul, prin mijlocul discipulilor luĭ. Și așa, veţĭ permite voĭ, ca săse nimicéscă aceia, ce s'a conservatŭ în Bisericile nóstre din timpurile cele maĭ vekĭ"? După aceste, s-tul Atanasie ecspune prin epistola sa, tóte suferinţele Bisericeĭ de Alecsandria cu întronorea luĭ Grigorie (a).

Noĭ ne oprimŭ aicĭ cu descripţiunea turburărilor, provocate de cătrě arianismu, adaugândŭ tot-o-dată în termenĭ genericĭ, că persecuţiunile în ultimiĭ anĭ aĭ împĕrăţieĭ luĭ Constanţie ajunsese pénĕ la a arianiza întregŭ Orientul și a face și kiar pre papa Liberie și pre Osie, Episcopul de Cordova, ca să subsemneze confesiunea ariénă (b). Tóte aceste turburărĭ din Biserica creștină eraŭ cunoscute de către Iulian, și ele aŭ náscutŭ în dînsele speranţa, de a

(a) *St. Athanas. ad orthodox.* pag. 942.
(b) *Sozom.* IV, 12. *Socr.* II, 31 *S. Athan.* ad Solp. 837.

nimici creştinismul, şi pre ruinele luĭ să rădice altarele păgânătăţeĭ.

In mijlocul acestor persecuţiunĭ, n'a lipsitŭ din Biserica ortodocsă adevĕraţiĭ eĭ luminătorĭ şi sprijinitorĭ. In Orientŭ s-tul Atanasie şi în Occidentŭ Ilarie, n'aŭ încetatŭ unŭ singurŭ momentŭ, de a opune arianismuluĭ resistenţa cea maĭ curagiósă. Nu lipsia din Biserica ortodocsă nicĭ viéţa piósă, representată prin monachismŭ. Inclinaţiunea spre viéţa solitară, manifestată în Biserica creştină fórte de timpuriŭ, se desvolta în proporţiune cu turburările şi persecuţiunile, ce se iviaŭ în Biserică şi în societate. In timpul persecuţiunilor, când viéţa privată şi sociala a creştinuluĭ consta în mărturisirea credinţeĭ creştine, atuncĭ puţinĭ părăsiaŭ lumea şi se ducéŭ în deserturĭ. Când însĕ creştinismul a devenitŭ domnătorŭ şi în sînul Bisericeĭ aŭ începutŭ ase manifesta ambiţiunea, intriga şi turburările, atuncĭ sufletele cele pure au începutŭ ase desgusta şi aşi căuta liniscea în locurile depărtate. Prea cuviosul Antonie a contribuitŭ la desvoltarea vieţeĭ ascetice din Biserica creştină, iar Pachomie, discipulul luĭ Antonie, i-a datŭ organisaţiunea necesară ([a]).

S-tul Pachomie era de locŭ din Tebaida. El s'a născutŭ în aniĭ ultimĭ aĭ persecuţiunilor Bisericeĭ, dintr'o familie păgână şi într'unŭ satŭ, unde nicĭ era cunoscutŭ numele de creştinŭ. El singurŭ de la sine şi în virtutea proprietăţilor spirituluĭ seŭ, s'a lepădatŭ de credinţa părinţilor seĭ. Sacrificatoriĭ satuluĭ.

(a) Despre Pachomie şi activitatea luĭ pentru viéţa monachală se póte citi la Bolandiştĭ 14 Martie. Pallad. Hist. Lausaica. Regula S. Pachomii, Bibl. Patror. 1698, T. IV. etc.

în care se născuse Pachomie și își petrecuse tinerețа, l'au declaratŭ de inimicŭ al religiunei pagâne și diceău, ca în presența lui nu se potŭ efectua sacrificiile. La etatea de doe-deci ani (315 Chr.), Pachomie a fostŭ înrolatŭ în armata luĭ Macsimin, carea avea a lupta cu Licinie. Legiunea, în care era înrolatŭ Pachomie, se afla postată în orașul Tiba, și ducea lipsa cea mai mare de ale mâncăreĭ. Locuitorii înse creștini aĭ orașuluĭ nu s'aŭ uitatŭ la aceia, că acești ostași erau destinațĭ, de a lupta contra creștinismuluĭ, ci le-au procuratŭ tóte necesarele, numaĭ din considerațiunĭ pentru umanitate. Pre Pachomie atâta l'a impresionatŭ acestŭ faptŭ caritabilŭ, că el s'a chotarîtu atunci kiar, ca să se predea la serviciul aceluĭ Dumnedeu, care învață pre ómeniĭ a iubi pre omu. Invingerea luĭ Macsimin i-a presentatu și luĭ Pachomie posibilitatea, ca sa se creștineze și să se uniascĕ cu Palemon, și apoĭ săse așede în Panoplia, locŭ între Nil și Marea roșie, unde aŭ dusŭ o viéță adevĕratu ascetica. Dar acéstă singurătate nu mulțemia pre Pachomie. El căuta ase face conducĕtoru în viéța morală și a altora. Și în adeveru, că el, împreună cu Palemon, s'au aședatŭ într'o vale fertilă a Niluluĭ și aicĭ eĭ, construindŭ o casă spațiósă, aŭ kĭematŭ la sine pre maĭ mulțĭ ascețĭ, ca să traiascĕ sub același acoperemĕntu și dupre aceléși regule.

Pĕnĕ la Pachomie asceții Orientuluĭ traiaŭ separatŭ, fie-care în kilia sa, numită mônastire, de la μόνος = singurŭ, și își prescriea fie-care regule de conduită și abstinență, conform puterilor individuale. Pre lônga ceĭ doĭ fundatorĭ aĭ monachismuluĭ din valea Niluluĭ, în timpu numaĭ de dece anĭ s'au înmul-

ţitŭ fraţii pene la atâta, ca Pachomie s'a vedutu nevoitŭ a construi încă şépte case, dupre acelaşi planŭ, şi în totul semine, unde nu numai serviciile divine, dar şi ocupaţiunile fraţilor eraŭ comune şi conduse de unŭ singurŭ superiorŭ. Fie-care din casele, ce compunea stabilimentul lui Pachomie, a primitu numirea de κοινόβιος = viéţa comună, şi aici în adeveru, locuinţa, portul, masa şi kiar voinţa şi somnul colocuitorilor era comunŭ, şi tóte regulate dupre o ordine prestabilită. In fie-care kilie din cele optŭ case locuiau treĭ monachĭ. O tunică de pânză fore de mânece şi lungă pĕne la genukĭ, pre de-asupra o piele de óie albă şi unŭ capişonŭ de lîna eraŭ vestmintele, ce în valea Nilului distingéu pre discipuliĭ luĭ Pachomie. De altă parte, pânea, maslinele, ierburĭ verdĭ şi cu oţetŭ, pescĭ săraţi, dar neferţi, erau bucatele, ce compunéu masa kinovialilor luĭ Pachomie. De seminţe ferte se bucuraŭ numaĭ copiii, batrîniĭ şi bolnaviĭ. In timpul meseĭ toţĭ staŭ în tacere şi cu capişonul pre okĭ, ca unul sa nu se scandaliseze de acţiunile aprópeluĭ. Unŭ bătrînŭ era însarcinatu cu conduita tuturor şi la finele sĕptămâneĭ aduna de la toţĭ fraţii producţiunile mânilor lor. Producţiunile monachilor eraŭ prea de ajunsŭ pentru întreţinerea cea modestă a fraţilor, íar rĕmaşiţele se vindéu şi se împarţiau săracilor, séu întîmpinau nevoile visitatorilor comunităţeĭ. Nicĭ o proprietate n'avéu monachii, kiar albiturile şi cărţile eraŭ predate batrînului, dupa ce monachiĭ terminaŭ lectura celor de pre urmă (a).

In paralelŭ cu corpul, era ocupată şi mintea

(a) Regula S. Pachomii Bolland pag. 311. Aceste regule aŭ datŭ nascere organisaţiunei vieţei monachale din Biserica ortodoxă.

monachuluĭ. Fie-care monachŭ trebuea sa scie citi și scrie; ĭar asupra scriereĭ se întorcea o atențiune particulară. Cine se presenta, ca doritoru de viéța monachală a luĭ Pachomie, era cercetatŭ, déca el putea să dispună de sine. Dupa acésta era obligatŭ, de a învěța pe de rostŭ rugăciunea domnéscă și părți din psalmi și Epistolele Apostoluluĭ Paul și in-fine i se punea în mânĭ abecedarul. Bătrînii, carii conducéŭ viéța monachala într'unu kinoviu, eraŭ datori, ca să învețe pre frați în tóte dilele, ĭar superiorul comunitațeĭ în fie-care Duminecă ([a]).

Acum să ni închipuimŭ o adunare de ómenĭ pene la optŭ miĭ de suflete, organisațĭ și disciplinațĭ în modul, ecspusŭ maĭ sus, și pe altă parte, să luămŭ în considerațiune și acea particularitate, că toțĭ călătoriĭ și neguțitorii din Asia spre Africa și viceversa îșĭ avéu pre aicĭ drumul și în mijlocul tuturor privațiunilor și a periculelor loculuĭ, comunitatea s-luĭ Pachomie li oferia o primire frățéscă și o îngrijire abundentă. Décă viéța monachilor luĭ Pachomie era modestă și plină de privațiunĭ, apoĭ ospitalitatea streinilor era abundentă și însoțită de tótă îngrijirea. Cu tótă mulțimea cea mare a monachilor din stabilimentul s-luĭ Pachomie, viéța în jurul mônăstireĭ era așa de liniscită, în cât călătoruluĭ presenta ca nelocuită de ómenĭ. Numaĭ din când i se în când se întrerupea liniscea în acestŭ locŭ prin cântarea de psalmĭ a vre unuĭ monachŭ. Când însě venia dioa Pascelor, séu muria vre un frate, atuncĭ toțĭ monachiĭ umpléu împrejurimele mônăstireĭ, ducêndu-se séŭ la biserică, pentru serbarea Invieriĭ Domnuluĭ,

(a) Regula S. Pachomii bibl. Patror. pag. 35.

séŭ la cimiteru, care era preste Nilú, pre unu vérfú de délú, spre a conduce la eternul repausŭ pre fratele réposatŭ. In celelalte dile înse monachiĭ efectuaú serviciile divine prin kinoviĭ şi numaĭ s-tul Pachomie pre o luntre cerceta diferitele kinovii, ce eraŭ separate de gârlele Nilului.

Când sântul Pachomie venia într'unú kinoviu, copiiĭ îlŭ cunjurau, plângendu-se: „Tată! éca, ca de câte-va dile noî nu ne-au datú bucate ferte“. „Nu ve supăraţi, dragiĭ meĭ, respundea sântul Pachomie, eu mĕ voiú îngriji, ca ele sá fie pentru voĭ preparate“ (a). Când el vedea pre unu frate plângendŭ pentru vre unu réposatŭ, se ecsprima: „Plânsul pentru ceĭ morţi nu-ĭ póte învieа, dar plânsul pentru ceĭ viĭ póte să învieze sufletele lor“ (b). Sântul bátrînú era inimicul celŭ maĭ neîmpăcatŭ al spiritelor mândre. Unŭ monachu într'o di făcuse doe rogojinĭ de paie, fórte artistic împletite, pre care le arată cu unú interesŭ particularŭ la toţĭ; atuncĭ el dise: „Uitaţi-ve la acestŭ frate, el s'a ostenitŭ de cu séra pene la dioă, pentru ca să place diavoluluĭ, preferindŭ rogojinile înaintea Impĕrăţieĭ luĭ Dumnedeu“ (c). Unŭ economŭ al mônăstireĭ se lăuda, ca a isbutitŭ sa cumpere cu unŭ preţŭ scădutu în timpŭ de fómete pânea, necesară mônăstireĭ. Sântul Pachomie, care în acestŭ faptŭ a descoperitŭ unu spiritŭ de comerciantŭ, l'a desaprobatŭ (d). In fine maĭ citamu aicĭ unŭ locŭ din care se vede privirile sântuluĭ Pachomie asupra dorinţilor diferiţilor monachĭ: „Minunile

(a) Vie des Peres de desert. saint Pachome XLIII.
(b) Bolland. pag. 312.
(c) Boland pag. 344.
(d) Ib, pag. 340, 341.

nevedute, dicea el, întrecu pre cele vedute. Vindecarea sufletelor este maĭ valorósă, de cât vindecarea corpului. Voiţi sa vedeţi cea maĭ mare minune? Uĭtaţi-ve la omul de o puritate şi o modestie perfectă şi acésta este minunea cea maĭ demnă de admiraţiunea vóstra. Cacĭ ce póte fi maĭ măreţŭ şi maĭ demnŭ de admiratŭ, de cât aceia, de a vedea pre Dumnedeŭ celŭ nevedutu, locuindu în omŭ, ca în templul sĕu"?

Spiritul pietăţeĭ creştine se respândise acum şi în societate şi Biserica ajunsese o instuţiune şi socială. Sub influenţa putereĭ civile, amórea creştină a primitŭ o desvoltare maĭ întinsă şi în jurul Bisericeĭ aŭ începutu ase ivi maĭ multe institute de bine-facere, care eraŭ întreţinute din averile bisericescĭ. Incă dupre edictul de Milan Biserica avea dreptul, de a deveni proprietară, dar în urmarea dispositiunilor luĭ Constantin celŭ mare, Biserica eredita pre martiri, pre ceĭ morţĭ fore testamentŭ şi fore familie şi pre lângă aceste, Biserica avea dreptul de a primi şi donaţiunĭ. Cu modul acesta fie-care Biserică ajunsese în stare, de a întreţinea maĭ multe institute de bine-facere. Tótă avera Bisericilor pre timpul luĭ Constanţie era distribuită în doĕ parţĭ—oparte era întrebuinţată la întreţinerea Bisericilor şi a servitorilor eĭ, iar adoa parte şi cea maĭ mare era destinată pentru săracĭ, conform kibzuireĭ Episcopuluĭ (a). Dar pentru ajutorul Episcopuluĭ încă din timpurile cele maĭ antice se vede figurândŭ în Biserică funcţiunea economuluĭ, care se maĭ numia economul săracilor şi nutritorul orfanilor (b).

(a) Sinod. de Ant. can. XXIII şi XXIV.
(b) Sinod. de Nicea can. arab. LXXXIV.

Alăturea cu institutele de bine-facere ale Bisericeĭ, ecsistaŭ şi casele particularilor, carii oferiaŭ ospitalitate şi îngrijiaŭ de bolnavĭ şi bătrânĭ. Avuţiĭ, carii maĭ nainte îşĭ keltuiaŭ averile în construirea de circurĭ, în întreţinerea selbatăciunilor de prin fundul Nubieĭ, şi în desfatarea şi nutrirea maselor poporuluĭ, de acum începŭ aşĭ întrebuinţa averile, pentru construirea de Bisericĭ şi fundarea de institute pentru bine-facere.

Este de importanţa cea maĭ mare literatura creştină a acestor timpurĭ, şi maĭ ales partea, care representă viéţa creştină în elementele eĭ practice şi de aplicaţiune. Nu voimŭ să vorbimŭ aicĭ despre scrierile apologetice, care eraŭ compuse pentru apărarea creştinismuluĭ în contra păgânismuluĭ. Niciĭ nu vomŭ întórce atenţiunea nóstra asupra operelor dogmatico-morale, care avéŭ menirea, de a ecspune doctrina Bisericeĭ. Catechisarile sântuluĭ Ciril, pre care el le pronunţa în Biserica de Ierusalem, şi care avéŭ de obĭectŭ, a transforma învĕţăturile Bisericeĭ în convicţiunĭ pentru viéţa, sûntu acea parte a literatureĭ timpurilor nóstre, de unde se vede cât era creştinismul propriŭ, pentru a forma convicţiunea şi a îmbrăţişa viéţa. „Voĭ, dice sântul Ciril la începutul catechisărilor séle, doriţĭ să fiţĭ luminaţĭ. Pre voĭ vĕ atragŭ aromatele pietăţeĭ. Voĭ voiţĭ să adunaţĭ florile spirituale, pentru ca să împletiţĭ cununa cerésca. Eca voĭ staţĭ la uşa palatuluĭ, asceptându, ca Imperatul să vĕ introduce. Voĭ aţĭ venitŭ aicĭ numaĭ cu voia vóstra. Dar în zadar corpul vostru este presentŭ aicĭ, déca spiritul vostru este absinte .... Sa nu între aicĭ nimine, dicêndu-şĭ.

să vedemŭ ce facŭ acești credincioși. Să întru, ca să vedŭ, ce să petrece cu dînșii. Voi ațĭ voi, ca să cercetațĭ actele nóstre, presupunêndŭ că Dumnedeu nu scrutéză adâncurile inimeĭ vóstre!.. El scurtéză pre toțĭ ceĭ kiemațĭ... și décă observa macar pre unul fore de vestmêntul nupțialŭ, El, amice, îĭ dice: pentru ce aĭ întratŭ aicĭ? Ce feliŭ este vestmêntul și consciința ta? Portarul nu te-a opritŭ pre tine, acésta este adevěratŭ, dar tu nu sciea-ĭ vestmêntul, cu care se vine la sěrbătóre? Noĭ suntem servitoriĭ luĭ Christos, noĭ portariĭ, și lăsămu să între toțĭ prin porțile cele deskise. Voĭ póte, că ațĭ întratŭ aicĭ cu sufletul, necurațitŭ de pěcate, și cu intențiunĭ rușinóse. Tu aĭ întratŭ, pre tine te-aŭ primitŭ și aŭ întrebatŭ de numele těŭ. Vedĭ tu organisațiunea miraculósă a Biserīceĭ nóstre? Vedĭ tu ordinea, și disposițiunea, cetirea cea piósă a scripturilor, înșirarea și consecința lecțiunilor? Decĭ umpleți-vě de respectŭ către acestŭ locu. Cunósceți aceia, ce vedețĭ.

„Dar pre voĭ póte că aicĭ v'a adusŭ altă causă. Bărbatul póte că vine aicĭ, ca să găsiascĕ mâna uneĭ femeĭ. Femeia de asemenea, ca săse face demnă de bărbatŭ. Servul, ca să devine placutŭ stăpânuluĭ sěu. Amicul, ca să complacĕ amiculuĭ sěu. Acum în mâna mea este sfóra undițeĭ și eŭ ve primescŭ pre voĭ. Deși convicțiunea vóstră n'a fostŭ probată, dar eŭ vě primescu numaĭ în speranța, de a ve mântui pre voĭ. Voĭ póte, că n'ațĭ sciutŭ, unde ațĭ venitŭ, și în ce cursă ațĭ cădutŭ. Voĭ ațĭ cădutŭ în cursa Bisericeĭ. Voĭ sunteți prinșĭ de viĭ și nu vețĭ scăpa maĭ mult. Iisus v'a atrasŭ pre voĭ, nu pentru ca să ve predea morțeĭ, dar pentru ca să vě învieze din morțĭ“,

Unitatea lui Dumnedeu era primul obiectŭ al catichisaţiunilor sântuluĭ Ciril. Acéstă veritate nu putea să nu impresioneze pre ceĭ kiemaţĭ, carii audiau aici o lume noua de ideĭ, o sistemă de convingerĭ, care satisfacéŭ cerinţele inteligenţeĭ şi ale aspiraţiunilor lor. „Ce să vé spunŭ voĭ? esclama sântul Ciril. Cine privesce la sóre, póte să nu se minuneze? El se presintă la Orientu în forma unuĭ discu micŭ, dar puterea luĭ este mare şi lumina luĭ se réspândesce dela Résăritŭ spre Apusŭ. Psalmistul descriindu résărirea luĭ, se ecsprimă: Eca el se asémănă uneĭ soţiĭ tinere, care se râdică din patul nupţialŭ. Dar întunericul, ce se dicem despre el? Omenilor! pentru ce să ne supărămŭ pre dînsul? Pentru ce să ne iritămu contra timpuluĭ, când el ni este acordatŭ pentru repausŭ? Domnul nu ar fi acordatŭ servului seu repausŭ, décă între el şi lucru nu ar fi întrepusŭ întunericul. Şi ce este maĭ folositorŭ pentru înţelepciune, de cât nóptea? Maĭ mult nóptea noĭ sûntemŭ cercetaţĭ de cugetările, ce ne ducŭ la Dumnedeu. Numaĭ atuncĭ mintea este liberă, de a ceti şi a reflecta asupra profeţiilor divine. Nu este adeveratu, că maĭ alesŭ nóptea noĭ ne aducemŭ aminte de pécatele nóstre? Şi aşa nu credeţĭ, că este unŭ creatorŭ specialŭ al întunericuluĭ şi altul al lumineĭ; fiind că eesperienţa ni probéză, că întunerecul este tot aşa de bunŭ şi folositorŭ .... Şi ce să dicemu despre plóie? Cine este causatorul eĭ? Cine râdica şi îngróşa picaturile de rouă? Cine îngróşă aerul, ca să formede din dînsul nourĭĭ şi cine ţine în suspendiune dé-supra capuluĭ nostru plóia? Acéstă apă de plóie este transformată în neuă, ca unŭ prafu, şi alte orĭ devine tare

ca o pétră. Natura eĭ este aceiașı. dar numaĭ acțiunea diferă. In viĭe ea se preface în vinŭ, care mișcă inima omuluı . . în pomul de maslinŭ în untu-de-lemn, care lustruĭesce fața omuluĭ. Tot ea produce și pânea, care întăresce forțele omuluĭ. Puteți voĭ să vĕ presentațĭ în minte tóte proprietățile plântelor, și să cunóscețĭ folosul, ce aduce fie-care vietate? Și cele maĭ ne'nsemnate presintă pentru omu folóse enorme. De vețĭ ḑice, șerpiĭ sûntŭ înfricoșațı; și eŭ adaugŭ, temeți-ve de Dumneḑeŭ, și eĭ nu ve vor vătăma. Scorpionul are ghimpŭ înțăpătorĭ; temeți-vĕ de Dumneḑeŭ și ascutișul lor nu ve vorŭ împunge. Leul este iubitorŭ de sânge; temeți-ve de Dumneḑeŭ și leul va veni și se va culca lôngă voĭ, ca lôngă Daniil. Omenilor! distingețĭ în tóte lucrurile pre marele artistŭ și pre creatorul celu înțeleptŭ . . . ([a]).

Representândŭ magnificența luĭ Dumneḑeĭ, s-tul Ciril ecsplică celor kĭemațĭ, cum Dumneḑeŭ s'a manifestatŭ pre sine ómenilor în Christos Mântuitorul, care a primitŭ asupra sa tipul omuluĭ. „Să credemŭ, ḑice el, și în Iisus Christos, celŭ ce s'a întrupatŭ și s'a făcutŭ omu. Omul a doritŭ să aude cuvêntŭ din gura uneı ființe, ca și dînsul. Mântuitorul a luatŭ asupra sa natura nóstră, ca maĭ ușor să învețe pre omu.... Omeniĭ, uitândŭ pre Dumnedeu, și-a făcutŭ sie-șĭ idolı în formă de omŭ, și cu modul acesta nedreptŭ i-se aducea figureĭ omuluĭ onorurĭ divine. Dumneḑeŭ s'a făcutŭ omŭ adevĕratŭ, ca să surpe minciuna. Și așa noı am fostŭ mântuițı kĭar cu șiret-

(a) S. Ciril. cathech. învețătura IX, 6, 7, 9, 14 etc.

licurile diavoluluĭ, pre care el le întrebuinţa pentru perderea nóstră“ ([a]).

Dar acestŭ subíectŭ, despre care s-tul Ciril trebuea să vorbĭască celor kíemaţı, era fórte delicatŭ, faţă cu disputele arianismuluĭ. De aceia îlu şi vedemŭ cu multă precauţiune, când el se ecsprimă: „Décă voí audiţĭ, că Episcopiĭ se râdică contra Episcopilor, preuţiĭ asupra preuţilor, poporu asupra altuĭ poporŭ, şi kĭar ajungŭ pene la vĕrsare de sânge, nu vĕ turburaţĭ, fiindŭ că aceste aŭ fostŭ preḑise prin scripturĭ. Şi décă eŭ, învĕţătorul vostru aşí greşi, apoĭ din acésta nu urméză, ca şi voĭ să vé perdeţĭ cu mine. Décă trădarea s'a întâmplatŭ între apostolĭ, apoĭ ce este curiosŭ, că între Episcopĭ se observă dispute, contrarie pietăţeí creştine?“ ([b])

„Totul, adaugă el, trebue să vĕ convingé în puterea celuĭ rĕstignitŭ; totul, kĭar şi presenţa vóstră aicĭ. Cine v'a adusŭ pre voĭ în acestŭ templu? Ce ostaşĭ v'a trasŭ într'însul? Unde sûntŭ căngile, cu care aţĭ fostŭ sfăşiaţĭ? Unde sentinţa judecătorilor, ce v'aŭ condamnatŭ la acésta? Acésta este resultatul învingereĭ luĭ Christos. Crucea luĭ Christos anume v'a adusŭ pre voĭ aicĭ. Crucea, carea a învinsŭ pre Perşĭ, şi a protejatŭ pre Sciţı. Crucea, carea a datŭ Egiptuluĭ cunoscinţa adevĕratuluĭ Dumneḑeŭ, în locul acelor animale degrădătóre, cânĭ, pisicĭ şi a acelor idolĭ de totŭ feliul şi forma, pre care el îĭ adora.... Să glorificămŭ decĭ acéstă cruce, să ne bucurămu cu bucurie, divinsândŭ pre celŭ rèstignitŭ şi pre Tatăl, ce l'a trămisŭ, precum şi pre s-tul Spiritŭ ([c]).

(a) Ibid. XII, 13, 15 etc.
(b) Ibid. XV, 7.
(c) Ibid. XIII, 40, 41.

Pronunțarea acestor catechisați în templurile creștine atragea pre Elenĭ și uĭmia pre păgânĭ. Toțĭ ascultaŭ cu o atențiune religiósă învĕțăturile luĭ Ciril și ale altor catichisatorĭ, și ele făceŭ, ca pre fiecare ḑi să se umple șirurile creștinilor, și săse adaugă fiĭ „Imperăției lumineĭ“. Aceste tóte fenomene se petreceŭ înaintea okilor păgânilor și a aceluia, care maĭ pre urmă a căutatŭ, ca să se întroneze păgânismul, religiunea ce acum nu maĭ satisfăcea nicĭ pre vulgul celŭ de rôndŭ.

(Va urma)

Archim. Genadie Enăcénu.

Numele ce se da primilor creştini

Numele ce se da creştinelor în vechime suntŭ seu cu sensŭ bunŭ, cu sensŭ de onóre, seu cu sensŭ reu şi injuriosu. Ântâiŭ vom arăta numele de onóre şi apoĭ cele injuriose.

Atâtŭ creştiniĭ între sine câtu şi streinii iĭ numiau :

1. Μαθηταί=*discipuli*=ucenicĭ (Fapt. Apost. VI. 2). La Iudeĭ se da acestŭ nume celor ce stau supt desciplina unuĭ invĕţătorŭ ; părinţiĭ Bisericeĭ l'aŭ adoptatŭ spre a esprima adesiunea la doctrina şi preceptele luĭ Iisus Christos.

2. Πιστοί=*fideles*=credincioşĭ (Efeseni I. 1.—Colos. 1, 2 etc.) spre a însemna lipirea lor de credinţă în Iisus Christos. Ceĭ născuţĭ din părinţĭ creştinĭ se numiaŭ πιστοι εκ πιστων *exfedelibus fideles*=credincioşĭ din credincioşĭ.

3. Ελλευτοι=*electi*=aleşĭ. Apostolul Paul iĭ numesce aleşiĭ luĭ Dumnedeŭ (Rom. VIII. 33). Ap. Petru iĭ numesce simplu *aleşĭ* (1 Petr. I. 1). Se numiaŭ ast-felŭ creştiniĭ pentru că eraŭ aleşĭ de Dumnedeu din naţiunĭ şi din Sinagogă spre a fi chiemaţĭ la credinţa creştină.

4. Αγιοι=*sancti*=sânţĭ pentru că se sânţiseră prin sângele luĭ Christos şi eraŭ chiămaţĭ la sanctitate (1 Cor. I. 2).

5. *Fraţĭ*, nume datŭ maĭ ântâiŭ de Iisus Christos ucenicilor=*toţĭ fraţi sunteţĭ* (Mat. XXIII. 8) ; apoĭ după inviere dice Magdalineĭ să caute pe fraţĭ, adică pe Apostoliĭ (Ioan XX. 17). Acestŭ nume nu s'a datŭ numaĭ apostolilor (1 Cor. V. 11), ci creştinilor în general. (Clemente în epist. către Corintenĭ ; Ignat. ep. către Efeseniĭ) pentru că eĭ aveaŭ acelaşĭ părinte, Dumnedeŭ, aceeaşĭ mamă, Biserica, pentru că eraŭ regeneraţĭ prin acelaşĭ botezŭ, şi tóte eraŭ comune între eĭ, ca între fraţĭ. De aci vine cuvêntul *fraternitate* saŭ *frăţie*.

6. *Conservi* — împreună servitorĭ. Apostoliĭ maĭ ânteiŭ între sine îșĭ deteră acestŭ nume. Apostolul Paul aplică acestŭ nume ajutătorilor seĭ în apostolat, adică luĭ Epafrastu (Col. I. 7) și apoĭ luĭ Tihic (Col. IV, 7).

7. *Christiani*=creștinĭ. Pentru prima dată acestŭ nume li s'a datŭ în Antiochia. Maĭ toțĭ scriitoriĭ Bisericeĭ socotescŭ că acestŭ nume li s'a datŭ pe cândŭ împĕrăția Claudiŭ. Acestŭ nume este derivatŭ din numele Domnuluĭ, Christ.

Uniĭ scriitorĭ, ca Teofil din Antiochia, și Ciril de Ierusalem, credŭ că acesta este derivatŭ χρισμα — ungere, pentru că se ungea fruntea celorŭ botezațĭ. In realitate și χρίσμα și χριστός suntŭ derivate totŭ din χρίζω=ungŭ. Diferința este numaĭ că uniĭ ilŭ derivă de la faptul ungereĭ, iar nu de la numele Χριστος, care este adevĕrată formă din care este derivatŭ. Alțiĭ cu totul posteriorĭ credŭ că forma *creștinŭ* ar fi derivată din Χρηστος — bunŭ, argumentândŭ că primiĭ creștinĭ erau ómenĭ bunĭ—ceea ce nimenĭ nu contestă. Déră de la forma română a vorbeĭ nu se póte conchide despre derivațiunea cuventuluĭ. In limba nóstră avemŭ multe vorbe, carĭ latinesce fiindŭ scrise cu *i* în romănesce a trecutŭ cu *e*: piscis=*pesce, viridis*=verde etc.

Apoĭ din causa ignoranțeĭ, uniĭ de pre catedra se hasardaŭ a spune că creștinŭ este derivatŭ din rusescul Crest, care însemnédă cruce.

8. *Iessæi*=*Iesenĭ*. Epifaniŭ (Haereses XXIX) dice că creștiniĭ înainte de a se numi creștinĭ se numiaŭ *Iesenĭ*, orĭ de la Iesse, tatăl luĭ David, seŭ de la Iisus, Mântuitorul genuluĭ umanŭ. Epifaniŭ sprijinesce opiniunea sa pe o carte a luĭ Filone întitulată *de Iessæis*. Déră creștiniĭ nicĭ o dată n'aŭ purtatŭ acestŭ nume, cu tótă susținerea luĭ Epifaniŭ.

9. *Terapeuțĭ*=θεραπευτες=*therapeutes*, eĭ fură numițĭ astfelŭ, decă credemŭ pre Eusebie (Istor. ecles. cartea II. c. 17), pentru două motive: seŭ pentru că ca mediciĭ vindecaŭ de viție pe aceia carĭ se apropiau de eĭ, séŭ pentru că aduceaŭ luĭ Dumnedeŭ unu cultŭ curatŭ și sincerŭ. Invĕțațiĭ nu suntŭ de acordŭ asupra acesteĭ cestiunĭ. Uniĭ înpărtășescŭ

acestă opiniune avêndŭ în vedere pe Eusebiŭ care se întemeiază pe Filone, socotindŭ că terapeuţiĭ eraŭ creştiniĭ carĭ locuiaŭ în Egipt ; éra alţiĭ credŭ că erau Iudeiĭ, carĭ aveau unŭ modŭ particularŭ de viéţă, şi carĭ se maĭ numiau şi *Esenĭ.*

10. *Pisciculi=pesciçorĭ.* Tertulian dă o esplicaţiune frumósă despre acéstă numire, cândŭ dice : ne numescŭ *pesciçorĭ* (De baptism. I), pentru că dupre divinul pesce, Iisus Christos, *noĭ ne nascemu în apă (prin botezŭ) şi nu ne mântuimu de câtŭ décă remânemu în acéstă apă* (a botezuluĭ).

11. *Gnostici*=cunoscĕtorı. Din cele ce vom indica maĭ jos se va vedé că părinţiĭ bisericeĭ numiau gnosticĭ pe ceĭ ce profesaŭ religiunea orthodoxă a luí Iisus Christos. Cuvêntul grecescu γνωστικός, însemnédă unu omu de sciinţă, de studiŭ, care doresce a cunósce, a învéţa. Clemente Alexandrinu dă creştinilor acéstă numire cândŭ dice : Décă Domnul este adevĕrul, înţelepciunea şi puterea luí Dumnedeŭ, dupre cum este într'adeverŭ, este evidentŭ, ca acela care l'a cunoscutŭ pe el şi prin el a cunoscutŭ şi pe tatăl, este gnosticŭ. Acestŭ nume a fostŭ o dată aplicatŭ numaĭ ascetilor, şi anume celor din Egipt, şi a fostu datŭ de către Sântul Athanasie dupre cum arată Socrate (Apol. cartea IV. c 23).

12. *Ecclesiastici*—bisericescĭ, nu in sensul de clericĭ, ci pentru că ţineaŭ de Biserică şi pentru ca să se distingă de Iudeĭ, de păgânĭ şi de ereticĭ (Euseb. IV. 7. v. 27.—Ciril de Ierusal. catichesa XV. 4).

13. *Teofori*—purtătorĭ de Dumnedeŭ. Din secolul al doilea Sântu Ignatiŭ şi-lŭ atribue adesea luĭ ; tóte epistolele séle începŭ prin cuvintele *Ignaţiŭ care şi Teofor* (se numesce). Aceeaşĭ reunire se găsesce şi în actele martiruluĭ sĕŭ cândŭ Traian l'a întrebatŭ : *Ce tu porţi in inima ta pe celŭ crucificatŭ?* El a respunsŭ. Aşa este, căcĭ scrisŭ este : *Voiŭ locui într'ênşiĭ.* Mamachi demonstra în opera sa «*Origo Christiana* (I p. 62), Că acéstă numire nu era esclusivă numaĭ pentru Sântu Ignaţiŭ, ci era comună pentru toţi creştinii.

14. *Christofori*—purtătorĭ de Christos. Acéstă numire li

se da pentru că eĭ fiindŭ intimŭ uniţĭ cu Iisus Christos. ĭlŭ purtaŭ în mânile lor. Despre acéstă numire se găsescŭ multe esemple în epistola către Efesenia a luĭ Ignatiŭ, în Athanasiŭ *contra gentiles* (I. 6) şi în alte părţı.

15. *Spiritiferi* séŭ πνευματοφόροι—purtătorĭ de Spiritŭ, pentru că era plinĭ de ungerea Sântuluĭ Spiritŭ.

Asupra acesteĭ numirĭ suntŭ numeróse şi admirabile esemple la Ireneŭ, Atanasiŭ, Vasile cel mare, Ieronim, Ciril de Alexandria, dupre cum se vede la Mamachi (I. p. 63).

16. *Sanctiferi*—purtătorĭ de sânţĭ, pentru că fiindŭ temple viĭ ale luĭ Dumnedeŭ, pórtă în sine pe Sântul Sânţilor, adică pe Dumnedeu (Ignat. Efes. IX).

17. Ναοφόροι = templiferi = purtătorĭ de templu. Iisus Christos fiindŭ numitŭ de Părinţiĭ Bisericeĭ nu numaĭ sântŭ prin-escelinţă, ci încă Biserica luĭ Dumnedeŭ, urméză că aceia carĭ purtau pe Mântuitorul în inimele lor putea fi numiţĭ purtătorĭ de Biserica.

18. Din causa simplicităţeĭ, inocenţeĭ, iubireĭ de pace şi de castitate a dulceţeĭ şi umilinţeĭ, creştiniĭ se numiaŭ: *Parvuli*=mititeĭ *adolescentuli*, băieţaşĭ, *agni*=mieĭ, *vituli lætentes*=viţeĭ sugătorĭ de lapte, *infantes*=copiĭ, *Columbæ*=porumbiţe, *pulli columbarum*=puĭ de porumbiţă, *veri Israelitæ*, adevaratŭ *Israeliţi*, *Filii Dei*=fiiĭ luĭ Dumnedeu, *filii Altesimi*=fiiĭ celuĭ prea Inalt.

19. *Catolici*. Adevĕrată Biserică creştină chiar din timpurile primitive a luatŭ numele de catolică, séŭ universală, spre a se distinge de ereticiĭ carĭ se găsiaŭ numaĭ în unele localităţĭ. După schismă, creştinii occidentalĭ aŭ remasŭ cu numele vechiŭ de catolicĭ, cu tóte că şi Biserica orientală îşĭ păstrédă acéstă numire în simbolul credinţeĭ: εἰς μίαν ἀποστολικὴν καὶ καθολικὴν ἐκκλησίαν, într'una apostolică şi catolică Biserica.

20. *Dogmatici*. In cărţile Nouluĭ-Testament cuvêntul dogmă însemnédă, câte o-dată religiunea creştină, şi părinţiĭ Bisericeĭ au adoptatŭ acestŭ mod de exprimare. Pentru acésta creştiniĭ se numia: Οἱ τοῦ δόγματος, ceĭ aĭ dogmeĭ, séu dogmaticĭ (Euseb. Ist. ecl. cart. XII, cap. 30).

21. *Orthodoxĭ* = ὀρθόδοξοι = dreptŭ credincioşĭ. Părinţiĭ Bisericeĭ adesea au numitŭ orthodoxĭ pe ceĭ ce profesaŭ adevĕrata religiune a luĭ Iisus Christos. Cuvêntul orthodoxie era ca unŭ protestŭ contra eresiilor şi erorilor, carĭ se opuneaŭ adevĕrateĭ dogtrine a creștinismuluĭ. Pentru acésta în timpul Imperatoruluĭ Michail și al soţieĭ sele Teodora, celeĭ d'ânteiŭ Duminicĭ a postoluluĭ celuĭ mare 'ĭ s'a dat numele de *Duminica orthodoxicĭ, Duminica drepteĭ credinţe, sĕrbătorea dreptĕĭ credinţe* pentru că în acéstă di (secol. 7-lea) s'a anatematisatŭ eresia iconoclastilor (distrutorilor de icóne).

Numele injuriose.

1. *Ateĭ* = fără Dumnedeŭ. Din tóte injuriile ce s'aŭ aruncatŭ asupra creștinilor acésta este cea maĭ gravă. Păgâniĭ vedêndŭ că creștiniĭ nu se închinaŭ divinităţilor falșe ale lor, le aplicaŭ calificaţiunea de *ateĭ* = ómenĭ fără Dumnedeŭ. Despre acéstă numire găsimŭ multe plângerĭ în apologiile luĭ Iustinŭ (I și II, 6), Taţian, Atenagora (Legatŭ 3), Tertulian (X).

2. *Magi, făcĕtori de rele,* din causa minunilor făcute de Mântuitorul și urmașiĭ seĭ printre creștinĭ în acéstă epocă de aur a credinţeĭ și Bisericeĭ nóstre creștine.

3. *Grecĭ,* pentru că în locu de toga romană, eĭ purtaŭ o mantelă ce obiceĭnuiaŭ filosofiĭ grecĭ.

4. *Impostorĭ* — înșelătorĭ. Insuși Mântuitorul fusese numitŭ impostorŭ, și de aceea l'aŭ tratatŭ atâtŭ pe el câtŭ și pe dispuliĭ sĕĭ astu-felŭ cum ne arată istoria. Acéstă numire era ca o consecinţă a numeluĭ de grecŭ, pentru că eĭ sub numele de grecŭ înţelegeaŭ înșelătorŭ, cum suna dicĕtórea latină : *græcus impostor* — grecŭ înșelătorŭ.

5. *Sofiştĭ.* Lucianŭ numia pe Iisus Christos *Crucifixus sophista* — sofistul crucificatŭ. Numele de sofistŭ însemnéză unŭ omŭ care prin felurite meșteșugirĭ de vorbire să inducă în erore, și prin urmare în credinţa inimicilor creștinilor numele de sofistŭ valora totŭ atâtŭ ca și cel precedentŭ.

6. Ómeniĭ de o supersiţiune nouă, perversa, ne moderată, aducĕtóre de ruină și făcĕtóre de reŭ. Tóte aceste imputărĭ se

găsescŭ la Suetoniŭ (Nero XVI), în Pliniŭ (cart. X. epist. 96), în Tacitŭ (Annales cart. XV. 44).

7. *Omenĭ de religiune barbară*, străinĭ şi barbarĭ (Euseb Ist. ecl. cart. VI, 19). Pretextul acestor calificaţiunĭ injuriose probabil provenia de acolo că religiunea creştină avendŭ ca autorŭ unŭ judeŭ; nu putea fi de câtŭ barbară cum eraŭ consideraţĭ şi iudeiĭ de către grecĭ şi Romanĭ.

8. *Duhurĭ seŭ demonĭ reĭ*. Lucian iĭ numia Κακοδαίμονες, *desperaţĭ*, *parabolarĭ*, *bestianĭ*, din causa statornicieĭ lor în mijlocul chinurilor pentru credinţă. Acéstă statornicia trecea la păgânĭ ca o desperare şi ca o nebunie.

9. *Biothanati*, *carĭ morŭ de mórte violentă seŭ de bună voie*. Acesta într'adeverŭ era sfîrşitul creştinilor în secolele II şi III şi păgâniĭ nu făceaŭ altŭ ce-va prin persecuţiunile lor de câtŭ să 'şĭ vadă crudimea, căcĭ creştiniĭ nu refuzaŭ mórtea pentru credinţă.

10. Îĭ numiaŭ *Hebetes* = tìmpiţĭ, stolidi ..... *obtusi* .... Rudes .... *idiotæ* — idioţi, proştĭ, *indocti* = inculţi, *obstinati* = încăpăţinaţĭ. ómenĭ de o deplorabilă, perdută şi nepermisă revoltă.

11. *Lucifugax natio, ac latebrosa et muta in publico*, naţiune care fuge de lumină, care caută întunericul şi este mută cândŭ se află în publicŭ (Minuciu, Felix, Octav VIII,) îĭ numia căcĭ trăiaŭ retraşi şi în locurĭ subterane şi-ĭ considerau ca streinĭ de interesele publice.

12. *Asinarii*, *Asinicolae* (Tertul. Apol. XVI) fiindŭ că iĭ acusaŭ că adoră capul unuĭ asinŭ. Păgâniĭ credendŭ că creştiniĭ sunt o sectă de iudeĭ, şi sciind că iudeiĭ fuseseră órecum salvaţĭ de sete printr'unŭ asinu care le descoperise unŭ isvorŭ, le făceaŭ acéstă imputare injuriósă.

13. Creştiniĭ sustrăgendu-se de la practicele păgânescĭ îşĭ atrăseseră calificărĭ ca cele următóre : *Factiosi* = revoluţionarĭ, *Rei laesæ Divinitatis atque imperii* = culpabilĭ de les divinitate şi a imperiuluĭ, *sacrilegi* = profanatorĭ de cele sânte. *profani* = vanitoşĭ, *hostes generis humani*, vrăjmaşĭ aĭ nemuluĭ omenescŭ. *Rei majestatis* — culpabilĭ de les majestate, *homicidæ* — ucidétorŭ de ómenĭ, *incestuosi*

= necurațĭ, spurcațĭ, *pessimi* = ceĭ maĭ reĭ, *sceleratissimi* = ceĭ maĭ criminalĭ, *infructuosi in negotiis* = nefolositorĭ in afacerĭ.

14. *Sibyllistæ* = sibiliștĭ pentru că creștiniĭ de multe orĭ, spre a putea învinge și convinge pe păgânĭ, făceaŭ apelŭ la cărțile sibiline ca la nisce profețiĭ despre Iisus Christos eșite chiar dintre păgânĭ.

15. *Galilæi*. Iudeiĭ în desprețŭ da acestŭ nume luĭ Iisus și discipulilor seĭ. Păgâniĭ adoptară acestŭ nume pentru creștinĭ, așa că Iulian apostatul nu-ĭ numia de cât cu acestŭ nume, și apoĭ chiar a datu ordinŭ tuturor de a nu-ĭ numi de câtŭ cu acestŭ nume.

16. *Nazaræi*. Iudeiĭ dândŭ acestŭ nume creștinilor făcură pe păgânĭ să înțelegă că este o numire injuriosă și să nu o lase nicĭ eĭ de a o întrebuința în sarcina și derisiunea creștinilor. Iudeiĭ sciindŭ că Mântuitorul este din Galilea, care pentru dânșiĭ era unŭ locŭ de unde nu putea eși nimicŭ bunŭ, și Nazaretul fiindŭ in Galilea credeaŭ că iĭ desprețuescŭ decă iĭ vorŭ numi *Nazarineni*.

Asemenea calificațiunĭ injuriose asupra creștinilor și ereticiĭ s'aŭ silitŭ a inventa. Montaniștiĭ iĭ numiau *animale* fiindŭ că nu admitea oracolele lor. Valentinianiĭ iĭ numiaŭ *lumescĭ, ómeniĭ trupuluĭ*, pentru că creștiniĭ ortodoxĭ susțineaŭ că carnea nu este produsul unuĭ spiritŭ reŭ ca gnosticiĭ, este creatura luĭ Dumnedeŭ. Chiliasti iĭ numiaŭ *alegoriștĭ* pentru că nu voiaŭ să înțelegă ca eĭ ideea despre Imperația luĭ Dumnedeŭ. Manicheiĭ iĭ numiau *simpli* pentru că nu admiteau doue principie, principiul bunŭ și principiul reŭ ca două puterĭ separate. Nestorianiĭ iĭ numiaŭ *Ciriliani* fiind-că țineau doctrinele luĭ Ciril, care a combătutŭ Nestorianismul.

Dupre Martigny de **Pr. St. Călinescu.**

ERATA

In numerul 8 (August), la articolul întitulat: *Misteriul Eucharistieĭ*, pag. 463, rêndul din urmă, nota 3, să se citéscă: **Точ. излож прав. вѣры кн. IV. с. 13, р. 252.**

La Pagina 464, nota 3, să se citéscă: **Образъ и слѣдствия присутствия І. Христа въ Евхаристіи.**

Simbolismul pesceluĭ [1]

I.

Dumnedeŭ crease cerul și pamêntul și, separândŭ apele care erau sub firmamentul de cele care eraŭ asupra firmamentului, le-a adunatŭ intr'unŭ singurŭ locŭ. Tóte aceste ape adunate formaŭ imensitatea mărilor.

Dumnedeŭ împodobise pamêntul cu iérbă și pomi roditori, iar cerul cu sórele, luna și stelele. Dar viața înca nu esista, și lumea creată semăna a unŭ palatŭ deșertŭ, care aștéptă pe óspeții și stăpânii seĭ. Atuncĭ dise Dumnedeŭ: „Să producă apele mulțime de animale viețuitóre" — și creâ cețiĭ ceĭ mari și tóte animalele ce se mișcă, pre carĭ apele le aŭ produsŭ cu abondență dupe feliul lor, și Dumnedeŭ le bine-cuvêntâ dicêndu: Cresceţĭ și ve înmulțițĭ și umpleți apele măriĭ. (Gen. 1. 20—22).

II.

Ast-fel pesciĭ aŭ fostŭ cele d'ânteiŭ animale create, și aŭ primitŭ cea d'ânteiŭ bine-cuvêntare dumnedeiasca. Dar în acestŭ privilegiŭ acordatu ființelor carĭ nu traescu de câtŭ în mijlocul apelor și carĭ morŭ îndata ce se scotŭ din apă, spiritul chrestinŭ a observatŭ unŭ misteru. Apele suntŭ simbolul botezului, pescele simbolul chreștinuluĭ.

Asupra creștinului se póte aplica cu dreptŭ cuvêntŭ aceste vorbe din St. Scriptură: „Inceputul viețeĭ omului este apa". Dar déca în adevéru viața cea adevérată a omuluĭ, viața creștină, începe cu apa, nu se cuvinea ca creațiunea ființelor viĭ să încépă cu ființele carĭ nu potŭ trai de câtŭ în mijlocul apelor?

„Apa renasce pe chreștinŭ, dice Ambrosiŭ, pen-

(1) De la Bouillerie. Le symbolisme de la nature. Vol. II.

tru graţia, precum a născutŭ pe pescele pentru viaţa naturei. Fiţĭ cu băgare de séma, chreştinilor! Apa este necesară vieţeĭ vóstre; déca purtarea vóstră este conformă cu credinţa ce aţĭ primitŭ la botezŭ; déca continuaţĭ a înota în apele salutarie unde v'aţĭ cufundatŭ la nascere; décă remâneţĭ credincioşĭ elementuluĭ care convine natureĭ vóstre, — atuncĭ conservaţĭ frumuseţa şi puterea vóstră; iar décă ofensaţĭ pe Dumnedeu, daca purtarea vóstră greşită renégă făgăduinţele botezuluĭ vostru, băgaţĭ de sémă! Afară din apă pescele móre.... voĭ asemenea veţi muri."

III.

Totŭ-d'o-dată, apele cele mari ale mării, unde tráesce pescele, ni oferă şi o altă învéţătură.

Apele cu valurile lor, stâncele lor şi fortunele lor, suntŭ imaginea lumii. Dar pescele nu se teme de mare; nicĭ fortunele, nicĭ stâncele eĭ nu 'l speria; elŭ înótă şi, deprinsŭ cum este a'şi deschide unŭ drumu între valurile cele maĭ înalte, elŭ nu se cufunda nicĭ o dată.

„Voĭ chreştinilor, ḑice Ambrosiu, voĭ pe care apele botezuluĭ v'a favorisatŭ cu o graţiă multŭ maĭ mare, luaţi de modelŭ pescele. Lumea, fară îndoéla, are valurile eĭ furióse, fortunile eĭ amenințatóre; dar pescele înótă. Inotaţĭ şi voĭ şi ca elŭ remâneţi intacţĭ în mijlocul fortuneĭ."

IV.

Comparată cu aerul subţirŭ ce 'l respiră omul şi care 'l face să trăiască, apa este unŭ elementŭ maĭ densu şi maĭ greŭ şi care figuréză atmosfera cea grea unde se agită poftele şi pasiunile omenescĭ.

Ast-felŭ, precum păserile care sbóra şi se înalţa în aerŭ suntŭ imaginea sufletelor sânte care aspira spre regiunile pure ale înţelepciunii dumnezeescĭ; totŭ aşa, într'unŭ sensŭ diferitŭ de celŭ espusŭ pene

aci. pescele represintă pe ómenil carĭ, cufundaţĭ în abisul intereselor trupescĭ, alérgă necontenitŭ prin cărările întunecóse ale océnuluĭ vieţiĭ, şi se rĕtăcescŭ căutându în vanŭ bunurile înşelătóre ale véculuĭ, unde totul trece, totul curge, ca valurile care se succedŭ.

Dar ce caută ast-felŭ pescii traversândŭ fundul măriĭ? Eĭ caută hrana lor şi adesea, spre a se hrăni, se devoră unul pe altul, — unŭ noŭ simbolŭ alŭ vieţiĭ lumescĭ a ómenilor. Interesele lor şi pasiunile se încrucişéză şi se combatŭ între ele; este o luptă continuă unde puternicii triumféză, iar ceĭ slabĭ succombă. Spuneţĭ déca lumea nu este un oceanŭ unde ómenii se devóră între eĭ!

V.

Mutismul pescilor li dă o asemenare şi maĭ mare cu aceĭ ómenĭ descrişĭ maĭ susŭ, carĭ, cufundaţĭ în viaţa luméscă şi profană, uită curêndŭ limba cea divină ce o vorbescu chreştiniĭ. Eĭ nu maĭ sciŭ sĕ laude pe Dumnedeu în imnurile rugăciuniĭ; gura lor se închide la sântele nóstre cântărĭ. Eĭ nu maĭ sciŭ a mărturisi pécatele lor, şi fiind-că tacŭ, ḑice psalmistul, ósele lor îmbĕtrânescŭ în rĕŭ.

Cine 'ĭ va vindeca de mutismul lor? Numaĭ acela despre care se scrie: „că înţelepciunea a deschisŭ gura muţilor şi limbile pruncilor le a făcut vorbitóre" (Inţelepciunea luĭ Sol. 10, 21).

Pamêntul a veḑut acéstă minune şi o admiră încă în tóte ḑilele. Tămăduiţĭ prin Iisus Christos, aceia carĭ eraŭ muţĭ, laudă pe Domnul, şi limba deslegată a copiilor cântă pretutinderea în Biserica: „Osana fiuluĭ luĭ David" (Math. 21, 9).

VI.

Am vorbitŭ despre voracitatea pesceluĭ. Voracitatea sa este ceea ce 'ĭ causéza peirea, cândŭ se ama-

gesce și se prinde prin undița perfidă. Momeala cea maĭ neînsemnată ajunge ca să-lu atragă: o muscă, un verme, și adesea simpla strălucire a unuĭ objectŭ cu culorĭ vioĭ.

Pescarul ascunde undița sub moméla, apoĭ aruncându în fundul apelor ața la care este legată undița, ascéptă.... Indată ce pescele a vĕdutu moméla, se repede, dar une orĭ pare a avea frică și se depărtézá. Ar dice cine-va că unu felŭ de instinctu 'l avertiséză de cursa ce 'l amenință; dar lăcomia sa 'l reîntórce; elu mușcă, înghite moméla și undița, și écă-lu prinsŭ!

Câtŭ de instructivă este acéstă imagine! Câțĭ ómenĭ nu suntŭ totŭ așa de lacomĭ și totŭ așa de imprudențĭ ca pescii! Plăcerĭ, bogățiĭ, onorurĭ, totul este o momélă, asupra căreia se reped cu voracitate. Adesea chiar unu nimicŭ este de ajunsŭ ca să 'lŭ atragă. Este adevĕratŭ că une orĭ o cugetare bună, o mișcare a grației, o mustrare a consciințeĭ, depărtéză pe ómenĭ de la periculósa momélă; dar cât de rarŭ se întêmplă, ca pasiunile lor să nu 'ĭ aducă iarăși acolo! Mulțĭ pierŭ, ca pescele, realizându acestе cuvinte ale Eclesiastuluĭ: „Ca pescii ce se vêneazǎ în preajă rea, așa se prindu ómenii în vremea rea, când cade preste eĭ fără de veste" (Eccl. 9, 12).

VII.

Déră déca moméla lumiĭ înșélă pe ómenii și 'ĭ perde, firul ce 'l întinde Iisus Christos, dice Ambrosiu, 'ĭ scóte din abisŭ și 'ĭ mântuesce.

Iisus Christos în Evangelia sa a asemănatŭ de multe orĭ pe ómeniĭ cu pescii, și pescuitul este una din imaginile cu care ni a figuratŭ lucrarea mântuireĭ omuluĭ.

Ceĭ d'ântêiŭ patru apostolĭ suntŭ simpli pescarĭ pe care 'ĭ a întâlnitu la țĕrmurile laculuĭ Genezaretuluĭ, dregêndŭ saŭ aruncându în mare mrejele

lor. El 'ĭ chiamă, și ântéiul sèŭ cuvêntŭ este „Urmați-mè și vè voiŭ face pescarĭ de ómenĭ“ (Math. 4, 19), pescuindŭ ast-felŭ el însuși pe pescarii seĭ, dupa cum observă Sântul Chrisostom.

El 'ĭ face pescari de ómeni. Instrumentul lor este predicarea cuvêntuluĭ, déră nu a unui cuvêntŭ vanŭ și întaritŭ prin arta oratorică, ci a unuĭ cuvêntŭ simplu dupa cum erau și eĭ. Căcĭ Iisus Christos, ḑice fericitul Augustin, n'a voitŭ a lua oratorĭ ca să 'ĭ facă pescariĭ sĕĭ; dar cu acești pescarĭ, a adusu pe Imperați la credința sa.

VIII.

„Impèrăția cerurilor, ḑice Mântuitorul, este asemenea năvoduluí aruncatŭ în mare, care a adunatŭ totŭ felulŭ de pescĭ; și care dupĕ ce s'a umplutŭ, îl scotŭ la ţĕrmŭ și șeḑêndŭ, aducŭ pe ceĭ bunĭ în vase, iară pre ceĭ reĭ 'ĭ aruncă afară. Așa va fi la sfârșitul lumii, vor eși ângeriĭ și vor desparți pre ceĭ rei din mijlocul celor drepţĭ și 'ĭ vor arunca în cuptorul de focŭ; acolo va fi plângere și scrâșnirea dinților.“ (Math. 13, 47—50).

Acéstă parabolă sântă este ca unŭ resumatŭ al predicațiuneĭ divine în lume. Năvodul cuvêntuluĭ sântu se va arunca asupra tutulor ómenilor, și se va umplea.

„Déca marea, ḑice unŭ Părinre, este imaginea veaculuí presentŭ, terminul timpuluĭ este figuratŭ cu dreptŭ cuvêntŭ prin ţĕrmul măreĭ.“ Așa dar când năvodul se va umplea și se va trage la ţĕrmŭ, care desparte timpul de eternitate, atuncĭ ómeniĭ se vor împărți în doué: pe de o parte ceĭ buni, pe de alta ceĭ reĭ. Ceĭ bunĭ se vor conserva în vasele de aurŭ ale ceruluí, iar ceĭ rĕĭ vor fi dațĭ afară . . .

IX.

Parabola de maĭ sus simboliséză tot-d'o-dată atât

ministerul predicaţiuniĭ evangelieĭ, câtŭ şi sentinţa ce se va pronunţa în ultima ḑi de catre supremulŭ judecator. Dar Sânta Evangelie ni presintă asemenea istorisirea a doue pescuiri minunate, una înainte de patimele Mântuitoruluĭ, alta dupa învierea sa, şi unde acelaşĭ simbol ni descopera succesivŭ atâtu destinele Bisericeĭ pe pămêntŭ, câtu şi triumful eĭ în cerŭ.

Antêia pescuire, istorisită de Sântul Luca (cap. V), s'a făcutŭ scurtŭ timpŭ după chiemarea apostolilor. Iisus stându lângă lacul Ghenezaretuluĭ vede doua corăbiĭ lângă ţerm, şi fiind ca poporul 'l impresura ca să 'l audă, el intră într'una din corăbiĭ, în corabia luĭ Simon, şi de aci învaţă pe poporul care sta la ţerm.

Divinul pescar a aruncatŭ asupra poporuluĭ mrêja cuvêntuluĭ... El voesce acum a arăta acelora ce au să devină pescarĭ de ómenĭ, ce rusultatŭ vor avea aceste pescuirĭ unde eĭ trebue să coprindă lumea întrégă. După ce a încetatŭ de a vorbi, ḑise Iisus către Simon: „Depărtédă corabia la adâncŭ şi aruncaţĭ mrejele vóstre spre pescuire.“ „Invetătorule, respunse Simon, ne am ostenitŭ tótă nóptea şi nimicŭ nu am prinsŭ; déră după cuvêntul teu voiu arunca mrêja.“

Maĭ târḑiu Mântuitorul a esplicatŭ discipulilor seĭ, de ce eĭ nu prinseră nimicŭ nóptea. „Fără mine, ḑise el, fără lumina mea şi fără graţia mea, nu puteţĭ face nimicŭ“ (Ioan 15, 5).

Apostoliĭ supunêndu-se Domnuluĭ aŭ prinsŭ mulţime mare de pescĭ, de se rupea mrêja lor. Aceia carĭ erau în adoua corabiă aŭ alergatŭ să li ajute, şi amêndouĕ corăbiele s'aŭ umplutŭ de se afundau.

Acéstă primă pescuire este aceea unde suntu inchipuite destinele presinte ale Bisericeĭ. Mrejele aruncate asupra lumiĭ au prinsŭ universalitatea chrestinilor. Douĕ corăbiĭ abia ajungŭ ca să coprindă

fructul pescuireĭ. Aceste doue corăbiĭ represintă, ḑice Augustin, pe Iudeiĭ şi pe păgâniĭ; ele se unescŭ la vocea luĭ Iisus Christos, fiind că el însuşĭ este piatra ânghiulară care unesce cele doua popóre (1 Petr. 2. 7). Déră corabiile suntŭ aşa de încărcate, încâtŭ aprópe se afunda: căcĭ suntŭ mulţı chreştinĭ reĭ, a cărora greutate amenința să afunde Biserica".

Evangelistul observă în fine că din causa mulțimeĭ pescilor aprópe se rupeaŭ mrejele. „Ceea ce rupe mrejele Bisericeĭ, ḑice Augustin, este eresia şi schisma." Ast-felŭ, maĭ ânteiŭ: cuvêntul divinŭ predicatŭ tutulor ómenilor, şi toţĭ Iudeı, şi păgânı, unindu-se într'o Biserică; în sînul Bisericeĭ, pe de o parte credincioşiĭ ceĭ adeveraţı carĭ facŭ onórea şi bogăţia eĭ, pe de altă parte chreştiniĭ ceĭ rĕĭ carĭ o ingreueḑa şi o desonorédă; apoĭ afară din Biserică, eresia şi schisma care rupŭ legăturile unireĭ: écă ce se esprimă prin ânteia pescuire minunată.

X.

Adoua pescuire s'a făcutŭ după învierea Domnuluĭ şi, după fericitul Augustin, inchipuesce Biserica triumfatóre, unde suntŭ admişĭ numaĭ ceĭ aleşı.

Dupe învierea sa Iisus s'a arătatŭ din noŭ discipulilor seĭ la ţermul laculuĭ Ghenezaretuluĭ şi, ca şi la prima dată, li-a ḑisŭ să arunce mrejele lor, însă asta dată nu li-a lăsatŭ libertatea de a le arunca fia spre drépta fiă spre stânga corabieĭ, căcĭ la stânga suntŭ ceı reĭ, iar la drépta suntŭ ceı bunĭ. „Aruncaţı mréja despre drépta corabieı", li-a ḑisŭ Iisus, şi discipuliĭ seĭ supunêndu-se şi aruncândŭ mréja, nu maĭ puteaŭ să o tragă de mulţimea pescilor. Pesciĭ eraŭ marĭ, şi cu tóte acestea mrejele aŭ remasŭ intacte (Ioan cap. 21).

Pesciĭ eraŭ marĭ, fiind că ceĭ aleşĭ vor fi ca ângeriĭ din cerurı; mrejile nu s'aŭ ruptŭ, fiind că în

adunarea aleşilor unitatea va fi perfectă şi va domni o pace profundă.

XI.

Am vĕdutu că Sânta Scriptură intrebuinţéză adesea imaginea pesceluĭ spre a ni închipui pe omul şi a ni da învĕţăturĭ fórte folositóre. Dar cele maĭ vechĭ şi cele maĭ ilustre momente ale religiunii chreştine atribuescu luĭ Iisus Christos însuşĭ simbolul pesceluĭ.

In timpul primelor secule ale Bisericeĭ, când pe de o parte persecuţiunea, iar pe de alta mulţimea necredincioşilor siliau pe chreştinĭ a păstra în fundul inimeĭ lor secretul Regeluĭ divin, se înţelege ca eĭ aŭ adoptatŭ óre-care semne proprie a li aduce aminte sublimele învĕţăturĭ ale religiunii chreştine. Pescele fu unul din aceste semne; pe cele maĭ vechĭ petre mormĕntalĭ găsite în catacombe, imagina pesceluĭ este unul din indiciele prin care se recunoscŭ mormintele chreştine.

Dar nu numaĭ imaginea, ci şi numele pesceluĭ scrisŭ în grecesce Ἰχθύς însemna credincioşilor pe Dumnedeul pe care eĭ 'l adorau. Cu cele cinci litere ce compunŭ numele ἰχθύς începŭ următórele cuvinte: Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ υἱός Σωτήρ = Iisus Christos, Fiul luĭ Dumnedeu, Mântuitorŭ. Usul aceste piόse enigme ajunge pênĕ la primele tradiţiunĭ ale Bisericeĭ orientale.

Dar pentru ce se dă luĭ Iisus Christos ca simbolŭ pescele? Fericitul Augustin explică acésta, dicênd, că mântuitorulŭ a trăitŭ nepătatŭ şi fără pĕcatu în adâncimile umanităţeĭ culpabile, dupa cum pescele rĕmâne viŭ în adâncimile mării. Maĭ 'nainte de tóte însĕ trebue să căutămŭ în sântele nóstre cărţi explicaţiunea acestuĭ simbolŭ. Ast-felŭ pescele ce l'a găsitŭ tênărul Tobia când s'a pogorâtŭ de rîulŭ Tigris ca să se spele, nu ni presintă o figură a luĭ Iisus Christos? Carnea pesceluĭ care

nutresce, inima și ficatul seü care depărtéză pe demonü, fierea sa care dă ochilor lumină, amintescü pe Mântuitorul lumiĭ. Tobia a găsitü pescele misteriosu, după cum maĭ târḑiü discipuliĭ de la Emaus vor întâlni pe cerescul călător care va lumina spiritele lor, care va încălḑi sufletele lor cu focul divinü alu dragosteĭ și li va deveni hrană în frângerea pâineĭ.

Asemenea, pescele care înghiți pe Iona și unde profetul a rèmasü înmormêntatü treĭ ḑile și treĭ nopți, nu este unü simbolü evidentü, ce Mântuitorul 'l raportă la propria sa persónă ca o imagine a morțiĭ și a înmormêntăreĭ séle?

In fine, Părinții Bisericeĭ găsescü asemenea o închipuire a luĭ Iisus Christos în ceĭ doĭ pescĭ care cu cele cincĭ pâinĭ s'aü înmulțitu în pustietate, saü în pescele friptü ce aü presentatü Mântuitoruluĭ apostoliĭ când li-a apărutü după învierea sa și li a zis: „Aveți aicea ceva de mâncare?"

Iisus Christos însușĭ voesce a ne învĕța că înmulțirea minunată din pustietate este o imagine a Eucharistieĭ, fiindü că el iea prilegiü de la minunea acésta ca să anunțe Iudeilor, că daca părințiĭ lor au mâncatü mana în pustietate și aü muritü, eĭ înșușĭ, maĭ fericițĭ de câtü părințiĭ lor, se vor hrăni cu o pâne cerésca care 'ĭ va face să trăéscă vecinicü (Ioan 6, 59). Și în adevĕrü, înmulțirea pânilor și pescilor este o admirabila închipuire a Sânteĭ Eucharistiĭ, unde corpul Mântuitorulu, închipuitü prin pescele, trebuia sa remână ascunsü sub aparența pâneĭ.

Déca însă minunea din pustietate amintesce instituțiunea Eucharistieĭ, pescele friptü presentatü luĭ Iisus Christos de către apostoliĭ seĭ, este unü simbol al patimilor séle, după cum se exprimă și în formula întrebuințată de multe orĭ de către Părințiĭ latinĭ:

„Piscis assus, Christus passus".

XII.

Sânta Eucharistiă se maĭ găsesce şi în aceste frumóse cuvinte ale Mântuitoruluĭ: „Care este omul dintre voĭ, de la care va cere fiul luĭ pâne şi 'ĭ va da piatră? séŭ de va cere pesce, 'ĭ va da şérpe?“ (Math. 7. 9).

Când, în locŭ de a ne adresa către părintele nostru din cerŭ, ne adresăm la lume ca să cerem hrana de care are trebuinţă inima nóstra, lumea, vaĭ! nu ni dă niciĭ o dată de câtu pétra şi şérpe, piatra tare şi şérpele înşelător. Când însa, după atâte retăcirĭ, ne întórcem către Dumnedeŭ strigând: „Dómne, ni e fóme.“ Domnul ni oferă pânea şi pescele, acésta îndoita imagine a Eucharistieĭ. Pânea Ceruluĭ întaresce inimile nóstre, íar pescele divină ne învaţă cum noi, după exemplul seŭ, putem trece oceanul lumiĭ, fară verĭ unŭ pericol pentru sufletul nostru.

Zotu.

ACTŬ DE DONAŢIUNE

P. S. Episcopŭ al Rômniculuĭ şi Noul Severin, cu adresa No. 1339, ne trămite spre publicare urmatorul actu de donaţiune, pe care cu mulţamire ilu publică, mulţamindu pe de o parte P. S. Episcopu pentru stăruinţele ce face, iar pe de alta lăudândŭ fapta donatorilor şi îndemnându şi pe alţii spre a iĭ imita.

Sub semnaţii, locuitorĭ şi proprietari micĭ din comuna Selişteni Plasa Ocolulut, acestŭ judeţŭ Mehedinţŭ, vedendu că Biserica acestei comune cu hramu Sânţiĭ Voivodi, încă de maĭ multu timpŭ se afla vacanta de preotŭ din causa că nu are pogónele legiuite de pământu, şi ca se ne putem face preotu, dăm de danie, menţionatei biserici pentru tot-d'a-una (17) şepte-spre-dece pogone pamentu din proprietăţile nóstre, dupe cum urmeḑa la numele fie-căruia din noi—cari pogóne costă suma de (340) treĭ sute patru-ḑecĭ leĭ. Şi ca se fie valabil acestu actŭ, l'am legalizatu de primaria respectiva precum şi de Onor. Tribunal local, trecându-se în registrele respective. Cei ce am scrisu

carte l'am sub-scris cu mânile nóstre, iar ceĭ ce n'am sciutu—ne-am sub scrisu prin scriitorŭ.

1882, Aprilie 10.

Marița Măldărescu, am datŭ optŭ pogóne pămentŭ in curéua numită la Mostécănŭ, din hotarul Seliștenĭ ;
G. Măldărescu, consimțu la donațiunea de maĭ sus făcută de consórta mea Marița ;
Ioan Aldescu, am datŭ unu pogonŭ imprejurul Bisericeĭ ;
Ghiță Popescu, două pogóne in hotarul Varovii ;
Ioan Popescu, unŭ pogonŭ lângă Biserică ;
P. I. Seliștenu, unŭ pogonŭ in Varovia ;
Petre Dănețu, unŭ pogon in hotarul Varoviĭ ;
Ioan I. Dumitrie, una jumĕtate pogonŭ in Varovia ;
Costea Zaharia : unŭ pogonŭ in Dosu-Mare ;
Ioan Gh. Fota, una jumetate pogonŭ in Dosu-Mare ;
Constantin Belcingă, ua jumĕtate in Valea-Perilor ;
Constantin Dănețu, una jumĕtate in Seliște și
Gheorghe Dumitrescu, una jumetate pogonŭ in hotaru Varovia.

ROMÂNIA. -- PRIMARIA COMUNEI SELIȘTENI

Semnăturile din fața acestuĭ actŭ, fiindŭ a celor iscăliți, se atestă și de Primărie după cererea ce se face prin suplica înregistrată la No 86.
Primar, *P. I. Seliștenu*.
(L. S.) No. 94. — 1882, Aprilie 10.

CASIERIA MEHEDINȚI

S'a perceputŭ taxa de 3 la sută, in sumă de leĭ dece, banĭ două-decĭ, cu recepisa No. 256, conform art. din legea Timbruluĭ.
Casierŭ, *Cristescu*.
(L. S.) 1882, Apriliŭ 16.

TRIBUNALUL JUDEȚULUI MEHEDINȚI, SECȚIA I

No. 418. — Audiența din 21 Aprilie 1882.

Inaintea Tribunaluluĭ s'a presentatŭ astădĭ donatoriĭ : Marița Măldărescu, Gh. Măldărescu, Petre Dănețu, Ioan G. Fota, Constantin Dănețu, Constantin Belcingă, Ioan Popescu, Ioan I. Dumitrescu, P. I. Seliștenu, Costea Zaharia, Ghiță Popescu, Ghiță Dumitrescu, și Ioan Aldescu, toți in persónă —In presențile s'a datŭ lectura din cuventu în cuventŭ, acestŭ actŭ de donație depus cu suplica înregistrată la No. 3811 și numițiĭ l'a susținutŭ întocmaĭ declarândŭ că este al lor făcutŭ din libera voință și sub-scrișĭ de dânșĭ aŭ cerutŭ a se autentifica de Tribunal.
Tribunalul :
Avĕndu in vedere declarațiunile părților ;
Avĕndŭ in vedere că este formatŭ pre timbru legal de dece leĭ și taxa de inregistrare cuvenită Statuluĭ s'a perceputŭ de Domnul Casierŭ General local cu recipisa No 256 din 1882 ; in suma de leĭ dece banĭ 20.
Avĕndŭ in vedere și dispozițiile Art. 1171 Codul Civil ;
Dă autenticitatea legală presentuluĭ Actŭ de donație.
Semnăturile în numerŭ de două *indiscifrabile*.

p. Grefier *I. Vulcănescu*. No. 189. R. Trib. — Apriliŭ 30.

GREFA TRIBUNALULUI MEHEDINȚI SECȚIA I.

Acestŭ actŭ de donațiune s'a trecutŭ in registrul de transcripțiune sub No. 189 din 1882 fila 204, litera A, B, D, F, M, P, L și Z astădĭ 30 Apriliŭ 1882, pentru care se atestă.
(L. S.) p. Grefier, *I. Vulcănescu*.

ROMÂNIA.

Direcția Cancelariĭ Sânteĭ Episcopiĭ Rîmnicu Noului Severin.

Copia acésta fiindŭ conformă cu originalul Actŭ dĕ donațiune, se atestă.
p Directore, *C. Olănescu*.
(L. S.) 1882 Augustŭ.

PROGRAMA

Facultății theologice greco-orientale din Cernăuțĭ

pentru semestrul de iarnă, anul 1882/3

Enciclopedia și metodologia studielor theologice, de c. r. profesorŭ p. o. domnul *Eusevĭŭ Popovociu,* de doué orĭ pe sĕptămână și anume Marția și Sâmbĕta de la 5—6 ore dupa amiadă-ḑi.

Limba hebraică de c. r. profesor Domnul *Isidor v. Onciul,* de cinci orĭ pe sĕptămână și anume Lunia, Marția, Mercuria, Vineria și Sâmbăta de la 10—11 ore înainte de amiadă-ḑi.

Studiul biblicŭ al T. V., partea archiologica, de *acela-șĭ,* de treĭ orĭ pe sĕptămâna și anume Lunia, Mercuria și Vinerea de la 9—10 ore înainte de amiadă-ḑi.

Esplicarea unor părțĭ alese din psalmĭ și din profețĭ dupa testul original, de *acela-șĭ,* o-dată pe sĕptămênă și anume Marția de la 3—4 ore după amiadă-ḑi.

Esplicarea profetuluĭ Jeremia după traducerea română a biblieĭ, de *acela-șĭ,* o-dată pe sĕptămână și anume Sâmbata de la 3—4 ore dupa amiadă-ḑi.

Limbile Orientalĭ, de *acela-șĭ,* de cinci orĭ pe sĕptămâna și anume Marția și Sâmbăta de la 9—10 ore înainte de amiadă-ḑi și Lunia Mercuria și Vinerea de la 3—4 ore dupa amiadă-ḑi.

Studiul Biblicŭ al *T. N.* Introducerea speciala în cărțile T. N. de c. r. profesoru p. o. domnul *Vasiliŭ de Repta,* de treĭ orĭ pe sĕptămâna și anume Lunia, Mercuria și Vineria de la 10—11 ore înainte de amiada-ḑi.

Esplicarea epistoleĭ apostoluluĭ Paul către Coloseni și a celor doué către Tesaloniceni, de *acela-șĭ,* de doué orĭ pe sĕptămênă și anume Marția și Sâmbăta de la 10—11 ore înainte de amiadă-ḑi.

Esplicarea epistolelor pastorale ale Apostoluluĭ Paul, de *acela-șĭ,* de două orĭ pe sĕptamână și anume Lunia și Vinerea de la 4—5 ore dupa amiadă-ḑi.

Istoria canonuluĭ T. N. de *acela-șĭ,* o-data pe sĕptamêna și anume Mercuria de la 4—5 ore dupa amiadă-ḑi.

Seminariŭ al T. N., de *acela-șĭ*, o-data pe sĕptamêna și anume Mercurea, de la 4—5 ore dupa amiada-di.

Istoria Bisericésca, I jumĕtate, de c. r. profesor Domnul *Eusebius Popovicz*, de optŭ orĭ pe sĕptămână, și anume Lunia, Marția, Mercuria, Vinerea și Sâmbata de la 11—12 ore inainte de amiada-di, si Lunia, Mercuria și Vineria de la 3—4 ore dupa amiada-di.

Seminariŭ de istoria Bisericésca, de *acela-șĭ*, o-data pe septamâna și anume Sâmbata de la 3—4 ore după amiada-di.

Patrologia, de *acela-șĭ*, de treĭ orĭ pe sĕptămână și anume Lunia, Mercurea și Vinerea de la 5—6 ore dupa amiada-di.

Teologia dogmatica, partea generală séu Teologia fundamentala, de *acela-șĭ*, de șépte orĭ pe sĕptămână și anume în tóte dilele de la 9—10 ore înainte de amiada-di, și Joia de la 5—6 ore dupa amiadă-di.

Teologia morala, partea I, de suplintele domnul *Dr. Emilian Voiuțchi*, de șépte orĭ pe sĕptamână și anume Lunia, Marția, Mercuria, Vinerea și Sâmbăta de la 10—11 ore înainte de amiadă-di și Lunia și Vinerea de la 3—4 ore dupa amiadă-di.

Teologia practica: Introducerea, Omiletica, Liturgica (partea I.) și eserciții omiletice, cele ultime și în limba ruténa, de c. r. profesor p. o. domnul Dr. *Vasiliu Mitrofanovicĭŭ*, de dece orĭ pe septămână și anume în tóte dilele afară de Joia de la 10—11, apoĭ Sâmbăta de la 9—10 ore înainte de amiada-di și Lunia și Vinerea de la 3—4 ore dupa amiadă-di.

Dreptul iconomicu greco-oriental, I jumĕtate, de c. r. profesor Domnul Constantin Popovicz, de șése orĭ, și anume în tóte dilele afară de Joia, de la 11—12 ore inainte de amiadă-di și Sâmbăta de la 5—6 dupa amiadă-di.

Cetirea și esplicarea unor capite alese din sintagma alfabetica a luĭ Mateiŭ Vlastar, de *acela-șĭ*, de treĭ orĭ pe sĕptămâna și anume Luuia, Mercuria și Vinerea de la 5—6 ore după amiadă-di.

Catechetica, partea I. și eserciții practice, aceste din urmă și in limba ruténa, de docintele domnul *Ioan Iuvenal Stefanelli*, de doué orĭ pe séptamână și anume Mercuria și Sâmbăta de la 4—5 ore dupa amiada-di.

ANUL VI. BUCURESCI, OCTOMVRIE 1882 No. 10.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALŬ PERIODICŬ ECLESIASTICŬ

APARE O DATA PE LUNA

„Predica cuventul"

II. Tim. IV. 2

Pĕcatul contra Sântuluĭ Duchŭ [*]

Greutatea ce intêmpinămŭ în deslegarea acesteĭ cestiunĭ a fostŭ privită de fericitul Augustin ca una dintre cele maĭ grele şi maĭ importante dintre tôte cele ce găsimŭ în Sântele Scripturĭ; şi va judeca ca şi elŭ orĭ-cine, îndată ce va avea în vedere diversele şi nenumĕratele socotinţĭ ale Sânţilor părinţĭ în acéstă privinţă. Căcĭ noĭ scimŭ că în lucrurile uşôre esplicătoriĭ se unescŭ cu uşurinţă; dar mulţimea de interpretărĭ dovedesce obscuritatea cestiuneĭ. De douĕ lucrurĭ se atinge acĭ: ântêiŭ, de a sci positivŭ *în ce stă pĕcatul contra Sântuluĭ Duchŭ*, şi al doilea, în ce înţelesŭ se dice *că elŭ nu se va erta nicĭ în vĕcul acesta nicĭ în celŭ viitorŭ.*

Sântul Athanasie, care s'a ocupatŭ de acéstă materie (Ep. 4 ad Serapion n. 8, 9, 10 şi maĭ departe), raportă socotinţile luĭ Origen şi a luĭ Theognost, carĭ puneau pĕcatul contra Sântuluĭ Duchŭ în crima ce se comite dupa Sântul botezŭ. Se pare că eĭ aveaŭ în vedere acestŭ textŭ din Sântul apostolŭ Pavel: *Este peste putinţă ca ceĭ ce aŭ fostŭ o dată luminaţĭ, carĭ aŭ gustatŭ darul cerescŭ, carĭ s'au făcutŭ partaşĭ Sântuluĭ Duchŭ; carĭ s'aŭ şi nutritŭ din cuvêntul luĭ Dumnedeŭ celŭ sântŭ, şi carĭ dupa aceea aŭ cădutŭ; etc.*

[*] Traducţiune după Sainte Bible de Vence.

dicu, peste putința sa se maĭ re'nouesca prin pocăința, crucificându din nou în eĭ pe fiiul luĭ Dumnedeŭ și expunêndu'l ocarilor (Ebreĭ 6 : 4, 5). In câtŭ apostolul, în acestu locŭ (a) ar fi voitu a esprima aceea ce și Iisus Christos când dice : *Orĭ-cine va vorbi contra Fiiuluĭ omuluĭ, i se va erta; iara celuĭ ce vorbesce contra Sântuluĭ Duchŭ nu se va erta nicĭ în veacul acesta nicĭ în celŭ viitorŭ.*

Origen explica acésta intr'unŭ chipu admirabilŭ. Părintele celu veemicŭ, dice elu, întinde domnia sa asupra tuturorŭ ființelor create, însuflețite și neînsuflețite, raționabile saŭ lipsite de rațiune; domnia Fiiului însa nu se întinde de câtu asupra fapturilor dotate cu rațiune; și acea a sântuluĭ Duchŭ este marginita numaĭ asupra acelora la carĭ Elu s'a comunicatŭ prin Sântul botezŭ. Când dar păgânii saŭ catichumeniĭ, sau in genere toțĭ necredincioșiĭ, cadu in pécatŭ, eĭ ofensă pe Fiiul, și potu obținea ertare. Dar când cade în pecate credinciosul și celŭ botezatŭ, unul ca acesta nu maĭ merită ertare.

Theognost se exprima maĭ altminterea, dar în principiu totu așa. Acela care a calcatu ântêia și a doua bariera, dicea elu, adecă, celŭ ce a violatŭ comandamentele primite de la Părintele séŭ de la Fiiul, póte să capete ertare. Dar celŭ ce a trecutu și peste a treia barieră, călcându porunca care i s'a datu la primirca sântuluĭ botezŭ, nu maĭ póte spera ertare. Părintele și Fiiul învața pe ceĭ slabĭ și imperfecțĭ; iară Sântul Duchu pe ceĭ perfecțĭ. Ceĭ ântêiŭ merită indulgență, dar ceĭ de al doilea vor fi tratațĭ cu tótă asprimea justițieĭ. Aceste ideĭ suntŭ conforme cu practica primelor veacurĭ ale bisericeĭ, în care crimele comise după botezŭ nu se ertaŭ de câtŭ cu mare greutate, și după o îndelungata pocăință.

Sântul Athanasie nu aproba nicĭ una nicĭ alta din aceste două esplicațiĭ. Elu observă cu dreptŭ cuvêntu că Fariseiĭ, catre carĭ vorbea Iisus Christos, neprimindŭ botezul, n'ar fi

---

(a) Aice, dupre noĭ, Apostolul n'are in vedere alta de câtŭ a indemna pe Ebreiĭ, aceste formaliștĭ, la practica virtuților creștinescĭ, la inaintarea in viața Creștină, ca unde creștinĭ ce sunt, și a nu se ocupa earăși de cele incepĕtóre, de botezŭ spre exemplu care nu se póte repeți, fiind că cine-va o dată se nasce, o-dată se și renasce.
Nota traducĕtoruluĭ.

înţelesŭ nimicu din cele ce voia să le dică Domnul, şi nicĭ n'ar fi fostu din numerul celor ce comiteau pĕcatul in contra Sântuluĭ Duchŭ, şi pe care tocmaĭ 'ĭ privea cu deosebire cuvintele mântuitoruluĭ. Ce este maĭ multŭ, dacă nu se atinge aice de câtŭ de pĕcatele comise după botezŭ, adaogă Sântul părinte, cum St. apostolŭ Pavel nu se desperéză de ertarea adulteruluĭ din Corintŭ, nicĭ de călcările de lege ale Galatenilor (6 Cor. 2, 10. Galat. 4, 19). De unde vine că biserica condamnă pe Novatŭ care inchidea uşa pocăinţeĭ şi a ertăreĭ celor căduţĭ după botezŭ? In câtu pentru textul citatŭ din Sântul Pavel, care dicea că este cu neputinţă celor căduţi după botezŭ să se maĭ re'noéscă prin pocăinţă, Sântul Athanasie şi cea maĭ mare parte din ceĭa-l'alţĭ Sânţi părinţĭ sustinŭ că acésta trebue a se înţelege de pocăinţa care dispunea cătră botezŭ şi despre care vorbesce apostolul (Ebreĭ 6, 1—9); în câtŭ gândirea apostoluluĭ se reduce la aceea, că este cu neputinţă ca aceĭ ce cadŭ in crima dupe botezŭ să facă unŭ al doile catihumenatŭ şi să priméscă unu al douilea botezŭ asemine cu celŭ dintâiŭ (Li rĕmâne insă *pocainţa* în locul botezuluĭ, ca mijlocŭ de îndreptare).

Sântul Athanasie crede că pĕcatul în contra Sântuluĭ Duchŭ este acela al fariseilor şi al seminilor lor, care fiindu instruiţĭ în cele ale legeĭ şi ne putândŭ să se indoiască că Iisus Christos lucréză prin unŭ spiritŭ bunŭ, aveau rĕutatea de a atribui operile sale demonuluĭ, punêndŭ ast-feliŭ, prin o înfricoşată impietate, pe demonŭ în locul luĭ Dumnedeu, şi nedândŭ Fiiuluĭ luĭ Dumnedeu o maĭ mare putere de cât a demonilor. Câtŭ timpŭ nu atacară eĭ de câtŭ umanitatea sa, Mântuitoriuluĭ 'ĭ suferi cu pacienţă, şi avu milă de orbirea lor; dar cândŭ a vĕdutŭ că eĭ atribuiaŭ demonuluĭ nişte fapte care nu le putea sĕvêrşi decâtŭ Dumnedeŭ, de câtŭ Sântul Duchŭ, Elu 'ĭ declară atuncĭ culpabilĭ de muncile eterne, şi 'ĭ ameninţă cu cea maĭ mare nenorocire.

În fine, cândŭ dice că totŭ pĕcatul comisu în contra fiiuluĭ omuluĭ se va erta, iară celŭ în contra Sântuluĭ Duchu nu, Elŭ nu înţelege că Sântul Duchŭ ar fi maĭ mare decâtu Fiiul: căcĭ Fiiul şi Sântul Duchŭ suntu de o fiinţă, şi nu sunt

decâtu unu singurŭ Dumnedeu. Voeşce numaĭ să încredinţeze că blasfemul contra Sântuluĭ Duchu este maĭ mare de câtu acelu pronunţatu în contra Fiiuluĭ. Căcĭ ceea ce se dicea în contra Fiiuluĭ se mărginea la umanitatea sa, dar ceea ce se dicea contra Sântuluĭ Duchu era o injurie Divinităţeĭ. (Este de observatŭ că în acestŭ locu Sântul Athanasie, sub numele de *Sântul Spiritŭ* înţelege divinitatea cuvêntuluĭ luĭ Dumnedeu, dupre cum în de comun vorbescu Părinţiĭ vechĭ). El adaoge ca magiĭ luĭ Faraon, de şi păgânĭ şi vrăjitorĭ, erau însă maĭ puţinŭ orbĭ şi maĭ puţin împetriţĭ de câtu fariseiĭ. Căcĭ aciea vêdêndu minunile luĭ Moisi, recunoscŭ în ele degetul luĭ Dumnedeŭ: acestia însă, vĕdêndŭ minunile luĭ Iisus Christos, le atribuescu magieĭ şi demonuluĭ. Nu fără cuvêntu dar Mântuirorul li declară ca nu potŭ aştepta ertare pentru blasfemul lor, nicĭ în acéstă lume nicĭ în cea viitóre. Şi în adevĕrŭ, la cine vor putea eĭ cere ertare, dacă négă divinitatea Fiiuluĭ? Ce viaţă şi ce fericire potu spera aceĭ ce leapada *viaţa* şi *adevĕrul* şi *calea* catra ceriu?

Sântul Ilarie şi Theofil al Antiochieĭ suntu de părerea Sântuluĭ Athanasie; eĭ credŭ că pĕcatul contra Sântuluĭ Duchŭ constă în a nega divinitatea Fiiuluĭ. Şi eĭ, ca şi Sântul Athanasie înţelegu sub numirea de *Sântul Duchŭ,* divinitatea. Dar nu négă că acestŭ pĕcatŭ nu s'ar putea expia prin pocăinţă. fiindŭ că aiurea Sântul Ilarie învaţa că fiiul luĭ Dumnedeu értă totŭ feliul de pécatŭ, numaĭ dacă pĕcătosul se întórce către Elŭ cu credinţă şi pocăinţă, şi că a ertatŭ pênă şi pe Iudeiĭ carĭ l'aŭ rĕstignitŭ. Sântul Athanasie dice aceiaşĭ în maĭ multe locurĭ, într'unŭ chipŭ fórte determinatŭ: Elŭ învaţă că Iisus Christos nu refusă ertarea numaĭ celuĭ ce blasfemă, dar şi celuĭ ce repetesce a pĕcătui; căcĭ o pocăinţă demnă, adauge elŭ, şterge totŭ feliul de pĕcate (Athanas. serm. in Math. tom. II collect. veter P. P.).

Fericitul Augustin esplică în maĭ multe ocasiunĭ natura pĕcatuluĭ contra Sântuluĭ Duchu. Elu disese într'unŭ locŭ că acestŭ pĕcatŭ ar consta în a ataca dragostea fraternă prin motive de invidie şi de rĕutate. Dar în Retractaţiunile sale (Cartea I Cap. 19) adauge, ca aceea ce face acestŭ pĕcatu

ne ertatŭ este rĕmânerea până la fine in relele sale dispositii. Cândŭ, adecă, pĕcătosul desprețuesce pe Dumnedeu, cândŭ 'șĭ ride de bunătatea sa, cândŭ se despera de milostivirea sa, cândŭ refusă a se pocai, și cândŭ remâne de buna voea sa in acéstă stare de refusŭ și desprețŭ până la finitul vieței (a).

Elŭ repetă încă aceeașí in alte locurí, și adauge că nu este permisŭ nimănui a judeca despre nepocaința nici a unuí om viu, pentru că comorile milostivireĭ luí Dumnedeu sunt infinite, și că celu ce astădí este in împetrire și nepocăință, mâne póte să se convertéscă și să se intórcă către Dumnedeu. Conchide apoĭ că pentru a împedeca ca pĕcatul in contra Sântului Duchŭ să nu devină ne ertabil, trebue a inlatura indarătnicirea in rĕŭ, și a se ținea unitu cu Biserica, în care singură se póte căpăta ertarea pĕcatelor.

Elŭ recunósce că suntu maĭ multe feliurĭ de pĕcate contra Sântului Duchu ; spre esemplu, ceĭ ce négă Biserica, ceĭ ce négă divinitatea Sântuluĭ Spiritu, ceĭ ce négă minunile Mântuitoriuluĭ saŭ le atribue magieĭ ; dar nicĭ unul din aceste pĕcate nu este ne ertabil prin natura luĭ ; numai necăința finală merită acestŭ nume. Fericitul Augustin rĕstórnă pe Origen și pe ceĭ carí ca și elu credeau că tóte pĕcatele dupa botezu suntu in contra Sântuluĭ Duchŭ. Elu susține cu drept cuvêntŭ că Mântuitoriul caracteriza prin acéstă numire unu feliŭ de pecatu particularŭ, care nu se póte limita nicĭ la chreștiniĭ botezațĭ, nicĭ chiar la Iudeĭ ; dar care se întinde la toțĭ ómeniĭ : unŭ pecatu care este nu numaĭ greŭ de ertatŭ, ci și în adevĕru neertabilu. Dar nicĭ unul nu póte fi ast-feliu, afară de necăința finală, cacĭ Biserica se róga pentru intórcerea tuturor pĕcătoșilor, 'ĭ sfătuește pe toțĭ a se pocăi, și primesce pe toțĭ care vinŭ către Dumnedeu. Éca totu sistemul Fericituluĭ Augustin asupra acesteĭ materiĭ ; și socotința sa este împărtășită de tóte bisericile.

(a) Acéstă esplicare, dupre noĭ, este cea maí naturală, și prin urmare cea maĭ adevĕrată, și în adevĕrŭ *pĕcatŭ contra Sântuluĭ Duchŭ*, așa precum 'lŭ înțelege Mântuitoriuluĭ, care să nu se erte nicĭ-o-dată, nu póte fi de cătŭ *disperația, indărătnicia, refusul de a cere ertare*. Căcĭ este forte naturalŭ ca acel ce nu cere ertare nicĭ-o-dată, sa nu o capete nicĭ o dată.

Notița traducetoriuluĭ.

Sântul Ioan Chrisostom, Sântul Izidor Pelusiotul, și o mulțime alții, suntŭ de socotința că pĕcatul contra Sântului Duchŭ constă in a atribui minunile luĭ Iisus Christos demonuluĭ, și este neertabilŭ prin greutatea de a căpăta ertare. Éca cum esplică Sântul Ioan Chrisostom locul din Sântul Matheiŭ de care ne ocupămu noĭ: Voĭ m'ațĭ incărcatŭ de batjocurĭ, m'ațĭ numitŭ înșelătoriŭ, inimicŭ a luĭ Dumnedeu, inrĕutațitŭ: eĭ bine, Vĕ ertŭ pentru tóte, numaĭ dacă ve căițĭ. Puteți să nu cunósceți cine sunt eŭ, puteți să vĕ înșelațĭ atribuindu-mĭ sentimente care nu le amu. Dar cum puteți voĭ să nu cunósceți darurile Sântuluĭ Duchŭ, vindecările și totu feliul de minunĭ ce elu a operatŭ prin mine? Dacă dar 'lu ofensațĭ și pe Elu, dacă 'lŭ negațĭ, eu nu dicu că nu vețĭ căpăta ertare nicĭ-o-dată; sciŭ că nu este nicĭ unŭ pĕcatu neertabilŭ; dar vĕ va fi fórte greŭ a căpătă ertare, fiindŭ că acestŭ pĕcatŭ este maĭ mare de câtŭ tóte crimele, și nu puteți scăpa de cele maĭ grele pedepse, de câtu făcêndŭ o grabnică și seriósa pocăință.

Sântul Ambrosie variază asupra acestuĭ subiectu. În *comentariul* la Evangelia Sântuluĭ Luca (Cartea 10, N. 94), face să constea acestŭ pĕcatu in negarea divinitățeĭ Fiiuluĭ. În cartea *despre Sântul Duchŭ* însă, (1, c. 3), dice că elu constă in a nega demnitatea și puterea Sântuluĭ Duchu, și in a atribui demonuluĭ operile Sântuluĭ Spiritŭ. În fine, în cartea *despre pocăință* (II, cap. 4), elu intinde și la schismaticĭ și ereticĭ pĕcatul contra Sântuluĭ Duchŭ. Câtu despre ne ertarea acestuĭ blasfemŭ, elu se esplică câte o dată ca cum ar fi absolutu neertabilŭ, și aiurea vorbindŭ maĭ clarŭ dice că Biserica acordă ertare tuturor celor ce se pocăescu serios, ori ce pĕcatŭ ar fi comisŭ eĭ.

Fericitul Ieronim (in Math. 12; Marco 3) rapórtă maĭ multe esplicațiunĭ a loculuĭ din Sântul Matheiŭ, în care Mântuitoriul dice, că acestŭ pĕcatu este ne ertabil și în lumea acésta și in cea viitóre. Celu ce dice că Fiul luĭ Dumnedeŭ este posedatŭ de demonul, și că lucrurile séle suntŭ făcute in numele luĭ Beelzebub, nu merită nicĭ o ertare; saŭ, Cel ce va dice ceva contra Fiuluĭ luĭ Dumnedeu, spre esemplu,

dacă 'lŭ socóte de omu simplu, de fiiŭ alŭ teslariului, de unu omŭ-geniŭ, comite unu pecatu mare, care însă este ertabil, din causa aparenţeĭ înjosiri a omenireĭ Mântuitoriului. Dar cel ce vede lucrurile Sântuluĭ Duchu, şi neputêndŭ a le nega, îndrasnesce totuşĭ, din rĕutate şi invidie, ale contesta şi-a calumnia, acela nu merita niciĭ o ertare (Epist. 149, ad Marcellam).

Sântul Climent crede ca pĕcatul contra Sântuluĭ Duchu, pĕcatul neertabil, este acela alu pĕcătosuluĭ impetritu şi obraznicŭ care atacă pe Dumnedeu, ca sa dicŭ aşa, in faţa, şi care se revoltă cu obraznicie contra lui. Scriptura numesce acésta *a umbla contra luĭ Dumnedeŭ* (Leviţi 26 : 21, 23, 27), sau a pĕcătui prin trufie *manu elata* (Eşire 8, 19). Aşa esplica Groţius, şi dă de esemplu crima lui Core şi a aderenţilor seĭ, carĭ se ridicară contra luĭ Dumnedeu insuşĭ, şi carĭ indrazniră a'lu ultragia in persóna luĭ Moisi servitoriuluĭ sĕu, şi a luĭ Aaron unsuluĭ sĕu : acela a lui Faraon care 'şi impetri inima, cu tóte ca chiar magiĭ sĕĭ 'lŭ încredinţase ca acolo era degetul luĭ Dumnedeu ; acela al luĭ Anania şi Saphira carĭ minţiră Sântuluĭ Duchu, şi carĭ cadură morţi la picióre̦le Sântuluĭ Petru ; în fine, a luĭ Simon magul caruia 'ĭ dise Sântul Apostol Petru : *Baniĭ teĭ sa piara impreuna cu tine !*

Groţius nu vede aice ultragiate niciĭ divinitatea Fiiuluĭ, niciĭ cea a Sântuluĭ Duchu, ci blesata şi atacata numaĭ onórea ce se datoreşte luĭ Dumnedeu. Acésta crima, dupre elu, nu era ne ertabilă, dar era şi este din numĕrul acelora care suntu pedepsite şi în acéstă lume şi în cea viitóre. Elu presupune că Iisus Christos vorbia Iudeilor conform cu prejudiţiile lor ; căcĭ eĭ credeaŭ că pĕcatele li se carta sau in acéstă viéţă prin pocăinţa, părere de rĕu, chinurile din viéţa, prin postu şi umilire în diua curăţireĭ solemne, sau prin mórtea corporală ; de unde vine acéstă rugăciune pe care o facu eĭ in ora morţeĭ : *Mórtea mea se serve spre ertarea pĕcatelor mele.* Eĭ maĭ credeaŭ că ceĭ căduţĭ în greşale mari, se pedepsiaŭ pentru ele în viaţa următóre, într'unŭ felin de infern dar de unde se liberaŭ celŭ maĭ târdiu după unu anu de chinuire. Mântuitorul voeşte dar sa spuna Iudeilor ca despreţul

de Dumneḑeŭ nu se eartă nicĭ în acéstă lume prin sacrificiĭ și pocăință, nicĭ în ceea-l'altă prin chinurile provisoriĭ; că acesta este unŭ pĕcatu mortal, care nu merita nicĭ o ertare. Elŭ nu vorbia de judecata Bisericeĭ chreștine, ci făcea alusiune la maximile Iudeilor din acelu timpu. Ast-feliŭ este opiniunea luĭ Grotius.

Comentatoriĭ s'aŭ împărțitŭ ast-feliŭ în doue clase: uniĭ urmându pe fericitul Augustin, au înțelesŭ prin pĕcatul în contra Sântuluĭ Duchŭ *nepocaința finală*; ceia-l'alțĭ l'au esplicatu prin rĕutatea celor ce se împotriviau evidențeĭ adevĕruluĭ, și carĭ nevoindu a recunósce minunile luĭ Iisus Christos, le atribuiau, din rĕutatea și contra proprieĭ lor convingerĭ, Domnuluĭ întunereculuĭ. Acésta 'ĭ crima fariseilor, catre care vorbește Iisus Christos, la locul ce discutămu. Se facŭ culpabilĭ de asemine crimă ceĭ ce se opunŭ ómenilor de bine, carĭ 'ĭ încarcă de calomniĭ, carĭ contra conștiințeĭ propriĭ, atribue vanitățeĭ sau ipocrisieĭ binele ce vedu în alțiĭ. Acéstă din urmă socotință este cea a Sântuluĭ Ioan Chrisostom, a fericituluĭ Ieronim și a cea maĭ mare parte dintre ceĭ maĭ bunĭ comentatorĭ: Socotința deja confirmată de toțĭ.

Și în adevĕru, Mântuitorul vorbia Iudeilor, și li vorbia o limbă care eĭ înțelegea. Eĭ știeaŭ fórte bine ce este pĕcatul în contra Sântuluĭ Duchu; căcĭ, deși n'aveau înca cunoștință de Sântul Duchŭ ca atreia persóna a Sânteĭ Treimĭ, deosebită de ipostasul Părinteluĭ și a Fiuluĭ, totușĭ șcieaŭ fórte bine că Sântul Duchu vorbia prin gura profeților, că opera prin eĭ minunĭ, că se odihnea preste eĭ, că 'ĭ inspira. Printre eĭ se vorbia în-de-comunŭ: *A întrista pe Duchul luĭ Dumneḑeŭ, a stinge Sântul Spiritŭ, a resista Sântuluĭ Spiritŭ; a blasfema contra Sântuluĭ Duchŭ; a ultragia Spiritul haruluĭ.* Acestŭ modŭ de vorba era familiarŭ Ebreilor.

În împrejurarea de care vorbimŭ, Mântuitoruluĭ opune demonuluĭ—Spiritul luĭ Dumneḑeu: Fariseiĭ atribuiaŭ spirituluĭ celuĭ rĕu, ceea ce Iisus Christos făcea prin Sântul Duchŭ; și anume în acésta sta blasfemul lor. V'așŭ erta, li ḑisă Elŭ, greșalele ce ațĭ comite contra mea; puteți să nu mĕ cunóșteți cine suntŭ eŭ; dar blasfemul ce pronunțațĭ contra Sân-

tuluĭ Duchŭ, care face minunĭ prin mine dupre cum nu vĕ puteţĭ îndoi raţionabil ; acéstă crimă nu merită nicĭ o ertare, nicĭ în lumea acésta nicĭ în cea viitóre.

Iudeiĭ cunoşceaŭ două feliurĭ de pecate : unile care se curăţiaŭ prin sacrificiĭ saŭ pedepse temporale prescrise de lege, saŭ prin pocăinţă, postŭ, umilire, milostenie şi alte bine-facerĭ. Altele erau pedepsite în ceca-l'altă viaţă prin muncĭ eterne saŭ numaĭ prin chinurĭ trecătóre. Pĕcatul contra Sântuluĭ Duchu, blasfemul contra operilor luĭ Dumnedeŭ nu se erta nicĭ în acéstă viéţă nicĭ în ceea-l'altă. Elu era pedepsitŭ în acéstă lume prin mórtea temporală, cara in ceea-l'altă prin munca cea vecĭnică. Legea, în adevĕrŭ, condamnă la mórte pe blasfemătorĭ şi pe înşelătoriĭ care se diceaŭ inspiraţĭ, fără să fie. Acestŭ feliu de ómenĭ erau într'unŭ feliŭ culpabilĭ de pĕcatul contra Sântuluĭ Duchu, dar cu multŭ maĭ puţinŭ de câtu Fariseiĭ care vedeaŭ în Iisus Christos tóte caracterile Sântuluĭ Duchŭ şi totuşĭ rĕmânea in împetrire. Afară de pedépsa temporală, aceste crime eraŭ pedepsite in ceea-l'altă viéţa cu o muncă vecĭnică, dacă n'aŭ fostu curăţite aice prin o seriósă pocăinţă.

Acésta era socotinţa comună a vechilor Iudeĭ, despre care avemu probe viderate în cartea Înţelepciuneĭ (Cap. 5. 2) şi a Macabeilor (2 Mac. 12 ; 42, 43). în Iosif Flavie, în Filon. şi în Evangelie ; căcĭ Mântuitoriul n'a învĕţatŭ nimicŭ nou asupra acestuĭ punctŭ, că crimele capitale, pĕcatele mortale, erau supuse chinuluĭ din infernu. Rabiniĭ noĭ nu maĭ puţinŭ recunoscŭ gheena saŭ infernul în care pĕcătoşiĭ suntŭ condamnaţĭ pentru tot-dé-una, şi puterea rugăciunilor şi a jertvelor prin care se eartă greşalele celor rĕposaţĭ in speranţa învierеĭ.

Era dar, dupre eĭ, pĕcate care se ertau in ceea-l'altă viaţa, şi pĕcate care nu se ertaŭ. Aşa Iuda Macabeul strânsă o sumă de banĭ şi o trimisa la Ierusalem, ca să se facă jertve la templu pentru ceĭ căduţĭ în resbel, şi care eraŭ supt pedépsa pentru greşala ce comisesă luândŭ dintr'unŭ templu auru consacratŭ idolilor, contra legeĭ (Ad. l. 7, 25) ; aşa dar avea credinţă în ertarea acestuĭ pĕcatŭ în ceea-l'altă viaţa. Bla-

femul insă contra Sântuluĭ Duchŭ era din numĕrul pĕcatelor care nu se erta in ceea-l'altă viață ; pe care adică, nicĭ rugăciunile, nicĭ sacrificiele, nu eraŭ în stare a le șterge. Eca adevĕrata esplicare a textuluĭ din capitolul 12 versŭ 32 a Evangelieĭ Sântuluĭ Matheiŭ, în câtŭ permite circumstanța și contextul.

Așa dar, blasfemul in contra Sântuluĭ Duchŭ, care nu se érta nicĭ în lumea acésta, nicĭ în cea viitóre, nu este *totŭ pecatul mortal* ce se comite de unŭ chreștinŭ după botezŭ, precum învață Origen, Theognost, și alțiĭ ; căcĭ fariseiĭ, către carĭ vorbește Iisus Christos, nu eraŭ în condițiunea de chreștinĭ. Nu póte fi nicĭ pecatul eresieĭ, căcĭ fariseiĭ n'au cădutu nicĭ o dată în acestu pècatŭ, ci din contra, *ocupaŭ locurile cele maĭ de frunte în sinagoga*. Nu se atinge aice nicĭ de divinitatea Sântuluĭ Duchu : căcĭ Mântuitorul n'o predicase încă într'un chipŭ lămuritŭ ; elu nu vorbi despre Sântul Duchu de câtu apostolilor, cu puținu înainte de mórte și după înviere. Câtu despre propria sa divinitate, elŭ se pare că dice, chiar în textul ce esplicămŭ, că dacă fariseiĭ n'ar avea altŭ pĕcatu de câtŭ acela de a nu-lŭ cunósce cine este, acestŭ pecatŭ li s'ar erta ; elŭ nu cerea de la nimine credință în divinitatea sa, și n'a proclamatŭ acésta de câtŭ după învierea sa din morțĭ.

Nu putemŭ contesta fericituluĭ Augustin și celor ce împărtășescŭ socotința luĭ, că invidia, rĕutatea care atacă dragostea aprópeluĭ, maĭ alesŭ dacă se continuă până la fine, și necăința finală, nu suntŭ dintre pecatele ne ertabile din natura lor ; dar se póte nega că aceste ar fi unŭ blasfemŭ contra Sântuluĭ Duchu. Aceste pecate violézā sanctitatea luĭ Dumnedeŭ și charitatea Sântuluĭ Duchŭ, dar nu suntŭ opuse luĭ maĭ directŭ de câtŭ cele-l'alte pecate, și prin urmare nu le putemŭ numi blasfeme în contra Sântuluĭ Duchŭ.

Vom dice totŭ așa de lepădarea de credință, de blasfemul numeluĭ luĭ Dumnedeu, pe care uniĭ le-aŭ socotitŭ de pecate contra Sântuluĭ Duchŭ. Aceste pĕcate suntu în adeverŭ marĭ, și nu merită ertare fară o seriósă pocăință ; dar pentru ce să le dămŭ numirea de blasfeme contra Sântuluĭ Duchu maĭ multŭ de câtŭ idolatrieĭ, jurămêntuluĭ falșu și atâtorŭ

alte pĕcate care ataca maiestatea, puterea, bunătatea lui Dumnedeŭ?

Theologiĭ numĕra de ordinarŭ ṣése pĕcate care ataca maí cu sémă persóna divină a Sântuluí Duchŭ, și anume: 1) Nepocăința finală, 2) Desperația, 3) Îndarătnicirea în reŭ. 4) Atacarea unuĭ adeverŭ cunoscutu, 5) Prea marea încredere în bunĕtatea luĭ Dumnedeu și 6) Invidia contra celor ce se iubescŭ cu o dragoste sinceră. Dar tóte aceste nu se potŭ raporta la ceea ce Iisus Christos imputá fariseilor. Elŭ li reproșéză că, din reutate și invidie, atribue demonuluĭ minunile ce făcea elu, și de care eĭ nu se puteaŭ îndoi că nu suntŭ resultate a degetuluĭ luí Dumnedeu: éca blasfemul lor, éca crima lor, éca dar in ce consta propriŭ pĕcatul saŭ blasfemul în contra Sântuluĭ Duchu. Și blasfemul fariseilor nu este singurul esemplu ce ni dá Sânta Scriptură de acestŭ pĕcatŭ. Crima luĭ Simon Magul care căuta să cumpere de la apostolí puterea de a face minunĭ, este asemine unu blasfemu in contra Sântuluĭ Duchu, fiind-că acestu nenorocitŭ atribuia magieĭ și demonuluĭ ceea ce vedea pe apostolĭ facĕndu; elŭ privea pe apostolĭ ca pe niște vrăjitori, maí abilĭ, maĭ marĭ, maí puternicĭ de câtu elu, și voia să cumpere secretul lor spre a 'lu vinde apoĭ altora, sau a specula însuși cu elu (a).

Finindŭ acestu articul, vom intreba, în ce sensŭ óre este neertabil pĕcatul în contra Sântuluĭ Duchu? Căcí, cândŭ dice Mântuitoriul că acestu pecatŭ nu se va erta nicĭ in lumea acésta nicĭ în ceea-l'altă, se pare că se opune directŭ bunătățeĭ, milostivireĭ și charuluĭ Sântuluí Spiritu; se pare că, prin acéstă disposiție a sa, ar închide tóte ușile ertăreĭ. Causa este că acestŭ pecatŭ cuprinde, in natura sa chiar, obstacule aprópe ne învincibile. Ca și unu bolnavu, care fiindu intr'o bólă mortală, nu numaĭ ar neglija și despreţuí medicamen-

---

(a) N'am putea óre să afirmămu, că *blasfemă în contra Sântuluĭ Duchu* și toți aceea dintre chreștinĭ care 'șĭ ridŭ de puterea charuluĭ luĭ Dumnedeŭ, ce operéză în Biserică prin Sântele Misterŭ, atribuindu-le invențiunei omenescĭ saŭ *mărcuirei popilor*, precum se pronunță eĭ?

Și chiar preuțiĭ, care privescŭ la preuție ca la o meserie de speculație, ca la unŭ mijlocŭ de traiŭ, și care nu 'șĭ facŭ datoria de câtŭ ca niște *mĕrcenarĭ*, nu prĕ comitŭ óre acestŭ pĕcatu teribil, care nu se értă nicĭ în lume a presentă nicĭ în cea viitóre?

Nota traducĕtoriuluĭ.

femul însă contra Sântuluĭ Duchŭ era din numĕrul pĕcatelor care nu se erta în ceea-l'altă viaţă; pe care adică, nicĭ rugăciunile, nicĭ sacrificiele, nu eraŭ în stare a le şterge. Eca adevĕrata esplicare a textuluĭ din capitolul 12 versu 32 a Evangelieĭ Sântuluĭ Matheiu, în câtŭ permite circumstanţa şi contextul.

Aşa dar, blasfemul în contra Sântuluĭ Duchŭ, care nu se érta nicĭ în lumea acésta, nicĭ în cea viitóre, nu este *totŭ pĕcatul mortal* ce se comite de unŭ chreştinŭ după botezŭ, precum învaţă Origen, Theognost, şi alţiĭ; căcĭ fariseiĭ, către carĭ vorbeşte Iisus Christos, nu eraŭ în condiţiunea de chreştinĭ. Nu póte fi nicĭ pĕcatul eresieĭ, căcĭ fariseiĭ n'au cădutŭ nicĭ o dată în acestŭ pĕcatŭ, ci din contra, *ocupau locurile cele maĭ de frunte în sinagoga*. Nu se atinge aice nicĭ de divinitatea Sântuluĭ Duchu; căcĭ Mântuitorul n'o predicase încă într'un chipŭ lămuritu; elu nu vorbi despre Sântul Duchu de câtu apostolilor, cu puţinŭ înainte de mórte şi după înviere. Câtu despre propria sa divinitate, elu se pare că dice, chiar în textul ce esplicămu, că dacă fariseiĭ n'ar avea altu pĕcatu de câtu acela de a nu-lu cunósce cine este, acestŭ pĕcatŭ li s'ar erta; elŭ nu cerea de la nimine credinţa în divinitatea sa, şi n'a proclamatŭ acésta de câtu după învierea sa din morţi.

Nu putemu contesta fericituluĭ Augustin şi celor ce împartăşescu socotinţa luĭ, că invidia, rĕutatea care atacă dragostea aprópeluĭ, maĭ alesŭ dacă se continuă până la fine, şi necăinţa finală, nu suntŭ dintre pécatele ne ertabile din natura lor; dar se póte nega că aceste ar fi unŭ blasfemu contra Sântuluĭ Duchŭ. Aceste pĕcate violéză sanctitatea luĭ Dumnedeŭ şi charitatea Sântuluĭ Duchŭ, dar nu suntŭ opuse luĭ maĭ directŭ de câtŭ cele-l'alte pĕcate, şi prin urmare nu le putemŭ numi blasfeme în contra Sântuluĭ Duchŭ.

Vom dice totŭ aşa de lepădarea de credinţă, de blasfemul numeluĭ luĭ Dumnedeŭ, pe care uniĭ le-aŭ socotitŭ de pĕcate contra Sântuluĭ Duchŭ. Aceste pĕcate suntŭ în adevĕrŭ marĭ, şi nu merită ertare fără o seriósă pocăinţă; dar pentru ce să le damŭ numirea de blasfeme contra Sântuluĭ Duchŭ maĭ multŭ de câtŭ idolatrieĭ, jurămêntuluĭ falşŭ şi atâtorŭ

alte pěcate care ataca maiestatea, puterea, bunătatea lui Dumnedeŭ?

Theologiĭ numĕră de ordinarŭ şése pěcate care ataca maí cu sémă persóna divină a Sântuluí Duchu, şi anume: 1) Nepocăinţa finală, 2) Desperaţia, 3) Îndărătnicirea in rĕŭ, 4) Atacarea unui adeverŭ cunoscutu, 5) Prea marea incredere in bunĕtatea luĭ Dumnedeu şi 6) Invidia contra celor ce se iubescŭ cu o dragoste sinceră. Dar tóte aceste nu se potŭ raporta la ceea ce Iisus Christos imputa fariseilor. Elu li reproşézǎ că, din rĕutate şi invidie, atribue demonuluĭ minunile ce făcea elŭ, şi de care eĭ nu se puteau îndoi ca nu suntŭ resultate a degetuluĭ luĭ Dumnedeu: éca blasfemul lor, éca crima lor, éca dar în ce consta propriu pěcatul sau blasfemul în contra Sântuluı Duchu. Şi blasfemul fariseilor nu este singurul esemplu ce ni dă Sânta Scriptură de acestŭ pěcatŭ. Crima luĭ Simon Magul care căuta să cumpere de la apostolĭ puterea de a face minunĭ, este asemine unŭ blasfemŭ în contra Sântuluĭ Duchu, fiind-că acestŭ nenorocitŭ atribuia magieĭ şi demonuluĭ ceea ce vedea pe apostolĭ facĕndu: elu privea pe apostolĭ ca pe nişte vrăjitori, maĭ abilĭ, maĭ mari, maĭ puternicĭ de câtŭ elu, şi voia să cumpere secretul lor spre a 'lŭ vinde apoĭ altora, saŭ a specula însuşĭ cu elu (a).

Finindu acestu articul, vom intreba, in ce sensu óre este neertabil pěcatul în contra Sântuluĭ Duchu? Căci, cându dice Mântuitoriul că acestŭ pěcatu nu se va erta nicĭ in lumea acésta nicĭ în ceea-l'altă, se pare că se opune directu bunătăţeĭ, milostivireĭ şi charuluĭ Sântuluĭ Spiritu; se pare că, prin acéstă disposiţie a sa, ar închide tóte uşile ertăreĭ. Causa este că acestu pěcatŭ cuprinde, în natura sa chiar, obstacule aprópe ne învincibile. Ca şi unu bolnavu, care findu intr'o bólă mortală, nu numaĭ ar neglija şi despreţui medicamen-

---

(a) N'am putea óre să afirmămŭ, că *blasfemă in contra* Sântuluĭ Duchŭ şi acea dintre chreştinĭ care 'şĭ rîdŭ de puterea charuluĭ luĭ Dumnedeŭ [illegible] în Biserică prin Sântele Misteriĭ, atribuindu-le învĕţăturei [illegible] *popilor*, precum se pronunţă eĭ?

Şi chiar preuţiĭ, care privescŭ la preuţie ca la o meserie de [illegible] mijlocŭ de traiŭ, şi care nu 'şĭ facŭ datoria de câtu ca nişte [illegible] óre acestŭ pecatu teribil, care nu se értă nicĭ în lumea presentă [illegible]

Nota traducĕtoruluĭ

femul însă contra Sântuluï Duchŭ era din numěrul pěcatelor care nu se erta în ceea-l'altă viață; pe care adică, nicĭ rugaciunile, nicĭ sacrificiele, nu eraŭ în stare a le șterge. Eca adevěrata esplicare a textuluĭ din capitolul 12 versŭ 32 a Evangelieĭ Sântuluï Matheiŭ, in câtŭ permite circumstanța și contextul.

Așa dar, blasfemul în contra Sântuluĭ Duchu, care nu se értă nicĭ in lumea acésta, nicĭ în cea viitóre, nu este *totŭ pěcatul mortal* ce se comite de unu chreștinŭ după botezŭ, precum invața Origen, Theognost, și alțiĭ; căcĭ fariseiĭ, către carĭ vorbește Iisus Christos, nu eraŭ în condițiunea de chreștinĭ. Nu póte fi nicĭ pěcatul cresieĭ, cacĭ fariseiĭ n'au căḑutŭ nicĭ o dată în acestŭ pěcatŭ, ci din contra, *ocupau locurile cele maĭ de frunte în sinagoga*. Nu se atinge aice nicĭ de divinitatea Sântuluĭ Duchu; căcĭ Mântuitorul n'o predicase încă într'un chipŭ lămuritu; elu nu vorbi despre Sântul Duchu de câtŭ apostolilor, cu putinŭ inainte de mórte și după înviere. Câtŭ despre propria sa divinitate, elu se pare că ḑice, chiar în textul ce esplicămu, că dacă fariseiĭ n'ar avea altu pěcatu de câtu acela de a nu-lŭ cunósce cine este, acestŭ pecatu li s'ar erta; elŭ nu cerea de la nimine credință în divinitatea sa, și n'a proclamatŭ acésta de câtu după învierea sa din morțĭ.

Nu putemŭ contesta fericituluĭ Augustin și celor ce împărtășescu socotința luĭ, că invidia, rěutatea care atacă dragostea aprópeluĭ, maĭ alesu dacă se continuă până la fine, și necăința finală, nu suntu dintre pěcatele ne ertabile din natura lor; dar se póte nega că aceste ar fi unŭ blasfemŭ contra Sântuluĭ Duchu. Aceste pěcate violéză sanctitatea luĭ Dumneḑeu și charitatea Sântuluĭ Duchŭ, dar nu suntu opuse luĭ maĭ directŭ de câtu cele-l'alte pěcate, și prin urmare nu le putemŭ numi blasfeme în contra Sântuluĭ Duchu.

Vom ḑice totŭ așa de lepădarea de credință, de blasfemul numeluĭ luĭ Dumneḑeu, pe care uniĭ le-aŭ socotitŭ de pěcate contra Sântuluĭ Duchŭ. Aceste pěcate suntŭ în adevěrŭ marĭ, și nu merită ertare fară o seriósă pocăință; dar pentru ce să le dămŭ numirea de blasfeme contra Sântuluĭ Duchu maĭ multŭ de câtŭ idolatrieĭ, jurământuluĭ falșŭ și atâtorŭ

alte pĕcate care atacă maiestatea, puterea, bunătatea luĭ Dumnedeŭ?

Theologiĭ numĕră de ordinarŭ șése pĕcate care atacă maĭ cu sémă persóna divină a Sântuluĭ Duchŭ, și anume: 1) Nepocăința finală, 2) Desperația, 3) Îndaratnicirea în rĕŭ, 4) Atacarea unuĭ adeveru cunoscutŭ, 5) Prea marea încredere în bunĕtatea luĭ Dumnedeu și 6) Invidia contra celor ce se iubescu cu o dragoste sinceră. Dar tóte aceste nu se potŭ raporta la ceea ce Iisus Christos imputa fariseilor. Elŭ li reproșéză că, din reutate și invidie, atribue demonuluĭ minunile ce făcea elŭ, și de care eĭ nu se puteaŭ îndoi că nu suntŭ resultate a degetuluĭ luĭ Dumnedeu: éca blasfemul lor, éca crima lor, éca dar în ce constă propriŭ pĕcatul saŭ blasfemul în contra Sântuluĭ Duchu. Și blasfemul fariseilor nu este singurul esemplu ce ni dă Sânta Scriptură de acestŭ pécatu. Crima luĭ Simon Magul care căuta să cumpere de la apostolĭ puterea de a face minunĭ, este asemine unu blasfemu în contra Sântuluĭ Duchu, fiind-că acestu nenorocitŭ atribuia magieĭ și demonuluĭ ceea ce vedea pe apostolĭ făcĕndŭ: elŭ privea pe apostolĭ ca pe niște vrăjitorĭ, maĭ abilĭ, maĭ marĭ, maĭ puternicĭ de câtu elu, și voia să cumpere secretul lor spre a 'lu vinde apoĭ altora, sau a specula însușĭ cu elu (a).

Finindu acestu articul, vom întreba, în ce sensu óre este neertabil pĕcatul în contra Sântuluĭ Duchu? Căcĭ, cândŭ dice Mântuitoriul că acestu pĕcatu nu se va erta nicĭ în lumea acésta nicĭ în ceea-l'altă, se pare că se opune directu bunătățeĭ, milostivireĭ și charuluĭ Sântuluĭ Spiritu; se pare ca, prin acéstă disposiție a sa, ar închide tóte ușile ertăreĭ. Causa este că acestu pecatŭ cuprinde, în natura sa chiar, obstacule aprópe ne învincibile. Ca și unu bolnavu, care findu într'o bólă mortală, nu numaĭ ar neglija și despreţui medicamen-

---

(a) N'am putea óre să afirmămŭ, că *blasfemă în contra* [illegible] și [illegible] aceea dintre chreștinĭ care 'șĭ rîdu de puterea charuluĭ luĭ Dumnedeŭ, ce [illegible] în Biserică prin Sântele Misteriĭ, atribuindu-le invențiuneĭ [illegible] *popilor*, precum se pronunță eĭ?

Și chiar preuțiĭ, care privescŭ la preuție ca la o meserie de [illegible], ca la unŭ mijlocŭ de traiŭ, și care nu 'șĭ facŭ datoria de câtŭ ca niște [illegible] óre acestŭ pecatu teribil, care nu se értă nicĭ în lumea presentă nicĭ [illegible]

Nota traducetoriului.

tele şi părerile medicilor, dar ar face încă cu totul în contra a orĭ ce mijloceŭ de scăpare. Ar trebui minunĭ ca să se pótă converti nişte asemine pĕcătoşĭ. Aşa dar nu este destul a dice, cu Sântul Ioan Chrisostom şi alţiĭ, că acestŭ pĕcatŭ *este numitŭ neertabil*, ca unul ce se vindecă cu greu; ci trebue să recunóscemŭ că elŭ are o rĕutate intrinsică (în elŭ însuşĭ) naturalminte opusă orĭ căreĭ ertărĭ. Nu că pune cineva margenĭ putereĭ şi milostivireĭ luĭ Dumnedeŭ, nicĭ că se neagă Bisericeĭ puterea ce 'ĭ-a datu Mântuitoriul de a erta tóte pe-tele fară exepţiune, ceea ce făcea eresul luĭ Novatŭ. Căcĭ, fireşte, rigurosŭ vorbindŭ, nu este nicĭ unŭ pĕcatŭ absolutŭ neertabil: că Dumnedeŭ este tot-dé-una gata a primi pe pĕcătosul care se întórce cu sinceritate, şi că Biserica este pururea dispusă a 'lŭ împăca cu Domnul sĕŭ, numaĭ să dea probe de întórcerea sa.

OBSERVAŢIUNE FINALĂ

Cu privirea numaĭ la locul citatŭ, din Sântul Mateiŭ, şi avêndŭ în vedere regula fixă a Sânţiteĭ Ermineuticĭ că nu putemŭ esplica unŭ textŭ din Sântele Scripturĭ violândŭ contextul, vomŭ precisa, că sub numirea de *pecatŭ în contra Sântuluĭ Duchŭ* nu putemŭ înţelege de câtŭ fapta fariseilor de a atribui magieĭ saŭ putereĭ demonuluĭ, minunile şi vindecările sĕvêrşite de Mântuitoriul, şi acésta numaĭ din invidie, contra şciinţeĭ şi conştiinţeĭ lor.

Dar, avêndŭ în vedere că scriptura represintă în icóna unor pĕcătoşĭ dintr'unŭ timpu datŭ şi pre toţĭ pĕcătoşiĭ de acelaşĭ feliŭ, din tóte timpurile; şi maĭ avêndŭ în vedere declaraţiunea Sântuluĭ Apostol Pavel că *tóte cele ce s'aŭ scrisŭ, suntŭ scrise spre învĕţătura nóstra,* ideea personală, a subsemnatuluĭ traducĕtoriŭ, este că *pécatŭ în contra Sântuluĭ Duchŭ* nu póte fi în ultima, de câtŭ *Împetrirea*, *îndărătnicia*, *nepocăinţa finală*, saŭ *desperaţia de mântuire*. Chiar fariseilor, credu eŭ, acésta le imputa Mântuitoriul; căcĭ elŭ scia,

ca Dumneḑeu, că eĭ vor remênea până la fine *îndaratnicĭ, împetriţĭ* şi *nepocaiţĭ*. Acéstă esplicare ar inlatura şi paruta contraḑicere cu milostivirea luĭ Dumneḑeŭ; căcĭ ar urma că nu exista pecatŭ pe care Dumneḑeŭ să nu 'lŭ erte: dar cum se erte Elu pĕcătosuluĭ care nu 'şĭ cere ertare?

† Archiereul Innocent M. Ploeştenu.

Iulian Paravatul

(Urmare, vedĭ No. 8. an. VI)

Erau nerabdatorĭ și unii din creștini și nu se mulțemiau cu desvoltarea și rĕspândirea treptată și pacinica a creștinismuluĭ din Imperiu. Eĭ doriau, ca guvernul sa iea mesurĭ energice și decisive, pentru ca paganismul sa dispare cât maĭ curĕnd de pre fața pămêntuluĭ. Spiritul de persecuțiune asupra paganismuluĭ se observă kĭar la unii scriitorĭ aĭ timpuluĭ, carii nu facŭ parte dintre părințiĭ și învĕțătoriĭ Bisericeĭ. Firmițiu Matern, care trece între retoriĭ timpuluĭ și se califică pre sine de clarissimus, consiliaza luĭ Constant și Constanție, ca să persecute paganismul. „Sanctisimilor Imperatorĭ, Constant și Constanție!.... Dice Firmițiŭ. Voĭ vĕ lipsesce numaĭ puțin, de a strivi pre diavolul cu loviturile vóstre, și să nimicițĭ de o dată înkinarea de idolĭ. Puterea acestuĭ veninŭ a despărutu, și respirațiunea luĭ cea necurată dispare pre fie-care di. Râdicațĭ semnul credințeĭ... Christos, dorind fericirea popórelor, vĕ reservéză voĭ onórea, de a ruina înkinarea de idolĭ și a transforma în pulbere templurile necurate. De când s'au degradatŭ templurile (pâgâne), puterea luĭ Dumnedeŭ vĕ înalță pre voĭ. Voĭ ațĭ învins pre inimiciĭ vostri. Voĭ ațĭ întinsŭ chotarele Imperiuluĭ și pentru glorificarea ostenelelor vóstre, neîntorcendu atențiunea la ano-timpurile anuluĭ, voĭ, în timpul de iarnă ațĭ înfrântŭ valurile spaĭmentátóre ale Océnuluĭ. Apele măreĭ necunoscute s'au umilitŭ înaintea vóstră. Britania a tremuratŭ înaintea privirilor neasceptate ale Imperatorilor.

Ce ve trebue maĭ mult? Elementele învinse se umilescŭ înaintea vóstră. Dar Sânta Scriptura ve ordonă voî, și ve spune ce ascéptă de la voi Dumnedeu. Legea supremă ve comandă, ca cu insistința vóstră să se nimiciascĕ înkinarea de idolĭ. Faceţĭ decĭ accia, ce ordonă Dumneḍeu! Împliniţĭ comandamentul luĭ...." (a) Aceste cuvinte aparţinu unui crestinŭ civilŭ, și gata spre lingușire. Adevéraţii creștini erau tot-dé-una streini de spiritul persecuţiuneĭ. Biserica luĭ Christos, cum am veḍutu maĭ sus, întrebuința convingerea și nu persecuţiunea și mesurile aspre, pentru rĕspândirea preceptelor divine.

Se póte presupune, că ambii fii aĭ luĭ Constantin, fiind predaţĭ religiuneĭ creștine și nealegêndŭ mult mesurile, ce-ĭ putea conduce la scopurile lor, ar fi profitatŭ și de consiliurile luĭ Firmiţiu. Judecându dupre alte date istorice, se vede dispoziţiunea acestor Imperatorĭ prin legea din 341, unde sub semnătura lor publică se ḍice: „să înceteze prejudiciile și să dispara nebunia sacrificiilor" (b). Audindu aceste cuvinte ale edictului imperialu, trebue să presupunemu, că tóte templurile păgâne dispăruse din Imperiul luĭ Constantin, dar lucrul nu s'a petrecutŭ ast-feliŭ. După ceste cuvinte detunătóre asupra paganismuluĭ, legea citată continuă: „Décă cine-va, călcândŭ legea divinuluĭ Imperatorŭ, Părinteluĭ nostru, și dispoziţiunile actuale ale îndurăreĭ nóstre, ar cuteza să sacrifice, atuncĭ va cădea asupra aceluia resbunarea dupre dreptate a acesteĭ legĭ". Dar noi scimu, că Marele

(a) Firm. Matern. De errore profanarum religionum. Lugd. Bat. 1672, pag. 43, 59 și 63.
(b) Cod. Theod. XVI, tit. II. § 10.

Constantin n'a interdisŭ nicĭ-o-dată sacrificiile publice, care se efectuaŭ prin templurĭ de catre sacrificatori. Interdicţiunea luĭ privia prejudiciile private, ceremoniile magice, care se efectuaŭ în ascuns de catre amăgitoriĭ abili.

Pre timpul fiilor Mareluĭ Constantin sacrificiile păgâne se efectuaŭ în modu oficialŭ, stimându-se mai tot-de-una, deşi câte-o-dată întimpinămŭ în istorie şi scene, prin care se insultaŭ. Totul depindea de la disposiţiunea poporuluĭ, séŭ a guvernatorilor, de la influenţa partidelor şi kiar de la circumstanţele ocasionale. Prin oraşe, unde păgâniĭ erau âncă fórte numeroşi, şi unde eĭ avéu colegiurĭ pontificale, sacrificiile se manţinéu de superiori, prefecţi şi curialĭ, cariĭ înfiinţau corporaţiunĭ păgâne, râdicau statui, săpau inscripţiunĭ şi construiau monumente publice. Prin sate, în locurile maĭ puţin locuite, unde privirile autoritaţilor nu se puteau întinde, acolo creştinii din poporŭ ruinau tóte monumentele păgânătăţeĭ. Mormintele familiilor avute, care eraŭ preserate pre căile romane, şi înfrumuseţate cu inscripţiunĭ păgânescĭ, tóte deveniau prada nopţei şi se nimiciau din zelul către creştinismŭ, unde se amesteca şi rapacitatea. Sub pretecstul ruinăreĭ sanctuarelor păgâne, se prădaŭ templurile de catre ómeni, cariĭ îşi împroprieŭ obiectele de valóre, colónele de marmură şi statuele cele lucsóse. Scandalul ajunsese pĕnĕ la gradul, că aŭ trebuitŭ sase amestece Imperatoriĭ, căutândŭ ase opri rapacitatea. O lege, carea a fostŭ publicată numaĭ cu unŭ anŭ maĭ târdiu de anul 341, dispune, ca templurile păgâne din jurul Romeĭ să fie reparate în comtul statuluĭ. Imperatorul scrie luĭ

Catuliu, prefectului de orașŭ și kiar augurŭ: „Deși intențiunea nóstră este, de a nimici prejudițiile din rădăcină, cu tóte aceste noï voimu, ca templurile, care se afla afara de zidiurile Romei, să rémâne neatinse și sub apărare de ori-ce atacurí. Căcí nu trebue ase ruina aceia, ce constitue mulțémirea usuala a poporului romanŭ; și trebue să se respecteze templurile, care aŭ datŭ nascere jocurilor circului și serbătorilor (a). Alte doé edicte amerința cu pedepsele cele maï aspre pre despoctoriï mormintelor (b).

Aici se nasce întrebarea: care era puterea misteriόse a păgânismuluï, că el, aflânduse în decadere, era stimatŭ kiar și de către Imperatorï? Amestecul prejudițiilor populare, tradițiunile politice, datenele sociale și gustul artei și al literatureï pagâne eraŭ atâța motorí, cariï făceŭ pre ómenï să nu se desparța cu ușurință de păgânismŭ. Tótă societatea romană era dominată de credințe și suvenire próspete pentru păgânismŭ. Satele, curiile, scólele eraŭ pline de ómení, cariï pre fața, seŭ în ascuns traiaŭ păgânesce.

Cu introducerea egalitățeï între ómení, politeismul a suferitŭ în tóte privințele, dar lovitura cea maï simțită și maï grea de suportatŭ a primit'o religiunea oficială, fiica Greciei și a Romei. Fiindŭ Imperatorii însușï divitatea dupre aceste religiuní. în persόna Marceluï Constantin eï aŭ refusatŭ onorurile divine. și pogorându-se de pre altarele templurilor, ei de voie s'aŭ pusŭ între ómenï, și cu acestŭ actŭ al Imperatorilor religiunea oficială s'a desrădacinatu din-

(a) Cod. Theod. XVI. tit. X, l. 3.
(b) Ibid. IX, tit XVII. l. 2. 3.

tr'o parte. In poporŭ înse. care dupre datenele antice era deprinsŭ de a diviniza pre Imperatoriĭ luĭ, religiunea oficiala era înrădacinată fórte adânc și el nu se putea împăca cu ideia, că trebue să renunța la distracțiile și petrecerile, ce-ĭ oferia acéstă religiune.

Dreptul. de ase petrece în comptul Statului și al administratorilor seĭ. poporul romanŭ îlu considera, ca pre unul din drepturile luĭ cele maĭ înprescriptibile. Cu ocasiunea fie-căria funcțiunĭ, unde se practica alegerea și maĭ ales a pretorilor. poporul primia rațiĭ de îndestulare și întâlnia distrucțiunĭ populare pre tóte stradele. Averile colosale ale funcționarilor maĭ înalțı se keltuiau la înfrumusețarea circurilor și transportarea din Grecia a diferitilor artiștĭ, cariĭ avéŭ menirea de a distrage poporul. precum și la aducerea din fundul Africeĭ a o mulțime de fíare selbatice, care trebuéŭ să fie ecspuse înaintea poporuluĭ. In ḑioa districțiuneĭ poporul se bucura de drepturĭ imperiale. neesceptându niciĭ dreptul asupra vieţeĭ și a morțeĭ acelora, cariĭ se presentau pre scenă pentru distracțiunea luĭ. Ordinele în acea ḑi se dau din parterele teatrelor, și poporul de aicĭ, pentru așĭ satisface plăcerile séle cele sângeróse, nu se gândia mult, de a ecspune viéța kĭar și acelor maĭ inocențĭ ómenĭ.

Pasiunea spre jocurĭ a trecutŭ din Grecia la Roma, íar de aicĭ cu întinderea Imperiuluĭ romanŭ se rĕspândise preste totŭ locul și acéstă anume pasiune era píedica cea maĭ mare, ce o întâlnia crestinismul în propagarea sa. Distracțiunile păgâne eraŭ cu totul contrare spirituluĭ creștinŭ. Intre jocurile sânte eraŭ

unele, care pentru caracterul lor celŭ sângerosŭ nu putéŭ cu nicĭ unŭ preţŭ să fie tolerate de Biserica. Luptele gladiatorice şi luptele cu fiarele selbatice, unde trebuca să se sacrifice vieţi de ómenĭ, eraŭ spectacule cu totul nesuferite de adevĕratul creştinu. Castitatea creştină se scandaliza şi de nuditatea atleţilor şi de posele scandalóse ale pantomimelor, precum şi de cântările pasionate ale cântareţelor. Alergările cu căruţele, cu caii, séŭ cu piciorul, spectacule altrăminte neculpabile, eraŭ considerate de creştinŭ, ca o perdere de timpŭ, pe care creştinul îlŭ întrebuinţa mult maĭ bine. Şi în genere, tóte jocurile, distracţiile şi teatrurile reamintéŭ paganismul şi ele eraŭ efectuate în onórea vre uneĭ divinităţi.

De aceia şi vedemŭ, că decisiunile Bisericeĭ, relative la tétrurĭ, se distingu printr'o severitate particulară. Nu numaĭ Tertulian cu rigurositatea sa, dar şi înţeleptul Ciprian condémnă în modŭ necondiţionatŭ totŭ feliul de spectacule (a). Canónele apostolice, apoi sinodul din Elvira (b) supunŭ anatemeĭ pre actorĭ şi conducĕtoriĭ circurilor. Ciril Alecsandrénul, éca cum se ecsprimă în acéstă privinţa: „Nebunia teatrurilor, săriturile cailor la ipodromŭ, vĕnatórea din circŭ şi tóte deşertăciunile de feliul acestora sûntŭ glorificarea diavoluluĭ. Nu nutriţĭ nicĭ o pasiune spre teatru, *unde se efectuă acte ruşinóse şi nemodeste, şi danţurĭ nebuneşcĭ ale ómenilor degradaţi....* Fugiţĭ kĭar de alergăturile cailor, care este unŭ spectaculŭ fórĕ de sensŭ şi care distrage pre spiritu.

(a) Tertul. De spect. XXIV.
(b) Canon. LXII.

Tóte aceste tacŭ gloria diavoluluĭ, de care voi ve lepadaţı la botezŭ ([a]).

Nici o prescripţiune a Bisericeĭ nu era maĭ puţin respectata de către creştini, ca prescripţiunile, relative la spectacule. Locuitoriĭ Antiochieĭ şi aĭ Constantinupoluluĭ, creştinĭ forte zeloşĭ, deveneŭ pāgânı în ḑilele deskidereĭ circuluĭ. Şi de multe-orĭ creştinii îşı daŭ voturile lor pentru alegerea în funcţiunile maĭ înalte ale Statuluĭ paganilor, şi acésta numaĭ pentru cuvêntul, ca aceştia vorŭ protecta maĭ mult, de cât creştinii, distracţiile populare.

Alăturea cu circul, era scóla, care se póte considera pentru timpurile luĭ Iulian Paravatul, ca al doilea refugiu şi înca fórte puternicŭ al paganismuluĭ. Cu tóte că prin seculul al IV-lea creştiniĭ îşı avéu literatura lor proprie, fundata pre revelaţiune; cu tóte cá producţiunile literare ale luĭ Origen, Sântul Atanasie, Eusevie, Ciril etc. avéu respectul celŭ mare la creştinĭ; cu tóte aceste, ḑicŭ, literatura păgâna era considerată, ca prototipul poezieı, filosofieĭ şi al elocventeı. De aceia şi întâlnimŭ în istoria acestor timpuri tinerĭ din familiile creştine cele maĭ piόse, cariĭ îşĭ făcéŭ educaţiunea lor în scólele págâne. Profesoriĭ păgânĭ, seŭ sofiştiĭ, cum se numiaŭ eĭ singurŭ pre sine, nu erau nisce pedanţı de scólă, cariĭ înkişĭ în cabinetele lor, şi-ar fi perdutŭ timpul în descifrarea şi studiarea pergamenelor vekĭ. Prin tóte oraşele Imperiuluĭ, aceştı sofiştı şĭ-aŭ conservatŭ modul de instruire al filosofilor vekĭ; şi eĭ trăiaŭ împreună cu discipuliĭ lor, înveţându-ĭ maĭ mult în modŭ amicalŭ şi la preumblare, inspirându-le lor

(a) S. Ciril. ort. catech. XIX § 6.

tótă încrederea și căutându ale comunica nu numaĭ preceptele sciinţeĭ, dar întroducêndu-le în sufletŭ educaţiunea morală și credinţele religióse. Sofiștiĭ călătoriaŭ din orașŭ în orașŭ, însoţiţi de procesiunĭ solemnele, și făcêndu-se pretutindenea obiectŭ de asceptare și de onorurĭ particulare, ţinêndu și eĭ la rôndul lor câte unŭ discursu, prin care se glorificaŭ vekiĭ eroi aĭ păgânîtăţeĭ. In Grecia, în Asia și pretutindenea era încă în flóre pasiunea spre elocvenţa, și sofistul abilŭ scia a satisface acéstă cerinţa populara. Dispunêndu de producţiunile luĭ Omer, Platon și Aristotel, sofiiștiĭ nu lăsau nediscutate niciĭ cestiunile actualităţeĭ, și eĭ căutau a forma nu numaĭ convicţiunea discipulilor lor, dar urmăriaŭ și viéţa și înclinaţiunile psichice ale acestora. Și fiind că pre aceste timpurĭ arta oratorică era considerată, ca indispensabilă pentru educaţiunea unuĭ tînerŭ, de aceia sofiștiĭ avéŭ menirea, de a forma pre toţĭ ómeniĭ de Statu aĭ timpuluĭ. Tóte funcţiunile statuluĭ eraŭ ocupate de dispulĭ aĭ sofiștilor, cariĭ și în posiţiunile cele maĭ înalte nu încetaŭ de a respecta pre foștiĭ lor învețatorĭ. Nu numaĭ în pretoriĭ, dar și la palatŭ eraŭ respectate opiniunile sofiștilor, și fórte adesea întâlnimŭ pre unŭ sofistu ocupândŭ președenţia Senatuluĭ imperialŭ.

Unul din acești sofiștĭ, care a jucatŭ unŭ rolŭ fórte mare respectiv de educaţiunea luĭ Iulian, și tot-o-dată se póte considera, ca unŭ modelu de sofistŭ al timpurilor acestora, este retorul Libanie. El s'a náscutŭ în Antiochia dintr'o familie onestă, dar ruinată, și kĭemarea de sofistŭ o avea ereditata. Libanie fórte de timpuriŭ a piedutŭ pre părintele seŭ.

iar mama și cu unŭ unkĭŭ al luĭ, aŭ voitŭ să 'ĭ dea o altă ocupațiune ; dar dorința cea mare a fiuluĭ de sofistŭ pentru sciință l'a facutu pre Libanie, ca el să se predea cu totul studiuluĭ și fore de învĕțătorŭ să se instruiéscă singurŭ în totŭ ce, i-a statŭ prin putință. Pasiunea luĭ Libanie pentru sciință era așa de de mare, că el o dată n'a simțitŭ tunetul, care se descărcase asupra capuluĭ luĭ, și el a rĕmasŭ în urmarea acestuĭ fenomenŭ cu o durere de capŭ perpetuă. Antiochia tótă vorbia de pasiunea luĭ Libanie și el vedĕndŭ, că cu propriile séle mijlóce va face puțin în instruirea sa și de altă parte maĭ considerândŭ, că Antiochia nu-ĭ putea procura nicĭ unŭ mijlocŭ spre instruirea luĭ, el îșĭ îndreptă privirile séle spre Atena, patria sciinților și pentru acésta îșĭ ceru permisiunea maĭceĭ séle. In Atena eraŭ multe scóle, conduse de sofiștĭ însemnațĭ, și în jurul fiecaria scóle se grupaŭ o sumă de discipulĭ, carii îșĭ împarțiaŭ timpul în ocupațiunĭ și petrecerĭ. Scólele concuraŭ între dînsele, ĭar între discipuliĭ lor se petrecéŭ dispute dese și fórte animate, care de multe orĭ se terminaŭ cu certurĭ grosolane. Aceste scóle îșĭ disputaŭ discipuliĭ ceĭ maĭ capabilĭ, și ceĭ din noŭ venițĭ eraŭ supușĭ la o sumă de procedurĭ glumețe. După ce li cerca bărbăția prin nisce strigăte sĕlbatice și li punéŭ diferite porecle, ĭĭ întroducéŭ sub dușĭ, și numaĭ după o asemenea spălare solemnelă ceĭ din noŭ venițĭ eraŭ proclamațĭ de colegĭ și discipulĭ actualĭ (a).

Libanie abĭe debarcatŭ în Atena a și fostŭ apucatŭ

(a) St. Greg. Theol. orat. XLIII, 16.

și dusŭ la unŭ învĕțătorŭ, care nu-ĭ era de locu plăcutŭ. Cu voie, fore de voie, el a trebuitŭ să asculte pre unŭ profesorŭ, care nu-ĭ satisfacea dorințele luĭ, ba kiar să-lŭ și aplaudeze pentru oratoria luĭ. Vedêndu-se amăgitŭ în sperantele séle, Libanie se ținea departe de colegiĭ seĭ și nu lua parte la disputele, la jocurile și petrecerile lor; și cu acésta, dupre cum mărturisesce singurŭ, el „maĭ mult s'a instruitŭ, și maĭ puțin s'a distrasŭ".

După trecerea de maĭ mulțĭ anĭ, Libanie cu unŭ amicŭ al seŭ a venitŭ în Constantinupolŭ. Aicĭ aceléșĭ scolĭ cu aciașĭ sofiștĭ. Unul din dînșiĭ supăratŭ, că a fostŭ învinsŭ de Libanie într'o dispută, i-a propusŭ, ca să ocupe scóla luĭ. Propunerea a fostŭ primită de către Libanie cu plăcere; dar în timpul cât Libanie s'a dusŭ la Atena, ca să se despartă de toștiĭ luĭ învĕțătorĭ, sofistul constantinupolitanŭ, și-a luatŭ cuvêntul îndĕrăt, și la întórcerea luĭ Libaniu din Atena, el a găsitŭ, că locul promisŭ era acum ocupatŭ de unŭ altŭ sofistu cu aprobarea Senatuluĭ și a Imperatoruluĭ. Tînerul oratorŭ, perdêndu o catedră, salariată de Statŭ, s'a întristatu, dar nu șĭ-a perdutŭ curajul, și a începutu unŭ cursu separatŭ. In maĭ puțin de o lună Libanie a avutŭ opt-decĭ de discipulĭ, în óre-ce auditoriul rivaluluĭ seu se deșerta pre fie-care ḑi. Poporul de la spectacule se retregea, spre a asculta cursurile luĭ Libanie. „Pre unul din noĭ, ḑicea Libanie, îlŭ nutresce Imperatorul, iar pre mine mĕ ajută părințiĭ discipulilor meĭ". Urîtoriĭ luĭ Libanie aŭ kĭematŭ din orașele vecine pre unŭ sofistŭ renumitŭ, cu numele Bemarc, care se bucura de influență în palatul imperialŭ și era cunoscutŭ

și luĭ Constanție. Libanie în respectul religiosŭ era păgânŭ zelosŭ; Bemarc respecta zeiĭ, dar nu era inimicul creștinismuluĭ. Ne închinându-se adevératuluĭ Dumnedeŭ, căruia se închina și Constanție, Bemarc a scrisŭ unŭ panegiricŭ, prin care descrica Bisericele, pre care le construise Constanție. Acéstă anume compositiune oratorică a fostŭ propusă de către Bemarc luĭ Libanie pentru concursŭ, spre a'l demasca în convicțiunile luĭ religióse.

Dioa, în care s'a ținutŭ acestŭ concursŭ, a fostŭ dioa cea maĭ fericită pentru Constantinupolitanĭ. Locurile din sală eraŭ vêndute cu prețurĭ colosale și crainiciĭ cutrieraŭ stradele, comunicândŭ poporuluĭ dioa concursuluĭ. Sofiștiĭ la rândul lor nu negligéŭ nimicŭ din aceia, ce ar fi impresionatŭ masa auditorilor. Periĭ capetilor sofiștilor eraŭ unșĭ cu totŭ feliul de aromate, obrajiĭ rumenițĭ, capul lor era încoronatŭ de cununĭ, lucrate din florĭ artistice și kĭar cu petre scumpe. Pre lângă aceste, dela sofistŭ se maĭ cerea, ca el să salute cu grație pre poporul, ce-l aplauda, să-șĭ iea o posițiune astŭ-feliŭ, în cât să-ĭ fie vĕdute mânele cele pline de inele și albe. Bemarc, omŭ avutŭ și iniciatŭ în tóte gusturile palatuluĭ, era mult maĭ favorisatŭ de împrejurărĭ, de cât săracul și necioplitul Libanie; și cu tóte aceste avantage triumful dileĭ l'a obținutŭ cestŭ de pre urmă. Mulțimea, după terminarea concursuluĭ, a dusŭ pre Libanie în triumfŭ, acoperindu-lŭ de coróne și numindu-lŭ poetul divinitățeĭ, privighetóre, imperatorŭ al oratorieĭ etc. Intr'o singură di Libanie a ocupatŭ locul primŭ între oratoriĭ ceĭ maĭ renumițĭ aĭ anticitățeĭ.

Atuncĭ inimicii luĭ Libanie a recursŭ la alte mijlóce. Aŭ începutŭ să-lŭ inculpe, că el îşĭ datoresce succesele oratorice artelor interḑise — magieĭ, vrăjitorieĭ. Sacrificătoriĭ oraşuluĭ aŭ ţinutŭ parte inimicilor luĭ Libanie şi unŭ astrologŭ, inculpatŭ că este în relaţiunĭ cu Libanie, a fostŭ supusŭ torturelor. La ocasiune Libanie a părăsitŭ Constantinupolul şi a trecutŭ în Asia. Renumele luĭ Libanie mergea înaintea luĭ şi el ducêndu-se în Nicomidia, a fostŭ întimpinatu cu glorie şi în timpŭ de cincĭ anĭ, cât a rĕmasu în acestŭ oraşŭ. a dusŭ ḑilele cele maĭ fericite, dupre cum le numesce singurŭ. Poporul Nicomidieĭ în locŭ de a maĭ cânta cântecele séle, începuse a intona bucăţi din dicursurile luĭ Libanie. Unŭ asemenea renume nu putea să fie şi aicĭ scutitŭ de invidia sufletelor micĭ. Pre dînsul aŭ începutŭ să-lŭ inculpe iarăşĭ în magie şi vrăjitorie şi elŭ a fostŭ dusŭ înaintea judecăţeĭ, unde pro consulul Bitinieĭ a asistatŭ singurŭ la pertractarea judecăţeĭ luĭ Libanie. Aicĭ Libanie a avutŭ o nouă ocasiune, ca sa-şĭ arate talentul, de care era dotatŭ şi încurcândŭ pre inimicĭ, a avutŭ unŭ noŭ triumfŭ; după care locuitoriĭ Constantinupoluluĭ aŭ cerutŭ dela Imperatorul permisiunea, ca Libanie să fie readasŭ în mijlocul lor. Reîntorcêndu-se Libanie în capitala Imperiuluĭ de Orientŭ, nu forĕ frica de a desplăcea în curênd celor din Palatŭ, el a începutŭ să se ocupe cu panegiricul celor doĭ Imperatorĭ, lăudându-ĭ cu espresiunĭ destul de moderate, că „eĭ profesară credinţa, care i-a învĕţatŭ să nu se témă de mórte, fiind ca viéţa fiecăruĭ omŭ este în mâna Ḑeilor“ (a). De acum Li-

(a) Lib. orat. III.

banie devine omŭ imperialŭ. Discursurile luĭ ecscitaŭ în genere curiositatea. Omeniĭ administrațiuneĭ îlŭ ascultaŭ și luaŭ în considerațiune opiniunile luĭ. Relațiunile multiple și corespondența cea intimă, ce el ținea cu foștiĭ luĭ elevi, cariĭ ocupau în Statu funcțiuni înalte, skimba cu totul sórta luĭ Libanie, maĭ ales ca și circumstările acum îlŭ favorisaŭ într'unŭ modŭ particularŭ.

Omeniĭ, ca Libanie, aŭ tot-de-una importanța lor, și murindul paganismŭ nu puțin a fostŭ susținutŭ de acestŭ omŭ, înaintea Imperiuluĭ. In straturile inferióre ale societățeĭ, paganismul avea alti susțiitorĭ, cariĭ se bucurau de aceiașĭ influență, ca și sofiștiĭ. Și în adevĕrŭ, ce însemnaŭ acele inculpațiunĭ în magie și vrăjitorie, ce se aducéu pene și ómenilor de valóre, ca Libanie? Décă ne gândimŭ la caracterul paganismuluĭ, plinŭ de misticismŭ; décă luámu în considerațiune misterele de la Delfi și auguriĭ romanĭ; în fine, décă ținemŭ comtŭ de actele sângeróse, ce se petrecéŭ prin fundurile templurilor păgâne; tóte aceste și alte considerațiunĭ ne punu în posițiune, de a nu ni putea ecsplica, cum actele esențiale ale practicei păgâne deveniaŭ culpe pentru aceiașĭ păgânĭ. Eraŭ dorințe din partea omenireĭ păgâne, care nu puteaŭ să fie satisfácute cu actele și sacrificiile oficiale ale paganismuluĭ. Lumea atuncĭ, ca și acum clasele nóstre de josŭ, doria, ca sá scie viitorul și pentru acésta ecsistaŭ practice, învocațiunĭ de spirite, cuvinte misterióse, în virtutea cărora i-se formula unŭ rĕspunsŭ, care în aparință satisfácea dorința omuluĭ. Se iviaŭ dorințe de a lega séŭ deslega iubirea dintre soțĭ, de a vindeca bóle, séŭ de a per-

verti cursul naturalŭ al lucrurilor, și pre dată i-se oferia omuluí câte unŭ meșterŭ, care îlu asigura, că totul s'a făcutŭ conform voinței luí. Prin orașe și sate cutrierаŭ vrajitorí de meserie, umblau astrologi, carii satisfăcéu tóte prejudițiile omuluí și dupre stele îi prespunéŭ sórta, ce-lŭ asceptá în viéța (a). Alții, înarmațĭ de nisce óse cu figurí simbolice, prespunéŭ viitorul și ecsplicaŭ visurile (b). In fine, în fundul cimitirelor locuia câte o vrăjitóre, numita de poporul nostru Samca (c), carea cu părul despletitŭ, desculță și într'o chaĭnă négră, cerceta mormintele, ferbândŭ ósele morților, séu întrebuințândŭ pentru asemenea scopurĭ sângele noŭ-náscuților, și erburí veninóse. Archeologia romană numĕră, dupre autorii clasici, pene acum opt-decĭ de procedurí, prin care se prespunea viitorul și care nu erau recunoscute de paganismul oficialŭ (d).

Paganismul oficialŭ multŭ timpŭ a fostŭ streinŭ de aceste prejudițiĭ și privia cu disprețŭ la dînsele. Augurii, prespunêndu voia Deilor dupre intestinele sacrificiilor, cu desgustul celŭ maĭ mare vorbiaŭ despre Chaldeĭ, carii căutaŭ a preḑice același lucru dupre stele. Ciceron însuși, fiindŭ pontifice, când a scrisŭ tratatul „de divinatione" apăra auguriĭ și-și râdea cu multŭ sarcasmŭ de astrologĭ. Și cu totŭ desprețul, ce paganismul cultŭ arăta prejudițiilor, nu putemŭ să nu recunóscemŭ, că tóte aceste acte

(a) Cicer. De divin. XI, 4, 47.
(b) Ibidem. I, 18: XI, 41.
(c) Noĭ credemu, că acéstă numire este formulată din slavinescul самъ = singurŭ, dînsul și particula ca. In totul ca dînsa, semina cu sine însușĭ.
(d) Handbuch der Rœmirshen Alterthumer T. IV, pag. 99—130.

își aveaŭ originea lor tot în paganismul oficialŭ și în timpurile maĭ de pre urma ale Imperiuluĭ literatura păgâna abundéza de tractate și ecspunerĭ prejudițióse. Firmiție Matern dedica mareluĭ Constantin unŭ tractatŭ, prin care astrologia este râdicată la rangul de sciință. Macsenție în ajunul lupteĭ cu Constantin a recursŭ la sacrificiĭ sângerósc, și rușinóse. In genere vorbindŭ, paganismul oficialŭ la începutŭ a fostŭ strèinŭ de prejudițiĭ, maĭ pre urmă însĕ, când edictele Imperatorilor creștinĭ aŭ începutŭ a lovi cu interdicțiunea aceste practice, atuncĭ ele s'aŭ contopitŭ cu paganismul oficialŭ și aŭ începutŭ a lucra cu puterĭ unite pentru susținerea paganismuluĭ muribundŭ.

Dar să vedemŭ acum și cuvêntul, pentru care prejudițiile eraŭ despre țuite de paganismŭ și persecutate de Imperatoriĭ creștinĭ. Cea maĭ mare parte din prejudițiĭ eraŭ venite în Imperiul romanŭ din Persia. Doctrina persénă, despre acțiunea permanentă a principiuluĭ reŭ—„Ariman“ și lupta dintre principiul bineluĭ—„Ormuzd“ cu principiul rĕuluĭ, stabilita de către Zoroastru în universŭ, ecsplică în modŭ satisfăcĕtorŭ kĭemarea spiritelor rele și invocarea celor bune din vrăjitorie. Eca cuvêntul, pentru care orĭ-ce actŭ prejudițiosŭ era consideratŭ, séŭ avea kiar o origine persénă. O dată cu rĕspândirea creștinismuluĭ, noĭ vedemŭ stabilindu-se în Imperiul romanŭ o ramura a cultuluĭ persénŭ, cunoscută cu numele de cultul „Mitreĭ“, carea era considerată, ca unŭ spiritŭ bunŭ și o divinitate intermediatóre între Ormuzd și omŭ. Urme de ale cultuluĭ Mitreĭ găsimŭ în timpurile de pre urmă rĕspândite în totŭ Impe-

riul romanŭ, pene și în Panonia, și inscripțiunile, precum și operele S-lor Parințŭ atesta, că acestŭ cultŭ avea o mare afinitate cu prejudițiile paganismuluĭ.

Cultuluĭ Mitreĭ în Roma se vede pentru prima dată la căderea republiceĭ, și el a începutŭ ase respândi prin Imperiu numaĭ dupa Imperăția luĭ Antonie, și pene pre la finele seculuĭ al IV-lea (a). Pre monumentele vekĭ ale Italieĭ, Elvețieĭ, Galieĭ, Germanieĭ, Noriculuĭ, Panonieĭ și kiar prin Daciĭ se întâlnesc emblemele cultuluĭ Mitreĭ: doe torțe, leul, *corbul,* griful și *misteriosul boŭ.* Pene pre timpul luĭ Constanție, consuliĭ și toțĭ funcționariĭ maĭ înalțĭ aĭ Imperiuluĭ întrebuințaŭ alăturea cu titlul funcțiuneĭ lor și câte unŭ titlu sânțitŭ, dupre care eĭ erau și servitorĭ aĭ cultuluĭ Mitreĭ. Templul, séu cum se numia el caverna Mitreĭ, se afla sub Capitoliu și, a fostŭ înkisu pre timpul luĭ Grațian. Introducerea persónelor în acestŭ cultŭ era însoțită de doe-spre-dece cercărĭ, prin care se punea la probă decisiunea și forța de caracterŭ aceluĭ din noŭ întrodusŭ. Trebuea să tréce înot unŭ rîŭ, săse arunce în focŭ, să sufere fómea și setea, să supórte ostenéla și frigul și săse supune loviturilor cu biciul (b). Fie-căria încercărĭ de maĭ sus corespundea câte o tréptă de sânțire și actele de cultŭ ale Mitreĭ avéu în timpurile maĭ de pre urma practice, care amagéu și pre creștinĭ. In cultul Mitreĭ ecsista o spețá de botezŭ, pentru curățirea pecatelor, o ungere cu oleŭ, care amintea creștinilor ungerea cu sântul mir și doĕ spețe de sacrificiĭ—unul sângerosŭ, care con-

(a) Hammer Memoire academique sur le culte solaire de Mitra Caen, 1833, pag. 21.

(b) St. Gregoriu Nazian. Horat. IV.

sista din sacrificarea unui taurŭ și al doilea, care se efectua cu pâne și cu vinŭ. Insușĭ învĕțatoriĭ Bisericeĭ creștine—Iustin martirul, Tertulian, Origen și Ieronim aŭ notat aceste asemĕnărĭ cu creștinismul (a). Speranța în viéță viitóre în cultul Mitreĭ era mult maĭ bine ecsprimată, de cât în celelalte religiunĭ păgâne; ĭar tendința spre renascerea morală a omuluĭ, ca promisiunea de a-i-se erta pĕcatele și a-ĭ purifica spiritul, făcea din acestŭ cultŭ o religiune, care punea multe obstacule rĕspândireĭ creștinismuluĭ. De aceia păgâniĭ ceĭ maĭ culțı, carii încă nu perduse speranța în paganismŭ, îi vedemŭ numĕrându-se între adoratoriĭ Mitreĭ și plini de speranță, că vorŭ învinge religiunea revelată, carea, dupre cum ḑice Tertulian, se rĕspândise acum pĕnĕ la margenile pĕmentuluĭ.

Aceste eraŭ elementele și forța paganismuluĭ pre timpul Imperatoruluĭ Constanție, și acum se maĭ cerea o sistemă filosofică, carea ar fi fostŭ în stare de a grupa tóte elementele împrăștiate ale paganismuluĭ într'unŭ totŭ concentricŭ și organicŭ. Nu maĭ puțin era necesarŭ și unŭ omŭ de Statŭ, care cu voia și caracterul sĕu ar fi făcutŭ, ca aceste elemente ale paganismuluĭ, acum sistematisatŭ, să primiască și timbrul socialŭ. Și paganismul acestor timpurĭ a fostŭ destul de norocitŭ în persóna luĭ Iulian paravatul, ca omŭ politicŭ, ıar filosofia alecsandrénă și-a propusŭ, de a sistematiza paganismul demicatŭ. Dar maĭ special:

Filosofia alecsandrénă și a datŭ de temă, de a for-

(a) S. Iustin Dial. cum Tryph. LXX, Apol. I, 66; Tertul. De Rapt V. De Praescript. XL. S. Hieronym. ad Laetam epist. VII; Origen adv. Celsum. 122.

mula o sistemă filosofică, carea ar întruni în sine tóte elementele cultureĭ antice. Tóte cugetarile diverse ale cultureĭ grece în Plotin și discipulii lui și-aŭ găsitŭ pre patronul bine-voitoru și eĭ căutau, ca de la natura psichică a omuluĭ să trécé la natura divinităţeĭ. Divinitatea lor cea unitară și totu-o-dată și trinitară se asemĕna întru câtu-va cu dogma religiuneĭ revelate despre unitatea luĭ Dumnedeu în treĭ persóne. Alecsandreniĭ prescriéu luĭ Dumnedeu treĭ forme, luate din filosofia grécá—unitatea paternă a luĭ Parmenid, dimiurgia (crearea lumiĭ) luĭ Timeu și mișcătorul nemișcatŭ al luĭ Aristotel. Sub aceste forme ale divinităţeĭ, care pentru ómeniĭ, nedeprinșĭ cu speculaţiunile teoretice. părĕŭ atribute ale sânteĭ Treimĭ; și împinșĭ de ura către creștinismu, și profitândŭ de discordia, introdusă în Biserica de către arianismŭ; apărătoriĭ vekeĭ culturĭ începŭ o nouă lupta contra creștinismuluĭ, maĭ alesŭ, ca eĭ își daduse acum de temă, ca sĕ uniasce într'unŭ totŭ și religiunile cele maĭ diverse ale păgânităţeĭ, dupre cum unise și sistemele vekĭ ale filosofieĭ.

Și în adevĕrŭ, filosofia alecsandrĕnă, considerata de păgâniĭ contimpuranĭ, ca centrul de cultură păgână, începuse a se presenta, ca suma aspiraţiunilor păgâne, atât în lupta cu creștinismul, cât kiar și pentru mănţinerea muribunduluĭ paganismu. Deși Plotin și Porfirie despreţuiaŭ pre tăcute totŭ, ce aparţinea la religiunile păgâne, tot eĭ considerań ceremoniile cultuluĭ păgânŭ, ca acte, necesare susţinereĭ Statuluĭ, tolerau politeismul, ca unŭ prejudiţiŭ necesariŭ și în basmele mitologice vedĕŭ nisce simbolurĭ poetice, prin care se ascundea de vulgŭ nisce

veritățî maĭ înalte. Și cu tótă unirea filosofieĭ cu religiunile antice, se vede din istorie, că acéstă unire n'a fostu destul de organică; că ea nu întrunia în sine tóte acele elemente, necesare a învinge s-ta religiune a luĭ Christos.

Dar vedemŭ aici maĭ de aprópe și modul, cum neoplatonismul a căutatŭ, ca să inifice sistema sa cu religiunile păgâne. Inca de pre timpul luĭ Porfirie, cele treĭ forme, séŭ ipostasurĭ ale divinitățeĭ, cum le numiau neoplatoniștiĭ, eraŭ într'o separațiune de lume; și numaĭ unul din ipostasurĭ, „Spiritul divinŭ" era în comunitate cu universul. El unia infinitul cu finitul, eternul cu timpuralul, ecsistența absolută cu cea relativă. „Spiritul divinŭ" dupre doctrina neoplatonicilor era creatorul universuluĭ simțitŭ. Dar acestŭ ipostasŭ al divinitațeĭ, acestŭ creatorŭ al lumeĭ nu o produs'o cu cuvêntul gureĭ sele: *„săse facĕ"*. Din contra, dupre doctrina alecsandrénă, Spiritul divinŭ a produsŭ din sine numaĭ viéța, carea la rôndul eĭ prin mijlocul emahațiuneĭ, a scurgereĭ, séŭ a renascereĭ treptate, a animatŭ materia cea fora de formă, din care a eșitŭ lumea. O serie de ființe intermediare, séŭ de „spirite individuale", cum le numiaŭ neoplatoniciĭ, produse unul din altul, a populatŭ lumea, formândŭ maĭ multe trepte între principiul producĕtorŭ eternŭ și lumea obĭectelor. Trépta cea maĭ superióră a acestuĭ șiru de ființe o forma corpurile cerescĭ și stelele superióre; în mijlocu se afla spiritul omului; ĭar la ecstremitatea opusă era așeḑată materia anorganică. Pre acéstă scară de substanțe s'a găsitu locŭ pentru tóte divinitățile păgâne. Insușĭ Plotin și maĭ ales Porfirie

a admisŭ ase da ființelor superióre omuluĭ numiri din teogonia grécă, iar stelelor le-a recunoscut puterea, de a influența nu numaĭ lumea fisică, dar și pre cea morală. Și décă acésta unire a filosofiei cu paganismul a fostŭ numaĭ tolerată de către Plotin și Porfiric, sub discipuliĭ lor întréga mitologie politeistică ajunsese a face o parte esențiala din filosofia alecsandrénă,

Maĭ departe. Dupre teogonia neoplatonică, primul ipostasŭ al trinităţeĭ era eșitŭ din unitatea divină și acéstă unitate este fericită dupre esența sa. absolută, liberă de orĭ-ce skimbare, și streină de simțire, substanță fore de nume. Acum, omul, ființa care arde de dorința de a afla adevĕrul, și de a cunósce pre Dumnedeŭ, kiar aicĭ pre pămêntŭ póte nimici diferința dintre finitŭ și infinitŭ, dintre absolutŭ și contingentŭ, și el ajunge ase contopi cu divinitatea celŭ puțin pentru unŭ timpŭ limitatŭ prin mijlocul „ecstasuluĭ“ adecă a conunireĭ omuluĭ cu Dumnedeu. Dupre ecstasul neoplatonicilor omul se contopesce cu Dumneḑeŭ nu în virtutea uneĭ puterı a luĭ. dar a uneĭ stări psichice. In contemplațiunea divinitățeĭ de către omŭ, persóna omuluĭ dispare și divitatea, lăsându-se spre omŭ, el nu o cunósce, dar se contopesce cu dînsa, și omul devine pentru unŭ momentu Dumneḑeŭ. Aicĭ, în acéstă stare de ecstasŭ, în acestŭ momentŭ de contopire a omuluĭ cu divitatea, ambele personalităţĭ disparu, și substanța omuluĭ cu cugetarea, simțirea și voința luĭ se identifica cu substanța divină, care se atinge de facultățile omuluĭ (a).

(a) Jules Simon T. I. pag. 555 Vacherot, T. I, pag. 544 et seq.

Acéstă doctrina a neoplatonismului despre ecstasŭ este punctul luĭ culminatŭ. Ecstasul este posițiunea cea maĭ superióră a cunoscințeĭ și a virtuțeĭ omuluĭ. Ecstasul nu póte să devinĕ partea fie-cuĭ. Numaĭ omul de o amóre superióră pentru dreptate, și de unŭ ecserciţiŭ continuŭ în virtute ; numaĭ prin mijlocul ucidereĭ simțurilor și a pasiunilor ; succesorul luĭ Plotin putea sa ajunge la unirea luĭ cu divinitatea. In genere, numaĭ acelŭ, ce încetézà a fi omŭ, póte să devinĕ Dumneḑeŭ, dupre doctrina neoplatonismuluĭ.

Acceptându dela Petagora viéța aspră a sistemeĭ luĭ și impinsŭ de ecsemplele creștinismuluĭ, Plotin a venitŭ la acéstă stare supra-naturală, la ecstasŭ. Porfirie în tractatul seŭ despre „abstinenţă“ ni oferă unŭ tabloŭ a ecstasuluĭ, și el aicĭ învață pre ómenĭ, ca să-și curăță corpul, ca pre unŭ templu, în care are ase introduce gloria divină. Despreţul luĭ Porfirie pentru viéța pămêntéscă ajunsese așa de departe, în cât a trebuitŭ să intervinĕ influința luĭ Plotin, ca să-lŭ feriascĕ de sinucidere. Insușĭ Porfirie cu tótă austeritatea vieţeĭ séle, numaĭ o singură dată a simțitŭ plăcerile ecstasuluĭ „Eŭ singurŭ, ḑice el, făcêndŭ tabloul vieţeĭ minunate a luĭ Plotin, învĕțătoruluĭ sĕŭ, numaĭ o dată m'am unitŭ cu Dumneḑeŭ, avêndŭ patru-ḑecĭ și opt anĭ dela nascere“.

Cu tóte aceste, acésta doctrină a ecstasuluĭ, carea orĭ-cum este o stare de puritate morală, a ajunsŭ la discipuliĭ luĭ Porfirie, ase amesteca cu practicele unor prejudiţiĭ grosolane și degradatóre. Din causa legătureĭ celeĭ strînse dintre spiritŭ și corpŭ, discipuliĭ neoplatonismuluĭ aŭ trecutŭ dela ecstasul mo-

ralŭ la ecsaltaţiunea şi ecscitaţiunea sistemuluĭ nervosŭ. In loc să ajungĕ la ecstasŭ prin mijlocul unui ecserciţiŭ îndelungatŭ în virtute, neoplatonicii posteriorĭ căutaŭ a găsi nisce mijlóce maĭ ecspeditive, nisce practice şi cuvinte misterióse, care sa-ĭ póte pune într'o stare psichică anormala. Neoplatonismul, despreţuindŭ la începutŭ paganismul, maĭ pre urmă s'a reîntorsŭ la sacrificiile sângeróse şi a începutŭ a cerceta oraculiĭ şi sebilele. Invocarea spiritelor, cântările magice aŭ începutŭ a servi, ca mijlóce pentru a produce ecstasul. Cu modul acesta, filosofia s'a unitŭ cu magia, şi de aici a eşitŭ sciinţa „teurgieĭ" ; adecă arta, unde prin mijlocul unor ceremoniĭ religióse şi mistice se producea ecstasul.

In zadar, adevĕraţiĭ representanţi aĭ neoplatonismuluĭ, ca Iamblich, căutaŭ alu opri în direcţiunea luĭ mistică. O dată întratŭ prejudiţiul în filosofie, el a infiltrat'o în tóte membrele eĭ ; şi acum nu se maĭ găsia sofistŭ, care să nu spune poporuluĭ totu feliul de minunăţiĭ despre sine, seŭ învĕţătorul luĭ. Prespunerile, învocarea spiritelor, minunile ajunsese acum o parte esenţială a cunoscinţilor filosofice. Aşa despre Iamblich se spunea, ca el în timpul rugăciunei se râdica de ḑece palme dela pămĕntŭ şi ca, conform voinţeĭ luĭ geniile absorbiaŭ apa din izvorul, dedicatŭ luĭ. Multe minunĭ se spunĕŭ şi de discipulii luĭ Iamblich—Edesie şi şi Eustatie, şi maĭ ales de femeia acestuia din urmă, Sosipatra, carea în copilărie afostŭ educată de geniĭ şi ea aşa de bine cunoscea viitorul, că, măritându-se, a prespusŭ viitorul copiilor sĕi şi lungimea vieţeĭ barbatului eĭ. Aceste minunĭ

se spuneŭ în scólă, de unde apoĭ se respândia în poporŭ gloria sofiştilor.

Acésta era şi starea paganismuluĭ din Imperiul romanŭ, cândŭ în capul luĭ s'a ivitŭ omul, care, pre lôngă desceptarea naturală şi asiduitatea omuluĭ de sciinţă, a maĭ întrunitŭ în persóna sa demnitatea şi puterea de Imperatorŭ.

(Va urma)

Archim. Genadie Enăcénu.

Așa numita Schisma Bulgară [1]

Cu pacea de la Adrianopol (1829) a începutŭ unŭ șirŭ de încercărĭ, prin care guvernele europene s'aŭ silitŭ a procura chreștinilor supușĭ aĭ porțiĭ uă existență maĭ umană. Sultanul *Mahmud II*, s'a ocupatŭ fórte seriosŭ cu civilisarea, și maĭ multŭ încă cu centralisarea imperiuluĭ. Cu ocasiunea călătorieĭ ce a făcutŭ pe la părțile de la Dunăre și Balcan, el a îndemnatŭ tóte autoritățile să respectede egalitatea între chreștinĭ și muhometanĭ, și a dobânditŭ prin acésta simpatiile supușilor sĕĭ. Fiul și succesorul séu Abdul Medjid (1839)—1861), după consiliele ministruluĭ sĕu Reșid, a proclamatŭ la 2 Noembrie 1839, spre mare suprindere a Europeĭ, unu fel de constituțiune: *Hattişeriful de la Gülchane,* care da creștinilor drepturĭ aprópe egale cu ale Muhametanilor. El promitea securitatea viețeĭ, a onóreĭ și a proprietățeĭ, desființarea impositelor (iltizam) și a monopolelor, și multe alte reforme, care nicĭ pĕnă astă-dĭ nu s'aŭ împlinitŭ. Ca unŭ progresŭ însă este de consideratŭ înființarea unor consilie provinciale (Medjlis 1845), unde eraŭ representațĭ și chreștinĭ, de și vocea lor în cele maĭ multe casurĭ nu era ascultată.

Supușiĭ Bulgarĭ, întărițĭ prin acéstă mișcare de reforme, în speranțele lor la unŭ viitor maĭ bunŭ, aŭ începutŭ acum a cere episcopĭ bulgarĭ; căcĭ de fórte multŭ timpŭ, maĭ cu sémă de când Patriarchul de Constantinopol, Samuil, a reușitŭ să anexeze Biserica sérbă de la Ipecŭ (în anul 1766), iar unŭ anŭ după acésta, ultimul archiepiscopŭ autocephal

(1) Dupe *C. I. Irecek,* Geschichet der Bulgaren. Prag. 1876

de la Ochrida, Arsenie, a fostŭ silitŭ să abdice (la 16 Ianuarie 1767), patriarchul trimetea la Bulgaria numaĭ Episcopĭ grecĭ, carĭ aŭ introdusŭ limba grecă atâtŭ în scólă, câtŭ și în Biserică, așa că numaĭ prin sate se maĭ conserva liturgia slavonă. Bulgariĭ aŭ începutŭ dar acum a cere Episcopĭ cunăscĕtorĭ de limba lor, și ânteiul pasŭ la acésta l'aŭ făcutŭ în anul 1833 locuitoriĭ de la Samocov și Scopia, carĭ aŭ cerutŭ să se depărteze nevredniciĭ lor episcopĭ grecĭ şi să se hirotoniséscă douĭ candidațĭ indigenĭ; patriarchatul însă li-a trimisŭ din noŭ Episcopĭ grecĭ. In anul 1850, după cererea populațiuniĭ și a guvernatoruluĭ Hussein, Pórta a voitŭ să se hirotoniséscă ca Episcopŭ de Vidin, diaconul Dionisie de la Cutel; cândŭ însă acesta a venitŭ la Constantinopol spre a primi hirotonirea, se dice că s'a otrăvitŭ de către Fanarioțĭ (1). Cel maĭ principal luptător pentru înființarea uneĭ ierarchiĭ naționale a fostŭ Archimandritul *Neofit Bozveli*, din Monastirea Chilindar, unŭ agitator național care lucrase în Sistov forte multŭ pentru scóle bulgare, şi scrisese, împreună cu unŭ profesor de la scóla grecéscă de la Sistov, Vascidovicĭ, uă encyclopediă scholastică în 6 volume. Acestŭ Neofit, unŭ bărbatŭ fórte activŭ și fermŭ, agita prin discursurile sale, maĭ cu sémă prin poporul de josŭ. El nu cerea maĭ multŭ, de câtŭ Episcopĭ naționalĭ; el nu cugeta încă nicĭ-de-cum la înființarea vechilor bisericĭ bulgare; din contră, cândŭ i s'a atribuitŭ acestŭ planŭ, el l'a respinsŭ de la sine ca uă calomniă. Prin stăruințele sale Bulgariĭ aŭ datŭ Sultanuluĭ uă suplică, arătândŭ plângerile lor contra cleruluĭ grecŭ și cerĕndŭ Episcopĭ bulgarĭ. Mulțĭ Bulgarĭ de considerațiune din Constantinopol, şi chiar unĭĭ Turcĭ, aŭ sustinutŭ pe Neofit și aŭ voitŭ chiar să 'l ajute a deveni Metropolitŭ al Turnovuluĭ, cândŭ acestŭ scaunŭ deveni vacantŭ prin încetarea din viață a Metropolituluĭ Ilarion († 1838), însă n'aŭ pututŭ reuși. Ca centru al agi-

(1) Așa se numescŭ grecii din *Fanar*, un cuartier din Constantinopol unde se află și patriarchia. Eĭ erau în cea maĭ mare parte fórte capabilĭ și instruițĭ, așa că ocupaŭ posturile cele maĭ înalte atâtŭ în Cler, câtŭ și lângă Pórta, aveŭ însă și multe vițe, din care causă pretutindinea își aŭ lăsatŭ unŭ nume forte rĕŭ.

taţiunilor sale, Neofit a alesŭ Constantinopolul, unde trăescŭ miĭ de bulgarĭ, şi dorinţa sa era a construi aci uă Biserică bulgară. Acéstă dorinţă nu s'a pututŭ împlini de cât în anul 1848; locul pentru construirea Bisericeĭ l'a dăruitŭ principele Vogoridi (1). Greciĭ aŭ exilatŭ de multe orĭ pe Neofit, când la insulele Principos, când la Athos, dar în cele din urmă l'au internatŭ în carcerea umedă de la Chilandar, unde a şi muritŭ (1849). După revoluţiunea de la Vidin, guvernul a începutŭ să înţelégă, că plângerile Bulgarilor în contra clerului grecŭ nu suntŭ nefundate. Patriarchul l-a silitŭ, în August 1851, să hirotoniséscă unŭ Episcopŭ bulgar, însă numaĭ titularŭ. In curêndŭ s'a născutŭ o luptă crâncenă în tóte oraşele maĭ marĭ (maĭ alesŭ în Filipopol), pentru introducerea limbeĭ bulgare în Biserică şi scólă. După resbelul de la Crimea, Sultanul a datŭ la 16 Februariŭ 1856 renumitul *Hatti-humajun*, prin care se promitea egalitate de drepturĭ pentru tóte religiunile şi naţionalităţile, libertate de religiune şi de consciinţă, tribunale mixte, admiterea chreştinilor la funcţiunile Statuluĭ şi la armată etc. Asemenea se promitea şi reforme bisericescĭ; aşa s. e. ca taxele ce se plăteaŭ până acum episcopilor şi patriarchilor, să se înlocuiască prin unŭ remunerariŭ fixŭ şi ca tóte afacerile (care nu suntŭ pur theologice) ale *naţiunilor* chreştine să fie administrate de unŭ consiliŭ alesŭ din clericĭ şi mirenĭ. Pe la finitul anuluĭ 1857, orăşeniĭ Vidinuluĭ aŭ datŭ Sultanuluĭ uă suplică, cerêndŭ ca Metropolitul lor să priméscă, conform Hatti-humajunuluĭ, unŭ salariŭ fixŭ; dar Patriarchul Chiril, căruia s'a trimesŭ acea suplică spre a 'şĭ da părerea, a insistatŭ ca lucrurile să rĕmână în starea în care se aflau.

Curêndŭ aŭ urmatŭ deputaţiunĭ din alte eparchiĭ cu

(1) Acestŭ *Stefan* (Stojko) *Vogoridi*, născută 179? in [illegible], era nepotŭ al luĭ Stojko Vladislvov, care in urmă a devenitŭ Episcopŭ cu numele de Sofronie. Elev al Academieĭ din Bucurescĭ, Vogoridi a intratŭ in serviciul Porţeĭ, devenit Dragoman în Egiptŭ, Caimacam in Moldova, şi după pacificarea insuleĭ Samos ([illegible] 1833) principe tributar al acesteĭ insule. Dar fiind-că avea multe funcţiunĭ ale Statuluĭ, el trăia in Constantinopol, de acea Samioţiĭ nu eraŭ tot-d'auna mulţumiţĭ de dênsul. El a sprijinitŭ fórte multŭ pe compatrioţiĭ săĭ, maĭ alesŭ în chestiunea bisericéscă, până la mórtea sa (1859).

asemenea cererĭ, după care apoĭ tóte eparchiele împreună aŭ adresatŭ guvernuluĭ o suplică colectivă pentru înfiinţarea uneĭ hierarchiĭ bulgare.

Fiind-că nemulţumirea causată de activitatea Cleruluĭ începuse a cresce chiar între grecĭ, Pórta a convocatŭ, la începutul anuluĭ 1858, uă adunare naţională (ἐθνοσυνέλευσις), compusă din Patriarchul, 7 Episcopĭ şi 38 deputaţĭ (10 din Constantinopol şi 28 din Eparchiĭ), spre a se consulta în privinţa reformelor necesariĭ. Câtŭ privesce eparchiele bulgare, Greciĭ episcopĭ le-aŭ impusŭ Grecĭ ca deputaţĭ, saŭ aŭ sciutŭ să le facă a nu trimete nicĭ unŭ deputatŭ, saŭ, în fine, au refusatŭ simplu a confirma pe cel alesŭ. Prin acéstă procedură Greciĭ au reuşitŭ să respingă pe toţĭ deputaţiĭ bulgarĭ până la patru, adică pe cel de la Filopopol, Vidin, Sofia şi Târnova. Dar şi din aceştĭ patru, ceĭ d'ânteiŭ treĭ aŭ protestatŭ şi aŭ părăsitŭ adunarea, remâindŭ ast-fel numaĭ cel de la Târnova, Dimitrie Mincioglu, singurul apărător al cerinţilor Bulgare. In vanŭ a protestatŭ acesta în contra alegerilor, în contra escluderiĭ bulgarilor de la demnităţile episcopale şi în contra exiliăriĭ limbeĭ bulgare din Biserică şi scólă : în van a aperatŭ el principiul recunoscutŭ de vechile concilie, ca alegerile episcopilor să se facă de către Eparchiĭ. Aroganţa Grecilor a mersŭ aşa de departe, în câtŭ eĭ negaŭ cu desăverşire existenţa naţiuneĭ bulgare, după cum şi astă-dĭ negă existenţa de Românĭ în Macedonia, Epir şi Thesalia. Eĭ susţineaŭ că aceĭ puţinĭ carĭ strigă şi suntŭ nemulţumiţĭ, ar fi de naţionalitate grécă, carĭ işĭ aŭ însuşitŭ limba barbarilor veneticĭ. Adunarea s'a închisŭ la 16 Februarie 1860, cu uă cuventare a luĭ Stefan Karatheodori, în care el da Bulgarilor a înţelege, câtŭ de naivă este părerea lor, că într'o adunare de deputaţĭ Grecĭ ar putea să fiă vorba despre drepturĭ bulgare ; că Biserica nu cunósce nicĭ uă deosebire de naţiunĭ şi că alegerea de Episcopĭ este ceva neaudiţŭ.

Acestŭ resultatŭ al adunăreĭ a escitatŭ între Bulgarĭ uă iritaţiune teribilă. Din tóte oraşele soseaŭ la Marele Vizir proteste şi tot-o-dată plângerĭ asupra aviditāţiĭ şi imorali-

tățiĭ episcopilor Greci. Căcĭ intr'adevĕrŭ Episcopiĭ ce se trimeteaŭ prin Bulgaria de la Constantinopol inventaŭ tóte mijlócele posibile de a strânge banĭ, fiind-că și eĭ eraŭ siliți a plăti sume enorme pentru a cumpera scaunul episcopal. Bulgariĭ trebuia să plătescă βοήθειαν pentru Patriarchie, ἐμβατίκιον pentru hirotonirea preoților, παρρησίαν pentru rugăciunĭ, ψυχομερίδιον pentru parastase, ἁγίασμα pentru sfinţirĭ, și numeróse alte taxe și imposite. Uneorĭ trimitea Episcopul și pe câte unŭ preotŭ prin eparchiĭ spre a strânge banĭ pentru clădirea verĭ uneĭ bisericĭ, dar adesea baniĭ adunațĭ se cheltuiau pentru palaturile episcopilor. Procesele de divorciŭ erau maĭ cu deosebire unŭ isvorŭ bogatŭ de veniturĭ. Prin asemenea mijlóce aŭ sărăcitŭ nu numaĭ multe familiĭ, dar și sate întregĭ. Când bieţiĭ săteni nu aveau mijlóce de a satisface iubirea de banĭ a episcopuluĭ, Biserica lor se închidea și satul lor se escomunica, așa că mulțĭ copiĭ rĕmâneau nebotezațĭ și ómeniĭ carĭ muriau se înmormêntaŭ fără preoțĭ.

Sórta preoților era și maĭ tristă. Preotul fiindŭ supusŭ imediatŭ episcopuluĭ, nu putea găsi în contră-ĭ nicĭ o apărare. Pentru instrucțiunea și formarea preotuluĭ nu se îngrija nimenĭ. Adesea abia scia preotul să citéscă și 'șĭ cultiva pămêntul cu propriele sele mânĭ; de la țeranĭ nu se deosibea de câtu prin acésta, că purta potcapiul și barba. Pentru hirotonirea sa preotul trebuia să plătéscă episcopuluĭ 1000—1500 leĭ. Pentru a 'șĭ mări veniturile, Episcopiĭ aveaŭ obiceiul de a hirotoni maĭ mulțĭ preoțĭ de câtŭ cerea trebuința. Preoțiĭ eraŭ tratațĭ intr'unŭ modŭ nedemnŭ. Se întâmpla adesea, ca episcopul să bată pe preotŭ chiar în publicŭ înaintea altaruluĭ. Mulțĭ Episcopĭ aveau obiceiul a întrebuința pe preotiĭ lor la serviciĭ înjositóre în curțile și grădinele lor. Ast-fel dar ne putem explica indignațiunea Bulgarilor în contra Episcopilor grecĭ. Eĭ aŭ și isgonitŭ pe aceștia în multe locurĭ, înlocuindu-ĭ prin administratorĭ luațĭ din clerul indigenŭ. Bulgariĭ din Constantinopol cereau de la Pórtă o proprie administrațiune eclesiastică, și studiele istorice, ce aŭ începutŭ a se publica în broșurĭ și jur-

nale, asupra patriarchatelor desființate de la Târnova și Ochrida, îl întăreaŭ în acéstă tendință. Bărbații de Statŭ din Turcia eraŭ surprinși; căci eĭ nu cunosceaŭ de câtŭ o singură națiune supușĭ, pe Grecĭ (Rum-Mileti). In curêndŭ aŭ ajunsŭ lucrurile la o schismă pe față. In diua de 3 Aprilie, Duminica Pascelor, unŭ învĕțatŭ Archiereŭ Bulgar, anume Ilarion, care de la 1858 era episcopŭ titular de la Marcianopolis, ținu unŭ oficiŭ divinŭ în Biserica Bulgară din Constantinopol; și cândŭ a începutŭ a pomeni în rugăciunĭ, după obiceiŭ, numele Patriarchuluĭ, totŭ poporul ce era adunatŭ, a strigatŭ să nu se maĭ pomenéscă acestŭ nume. Ilarion îșĭ a datŭ aparența, că nu aprobă acéstă, s'a supus însă, fără resistență, voințeĭ poporuluĭ. Acestŭ esemplu fu imitatŭ în tótă Bulgaria; pretutindenea s'a depărtatu numele Patriarchuluĭ din rugăciunĭ și une-orĭ înlocuitŭ prin acel al Sultanuluĭ; Bulgariĭ s'aŭ supusŭ Bisericeĭ naționale din Constantinopol, și au recunoscutŭ pe Ilarion de Capŭ supremŭ.

Iritațiunee a ajunsŭ la unŭ gradŭ așa de mare, în câtŭ însuși Marele Vizir Mehmed Kyprizli, din ordinul Sultanuluĭ, a trebuitŭ să mérgă la 19 Maiŭ în Bulgaria. Miĭ de țeranĭ l'aŭ primitŭ cu entusiasm și 'ĭ aŭ arătatŭ plângerile lor în contra Grecilor și a Turcilor. Crudul și nedemnul episcopŭ de la Pirot Antim, despuitorul Zejnil-Pașa de la Nișŭ și numeroșĭ alțĭ funcționarĭ, fură parte destituițĭ, parte arestațĭ. Greciĭ s'aŭ speriatŭ așa de multŭ de acésta, în câtŭ Patriarchul Ciril a abdicatŭ, și în locu 'ĭ s'a alesŭ Ioachim.

Intre acestea, cestiunea bulgară atrăsese atențiunea unor catolicĭ din Occidentŭ, maĭ cu sémă a comiteluĭ Vladislav Zamojski și a Principeluĭ Czartoryski în Paris. Eĭ aŭ conceputŭ planul ca cu ajutorul Lazaristilor și a emigraților Polonĭ din Constantinopol, să câștige pe Bulgarĭ pentru catolicismŭ.

Acéstă tendință a lor fu sprijinitŭ și de uniĭ preoțĭ bulgarĭ, dar nu din simpatiă pentru Biserica latină, ci numaĭ în speranță, a 'șĭ procura protecțiunea puterilor catolice, maĭ

cu sémă a Franciei. Scriitorul Drăgan Țancov a începută de la 1859 prin jurnalul seu «Bulgaria» a lucra pentru acest planŭ. De și comunitatea bulgară din Constantinopol, la 20 Augustŭ 1859, a condamnatŭ energicŭ într unŭ protestŭ acéstă tendință, totuși planul uniunii câștiga necontenitŭ noui partisani. Comercianții cu influență și scriitori aŭ îmbrățișatŭ tendințele lui Țancov, iar în Eparchia Paljana (lângă Thesalonicŭ) populațiunea întrégă era gata a trece în Biserica latină, în urma unor fapte scandalose ale Episcopului grecŭ Meletiŭ; Patriarchul însă s'a grăbitŭ a trămite acolo unu Episcopŭ bulgarŭ, Partenie din Dibra (Oct. 1859). La 18 Decembre 1860 uă deputațiune bulgară a stabilitŭ cu Vicarul Papal Brunoni *uniunea bulgară*, cu condițiunea însă de a 'și păstra liturgia bulgară; Patriarchul Armenilor latini, Hassun, ținu unŭ oficiŭ solemnel și primi jurământul daputațiunii pentru Roma. Succesele lui Napoleon III, care pe lângă influența ce avea în România, Serbia și Epyptŭ, căuta să mai câștige și protectoratul asupra Bulgarilor, aŭ neliniștitŭ forte multŭ pe Englezii și Rușii, și de aceea ei aŭ stăruitŭ lângă Porta, a da ascultare la plângerile Bulgarilor.

Ânteiul pas, ce 'l făcu noul Patriarchŭ Ioachim pentru liniscirea bulgarilor, a fost escomunicarea solemnă a lui Ilarion și a Metropolitului Auxentie de la Velesa (23 Ian. 1861). Apoi a cerutŭ de la Bulgari să arate dorințile lor. Ei i-aŭ presentatu atunci așa numitele *șépte puncte*, în care ei cereaŭ uă Biserică națională și autonomiă eclesiastică sub un Archiepiscop ales, care să 'și aibă reședința în Constantinopol, sub autoritatea supremă a Patriarchului, și pentru acésta ei promiteaŭ a da patriarchului o sumă anuală. Patriarchul însă a respinsŭ cererile lor și într' uă encyclică de la 25 Februarie a făcutŭ Bulgarilor *cinci-spre-dece concesiuni*; cu deosebire el promitea că în provinciele curatŭ bulgare va pune Episcopi bulgari saŭ cel puținŭ cunoscetori de limba bulgară, că în scólele bulgare se va da preferință limbei bulgare; că în bisericile curatŭ bulgare se va introduce liturgia slavonă vechiă și că va primi în sinodul patriarch al do

Metropoliți bulgarĭ. Dar bulgarilor nu li-a plăcutŭ lipsa de claritate și sinceritatea acestor concesiunĭ și de aceea nu le aŭ primitŭ. Atuncĭ Patriarchul a reușitŭ a obținea de la Pórta, ca Ilarion, Auxentie și Metropolitul Paise să se exileze, iar Partenie să fie încarceratŭ în Salonic.

Pe cândŭ se petreceaŭ acestea, mișcarea uniuniĭ ajunsese la culme. Uă deputațiune a uniaților, la capul căreia era sus numitul Țancov, veni la Roma, unde la 8 Aprilie 1861 s'a hirotonitŭ ca archiepiscopŭ al Bisericeĭ Bulgare unite, egumenul *Iosif Socolski*, unŭ omŭ cu totul ignorantŭ, fost haiducŭ, și care prin manierile sale provoca risul tutulor. Dar slava luĭ Socolski a duratŭ numaĭ puține ḑile. Iesuițiĭ polonezĭ aŭ stăruitŭ pe lângă el să facă concesiunĭ în privința liturgieĭ și a dogmelor. In bulgaria însușĭ s'a ridicatŭ uă mare furtună în contra uniuniĭ, așa că latiniĭ carĭ speraŭ a câștiga populațiunea întrégă, n'a pututŭ avea de câtu câte-va sute de bulgarĭ pentru uniune. Socolski a dispărutŭ la 18 Iunie într'unŭ modŭ misteriosŭ; se ḑicea că Rușiĭ l'ar fi răpitŭ din Constantinopol; în realitate însă elŭ a fugit la Kievŭ unde, pare-ni-se, trăiesce în Monastirea Petjerski. Cu acésta a sfârșitŭ și mișcarea uniștilor. Cu anevoiă aŭ pututŭ scăpa Lazariștiĭ câte-va resturĭ, pentru păstorirea cărora s'a hirotonitŭ Episcopul numitŭ Rafail Popov, hirotonitŭ de către Archiepiscopul ruténŭ Sembratovicĭ venitŭ de la Lemberg din adinsŭ pentru acésta la Constantinopol.

In urma celor 15 concesiunĭ, eparchiile bulgare aŭ trimis la Constantinopol (Martie 1861) 28 representanțĭ, carĭ aŭ propusŭ ministruluĭ afacerilor Exsterne, Ali-Pașa în resortul căruia aparțin și chestiunile bisericescĭ, încă *optŭ puncte*. Eĭ cereaŭ ca Sinodul patriarchal să fie compusŭ din 6 Metropolițĭ grecĭ și totŭ atâția Bulgarĭ; ca membri bulgarĭ aĭ Sinoduluĭ împreună cu șése representanțĭ mirenĭ să formeze unŭ consiliŭ ecclesiasticŭ bulgarŭ; unul din Metropolițĭ, ca Exarcŭ, să 'șĭ aibă reședința în Constantinopol și ca Episcopiĭ să fiă pretutindenea aleșĭ și venitul lor să fiă

fixat. Guvernul a cerut de la Patriarcu să convoce uă comisiune mixtă spre a delibera asupra acestuĭ proiect, care însă abia în anul 1862, la 18 Iulie, s'a putută intruni, fiindŭ compusă din șése grecĭ și șése bulgarĭ. Ali-Pașa însușĭ a președatŭ una din ședințele furtunóse. Dar tóte încercările de a aduce uă ințelegere n'au pututŭ avea nicĭ unu resultatŭ din causa resistențeĭ grecilor, și ast-fel în urma unuĭ noŭ protestŭ din partea Bulgarilor, Patriarchul Ioachim fu destituitŭ ca unul care, chiar după opiniunea grecilor, intărĕtase lucrurile prea multŭ. Succesorul acestuia, *Sofronie*, a convocatŭ, pentru 22 Februariŭ 1864, unŭ congresŭ, in care însă, afară de Episcopiĭ Antim de la Sumla (care în urmă a devenitŭ Exarchu), Panaret de la Filipopol și Doroteŭ de la Sofia, și învĕțatul Christovicĭ, nu eraŭ de câtu Grecĭ fanaticĭ. După o deliberare de patru lunĭ, cele optŭ puncte aŭ fostŭ cu totul respinse; ba încă teologiĭ Grecĭ aŭ propusŭ ca espresiunile: Episcopŭ *bulgarŭ* și Biserică *bulgară* să se depărteze, pentru ca Sânta Biserică să nu cadă in barbariă. Atuncĭ, în fine, prin unŭ *irade* al Sultanuluĭ, s'a datŭ Episcopilor bulgarĭ carĭ eraŭ în exilŭ, permisiunea de a se întórce. Pe la finele anuluĭ 1865, patru comercianți de considerațiune, născuțĭ grecĭ, aŭ intratŭ pe neasceptate in negociațiunĭ cu representanțiĭ bulgarĭ și in scurtŭ timpŭ au reușitŭ să ajungă la o ințelegere: adică ca Sinodul patriarchal să fie compusŭ din unŭ numérŭ egalŭ de grecĭ și bulgarĭ: ca numirea Episcopilor să se facă pe baza alegereĭ făcută în eparchiĭ și ca unul din membri bulgarĭ aĭ Sinoduluĭ să fiă exarchŭ al Bulgarilor cu reședința in Constantinopol. Nu lipsea de câtŭ aprobarea patriarchuluĭ. Dar o mare adunare de clericĭ și mirenĭ, convocată pentru 22 Aprilie 1866, în care însă nu eraŭ de câtŭ numaĭ doiĭ bulgarĭ (Christovicĭ și Panaret,) a condamnatŭ acéstă propunere ca eretică și democratică, sub cuventŭ că violedă drepturile naționale ale grecilor. In urma acestora, Patriarchul Sofronie s'a destituitŭ, în Decemvrie 1866, chiar după cererea grecilor. Succesorul seŭ *Gregorie VI*, care maĭ fusese Patriarchŭ și în chestiunea bulgară se arătase maĭ dis-

pusŭ pentru óre-care concesiunĭ, a datŭ guvernuluĭ, din propria sa inițiativă, unŭ proiectŭ, prin care se propunea ca Eparchiele de dincóce de Balcanĭ să formeze uă provincie eclesiastică semi-indepedentă, avêndŭ de capŭ pe unul din Metropolițĭ cu numele de «Exarchŭ a tótă Bulgaria». Bulgariĭ însă carĭ nu voiaŭ a sacrifica pe cele-l'alte provinciĭ bulgare, aŭ respinsŭ proiectul și aŭ cerutŭ de la Pórtă uă Biserică națională independentă și autonomă.

Diferitele încercărĭ de revoluțiune ale Bulgarilor și ale celor-l'alte elemente din Imperiul Otoman aŭ constrânsŭ pe pórtă să facă concesiunĭ. Fuad († 31 Ianuariŭ 1869), pe lângă Ali, celu maĭ însemnatŭ bărbatŭ de Stat al Turcieĭ, da Porțiĭ consiliul, în testamentul seŭ, a isola câtŭ se póte maĭ multŭ pe Grecĭ și maĭ cu sémă a lua din mânele lor dominațiunea bisericéscă asupra Bulgarilor, pentru ca aceștia să nu se unéscă cu Rușiĭ saŭ cu Papa. Ali-Pașa s'a ocupatŭ însușĭ de chestiunea Bulgarilor, și conform uneĭ decisiunĭ a consiliuluĭ de miniștri, s'a prelucratŭ două proiecte, în sensul proiectuluĭ patriarculuĭ Gregorie, și le-a comunicatŭ. ambele proiecte patriarchuluĭ, cu cererea de a se pronunța pentru unul din ele. Patriarchul însă și Sinodul au respinsŭ la 16 Noemvrie 1868 ambele proiecte ca anticanonice, antidogmatice și antievangelice. In intențiune de a convoca unŭ conciliŭ. Patriarchul a adresatŭ uă enciclică către tóte bisericile orthodoxe ; ceea ce a datŭ motivŭ Bulgarilor să publice unŭ memoriŭ asupra desvoltăreĭ istorice a chestiuneĭ eclesiastice Bulgare. Bisericile de la Ierusalim, Antiochia, Cypru și Grecia aŭ aprobatŭ, în respunsurile lor, conduita patriarchuluĭ ; Metropolitul de la Belgrad s'a pronunțatŭ pentru Bulgarĭ ; respunsu Sinoduluĭ din Rusia era vagŭ și neterminatŭ, iar Biserica Română a réspunsŭ prin tăcere. Atuncĭ Ali a orânduitŭ comisiunĭ mixte, care aŭ prelucratŭ treĭ proiecte nouĭ, dar tóte s'aŭ respinsŭ de către Patriarchŭ. In fine, Ali, în diua de 28 Fevruarie 1870, spre séră, a chiămatŭ pe representanțiĭ grecĭ și bulgarĭ și le-a datŭ unŭ *ferman*, prin care Sultanul ordona a se înființa unŭ exarchatŭ bulgarŭ, care să coprinză

următórele Eparchiĭ: Rusciuk, Silistra, Sumla, Turnov, Sofia, Lovecĭ, Vrața, Vidin, Nișŭ, Pirotŭ, Samocov, Kestendil și Veles; apoĭ Eparchia Sliveni (însă afară de Varna, Anchialos, Mesembria și a satelor grecescĭ de lângă mare), Eparchia Sozopolis și în fine, Eparchia Filipopol, însă afară de acestŭ orașŭ, Stanimaca și 9 sate. Câtŭ pentru cele-l'alte eparchiĭ, elŭ ordona să se anexeze asemenea la exarchatŭ, în casul cândŭ doue din treĭ părțĭ a creștinilor de acolo s'ar declara pentru exarcatu. Inteiul Metropolitŭ, numitŭ *Exarchŭ*, să fiă alesŭ, și să se confirme prin unŭ beratŭ al Sultanuluĭ; exarchul să pomenéscă numele patriarchuluĭ în rugăciunĭ, și să priméscă de la elŭ Sântul Mirŭ.

Patriarchul Gregorie, nevoindŭ a recunósce firmanul, a abdicatŭ și în locu-Ĭ s'a alesŭ Antim. Bulgariĭ din parte-le au alesŭ la 11 Fevruariŭ 1872 pe *Ilarion*, ca primul exarchŭ, dar deja la 16 ale luniĭ, Ilarion a abdicatŭ și s'a alesŭ in locul sĕŭ Episcopul Antim de la Vidin, ast-felu că acum erau douĭ Antimĭ in Constantinopol, capĭ bisericescĭ: Antim patriarchul grecu și Antim exarchul bulgarŭ. Greciĭ, deprinșĭ pêne atuncĭ a considera pe Bulgarĭ ca supușiĭ lor naturalĭ, s'aŭ scandalisatŭ fórte multŭ, vĕdendŭ distinsa primire ce a avutŭ Exarchul la Marele Vizir, care i-a datŭ beratul, și la Sultanul, care l'a onoratŭ cu doue decorațiĭ, și aŭ începutŭ să strige, iar patriarchul a pronunțatŭ, in diua de 27 Septemvrie 1872, excomuniunea asupra cleruluĭ Bulgarŭ și partisanilor seĭ.

Din acéstă scurtă expunere se vede fórte clarŭ, că lupta între Patriarchie și Bulgarĭ n'a avutŭ de obiectŭ uă chestiune religiósă, ci a fostŭ uă luptă curatŭ națională. Patriarchul a recunoscutŭ în principiŭ legitimitatea cererilor bulgare și a consimțitŭ la înființarea unuĭ exarchatŭ bulgar; obiectul certeĭ n'a fostŭ de câtŭ *întinderea* exarcatuluĭ. Firmalul a decisŭ, cu dreptŭ cuvêntŭ, ca chestiunea să se resolve prin majoritate de voturĭ; greciĭ, prevĕdendŭ că resultatul nu le va fi favorabil, s'aŭ opusŭ. Pêne aci găsimu tóte în regulă; Greciĭ și Bulgariĭ suntŭ în perfectŭ acordŭ.

adică, și uniĭ și alțiĭ, apăra naționalitatea lor ; dar tocmaĭ de aceea nu ințelegemŭ cum Patriarchul a putută privi unul și acelașĭ principiŭ cândŭ ca eresiă—cândŭ era susținutŭ de Bulgarĭ,—cândŭ ca o dogmă fundamentală a orthodoxieĭ, cândŭ era susținutŭ de grecĭ.

Zotu.

CUVÊNTAREA

Inalt Prea Sânţitului Archiepiscopŭ şi Metropolită Dr Silvestru Morariu Andrievicĭu, la deschiderea Congresului bisericescŭ alu archidiecesei Bucovinene, în 14 (26) Iuliu 1882.

Prea onorată şi de Christos iubitóre Adunare!

Ètă că în urma urmelor ajunserăm *ḑiua carea* după cuvêntul Psalmistuluĭ *o a făcut Domnul, ca să ne bucurăm şi să ne veselim întru dênsa*; ajunserăm a vedea împlinită o dorinţă de obşte a fiilor maiceĭ nóstre biserice, pe câtu de veche şi de îndreptaţită, pe atâtu de ferbinte şi de înteţită; ajunserăm a ne vedea adunaţi: Archipăstoriul şi representanţiĭ patronilor parochiali, ai clerului şi ai poporuluĭ eparchialŭ, spre a începe lucrul celŭ mare şi mântuitoriu alu autonomieĭ bisericescĭ; ajunserăm a serba ḑiua deschiderii congresuluĭ eparchieĭ nóstre dreptmăritórie în ducatul Bucovineĭ!

Laudă şi mărire lui Dumneḑeŭ, carele întru a sa purtare de grijă de sórtea bisericeĭ creştine de pretutindene, a umbritŭ pururea cu milă şi a încălḑitŭ cu îndurare şi pre acéstă via de mântuire întru Christos din pămêntul Bucovinei, scăpându-o în decursul vécurilor nevătămată atâtu de focul urgiilor esterióre, câtu şi de recéla nepăsăreĭ şi a indiferentismuluĭ interior! Mulţămită adêncă Maiestaţeĭ Séle, prea graţiosuluĭ nostru Imperatu Francisc Iosif I, carele nu numaĭ că, pe óra străluciţilor seĭ antecesorĭ pe tronul monarchiei, în totu decursul domnieĭ Séle a îmbucuratŭ eparchia Nóstra cu acordarea multoru instituţiunĭ salutarie, ci cu prea înalta resoluţiune din 9 Augustu 1871. bine-voi a acorda şi conchiămarea acestuĭ congresu bisericescu în scopul realisăreĭ autonomieĭ în afacerile interióre ale eparchieĭ! Recunoscinţă deplină şi bărbaţilor luminaţĭ, carii pătrundêndŭ folosul mântuitoriu şi recerinţa neaperată a unuĭ organu representativu, stătură cu devotămentu pentru realisarea autonomiei şi constituirea congresuluĭ bisecescu!

In momentul acesta, pe cât de îmbucurătoriu, pe atâtu şi de seriosu, credem a fi în acordŭ cu convingerile şi chiar cu voinţa preonorateĭ adunărĭ, dacă maĭ 'nainte de tóte vom atinge motivele, din carĭ inteleginţa clericală şi mirénă a stăruitu cu perseveranţa pentru conchiămarea congresuluĭ şi din carĭ motive ne-am adunatu şi noi atâtŭ de voioşĭ la acestu congresu bisericescu.

Cuvintele: *autonomiă, sinodu şi congresŭ* respică pe terenul bisericescu ideĭ, carile nu numaĭ ca stau în legătură strînsa, cĭ suntŭ aşa

dicêndu, condiţionate una prin alta. Autonomia este îndreptaţirea comunitaţei bisericericesci, de a-şi intocmi şi a-şi dirige afacerile séle interióre în conformitate cu firea organismului seŭ. Unele dintre afacerile comunitâţei bisericesci sûntu *strinsŭ spirituale*, adicâ dogmatice liturgice şi disciplinarie şi acestea cadŭ în sfera de competinţă a sinodului episcopalŭ şi a celor-l'alte organe spirituale, érâ altele suntu de natura *administrativă şi economică* şi la acestea cooperézâ tóte elementele bisericeĭ în congresŭ, adică în *adunarea representativă* a comunitâţii bisericesci în totalitatea eĭ. Unde e, aşa dară, recunoscută autonomia bisericéscă, acolo urméza de sine şi recunóscerea sinodului şi a congresului bisericescŭ, pentru că fară de sinodu şi congresŭ nu póte să fie vorba despre autonomia deplină.

Insemnatatea şi urginţa autonomieĭ derază în genere din facultăţile cardinale ale omului, adeca din raţiune şi libertate, cu carile este înzestratu, şi de óre-ce aceste facultaţĭ condiţionézâ moralitatea şi demnitatea omuluĭ, devine autonomia, adecă libertatea, de a 'şĭ dirige raţionalminte afacerile sale, unŭ postulatŭ alŭ desvoltâreĭ, alu moralitâţeĭ, alu fericireĭ sale.

Autonomia este unu dreptŭ nealienabile nu numaĭ câtu alu omuluĭ singuraticŭ (individuluĭ), ci şi alŭ societăţeĭ şi anume nu numaĭ alŭ societâţeĭ necesarie după natura eĭ, precum este pe terenul geneticŭ: căsătoria, familia, naţiunea; pe terenul politicŭ: comunitatea de ţeră ori de statŭ; pe terenul religionariŭ: societatea bisericéscă; ci una recerinţă neapărată şi a intrunirilor casuale pe terenul de sciinţe, de arte, de industrie, de negoţŭ şi de asemenĭ. Tóte aceste societăţĭ fară de autonomia corespundâtóre organismuluĭ şi scopuluĭ lor, suntu asemenĭ automatelor fără de viaţă.

Se înţelege de sine, că autonomia fie ca personală sau comunală, socială s'au politică, bisericéscă sau civică, nu póte fi absolută, ci condiţionată sau mărginită prin referinţele de coordinaţiune cu mulţimea de altele societăţĭ esistinte, şi anume după mesura de dreptu espresă prin axiomul de obşte: „*Ceea ce nu voiţĭ, ca să vĕ facă vouĕ alţiĭ, nu faceţĭ şi voĭ lor, iară ceea ce aşteptaţĭ voĭ de la alţiĭ, faceţĭ şi voĭ altora*“.

Se înţelege iarăşi de sine, că şi momentul de relaţiune alu societăţilor maĭ micĭ către cele maĭ mari de aceeaşĭ natura nu se póte scăpa din vedere. In ordinea societăţilor omenescĭ suntu societăţile maĭ micĭ faţă cu cele maĭ mari asemenĭ speciilor faţă cu genurile, iară aceste din urmă faţă cu individualitaţile asemenĭ organelor faţa cu totalitatea. Şi dupa cum unu corpŭ organicŭ prosperézâ numaĭ atuncĭ, când organele singuratice, de şi subordinate, desvoltă fară de împedecare activitatea lor naturală; aşa se desvóltă şi viaţa corporâciunilor publice, dacă parţilor integrante li se acordă cercul recerutu de libertate şi de activitate. Absorbirea speciilor de genurĭ, şi a genurilor de totalităţĭ,

pricinuesce în ordinea societăţilor omenesci maĭ marĭ daune, de cât în corpurile organice fisice

Dacă dreptul de autonomie este necontestabile, şi dacă, pe óra altorŭ societăţi, şi societatea bisericéscă tinde a 'şi asigura cercul de autonomie, recerutu pentru desvoltarea sa; atuncĭ tendinţa asta este cu totul naturală şi motivată, pentru că fără de autonomia corespundetóre, şi ea nu 'şi póte ajunge ţinta sa înaltă şi bine-făcetóre.

In statele absolute, unde tóte firile vieţeĭ publice şi însăşi ale vieţeĭ private se concentréză în mânele regimuluĭ de statu, prin urmare sórta tuturor comunităţilor şi a societăţilor se dirige numaĭ după voinţa autorităţiĭ supreme de statu, despre autonomia organismelor particulare nu maĭ póte să fiă vorbă, de óre-ce aceste tóte, asemenĭ minorenilor, staŭ sub epitropia puteriĭ absolute a statuluĭ. Unde însă popórele ajunseră la acel gradu de luminare şi de cultură, ca puterea statuluĭ se află îndemnată, de a deslega firile epitropieĭ sale şi declărându-le de maiorene, a le deschide calea spre deliberarea şi deciderea destinelor propriĭ, acolo şi corporaciunile esistente se bucură de libertatea specifică întru diregerea afacerilor sale. Unde regimul de statŭ este înlocatŭ prin unu regimu constituţiunalu, unde tóte comunităţile publice se bucură de autonomia, singură societatea bisericéscă nu póte sta, ca maĭ 'nainte, sub epitropie şi reclamându-'şi ea dreptul de autonomie, urméză numaĭ câtu simţuluĭ de conservare a intereselor sale în concertul vieţeĭ publice. Pentru aceea în state constituţiunale, a denega Bisericeĭ eserciţiul de autonomia, ar fi ua apăsare, carea întunică idea şi vatămă numele unuĭ statu juristicŭ, eră Biserica, renunţându la dreptul de autonomia ar înceta de a fi aceea, ce este menita a fi, uă societate eminentŭ morală.

Credem deci, că dreptul de autonomia al societăţeĭ bisericeşcĭ este *in abstracto* maĭ pe sus de totă îndoiala şi discusiunea. Cu atâtu maĭ mare este diversitatea de păreri *in concreto*. Opiniunile diverse se reducu însă aice parte la *obieptele*, parte la *subieptele* autonomieĭ.

In privinţa obiepţivă pricepu uniĭ sub autonomia ast-felin de neatârnare a bisericeĭ în administrarea afacerilor, în câtu ar trage în cercul jurisdicţiuniĭ sale şi afacerĭ secularie; alţiĭ din contra ar reduce autonomia bisericéscă numaĭ câtu la facultatea organelor spirituale, de a predica cuvêntul luĭ Dumnedeu şi de a sevêrşi orânduelele cultuluĭ, fără de a li recunósce îndreptăţirea relativa la disciplina, învăţămêntŭ, oficiĭ şi la administrarea averilor bisericescĭ.

Eră în privinţa subieptivă susţinu uniĭ, cum că numaĭ organele ierarchice maĭ înalte, adecă Episcopatul ar fi subieptul autonomieĭ bisericescĭ şi unicul îndreptăţitu, de a esercita autonomia, fără de participarea cleruluĭ şi a poporuluĭ bisericescu...

rilor şi societăţilor secularie afirmă, cum că autonomia bisericéscă zace în mânile poporului bisericescu.

Cu tóte că pentru fiă-care dintre teoriile acestea se producu argumente parte din scriptură şi din canónele sinodale, parte din praxa bisericeĭ creştine în timpul Imperiuluĭ romanŭ şi din usanţile observate în unele state în evul mediu şi chiar în timpul presentŭ; totuşĭ credem, că ast-feliu de aserte suntu maĭ multŭ deducerĭ estreme ale spirituluĭ de partide, de câtŭ teoriĭ sănătóse, întemeiate pe fundăminte solide.

Teoria despre autonomia absolută a Bisericeĭ în relaţiune cu puterea statului, dispare ca céţa dimineţeĭ de razele sórelui, dacă se consideră, că Biserica este uă corporăciune de ómenĭ, cariĭ suntu şi membriĭ statelor secularie, şi cum că, ca corporăciune, avêndu lipsă de scutul legilor cetăţene, trebue să se conforme cu pretenţiunile şi îndatoririle sale ordineĭ publice. „*Impĕrăţia mea nu este din lumea acésta*" (1) ḑice urḑitoriul Bisericeĭ creştine, éră spre a demarca terenul bisericescu de terenul putereĭ secularie de statu, demândă credincioşilor ḑicêndŭ: „*Daţi Impĕratuluĭ cele ce suntŭ ale Impĕratului, éră luĭ Dumnedeŭ cele ce suntŭ ale luĭ Dumneḑeu*", (2) Pe aceea-şĭ oră provócă Apostolul ḑicêndŭ: *Supuneţi-vĕ la tótă puterea seculariă, Impĕratuluĭ, ca celuĭ ce este preste tóte, diregĕtorilor, ca celor ce suntŭ trămişĭ de El spre pedépsa făcĕtorilor de rele şi spre lauda făcĕtorilor de bine, căcĭ aşa este voia luĭ Dumnedeŭ*" (3).

Biserica creştină orientală păşindŭ pe calea desemnată de urḑitoriul eĭ, s'a feritŭ de a călca în eserciţiul autonomieĭ sale peste otarele defipte, şi dacă de la Imperatul Constantin încóce, de Imperiul romanŭ, i s'a datŭ unele afacerĭ cetăţene în jurisdicţiunea sa, le-a privitu acestea numaĭ ca concesiunĭ de bună-voinţă. In partea occidentală a Europeĭ se făcură, pe basa cunoscutelor decretaliĭ pseudo-isidoriane, încercărĭ pentru uă autonomiă absolută a Bisericeĭ faţă cu puterea seculariă de statu, însă ele fură combătute din tóte părţile şi desminţite prin aseţele cardinale ale doĭ Archipăstorĭ luminaţĭ din Roma, dintre cariĭ unul, Papa Nicolaiu scrie în epistola sa cătră Imperatul Bisantinŭ: „Priusquam advenisset Iesus Christus, invenimus aliquos fuisse reges simul et pontifices, sicut erat Melchisedec. Salvator autem mundi unam potestatem ab altera ita separavit, ut imperatores episcoporum subsidio ad consequendam vitam eternam indigerent, episcopi autem imperatorum legibus in vita civili et negotiis sæcularibus uterentur". Éră Papa Gelasiu în epistola a 8-a cătră Imperatul Anastasiŭ scrie: „Imperatores episcopis in ordine rerum ad religionem spectantium sunt subjecti; episcopi autem illo, qui primam sedem

(1) Ioan 18, 36.
(2) Mat. 22, 21.
(3) I. Petr. 2, 13.

occupat, non excepto, in ordine regiminis politici imperatoribus obedire debent".

A trage aşa dar în cercul de autonomia bisericéscă şi afaceri, carile după natura lor aparţinu cercul de competinţa a puterii secularie de statŭ, nu se potriveşce cu natura unei puteri, care după asertul cardinal al Mântuitorului, nu este din lumea acésta. Tot aşa de contraria instituţiunilor bisericesci, desvoltate şi consolidate în decursul seculelor, ar fi ignorarea relaţiunelor faptice ale societăţii bisericesci cu puterea seculariă de statu.

Credêndŭ că în seculul presentu al luminilor, carile aŭ dilucidatŭ şi liniile de demarcaţiunea între autonomia bisericéscă şi cea seculariă, puterea de statu n'are lipsă de uă apologiă faţă cu bisericele esistinte, nu voim să maĭ continuăm firul acesta, ci trecem la observările în privinţa teorieĭ a doua, după carea autonomia bisericéscă să se reducă numai câtu la facultatea predicămêntuluĭ şi a sevêrşireĭ cultuluĭ religiosŭ bisericescŭ.

E demustratŭ de istoriă, că în seculiĭ dintêiu aĭ creştinătăţeĭ, Bisérica dirigea şi administra tóte afacerile sale fără de vre unu amestecŭ alu putereĭ secularie de statu. Tocma maĭ târdiŭ, şi anume după încreştinarea Imperatorilor şi recunóscerea politică a Bisericeĭ creştine în Imperiul romanŭ, începu a se face destincţiunea cunoscută între „*Iura in sacris et jura circa sacra*", apoĭ destincţiunea între afacerile referitórie la fiinţa şi la cele ce privescŭ ordinea esterióră a Bisericeĭ, precum şi distincţiunea între obieptele, carile atingŭ nemijlocitŭ şi mijlocitŭ interesele Bisericeĭ. Pe temeiul unor distincţiunĭ ca acestea se şi restringea cercul autonomieĭ bisericescĭ maĭ multŭ au maĭ puţin, după mesura bărbăţieĭ organelor bisericescĭ în apărarea drepturilor sale, precum şi putereĭ organelor secularie întru călcarea acestoru drepturĭ.

Cum că Biserica nu a întrelăsatŭ, a protesta în contra mărginireĭ cerculuĭ seu de autonomiă, se vede apriatŭ parte din canónele sinodale, parte din scrierile apologetice.

Canonul 30, apostolicu, şi canonul 3 al sinoduluĭ VII ecumenicŭ decretéză destituirea Episcopuluĭ, a presbiteruluĭ şi a diaconuluĭ, aleşĭ şi întroduşĭ prin puterea seculariă.

In privinţa administrareĭ averilor bisericescĭ dispune can. 26, alu sinoduluĭ alŭ IV şi can. 11 al sinoduluĭ alu VII ecumenicŭ tóte detaiurile în neatârnare de puterea seculariă.

Can. 12 al sinoduluĭ din Cartagena şi can. 9 al sinoduluĭ IV ecumenicŭ reguléză tótă procedura jurisdicţiuneĭ bisericescĭ, fără de a concede putereĭ secularie óre-carele amestecŭ.

Câtŭ de puţin întemeiate suntu provocările la esemplele Imperato-

rilor romani, se arata din istorie şi din cuvintele celor maĭ renumiţi regenţi.

Imperatul Constantin, la carele se adresara unii Episcopi cu plânsorile lor, ḑise în adunarea sinodală: *Deus vos constituit sacerdotes et potestatem vobis dedit, de nobis quoque judicandi; et ideo nos a vobis recte judicamur; vos autem non potestis ab hominibus judicari*" (1).

Impèratul Teodosiu II, ḑise cu ocasiunea sinoduluĭ de la Efesŭ: „*Nefas est, ut se immisceat quis in negotiis ecclesiasticis, qui non est conscriptus in catalogo episcoporum*".

Imperatul Marcian, carele aduse la sinodul al VI ecumenicŭ trei propuneri spre discutare, ḑise: „*Decorum est, haec a vobis potius firmari per synodum, quam nostra lege sanciri*" (2).

Pentru accea scrie şi Fleury, renumitul istoricŭ: „*Principes leges ecclesiasticas non statuebant, sed, qua protectores ecclesiae, potestatem ecclesiae coactivam subministrabant, ad ejusdem decisiones executioni mandandas*".

Totŭ acestu bărbatŭ renumitŭ scrie, pe basa datelor istorice în privinţa reaşeḑareĭ scaunelor ĭerarchice următórele: „*Electiones episcoporum extra curam principum erant, nisi in majoribus cathedris et urbibus, in quibus imperatores, ad fidem conversi sedem fixerant*" (3). Şi în capitulul 28 al legilor de statu, se spune detáiatu modul alegerilor pentru scaunele ierarchice, fára de a face vre unu reservatŭ pentru reginte.

Din timpul Imperatorilor Iustinian, Leone, Alexiŭ, Emanail Comnenul suntŭ ordinăciunĭ în afacerile esteriore bisericescĭ, însă tocma în legislaţiunea Iustiniană este espresă noima, după carea legile imperiale să fiă în acordu cu aşeḑămintele sinodale, căcĭ alt-feliŭ suntu fără de putere:

Cu asemenea căldură se ventileză şi întrebarea referitoriă la *subieptul autonomieĭ bisericescĭ*. Pe când de una parte se susţine, că numaĭ Episcopatul, ca representantul puterii şi al demnităţiĭ apostolice ar fi singurul subieptu al autonomieĭ bisericescĭ, se vede de altă parte, maĭ vertosu în timpul maĭ nou, de când s'a desceptatŭ în popóre consciinţa în afacerile sociale şi politice şi a pătrunsŭ în societate teoria, cum că purtătorii sarcinelor comune să fie părtaşi şi drepturilor comune, că atâtu presbiteriul, câtu şi inteliginţa şi după ea poporul bisericescu tindŭ, de a participa la drepturile de autonomiă.

Dreptu ca une-locurĭ era presbiteriul deprinsŭ, de a privi comunităţile parochiale de minorene şi a direge tóte afacerile bisericescĭ, kiar

(1) Rubuus Instit. eccles. Lib. II cap. 2.
(2) Bevereg. tom. II. pag. 190.
(3) Dissert. II. p. 59.

şi cele economice după socotinţa propria, fără de a asculta de graiul parochienilor; dreptu că alocurea li plăcea şi Episcopilor, a ignora consiliul presbiteriuluĭ şi dorinţele diecesanilor în afacerile administrative, dispunêndu tóte numaĭ cât dupa voinţa propria; dreptŭ ca alocurea apărea şi anomalia, că Metropoliţii, măguliţĭ de favórea optimaţilor secularĭ, disconsiderau drepturile Episcopilor sufraganĭ, şi privindŭ sinódele provinciale ca unu balastŭ, nu le conchiemau, ci despre afacerile cele maĭ cumpenitórie ale Bisericeĭ tratau singurĭ cu organele putereĭ de statu. Ba, după căderea Imperiuluĭ romanŭ, veni adese la rândŭ şi clătinarea sistemuluĭ metropolitanŭ şi usurparea drepturilor canonice ale bisericilor provinciale prin centrurile patriarchale.

Ferice de Biserica luĭ Christos, că ast-feliŭ de anomalii nu se lăţira pretutindene şi nu remaseră pentru tot-d'a-una!

După esemplul Mântuitoriuluĭ, carele în tóte lucrările sale privea numaĭ cât binele comunităţiĭ bisericescĭ lucrau şi apostoliĭ, nu în numele lor, ci numaĭ cât în numele Bisericeĭ, şi cu tóte că ei, după primirea Spirituluĭ s. în duminica rusaliilor, erau consciuţĭ de plenitudinea darurilor, de carele se făcură părtaşĭ, totuşĭ afacerile maĭ însemnate ale Bisericeĭ le trătaŭ numaĭ cât cu concursul presbiterilor şi alu credincĭoşilor. Dovadă sunt sinódele Apostolilor în scopul alegeriĭ celor şépte diaconĭ şi spre aplanarea certeĭ între creştiniĭ din Antiochia.

Cum că pe acéstă cale, desemnată de Apostolĭ, păşiră şi urmaşiĭ lor, dovedescŭ datele istorice, pe carĭ răzimându-se scrie renumitul Fleury: „*In qualibet ecclesia episcopus nihil magni momenti, presbyteris, diaconis et clericorum præcipuis incolsultis, faciebant. Saepius etiam, quoties id res postulare videbatur, totius populi mentem explorabant*“ (1).

Tot acésta se observa la reaşeḑarea scaunelor ierarchice: Renumitul istoricu Dannenmayer ḑice: „Nach dem Tode der Apostol var die Vahl der ordentliche Veg, um zu einen Kirchenamte zu gelangen, und dabei betheiligte sich nicht nur der Clerus, soudern auch das Volk“ (2).

Tot acésta demustră şi aşeḑemintele apostolice, carile în tom. 8, cap. 4, orânduescu, ca numaĭ acela să se chirotanéscă Episcopu, carele este alesu de întrégа comunitate bisericéscă, spre carele scopu să se adune Episcopiĭ vecinĭ, clerul şi poporul Bisericeĭ respective.

Acésta se întăresce şi de s. Ciprianŭ în epistola 68, unde scrie: *Să se observe datina apostolică, precum şi ceea, ce se observă în Africa şi în tóte provinciile. De este a se alege unŭ Episcopŭ, să se adune Epis-*

---

(1) Dissert. II. pag. 64.
(2) Kirchengeschichte I. Theil. S. 190.

copii provinciei şi să facă alegerea în presenţa poporului, carele cunósce viaţa fiă-căruia şi pătrunde faptele tuturora".

Din aceste scurte trăsuri se vede, că în vécurile anteriόre, Episcopatul era departe, de a se privi de singurul subieptu alu autonomiei, ci căuta a se întări prin cooperarea clerului şi a comunităţilor, şi în acestŭ concursŭ afla uă putere ca aceea, în cât urgiile cele crâncene ale păgânătăţii nu erau în stare, de a înfrânge Biserica întru esercitiul autonomiei sale.

In timpul posteriorŭ, şi anume după recunoscerea creştinismului în totŭ imperiul romanŭ, sistemul absolutu alu regimului seculariŭ de pe atunci a aflatŭ imitare şi pe terenul administraţiunei bisericescĭ. Spre fericirea Bisericeĭ însă, se aflara totuşi bărbaţi însufiaţĭ de spiritu adeveratŭ apostolicŭ, carii nu paşiau peste otarele puse de părinţi, şi pentru aceea şi din timpul acela avem aşeḑeminte sinodale şi praxa bisericéscă, din carea se vede, că absolutismul, deşi s'a încercatŭ, dară nu i-a succesŭ, de a se lăţi şi a se stabili în Biserica luĭ Christos.

Administrarea averilor bisericescĭ prin organe proprie, se reguléză prin can. 26, alu sinoduluĭ alu IV ecumenicŭ şi prin novela 10, cap. I a Imperatuluĭ Iustinian. Can. 108, alu sinoduluĭ din Cartagena opreşce Episcopuluĭ, de a judeca singurŭ pre presbiterĭ, şi can. alŭ aceluĭ aşi sinodŭ reguléză procedura jurisdicţiuniĭ bisericescĭ. Tot aşa şi procedura la alegerea şi chirotonia persónelor bisericescĭ se desémnă în can. 7. alu s. Teofilŭ din Alexandria, întăritŭ prin can. 2 al sinodului VI ecumenicŭ şi recunoscutŭ prin novela 123, cap. 11, a Imperatului Iustinianu.

N'au lipsitŭ maĭ 'nainte şi sûnt încă şi astăḑĭ cărturarĭ bisericescĭ, carii se încercă prin momente de oportunitate a susţine teoria despre îndreptăţirea esclusivă a Episcopatului la esercitarea autonomiei bisericescĭ.

Cărturarilor de acéstă pănură li respundem cu cuvintele s. Apostol Paulŭ, carele în epistola către Efesenĭ ḑice, că *Biserica este Corpul luĭ Christos*, éra în epistola I către Corintenĭ adauge, cum că Dumneḑeu a înzestratŭ corpul Bisericeĭ creştine cu deosebite organe, carile aŭ deosebite lucrărĭ şi cum că tόte conferă spre mărirea întreguluĭ corpŭ bisericescŭ. Apostolul ḑice: „*Voĭ sûnteţi trupul luĭ Christos şi mădulărĭ din parte. Şi pre uniĭ a pus Dumneḑeŭ în Biserică: ântâiŭ pre Apostolĭ, a doua pre proorocĭ, a treia pre învĕţătorĭ, după aceea pre puterĭ, apoĭ darurile de tămăduirĭ, ajutorinţele, diregĕtoriile, felîurile limbelor*". Şi cum că nu este ertatŭ, a disconsidera, cu atâtu maĭ puţin a delătura cooperaţiunea singuratecelor organe bisericescĭ, arată Apostolul prin următόrea asemenare: „*Trupul nu este unŭ mĕdulariŭ, ci multe. Că de ar fi tot trupul ochiŭ, unde ar fi auḑul? şi de ar fi totŭ auḑŭ, unde ar fi mirosul? Éră acum a pusŭ Dumneḑeu mĕdulările pre*

fiă-carele dintrînsele în trupŭ, precum a voitŭ. Că de ar fi tóte unŭ medularŭ, unde ar fi trupul? Cu adevĕratŭ dară medulări multe, éră trupul unul. Şi nu póte dice ochíul mânei: nu am lipsă de tine, nici capul picioreilor: nu am lipsă de voĭ. Ci cu multă maĭ vĕrtosŭ medulările trupuluĭ, carile se socotescŭ a fi maĭ slabe, sûntŭ maĭ de lipsă".

Credem, că acéstă argumentare a Apostolulu este aşa de lămurită, încât nu are lipsă de óre-carea desfăşurare. Pentru aceea voim să maĭ adaugem cuvintele Domnuluĭ, unde dice: *„Sciţĭ că Domniĭ némurilor domnescŭ pre ele, şi ceĭ maĭ marĭ le stăpânescu pre ele; éră între voĭ nu va fi aşa, ci orĭ-carele va voi să fiă maĭ mare, să fiă voué serritoriŭ, şi celŭ ce va să fiă între voĭ ântein, să fiă tuturor serritoriŭ, precum şi fiĭul omenescu n'a venitŭ, ca să'ĭ servéscă luĭ, ci ca să servéscă elu"* (1).

Vorbindŭ în fine maĭ apriatu, să ne întrebămŭ şi sa respundemu, *sine studio et ira*, că dacă comunitatea parochială va perde îngustul seu cercŭ de autonomiă prin supremaţia păstoriuluĭ de suflete; dacă presbiteriul eparchialu va perde votul, ce-'ĭ compete prin dictatura irisistibilă a Archipăstoriuluĭ; dacă se va paralisa puterea Episcopilor în sinodul provincialŭ prin uă tactică absolutiitică a Metropolituluĭ, ce va maĭ remâea din sinodalitatea istorică, canonică şi însu-şi dogmatică a Bisericeĭ luĭ Christos? Oare nu se va înţeleni absolutismul, şi pe urma luĭ apatia, indeferentismul, discordai, distrămarea şi nefericirea în societatea bisericéscă? Étă dare motive destul de vorbitorie, că pentru Biserica nóstră ortodoxă nu e oportunu, de a susţinea şi a practica teoria, după carea numaĭ cât Episcopatul, fără de participarea cleruluĭ şi a comunităţilor bisericescĭ ar fi să fiă subieptul autonomieĭ.

Ne maĭ remâne, de a trage în considerare estremul alu patrulea, adecă teoria, după carea Biserica creştină să se fi constituitŭ pe calea constituireĭ comunităţilor şi a societăţilor secularie, prin urmare autonomia, adecă dreptul de a dirige afacerile bisericescĭ ar zăcea în mânile comunităţiĭ bisericescĭ ca atarĭ.

Despre teoria acésta, carea, ce e adeveratu, surîde mult subieptivismuluĭ, observămu, că este o adoptare a principiilor moderne de pe terenul comunităţilor şi alu societăţilor secularie, precum era maĭ 'nainte imitatu pe terenul bisericescu absolutismul regimelor secularie de statu.

Biserica creştină este uă comunitate urzită şi organisată de Christos spre mântuinţa ómenilor, cariĭ îmbrăţişéză cu credinţă adevĕrurile descoperite şi preceptele positive ale evangelieĭ. Intrarea omuluĭ singuraticŭ în sînul Bisericeĭ, este unŭ actu alu voinţeĭ libere, mişcate de credinţa în adevĕrurile eterne ale creştinătăţiĭ, însa de aice nu urméză, cum că Biserica creştină îşi trage începutul de la uă întrunire

(1) Mat. 20, 26.

socială a ómenilor. Se dice, și de mulți și se susține, ca statele secularie și-ar trage originea de la libera întrunire a popórelor, cercându însa pentru teoria acésta după date istorice din timpul străvechiu alu nemului omenescu, în zădar ne ostenim. Cu atât mai puțin se póte aplica asemene legenda în privința originei Bisericei creștine, de óre-ce mărturiile istorice demustră contrariul.

Dupa cum cetimu în cărțile testamentului nou, Domnul și Dumnedeul nostru Iisus Christos a predicatu evangelia mântuinței, și din mulțimea credincioșilor, ce primira cuvêntul dumnedeescu, a alesu Apostoli, carora le-a datu autorisarea de sus și li-a trămisu de la Tatal pre Spiritul s., carele să-'i luminеze și să-'i întarescă pentru misiunea apostolică. Dupa minunata împartășire a Spiritului s. în duminica Rusaliilor, au intemeiatu Apostolii în acea-și di în Ierusalem ântăia comunitate bisericescă, éră după aceea prin alte cetăți și țeri comunitați bisericesci, aședendu pretutindene Episcopi și presbiteri. Pe pomul vieței alu Bisericei creștine, plantatŭ de Christos și cultivatu de Apostoli, continuară a cresce vlăstari noue, carile se rămurira și se întinsera întru ramurile sale peste tot pemêntul, după cum se vede crescêndu înflorindu și aducêndu roduri bine-cuvêntarea până astădi. Biserica creștină este deci o comunitate, nu după tipul lumii, ci după Dumnedeu, pentru că-'și trage originea și întocmirea nemijlocitŭ de la Dumnedeu. Biserica creștină e uă societate esterióră de ómeni creștini, totuși însă nu e uă societate juristică, pe ora societăților secularíe ci societate positivă, pentru că constituțiunea eĭ e basată pe codicile Evangeliei, carele este datŭ prin descoperirea dumnedeéscă. Și precum deduce Biserica originea și constituțiunea sa din cerŭ, așa devine de sus și tótă puterea bisericéscă, tot dreptul de autonomiă. Credincioșii, ca membri ai societățiĭ bisericescĭ, sunt părtașĭ puterii și darurilor date Bisericeĭ, însă asta participare nu-'ĭ póte îndreptăți, de a afirma, cum că organismul Bisericeĭ creștine s'a formatu *prin înțelegerea membrilor*, eĭ pe ora organismelor societăților secularíe. „*Datu-mi-s'a tótă puterea în cerĭŭ și pe pămêntŭ*“ dice Domnul, și iarăși dice: *Precum m'a trimesŭ pre mine Tatăl, și eu trimit pre voĭ*“ Eră în altu loc dice: *Nu voĭ m'ațĭ alesŭ pre mine, ci eŭ v'am alesŭ pre voĭ; mergețĭ și rodurĭ să aducețĭ*“. Pentru aceea și după cuvêntul Apostoluluĭ: „*Nicĭ celŭ ce ară, e ceva, nicĭ celŭ ce sémănă, și nicĭ celŭ ce adună, ci celŭ ce dă buna rodire*“. Deci toți, câțĭ avem parte de a fi membriĭ Bisericiĭ luĭ Christos, să nu adoptăm teoriĭ de pe terenurile societăților secularie, pentru că secularisându pe acéstă cale Biserica, ca va perde marca dumnedeéscă și alterânduse fundamentul dreptuluĭ seu de autonomiă pusŭ de Dumnedeu, o va ajunge și pre ea sórtea instituțiunilor secularie.

Din acéstă desfășurare în privința *obieptuluĭ* și *subieptuluĭ* autono-

mieĭ bisericescĭ deraza, cum ca *biserica nóstra ortodoxă, după spiritul constituţiunii sele precum şi după aşedemintele canonice şi desvoltarea sa istorică, nu póte ignora relaţiunile sale către puterea de Statŭ, dară nici nu póte renunţa la dreptul seŭ de autonomiă în favórea autoritaţilor seculariе; totŭ aşa de chiar resulta, cum că subiectul autonomieĭ bisericescĭ nu e singură Episcopatul, dară şi acela adevĕrŭ, că frâile autonomieĭ bisericescĭ nu sûntŭ depuse în mânile poporuluĭ bisericescu.*

Precum între multe altele, aşa şi între cele patru teorii estreme, adeverul zace în mijlocu. „*In medio viritas, in medio salus; media via aurea via*". Iara de s'ar pretinde a ne esplica maĭ detaiatŭ şi ne-ar întreba, ce aspirăm anume cu dreptul de autonomia bisericéscă, respunsul este în treĭ cuvinte, adică: *învețămentul, cultul și administrațiunea bisericéscă*. A direge autonomŭ afacerile relative la administraţiunea bisericéscă: este totul ce dorim şi pretindem. Şi aceste obiepte constitutive ale autonomieĭ bisericescĭ nu sûntu recugetate de noĭ, ci puse în organismul bisericeĭ de însuşĭ fundatoriul eĭ dumnedeescu; ele nu suntŭ casuale, ci fiinţiale; nu sûntu adoptate, ci proprie, nu sûntu timpurale, ci eterne; prin urmare, biserica nu póte renunţa, éră puterile secularie recunoscêndu esistinţa bisericeĭ nu potŭ avea motive de a denega, sau a suprima esercițiul acestoru drepturĭ autonome.

Trinitatea autonomieĭ bisericescĭ, adică libertatea învețamentuluĭ, a cultuluĭ şi a administraţiuneĭ, este unu postulatŭ necondiţionatŭ alu dogmeĭ fundamentale a religiuneĭ creştine, pentru ca precum „*Treĭ sûntŭ, cariĭ mărturisescŭ în ceriŭ: Tatăl, Fiiul şi Spiritul s., şi aceştia treĭ Unul sûntŭ*", şi precum érăşĭ treĭ sûntu, carile ne rădica la ceriu, adecă: *credinţa, nădejdea şi dragostea evangelică*; tot aşa sûntu érăşĭ treĭ, prin cariĭ se cultivă şi se întărescŭ acele treĭ virtuţi cardinale ale creştinismuluĭ, şi anume: credinţa prin învețămentul evangelicu, nădejdea prin cultul religiosŭ, éră dragostea prin disciplina saŭ administraţiunea canonică. Denegarea esercițiuluĭ liberŭ alu acestor treĭ îndreptăţirĭ, ar fi deci asemenea cu denegarea recunoscerii organismuluĭ bisericescu şi a dogmelor fundamentale ale creştinătăţiĭ.

Autonomia Bisericeĭ creştine se razimă aşa dară nu numaĭ pe aşa numitul *dreptŭ omenescŭ*, ci maĭ vêrtosŭ pe *dreptul dumnedeescŭ*, şi precum acestu dreptu este nedispensabilŭ, aşa şi autonomia este nedispensabilă pentru prosperarea bisericeĭ şi realisarea scopurilur celor sânte şi mântuitórie ale creştinismuluĭ.

Biserica creştină în decursul timpurilor, s'a rămuritŭ în maĭ multe confesiuni separate de corpul anticŭ, şi fiă-carea dintre aceste confesiunĭ are organismul seu specialŭ şi pretenţiunĭ speciale de autonomiă. Nu voim să ne ocupămu de acelea, ci ne mărginimŭ pe lângă biserica ortodoxă orientalŭ, ale căriĭ dorinţe şi pretenţiuni de autonomiă, corespundetórie organismuluĭ seu propriu, tindŭ la diregerea liberă a

afacerilor, referitórie la invețămentul evangelicu în biserice și în scóle, la întocmirea cultului religiosu publicu, la legislațiunea competentă bisericéscă și la esecutarea legilor bisericesci prin instanțele proprie administrative și județiale, la constituirea și așeḑarea oficiilor bisericesci pe calea canonică în acordŭ cu prerogativele patronatului parochial și ale patronatului imperialŭ de obște, la menținerea disciplinei bisericesci în modul delineatu prin așeḑemintele sinodale, la crearea și administrarea de scóle confesionale și de institute clericale superióre, în acordu cu dreptul de supraveghiare a regimului de statu, la administrarea averilor bisericesci și a fundurilor create și menite pentru scopuri bisericesci, sub auspiciile autorității supreme de statu, în scurtŭ la dispunerea autonomă în afacerile referitórie la cele trei ramuri ale potestății bisericescĭ.

Nu se póte nega, ci din contra se recunósce cu mulțemire, cum că din complexul organicŭ alu afacerilor bisericescĭ, se dispune în archidiecesa Bucovinei preste uă parte însemnată și până acum, de și nu cu totul autonomŭ, totuși unu modŭ, carele a sporitŭ multŭ starea bisericei ortodoxe din țera nóstră. Recunóscem cu mulțemire sufletéscă, cum că de la încorporarea Bucovineĭ sub sceptrul imperialu alu monarchiei Austrieĭ sórtea bisericeĭ nóstre ortodoxe din ce în ce a luatu uă desvoltare îmbucurătoria. Administrațiunea bisericéscă a fostŭ, ce e adeveratŭ, sub epitropia regimului de statu, însă acéstă epitropie, carea dirige și până astăḑi cu afacerile nóstre bisericeșcĭ, a fostu voitória de bine, și dacă ar sta și afacerile celor-l'alte confesiuni și comunitați bisericescĭ sub asemene epitropie a regimului de statu, dacă nu s'ar fi proclamatŭ din grația Maestățeĭ Sale C. R. Apostolice principiul de autonomiă pe tóte terenurile vieței publice și private, și biserica nóstră ortodoxă de aice ar suporta și maĭ departe legăturile epitropieĭ secularie.

După ce însă Maestatea Sa, prea grațiosul nostru Imperatŭ a binevoitu a acorda popórelor monarchieĭ libertățĭ constituționale pe tóte terenurile vieței publice și a sancționa legile fundamentale de statŭ, prin carile, împreună cu drepturile de obște ale cetățenilor, s'a garantatŭ în art. 14, *libertatea deplină a confesiunii și a consciinței*, éră în art. 15 îndreptățrica regulării și administrăriĭ autonome a afacerilor proprie bisesicescĭ și posesiunea și întrebuințarea fundațiunilor și a fondurilor sale destinate pentru scopurile de cultŭ, de învețămêntŭ și de bine-facere; după ce corporáciunile, comunitățile și în de obște cetățenii de stata se bucură de folosirea drepturilor acordate prin constituțiune; după ce prin grația Maestății Sale Episcopia gr. or. a Bucovineĭ s'a rădicatŭ la demnitatea ierarchică de Archiepiscopie și Metropolie actuală, coordinată celor doue Metropolii ale Românilor și Sêrbilor gr. or. din cea-l'altă parte a Monarchieĭ, carile se bucură

deja de realisarea autonomiei bisericesci, remâne, ca și Archidiecesa gr. or. a Bucovinei să devină în posesiunea și esercițiul autonomiei bisericesci.

După cuvêntul evangelicu: *„Cereți și vi se va da, căutați și veți afla, batețĭ și se va deschide“*, diecesanii dimpreună cu clerul nazuira de timpuriŭ la prea înal'tele locuri, pentru realisarea autonomiei și constituirea unuĭ progresŭ propriu bisericescu. Cererile acestea fura audite, și așa Maestatea Sa C. R. Apostolică a bine-voitŭ prea grațiosu a îmbucura eparchia Bucovinei cu prea înalta resoluțiune din 9 Augustu 1871, carea în traducere sună ast-feliu: *„Incuviințăm unŭ congresŭ bisericescŭ gr. or. pe temeiul statuluĭ de alegere presentată, carele să se modifice întru înțelesul propunerilor făcute. Acestu congresŭ are să se ocupe numaĭ cu formularea dorințelor confesiunalilor gr. or. în privința compuneriĭ și cerculuĭ de activitatea congresuluĭ bisericescŭ definitivŭ, ceea-ce să se facă în forma unuĭ statutŭ pentru congresul viitoriŭ. Decisiunea asupra acestuĭ proeptă de statutŭ Nĭ reservăm Nouă.*

Dacă acéstă prea înaltă resoluțiune imperială prin dece ani remase nerealisată, causa principală, era împrejurarea, că în decursul acestui timpu, scaunul archiepiscopalŭ văduvi de trei ori.

Astădĭ însă congresul bisericescŭ este nu numaĭ câtu unu visŭ plăcutŭ, uă promisiune mângâitória, ci uă realitate înbucurătórie, pentru că pe urma emisului înaltului Ministeriŭ de culte și de instrucțiune din 1 Maiŭ 1879 și a ofisului Ilustrităţiĭ Sale domnului Președinte c. r. alu țereĭ din 15 Augustŭ 1881, efeptuindu-se alegerile în conformitate cu regulamentul din 9 Augustă 1871, dupa conchiămarea prealabilă din 2 Iuliŭ a. c. și implorarea ajutoriului dumnedeescu ne-am adunatŭ, ca să începemu lucrul celŭ mare și Mântuitoriu pentru maica nóstră biserică, carea de la noĭ fiii și representanții seĭ credincioși aşcéptă, ca consultându-ne cu înțelepciune și devotamentu în spiritul păciĭ și alu buneĭ înțelegerĭ, să punem unu fundamentu solidu pentru prosperitatea sânteĭ nóstre biserice și a fiilor eĭ credincioși din generațiune în generațiune.

Avem deciĭ motive, de a întona cu Psalmistul, că *„Acésta este dioa, carea a făcută Domnul, ca să ne bucurămŭ și să ne veselim într'însa“*; pentru cà cu ḑiua de astaḑi ni se deschide calea libertaţii consciinţei confesionale, calea autonomiei nóstre bisericesci! Avem motive puternice, de a ne bucura și a ne veseli în Domnul, carele ne-a datu ḑile, de a ajunge și a vedea adunatu congresul bisericescu, pre carele mulți dintre confrații noștrii l'au doritu, dara n'aŭ ajunsu sa'l vedă! Avem motive bine-cuvêntate, de a ne felicita și a ne îmbrațișa cu amóre frățéscă întru Christos, pentru ca ni este datu, a representa sânta nóstră biserica și în acésta însușietate onorifica și a depune pe altariul eĭ pérga credinței, a nadejdeĭ și a dragosteĭ evangelice. Avem

însă asemene de multe motive, de a reflecta şi la înţelesul profundu alu cuvintelor Domnului nostru Iisus Christos, carele a recomandatu Apostolilor şi credincioşilor, de a fi înţelepţi cu mintea ca şerpii şi drepţi cu inima ca porumbii, pentru ca în concertul intereselor de tot feliul, să evitam ceea ce ar putea fi spre daună şi să stabilim ceea ce va să fiă salutariŭ bisericeĭ.

Câtu despre obieptele, cu carĭ, voim să ne ocupăm anume în congresul presentu, acestea sîntu precisate în prea înaltul rescriptŭ imperial din 9 Augustu 1871 Compunerea şi deliberarea unuĭ statutu organicu, pentru congresul bisericescu definitivŭ, éră afară de acésta compunerea şi deliberarea unuĭ regulamentŭ definitivŭ de alegere pentru congresul bisericescu : acestea sûntu obieptele, carĭ aseéptă a nóstră seriósă recugetare, consultare şi conclusiune.

Se înţelege, că punctul de mânecare alŭ adunăreĭ nóstre la formularea dorinţelor nóstre nu póte să fiă altul, de câtŭ de una parte principiile legiĭ dumneḑeescĭ, cuprinse în s-ta Scriptură şi tradiţiune, concretate în aşeḑamintele canonice de s-tele Sinóde ale bisericeĭ ortodoxe ecumenice şi aplecate la referinţele şi recerinţele faptice ale archidieceseĭ nóstre bucovinene, éră de altă parte principiile cuprinse în articulul XV alŭ legiĭ fundamentale de statu din 21 Decemvrie 1867 despre drepturile generale ale cetăţenilor, carele articul în traducere sună aşa : *Fie-care biserică şi societate religiósă are dreptul esercițiului cultului religiosŭ comunŭ publicŭ, reguléză şi administréză autonomŭ afacerile séle interióre, rĕmâne în posesiunea şi folosirea institutelor, fundaţiunilor şi fondurilor sale, destinate pentru scopurile de cultŭ, de învĕţămêntŭ şi de bine-facere, este însă, ca fie-care altă societate, supusă legilor generale de statŭ.*

Pe câtŭ de lămurită este problema, pentru carea suntemu conchiămaţi şi pe câtu de cunoscute sûntŭ normele, după carile voim să păşimu la resolvirea eĭ, pe atâtŭ de cunoscută este şi ţinta dorinţelor nóstre, ca este recunóscerea şi realisarea aceluĭ cercŭ de autonomiă bine regulată, carele e de lipsă pentru desvoltarea, întărirea şi înflorirea bisericeĭ.

Etă, Domnilor şi fraţilor, câmpia întinsă, holda frumósa şi secerişul de buna speranţă alŭ adunăreĭ nóstre! Să ne apucăm deci de lucru întru numele Domnului, carele a ḑisŭ : *că unde suntu adunaţĭ doĭ saŭ treĭ întru numele sĕŭ, acolo este şi Elŭ în mijlocul lor.* Numele Domnului şi Dumneḑeuluĭ nostru Iisus Christos, întru carele ne-am adunatŭ şi noĭ, este simboluĭ credinţeĭ, alu nădejdeĭ şi alu dragosteĭ evangelice; simbolul înţelepciunii, alu buneĭ înţelegerĭ şi alŭ concordieĭ; simbolul înfăpăerii, alu încordăreĭ şi alu virtuţiĭ; simbolul bărbaţiueĭ, alŭ puterii şi al succesuluĭ; simbolul abnegăreĭ de sine, alŭ înfrăţirii şi alu con-

bolul consultărilor şi alu lucrárilor nóstre congresuale. Sa fim cu toţii unŭ cugetŭ şi o inimă, după cum scrie şi faptele apostolice, că erau creştinii în adunările lor. Să nu imitám pre Platone, ci pre Christos; să nu ne conformăm după legile Licurgilor şi ale Solonilor moderni, ci după aşeḑămintele Apostolilor şi ale de Dumneḑeŭ purtátorilor párinţi: *noĭ sânteměi aĭ luĭ Paul*, alţiĭ: *noĭ sûntemŭ aĭ luĭ Petru*, ci cu toţii să ḑicemŭ: *noĭ sûntemŭ aĭ luĭ Christosŭ*; şi aşa cu bine-cuvêntarea cerului, *de unde vine totŭ darul şi tótă darea cea bună*, pe temelia cea tare şi neclătită a Apostolilor, *a căria petră din capul unghiuluĭ este Christos*, să tragem fundămintele la templul autonomieĭ sânteĭ nóstre biserici, spre mărirea şi fericirea credincioşilor eĭ fiĭ.

Eră Maiestăţeĭ Séle, prea graţiosuluĭ nostru Imperatŭ, Francisc Iosif I, carele după a Sa prea înaltă înţelepciune şi márinimitate, binevoi a încuviinţa adunarea nóstră congresuală, să 'ĭ închinăm omagiile nóstre de mulţemită adâncă, de fidelitate neclătită şi de amore nefăţarnică, şi urându-'ĭ vieţă îndelungată, domnie bine-cuvêntată şi putere neînvinsă, să întonăm cu o gură şi cu o inimă: *„Să trăéscă întru mulţi şi érăşi mulţĭ şi fericiţĭ anĭ!“*

DISCURSU

Compusă şi pronunţată de preotul Constantin Ionescu, de la Biserica St. Nicolae Ungurenĭ, cu ocasia venireĭ P. S. Episcopŭ al Rômnicului şi Nouluĭ Severin, D. D. Iosif Bobulescu, în oraşul Craiova la 19 Iuliŭ 1882.

Bine este cuvêntatŭ cel ce vine întru numele Domnuluĭ.

Prea Sânţite Stapâne,

Venirea P. S. Vóstre în orașul nostru Craiova, precum în anul trecutŭ așa și acum, face a ne tresari inima de bucurie. Bucuria nóstra este cu atâtu mai mare, cu câtŭ P. S. Vóstra nu veniţi de câtu întru numele Domnului, și ca venitu în numele Domnuluĭ, noĭ nu ne așteptam la alta de câtu la învĕţături care Lui 'ĭ suntŭ bine placute.

Facêndu-mĕ ecoul întreguluĭ cleru Craiovean, vĕ exprim din parte-ne sincerile și căldurósele nóstre urari de buna venire a Pré Sânţieĭ Vóstre în acestŭ orașŭ. Fie ca Dumnedeu pe care și noi tot-dé-una 'l rugamu să vĕ [illegible]

scopul pentru care providința și națiunea Română V'a alesŭ ; Fie, vreaŭ a dice, ca Dumnedeu să ve susțină mulțĭ și fericiți anĭ la cârma acestei de Dumnedeŭ padite eparchiĭ, dăruindu-ve cu putere și curagiŭ, pentru că în tot-da-una dreptŭ să îndreptațĭ cu cuvêntul adevĕrului turma ce vĕ este încredințată.

Noĭ din parte-ne, P. S. Stăpâne, stăruimŭ pe câtu puterile și posițiunea, în care ne aflămŭ, ne permitu ca atâtŭ în Biserică câtŭ și afară să raspândimu credința, speranța și onórea către Dumnedeu și Sânta Biserică, făcêndu-ne, dupre cum se exprima Apostolul Petru, chipŭ și pildă turmeĭ ; fiindŭ pe deplinŭ convinșĭ că numaĭ strĕbătândŭ acestea în inima societățeĭ nóstre. Biserica și întrégа nóstră societate Română va putea face adevĕrate progrese.

Dar fiind-că puterile nóstre, singure separate de a primuluĭ și bunuluĭ nostru păstorŭ, suntu nedeajunse spre a putea ajunge în totul acéstă înaltă sciință, apoĭ rugămu pe nevedutul cap al Sânteĭ nóstre Biserice, Domnul nostru Iisus Christos, precum și pe P. S. Vóstră care pentru noĭ ne sunteți capul directŭ vedutŭ a ne sprijini și ajuta în mergerea pe acéstă grea și spinósă cale ; asigurându-Vĕ pe deplinŭ de fiescul și nestrămutatul nostru devotamentu, către persóna P. S. Vóstre.

Salutăm dar cu respectŭ și cu mare bucurie sosirea P. S. Vóstre în capitala Olteniеĭ, Craiova, vĕ uram, P. Sânțite Stăpâne, mulțĭ și glorioșĭ anĭ pe tronul păstorescŭ al acesteĭ de Dumnedeu păzite Eparchiĭ, ca să puteți conduce și păstori turma cuvêntătóre ce vĕ este incredințată la pășunea cea adevĕrata, rădicândŭ prin acésta Clerul și Biserica la adevĕrata lor înălțime.

Sa traițĭ P. S. Stapâne.

Traiasca M. M. L. L. Regele și Regina cu guvernul Lor.

Traiasca și prosperezе Regatul Românieĭ.

ANUL VI. BUCURESCI, NOEMVRIE 1882 No. 11.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALŬ PERIODICŬ ECLESIASTICŬ

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuventul“

II. Tim. IV. 2.

OBSERVATIUNI

Asupra câtor-va articole din proiectul de lege pentru întreținerea cleruluĭ și a Bisericiloru din comunele urbane și rurale, ce se întreţin de comune în totŭ coprinsul Românieĭ, votatŭ de Onor. Senatŭ, în sesiunea de primavara a anuluĭ curentŭ.

Conform promisiuneĭ date în No. 6 alu acestuĭ jurnalŭ, când amŭ publicatŭ proiectul de lege pentru intreținerea clerului votatu de Onor. Senatu, facem acum observațiunile nóstre asupra câtor-va articole din menționatul proiectŭ, care atât nouă, câtu și la unu mare numeru de preoțĭ (1) din diferite locurĭ ale Românieĭ, ni se parŭ incomplecte și neclare, — aceia ce in starea mărginită de cultura a unuĭ mare numeru de primarĭ și notarĭ de pe la comunele rurale, carĭ aplică legea, ar putea să producă mare confusiune și marı desagramente clerului.

Tot-o-dată facem și câte-va adăogiri, carĭ negreșitu din causa puținuluĭ timpŭ de studiere, credemŭ că s'aŭ scapatŭ din vedere. Observațiunile și adaugirile propuse voru fi însoțite și de expunerea motivelor ce ne-a îndemnata a le face.

(1) La facerea acestor observațiunĭ, avem inaintea nóstră descrierea maĭ multoru localităţĭ şi a diferitelor împrejurărĭ ce se petrecu prin comunele rurale de la maĭ mulțĭ de 50 preoțĭ.

Incepem observaţiunile nóstre de la articolul 2, care suna asia:

„O parochie trebue sa coprinda celŭ puţin 200 contribuabili stabili.“

Cine are cunoştinţa topografică a satelor şi a catunelor din ţara nóstra, cu deosebire in părţile muntóse, precum şi de deprinderile inradacinate in poporul nostru, credemŭ ca nu ne va inculpa, daca vom propune modificarea acestui articol.

Noi nici-o-data nu am fostŭ şi nici nu suntem contra principiuluĭ,— ca o parochia să fia cât se póte de mare; dar iaraşi nu am voi ca o lege sa fia scrisa numai pe hârtie, fara ca sa póta fi aplicata vre-o-data. Poporul nostru românŭ de la ţară este deprinsu a vedea pe preotŭ, daca nu in tóte ḑilele, cel puţin o data pe sĕptămâna. fie şi la lucrulu câmpuluĭ, şi a'lŭ avea, putem ḑice, la momentŭ, in ori-ce imprejurare grava l'ar reclama în familia vre-unuia. Prin acésta se esplica clădirile de Biserici pênĕ şi in cătu-nele de 20—30 familii. Dar cătunele la noi prin multe lo-curi sunt aşa de depărtate unele de altele, in câtu pentru ca sa se formeze uă comuna a trebuit să se unéscă maĭ multe sate saŭ cătune, care în lungul şi in latul lor, póte să aiba o distanţă de la 20—30 kilometri. Se póte dar intêmpla ca intr'o comună compusa din asemenea mici sate saŭ cătune să nu fie maĭ mult de cât 300 contribuabili stabili. Se naşteacum întrebarea: póte óre unŭ singurŭ preotŭ sa satisfacă cerinţele şi necesităţile poporenilorŭ sĕĭ. după deprinderea lor de pênĕ acum,— de a avea pe preot ori-când ar avea necesitate de elu? Rĕspunsul la acésta intrebare. dupa parerea nóstră, neputândŭ fi de câtu negativ, ne permitem a propune modificarea art. 2 cum urméḑă:

Art. 2. *Parochiile sunt de 2 categorii: parochiĭ de 150—200 contribuabili, şi parochiĭ de 200—300 contribuabili stabili.*

Primindu-se acestu articolŭ aşa cum este redactatŭ, pe lângă ca, după parerea nóstră, se vor satisface mai bine cerinţele parochienilor, va putea fi şi o emulaţiune intre preoţi.

cari prin activitate și onestitate vor cauta a avea o parochie mai mare, și prin urmare mai avantagiósa.

Pentru a se putea sci cari anume Bisericĭ urméḑa a avea unu parochu și clericiĭ trebuitori, credemu de necesaru a se adăoga la inceputulu art. 4, cuvintele: *catedrala a parochiei* dicêndu-se in loc de: *fie-care Biserica va avea.....fie-care Biserica catedrală a parochieĭ va avea......*

Maĭ departe, fiind-că in circomscripțiunea unei parochii potu fi și alte Bisericĭ afara de cea catedrala, Biserici in care parochul, după aliniatul alŭ 2-lea, alu art. 5, are a servi pe rêndu, apoĭ este neapăratŭ a avea fie-care din ele câte unu cântărețŭ stabilŭ, care se le ingrijéscă, să le privigheze și să le pădéscă în tot-d'a-una curate: pentru ca, cândn va veni preotul sĕ oficieze, se nu fie silitŭ a curați insuși atunci Biserica și in jurulŭ eĭ etc. etc.

Acésta este reclamată precum de demnitatea pastorului, care are numaĭ a supraveghea tóte acestea, așa, și inca cu atâta maĭ multu, de însuși templul Domnului, care din tóte punctele de vedere trebue să atragă privirile tutoru parochienilor.

Pe lânga acestea, chiar parochul și cântarețiĭ cu care vine la serviciu, unde se se opréscă, unde se și lase trasurica si caiĭ, la cârciumă sau în plóie și sóre — la ușa Bisericeĭ? Casa cântărețuluĭ stabilu la fie-care Biserica va fi și unu adapostŭ alŭ parohuluĭ și alu celor-l-alți servitori bisericesci ce vor veni cu elu; maĭ alesŭ că potŭ fi casuri, cându eĭ trebue se remâne și pe nópte acolo,—acéia ce póte a se intempla fórte desu; căcĭ dacă locuitorilor le e greu a merge la Biserica catedrală, acésta este o vie dovada ca catunul unde să duce preotul să oficieze este fórte departatu. In basa acestora suntemu de parere ca, dupa alin. 3 din acestu articolŭ, se se adaoge inca urmetorulu aliniatu: *Fie-care Biserica deservită pe rândŭ de parohulŭ Biserica catedrale din coprinsul uneĭ parochiĭ, inca va avea câte unŭ cântarețu care sub supraveghera epitropilor Biserica catedrale a parochieĭ o va îngriji si custodia.*

In consecința art. 4 în totalul seu va fi:

Art. 4. *Fie-care Biserică catedrală a parochieĭ va avea unŭ parochŭ și clericiĭ trebuitorĭ pentru serviciele bisericescĭ.*

Clericiĭ trebuitorĭ pe lângă parochŭ suntu: în comunele urbane 2 cântarețĭ și unŭ paracliserŭ.

In comunele rurale 2 cântarețĭ.

Fie-care biserică deservită pe rând de parochul Bisericeĭ catedrale din coprinsul uneĭ parochiĭ încă va avea câte unŭ cântarețŭ, care sub supraveghierea epitropilor bisericeĭ catedrale o va îngriji și custodia.

Bisericile care vor avea mijlóce îndestulătóre, fie prin poporaniĭ parochieĭ, fie prin ctitorĭ saŭ epitropĭ, pentru întreținerea unuĭ al doilea preot, a unuĭ diacon seŭ a maĭ multor servitorĭ Bisericescĭ, vor putea statornici unŭ asemenea servitorŭ cu încuviințarea Episcopuluĭ eparhiotŭ.

Fiind-că prin art. 2 s'a stabilitu ca parochiile să fie de două categoriĭ și nu de 200 familiĭ fixŭ; și tot-o-dată fiind-că în acest art. se dice: „că unde vor fi două seu maĭ multe Biserici, una va fi declarată de Biserică parochială“, ca și când cele-l-alte biserici ce maĭ sunt nu ar face parte tot din acea parochie; de aceea credem că este bine a se scóte cu totul numĕrul de familiĭ ce compune o parochie, iar în locŭ de cuvintele: „va fi declarată de Biserică parochială“ să se dică: *va fi declarată de Biserica catedrală a parochieĭ.*

In consecință art. 5 urmédă a fi redactat ast-fel:

Art. 5. *Dacă într'o parochie ar fi două, seŭ maĭ multe Biserici, una din ele, și anume cea centrală, maĭ bună și maĭ cu multe mijlóce de întreținere, va fi declarată de Biserică catedrală a parochieĭ.*

Cele-l-alte biserici vor fi deservite pe rândŭ de parochŭ cu unŭ cântarețŭ al Bisericieĭ catedrale, cărora parochieniĭ le vor înlesni mijlócele de transport, de vor fi în depărtare una de alta, împreună cu cântarețul de la fie-care Biserică.

La aliniatul din urmă al acestuĭ articol s'a făcut iarășĭ o mică schimbare, pentru-că în art. precedent s'a prevedut ca tóte Bisericile din coprinsul uneĭ parochiĭ să aibă câte unŭ cântarețŭ.

Fiind-că după art. 6 din proiectŭ, bisericile ce nu vor avea

mijlócele de întreținere prevědute prin acéstă lege, urméḑă a se închide din ordinul Episcopului respectiv, iar închiḑendu-se, locuitorii vor fi lipsiți cu totul de orí ce servicii religióse, credem că este bine a se modifica art. 6 cum urméḑă:

Art. 6. *Orí ce Biserica care ar înceta de a avea minimum mijlócele de întreținere prevedute prin legea de față, se va anexa la parochia vecină, spre a fi deservită conform articolului precedent, pênă ce 'și va recapăta mijlócele de întreținere.*

Avênd în vedere că în aliniatul al 2-lea din art. 7 să prevedú prea multe formalitați, care ar putea numai să îngreunede lucrarea celor ce ar voi ca să clădéscă vre o Biserică, fără ca acele formalități să aducă vre un folos; propunem ca acel aliniat să se modifice ast-fel:

Voia necesară pentru clădirea Bisericeǐ celeǐ nouí se va da de Episcopul eparchiot, după îndeplinirea formalităților aci menționate și cererea făcută prin protoiereul local.

Și dar, art. 7 în totalul seu va fi:

Art. 7. *Nu este permisă în viitorǔ a se clădi Biserici nouí în localitățile unde esistă Bisericǐ, de câtǔ numaǐ atuncǐ când ctitoriǐ seǔ poporaniǐ Bisericeǐ celeǐ nouí vor asigura, după tóte formele legale și pentru perpetuitate, venitul minimum prevěḑutu prin presenta lege, pentru întreținerea Bisericeí și a cultuluǐ religiosǔ.*

Voia necesară pentru clădirea Bisericeǐ celeǐ nouǐ se va da de Episcopul eparchiot, după îndeplinirea formalităților aci menționate și cererea făcută prin protoiereul local.

Cuvintele din art. 8: *Se va alege comuna parochială de reședință*, după părerea nóstră, nu au nicǐ unu sensu, căci comună parochială nu există, și prin urmare neexistându, nicí nu póte a fi reședința ceva.

In alin. 2-lea și 3-lea din acestu articol se prevede că, în cas cândǔ o parochie nu ar putea fi compusă de numěrul hotarîtu de contribuabili să se compună de unǔ numěru mai micu, cu condițiune numaǐ ca Comuna să fie obligată a prevedea prin budgetul seǔ cheltuelile prevěḑute prin acésta lege pentru o parochie.

Dar defectuositatea acestuĭ principiu este dovedită de unŭ numĕr însemnat de anĭ, adică de la promulgare și publicarea legeĭ comunale, căcĭ de atuncĭ și pĕnă acum nu s'a putut aplica maĭ niciĭ într'un locu.

Din arătările prea cucernicilor protoiereĭ și din plângerile unuĭ mare numĕr de preoțĭ, făcute către redacțiunea acestuĭ jurnalu, și încă ce este maĭ mult, din tablourile statistice trimise redacțiuneĭ de către P. P. S. S. Episcopĭ eparhioțĭ (1), s'a constatat în modul cel maĭ evident, că comunele séu că nu aŭ veniturĭ din care să pótă plăti, și pe preotŭ cu cântăreții necesarĭ, precum și să întrețină Bisericele în bună stare, séu că nu este bună-voința a primarilor și notarilor de a se îngriji de bisericĭ și servitoriĭ lor. Și ca probă la acésta sunt atâtea și atâtea plângerĭ din partea preoților, din care unele publicate chiar prin acestŭ jurnal, că nu 'șĭ aŭ primit niciĭ micele salariĭ ce le eraŭ prevedute prin budgetele comunale, de maĭ mulțĭ anĭ. Și dar, lăsându-se pe séma comunelor de a îndeplini suma ce nu se ajunge din dările contribuabililor, va să dică a remânea bietul preotŭ din comunele rurale, tot în trista posițiune în care este și asta-dĭ. Și acésta cu atât maĭ mult, cu cât unele comune n'aŭ veniturĭ suficiente spre a 'șĭ întâmpina cheltuelele lor; împrejurare cu care tot-d'auna se vor putea scuza primariĭ și notariĭ înaintea preotuluĭ și a celor-l'alțĭ servitorĭ, dicându: Că ce potŭ să facă dacă comuna n'are veniturĭ.

In basa acestorŭ considerante, și pentru a nu fi lăsatŭ preotul iarași la capriciul primarilor și al notarilor, precum și pentru a nu fi respinsu pe motive că comuna nu are veniturĭ, propunemŭ modificarea art. 8 cum urméză:

Art. 8. *Episcopiĭ eparhioțĭ, directŭ séŭ prin delegațĭ, în înțelegere cu consiliele permanente de județe și cu autoritățile comunale, vor proceda, în termenŭ de unŭ anu de la promulgarea legeĭ de fața, la regularea și fixarea parochiilor în modul stabilitŭ maĭ susu. La acésta regulare se va fixa Biserica catedrala a parohieĭ care se va cauta a fi câtŭ se va putea*

(1) Vadă-se între altele memoriul P. S. Episcop de Argeșŭ publicatŭ în numĕrul II al anuluĭ curent, luna Februarie.

maĭ în centrul circumscripţiuneĭ uneĭ parochiĭ, şi se vor desemna cătunele şi Bisericele ce aŭ a face parte din o parohie.

In localităţile unde din causa distanţelor şi a răriméĭ populaţiuneĭ ar fi prea greŭ a se forma parochiele de unŭ numerŭ de 150 contribuabilĭ, parohia se va putea compune şi de unŭ numerŭ maĭ micŭ de contribuabilĭ, cândŭ aceştia vor declara formală la primaria locala şi la consiliul judeţianŭ că consimtŭ a repartiza şi plati, conform art. 13 şi 16 din acéstă lege, suma prevēdută pentru întreţinerea Bisericeĭ şi a cleruluĭ eĭ la o parochie de 150 contribuabili.

Constatându-se în modu evidentu ca, cându se lasa latitudinea parochienilor, epitropilor séŭ ctitorilorŭ de a'şi alege singurĭ pe candidaţĭ la orĭ-care servicii bisericeştĭ, adese orĭ se întâmpla ca eĭ influenţaţi, cine scie de cine şi de ce, nu se uĭta la capacitatea seminaristului ce li se presinta, şi pentru aceia recomandă pre ceĭ maĭ slabĭ, — lucru prin care sé descuragiază fórte multŭ seminariştii distinşĭ la studii şi buna conduita; pe cându daca denumirea servitorilor bisericeştĭ se lasă numai la facultatea chiriarchilor, variele consideraţiunĭ pot lipsi; şi parochienii carĭ au necesitate de orĭ-ce gradu de clericĭ, nu au de cât sé se adreseze cu cerere prin protoiereulŭ respectivu la chiriarchu spre a le tramite servitorii de care au necesitate. Chiriarchul respectivu la rêndulu seu, publicândŭ locurile vacante şi alegêndŭ dintre aspiranţi pe aceĭ maĭ meritoşĭ la studiu şi buna conduita, 'i va şi desemna de servitorĭ aĭ Bisericilor de la care i s'a facutu cerere, şi va face cunoscutŭ epitropilor séu ctitorilor, ca le tramite de preotŭ, diaconŭ sau cântareţŭ pe cutare sau cutare, pe care eĭ vor fi datorĭ a'ĭ primi şi retribui cu salariele prevĕdute prin lege. In basa acestor considerante s'a suprimatu din art. 9-lea cuvintele: *„dupa propunerea epitropilor sau a ctitorilor“* şi s'a modificatu în totalul seu cum urméză:

Art. 9. *Nu este permisŭ a se chirotoni preoţĭ în comunele urbane saŭ rurale, de cătŭ pentru parochiele regulate pe basele de maĭ susŭ, şi numaĭ la casŭ cândŭ acele parochiĭ ar rĕmânea vacante de preoţĭ, şi vacanţa s'ar constata prin de-*

clarația consiliuluĭ comunal, a epitropilor séŭ a ctitorilor, adresata protoiereuluĭ de județu.

Numirea de parochĭ, diaconĭ și alțĭ clericĭ se va face de chiriarchiĭ respectivĭ, pentru comunele urbane dintre seminariștiĭ de 7 clase, distinșĭ și prin buna conduita, iar pentru comunele rurale, dintre seminariștiĭ cu 4 clase, în aceleașĭ condițiunĭ.

Clericĭ inferiorĭ vor putea fi și persóne carĭ n'aŭ absolvit cursul seminarial, dar carĭ se distingŭ prin voce, arta musicala și buna conduita.

Considerându ca prin orașe mijlócele de intreținere sunt fórte dificile; considerându ca atâtu preotulŭ cât și ceĭ-l-alțĭ servitorĭ bisericescĭ trebue se fia în ținuta maĭ convenabila; considerându ca maĭ toțĭ servitoriĭ bisericescĭ fiind familistĭ, au de intreținut celŭ puținu câte 5 sau 6 suflete; considerândŭ ca maĭ toțĭ sunt condamnațĭ a plăti chiriĭ pentru casele în care locuescŭ; așa in cât este cu totul imposibilŭ ca unu preotŭ se'șĭ țină casa, nu dicu ca 2 leĭ și 73 banĭ pe di cum vine după repartisarea sumeĭ de 1000 leĭ pe anŭ, prevedută prin proiectŭ, dar nicĭ cu 6 leĭ; de asemenea nicĭ cântărețul I cu 1,36 banĭ, cântărețulŭ II cu 1,09 banĭ și paraclіserul cu 55 banĭ pe di, pentru că pe toțĭ aceștia 'ĭ reclamă condițiunea lor de clericĭ a fi cuviincioșĭ în tóte privințele etc. etc. Dar cu 55 banĭ pe di care d'abia potu se ajungă numaĭ pentru mâncare uneĭ singure persóne, póte-se găsi în condițiunile de maĭ sus unu paraclіserŭ care sĕ nu lipséscă din Biserică la nicĭ unŭ serviciu, fie de di, fie de nópte? Micul salariu ce se dă acestor servitorĭ bisericescĭ, face ca noĭ se vedem ocupate locuriĭe de paraclіserĭ maĭ pe la tóte Bisericele cu nisce băiețașĭ sau și ómenĭ bĕtrânĭ fără de nicĭ unu căpătêiŭ și adese orĭ șchiopĭ. — aceia ce nu arare orĭ pune în pericolŭ avutul interiorŭ al Bisericeĭ, căcĭ preotul nu póte sĕ stea cu dânsul în tot-d'a-una când scutură și curăță Biserica. Tot mica retribuțiune face ca sĕ nu se maĭ găséscă cântărețĭ bunĭ, căcĭ care têneru, orĭ și cât de mare talent și aptitudine ar avea în acésta, póte sĕ se devoteze cu totul acesteĭ arte, când

vede ca cu ea nu pôte se'şi agonisésca pânea de tôte dilele pentru sine şi familia sa?

Tôte aceste considerante ne-a facut a adauga, pe lânga suma totala de 2400 lei, preveduta in proiectul votat de onor. Senat pentru intreţinerea servitorilor de la o Biserica urbana, încă suma de lei 1600, propunând modificarea art. 12 cum urméda:

Art. 12. *Pentru întreţinerea anuala a Bisericei séu Bisericilor unei parochii din comunele urbane, se va inscrie anual şi obligatoriu în budgetul comunal, venitul de la 200 contribuabili, care, după contribuţiunea fixata la art. 16, da suma de leĭ noĭ 4000.*

Din acéstă suma se va plati parochului, 1800 leĭ; cântareţuluĭ I, 800 leĭ; cântareţuluĭ II, 600 leĭ; paracliseruluĭ, 400 leĭ; iar 400 leĭ se vor intrebuinţa pentru cheltuelile Bisericeĭ, precum: luminarĭ, unt-de-lemnŭ, vinŭ, prescurĭ, carţi, veşminte, încalditul, micĭ reparaţiunĭ etc.

Fiind parochia maĭ mare de 200 familiĭ, venitul în plus se va distribui proporţional celor maĭ de sus.

In vederea multor şi variilor necesitaţi ce au şi preoţiĭ din comunele rurale, precum şi a greutaţilor de di şi de nópte ce întêmpina eĭ in cautarea parochienilor séu a fiilor spirituali ce li sunt incredinţaţĭ; în vederea greutaţilor şi a cheltuelelor ce întêmpină cu instrucţiunea ce trebue a da fiilor lor, trimiţându-ĭ prin oraşe depărtate; în vedere că numai suma de 600 leĭ şi 17 pogóne pămêntŭ nelucratu, din care trebue să maĭ dea încă a treia parte şi cântăreţilor, li este cu neputinţă a se sustrage de la alte ocupaţiuni ce li maĭ póte procura vre un venitŭ, şi prin urmare, a se ocupa maĭ mult cu cetirea şi adunarea de învĕţaturĭ strictu necesare inalteĭ misiunĭ ce ocupă în societate; în vedere că şi cântareţiĭ intêmpină nu puţine greutăţĭ in implinirea serviciilor lor precum şi cu crescerea ce trebue să dea fiilor lor etc. credem nu maĭ puţin necesarŭ a se creşte şi suma totala pentru intreţinerea Bisericeĭ séu a Bisericelor dintr'o parochie din comunele rurale de la 1200 la 1500 leĭ noĭ.

Tot-o-data fiind-ca unŭ preotŭ care are in parochia sa unu

numĕr maĭ mare de 150 familiĭ, are negreșit și ostenéla și grija maĭ mare, de aceea credem că este fórte justu ca și venitul luĭ sa fie crescut în proporție cu ostenelele și grijele séle.

Tóte aceste considerante ne fac a modifica art. 13 din proiectu cum urméḑa:

Art 13. *Pentru întreținerea fie-căreĭ Bisericĭ seŭ a Bisericilor dintr'o eparochie de 150—200 contribuabilĭ din comunele rurale, se va scrie anual și obligatoriŭ în budgetul comunal, venitul de la 150 contribuabilĭ, care după contribuțiunea fixată la art. 16, dă suma de leĭ 1500.*

Fiind numaĭ 150 contribuabilĭ, suma de 1500 leĭ noĭ se va distribui: Parochuluĭ 800 leĭ, la 2 cântărețĭ 500 leĭ, iar restul de 200 leĭ se va întrebuința la buna întreținere a Bisericeĭ precum s'a arătat la art. precedent.

Fiind însă maĭ mulțĭ contribuabilĭ, venitul ce va fi în plus de la 1500 leĭ, se va distribui proporțional servitorilor de maĭ sus și Bisericeĭ.

Fiind-că mesura luată prin art. 14, (ca adică, contribuabiliĭ ce facu parte din o parochie, Bisericele cărcea aŭ fondurĭ proprii, să nu plătéscă egalŭ cu aceia a căror Bisericĭ nu au nimic), nu ni se pare dréptă; tot-o-dată fiind-că fondurile ce le au unele Bisericĭ sunt destinate, pe lângă altele, pentru o deosebită îngrijire și procurare de tóte cele necesare, și pentru splendórea lor și a serviciuluĭ ce să face în ele; pe lângă acestea maĭ avênd în vedere că acestŭ articol, nu are să aducă atâta folosŭ, pe câtu confusiune și ne mulțumirĭ din partea acelor ce plătesc, credem că e bine a se omite cu totul *art. 14.*

Avênd în vedere că in maĭ multe comune urbane, precum: Bucureștĭ, Iașĭ, Galațĭ, Botoșanĭ etc. populațiunea este compusă din diferite riturĭ, așa că în jurul Bisericilor ortodoxe adese orĭ sunt maĭ mulțĭ contribuabilĭ de riturĭ streine, care negreșit nu aŭ să participeze la darile ce se vor determina pentru cult; și tot de o dată fiind-că chiar contribuabiliĭ ortodoxĭ adesea-orĭ se permută dintr'un locu în altul, din care causă parochiile nu aŭ să se pótă determina după

numĕrul contribuabililor ortodoxĭ, care se afla in jurul uneĭ Biserici óre care; Maĭ avênd in vedere și aceia, ca in comunele urbane suntu multe Bisericĭ intreținute de stat, precum si cu propriele lor averĭ, poporanii carora, sa potu sustrage de la contribuțiunile pentru cult, sub cuvênt ca Bisericele la care urméza eĭ sunt intreținute de stat sĕu de ctitorĭ, — aceea ce credem ca ar fi unŭ lucru ne drept; căcĭ atuncĭ contribuțiunile pentru cult ar urma sá se faca numaĭ de catre o parte de contribuabilĭ ortodoxĭ, iar nu de toți;

Pe lângă acestea, avênd in vedere ca dupa ințelesul aliniatuluĭ din urma al art. 15, preotul in schimbul modesteĭ retribuțiunĭ ce 'ĭ se prevede prin acéstá lege, este obligat a indeplini tóte serviciile religióse — fie publice, fie private — de care póte sa aibá necesitate unŭ creștinŭ, fára ca el sa maĭ pótá aștepta vre o recompensá;

Avênd in vedere cá prin acéstá mĕsurá, preotul pentru 10 sau 20 leĭ pe anŭ, ce să hotărăsciu a se da de fie-care contribuabil, devine in oposițiune mult maĭ deplorabilá de câtu cea de pêná acum;

Credem necesar ca art. 15 sa fie modificat in modul următor:

Art. 15. *Resursele pentru intreținerea Bisericilor și a cleruluĭ parochial, in condițiunile prevĕḑute prin articolii precedențĭ sunt in prima ordine contribuțiunile parochienilor pentru cult, deosebite de cele-l'alte darĭ communale.*

In comunele urbane in care populațiunea este de diferite riturĭ, contribuțiunile pentru cultă se vor plati de toțĭ contribuabilĭ ortodoxĭ, fara a se avea in vedere daca eĭ aparțin vre uneĭ bisericĭ intreținuta de stat sĕŭ de fondurĭ proprii.

Contribuțiunile acestea se dau de particularĭ in schimbul serviciilor bisericescĭ commune publice, a botezareĭ pruncilor, a mărturisireĭ și impartașireĭ in bisericĭ sĕu pe la casele lor, precum și a inmormântarilor.

Tóte cele-l'alte serviciĭ religióse de care poporenii maĭ sint necesitate, precum: comunĭ, parastase, acatiste, paraclise, aghiasme și alte rugăciunĭ ce se facă in Bisericĭ sĕŭ pe la casele enoriașilor se platesc deosebit.

In basa considerantelor de mai sus, contribuțiunile capilor de familii atât în comunele urbane cât și rurale se cresen; tot de o dată fiind-că în comunele urbane unde sunt mulți streini de alte rituri, parochiile nu se pot fixa de cât numai după numĕrul total al contribuabililor ortodoxĭ și după calcularea sumei generale ce are a se aduna din contribuțiunile lor pentru cultu, art. 16 se reforméză ast-fel :

Art. 16. *Contribuțiunile parochienilor în parochiile urbane, să fixedă la maximum 20 leĭ anual; iar în comunele rurale la maximum 10 leĭ anual.*

In comunele urbane în care sunt mulțĭ streinĭ de alte riturĭ, contribuțiunile acestea se vor repartisa de primăriile locale în părțĭ egale după numĕrul parochiilor ce se vor fixa, și se vor da epitropilor respectivĭ spre a se împărțĭ celor în drept conform legeĭ de fața.

In urmarea celor stabilite prin articolele 12, 13 și 16, art. 17 să modifică cum urméză :

Art. 17. *In cas când bisericele ar avea veniturĭ propriĭ, și când Bisericelor parochiale le ar remânea vre un escedent din suma înscrisă în budgetul comunal, acel escedent se va vărsa de epitropia Bisericeĭ prin primăriile locale, la casa de depunerĭ și consemnațiunĭ, spre a forma unŭ fondŭ al Bisericeĭ. Aceste fondurĭ vor servi numaĭ la reparațiunĭ radicale sau construcțiunĭ. Nu se va putea dispune de ele de cât în urma uneĭ decisiunĭ a consiliuluĭ comunal aprobată de comitetul permanentŭ.*

Chitanțele caseĭ de depunerĭ se vor păstra de Epitropĭ.

Considerând că contribuțiunile pentru întreținerea Bisericelor parochiale și a cleruluĭ lor nicĭ o dată nu vor putea fi incasate regulat, dacă nu se vor incasa o dată cu contribuțiunile fiscale și comunale, precum și dacă nu vor fi trecute în aceliașĭ roluri, sub unŭ anume titlu; maĭ considerând că dacă aceste centribuțiunĭ vor rémânea ca să se încaseze separat și pe lunĭ, perceptoriĭ, chiar și dacă vor insista să încasedе nisce asemenea contribuțiunĭ, se vor adresa către contribuabil óre cum ca în ridicul dicênd : Dațĭ banĭ Popeĭ, iar prin acésta va crește maĭ mult aversiunea și desgustul pa-

rochienilor catre Biserica și clerul ei, propunem modificarea art. 18 cum urméza :

Art. 18. *Contribuțiunile acestea destinate a întâmpina cheltuelele necesare întreținereĭ clerului și pentru cultul Bisericescă, se vor percepe o data cu perceperea darilor fiscale și comunale prin agențiĭ fisculuĭ, calculate pe trimestre fara vre o reducere óre-care, sub numirea de:* **contribuțiune pentru cultu.**

Baniĭ incasațĭ de la contribuabilĭ sub acéstă titlu se vor da în primirea primarilor respectivi, carĭ la rândul lor, fara întârdiere, îĭ vor trimete la epitropiĭ Bisericilor catedrale a parochielor, sub luarea de adeverințe pentru primirea lor.

In vedere ca în coprinsul unei parochiĭ de 150 séu 300 contribuabilĭ potŭ să fie maĭ multe Biserici, care fie-care să 'șĭ aibă pămênturile lor dupa legea rurala, și care dupa dispozițiunea legeĭ de fața forméză proprietatea Bisericeĭ parochiale, precum și în vedere ca prin art. 4 s'a prevedutu ca și fie-care Biserică, deservită de parochul Bisericeĭ catedrale, să aibă câte unŭ cântărețŭ, credem de necesarŭ a se reforma aliniatul al III din art. 19 dupa cum se va vedea maĭ jos.

Art. 19. *Pamênturile de hrana destinate prin legea rurala în profitul Bisericilor din comunele rurale și care se posedă astadĭ de Bisericĭ, se declara proprietate inalienabila a Bisericilor parochieĭ respective.*

Ele se vor deosebi de cel-altŭ teren al comunelor, și autoritațile comunale le vor hotarnici și stâlpi, pentru a nu fi reșluite séŭ instrĕinate.

Pamêntul tuturor Bisericelor ce facŭ parte din o parochie, să va împarți de autoritatea comunala în 4 parți, dintre care 2 părțĭ se vor da în profitul parochului, iar 2 parțĭ se vor împarți în modŭ egal la toțĭ cântarețiĭ de pe la Bisericile ce se afla în cuprinsul parochieĭ.

Pentru a nu se da locu la presupuneri nefondate, ca adeca plata pămêntuluĭ în bani, prevĕduta în aliniatul III din art. 20, s'ar cuprinde în contribuțiunile prevedute la Art. 15 și 16, s'a adaogatu la aliniat. III al aceluiași art. deslușirea cuvenita.

Art. 20. *La communele rezesescĭ séŭ moșnene unde Bisericile nu ar avea deja pamêntŭ destinatŭ pentru întreținerea clerului, sa va da de proprietarĭ o porțiune de pĕmêntŭ cultivabil egal cu cea stabilita în legea rurala, în profitul Bisericilor.*

Se lasa acelor commune facultatea de a plati în banĭ epitropieĭ Bisericeĭ o suma analoga cu plata arendeĭ aceleĭ porțiunĭ de pamêntŭ, cu care banĭ epitropia sa póta lua în arenda o porție de pamêntŭ cultivabil pentru clerul bisericescŭ.

In acéstŭ casŭ acésta plata face parte din contribuțiunile datorite de parochienĭ, afara de cele preveḑute la Art. 15 și 16.

In dorința ca fie-care Biserica să fie pusa în posibilitate de a 'și crește veniturile séle, și prin urmare, cu timpul a 'și putea avea unŭ personal maĭ distinsu în tóte privințele și remuneratu dupa meritŭ, am creḑutu necesaru a maĭ adaoga la Art. 23 câte-va aliniate, relative la modul și mijlócele prin care ar putea atinge acéstă ținta. In consecință, art. 23 se complecteza cum urméza :

Art. 23. *Tóte parochiele ce se vor forma dupa legea de fața sunt declarate de persóne juridice.*

Orĭ ce Biserica dintr'o parochie póte primi, conform codiceluĭ civil, donațiunĭ séŭ dotațiuniĭ de la creștinĭ pioșĭ, pentru prosperitatea Bisericeĭ dupa datina stramoșasca.

Epitropiele bisericelor parochiale, care dispun de fondurĭ potŭ cumpara orĭ-ce imobile sigure în folosul Bisericelor respective.

Când cumpararea urméza a sa face prin licitație, epitropiĭ, împreuna cu alțĭ 2 séŭ 3 enoriașĭ, în calitate de experțĭ, vor prețui maĭ înainte imobilul ce voescŭ a'l cumpara și vor fixa suma peste care împuternicitul epitropieĭ nu va putea da maĭ multŭ.

Epitropiĭ potŭ face schimbarĭ de imobile cu veciniĭ séŭ alte persóne, cândŭ acestea potŭ fi în folosul Bisericeĭ, dupa ce maĭ ânteiŭ se va face constatarea și evaluarea imobililor de schimb împreuna cu consiliul comunal.

Imobilele evaluate maĭ sus de 500 leĭ noĭ nu vor putea fi schimbate fara avisul Episcopuluĭ respectivŭ și al Ministeruluĭ Cultelor.

Marindu-se venitul unei Biserici, epitropii cu aprobarea Episcopuluĭ respectivă, potu cresce retribuţiunile clerului Bisericeĭ respective.

Ministrul Cultelor fiind de la sine supraveghiatorul tuturor Bisericilor întreţinute de Statŭ, punctul al III-lea din art. 25 póte fi omis cu totul.

† Silvestru B. Piteşténu.

PROIECTU DE LEGE

pentru

INTREŢINEREA CLERULUI ŞI A BISERICILOR

DIN COMUNELE URBANE ŞI RURALE

ce se întreţină de comune în totu coprinsul Românieĭ

MODIFICAT ŞI ADĂOGIT CONFORM OBSERVAŢIUNELOR DE MAI SUS

CAPITOLUL I.

Despre parochiĭ şi clerul bisericescŭ din comunele urbane şi rurale.

Art. 1. Parochie sau enorie se numesce în comunele urbane saŭ rurale colictivitatea poporanilor, carĭ aparţinu unei Biserici în privirea cultuluĭ religiosŭ.

Art. 2. Parochiile sunt de 2 categoriĭ: parochiĭ de 150–200 contribuabilĭ, şi parochiĭ de 200 — 300 contribuabilĭ stabilĭ.

Art. 3. Bisericele din comunele urbane sau rurale suntu saŭ comunale, sau particulare, sau întreţinute de Statŭ.

Bisericele comunale sunt acele care se întreţinu de parochienĭ.

Bisericele particulare sunt acele ctitorescĭ sau cu epitropĭ

deosebiți, care se intreținu și se administréḑa după așeḑamintele lor speciale de catre etitorĭ sau representanții lor.

Bisericele intreținute de Statu sunt sub regulele speciale hotarâte prin legĭ și regulamente.

Art. 4. Fie-care biserică catedrală a parochiei va avea unu parochu și clericii trebuitorĭ pentru serviciele bisericescĭ.

Clericii trebuitorĭ pe lângă parochŭ sunt: in comunele urbane 2 cântareți și unŭ paracliserŭ.

In comunele rurale 2 cântareți.

Fie-care Biserica deservită pe rându de parochul Bisericeĭ catedrale, din coprinsul uneĭ parochiĭ, încă va avea câte unu cântarețu, care sub supraveghere a epitropilor bisericeĭ catedrale o va ingriji și custodia.

Bisericile care vor avea mijlóce indestulătóre, fie prin poporanii parochieĭ, fie prin etitorĭ saŭ epitropĭ, pentru intreținerea unuĭ al doilea preotŭ, a unuĭ diaconu séu a maĭ multor servitorĭ bisericescĭ, vor putea statornici unŭ asemenea servitorŭ cu incuviințarea Episcopuluĭ eparhiotŭ.

Art. 5. Dacă intr'o parochie ar fi doue, séu maĭ multe Biserici, una din ele și anume cea centrală, maĭ bună și maĭ cu multe mijlóce de intreținere, va fi declarată de Biserica catedrală a parochieĭ.

Cele-l-alte bisericĭ vor fi deservite pe rândŭ de parochŭ cu unu cântărețŭ al bisericeĭ catedrale, cărora parochieniĭ le vor inlesni mijlócele de transport de vor fi in depărtare una de alta, impreună cu cântărețul de la fie-care Biserică.

Art. 6. Orĭ ce Biserica care ar inceta de a avea minimum mijlócele de intreținere prevĕḑute prin legea de față, se va anexa la parochia vecină, spre a fi deservită conform articolului precedent, pĕnĕ ce'și va recapăta mijlócele de intreținere.

Art. 7. Nu este permis in viitor a se clădi Bisericĭ nouĭ in localitățile unde esistă Bisericĭ, de cât numaĭ atuncĭ când etitoriĭ sau poporaniĭ Bisericeĭ celeĭ nouĭ vor asigura după tóte formele legale și pentru perpetuitate, venitul minimum prevĕḑut prin presenta lege pentru intreținerea Bisericeĭ și a cultuluĭ religios.

Voia necesara pentru eladirea Bisericei celei nou se va da de Episcopul eparchiotu, dupa indeplinirea formalitaților aci menționate și cererea facuta prin protoiereul local.

Art. 8. Episcopii eparchioți, directu sau prin delegați, in ințelegere cu consiliele permanente de județa și cu autoritațile comunale, vor proceda, in termenu de un anŭ de la promulgarea legeĭ de fața, la regularea si fixarea parochiilor in modul stabilitŭ maı sus. La acésta regulare se va fixa Biserica catedrala a parochieı, care se va cauta a ficătu se va putea mai in centrul circumscripțiuneı uneı parochii, și se vor desemna cătunele și Bisericile ce aŭ a face o parte din parochie.

In localitățile unde din causa distanțelor și a rarimeı populațiuneĭ ar fi prea greŭ a se forma parochiele de un numĕrŭ pe 150 contribuabili, parochia se va putea compune și de unŭ numĕrŭ maĭ micŭ de contribuabili, căndu aceștia vor declara formalŭ la primaria locala și la consiliul județianu că consimtu a repartiza și plăti conform art. 13 si 16 din acéstă lege, suma prevĕduta pentru intreținerea Bisericeı și a cleruluĭ eĭ, la o parohie de 150 contribuabili.

Art. 9. Nu este permisŭ a se chirotoni preoți in comunele urbane saŭ rurale, de câtŭ pentru parochiele regulate pe basele de maĭ susu, și numaĭ la casŭ căndu acele parochii ar rĕmânea vacante de preoți, și vacanța s'ar constata prin declarația consiliuluĭ communalŭ, a epitropilor sau a ctitorilor, adresată protoiereuluı de județŭ.—

Numirea de parohĭ, diaconĭ si alți clericı se va face de chiriarchiĭ respectivĭ, pentru comunele urbane dintre seminariștiĭ de 7 clase, distinșı și prin buna conduita, iar pentru comunele rurale dintre seminariștiĭ cu 4 clase in aceleași condițiunĭ.

Clericiĭ interiorĭ vor putea fi și persóne, cari n'au absolvit cursul seminarialu, dar cari se distingu prin voce, arta musicală și buna conduită.

Art. 10. Datoriele preoților parochialı și ale celor-l'alțı servitorı Bisericescĭ, pentru esacta și consciinciósa implinire a serviciuluı bisericescu și religiosu in parochii, se vor regulamenta de către Sântul Sinodu.

CAPITOLUL II.

Despre întreținerea Bisericelor și a clerului în comunele urbane și rurale.

Art. 11. Poporanii comunelor urbane și rurale sunt datori a îngriji de Biserica séŭ Bisericele la carĭ aparținŭ.

Eĭ sunt datorĭ a plăti pe preoți și servitorii Bisericilor lor, și a procura midlócele necesare pentru cheltuelele anuale ale cultuluĭ, câtu și pentru cele-l'alte cheltuelĭ care cu timpul ar deveni necesare, séŭ pentru clădiri, séŭ pentru obiectele cultuluĭ religiosŭ.

Se esceptă din acéstă regulă Bisericele comunale, atâtu urbane câtu și rurale, ale căror întrețínerĭ sunt prevĕdute prin budgetul Statuluĭ, precum și acele ctitorescĭ particulare care se administréză după legile și aședămintele lor speciale.

Art. 12. Pentru întreținerea anuală a Bisericeĭ séŭ Bisericilor uneĭ parochiĭ din comunele urbane, se va înscrie anual și obligatoriu în budgetul comunal, venitul de la 200 contribuabilĭ stabilĭ, care, după contribuțiunea fixată la art. 16, da suma de leĭ 4000.

Din acéstă sumă se va plăti parochuluĭ 1800 leĭ, cântărețuluĭ I, 800 leĭ, cântărețuluĭ II, 600 leĭ, paracliseruluĭ 400 leĭ, iar 400 leĭ se vor întrebuința pentru cheltuelile Bisericeĭ, precum: lumînări, unt-de-lemnŭ, vinŭ, prescurĭ, cărțĭ, veșminte, încălditul, micĭ reparațiunĭ etc.

Fiind parochia maĭ mare de 200 contribuabilĭ stabilĭ, venitul în plus se va distribui proporțional celor maĭ de sus.

Art. 13. Pentru întreținerea fie-căreĭ Bisericĭ séŭ a Bisericilor dintr'o parchie de 150—200 contribuabilĭ din comunele rurale, se va scrie anual și obligatoriŭ în budgetul comunal, venitul de la 150 contribuabilĭ care, după contribuțiunea fixată la art. 16 da suma de leĭ 1500.

Fiind numaĭ 150 contribuabilĭ, suma de 1500 leĭ noĭ se va distribui: parochuluĭ 800 leĭ, la 2 cântărețĭ 500 leĭ, iar

restul de 200 lei se va intrebuința la buna intreținere a Bisericei, precum s'a arĕtat la articolul precedent.

Fiind insa maĭ mulți contribuabili, venitul ce va fi in plus de la 1500 leĭ, se va distribui proporționalŭ servitorilor de maĭ sus și Bisericei.

Art. 14 se omite cu totul.

Art. 15. Resursele pentru intreținerea Bisericilor și a clerului parochialu, in condițiunile prevĕḑute la articolii precedenți, sunt in prima ordine contribuțiunile parochienilor pentru cultu, deosebitŭ de cele-l'alte darĭ comunale.

In comunele urbane, in care populațiunea este de diferite riturĭ, contribuțiunile pentru cultu se vor plăti de toți contribuabiliĭ ortodoxĭ, fara a se avea in vedere daca eĭ aparțin vre uneĭ Bisericĭ intreținuta de statu sĕu de fondurĭ proprii.

Contribuțiunile acestea se dau de particularĭ in schimbul serviciilor Bisercescĭ comune publice, a botezarei pruncilor, a mărturisireĭ și impartășireĭ in Bisericĭ sĕu pe la casele lor, precum și a inmormêntărilor.

Tóte cele-l'alte serviciĭ religióse de care poporenii maĭ simt necesitate, precum : Cununiĭ, parastase, acatiste, paraclise, aghiasme și alte rugăciunĭ ce se facu in Bisericĭ sĕu pe la casele enoriașilor se plătescŭ deosebitu.

Art. 16. Contribuțiunile parochienilor in parochiile urbane, să fixséḑă la maximum 20 leĭ anual ; iar in comunele rurale la maximum 10 leĭ anual.

In comunele urbane în care sunt mulți streini de alte riturĭ, contribuțiunile acestea se vor repartisa de primariile locale în părțĭ egale după numerul parochiilor ce se vor fixa și se vor da epitropilor respectivĭ spre a se imparți celor in dreptŭ conform legeĭ de fața.

Art. 17. In casu când bisericele ar avea veniturĭ proprii. și când Bisericelor parochiale le ar remânea vre unŭ escedentŭ din suma inscrisă în budgetul comunal, acel escedent se va versa de epitropia Bisericeĭ, prin primariile locale, la casa de depunerĭ și consemnațiunĭ, spre a forma unŭ fondu al Bisericeĭ. Aceste fondurĭ vor servi numaĭ la reparațiunĭ radicale sau construcțiunĭ. Nu se va putea dispune de ele de

câtu in urma unei decisiuni a consiliului comunal, aprobata de comitetul permanentu și chiriarchul local.

Chitanțele casei de depuneri se vor pastra de Epitropi.

Art. 18. Contribuțiunile acestea destinate a intâmpina cheltuelele necesare intreținereĭ clerului și pentru cultul bisericescu, se vor percepe o dată cu perceperea darilor fiscale și comunale, prin agenții fiscului, calculate pe trimestre fara vre o reduccere óre-care, sub numirea de *contribuțiune pentru cultŭ.*

Banii incasați de la contribuabili sub acestu titlu, se vor da in primirea primarilor respectivi, cari la rândul lor, fara intârdiere, iĭ vor trimete epitropilor Bisericeĭ parochiale, sub luarea de adeverințe pentru primirea lor.

Art. 19. Pamênturile de hrană destinate prin legea rurala in profitul Bisericelor din comunele rurale și care se posedu astădi de Biserici, se declară proprietate inalienabila a bisericelor parochieĭ respective.

Ele se vor deosebi de cel-altŭ teren al comunelor, și autoritățile comunale le vor hotarnici și stâlpi, pentru a nu fi reșluite séu instrĕinate.

Pămêntul tuturor bisericelor ce facŭ parte din o parochie, se va imparți de autoritatea comunală in 4 părți, dintre care 2 parți se vor da in profitul parochuluĭ, iar 2 parți se vor imparți in modu egal la toți cântăreții da pe la bisericele ce se află in coprinsul parochieĭ.

Art. 20. La comunele rezesescĭ séŭ moșnene unde bisericele nu ar avea deja pămêntu destinatŭ pentru întreținerea cleruluĭ, se va da de proprietarĭ o porțiune de pămêntŭ cultivabil egal cu cea stabilita in legea rurală, in profitul Bisericelor.

Se lasă acelor comune facultatea de a plăti in banĭ, epitropieĭ Bisericeĭ, o sumă analogă cu plata arendeĭ acelеĭ porțiunĭ de pămênt, cu care banĭ, epitropia să pótă lua in arenda o porție de pămêntŭ cultivabil pentru clerul bisericescu.

In acestŭ casŭ acéstă plată face parte din contribuțiunile datorite de parochienĭ, afara de cele prevédute la Art. 13 și 16.

Art. 21. Clericiĭ (preoţiĭ, diaconiĭ, cântareţiĭ şi paracliseriĭ) suntu scutiţi de serviciul guardeĭ şi de stréja, precum şi de serviciele militare.

Clericiĭ sunt scutiţi de darea fonciereĭ pentru casele lor de locuinţa personala şi pentru paméntuṙile de hrana acordate lor prin legea de faţa. Asemenea eĭ sunt scutiţi de contribuţiunile personale precum şi de orĭ ce alte contribuţiunĭ.

Art. 22. Preoţiĭ din comunele rurale, au dreptul a cumpéra, pe teritoriul comuneĭ respective, locurĭ de casă şi de hrană, din locurile ce ar deveni disponibile, pentru locuinţa şi întreţinerea familielor lor, la casu cându eĭ n'ar maĭ putea servi ca preoţĭ.

Dacă in coprinsul comuneĭ nu s'ar gasi locurĭ libere, atuncĭ eĭ vor avea dreptu a 'şĭ cumpĕra asemenea locurĭ pe moşiile Statuluĭ, ca şi alţĭ locuitorĭ carĭ au după lege, dreptul de improprietărire pe moşiile Statuluĭ, prin cumpérare de loturĭ de pământŭ.

In totŭ casul, cumpérarea de locurĭ prin comune de catre preoţĭ să nu se întindă maĭ multu de câtu este permisu unuĭ locuitorŭ fruntaşŭ.

Art. 23. Tóte parochiele ce se vor forma dupa legea de faţă sunt declarate de persóne juridice.

Orĭ ce Biserică dintr'o parochie póte primi, conform codiceluĭ civil, donaţiunĭ séu dotaţiunĭ de la creştiniĭ pioşĭ, pentru prosperitatea Bisericeĭ, după datina stramoşasca.

Epitropiele Bisericelor parochiale, carĭ dispun de fondurĭ, potŭ cumpĕra orĭ-ce imobile sigure in folosul Bisericelor respective.

Cândŭ cumpérarea urméza a se face prin licitaţie, epitropiĭ impreună cu alţĭ 2 séu 3 enoriaşĭ, in calitate de experţĭ, vor preţui maĭ inainte imobilul ce voescŭ a'l cumpera, şi vor fixa suma, peste care imputernicitul epitropieĭ nu va putea da maĭ multŭ.

Epitropiĭ potu face schimbarĭ de imobile cu veciniĭ séu alte persóne, când acésta póte fi in folosul Bisericeĭ, după ce maĭ ânteiu se va face constatarea şi evaluarea imobilelor de schimb impreuna cu consiliul comunal.

Imobilele evaluate mai sus de 500 lei noî nu vor putea fi schimbate fără avisul episcopului respectivu și al Ministerului Cultelor.

Mărindu-se venitul uneî Biserici, epitropii, cu aprobarea Episcopuluî, potu cresce retribuțiunile cleruluî Bisericeî respective.

CAPITOLUL III

Despre epitropiile bisericilor comunale.

Art. 24. Administrarea uneî Bisericî este încredințată uneî epitropiî.

Art. 25. Epitropiile acestea se compunŭ:

I. La Bisericile parochiale:

a) Din parochul bisericeî, ca președinte;

b) Din doi membriî dintre parochienii ceî maî impușî și maî de încredere, unul alesu de parochienî, altul numitŭ de Episcopul eparchiotŭ.

Unul dintre cântăreți va purta îndatorirea de scriitor al epitropieî care va avea cancelaria sa deosebitŭ.

II. La Bisericile ctitoresci particulare, din ctitori, în conformitate cu asedămintele lor basate pe acte formale sau pe datinî.

III. Se omite cu totul.

Art. 26. Epitropiî la Bisericile parochiale, afară de preot, se recunoscu în acéstă calitate pe timpŭ de 5 anî. După espirarea acestuî termenŭ, eî se înlocuescu cu alțiî. Eî potŭ fi realeșî.

Art. 27. Epitropiile parochiale administréză avutul bisericilor comunale, primescu contribuțiunile parochienilor de la primarî, plătescŭ salariile cleruluî, îngrijescŭ de buna întreținere a Bisericilor, din mijlócele ce vor avea la disposițiune; fac budgetele anuale ale Bisericilor și le supun primăriilor spre aprobare; dau socotelile anuale primăriilor despre buna întreținere a avutuluî bisericescu.

Fie-care epitropie va avea o condică formulată de primăria locală, în care vor trece tóte veniturile Bisericeî, precum și

cheltuelele. Ea va servi spre justificare la darea socotelelor la primarie.

Art. 28. Acaretele și alte proprietăți ale Bisericilor parochiale, cari se dau in arenda, se vor arenda de epitropie la primaria comunei, conform legilor, in presența unui delegatu al consiliului comunal și cu reserva aprobarei consiliului.

Dispositiunĭ transitoriĭ.

Art. 29. Preoţiĭ actuali, care sunt legați de gospodariele lor intemeiate de maĭ mulţĭ anĭ pe lânga unele Biserici, voind, pot rĕmânea la locurile lor cât vor trai, când pe lânga cele stabilite prin legea de fața, vor putea avea invoeli private cu locuitoriĭ de la Bisericile la care servesc, precum și a inpărţi intre eĭ inșiĭ remunerariul preveḍut prin acéstă lege, pentru o parochie.

Art. 30. Dacă dupa fixarea parochielor, preoţi vor fi maĭ mulţĭ de cât parochiĭ, eĭ vor putea fi și câte doi la unele parochiĭ, împărţind venitul ce vor avea, și remunerariul prevĕdut prin legea de fața.

S'au adaogat inca aceste doue articole, pe de-oparte pentru ca nu uniĭ preoţĭ ce ar fi cu totul legați de localitațile in care să afla, neputând a se permuta in alte locurĭ să fie siliţĭ a intrerupe serviciul lor preoţesc din asemenea cauza, iar pe de alta, pentru ca nu fiind numĕrul preoților mai mare de cât al parochielor ce se vor fixa, să rĕmâna fara locuri.

Posiţiunea preoţilor de la monastirele de maice

Niminea credem că nu va nega, ca preoții de pe la monastirile de maice, fiind familiștĭ, aŭ și eĭ aceleași greutațĭ și necesităţĭ ca și toţĭ ceĭ-l'alţĭ preoţĭ familiștĭ; cu tóte aceste eĭ se trec neincetat cu vedere, atât la facerea budgetelor pentru bisericile intreţinute de stat, cât și cu ocasiunea regulareĭ și a fixăreĭ salarielor pentru preoții din comunele urbane și rurale. Eĭ nu au niciĭ pamêntul de hrana ca ceĭ de pe la

comunele rurale, nicĭ nu li se prevede prin budgetul statului salariele ca pe la bisericile de clasa ântêia séu și a doua, dupre cum vor fi clasate și monastirile.

Ast-fel fiind lucrul, noĭ rugam atât pe onorabilul guvern cât și pe onorabila Camera, a regula și posițiunea acestor preoți, fie prin prevederea salarielor lor in budgetul statului egale cu a bisericilor de clasa I séu a II, dupa cum vor fi clasificate și monastirile, in care cas, trebue a prevedea prin budget câte 1200 leĭ pe an de preot pentru ceĭ de la monastirile de clasa I, și 888 leĭ pentru ceĭ de la monastirile de clasa II etc. séu la din contrá a 'i cuprinde și pre dênșiĭ in noua lege pentru intreținerea bisericilor din comunele urbane și rurale, regulând a li se da și pamênturĭ de hrană, ca și celor-l'alțĭ preoțĭ din comunele rurale.

Onorabila camera este rugată cu tot respectul, a avea in vedere aceste observațiunĭ și ale studia; căcĭ regularea uneĭ asemenea cestiunĭ este una din cele maĭ grele; iar Onorabilul Senat este rugat a nu le privi cu ochĭ desprețuitorĭ, căcĭ orĭ-ce ameliorărĭ s'ar face, meritul este tot al primilor inițiatorĭ. Lucrul stă inceca ca, când deja este făcut ceva de alțiĭ, maĭ ușor se póte vedea ce ar maĭ trebui să se facă.

Inscripţia de la Monastirea Resboenii,

JUDEŢUL NÉMŢULUI, COMENTATĂ.

Bătălia de la Valea-albă, séŭ mai bine de la Pârâul-alba. — Laiota Domnul muntenesc aliat cu Turciĭ contra Marelui Stefan. — Familia şi originea Marelui Stefan. — Istoricul Bisericeĭ şi a Monastireĭ de la Resboenĭ. — Vechia traducţie a acesteĭ inscripţiunĭ.

Въ дни благочьстиваго и Хрстолюбиваго гсдна Іѡ Стефана воеводі бжіею млстію гспдарѣ земли Молдавскои сна Богдана воеводи. въ лѣто ѕцпд. а гсдва его к лѣто текѫщіе * въздвижесе силніи Махмет црь тѹрскіи. съ вьсѣми своими въсточними силами. Ещеже и Басараб воевода названіи Лаїѡта. прінде съ ним съ вьсеѫ своеѫ басарабскоѫ землѫ пріидоша плѣнити и гѹ-

In ḑilele evseviosuluĭ şi iubitoriuluĭ de Christos Domnuluĭ Ioan Stefan voevoda, cu mila luĭ Dumneḑeŭ Domnitoriu ţereĭ Moldavieĭ, fiiul luĭ Bogdan Veovoda. În anul 6984, éra al domnieĭ luĭ al 20-le anŭ curgetoriŭ, sculatus'a puternicul Mahmet împeratul turcesc cu tóte ale sale resaritene puterĭ. Înca şi Basarab Voevoda cel numit Laiota venit'a cu dênsul, cu tóta téra sa cea basarabésca. Aŭ venit ca sa jatuiasca

блати землю молдав-
скою и доидоша до здє
на мѣсто нарицаємоє
бѣлїи поток. И мы
Стефан воєвода и съ
сыном нашим Алеѯан-
дром изидохом прѣд
ними здє и сътворихом
съ ними велик развои.
мца юл кѕ. и допу-
щенїєм бжїєм побѣж-
дени быша Хрстїани
ѿ поган. и падоша
ту многоє множєство
ѿ Молдавских воєх.
Тогдаже и татаре у-
дариша землю Молдав-
скою ѿ тоя страни.
Того ради благопроиз-
воли Іѡ Стефан вое-
вода блгим своим про-
изволенїєм. и създа сїи
храм въ имѣ архи-
стратига Михаила и въ
молбъ себѣ и госпожаї
своєи марїи и снѡм своим
Алеѯандру и Богдану.

și să pérde țéra Moldovei, și aŭ ajuns până aicĭ la locul numit Paraul alb. Și noi Stefan Voevoda și cu fiiul nostru Alexandru eșitam înaintea lor aicĭ, și am făcut cu dênșiĭ mare resboiu, în luna luĭ Julie în 26 dile. Și cu îngaduirea luĭ Dumnedeŭ biruițĭ tură Creștiniĭ de către pagânĭ, și cădură acolo multă mulțime din ostașiĭ moldovenĭ. Tot atuncĭ și Tătariĭ lovitaŭ țéra Moldovei din acea lature. Pentru aceea bine-voita Ioan Stefan Voevoda de buna sa bine-voință, și zidi acest templu întru numele Archistratigului Michail, întru rugă șie și Dómneĭ sale Mariei, și fiilor seĭ Alexandru și Bogdan și întru pomenirea și întru desufletia tuturor orthodoxilor creștinĭ, cariĭ aicĭ

и въ памет и въ здра-
вие въсѣх православ-
них христиан иже зде
потрѣбившихсѧ. в лѣто
҂зд. а гствa его лѣто
м текѫщее. мца Ное. и.

aŭ perit. In anul 7004, éra al domniei lui anul 40-lea curgetoriu, luna Noembre 8.

Inscripția acésta datéza dela zidirea Bisericeĭ, in anul 7004 dela Adam, séu 1495 dela Christos, adică cu 19 anĭ dupe résboiul dela Paraul-alb, séu Valea-albă. Ḑiua de 8 Noembrie, aratata in inscripțiune, coincide cu serbarea sântuluĭ Archistratigu Michail, căruia Marele Ștefan a dedicat templul dela Resboenĭ. Se înțelege ca în acea ḑi s'a sânțit Biserica, și s'a facut în ea ântêia pomenire a ostașilor, căzuțĭ acolo în Resboiŭ, și că acésta pomenire avea să se perpetue în fiecare anu.

Inscripțiunea acéstă cuprinde noțiuni de mare interes pentru istoria țereĭ. Anume

1. Maĭ ântêiŭ însemnăm, că data anuluĭ, in care chronicariul Urekiă pune résboiul dela Valea-albu „cu Turciĭ și cu Muntenii" corespunde întocma cu data din acéstă inscripție, adică 6984 dela Adam, carele este anul 1476 dela Christos. Chiar și ḑiua, în carea s'a dat bătălia, este la Urekiă aceeași, ca și în inscripțiune : 26 Iulie (Letop. t. I. p. 131).

2. In inscripție se spune, ca resboiul acesta coincide cu anul 20-le al Domnieĭ luĭ Ștefan: „а господства его к лѣто текѫщее" — éra al Domnieĭ luĭ anul 20-le curgetoriu." Prin urmare nu sunt esacte datele chronologice ale scriitorilor posteriorĭ

(Engel. Laurian etc.). carii pun începutul Domniei lui Stefan în anul 1458, când ea s'a început în anul 1457 (Vedi pentru acéstá inscripţia de pe acoperemêntul dela mormêntul Marelui Stefan dela Putna).

3. „Єще же и Басараб воевода наꙁваний Лаїωта пріиде съ ним = Încă şi Basarab Voevoda, cel numit Laiota venit'a cu dènsul“ (cu Sultanul). Rèposatul Laurian a încurcat fórte, în multe locurí, chronologia Domnilor moldovenesci şi muntenesci. Aşa, despre acest Domn Basarab Laiota, nicĭ se pomenesce nimica în chronologia luĭ. După dênsul resboiul acesta coincide cu Domnia luĭ Ţepeşŭ-Voda, ceea ce nicí-de-cum nu este esact. Alţĭ istoricĭ, d. e. D. Cogălniceanu, cred cá Domnul muntenesc, ce s'a bătut la Rèsboenĭ contra Moldovenilor, ar fi fost Radu-Voda (Archiv. română t. 1. edit. 1860. Iaşi, p. 79). Dar nicĭ acésta nu este esactŭ. Inscripţia nóstra face chiar pe Marele Stefan să ne spună, că Domnul muntenesc, carele s'a sculat cu Turciĭ contra Moldoveĭ, era Basarab Laiota. Basaţĭ pe inscripţiunea dela Rèsboeni, unde se arată, că Basarab Laiota Domnia în Ţéra muntenéscă în anul 1476, şi că a fost aliat cu Turcii contra Marelui Stefan, să cercăm, cu ajutoriul chronicarilor românĭ şi strĕinĭ, a restabili Domnia luí Basarab Laiota, séu Laiot.

Vornicul Urekie ne spune, că în anul 1473, în al doilea resboiŭ, ce a avut Marele Stefan cu Radu-Vodă Domnul muntenesc, a luat Stefan cu sine pe Basarab Laiot, ca să-lŭ pună Domnŭ în locul luĭ Radu. După ce Stefan a câştigat victoria şi a cuprins cetatea Domnéscă a luĭ Radu, dela Dâmboviţa (Bucuresci), Radu-Voda a scăpat la Turcí peste Dunăre. Stefan

a pus atunci Domnu Munteniei pe Basarab Laiot (Letop. t. I. p. 125); a luat cu sine la Moldova pe Dómna şi pre fiica luĭ Radu-Voda.

Din acésta spunere a luĭ Urekie se vede, ca Basarab Laiota era rivalul Domnului muntenesc Radu; ca petrecea la Stefan în Moldova, şi prin ajutorul lui aspira a se râdica pe tronul Munteniei, ceea ce a şi ajuns. Inse Domnia acésta a lui Laiot a durat numaĭ câte-va luni; căcĭ Radu curênd a venit cu óste turcéscă, la finele anului 1473, a batut şi alungat pre Basarab Laiota, şi iaraşi a ocupat tronul muntenesc. Laiota a năzuit din noŭ in Moldova la Marele Stefan, deşi óstea turcésca l'a urmarit pana la Bêrlad, prădând ţéra (ibid. p. 125. 126).

In anul următoriŭ 1474, tómna, Stefan din nou a râdicat rĕsboiŭ asupra luĭ Radu, şi a cuprins cetatea Teléjineĭ, a arso, a taiat pe Pârcalabí, a robit muerile lor şi o mulţime de ţigani. Dar la Domnia ţereĭ munteneşcĭ se ivesce unu al treilea pretendent-Ţepeluşu-Vodă, carele a venit cu Ungurii sa ocupe tronul. Stefan Vodă a batut şi alungat pre Unguri şi pe Ţepeluşu. Spuind acésta, Urekie adaoge, ca Stefan, in aceeaşi lună, Octombrie 20, a rezbit şi pre Basarab (ibid. p. 126). De unde s'ar înţelege, ca Stefan, dupa alungarea luĭ Laiota de catre Radu, n'a voit sa maĭ protégă pre Laiot, éra acesta îşi gasise alte sprijóne, şi se cercase cu forţa a ocupa tronul Munteniei. Stefan-Vodă se vede ca acum avea ale sale vederi şi interese propriĭ în privire catra Radu-Voda şi catra ţéra luĭ: déca nu o va putea cuceri, cel puţin sá o faca aliată a sa. De aceea el a respins şi alungat şi pre Ţepeluşu şi pe Basarab Laiota. Radu era

dușmanŭ mare luĭ Stefan; dar Dómna fiica luĭ erau în mânele luĭ Stefan, prisoniere în Moldova. Pe de alta parte inima luĭ Stefan era robita de fiica luĭ Radu, pre carea el doria să o iea soție. Prin respingerea luĭ Țepelușŭ și a luĭ Laiota, Stefan a făcut óre-cum cel ântèiŭ pas spre apropiere de Radu. Acesta înse a remas neînduplecat.

In anul 1475, ca să 'șĭ resbune asupra luĭ Stefan, și să 'șĭ scótĕ cu puterea dela el Dómna și fiica, Radu s'a aliat cu Turciĭ, și póte chiar 'ĭ a îndemnat, asupra luĭ Stefan. Bătalia s'a dat la Podul-înalt, în județul Vasluiuluĭ. Victoria a fost a luĭ Stefan. După respingerea Turcilor, Stefan s'a luat după Munteniĭ, și aprópe de Rômnic s'a încăerat bătalia. Atât Stefan cu Moldoveniĭ, cât și Radu cu Munteniĭ s'au luptat vitejește, și aŭ stîrșit resboiul prin o pace frățéscă. Radu a renunțat la pretențiunile sale asupra ținutuluĭ Putneĭ, și a dat pe fiica sa în căsătorie luĭ Stefan (ibid. p. 128, 129).

Domnia luĭ Radu înse dupa acéstă pace n'a durat mult, căcĭ în anul următoriŭ 1476, cu ocasia resboiuluĭ dela Valea-albă, domnŭ muntenescŭ era Basarab Laiota. Orĭ că Radu a murit curênd după pacea încheiată cu Stefan; orĭ că alianța luĭ cu Stefan a deșteptat invidia puterilor vecine și machinațiunile politice de a întreținea ura și luptele între aceste doue țerĭ surorĭ; și aŭ motivat detronarea luĭ Radu, și înlocuirea luĭ cu Laiot; sigur înse este, că acest Domnŭ muntenesc acum era dușman Mareluĭ Stefan, pentru care el s'a și unit cu Turciĭ, 'ĭ a îndemnat și ajutat la resboiul dela Valea-albă. Scriitoriul polon Dlugoșŭ, precum vom vedea maĭ jos, spune respicat, că acest

Basarab a îndemnat pe Turci să vină cu resboiu asupra Moldovei. Chronica Moldovei încă spune, ca și inscripția, că Domnul muntenesc, aliatul Turcilor în batălia dela Resboeni, se chiema Basarab-Vodă, și adaoge, că „toți Domniĭ de prin prejur îl cuvânta de reŭ, ḑicênd că n'au fost într'agiutoriu crucii și chrestinilor, ci păgânilor și dușmanilor" (ibid. p. 134). Șincaĭ, pe temeiul scriitorilor poloni, deasemenea numeșce Basarab pe acest Domnu muntenesc, aliat cu Turciĭ. El citéză cuvintele, cu care Dlugoșu descrie starea oștireĭ turceșcĭ dupa batălia dela Valea-albă: „Ciuma și fómetea, dóue rele nesufericiόse, intrase în óstea Turcului, și mulți Turci peria de dênsele în tóte ḑilele. Numaĭ o mangáere avea Turcul și óstea luĭ, că Basarab Voevodul Valachiei, *pentru care se și slobodise Turcul la resboiul acesta*, cu ómeni, cu hrană și cu tóte ce era de lipsă ajuta pre Turci în tóte lipsele lor, și óstea muntenésca, ca ceea ce era de o limbă, de un narav, și șcia tóte ascunsurile Moldovenilor, maĭ mult necăjia pre aceștia, de cât Turciĭ." (Șink. Chron. Rom. t. II. p. 65, 66).

Chronicele Țereĭ-munteneșcĭ înca pun pre Laiot-Vodă nemijlocit după Radu-Vodă. Așa chronica Capitanuluĭ Constantin ne spune, ca, dupa ce a domnit Radu-Voda aniĭ 15, a luat Domnia Laiota Basarab, carele a închinat Țera Turcilor. El presupune ca Laiota ar fi domnit 16 anĭ (Magaz. istor. t. I. p. 107). Altă chronică anonima pune de asemenea pre Laiot după Radu, și ḑice despre el: „Laiot Basarab-Voda cel betrân, carele a închinat țera Turcilor, domnit-au anĭ 17" (ibid. t. IV. p. 234). Amândoi acești chronicarĭ greșesc, dând Domnieĭ luĭ Laiot o durată fórte

lunga: 16—17 anï. Dar precum îndata vom videa, Domnia lui nici un an n'a putut sa dureze.

Dupa ce Stefan-Voda a fost batut de Turci la Valea-alba, precum arata inscripția dela Resboenï, și tóte chronicele țerei și cele streine, el totușï, adunânduși în pripă nóue puterï, a alungat pre Turci din Téra. Chronicele moldoveneșcï nu spun despre vre un noŭ resboiŭ cu Muntenii, ca resbunare pentru participarea lor la batalia de la Resboenï, până la anul 1481. Dar chronicele ungare și polone spun, ca Stefan, după alungarea Turcilor, ajutat de Unguri, a mers asupra luï Basarab-Vodă, l'a bătut și l'a silit a fugi din țéra (Șink. t. II. p. 68—69). Dlugoșŭ vorbeșce despre acésta maï lămurit, înse nu dă esactŭ numele Domnului muntenesc, înlocuind pre Basarab Laiota cu Radu. Étă cuvintele luï dupre Șinkaï: „Stefan Voevodul Moldovei, bărbatul cel inimos, dupa ce ș'a cârpit óstea sa cea de Turcï sfărticată, prin noï și dela córnele pluguluï luațï voinicï, ca să nu maï petréca timpul fără folos, pe la ḑiua Sântuluï Martin, a întrat cu óstea sa în Valachia, și pre (*) Radu-Vodă IV-le Dracula, carele era pus Domnŭ Valachieï de imperatul turcesc, dânduise acesta prin cetățenii din Brașov, l'a prins, și după ce a cuprins tótă Valachia și a tăiat seŭ alungat pre Turciï ceï într'ènsa aflațï, pre Țepelușu l'a pus Domnŭ Valachieï... Alt istoric, Cromer, descriind aceléșï evenemente, spune, că Marele Stefan, împreună cu Stefan Batori, generalul

(*) Laios, de unde Laiot și Laiota, este traducere ungară a numeluï *Ludovic*. De aicï confusia în numele luï Basarab-Vodă Laiota, uniï l'aŭ tradus în limba slavo-română de atuncï prin „Vlad seŭ Vladislau", alțiï prin „Radu", și l'aŭ amestecat când cu Radu-Vodă, când cu Vlad Țepeșŭ.

luĭ Matiașu Corvin, dupa ce a alungat pre Turcĭ din Moldova, au trecut în Valachia asupra Voevodulu muntenesc, carele sfatuise și ajutase pre Turcĭ in acel resboiŭ. Despre numele acestuĭ Domnu spune, că chrisóvele ungurescĭ îl numesc Basarab, éra Dlugoșu și Stricovski îl numesc „Radu cel poreclitu Dracula“ ; că acest voevod, ca sa scape de urgia lui Stefan, a fugit la Brașov, „precum arata epistola lui Stefan Batori cătră Sibiani, scrisa din tabara oștilor crăeșcĭ de lângă Bucureșcĭ, în 11 Noemvrie din anul 1476, dela Eder. Éra cetațenii din Brașov au dat pre Radu (*) protivnicului seu Stefan V-lea, Domnul Moldoveĭ, de iaŭ stinsu viața (Șink. t. II. p. 69).

Din mărturiele acestor istoricĭ resulta, ca Marele Stefan, după ce ș'a resbunatu deplin urgia sa asupra luĭ Basarab Laiota, redicându-i viața, a pus, in ințelegere cu generalul ungurescŭ, pre Vlad-Țepeșŭ séu Țepelușu a doa óră Domnŭ în Téra-muntenésca. Țepeșu era favorit de Ungaria, precum am vedut in urmă. Dupre chronicele Moldovei, Marele Stefan a trăit în pace cu Țepeșu până la anul 1481, când iarășı s'a iscat resboiu sângeros între acestı doi Domnĭ românĭ, amândoĭ aprigĭ și resboinicĭ. Biruința fu și atuncĭ în partea lui Stefan, carele a pus în locul lui Țepeșu Domnŭ pre Vlad-Voda calugarul (Letop. t. I. p. 132).

4. Прінде.... съ въсеа своеа басарабскоа землеа = venit a..... cu tótа țéra sa basarabésca. Marele Stefan în inscripția sa dela Rasboeni numesce Téra-muntenésca *Téra basarabésca*, adica a Basara-

(*) Ințelegem pre Laiota.

bilor, orī Basarabia, negreșit dela familia Basarabilor, domnitóre acolo. Țéra-românéscă din vechime se numia Basarabia și de cătră uniĭ scriitorĭ streinĭ. D. e. Dlugoș numesce pre Vladislav Dracula „Domnŭ al Basarabieĭ“ (Șink. t. II. p. 70). In Moldova, pe timpul chronicariuluĭ Urekie (finele viaculuĭ XVI-le), era deja stabilit usul de a numi țéra suroră „Țéra-muntenéscă“. Numirea acésta cred că este o imitație a numireĭ, ce dau aceleĭ părțĭ a Românieĭ vechiĭ scriitorĭ aĭ Ungarieĭ: „Valachia transalpina“. Numirile de „Muntenŭ“, „Muntenia“, dela Moldovenĭ aŭ trecut la scriitoriĭ polonĭ și rușĭ din viacurile următóre, cariĭ numesc Țéra-muntenéscă, cu o mică schimosire, „Multania“, éră pe locuitoriĭ eĭ „Multany“. Spre deosebire, pre Moldovenĭ îĭ numesc: „Volochĭ“; éră țéra Moldoveĭ „Volosskaia Zemlia“.

Numirea de Basarabia, în urmă, dela Țéra-muntenéscă a trecut și s'a păstrat la partea sudică a Basarabieĭ actuale, parte, pre carea Tătariĭ aŭ numit'o „Bugiag“ (unghiu). Numirea aceĭ părțĭ cu epitetul de Basarabia provine negreșit de acolo, că acea parte de locŭ óre-când a fost stăpânită, seŭ cel puțin pretinsa de familia domnitóre a Basarabilor muntenĭ. Chronicele țereĭ ne arată, că pe la începutul viaculuĭ XV-le între Moldovenĭ și Muntenĭ aŭ fost certe și lupte pentru domnirea asupra cetăților Kilia și Cetatea-albă, ce se aflau pe acel teritoriŭ. Uniĭ Domnĭ atât Moldovenĭ, cât și Muntenĭ, aŭ mers cu rivalitatea acésta până acolo, că, ca să pótă stăpâni unghiul acela de țéră, puneaŭ cetățile acelea sub protecția, când a Ungurilor, când a Polonilor, când a Turcilor. Marele Stefan, le-a luat cu puterea dela

Turcĭ și dela Munteni; dar n'a putut ale stăpâni îndelung; căcĭ Turcii, în puterea sozeranitații lor asupra Țereĭ-munteneșcĭ, iarași aŭ reluat în stăpânirea lor acele cetăți. Numirea de Basarabia a remas înse acelui teritoriu, ca o amintire a pretențiunilor de stăpânire a Basarabilor asupra cetăților și a teritoriului din acel loc. Turcii aŭ favorat acésta numire, căcĭ eĭ aŭ ocupat acele locurĭ cu titlurile feudalilor lor Domnĭ Basarabĭ, și aŭ trebuit sa le apere contra Mareluĭ Stefan, carele nu odata a batut și alungat de acolo pre Ungurĭ, pre Muntenĭ și pre Turcĭ, apărându integritatea și comerțul Moldoveĭ. Cromer vorbeșce ast-feliu despre ultima luare a acestor cetățĭ prin Turcĭ dela Marele Stefan: „Baiazet II-le, având liniște acasă, ca sa isbândéscă rușinea și perderea, ce o suferise tatăl seu dela Stefan, în anul dela Christos 1484, a pornit asupra *Basarabieĭ* și a *Moldoveĭ*, pe apa și pe uscat, și nu fara mare vĕrsare de sânge a luat cetațile cele prea tarĭ, Kilia de lângă sbocătura Dunareĭ și Moncastrul de lângă sbocătura Nistrului în Marea Négră....“ (Șink. t. II. p. 77).

Rușiĭ, dupa ce în 1812 aŭ luat tótă partea Moldoveĭ dintre Prut și Nistru, aŭ întins numirea de Basarabia, séu cum îĭ dic eĭ — Besarabia, la tóta partea Moldavieĭ, smulsa de eĭ din trupul țereĭ nóstre.

5. Inscripția maĭ departe ne arata scopul, ce urmăriaŭ dușmaniĭ luĭ Stefan — Turciĭ și Laiota cu Munteniĭ: „прїидоша плѣнити и гѹбити землю Молдавскою: — venitaŭ ca sa jafuéscă și sa pérde țéra Moldoveĭ“; adica sa prade averile, sa

robésca tinerĭ și tinere, sa cucerésca țéra cea independenta și sa pérde pre Marele Stefan, carele avea politica sa proprie, opusa planurilor Turciei. Despre pradile facute de Turcĭ în Moldova, cu ocasia acestuĭ resboiŭ, D-l Hajdeu în „Archiva istorica“ a sa (tom. I. No. 304), ne da, dupre un analist turcesc, o relațiune fórte prețiósa. Eta cuvintele acelui analist: „Dóue lunĭ în șirŭ pradând Moldova din ordinul Sultanului, Soldații căpatară atâtea jafurĭ, și atâta mulțime de animale, în cât nu le puteau cuprinde câmpiĭ și luncele. Dupa totala ruina și stricare a Moldovei, Sultanul îșĭ reconduse armata la reședința de Andrianopole. In acest resbel Domnul muntenesc servi cu óstea luĭ, fiind vedut și tractat cu bunátate de cătră Sultanul. El căpată de aseminea o parte din prădile moldovenescĭ, câte i-se cădeau luĭ, și tóte turmele de porcĭ, gasite în acea întinsă țéră, cădură în partea ostei muntenescĭ. Și maĭ sus: „Cădura acolo la mâna Musulmanilor miĭ de baieți și de copile moldovenescĭ, de o așa frumuseța, încât numaĭ privindu-ĭ gustaĭ fericirea cerescă.“ Acelașŭ autoriŭ turcesc numeșce pre Stefan: „îndrăcitul Domnŭ moldovenesc“.

6. „И доидоша до здє на мѣсто нарицаемоє бѣлии потокъ:= Și aŭ ajuns până aicĭ, la locul numit Pârâul alb“. Din aceste cuvinte ale inscripțiuniĭ se vede, că locul unde s'a dat acest răsboiŭ, pe timpul Mareluĭ Stefan se numia „Pârâul-alb“. Pârâul-alb a dat numirea sa văeĭ, prin carea el curge: Valea-alba. Prin urmare Vornicul Urekie greșeșce, când dă a înțelege, că Valea-albă

s'ar fi numit, pentru ca poéna, unde a fost bătălia, s'ar fi „nălbit de trupurile celor periți“ (Letop. t. I. p. 131). Pe valea paraului, pre carele inscripția îl numesce „Paraul-alb“, în departare ca de o óră dela Resboenî, spre resarit, langa satul Tupilațî, se afla o catuna redeșéșca, carea și astădĭ se numesce „Valea-alba“.

7. „Изидохом прѣд ними зде и сътворихом съ ними велик разбои месаца ил кѕ: Èșitam înaintea lor, și am facut cu dênșii mare rasboiŭ, în luna Iulie 26.“ Cronicarul Urekie spune că Moldoveniĭ, vedênd puterea cea mare a Sultanuluĭ Machmet, boeriĭ aŭ sfătuit pre Stefan sa se tragă la un loc strîmtu, apoi descrie resboiul ast-feliŭ: „întorsus'au Stefan de aŭ intrat spre munți, unde ș'aŭ ales loc de răsboiu la strîmtóre, la Valea-albă, unde se chiamă acum Rezboenii, de pre acel rĕzboiu, ce au avut Moldoveniĭ cu Turcii. Și pedestrindu-se óstea, ca sa nu nadajduiasca de fuga, ci numaĭ la arme, s'au dat resboiu lun. Iulie in 26, și multă vreme traind resboiul ne ales, de ambe părțile osteniți, și Turciĭ tot adaugânduse cu óste próspeta, ér Moldovenii obosiți, și ne viindu-le ajutoriŭ nice de o parte, au picat nu fiesce-cum, ci până la mórte se apera, nice biruiți de arme, ci stropșițĭ de mulțimea Turcilor. Au remas isbânda la Turcĭ; și atâta de mulți aŭ perit, cât au nalbit poéna de trupurile celor periți, unde au fost resboiul, și mulți din boerii cei mari au picat, și vitejiĭ cei buni aŭ perit cu totul atunci. Și fu scârbă mare în tóta țéra, și tuturor Domnilor și Crailor

de prin pregiur, décа aŭ audit, că aŭ cadut Moldoveniĭ sub mâna pagânilor“ (Letop. t. I. p. 131).

8. „Тогдаже и татаре ѹдарии на землю Молдавскою ѿ тоа страни: — Tot atuncĭ și Tatariĭ aŭ lovit țéra Moldoveĭ din acea lature.“ Din inscripție nu se vede, ca Tatariĭ ar fi luat parte la batalia dela Rèzboenĭ, ci numaĭ că și ei aŭ lovit și pradat țéra din partea despre résarit, ce se învecina cu dênșiĭ, negreșit dupre înțelegerea avută cu Turciĭ, ca să pótă împărți puterea luĭ Stefan. Letopisețul țereĭ ne spune, că Tatariĭ odată cu Turciĭ aŭ intrat în Moldova, uniĭ deoparte, alțiĭ de alta; că Stefan mult s'a nevoit să nu lase pre Turci să tréca Dunărea, ci n'aŭ putut; că Tatariĭ deoparte, Turciĭ de alta parte năvălind, ĭ a căutat numaĭ a dare cale Turcilor. S'aŭ apucat de Tătarĭ, și prea lesne biruindu-ĭ, i-aŭ gonit până la Nistru. Vrea da rĕsboiŭ și Turcilor, ci védênd atâta turcime cu împĕratul, și mulțime de óste cu pedestrime și cu pusci (tunurĭ), s'a retras la munte, și a eșit înaintea Turcilor la Valea-albă (Letop. t. I. p. 130—131).

9. „И мы Стефан воевода и съ сынom нашим Алеѯандром изидохом предъ ними: — Și noĭ Stefan Voevoda și cu fiiul nostru Alexandru eșitam înaintea lor“. Din aceste cuvinte se vede, ca împreună cu Marele Stefan, în rĕzboiul acesta a participat și fiiul seŭ Alexandru. Maĭ jos se pomenesce în inscripție și un alt fiiŭ al luĭ Stefan, anume Bogdan, alăturea cu Alexandru și în rând cu soția Marelui Stefan, Dómna Maria: „въ молбъ себѣ и гос-

пожди (*) скои Марїи и сномь скоим Алеѯандрꙋ и Богданꙋ: întru ruga șie și Dómnei sale Mariei și fiilor sei Alexandru și Bogdan.“

Alexandru era fiul cel maĭ mare al luĭ Stefan. In uricele mareluĭ Stefan, Alexandru se pune tot-déuna cel ântêiu între fiiĭ luĭ, dupa el Bogdan. Une-ori fiiĭ mareluĭ Stefan se numesc voevodĭ, alte orĭ se pun numaĭ simplu numele lor (vedĭ d. e. „Chronica Romanuluĭ part. I. p. 136, 147). Alexandru fiiul Mareluĭ Stefan a făcut Biserica din Bacau, numita „Precista“, precum arată inscripția slavonă depe zidul Bisericeĭ, pre carea o reproducem aicĭ în textul eĭ original și cu traducerea românа:

„Изволенїем ѡтца. и поспѣшенїем сна. и съвръшенїем стго дха благочестивїи и хстолюбивїи Iѡ Алеѯандръ воевода. сих Стефана воеводи гспдрь земли Молдавскои създа сии храм въ имѣ Ꙋспѣнїю прѣчистѣи бцы и приснодвѣи Марїи. и съвръшисѧ в лѣто ҂ЅЦЧѲ мсца ген. а“ Adică: „Cu voința Tataluĭ, și cu ajutoriul Fiiuluĭ, și cu sevêrșirea Sântuluĭ Duchu. Evseviosul și iubitoriul de Christos Ioan Alexandru Voevoda, fiiul luĭ Stefan Voevoda. Domnitoriul țereĭ Moldoveĭ, a zidit acest templu în numele Adormireĭ précurateĭ Născetóreĭ de Dumnedeu și pururea-fecióreĭ Marieĭ. Și s'a sevêrșit (templul) în anul 6999.

(*) Dicerea slavonă „госпожа“ (Domna) în documentele nóstre slavone se scrie în doue felurĭ: une orĭ „госпожа“ alte orĭ „госпожда“ precum este în inscripția dela Rezboenĭ. Acestă formă din urmă este maĭ aprópe de eufonia limbeĭ române.

luna Ianuarie 1[illegible]. Data acésta corespunde anului de la Christos 1491.

Alexandru a avut și un fiiŭ, anume Bogdan, precum mărturisesce însuși Marele Stefan întru o inscripție mormêntala din Biserica fóstei Episcopiĭ din Radauți, unde s'a înmormêntat acest nepot al seŭ, al caruia epitat, pus de însuși bunicul seŭ Marele Stefan, se esprima astfeliŭ: „Благочьстивыи и христолюбивыи Iѡ Стефан воевода гарь земли Молдавскои сн҃ Богдана воеводы оукраси гроб сии оунукоу своимоу Iѡ Богданоу воеводѣ сн҃оу Алеѯандра воеводы ∴ въ лѣ҃ ѕцпи мца генв л.“ Ceea ce vra să dică românesce: „Evseviosul și iubitoriul de Christos Ioan Stefan Voevoda, Domnitoriul țerei Moldavieĭ, fiiul luĭ Bogdan Voevoda, a înfrumusețat acest mormênt nepotuluĭ seu Bogdan Voevoda, fiiul lui Alexandru Voevoda, în anul 6988, luna Ianuarie 30. Adica în anul dela Christos 1480. Epitaful acesta dér s'a pus pe mormêntul nepotului Mareluĭ Stefan, la 4 anĭ dupá resboiul dela Valea-albă. Sîntem dér în drept a crede, că Alexandru în timpul resbelului menționat era însurat, și avea și copiĭ, cel puțin unul, Bogdan, este cunoscut.

Melchisedek, Episcopul de Roman.

(Va urma.)

Iulian Paravatul

(Urmare și fine, vedĭ No. X.)

Cea întâia femeie a luĭ Constanție Chlor, a fost Elena, mama mareluĭ Constantin, carea maĭ în urmă s'a distinsŭ prin sanctitatea vieței, și a actelor eĭ de pietate. Acéstă unire conjugala a fostŭ disolvata, din cause politice. Constanție Chlor, priimind demnitatea de Cesar al Romeĭ, conform propunereĭ luĭ Deocliţian, a fostŭ obligatŭ de acesta, ca sa se casatoriasca cu Flavinia, fiica Imperatoruluĭ Macsim Herculie, unul din coregențiĭ luĭ Deocliţian. Produsŭ al acesteĭ uniunĭ conjugale aŭ fostŭ șese copiĭ, carii, la mórtea tatăluĭ lor aŭ remasu minori.

Toțĭ acesti copiĭ aŭ remasu sub ingrijirea S-teĭ Elena, mama mareluĭ Constantin, și în totŭ timpul împĕrățieĭ fratelui eĭ, acestĭ copii n'aŭ participatŭ la nicĭ o acțiune publică. Marele Constantin, aducendu-șĭ aminte de obligațiunea, impusa luĭ la mórtea părinteluĭ seŭ, el s'a purtatŭ cu multa buna-voința către frații seĭ. Pre doĭ copii din acestĭ frați aĭ luĭ Constantin, pre Dalmație și Anibalian, Constantin i-a rădicatŭ la demnitatea de Cesarĭ. Kiar la impărțirea Imperiuluĭ între fiiĭ seĭ, marele Constantin n'a uitatŭ nicĭ pre acesti doĭ nepoțĭ aĭ seĭ, carii se distingéu prin calitațile lor militare. Dalmație a capatatu administrațiunea Traciei, Macedonieĭ și a A-

chaeĭ, iar Anibalian a Armenieĭ și a Portuluĭ. Acéstă dispositiune a mareluĭ Constantin n'a fostŭ placuta fiilor luĭ, și acésta anume a și fostŭ causa morțeĭ ambilor frați. Dupa mórtea mareluĭ Constantin, în Constantinupolŭ s'aŭ începutŭ nisce scene sângeróse, al carora conducĕtorŭ se considera Imperatorul Constanție. Celŭ întâiŭ, care a cadutŭ sub loviturile morțeĭ, a fostŭ Optat, soțul Anastasieĭ, suroreĭ mareluĭ Constantin. Dupa acésta unul dupa altul au cadutu Iulie Constans, fratele mareluĭ Constantin, cesariĭ Dalmație și Anibalin, veniți în Constantinupolŭ pentru înmormêntarea unchiuluĭ lor, și încă cincĭ membriĭ aĭ familieĭ imperiale, pre a carora nume istoria nu le-a conservatŭ. Din decoborîtoriĭ Flavinieĭ aŭ rĕmasŭ numaĭ doĭ minorĭ aĭ luĭ Iulie Constant— Gal și Iulian, pre cariĭ i-a scápat de mórtea conspiratorilor Marc, Episcopul Aretuzeĭ (a). Scapațĭ de mórte acestĭ doĭ copiĭ, Constantie s'a decisŭ, ca pêne la unŭ timpŭ, să li conserve viéța, dar n'a scapatŭ din vedere, ca veriĭ luĭ aĭ doilea trebuescŭ să fie pușĭ sub o educațiune maĭ severă.

Ambiĭ frați, decoborîtorĭ din mame diferite, se deosibiau și prin etate. Gal, la mórtea mareluĭ Constantin, era majorŭ, iar Iulian era în acestŭ timpu abie copilŭ, și la 350 el a atinsŭ maturitatea. Ambiĭ frațĭ erau educațĭ separat. Iulian a fostŭ încredințatu pentru educare luĭ Eusevie al Nicomidieĭ, care îĭ era rudă dupre mamă. După mórtea luĭ Eusevie, ambiĭ frațĭ au fostŭ închișĭ într'o fortăreță a Capadocieĭ, pre carea istoriciĭ o numescŭ Makela, și aicĭ în timpŭ de șese anĭ eĭ aŭ fostŭ obiectul tuturor ono-

(a) S. Grigore Naziauz. Hom. IV.

rurilor, propriu membrilor familieĭ imperiale, dar tot-o-dată eraŭ puși și sub tóta paza, ca fie-care prisonierŭ. Eĭ se bucuraŭ de onorurĭ, dar n'aveu libertate. Eĭ avea mulţĭ servitorĭ, dar nicĭ unŭ amicu.

Constanţie, perdêndu pre ceĭ doĭ fraţĭ aĭ luĭ, cu care guverna Imperiul, era necesitatŭ de așĭ cauta companionŭ și coregentŭ, pentru manţinerea ordineĭ din Imperiu, carea era turburata maĭ în tóte parţile. Nevoindŭ, ca să împarţă puterea cu vre unul din supușiĭ seĭ, Constanţie și-a îndreptatŭ privirile séle spre fortăreța Capadocieĭ, unde se aflaŭ singurele luĭ rude, care avéu dreptul la coróna Imperiala. Și nu e greŭ, de a cunóșce asupra carora din ceĭ doĭ fraţĭ șĭ-a îndreptatŭ Constanţie privirile séle, când vomŭ lua în consideraţiune trăsurile distinctive atât fisice cât și morale ale celor doĭ fraţĭ. Gal era de o statură înaltă, și pre umeriĭ luĭ se restaţau nisce plete roșiĭ, care erau o calitate moscenita de la marele Constantin. Fisiognomia luĭ în nisce trăsurĭ regulate manifesta unŭ caracterŭ aprinsŭ și o pasionare sensibilă. El era puţin cultŭ, deși avea la dispoziţiune, ca și fratele sĕu, diferiţĭ profesorĭ. In genere avea unŭ tipŭ de galŭ grosolanŭ. Din contra, esteriorul luĭ Iulian se distingea prin neregularitatea fisiognomieĭ, și avea și ceva particularŭ. Sub unŭ nasu dreptŭ, avea o gură mare, iar buza de desupt esecuta nisce grimazurĭ desplăcute. Largimea umerelor era neproporţionata cu statura luĭ cea mica. Dar tóte aceste defecte fisice eraŭ acoperite de stralucirea okilor și vioiciunea fisiognomieĭ, care denota focul internŭ. Asprimea educaţiuneĭ, aplicata ambilor fraţĭ, maĭ mult a escistatŭ mândria spirituluĭ luĭ Gal, iar luĭ Iulian

i-a datu motivŭ, de a fi precautŭ și kiar l'a facutu fațarnicŭ. Eunuchul Mardonie, primul profesorŭ al lui Iulian și vekiŭ amicŭ al familieĭ luĭ, a deprinsŭ pre discipulul seu, ca de timpuriŭ sa se abstine, și sa se presinte cu demnitate, comunicându-ĭ tot-o-data, ca arta cea maĭ mare consta în a se domina pre sine. S'a observatŭ, cà Iulian încà din copilarie era deprinsŭ de a umbla cu pasŭ mesuratu, cu okiĭ lasațĭ în jos și cautândŭ a evita privirile cele curióse ale ómenilor. Cu tóta îngrijirea de sine, se putea observa de multe-orĭ, ca sub unu esteriorŭ îngrijitu, Iulian era unŭ omŭ, care avea unŭ fondu mare psichicu și abia își putea ascunde și multele séle pasiunĭ. El de la mama-sa, femeie culta și desvoltata în poezie, moscenise gustul spre literatura, pre care el l'a cultivatŭ și maĭ mult prin lectura désá a luĭ Omer. Iulian cu pasiune se ocupa de tóte sciințele — gramatica, retorica și filosofia. Dar alăturea cu cultura comună, studiul creștinismuluĭ a ocupatŭ primul locŭ în educațiunea ambilor frațĭ. Constanție fórte des disposa, ca religiunea creștinà sà fie studiata în modŭ particularŭ de veriĭ seĭ, și eĭ eraŭ pușĭ sà face canonŭ, sà ajuneze, sà împartà milostenie și sà asiste la serviciile divine. Des eraŭ dușĭ la mormintele martirilor, și ambiĭ frațĭ de multe-orĭ în Biserică faceŭ pre citețul și se urcaŭ pre amvonu, citindu în auḍul tuturora și cu voce tare S-ta Scripturá. Eĭ nu manifestaŭ niciĭ cea maĭ mică indisposițiune pentru aceste ocupațiunĭ și odată eĭ s'aŭ decisŭ, ca sa construiasca o Biserică în onórea s-tuluĭ martirŭ al Capadocieĭ — Mamant și Iulian în partea de construcțiune ce-șĭ luase asupra-șĭ, întîmpina la totŭ pasul obstacule, fore

așĭ putea da comtŭ despre acésta. Se vede, că D-deŭ nu voia să priméscă proaduceri din partea aceluia, care în urmă a devenitŭ inamicul luĭ. De asemenea se spune, că Iulian în conversațiunile cu fratele sĕŭ maĭ tot-dé-una apăra păgânismul. „Se înțelege, observă s-tul Gregorie teologul, acésta se făcea sub pretecstul de ecsercițiuri în discuțiune, dar în realitate era lupta pentru combaterea adevĕruluĭ“ ([a]).

Încă din tinerețe Iulian a manifestatŭ o înclinațiune spre astrologie. Fórte des era observatŭ, cum el se desmerda cu lumina sórelui și se încânta de stelele ceruluĭ.

După maĭ multă gândire și nedumerire, Constanție se decise, ca să rădice la demnitatea de cesarŭ pre Gal, și să punĕ asupra luĭ insigniile acesteĭ demnitățĭ. Cesarul Gal a îngânatŭ nisce cuvinte în profitul fratelui sĕu, dar Iulian nu doria alta, de cât permisiunea de a veni în Constantinupolŭ, pentru ca acolea sub conducerea unor profesorĭ maĭ distinșĭ să-șĭ complecteze educațiunea. Acésta permisiune i-a fostŭ luĭ acordată.

Gal nu s'a bucuratŭ mult de putere (351—354). Cu conduita sa necalculată el a provocatŭ ne'ncrederea în sufletul bănuitoruluĭ Constanție, și strălucirea de mică durată a Imperiului sĕu a fostŭ plătită cu mórtea. După ce Gal a fostŭ rădicatŭ la demnitatea de Cesarŭ, Iulian s'a vĕḑutŭ o singură dată cu fratele sĕu. Acésta s'a întemplatŭ în anul 353, când Gal a venitŭ în Constantinupolŭ, ca să primiască administrațiunea parțeĭ orientale a Imperiului. Aicĭ

(1) Greg. Naz. hom. IV.

în Constantinopolŭ atențiunea luĭ Iulian era concentrată asupra studiuluĭ literaturei, și filosofiei, iar prin modul vieței séle nu lasa să se îetrevadă originea luĭ cea imperială și căuta a se asimila în totul cu cialalțĭ colegĭ aĭ luĭ de studiu. Uniĭ din sofiștĭ, pre cariĭ el iĭ visita maĭ des și ĭĭ remunera maĭ bine, respândiaŭ în societate, că el este demnŭ de a guverna poporul și că o-dată el se va asemĕna luĭ Marc Aureliu. Deși Iulian singurŭ nu motiva prin niciĭ unŭ mijlocŭ aceste laude, totușĭ sofiștiĭ prin discursurile lor nu perdéu nicĭ o ocasiune, de a spune totŭ aceia, ce se putea dice despre o persónă de o origine înaltă. De altă parte, gelosul Constanție nu perdea nimicŭ din vedere din aceia, ce se vorbia și se petrecea în jurul luĭ Iulian și el a credutŭ, că e prudentŭ, ca Iulian să se departeze dinaintea poporuluĭ constantinupolitanŭ și să locuiască intr'o localitate maĭ obscură, ca Nicomidia. Iulian fore de murmurŭ s'a supusŭ și acesteĭ disposițiunĭ a Imperatoruluĭ ([a]).

In sufletul ómenilor, cariĭ cunoscéu maĭ de aprópe pre Iulian, începuse de pre acum a se nasce bănuiala, că el nu este sincerŭ față cu convicțiunile séle pentru creștinismu. Aceste bănuele eraŭ mult maĭ fundate, de cât acele, ce se atingéŭ de convicțiunile luĭ politice. Și în adeverŭ, afecțiunea luĭ cea mare pentru literatura și filosofia păgână, citirea permanentă a luĭ Virgiliu, Omer și Ciceron, preferința ce el tot-dé-una da autorilor clasicĭ, față cu producțiunile sânților părinți; tóte aceste pentru ómeniĭ pătrundĕtorĭ eraŭ destule argumente, ca să se convingĕ, că el nu nutria unŭ respectŭ pentru învĕțăturile Religiuneĭ creștine. Dar, de câte orĭ Iulian simția, că óme-

(a) Socrat. III, 1. Sozom. V, 2.

nii aüast-feliü de opiniunı despre dînsul. el căuta a efectua acte de acele, care pentru unü timpü erau capabile, de a împraștia banuiala. Așa luı i se recomenda cu o insistință particulara, ca el. aflându-se în Nicomidia, să nu frecuenteze cursurile lui Libanie, care cu fama sa umpluse totü Orientul (a). Iulian la rôndul seü, căuta a convinge pre toți, ca el împlinesce cu punctualitatate acésta prescripțiune. El în tóte dilele, cu o regularitate particulara, visita lecțiunile unuĭ retorŭ, care datoria acésta catedra bunei voințe a luĭ Constanție, și care pentru acésta combătea divinitațile págâne. Dar Iulian, de altă parte, era în corespundență regulatá cu toți sofiștii mai însěmnațĭ aĭ Asiei, și kiar li trámitea spre corigere producțiunile luĭ oratorice ; și cuprinderea corespundențelor luĭ eraŭ de o așa natură, ca ele nu putéŭ sa justifice întru nimicŭ afecțiunile luí pentru pagánismŭ. Ca ecsemple de tactica, ce întrebuința Iulian în corespundențele séle, citamŭ aici unu coșu cu o sută de fructe, trămise de către dênsul unuí sofistú, și cu acéstă ocasiune el lauda bunătatea fructelor și importanța numerului *o suta*. In alta scrisóre Iulian laudă echul și afinitatea luĭ cu amiciția. Omul celu maĭ suspectŭ nu putea din aceste subiecte sa și formeze vre unŭ prepusŭ fața cu convictiunile luĭ Iulian. Insușĭ Constanție, care era fórte banuitoru fața cu vĕrul sĕŭ al doilea, nu putea întru nimicu sa-lu inculpe, ci iĭ fixa de multe-ori subiecte pentru ecsercițiile luí oratorice, între care odata i-a prescrisu, ca sá laude frumusețele Constantinupolului.

(a). Socrat și Iozom. ibid.

In ultimiĭ anĭ aĭ împerației luĭ Gal. Iulian s'a bucuratŭ de o dosă de libertate maĭ mare. El a calatoritu prin Asia mica, și specialminte în Pergam și Efes Iulian a visitatŭ pre filosofiĭ alecsandrenĭ. Edezie, Chrisant și Macsim, unde placêndu-ĭ lecțiunile, s'a îmbracatŭ dupre moda filosofilor, lăsându-șĭ și barba (a). Dar, la celŭ maĭ micŭ semnŭ de nemulțumire din partea luĭ Constantie. Iulian îndata șĭ-a skimbatŭ conduita, s'a rasŭ, s'a îmbracatŭ calugeresce, și a începutŭ în Biserica sa face pre citețul (b). Pentru ase asigura și maĭ bine de convincțiunile religióse ale luĭ Iulian. Gal. care era unŭ creștinŭ zelosŭ, a tramisŭ la dînsul pre preutul palatuluĭ, cu îndatorirea de a studia maĭ de aprópe cugetările tînĕruluĭ principe. Preutul dupa reîntórcere a respânditŭ cele maĭ bune opiniunĭ despre Iulian, adăugêndŭ. ca el nu cunósce altŭ omŭ, care cu unŭ zelŭ maĭ mare ar frecventa Biserica și ar visita mormintele martirilor. Dar aceste opiniunĭ nu a prea liniscitŭ lumea; căcĭ acestŭ preutŭ era Aeție, cunoscutul ariénŭ și fațarnicul curtesantŭ (c).

Cu modul acesta Iulian se justificase destul de bine. Dar nicĭ Gal. nicĭ Constanție nu putéŭ sa cunóscĕ în fond pre Iulian. In profunditatea sufletuluĭ celuĭ înkisŭ al luĭ Iulian nu putea nimene sa străbată; nimene nu putea sa înțelégĕ fațarnicia și prefecétoria luĭ Iulian. care se desvoltase în sufletul luĭ încă din copilarie sub influința opresiunilor, la care el a fostŭ supusŭ. De ecsemplu. nimenea nu cunoscea, cá Iu-

(a) Socrat. și Sozom. loc. citate.
(b) Ibidem.
(c) Philost. or. X, et. or. IV.

lian, urmândŭ regulat cursurile profesorului creştinu, el tot-o-dată şi în ascuns frecventa cursurile lui Libanie, şi îlŭ studia cu atâta zelŭ, ca el isbutise a imita ilocuinţa acestuia (a). De asemenea nu se sciea, că Iulian se afla în relaţiunĭ fórte apropiéte cu filosofiĭ alecsandrenĭ, carii, este sciutŭ, nu descoperéu secretele doctrinelor lor, decât numai discipulilor apropiéţi.

Sofistul Eunapie nĭ-a conservatu mai multe date istorice, din care se vede, ca Iulian era în relaţiunile cele maĭ strînse cu filosofiĭ alecsandrenĭ, carii avéu o influinţă decisivă asupra convicţiunilor şi a vieţei nepotuluĭ luĭ Constantin celŭ mare. Faptul s'a petrecutŭ în Pergam şi în locuinţa luĭ Edezie, discipulul celŭ maĭ iubitŭ al luĭ Iamblich. Edezie era unu bătrînŭ fórte circumspectŭ, care, aducêndu-şi aminte de sórta luĭ Sopatr, ce a fostŭ ucisŭ de poporul din Constantinupolŭ, se ocupa cu sciinţele paganismul nu fore precauţiunĭ. El acum ajunsese într'o stare de desgustŭ pentru viéţă, şi cu tóta măgulirea, ce-i causaŭ visitele luĭ Iulian, el era reservatŭ şi cu mare circumspecţiune. Edezie, nerefusându de a'i comunica luĭ Iulian principiile generale ale filosofieĭ alecsandrene, pre care acesta maĭ în urma le-a cunoscutŭ şi din scrierile luĭ Plotin şi ale lui Porfirie, el se feria de a inicia pre tînerul principe în ceremoniile misteriósе ale „ecstasuluĭ“ şi ale „teurgieĭ,“ care erau interdise de legile positive ale Imperiuluĭ. Dar Iulian în agerimea spirituluĭ séu a înţelesŭ, că luĭ nu-i-se descopere totul. Atuncĭ el a începutu sa adreseze luĭ

(a) Lib. or. X, et or. IV.

Edezie diferite întrebarĭ, relative la misterele sciinteĭ, care cautau a fi ascunse de densul. Edezie s'a opusŭ multŭ timpŭ la rugămintele luĭ Iulian și în cele de pre urmă a vorbitŭ luĭ Iulian: „Iubite copilu al înțelepciuneĭ! Permite-'mĭ, ca să te numescŭ astŭ-feliŭ, fiind că eŭ vedu în tine pre representantul înțelepciuneĭ. Tu cunoscĭ spiritul meŭ, dar tu vedĭ, ca acestŭ corpŭ, ce servesce de organŭ al spirituluĭ, este apópe de a se distruge și a se reîntórce la substanța, de unde el a eșitŭ. Lasa-me pre mine și te îndreptéză spre copiiĭ meĭ. Eĭ vorŭ sci să satisface setea ta pentru sciința. Eu ași fi doritŭ, ca sa se afle aici Macsim seŭ Prisc; dar unul este în Efes, iar al doilea în Grecia. Lôngă mine sûntŭ numaĭ Eusevie și Chrisant; vorbesce cu acestia și cruță bătrînețele mele. Facêndu cunoscință cu discipuliĭ luĭ Edezie, Iulian a urmăritŭ cu insistență și față cu acestia scopul luĭ; adecă, de a fi iniciatŭ în laturea misteriósă a doctrinelor lor. Atât Eusevie, cât și Chrisant aŭ continuatŭ multŭ timpŭ cu lecțiunile lor, fora însе de a eși din cercul ideilor curat-filosofice. Ambiĭ profesorĭ sub diferite forme aŭ desvoltatŭ teoria ipostaselor trinitățeĭ alecsandrene, arătândŭ proprietațile fie-căruĭ ipostasŭ al divinitățeĭ, și desfășurândŭ tot-o-dată și entusiasmul sacru, ce se nasce în ómenĭ, provocatŭ fiindu de virtute și aflarea verităţeĭ. Dar ajungêndu aicĭ, eĭ se opriaŭ și în modŭ misticŭ se ecsprimau: „Ecă totul, ce noĭ scimu, că este adeveratu și sigurŭ. Ier restul nu este, de cât amăgire a simțurilor, seŭ resaltatŭ al prejudiciilor". Aceste vorbe ecsistau curiositatea luĭ Iulian și maĭ mult.

Iulian întreba o-data pre Chrisant, dicênd: „Ce

însemnéză cuvintele pre care el tot-dé-una le pronunţa la finele cuvêntarilor luĭ? Intréba-iŭ pre dênsul, rĕspunse Chrisant, el îţi va esplica acésta, déca va voi". Eusevie, deşi tentatŭ fórte des de curiositatea luĭ Iulian, nu i-a resolvatŭ nedumerirea luĭ; dar în urmă prefacêndu-se, ca el cedéză numaĭ insistinţelor discipululu seŭ, i-a ḑisŭ: „Eŭ aşi fi voitŭ sa-ţĭ recomendŭ pre Macsim, unul din invĕţatoriĭ noştriĭ ceĭ maĭ distinşi, dar el, dotatŭ fiindŭ de o minte ecstra-ordinara, cade de multe ori într'o stare curiósă. Nu de mult, de esemplu, el ne-a kiemat pre noĭ in templul Hecateĭ, ca sa fimŭ marturiĭ unuĭ faptŭ curiosŭ. Când noi am intratŭ şi ne-am inkinatŭ ḑeiţeĭ, el ni-a ḑis: „şedeţi amiciĭ meĭ şi vedeţĭ cât sunt eu de superiorŭ vulguluĭ". Şi în adevĕr, numaĭ ce noi am şeḑutu, el a aprinsă o bucată de tămâie, a cântatŭ unŭ imnŭ óre-care, şi noi am vĕḑutŭ, că statua ḑeiţeĭ a începutŭ sa ridĕ la dênsul. Noĭ ne-am speriatŭ fórte de unŭ asemenea fenomenŭ, dar el ne-a ḑisŭ: „nu vĕ turburaţi de asemenea nimicurĭ, voĭ veţĭ vedea, că luminile se vor aprinde singure în mânele ḑeiţeĭ". Cum a pronunţatŭ aceste vorbe, unŭ fulgerŭ a straluceitŭ şi luminele s'aŭ aprinsŭ singure. E prea adeveratŭ, ca minunea ne-a impresionatŭ, şi noi am începutŭ sa ne îndoimŭ. „Apropiete ca şi noi; numaĭ nu te turbura de ori-ce veĭ vedea; şi trépta cea maĭ superióra a omuluĭ este puritatea raţiuneĭ". La aceste a respunsŭ Iulian cu entusiasmŭ: „Lasaţi carţile vóstre, căcĭ eŭ am aflatŭ pre omul, ce'l cautŭ de mult. (a).

(a) Eunap. pag. 494, 495.

Prin aceste cuvinte Iulian şi-a manifestatu inclinaţiunea spiritului seŭ. Amagitŭ din tinereţa de religiunea pagână; simţindŭ tot maĭ multa racéla catre doctrina evangelica, care i se preda de eretici şi de puşcăriaşii, cu care el traia prin fortareţe; şi în fine desgustatŭ de subtilitaţile dogmatice ale ariénilor şi atrasŭ de Platon şi Omer; Iulian nu era facutŭ, ca sa-şi petréce viéţa în zidurile scólei, şi sa se mulţemiasca cu o literatura mórta. Cu totŭ respectul catre virtuţile şi monumentele timpurilor trecute, Iulian era omul timpului sĕŭ, şi resfrângea în sine caracterul familiei séle. El aparţinea la aceĭ ómeni, carii se saturase de dubiu şi erau destinaţí de Provedinţa, ca sa fie, séŭ ómenĭ de acţiune, séŭ de credinţa. In vinele luĭ Iulian curgea acelaşí sânge, care cursese în vinele mareluĭ Constantin. Composiţiunile secí oratorice, şi kiar metafisica cu tesele eĭ abstacte nu putéŭ sa satisfacè dorinţele spirituluĭ luí.

Deskiḑéndu-i-se prin mijlocul „ecstasuluĭ“ porţele lumeĭ supra-naturale; satisfăcéndu-şi imaginaţiunea şi simţurile cu acţiunile „magieĭ“; Iulian a pututu, prin mijlocul filosofieĭ alecsandrene, déca nu sa-şĭ satisfacé dorinţele sufletuluĭ seŭ, celŭ puţin sa se mănţine într'o stare de amagire placută. Pentru Iulian nu era de ajunsŭ a cugeta, a vorbi şi a scrie; el doria sa lucreze şi sa iubésca ceva, fie veritatea séŭ amagirea. Spre a se influinţa Iulian, era necesaru, ca sa se uniasca convicţiunea credinţeí cu atracţiunea arteí şi în fumul sacrificiilor sa se amestece mirosul poesieí şi tamâia glorieí.

Iulian, dupre cum atesta Eunapie, s'a dusŭ în Efes la Macsim, şi aici el a gasitŭ omul, care era

capabilŭ, de a transporta pre discipulul luĭ Omer. Macsim, cu okiĭ luĭ ceĭ lucioșĭ, cu barba luĭ cea albă ca néua, cu voccea luĭ cea puternică și armonică, și cu limba luĭ cea curgĕtóre și poetică, producea o impresiune adâucă în sufletele discipulilor seĭ. Pre acestŭ demnu representantu alŭ filosofieĭ neo-platonice, Iulian l'a cunoscutŭ în tóte misterele învețătureĭ luĭ. Macsim a întrodusu pre Iulian într'o suterană, unde spiritele necurate erau numite cu numele deilor pagânescĭ, și eĭ se presentaŭ înaintea okilor, celor ce i se îukinaŭ luĭ Macsim. Fericitul Teodoret ni spune, că în momentul când Iulian pentru prima dată a pronunțatŭ jurămĕntul, și în suterana s'a făcutŭ unu sgomotŭ mare și aerul s'a umplutŭ de focŭ, atuncĭ el fore de voie a făcutŭ asupra sa semnul cruceĭ. Pre dată focul s'a stinsu și totul s'a liniscitŭ. De doĕ-orĭ s'a repetatŭ acelașĭ lucru, și de doĕ-orĭ s'a ivitŭ liniscea cu puterea cruceĭ. „Ce însemnéză acésta, a întrebatu pre Macsim Iulian, spiritele se temu de acestu semnu“? „Nu, respunde Macsim, ele s'au depărtatu nu de frică, cum dicĭ tu, dar din dispreţu pentru aceia, ce aĭ făcutŭ tu“ (a) Liniscindu-se Iulian cu acéstă cesplicațiune și a fostu atrasŭ de Macsim, ce în fie-care ḑi se afunda maĭ mult în misterele paganismuluĭ, ale filosofieĭ și ale teurgieĭ.

In acéstă stare psichică se afla Iulian, când el a primitŭ scirea despre mórtea fratelui seu Gal, și tot-o-dată ordinul, ca să vine la palatu, care atuncĭ se afla în Milan. Din sufletul celŭ ascunsŭ al luĭ Iulian nu s'a manifestatu cu acésta ocasiune nicĭ o nemulțemire și nicĭ kiar o singura vorba pentru nefericitul

(a) Theod. III, 3.

sĕŭ frate. Aprópe jumĕtate de anŭ. Iulian. traindu în Milan, într'unŭ unghiŭ părăsitŭ al palatuluĭ, şi încongiuratŭ de spioni, carii ilu urmariaŭ în tóte actele luĭ şi raportaŭ tóte vorbele, el nu şi-a permisŭ o singura vorba, care ar fi pututŭ sa dea motivŭ inimicilor seĭ, de a banui compătimire cu fratele sĕŭ, sĕŭ ură contra ucigĕtorilor luĭ. In cele de pre urma, Iulian, săturându-se de unŭ asemenea esiliŭ, se adresa la Imperatésa, carea erea vestită prin bunatatea eĭ. Rugamintea luĭ a fostŭ fórte modesta: El s'a rugatŭ, ca sa i se permitĕ, de a se reîntórce în Asia mica şi de acolo în Grecia, spre compleetarea educaţiuneĭ séle.

Eusevia, mişcată de nenorocirile rudeĭ séle, şi pre lônga acestea convinsa în inocenţa luĭ, i-a mijlocitŭ o întrevedere cu Imperatorul, în care timpŭ Iulian s'a presentatŭ cu multă cuviinţă şi în genere a produsŭ o impresiune plăcuta luĭ Constanţie. După care Iulian şi-a realisatŭ dorinţa sa. Luĭ i s'a permisŭ, ca sa nu se reîntórce în Asia, unde se temĕŭ de întinsele séle relaţiunĭ, dar în Atena, oraşul sciinţeĭ şi nu al politiceĭ. El a plecatŭ la Atena în tómna anuluĭ 355.

„Atena, oraşu perdetorŭ de suflete, aşa este numitŭ el de unul din părinţiĭ Bisericeĭ, conform opiniunei generale. Acestŭ oraşŭ abundézá în avuţiĭ urîciόse, în idolĭ, care sûnt aşa de mulţĭ, în cât el întrece pre tótă Elada; astŭ-feliŭ este greu, ca cineva sa nu fie atrasŭ de dĕnşiĭ, în óre-ce toţĭ îĭ laudă şi îĭ apără“ (a).

Ajungĕndŭ în acestŭ asilŭ al muzelor, la pólele

(a) S. Greg. Theolog. Hom. XLIII.

Acropoleĭ și a Partenonului, in aceste templurĭ, unde se citéŭ versurile luĭ Sofoclu, pre acea piéta, carea odata se mirea de discursurile lui Demosten. Iulian se simția în elementul seu și pentru prima data el se vede respirândŭ liber. In scurtŭ timpu, el, atât pentru talentele séle, cât și pentru originea sa, a devenitŭ eroul acelor scóle, care mișcau orașul prin disputele lor oratorice și prin jocurile lor cele placute. Sofiștiĭ, oratoriĭ, discipuliĭ și în genere toțĭ s'au grupatŭ în jurul lui Iulian. Fie-care adoratoru al cultureĭ grece se entusiasma la audul, ca unu june imperialŭ vorbea in limba poeților și a scóleĭ, și apoĭ in dialectul aticŭ purŭ. A se mesura in oratorie cu unŭ principe și a disputa cu dînsul în metafisica, ce onóre pentru gregul egoistŭ!.... Tot-o-data și stimatoriĭ pagânismuluĭ nu putéu sa nu se bucure, observândŭ ca Iulian adoréza cu sinceritate vekile templurĭ și varsa lacrimĭ de compatimire asupra ruinelor lor. Pagânii nu ceréŭ de la Iulian, ca el sa le arate lor o simpatie fațișa; eĭ nu se intristaŭ niciĭ kiar de aceia, cá Iulian câte o data se arata și creștinŭ bunŭ, frecventându cu zelu Bisericile crestine și aicĭ ocupându-se de citirea s-lor Scripturĭ. Eĭ, cu o fineța particulara simțiau simpatia luĭ Iulian pentru dînșii, și o descoperiau in nuanțele cugetăreĭ luĭ, precum și în tonul voceĭ.

Pre lónga aceste, despre Iulian se mai spune, ca el séra, când întunereeul îlu ascundea de privirile curioșilor, venia în templul Eleuzineĭ, unde președa renumitul sacrificatoru, agentul celu maĭ zelosŭ și maĭ activŭ al filosofilor Asieĭ. Inca și maĭ mult a dispusu pre pagânĭ spre Iulian o mica compositiune a lui, scrisa cu ocasiunea disputeĭ dintre orașele Corint și Argos. Acésta compositiune denota în autorŭ pre pagânul celŭ maĭ zelosŭ. Aicĭ se vorbesce cu unu respectu religiosu

despre amintirile lui Omer, despre Argos, precum şi despre jocurile eterne ale Corintului. Dupa tóte aceste, păgânii avêu destule motive, ca sa proaduce deilor sacrificii pentru prosperitatea tinerului principe, precum şi pentru urcarea maĭ curênda a lui pre tronul Imperiuluĭ.

In faţa acestor consideraţiuni din partea păgânilor, precum şi a mulţemirilor pentru actele religióse-magice, Iulian ajunsese într'o stare de entusiasmu, dar el era cu multa precauţiune şi de frica spionilor, carii îĭ observau tótă conduita, el se arata nedecisu şi fora o purtare determinata. „Şi atunci eu l'am priceputŭ pre acestŭ omŭ, dice despre Iulian unul din colegii luĭ de studiŭ; dupre mine el nu presenta nimicŭ bunŭ; grumazul îĭ era debilŭ, umerii tot-de-una în mişcare şi căutându a se îndrepta, okii fugitivi şi neastâmparaţi, piciórele nicĭ o dată tarĭ, dar tot-de-una înclinându-se, nasul eesprima cutesanţa şi despreţul, trasurile feţeĭ ridicule şi ridiculizatóre, rîsul îĭ era putemicŭ şi nemoderatŭ, inclinarea înainte şi înderet a capului fora de vre o causă, vorbirea rara şi întrerupta, întrebarile neregulate şi nelegate, între dênsele, respunsurile nu întrecéŭ pre întrebari, fora de tarie şi contrare regulelor logice.... Când eŭ am vedut tóte aceste, am disŭ: ce nenorocire creşce Imperiul romanŭ.“ (a).

Acésta critică asupra luĭ Iulian era pronunţată de catre unŭ cercŭ de studenţĭ, în care căuta a intra şi kiar Iulian şi care cercŭ se distingea de ceĭ-l'alţĭ studenţi prin puritatea moravurilor, şi prin asiduitatea la studiŭ. Acestŭ cercŭ era compusŭ din fiii creştinilor din Asia mica, unde puritatea credinţeĭ şi a vieţeĭ eraŭ ereditate. Eĭ trăia câte patru, séŭ cincĭ la unŭ locŭ, se feriaŭ de disputele, dis-

(a). S. Greg. Theol. tom. V.

tracțiile și placerile colegilor lor, consumându-și timpul în studiŭ, amiciție și rugaciune. Între membrii acestui cercŭ se distingéŭ maĭ ales doĭ: unul prin caracterul seŭ celŭ fermŭ și al doilea prin o imaginațiune vie și creatice. Eĭ eraŭ Vasile celŭ mare și Gregorie Nazianz; acele persóne, care în urmă aŭ devenitŭ părinți aĭ Bisericeĭ și învețatorĭ ecumenicĭ. Eĭ amândoĭ eraŭ din Capadocia, și celŭ întêiŭ își trăgea originea dintr'o familie cesariénă, care odată era capul oratorieĭ din Pont și care numera între membriĭ familieĭ séle maĭ mulțĭ Episcopĭ, și între străbunĭ câțĭ-va martirĭ. Al doile, născutŭ în micul orașŭ Nazianz, era fiiul uneĭ mame pióse, carea, măritată după unŭ păgânŭ, a făcutŭ din Grigorie, prin postŭ și rugăciune, maĭ întêiu unŭ creștinŭ și apoi unŭ Episcopŭ sântŭ. Tatal luĭ Gregorie, purtândŭ acelașŭ nume cu fiiul seŭ, el a primitŭ creștinismul în Nazianz, după care a fostŭ alesŭ Episcopŭ. Gregorie cunoscêndu-se cu Vasile în Cesaria, iar maĭ pe urmă legândŭ maĭ de aprópe cunoscința în Atena, eĭ amândoĭ eraŭ în așa relațiunĭ amicale, de care sûntŭ capabile numaĭ tinerețele și inimele cele necorupte. El era ceva maĭ rigurosŭ, iar cel-alt ceva maĭ blândŭ; la unul era desvoltată maĭ mult mintea, iar la celalalt inima și imaginațiunea. Dar cu tótă distincțiunea de caractere, ambiĭ tinerĭ eraŭ animațĭ de aceiașĭ afecțiune pentru rugaciune și avêŭ aceiașĭ puritate de moravurĭ. Amândoĭ de acelești afecțiunĭ pentru viéța morală, eĭ întruniaŭ iubirea spre sciința, poezie și retorica. Vasilie avea influință asupra colegilor seĭ prin mijlocul consiliilor celor prudente; Gregorie îĭ inspira prin puterea discursuluĭ seŭ. Vasilie înfrâna afecțiunea luĭ Gregorie iar Gregorie escita și mângâia spiritul luĭ Vasilie, care de multe-orĭ se întrista pentru ce-

rupţiunea timpului. „Potŭ eŭ fòrē de lacrimi sa-'mi aducŭ aminte de aceste timpuri? Dicea mai pre urma Gregorie în discursul funebru al luí Vasilie. Pre noi ne conduceŭ aceléşi speranţe în ocupaţiunile cu sciinţa. De noï invidia era departe, şi zelul ne făcea pre amândoi maï stăruitori. Noi amândoi cantamŭ, nu ca sa ne întrecemu unul pre altul, dar ca sa cedamu întâetatea unul înaintea celui-l-altu; fiind că fie-care din noi considera gloria celuialaltŭ, ca pre a sa. Se părea, cá la noi amândoi unul şi acelaşí spiritŭ anima pre amândoe corpurile nòstre. Pentru amândoi era unul şi acelaşi esercitiŭ —virtutea, şi aceiaşĭ stăruinţă, ca, pêne la strămutarea din acestŭ locŭ, să trăimŭ pentru viéţa viitòre... Noi eramŭ în amiciţie şi cu colegii noştrii, dar nu cu ceĭ uşurei, ci cu ceí înţelepţi, nu cu ceĭ rèutăcioşi, dar cu ceĭ paciniceĭ, cu cei dela carií putémŭ trage unŭ profitŭ moralŭ; căcí noi sciému, cà maĭ uşor era a ne corupe, de cât a devenit virtuoşi, fiind că maí uşor se comunică bòla, de cât se poţí infiltra altuia sănétate... Noĭ cunòscemŭ numai doĕ căĭ; una şi cea maí importantă ne conducela s-tele nòstre templurĭ şi la învĕţătoriĭ de acolo, adoa nu maĭ puţin importantă, ca cea dintâiu, ne conducea la profesoriĭ sciinţelor superiòre. Cele-l'alte căi, care conduceŭ la sĕrbătorĭ, spectacele şi la jocurile publice, noĭ le lăsasemŭ amatorilor de aceste lucrurĭ (a).

Sgomotul scòleĭ nu străbătea în locuinţa pacinica a acestor tinerĭ, de unde eesala sanctitatea. Colegii fòrte rar veniau la Vasilie şi Gregorie şi atuncĭ cu greutate; fiind ca eĭ eraŭ stimaţĭ de toţí. Mişcatŭ de curiositate, Iulian a străbătutŭ în locuinţa lor, cunoscêndŭ pre Vasilie din Constantinupolŭ, când el

a). S. Greg. Theol. Hom. XLIII.

studia la Libanie. Nu arare-ori Iulian împreună cu s-ţii amici disputau cestiuni de literatură şi se ocupau de interpretarea s-teî Scripturi. Aicî, în visitele, ce Iulian făcea, se desfaşurau materiile cele mai importante ale sciinţeî şi literatureî timpului; căci Iulian, cum am veḍutŭ, era destul de versatŭ in sciinţele literare, iar Vasilie şi Gregorie întruniaŭ, pre lôngă nisce talente distinctive, şi cunoscinţele cele maî variate atât în literatura profană, cât şi în cea eclesiatică.

Astu-feliu petrecea Iulian timpul în Atena, când de-o-dată primi ordinul imperialŭ, ca să se reîntórce la Milan. Acestŭ ordinŭ la începutŭ a turburatŭ pre Iulian; căcî el nu putea să prevaḍe ce anume prepară pentru dînsul asprul seu verŭ — mórtea, séŭ cununa imperială? In curênd înse Iulian s'a asiguratŭ, că pentru dênsul în Milan se prepară onorurî imperiale.

După mórtea luî Gal, Constanţie a simţitŭ necesitatea unui colegu, cu care să împarţă administraţiunea Imperiului. Kiar şi în timpurile de pace administraţiunea Imperiuluî romanŭ devenise o mare greutate pentru unŭ singurŭ omu; dar pre timpul luî Constanţie, când în Imperiŭ se petrecea transiţiunea dela paganismŭ la Religiunea creştină, şi când eresiile sfâşiaŭ societatea, lucrul era şi mai greŭ. Orientul era turburatŭ de arianismu, iar în Occident popórele barbarice se înmulţiaŭ din ce în ce mai mult pre malurile Rinului şi amerinţau Imperiul cu arma. De altă parte, liniscea lui Constanţie era turburată în spre Orientŭ şi de Magnenţie şi Betranion, iar în Occident de către Silvan, şi simţia necesitatea uneî persóne, căria, încredinţându-i Occidentul, el să remână cu administraţiunea Orientului. Şi cu totŭ egoismul seŭ, Constanţie ajunsese a nu maî avea, de unde să-şî facă alegerea. In familia

imperială, o-dată așa de numerósa în membri, remasese singurŭ Iulian. Și cu tóta neîncrederea lui Constanție în vèrul sĕŭ, precum combaterea de catre curtezani, Constanție a fostŭ nevoitŭ sa cedeze necesitațeĭ.

Pentru Iulian stăruia numaĭ împerătésa, asupra caria tînerul verŭ făcuse o impresiune bună. Cu agerimea femenina ea simțise ne'ncrederea luĭ Constanție în Iulian, și de aceia o vedemŭ cu tóta ocasiunea argumentându pentru Iulian, că el este tînerŭ, că el pène acum s'a ocupatŭ numaĭ cu sciința și că el nu are esperiența vicțeĭ, și că tocmaĭ unŭ astŭfeliŭ de omŭ îĭ trebuesce luĭ Constanție. „Dă lui Iulian puterea, ḑicea împerătésa, și tu te veĭ folosi în tóte privințele; séŭ el va administra bine, și atuncĭ veĭ avea și singurŭ folosŭ, séŭ el va face greșelĭ și într'unŭ asemenea casŭ el va plăti cu viéța greșélele, remânèndŭ tu singurŭ în familia ta, și neavèndu cine să-țĭ dispute Imperiul.“ Acésta conclusiune plăcèndŭ luĭ Constanție și convenindu cu planurile luĭ cele ascunse, el s'a decisŭ, ca să kieme pre Iulian în Milan (a).

Deși Iulian acum era asiguratŭ în rădicarea lui la demnitatea de Imperatorŭ, el scica, că atât buna-voința, cât și neîndurarea luĭ Constanție pentru dînsul eraŭ egale și sufletul luĭ era fórte turburatŭ. „Voi sciți, ḑice el maĭ pre urmă Atenienilor, când am fostu kĭematŭ la Palatŭ, voi sciți, cât am fostu eu de tristŭ și cât am plânsu. Cu mânele întinse spre ceriŭ în Acropolea vóstra, eŭ mè rugamŭ divinitațeĭ vóstre Minerva, ca să scape pre adoratorul eĭ. Intru voĭ sûntŭ mulți, cariĭ potŭ să confirme veritatea cuvintelor mele, și kiar divinitatățeĭ acéstă îĭ este cunoscută“ (b).

(a) Sosom. T. I. Amm. Marc. XV, 7.
(b) Iulian ad Athen. Lib. or. VIII.

Intre aceste, în Milan curtezanii de caracterele cele mai opuse, carii umpléŭ Palatul, asceptau cu nerabdare sosirea noului Imperatoru. Dupa sosire el s'a opritu la marginea orașului. Eusevia, pre data aŭ tramisu pre Eunucii cei mai apropiéți, ca sä-lŭ salute de buná venire și sá-lu íntrebe, décá nu doresce ceva. Ca respunsŭ, ni spune kíar Iulian, cá el i-a scrisŭ scrisórea urmatóre: „Sa-ți tramite ție deii copii, și succesoru, iar eu te rogu, sä-mí acordezi retragerea mea". Dar adauga el: „abia am scrisŭ acéstá scrisóre, și m'am întrebatú, este prudentŭ, ca sá tramitŭ o asemenea scrisóre la Palatŭ, soției Imperatoruluĭ? Și am rugatu pre deĭ, ca sá me lumineze, décá trebue eu sa tramitŭ acéstá scrisóre.... Nóptea deií mi-aŭ tramisu acéstă cugetare: ce voiescu sá facu? Eŭ me opuŭ deilor și me chotárescŭ, ca sa 'mí resolvu eu singurŭ sórta mea, deși eĭ cunoscŭ totul.... Cum te-aĭ supára tu Iuliane, décá obiectele, ce-ți aparținu, calul tĕu, óia, sĕu vaca ta, ți-ar refusa de a te servi și ar fugi la kĭemarea ta? Și tu, celu ce doresciĭ a fi omŭ, nu din cei din rândŭ și simpli, dar predatŭ datorieí, voiesci sa privezi pre deĭ de serviciile tale, și dorescĭ, ca deiĭ sa nu se bucure de împlinirea acesteĭ datoriĭ? Insemnéza conduita ta — a servi deilor? Insemnézá acésta a fi ințelept și bárbatu"? Egoismul a învinsŭ în lupta cu sine însuși și scrisórea n'a fostŭ trămisá ímperatesei Eusevia.

Dupá câte-va dile, s'a luatŭ chotarîrea, ca Iulian sa fie proclamatŭ de Cesar, și la dînsul s'au presentatŭ tramișiĭ Imperatoruluĭ cu învitarea, ca sa mérge la Palat. Dar maĭ întâĭ de tóte trebuea skimbatŭ cesteriorul deviitoriuluí Cesarŭ; luí i s'a rasu barba, carea acum se lungise din nou și pre umere i s'a pusŭ toga militará. Iulian era nedeprinsu în asemenea costumŭ, și el se simția nu destul de comodu.

Confusiunea se observa atât pre faţa, cât şi în mersul lui si el, întrândŭ in Palatul, de unde în curêndŭ era sa ésa Imperatoru, a provocatŭ risul în toţi asistenţii.

Constanţie, iubindŭ lucsul şi neperdêndŭ nicĭ o ocasiune, de aşi manifesta talentul seŭ oratoricŭ, s'a suitŭ pre tronul imperialŭ, încunjurata de vulturii şi insigniile imperiale, a kiematu lônga sine pre noul Cesarŭ şi în presenţa oştilor, care erau adunate în Milan, a recomendatŭ pre Iulian de coregentŭ al seŭ. Cu acésta ocasiune Constanţie a ţinutŭ unŭ discursŭ lungu, prin care a destaşuratŭ periculele Imperiuluĭ, desordinele interne; şi în culorile cele maĭ vii a aratatŭ cutezarea din ce în ce crescênda a barbarilor, iar în conclusiune a facutŭ săse vaḑe necesitatea, de aşi alege coregentŭ şi ajutatorŭ în administraţiune. Declarându, ca alegerea lui cade asupra lui Iulian, Constanţie a tăcutu, asceptândŭ aprobarea oştireĭ. Când armata a pronunţatŭ aprobarea, atuncĭ Constanţie a luatŭ chaína purpurie şi cu mâna sa a pus'o pre Iulian ; ïar faţa luĭ Iulian, care totdé-una era tristă, nicĭ cu acéstă ocasiune n'a manifestatu vre o skimbare. „Iubite frate, a ḑisu Constanţie catre Iulian, primesce în tinereţa acésta demnitate, care îţĭ aparţine dupre nascere. Gloria mea cu acésta se va mari şi maĭ mult şi eu me voiŭ presenta de acum mult maĭ mare, căcĭ, pre lôngă stralucirea putereĭ mele, eu am şi pre a ta. Imparte deci cu mine ostenelele şi periculele şi primesce asupra ta obligaţiunea, de a administra Galia... Pre tine te ascepta nu puţine ostenele, dar, ca unŭ bravŭ, punete în capul bravilor. Eu nu voiu întórce dela tine buna mea voinţa. Sa ne ostenimŭ împreună, şi déca va placea lui Dumnedeu, pre care noĭ îlŭ marturisimu, noi vom administra imperiul celŭ pacĭnicu, în simţurile pietaţeĭ şi ale modestieĭ" (a).

(a) Amm. Marc. XV.

Cuvintele de pre urma au fostu primite de catrĕ óste cu celu mai mare entusiasmu. Toțĭ aŭ lovitŭ scuturile de genunkĭ, în semnul satisfacțiunei celeĭ mai marĭ. Acestŭ sgomotu a mișcatu și pre Iulian și el, rădicându-șĭ capul, a manifestatŭ celu întaiu zîmbetŭ de mulțemire. Entusiasmul era generalŭ, și óstea, încunjurându tronul, în care acum se aflaŭ ambiĭ Imperatorĭ, i-a condusu cu solemnitate pĕnĕ la palaturile respective.

Dilele următóre aŭ fostŭ petrecute în petreceri. In familiile imperiale era unŭ usu anticŭ, ca tóte actele politice maĭ însemnate să fie unite și cu unŭ actŭ conjugalŭ, deși se probase maĭ tot-déuna, ca aceste acte conjugale eraŭ din cele maĭ netrainice. Și cu ocasiunea rădicareĭ luĭ Iulian la trépta de Imperatu, împeratésa Eusevia a regulatŭ, ca Iulian să iea de femeie pre sora luĭ Constanție cea maĭ mica, pre Elena. In dioa nunțeĭ tineriĭ aŭ fostu înzestrațĭ cu darurĭ alese, între care unul a placutŭ și luĭ Iulian, și el consta dintr'o bibliotecă avută, compusa din autorii ceĭ maĭ marĭ (b). De aceia și Iulian pentru consideratiunea acésta a organisatu în onórea luĭ Constanție unŭ panigiricŭ, unde s'au cititu composițiunĭ, lucrate sub influința operelor luĭ Libanie.

Cu tótă considerațiunea, ce își aratau Imperatoriĭ, nu lipsia dintre dînșiĭ neîncrederea. Sub pretestul de a compune în jurul luĭ Iulian o casa civilă și militară, Constanție a departatŭ din jurul luĭ Iulian pre toțĭ ómenii luĭ de încredere, lăsându-ĭ numaĭ doĭ sclavĭ tinerĭ, medicul și bibliotecarul. Medicul, cu numele Oribas, se bucura de încrederea cea maĭ mare a luĭ Iulian și cu dînsul își împărția convicțiunile luĭ pagâne. Preparându-se de cale, séu maĭ drept, încunjurându-se de

(b) Amm. Marc. XV.

noĭ spioni aĭ luĭ Constanție. Iulian a plecatŭ din Milan spre Galia în ḑioa de 1 Decemvrie anul 356.

Aceste eraŭ circumstările istorice, precum și caracterul aceluia, care în urmă a devenitŭ terórea Imperiuluĭ și specialminte a Religiuneĭ creștine. Iulian, născutŭ în condițiunĭ favorabile, el a fostu crescutŭ sub influința a o mulțime de precauțiunĭ, care la rîndul lor aŭ făcutŭ din dînsul unŭ omŭ, lipsitu de încredere și de bună voința către totŭ, ce-lŭ încunjura. Totul în jurul luĭ Iulian era suspectŭ și el era împinsŭ kĭar de condițiunile cresceriĭ luĭ, ca să-șĭ caute amicĭĭ și consiliariĭ între ómenii, cariĭ cădeŭ sub asprimea lege. De aicĭ înclinațiunile luĭ către păgânismŭ și specialminte către magie și teurgie. Nu maĭ puțin și circumstările istorice ale Imperiuluĭ bizantinŭ aŭ contribuitŭ fórte mult la determinarea caracteruluĭ nouluĭ Imperatoru. Fiindŭ societatea creștină împărțită între ortodocșĭ și ereticĭ; și observândŭ persecuțiunile și relele, ce acestĭ din urmă aducéŭ societățeĭ; Iulian ântâiŭ a perdutŭ rĕspectul cătrĕ Religiunea creștină, și apoĭ a devenitŭ apostatul și paravatul eĭ. Eca în termini genericĭ, și aicĭ realisată legea, că nimicŭ în lumea acésta nu póte să ecsiste fore vre o causă.

Archim. Genadie Enăcénu.

ANUL VI. BUCURESCI, DECEMVRIE 1882 No. 12

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALU PERIODICU ECLESIASTICU

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuvêntul“.
II. Tim. IV. 2.

Inscripţia de la Monastirea Rèsboenii,

JUDEŢUL NÉMŢULUI, COMENTATA.

(Urmare şi fine vedĭ No. 11)

Bătălia de la Valea-albă, seŭ maĭ bine de la Părâul-alba. — Laiota Domnul muntenesc aliat cu Turciĭ contra Mareluĭ Stefan — Familia şi originea Mareluĭ Stefan. — Istoricul Bisericeĭ şi a Monastireĭ de la Rĕsboenĭ. — Vechia traducţie a acesteĭ inscripţiunĭ.

Chronica Moldoveĭ ne spune, că Alexandru Voevod, fiiul Mareluĭ Stefan, a trăit până la anul 1496, când a murit, la 25 Iulie, şi s'a înmormêntat în Monastirea Bistriţeĭ, lângă strămoşul seu Alexandru-cel bunŭ. (Letop. t. I. p. 135).

Aceeaşĭ chronică ne spune, că Bogdan, al doilea fiiŭ al Mareluĭ Stefan, a murit în anul 1478 (ibid. p. 132), De aicĭ urméză, că Stefan, a avut doĭ fiĭ cu numele Bogdan, unul, carele a murit în anul amintit, altul, carele a succesŭ la tronŭ dupa M. Stefan, şi carele, precum se va videa maĭ jos, este născut din căsătoria cu Dómna Maria, fiica luĭ Radu-Voda. Urekie maĭ pomeneşce înca între fiiĭ M. Stefan pre

Petru Voevod, carele, ḑice el, a reposat în anul 1480 (ibid). Acest Petru încă se găsesce amintit în unele din uricele Mareluĭ Stefan, d. e. într'un uricŭ dela Monastirea Putna, dat de Marele Stefan, în anul 7987 (1479). Din o inscripțiune mormêntală, ce se afla în Biserica Monastireĭ Putna, se veḑe, că amândoĭ acestĭ fiĭ aĭ Mareluĭ Stefan, Bogdan și Petru au reposat în acelașŭ an 1479, maĭ ânteiŭ Bogdan, la 26 Iulie, și apoĭ Petru, la 21 Noemvrie, și s'aŭ îngropatŭ în un singur mormênt, deasupra căruia tatăl lor a pus o pétră cu epitaf, arătătoriŭ de numele și data morțiĭ a acestor doĭ frațĭ. Etă cuvintele Epitafuluĭ:

„Сїи гробы сѫтъ рабъ божїихъ Богдана и Петра сны Iѡ Стефана воеводы гпдрѣ земли Молдавской, иже прѣставишаса Богданъ в лѣто ,ѕцпз мц Iѹлїа кѕ Петръ в лѣто ,ѕцпи No. ка.

Românesce: „aceste morminte sûnt ale robilor luĭ Dumneḑeŭ Bogdan și Petru, fiiĭ luĭ Ioan Stefan Voevoda, Domnitoriuluĭ țereĭ Moldoveĭ, cariĭ au rĕposat: Bogdan în anul 6987, luna Iulie 26; Petru în anul 6988, Noembr. 21". Adică Petru a murit la 4 lunĭ fara 5 ḑile dupa fratele seu Bogdan. După mórtea acestuĭ Bogdan, a remas tot cu acest nume fiiul cel născut din fata luĭ Radu-Vodă. (*)

Despre acest fiiŭ al Mareluĭ Stefan, — Bogdan al doilea observăm, că el maĭ avea și supra-numele de „Vladu". De aceea în o mulțime de urice ale Mareluĭ Stefan el se amintesce cu amêndoue aceste nu-

(*). In pomelnicul dela M. Bistrițeĭ Bogdan 2-le, feciorul M. Stefan, se pomenesce așa: „благочьстиваго гдна Iѡ Богдана воевод҄ѫ внѹка Радѹла воеводы" (f. 4).

mirĭ: Bogdan-Vladŭ. Pomelnicul dela Monastirea Bistriței, înșirând membrii familiei Marelui Stefan, după fie-care nume pune séŭ o virgula négra, séŭ un punctŭ roșŭ. Numele înse aceste doue: Bogdan și Vladu, dupa ce le deosebesce de celel'alte prin douĕ puncturĭ roșe, unul prepus, altul prostpusu, le scrie întru una, ca cum ar fi un singur cuvênt: „Богданавлада" (Bogdanvlad), spre a areta, ca sub aceste doue numiri este una și aceeași persóna. Obiceiul de a avea doue numiri, unul din botezu, altul adaos pre urma, din motive superstițiose, esista și astădĭ în poporul român. Când, un copil zace de o bólă grea și îndelungata, mai ales însoțită de spasmuri, mamele schimbă numele bolnavului, credênd, că prin acésta ar ascunde óre-cum copilul de spiritul cel rĕŭ, carele, dupre credința lor, produce bóla. Cu modul acesta copilul ramâne în tóta viața cu doue nume, unul, acel din botezu, altul — acel superstițios. In casul de fața póte că numele de *Vlad* sa se fi adaos luĭ Bogdan cel mic, spre a'lŭ deosebi de Bogdan cel mare, și a continuat une-ori a se numi ast-feliŭ, și dupa mórtea fratelui maĭ mare Bogdan.

Maĭ observám, ca uniĭ din vekii traducetori ai uricelor, din acest nume duplu aŭ facut doi fii ai Mareluĭ Stefan: Bogdan și Vladu. Casul acesta se póte videa d. e. în condica Episcopiei de Roman, în carea sunt reproduse vekile urice slavone, anume în uricul Marelui Stefan din anul 6996, luna Octomvrie 15 (1487). Acolo se reproduce astfeliu numele fiilor Mareluĭ Stefan: „и вѣра прѣвьзлюбленних снѡв гнѫка ми Алеѯандра и Богдана Влад

и Влади". (Vedĭ „Chron. Romanuluĭ." part. I. p. 136).

In pomelnicul de la Monastirea Bistriţeĭ din Moldova s'aŭ păstrat numele Domnilor vekĭ şi ale familielor lor. Acolo, între fiiĭ Mareluĭ Stefan, după Alexandru urmézá Iliaşŭ, apoĭ Petru şi Bogdan, apoĭ Bogdan-Vladu, érà la urma tuturor feciorilor, o fata, numită Olena, adică Elena. Reproducem aici chiar cuvintele pomelnicului: „Помѣни гй благочтиваго господарѣ. Стефана воевод‍ж. снъ Богдана воеводы. и матере его Олѫтѣ. и сны его, Алезандръ. Иліаша. Петра. Богдана. и Богдана-влада. и дъщер его Олена" (f. 3).

La feciorii Mareluĭ Stefan, amintiţĭ până acum, trebue să adăogim pe Petru Rareşu; căcĭ el însul în multe urice şi alte documente istorice se numeşce fiiŭ al Mareluĭ Stefan. D. e. în o notiţă istorica din Evangelia dela Homoru, din anul 1538, precum şi în inscripţiunea dela Biserica Monastireĭ Pobrata, zidită de dênsul în anul 1529. In inscripţia dela jertfenicul aceleiaşĭ Bisericĭ se dice: помѣни гй дѹши рабъ своих Іωн Стефан воевод и сна его Петрѫ воевода".

Până acum avem numele a şese fiĭ aĭ Mareluĭ Stefan şi al unei fiice—Olena séŭ Elena. Acéstă princesa a fost măritată după Ioan séŭ Ivan, fiiul Ţariuluĭ Mosqueĭ Ioan III-le. Nunta s'a făcut pe la anul 1481 în Mosqua. Din acéstă căsătorie, în 1483, s'a născut un principe anume Dimitrie. Inse ginerile Mareluĭ Stefan a murit curênd, anume în anul 1490, în ver-

sta de 32 de anĭ (Letop. t. I. p. 135 (*). Caramzin. veḑĭ Magazin istor. t. II. p. 311). Dimitrie nepotul Mareluĭ Stefan, la vêrsta de 15 anĭ, cu mare pompa fu proclamat de bunicul sĕŭ, Ţarul Ivan III-le, clironom al tronuluĭ. Pană atuncĭ Elena şi cu fiiul seu se bucurase de tóta onórea şi favórea Socruluĭ. Dar apoĭ curênd, prin intrigele greceĭ Sofia, a doua soţie a luĭ Ivan III-le, carea voia a se da succesiunea la tron fiiuluĭ sĕu Vasilie, Elena şi cu fiiul eĭ cadura în disgraţia Ţariuluĭ. Ea şi cu fiiul eĭ, carele acum era în vêrstă de 18 anĭ, fură urgisiţĭ şi arestaţĭ, ca complotiştĭ contra Ţariuluĭ. Dimitrie fu oprit de a maĭ purta titlul de Mare Knézŭ, carele se dadu luĭ Vasilie cel născut din Sofia, împreună cu succesiunea la tron. In acéstă posiţie de osânda Elena a trait la Mosqua până la anul 1505, când a murit de scârba la anul dupa mórtea tatăluĭ seŭ (Caramz. Magaz. istor. ibid. p. 318—319). Dimitrie, fiiul eĭ, dupa mórtea mameĭ sale, şi dupa ce a continuat încă patru anĭ urgia inchisoreĭ, a murit în anul 1509 (Русск. истор. И. Устрялова. часть I. стр. 207). Tótă acéstă dramă istorică este pre larg descrisa de D-l Hăjdĕŭ în „Columna luĭ Traian“. 1869. No. 75, etc.

Chronica ţéreĭ spune, că in anul 1478 a reposat „Knéjna“, dar nu'ĭ arată numele; reposarea eĭ înse o pune între reposările a doĭ fiĭ aĭ Mareluĭ Stefan: Bogdan şi Petru (Letop. t. I. p. 132). Titlul de *Knéjna* se da fetelor şi surorilor de domnitorĭ, nemaritate.

(*). Urekie Vornicul cu greşală numeşce *nepot* Mareluĭ Stefan pre ginerile Ioan, vorbind de mórtea luĭ (Letop. t. I. p. 135).

Presupunem, că și acéstă „Knéjnă" a putut să fie încă o fată a Mareluĭ Stefan.

Intre mormintele familieĭ Marelui Stefan din Biserica Monastireĭ Putna, se maĭ găsesce încă și mormêntul uneĭ alte fete a M. Stefan, numită „Knéjna Maria" Cum că acésta nu se póte confunda cu Knéjna de maĭ sus a chronicariului Urekie, se vede de pe data morțiĭ lor: Knéjna Maria a rĕposat în anul 1518; Knéjna cea fără nume, de carea amintesce Urekie — în anul 1478. Étă Epitaful acesteĭ Knéjne în întregimea luĭ: „Сїи ѥ гроб Марїи рекомаа кнажна дщи Стефана воевод господарѣ земли Молдавской ктитора свѧтїи обители сеи. иже прѣстависѧ къ вѣчнымъ обителемъ в лѣто ҂ЗКЅ мц. Мар. Иı: Acesta este mormêntul Marieĭ, ce se dicea Knéjna fiica luĭ Stefan Voevod, Domnitoriul țereĭ Moldoveĭ, ctitorul sântuluĭ locașuluĭ acestuia, carea s'a mutat la viacĭnicele locașurĭ în anul 7026 (1518), luna Mart. 18".

D-lŭ Hájdeŭ, bazat pe cetirea și tracscrierea greșită a acestuĭ Epitaf, publicat în „Archiva română" (t. I. p. 307. edit. 1860 Iași), unde acéstă fiică a luĭ Stefan, în loc de „Knéjnă," se numesce „кнѣгынѧ" (Knéghina) (ceea ce dă a înțelege, că ea ar fi fost măritată), deduce prin combinațiunĭ istorice, că ea ar fi fost mătușa luĭ Stefan-Vodă cel tênĕrŭ, fiiul luĭ Bogdan, mătușă, carea a fost măritată în Polonia după Knézul Theodorŭ Sambuszko, carea a murit în anul 1518 în Polonia, și carea prin intervenirea nepotuluĭ seŭ, menționatuluĭ Domnitoriŭ, s'a adus

în téră în anii 1523-4, și s'ar fi înmormêntat în Monastirea Putneĭ. Tótă acéstă combinațiune ar fi fost binevenită, décă în epitaf ar fi în adevĕrŭ „Марїа кнѧгинѧ," dar precum am vĕdut, este „Марїа рікомаѧ кнѧжна," de unde resultă, că ea era fată nemăritată. Insușĭ D-lŭ Hajdeu spune, vorbind despre epitaful acesta, că „limba slavoeclesiastică, în carea e redactată inscripțiunea de maĭ sus, posedă doĭ termenĭ deosebițĭ: „Kniezsna" — însémnă pe fata unuĭ principe, nemăritată încă, „Knieghine" — pe nevasta, séŭ vĕduva unuĭ principe (Columm. Traian 1870 No. 45). Acésta însĕ nu împedică, ca vre o fată de Domnŭ Moldovenesc, chiar a luĭ Stefan cel Mare, să fi fost măritată dupa Knézul Sambuszko, că ea să fi fost mătușa luĭ Stefan cel tĕnerŭ, și că după mórtea eĭ în Polonia acest Domnŭ să fi transportat rĕmășițele eĭ mortuare în țéră. Negăm numaĭ, că acésta nu este Knějna Maria, al careia epitaf se găsesce la Putna. Acéstă descoperire meritorie a D-luĭ Hâjdeu numaĭ atuncĭ s'ar putea aplica la acéstă fiică a Mareluĭ Stefan, când s'ar dovedi că epitetul de „Knějnă" se da și princeselor măritate; abusiv negreșit; dar asemenea abusurĭ cu limba slavă la Românĭ se întimpină multe.

Pe temiul celor espuse până acum putem forma o listă de fecioriĭ și fetele Mareluĭ Stefan, cunoscuțĭ până acum:

Alexandru,
Iliașŭ,
Petru,
Bogdan,

Bogdan-Vlad, nepotul luĭ Radu-Voda,
Petru Rareșŭ,
Olena (Elena) (*),
Knějna,
Maria Knějna.

Se trecem acum la nevestele, sĕu Dómnele Mareluĭ Stefan.

Cea ântéiŭ casatorie a Mareluĭ Stefan, de carea aminteșce letopisețul țereĭ, este acea cu Evdokia, sevêrșita în anul 1463, adica, cum se dice acolo, în al șeptelea anu al Domniei Sale (Letop. t. I. p. 118, 119).

Inse Stefan trebue sá fi avut altá soție înainte de Evdokia; căcĭ în anul 1476, la rĕsboiul dela Valea-alba, adica la 13 anĭ dupá cásătoria luĭ cu Evdokia, Stefan, precum am vedut, avea cu sine împreuna-luptatoriŭ pre fiiul seu Alexandru, carele, spre a putea lupta într'un resboiŭ atât de crâncenŭ, nu putea fi maĭ mic, cel puțin de 20 de anĭ (**). De aceea el trebue sa fi fost náscut din o Dómnà anteriόra mult Evdokieĭ. Afară de acésta am vedut în urmá, cá pe timpul resboiuluĭ dela Valea-albă, Alexandru trebue să fi fost însurat, și să fi avut și copiĭ. Acéstă nedumerire o deslégă Pomelnicul de la M. Bistrițeĭ, carele la urma Dómnelor luĭ Stefan, menționate în letopisețŭ, pune pre „Mărușca,“ și arata, cá ea este muma luĭ Alexandru (***). De aceea

(*). Insuși Marele Stefan, într'un uric din anul 1466 numeşce pe acésta fiică a sa — Olena (Archiv. istor. t. I. No. 161).

(**). Me mirŭ, cá D-lu Hăjdeu, ca sá potă face pe Alexandru fiiu al Evdokieĭ dela Kiev, admite, cá el a luat parte la acest resboiŭ, ca copil de 13 anĭ!! (Columna luĭ Traian, 1869 No. 80).

(***). Pomelnicul înşiră astfeliu Dómnele luĭ Stefan: ; господжи

noĭ punem cea ântêiu Dómna a M. Stefan pre Marușca, muma luĭ Alexandru, cel ântêiŭ fiiŭ al luĭ Stefan. Traiul eĭ cu eroul seu barbat n'a putut sa ție, decât până dupa anul 1460; caci, în anul 1463, letopisețul ne spune, cá Marele Stefan s'a casatorit cu Evdokia dela Kiev, fiica orĭ sora împeratuluĭ Simeon (*). Evdokia a trait cu M. Stefan vre o treĭ anĭ. Dintr'un uricŭ al Marelui Stefan din anul 1466, Iulie 9, se vede, cá acésta Dómna era înca în viața (Arch. istor. t. I. No. 161). Dar dupre aretarea letopisețuluĭ, ea a murit în acelașŭ anŭ la Noembre 25 (Letop. t. I. p. 121) (**).

După cincĭ anĭ dela mórtea Evdokieĭ, adica în anul 1471 séŭ 72, Stefan s'a căsătorit cu princesa Maria dela Magop. Letopisețul nu ne spune nimica maĭ mult despre acéstá căsătorie, ca și despre cea anterióră, nicĭ despre familia, din carea se tragea acéstă Marie. Dar din alte isvóra șcim, ca la Magop, în Crimea, era o familie din vița Comnenilor, ce aŭ împerățit în Constantinopole. D-lu Hajdeu ne spune, cá acea familie se retrăsese în Crimea dupa caderea Trapezuntuluĭ sub Domnirea Turcilor (Column.

єго, Єѵдокїѧ, Марїа. и дрѹгаа Марїа. и Мѫрѹшка, мати Алеѯандрови.

(*). Observăm aicĭ, că pe atuncĭ Kievul era incorporat la Marele Ducat al Litveĭ, prin urmare nu putea avea împerat, D-lu Hajdeu (Colum. Traian. 1869 No 75), pe temeiul chronicelor rusești, ne spune, cá Simeon era un simplu principe feudal de Kiev, din familia Olelcovici; că Evdokia era sora a luĭ Simeon, carele afară de ea, maĭ avea înca o soră Theodora, și un frate Michail; ca Simeon a reposat în anul 1471.

(**). D-lu Hajdeŭ spune, că din acéstă casatorie s'ar fi nascut ceĭ dintêiu fiĭ aĭ Marelui Stefan: Alexandru și Elena, nora Țaruluĭ Moscueĭ. Despre Alexandru—nu se póte admite acésta maternitate, precum am vedut maĭ sus. Despre Elena, n'avem dovedĭ contrarie.

Traian. 1869 No. 75). Pomelnicul dela Bistrița ne a conservat maĭ multe nume ale membrilor acesteĭ familiĭ. dela cariĭ calugeriĭ, trimișĭ cu pandachuza, aŭ adunat mile, ca și dela alțĭ binefăcĕtorĭ din tóte țĕrile orthodoxe. Aceste nume sûnt: „Avram, Anna, Isaac, Iacov, Melchisedek, David.“ Stefan a trăit cu Maria dela Magopŭ ca la cincĭ anĭ; căcĭ în anul 1475 el s'a cununat cu fata luĭ Radu-Vodă. Dar Maria dela Magop a maĭ trăit încă ca vĕduvă, până la anul 1476, când a murit. Și s'a înmormêntat în Monastirea Putna, precum arată inscripția de pe mormêntul eĭ, carea se păstrézā până astădĭ acolo, și în carea se dice, că ea a reposat în anul 6985, Decemvre 19, dată, carea corespunde cu sfîrșitul anuluĭ 1476.

Reproducem aicĭ inscripțiunea, pre carea am decalcat'o de pe mormêntul acesteĭ Dómne, din Monastirea Putna:

„Влѣт ,ѕцпе мц дек. ѳі. прѣставися благочтивая раба бжіа Маріа госпожда благочтиваго Іωанна Стефана воеводы гпдрѣ земли Молдавской снъ Богдана воеводы: In anul 6985, luna Decemvrie 19, reposat'a euseviósa róba luĭ Dumnedeu, Maria, Dómna euseviosuluĭ Ioan Stefan Voevoda, Domnitoriul țereĭ Moldoveĭ, fiiul luĭ Bogdan Voevoda.“

Nu putem a nu aminti aicĭ încă un monument istoricŭ, privitoriŭ la acéstă Dómnă, și la originea bizastină a eĭ. Acesta este pocrovul, seŭ acoperămêntul de pe mormêntul eĭ, pus acolo încă dela mórtea eĭ. Acoperémêntul acesta este cusut cu firŭ, și represintă chiar portretul cusutŭ al Dómneĭ mórte. Ea

este îmbrăcată în costum de Dómnă, cu o coróna imperială bizantină pe capŭ. Dela coróna atârnă până din jos de umere nișce decorurĭ metalice, în formă de șuvițe lănțuite. Este îmbracată cu o dalmatică lungă până la picióre. Portretul o represintă mórtă, culcată, cu okiĭ închișĭ și cu mânele pe peptu. La dóue colțurĭ ale pocrovuluĭ este cusută pajura cu dóue capete,—marca imperiuluĭ bizantin; éră la alte dóue colțurĭ, dóue monograme grecescĭ, care negreșit sînt emblema familieĭ imperiale, din carea se trăgea reposata. Pe laturile de prin pregiurul portretuluĭ este cusută cu firŭ următórea inscripție: сьй есть покровъ гроба рабы божїа благочестивой и христолюбивой госпож и Iω. Стефана воеводы господара земли Молдавской Марїи. иже прѣставися къ вѣчным обителем. в лѣто ҂ѕцпе мца Декеврїа ді. въ па. час. е дне: „Acesta este acoperĕmêntul mormêntuluĭ robeĭ luĭ Dumnedeŭ eusevióseĭ și iubitóreĭ de Christos, Dómneĭ luĭ Ioan Stefan Voevoda Domnitoriul Moldoveĭ—Maria, carea s'a mutat la viacinicele locașurĭ în anul 6985 (1476), luna Decembre 19, Vinerĭ, la 5 césurĭ din di.“ Acest pocrov confirmă deplin cele dise de D-lŭ Hăjdĕŭ despre originea acesteĭ Dómne din familia împĕraților bizantinĭ.

Chronica țĕreĭ ne spune, că Marele Stefan, în anul 1472, după ce a bătut pre Radu-Voda la locul numit cursul-apeĭ în țéra muntenéscă, a ocupat cetatea Dâmbovița, unde era reședința Domnéscă a luĭ Radu, ĭ-a luat tótă averea, împreună cu Dómna luĭ Maria, și cu fiica sa Voikița. Acésta s'a intâmplat la 24 No-

emvrie. Dómna și fata luĭ Radu aŭ stat captive la Stefan până în anul 1475, vra să dică în curgere de vr'o treĭ anĭ, când dupa o noua victorie a luĭ Stefan asupra luĭ Radu-Voda, s'a facut pace între amânduĭ Domniĭ românĭ. Stefan a devenit ginere luĭ Radu, luând pe fiica sa în căsatorie, éra pre Dómna Maria, sócra sa, o a tramis cu mare cinste la Radu-Voda, barbatul eĭ (Letop. t. I. p. 125. 129). Urekie numeșce pre fiica luĭ Radu-Vodă — Voikița (*); însе alte documente istorice, fórte sigure, o numesc Maria, ca și pe muma eĭ. Așa, precum am vedut pomelnicul de la Bistrița, puindu-o dupá Maria de la Magop, o numeșce „дроугаа Маріа" (alta Maria); dar cea maĭ convingátóre dovadă este inscripția depe mormêntul eĭ la Putna, unde ea se numeșce „Маріа дѫщи Радоулаа воевод : Maria fiica luĭ Radu-Voevoda." Din acéstă căsătorie s'a náscut Bogdan, succesorul Mareluĭ Stefan, pentru care, precum am vedut în urmá, în pomelnicul de la Bistrița, el se numeșce „вноукъ (nepot) радоулаа воевода". Dupa spunerea letopisețuluĭ, Maria a tráit încă șése anĭ și jumetate dupá mórtea Mareluĭ Stefan, și a murit în anul 1511, luna Fevruarie, și s'a înmormêntat în monartirea Putna (Letop. t. I. p. 151). Mormêntul eĭ cu epitaful, alăturea cu al Mareluĭ Stefan, sunt bine păstrate până astádĭ. Pe epitafu se citescŭ aceste cuvinte : „Сій гроб є Маріи гпжди дѫ-

(*). Numele „Voikița" seŭ „Dokița" este diminutivul romînesc al numeluĭ „Evdokia." Eu cred, ca așa se numia în Moldova principesa Evdokia, seŭ Ovdotia dela Kiev. Cronicarul Urekie va fi găsit undeva numele acesta, dat uneĭ Dómne a Mareluĭ Stefan, și pe găcite îl va fi însușit Marieĭ fiiceĭ luĭ Radu, maĭ ales, că și pre muma eĭ tot Maria o kiema, și el va fi credut, că ele trebuia să aibă numirĭ deosebite.

щи Радꙋла воевод гпджа гпдна Стефана воеводы гпдрѣ земли Молдавской иже прѣставн къ вѣчним швитѣлем вл҃то ,з... мц.. : Acest mormênt este al Mariei Dómnei, fiica lui Radul Voevoda, Dómna Domnului Stefan Voevoda, Domnitorul ţereĭ Moldavei, carea s'a mutat la viaciniicele locaşuri în anul 7.... luna....“ Atât în epitaful Dómneĭ Mariei, cât şi în al Marelui Stefan nu se arata data morţiĭ deplin, ci numaĭ cifra de 7 miĭ. Acésta se esplică prin aceea, că amândoue aceste pietre mormêntale s'aŭ comendat de Marele Stefan încă fiind el în viaţa, şi a remas, ca data fixa sa se puna dupa mórtea lor; ceea ce înse nu s'a facut.

Prin urmare neesacta este aserţiunea unor istoriceĭ moderniĭ, cariĭ afirmă, că Stefan, dupa declararea resbeluluĭ dela Valea-albă, ar fi alungat dela sine pre fiica luĭ Radu, soţia sa (Archiv. româna. t. I. p. 86. edit. 1860).

Fiind-că, precum am vĕdut, Petru Rareşu se numesce fiiŭ al Mareluĭ Stefan, nu putem a nu aminti şi pre muma luĭ, de şi nu ca soţiă legitima, dupre afirmarea chronicaruluĭ Urekie. Petru Rareşu în pomelnicul săpat în pétră la jertfenicul din monastirea Pobrata (Probota) numeşce pre tata seu şi pre muma sa cu aceste cuvinte: „помѣни гн дша рав своих Їωн Стефан воевод. сна его Петръ и матери его Марїа: pomeneşce Dómne sufletele robilor tĕi Ioan Stefan Voevod, pre fiiul seu Petru şi pre muma luĭ Maria“. Pomelnicul de la Bistriţa încă numeşce „Maria“ pre muma luĭ Petru Rareşŭ: „Помѣни гн дша рав своих Їω петра

воєвода, и матєри єго Марїа" (f. 4). Chronicariul Urekie ne spune; că mama luĭ Petru Rareșŭ. adică acéstă Marie, fusese soție legitimă a unuĭ neguțitoriŭ din Hârlaŭ, pronumit Rareșŭ; că în anul 1487 Marele Stefan a zidit în Hârlaŭ o Biserică și curți Domneștĭ (Letop. t. I. p. 135. 156). Multe urice ale Mareluĭ Stefan pórtă data din Hârlaŭ, de unde se vede, că el de multe orĭ petrecea acolo. în apropierea vielor dela Cotnarĭ, unde era via luĭ cea renumită, care astădĭ o posede familia boerésca Roznovanu. Prin urmare nașcerea luĭ Petru Rareșŭ. a trebuit să urmeze după anul 1487. Cu modul acesta Petru. când s'a făcut Domn. la 1527. putea să aibă vérsta între 30 și 40 anĭ.

Așa dar pe temeiurile espuse maĭ sus, afirmăm. că soțiele Maretuĭ Stefan aŭ fost :

Mărușca, muma luĭ Alexandru,
Evdokia dela Kiev (*).
Maria dela Mangop
Maria fiica luĭ Radu-Vodă
Maria Rareșŭ dela Hârlăŭ.

In pomelnicul dela Bistrița s'aŭ păstrat numele tuturor membrilor familieĭ luĭ Bogdan, tatal Mereluĭ Stefan, anume :

Bogdan-Voevod }
Oltea (**) } părințiĭ Mareluĭ Stefan.

(*). Marele Stefan, într'un uric din anul 1466, numeşce pe Evdokia —Ovdotia (Archiv. istor. t. I. No. 161).

(**) In uricul Marelui Stefan din anul 1466, amintit în notița precedentă, Marele Stefan numeşce pre muma sa „Maria". Insă acéstă Oltea, împreună cu Bogdan se pomaneşce şi la Episcopia de Roman între ctitorĭ. Décă în uricul publicat în Archiva D-luĭ Hajdeu nu este o neexactitate în cetirea şi transcrierea numeluĭ Oltea ѠЛТ'Ѣ atuncĭ trebue să admitem, că muma luĭ Stefan avea două nume: Oltea şi Maria,

Ioakim,
Ioan, } frații Mareluĭ Stefan.
Cristea,

Maria,
Sorea, } Surorile Marelui Stefan.

Tot acolo se însémnă și membrii familieĭ Țarului Mosqueĭ și a luĭ Radu-Vodă, — ceĭ înrudiți cu Marele Stefan:

Ivan Țariul Mosqueĭ.

Anastasia Țarița (ântéia soție a luĭ Ivan III-le, mama luĭ Ivan séu Ioan ginerele Mareluĭ Stefan.)

Ivan țarevicĭ, ginerile Mareluĭ Stefan.

Evdokia, fiica lor, sora țareviciuluĭ Ivan.

Teodor,
Iurie } frațiĭ Țariului.

Radul Voevod
Maria Dómna.
Manoil și
Ana Dómna luĭ.

Din inscripțiunile mormîntale, ce se află în fosta catedrală a vecheĭ Episcopii din Rădăuțĭ în Bucovina se pot constata maĭ multe persóne dintre ascendențiĭ familieĭ Mareluĭ Stefan, Domni aĭ țereĭ înainte de Alexandru cel bun. Aceste inscripțiunĭ epitafice sûnt în numer de 6, tóte facute de Marele Stefan, în anii 1478 și 1480, spre conservarea memorieĭ strămoșilor sĕĭ, ce sûnt înmormântați în acea Biserică, și carea esista acolo, ca monastire, înainte de înființarea episcopieĭ de Rădăuțĭ sub Alexandru cel Bun. Aceștĭ strămoșĭ și moșĭ aĭ mareluĭ Stefan sûnt:

1. Bogdan cel bătrân стaрый Богдaн).
2. Laţico Voevod.
3. Roman Voevod.
4. Stefan Voevod cel betrânŭ (стaрый). Pe toţĭ aceştia Mar. Stefan îĭ numesce: stramoşĭ (прѣдѣ и) aĭ sĕĭ.
5. Bogdan Voevod, fratele luĭ Alexandru Voevod (cel Bun) (брaтъ Алeѯaндрa воeводы). Pre acesta Stefan îl numeşce: moşŭ séŭ Bunicŭ (дѣдъ).
6. O strămóşă a Mareluĭ Stefan (прѣдѣдицa). Inscripţia spune, că ea se chema Maria, şi a avut mamă pre Anastasia fiica luĭ Laţico-Voevod.

Ne mărginim aicĭ cu relaţiunea despre familia Marelui Stefan. Şi ne întórcem iarăşĭ la inscripţiunea de la Rézboenĭ.

10. „Того ради благопроизволи Iѡ Стефан воевод... и създа сии храм въ имѧ арх..стратига Михаила и въ молбъ себѣ... и въ памѧт и въ задушїе всѣх православних Христїан иже здѣ потрѣбившихсѧ: Pentru aceea bine-voi Ioan Stefan Voevod...... şi zidi acest templu în numele Archistratigului Michail şi întru rugă şie..... Şi întru pomenirea şi întru desufleţia tuturor orthodoxilor chreştinĭ, cariĭ aŭ perit aicĭ".

Scopul principal aşa dar, cu carele Marele Stefan a zidit Biserica de la Rezboenĭ, este neuitata pomenire a ostaşilor, căḑuţĭ în rezboiu, şi înmormêntaţĭ acolo. Letopiseţul spune, că, „décă au eşit neprietenĭĭ din ţéra, a strâns Stefan-Vodă trupurile celor morţĭ, le-a înmormêntat într'o grópă mare şi a făcut

deasupra eĭ movilă, și a zidit deasupra óselor o Biserică, carea trăeșce până astădĭ la Rezboenĭ, întru pomenirea acelor suflete“ (Letop. t. I. p. 131). Din inscripție urméză că Stefan tocma la 19 anĭ după rĕzboiŭ, adică în 1495, a zidit Biserica deasupra movileĭ, unde aŭ fost îngropațĭ ostașiĭ. Astadĭ la acéstă Biserică este un skit de maĭce, carele este administrat în partea materială de epitropia generală a spitalelor din Moldova. Urmărind documentele acestuĭ skit, aflatóre la epitropia Spitaluluĭ St. Spiridon din Iașĭ, găsim următórele noțiunĭ istorice, despre sórta bisericeĭ Mareluĭ Stefan de la Rezboenĭ:

Dintru o carte de judecată din anul 1620, de la Gaspar Vodă, se constată, ca M. Stefan, zidind Biserica de la Rezboenĭ, ca un monument commemorativ celor căduțĭ în rĕsboiŭ pentru apararea țereĭ, a dotat acea Biserică cu o bucată de locŭ, din al careia venit, ca să se pótă întreținea și sa se perpetue pomenirea ostașilor acolo îngropațĭ. Pe acel loc al Bisericeĭ, cu timpul s'a format sătișorul Rezboenĭ, vecin cu satul rădeșescŭ Uscațiĭ.

Cu curgerea timpuluĭ înse acéstă proprietate a Bisericeĭ dela Rĕsboenĭ, a devenit proprietate boerescă. Așa pe timpul luĭ Stefan Tomșa (1612), proprietariul moșieĭ Resboeniĭ, împreună cu ea și a Bisericeĭ Mareluĭ Stefan, era Visternicul Nicóră Prajescul. Nicóră, participând la revolta boerilor contra Domnuluĭ Tomșa, el, ca și mulțĭ alțĭ colegĭ aĭ seĭ, ca să scape de urgia domnéscă, a fugit în Polonia. Voda a confiscat moșia luĭ Nicóră—Rĕsboeniĭ, și a daruit'o Monastireĭ Sântuluĭ Ilie (din Bucovina).

Sub Domnul Radu-Voda calugeriĭ dela Sântilie

se judica la Domnie pentru o bucata de loc a moșiei Rèsboenii, ce o împresurase rędeșii din Uscați, si câștiga procesul. In anul 1632 Lupu Prajescu, fiiul lui Nicóra, prin bună învoéla cu calugerii dela Monastirea Sântilie, rescumpera moșia Rèsboenii cu Biserica, dându-le 300 taleri și nișce vite, și primindușı documentele în derept. In acelașĭ an Ionașcu Prajescu a pretins a i se da și luĭ o parte din moșia parintésca Resboenii. Logotetul Pătrașcu Bașota, comendat dela Domnie, a împarțit moșia Resboenii în doue parți : Lupului ĭ a dat partea din jos, éră Ionașculuı — partea de sus. Moșia acésta s'a stapânit de familia Prajasca pâna la anul 1668, când ea tótă se stăpânia de Dumitrașcu Prăjescu, carele a trecut'o în stapânirea cumatruluĭ sĕŭ Gavriil Tăbărță, fost (biv) Camarașu, jumetate prin danie, éră jumétate prin vêndare. Tabârța împrumutând dela Ionașcu Prajescu 130 leĭ, ĭ a amanetat jumetate din moșia Resboeniĭ, și neplătind baniĭ, partea de moșia cea amanetata, a trecut iarășĭ la familia Prăjască. In anul urmatoriu 1669 Tabârța a vêndut și ceeal'altă parte din Resboenĭ fostuluĭ Spatariŭ Tudoraki Iordaki. Se vede însĕ, că acéstă vêndare nu s'a efectuat ; căcĭ peste dóue lunĭ face altă vêndare pe jumĕtate din moșia Rèsboeniĭ nașuluĭ seŭ aldoile-logofĕt Dumitrașcu Boul. Acésta vêndare se întăreșce prin ispisoc domnesc de Stefan Petriceĭcu-Vodă, din anul 1673. In anul 1688 Maria Prajasca, cu fiiul seŭ Stefan și cu ginerile eĭ, vênd jumĕtatea lor din Resboenĭ Hatmanului Constantin Velicico. Vêndarea acésta s'a facut cu condiție, ca Hatmanul sa plătésca o datorie a vêndetóreĭ Prajasca la monastirea Hangului, unde era

amentata acea parte de moșie. Hatmanul Velicico înse n'a plătit acea datorie, și Monastirea, avênd trebuința de bani, ca să acopere Biserica Monastirei, a vêndut acea parte de moșie Slugeriului Nicolaiu, împreună cu Biserica.

In anul 1714 a patra parte din moșia Resboenii se stăpânea de Velicko sin Cațiki, starostele de negutitorî din Iași, carele în acest an a vêndut'o Slugeriului Nicolaiu și giupânesei sale Catrinei. Așa dar acum maĭ tótă moșia Răsboenii se stăpânia de Slugeriul Neculaiŭ, fiiul Medelniceriuluĭ Eni, carele la rândul seu și el a avut procese cu redeșiĭ din Uscați pentru hotară. Dar judecata constată drépta stăpânirea Slugeriuluĭ și o confirmă.

Igumenul Monastireĭ Hangu, când a vêndut Slugeriuluĭ partea Prăjascăĭ din Resboenĭ, se adresase maĭ ânteiŭ nepotuluĭ eĭ Andreiu, feciorul lui Stefan Prăjescul, cu propunere de a rescumpera el acea parte a mătușeĭ sale ; acela înse 'ĭ a respuns, că n'are banĭ, ca să o rĕscumpere. Maĭ pe urmă acest Adreiu Prăjescu în anul 1731, a intentat proces Slugeriului. In curgerea acestuĭ proces pentru jumetatea prajască din satul Resboenii,pe carea cădea și Biserica Mareluĭ Stefan, în anul 1734, Slugeriul Nicolaiu, vĕḑênd că, împreună cu partea Prajascăĭ, cea reclamată de nepotul eĭ, avea să pérdă și Biserica domnéscă, ca să scape macar acea Biserica,de a trece la altŭ stĕpân, s'a decis a preface Biserica Marelui Stefan dela Resboenĭ în Monastire de calugĕri. Spre acest sfârșit 'ĭ a chărăzit a patra parte din moșia sa dela Resboenĭ pentru întreținere, a ales de igumen pe preotul Dimitrie. A împuternicit pre fiiĭ seĭ Sandu

și Satta să se ducă la Mitropolitul țereĭ, carele atuncĭ era Antonie, spre a cere pe de o parte recunóșcerea și întărirea nóueĭ Monastirĭ și a danieĭ, éră pe de alta să dobândéscă bine-cuvêntare preotuluĭ Dimitrie, de a se călugeri. De atuncĭ datéză fundarea Monastireĭ seŭ skituluĭ Resboeniĭ. Intre acestea procesul Slugeriuluĭ cu Prajescu continua. După ce judecata a legitimat dreptul Prajesulcuĭ, Slugeriul n'a voit să priméscă de la el baniĭ de rescumpĕrare, și a lăsat procesuluĭ loc deschis pentru alte vremĭ. Prăjescul însĕ, puind stăpânire pe partea din moșia Resboeniĭ, n'aŭ ținut séma de skitul și de dania Slugeriuluĭ, ci a vêndut tótă acea parte de moșie cu skitul Logofĕtuluĭ Sandu Sturza. După mórtea Slugeriuluĭ, fiiul seŭ Vătavul Costaki a continuat procesul cu Andreiŭ Prăjescu, carele însĕ prin judecata a silit pre rivalul seŭ a primi baniĭ de rescumpĕrare, ce 'ĭ dăduse tatăl seŭ Slugeriul pe partea Prajascăĭ din Rĕsboenĭ.

Noul proprietariŭ al moșieĭ Rsbéoeniĭ, Sandu Sturza a respectat skitul fundat acolo de Slugeriul Nicolaiŭ, și a lăsat pe călugărĭ în pace să stăpânéscă Biserica și dania făcută lor de Slugeriul, precum și de alțĭ rădeșĭ din vecinătate. Așa în documentele skituluĭ se vede, că în anul 1768 era la skitul Resboeniĭ igumen Monachul Visarion, carele se judica cu rădeșiĭ dela Uscațĭ, cariĭ pretindaŭ, că Biserica skituluĭ ar fi pe moșia lor, că prin urmare călugăriĭ ar fi stăpânid cu nedreptul o parte din moșia rădeșéscă. Dar pe temeiul ispisoculuĭ dela Radu-Vodă, din 1624, ce era la

mâna călugărilor, s'a recunoscut dreptatea skitului.

In anul 1789 Monachul Ilie Dabija, dintre rađeșiĭ localĭ, chărăzeșce skitului tótă averea sa. Din o scrisóre din anul 1790, se vede, că moșia Resboeniĭ cu skitul trecuse dela Sandu Sturza la Constantin Sturza, și acesta o a dat de zestre gineruluĭ sĕŭ Vornicul (se pare) Michail Sturza. Tot din acea scrisóre se vede, că era nácélnic skituluĭ Archimandritul Efrem. Ginerile Sturzeĭ, împuternicesce, prin amintita scrisóre, pre Efrem a strânge veniturile moșieĭ Rezboenii, ca și sub socrul seu, și a le întrebuința întru ținerea Bisericeĭ, și a servitorilor eĭ. De aicĭ se vede, că la început noul proprietariŭ, Michail Sturza, era favorabil skituluĭ și Archimandrituluĭ Efrem. Dar acésta n'a durat mult, precum vom vedea maĭ jos.

In Archiva Mitropolieĭ Moldoveĭ se află o mărturie a maĭ multor boerĭ Sturzeșcĭ, dată în anul 1790, prin carea se adeveresce, că moșia, pe carea M. Stefan a zidit Biserica dela Resboenĭ, a fost cumpĕrată de tatăl lor, Marele Logofet Sandu Sturza dela un Prăjescu, și o a afierosit skituluĭ Résboeniĭ, carele la acest timp se administréză de Archimandritul Efrem, pre carele eĭ îl laudă și îl recomandă pentru buna orânduélă duchovnicésca, ce ține în skit. Boeriĭ Sturzeșcĭ, subscriși în acea mărturie sûnt: Ioan Sturza vel Vornic, Stefan Sturza vel Logofĕt, Dumitraki Sturza Ban, Grigorie Sturza Hatman.

In anul 1792 Domnul Alexandru Moruz, prin chrisovul sĕŭ, miluesce skitul Rezboenii cu óre-

care charazirĭ din veniturile (ruzumaturile) domnesci. Acelêșĭ charazirĭ se confirmă în anul urmatoriŭ de Domnul Michail Suțul.

Din o suplică a Archimandrituluĭ Efrem din anul 1793, către Mitropolitul Iacov Stamati (suplica, ce se păstréza în Archiva Mitropolieĭ Mold.) se vede, că acest Efrem a făcut maĭ multe înbunătațiri la skitul Rezboeniĭ, și care, cum se esprimă el, l'a costat „sudorĭ de sânge," întrebuințând tótă silința sa, spre înzestrarea skituluĭ, atât cu podóbe frumóse în interiorul Bisericeĭ, cât și pe dinafară prin repararea Bisericeĭ, prin construirea a patru kiliĭ, prin înzestrarea skituluĭ cu morĭ și cu viĭ.

Dar tot din acea suplică se vede, că proprietariul moșieĭ Rezboeniĭ, Logofětul Michail Sturza, skimbase atitudinea sa anterióră către skitŭ. El tindea acum a se face deplin stăpân pe moșia skituluĭ, și kiar a desființa skitul, întrebuințând la acésta până și silniciĭ și violărĭ. Se vede, că contra acesteĭ atitudinĭ ilegale a Logofětuluĭ Sturza, Efrem își procurase dela boeriĭ Sturzeșcĭ mărturia citată maĭ sus, și în carea nu figuréză Sturza, cel cu pretenția.

Efrem apoĭ se jăluesce Mitropolituluĭ, că acest boeriŭ voieșce sa'l alunge dela Rezboenĭ și „să strice skitul," ca să se facă el stăpân pe moșia skituluĭ, că s'a încercat în multe rândurĭ să apuce documentele skituluĭ, ce se păstra la igumen. Spre acest sfîrșit i-a prădat kilia în maĭ multe rândurĭ, până ce in fine a isbutit, a pune mâna pe documentele skituluĭ. Apoĭ a instalat pre vătavul seŭ

cu familia în skit, poruncindu-i a pune mâna pe tótă averea călugărilor. Efrem, avênd a lupta cu un dușman mare și puternic, a credut de-o-dată, că prin răbdare va putea îmblândi „fêra,“ cum numeșce el pre Sturza. Dar totul a fost în zadar, și în fine, resbit de suferințe, a fost silit a se tângui Mitropolitului. Se vede că și Mitropolitul n'a putut ajuta pre Efrem, căcĭ de acum skitul Rezboenii cu moșia sa a trecut în stapânirea familiei Sturzeșcĭ și skitul de călugări a remas desființat de o cam-dată.

In anul 1803 Mitropolitul Veniamin, în înțelegere cu Domnul Alexandru Moruz a făcut o reformă în monastirile de călugerițe. Pe la finele viacului trecut, o cuviósă bĕtrâna, Maica Nazaria, sub conducerea stareţului Paisie de la Monastirea Némțuluĭ, a înființat un skit de Maice, la Varaticul, nu departe de Târgul Némțului. Acolo s'au adunat curênd multe femeĭ și fete din tóte stările societății, doritóre de călugarie, între care multe fete de boerĭ, date la călugĕrie maĭ mult din motive iconomice. De aicĭ a urmat necesitate a se destina pentru călugărițe o monastire maĭ mare și maĭ avută. Pe de altă parte, eraŭ maĭ multe skiturĭ mici de maice, împrăștiate prin deosebite locurĭ ale țereĭ, unde călugarițele traiau nu cu destulă disciplină monastirésca. Ast-feliŭ erau: 1) skitul Prepadómna din capitala Iașiĭ; 2) skitul Socola de lângă Iași; 3) skitul Vĕnătorii preste rîul Bistrița, din jos de orașul Pétra, jud. Némțuluĭ; 4) skitul Gârcina, aprópe de Pétra, tot jud. Némțului. Tóte aceste skiturĭ, prin chrisovul D-luĭ Moruz din

anul 1803 s'aŭ distiințat. Pentru locuința calugaritelor s'a destinat o monastire mare. Agapia, carea dela înființarea eĭ încă din viacul XVI-le, fusese locuită de calugarĭ. Calugarii acum s'aŭ stramutat pe la alte monastirĭ, precum: Némțul, Râșca; éră igumenul s'a stramutat la Monastirea Socala, carea s'a înzestrat cu câteva moșiĭ, și s'a prefacut în Seminariu, pentru educarea și învěțătura candidaților de preoție. Tóte cele-l'alte skiturĭ desființate s'aŭ prefacut în metóce ale Monastireĭ Agapieĭ, sub a căreia conducere s'a dat și skitul Varaticul. Calugărițele adunate, ne încăpând tóte la Agapia, doe-ḑecĭ și cincĭ dintre ele s'au așeḑat în skitul Rězboeniĭ. De skitul Rezboeniĭ înse nu se pomenesce nimica în chrisovul Domnuluĭ Moruz, de unde se vede că așeḑarea călugărițelor acolo s'a facut dupre o disposiție ulterióră a Mitropolituluĭ Veniamin, și dupre o înțelegere particulara a luĭ cu familia Sturzésca, în a căreia posesiune era acum skitul. De aceea calugărițele de acolo, până în anul 1813 n'au avut nicĭ un act public, constătătoriu dreptuluĭ lor de a locui acolo, și a avea drept la întreținere din averea skituluĭ.

In anul 1811 murise marele Logofĕt Michail Sturza, răpitoriul skituluĭ Rězboeniĭ. Urmașiĭ luĭ, împreună cu tótă familia Sturzéscă, aŭ închinat skitul cu moșia Rezboeniĭ spitaluluĭ sântuluĭ Spiridon din Iașĭ. In actul de danie se ḑice între altele, ca familia Sturzésca avea numaĭ epitropia prin clironomie asupra skituluĭ și a moșieĭ sale. Reproducem întreg acest act de danie, dupre cum l'a publicat D. Dimit. Gusti, fost epitrop al

casei Sântuluĭ Spiridon, în jurnalul „Curierul“ (Balasan) din Iași, în anul 1876, No. 87.

Actul de danie este adeverit de Mitropolitul Veniamin:

„Datoria neaperată și chreștinéscă este cu adeverat a urma sfintelor evangeliceștelor dogme, și maĭ ales acésta adecă: unde va fi comóra vóstra, acolo va fi și inima vóstră: și iarăși: milostenia spală și curățesce mulțime de pecate, și izbăvesce suflete de mórte.

Dintre aceste sfinte și dumnezeescĭ învĕțăturĭ amânându-ne și îndemnându-ne, întindem mânele nóstre (macar deși nevrednicĭ suntem) catre prea înaltul și prea puternicul Dumnedeu, și din bună voința inimeĭ nóstre închinăm prea sfântuluĭ și mareluĭ seu nume, adică la spitalul pămĕntuluĭ (*tĕreĭ*), ce este în monastirea sfântuluĭ de minunĭ facatoriului Spiridon, sfântul skit Rĕzboeniĭ, ce este pe Valea-Albă, la ținutul Némțuluĭ, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul sfinților maĭ marilor Voevodĭ Michail și Gavriil, dimpreună cu tótă moșia sa, ce se coprinde prin scrisorĭ, și cu tóte alte averĭ ale sale, mișcătóre și nemișcătóre, ce sunt arĕtate anume prin osebit isvod; care acest sfânt skit cu moșia sa aŭ fost după moștenire sub epitropia némuluĭ nostru până la reposațiĭ parințiĭ noștriĭ Michail Sturza și Ecaterina Sturza, pe care acum cu a nóstră bună-voința, și cu a tuturora némurilor nóstre, îl închinăm și îl afierosim cu tóte ale sale la spitalul pamĕntuluĭ, ce este în monastirea sfântuluĭ și de minunĭ facătoruluĭ Spiridon, ca tot venitul, ce se strânge, sa fie deapururea spre purtare de grijă, maĭ ântêiu a sfântuluĭ skit Rĕzboeniĭ, spre a nu conteni niceĭ odinióra cele catre înduratul

Dumnedeu rânduite rugăciunĭ, ci maĭ vêrtos cu plecata umilința ne rugam a se spori; și al doilea pentru hrana și grija bolnavilor, ce năzuesc pentru tămăduirea lor la acest obștesc spital din monastirea sfântuluĭ Spiridon, pentru pomenirea sufletelor și pentru ertarea pecatelor nóstre și ale parinților, fraților, și tuturor celor de o seminție din viac reposațĭ, și a celor vii; care de acum înainte să fie vecĭnică danie și miluire la spitalul pămêntuluĭ, spre întrebuințarea de maĭ sus aratată, în viacĭ desĕvêrșit. Érá cine din némurile nóstre, séŭ din stráinĭ, s'ar ispiti a strica, séŭ cât de puțin a stramuta acéstă a nóstră danie, sa fie neertat de Domnul Dumnezeŭ în viacul de acum și în cel viitoriŭ, și în ḑiua înfricoșateĭ dumneḑeeșciĭ judecățĭ să aibă pârâșĭ pe sfințiĭ maĭ marĭ voevodĭ Michail și Gavriil și pe sfântul de minunĭ facătoriul Spiridon. Și spre întarirea acesteĭ adeverate daniĭ, încredințám cu ale nóstre iscălilturĭ, iscalinduse și alțĭ cinstițĭ boerí de némul nostru."

Iscăliți: Constantin Ghica Logofat, Sandu Sturza Hatman, Grigorie Sturza Visternic, Dimitrie Sturza Vornic, Ioan Sturza, Alexandru Sturza, Ioan Neculcea spătariu.

Când s'a facut dania de maĭ sus, în skitul Resboeniĭ eraŭ așeḑate, precum am vĕḑut, doé-ḑecĭ și cincĭ de călugérițe, care formaŭ acel skit, și se întrețineau din venitul moșieĭ încungiurătóre. Epitropia ar fi voit să depărteze de acolo acele călugérite, ca să rĕmână averea skituluĭ tótă în folosul spitaluluĭ. După intervenirea Mitropolituluĭ Veniamin, epitropia a consimțit, ca să rĕmână în acel skit acele

dóue-decĭ și cincĭ de călugerițe, până la mórtea lor, neavênd atuncĭ unde se stramuta ele, cu condiție însé, ca să nu se adune acolo maĭ multe călugerițe, de cât cele presente atuncĭ; éră dupa mórtea lor, skitul să se desființeze, rĕmâind tóte veniturile moșieĭ în folosul spitaluluĭ. In urmarea acesteĭ dispozițiĭ s'a dat de epitropiĭ caseĭ sfântuluĭ Spiridon călugĕrițelor urmetórea carte, carea a legitimat petrecerea lor în skitul Resboeniĭ:

„S'aŭ dat cartea nóstră maicelor călugĕrițelor, ce sunt așeḑate la skitul Resboeniĭ, ținutul Némțuluĭ, care skit este afierosit de D-lor Boeriĭ Sturzeșcĭ metocŭ monastireĭ sf. Spiridon, cu tóta moșia și altele, ce are skitul; și fiind că maĭcele era așeḑate maĭ dinainte la acest skit, și niciĭ un chipŭ nu'ĭ, ca să se pótă strămuta la alt loc, monastirea sfântului Spiridon, vĕḑênd neputința acestor maĭce și că nu aŭ chip unde aiurea să se mute, prin arătarea ce ne-aŭ făcut și preosfinția sa parintele Mitropolit Kirio Kir Veniamin, li s'aŭ dat de la noĭ voĭe, ca să se așeze la numitul skit, în tótă viața lor nesupĕrate, însĕ numaĭ aceste doue-decĭ și cincĭ maice câte sînt acolo la skit, acestea să petrécă în pace, éră maĭ mult să nu aibă voĭe a se aduna; cum și moșia, câtă este împrejur a skituluĭ, să rĕmâe spre hrana maĭcelor și pentru altele, ce vor avea trebuință, fără să fie superate cu dare de batic de către monastirea sfântuluĭ Spiridon. Eră după sevĕrșirea lor, va rĕmânea skitul și moșia iarășĭ a monastireĭ sfântuluĭ Spiridon, ca o danie, ce este dată monastireĭ. 1813, Mart. 20“.

Epitropi: Nectarie Sardion, Iordaki Canta Logofĕt, Sandu Sturza Visternic.

Călugeriţele de la Rezboenĭ nu s'au maĭ împuţinat până în present şi aŭ continuat a forma skitul de maice, cum a fost dela începutul viacului. Pe la anul 1835, s'a încercat un boeriŭ Alecu Sturza, ce se dicea urmaşŭ al donatorilor skitului, a cere dela Epitropia casei St. Spiridon alungarea călugĕriţelor dela Rezboenĭ pentru tot-dé-una, şi cu venitul skitului să se întreţină în Spitalul St. Spiridon cinci paturĭ pentru bolnavĭ, peste acele ce întreţinea atunci Spitalul. El ameninţă, că la casŭ contrariu, va cere dela guvernŭ stricarea danieĭ şi reînturnarea eĭ la urmaşiĭ familieĭ. Mitropolitul Veniamin şi acum a apărat esistenţa skituluĭ de maĭce la Resboenĭ. Maĭ pe urmă, sub Mitropolitul Meletie, kiar Epitropia Spitaluluĭ s'a încercat a disfiinţa skitul şi a întrebuinţa averea luĭ numaĭ la Spital. Dar şi acum Mitropolia a apărat skitul, în cât el continuă până astădĭ în tótă pacea, şi adaposteşce un numĕr mic de femeĭ bătrâne sarace, din clasele inferióre ale populaţiuneĭ nóstre. Mitropoliţiĭ noştri bine aŭ făcut, sprijinind acest skit; căcĭ prin acésta s'a îndeplinit voinţa donatorilor, cariĭ aŭ închinat Monastireĭ Sântuluĭ Spiridon skitul cu averea luĭ. Numirea de skit arată anume, că acolo era o locuinţă călugăréscă (fie de barbaţi, fie de femeĭ). Maĭ departe se dice în actul de danie, că din acel skit nicĭ-o-dată să nu înceteze rugăciunile cătră Dumnedeu; că averea lui sa se întrebuinţeze spre ţinerea skitului, şi numaĭ ceea, ce va prisosi, sa se întrebuinţeze în

folosul spitaluluĭ; că nimene, fie dintre rude, fie dintre streinĭ, să nu strice, nicĭ să prefecă acea danie nicĭ odinióră, nicĭ cât de puțin.

De aceea și epitropia a lăsat în pace esistența skitului de călugerițe dela Resboenĭ. A regulat înse, ca moșióra skituluĭ să se arendeze, ca și alte moșiĭ ale spitaluluĭ Sântuluĭ Spiridon, de catre Epitropie; skituluĭ ĭ s'a facut budget aparte. Moșia skituluĭ a avut o întindere de 684 fălcĭ, din care, 239 dându-se locuitorilor clăcașĭ din satul Rezboenĭ, aŭ remas pe séma proprietățiĭ 445 de falcĭ. Acest pamênt arendat, produce anual 6000 leĭ noĭ. Din acéstă sumă 4.480 leĭ se daŭ pentru întreținerea skituluĭ, éra restul se iea în profitul spitaluluĭ.

11) Въ памет и въ зъдоушє — *spre memoria și spre desufleția.* Espresia зъдоушє, pre carea noĭ am tradus'o literal prin *desufleție*, este fórte obicĭnuită în vekile nóstre documente slavone. Ea este vrednică de însemnat, căcĭ în ea este obârșia unor espresiunĭ româneșcĭ, păstrate până astađĭ în limba poporuluĭ. Prin ea se esprimă în sens abstract tóte faptele bune, ce, dupre credințele chreștine, se fac pentru ușurarea și mântuirea sufletelor celor rĕposațĭ în credință, precum: rugaciunile cele obicĭnuite ale Bisericeĭ, milostenilie, fôntânele, podurile, dotarea și zidirea Bisericelor, etc., ce se fac *de* séŭ *pentru* sufletul cutaruĭ reposat.

De aicĭ espresiunile româneșcĭ: *a dat de suflet, a îngriji de suflet.* Tot de aicĭ în limba populară fiiul adoptiv se numeșce: *fiiu de suflet, desuflețel,* orĭ simplu *sufleței*, cu privire la datoria luĭ, de a

îngriji de sufletul tatălui sĕŭ adoptiv, după mórtea lui.

12) Cea dinteiŭ traducere a inscripțiuneĭ de pe Biserica dela Rezboenĭ o a publicat G. Asaki, la finele nuveleĭ sale istorice, întitulată „Valea-albă“. (Vedĭ opera luĭ Asaki „Nuvele istorice a României“, edit. 3-a Iașĭ, 1867, p. 122). Acéstă traducere apoi o aŭ reprodus întocma maĭ mulțĭ alțiĭ: D. Cogălnicénu în articol. „Bătălia dela Resboenĭ“ (Archiv. rom. t. I. p. 87). D. Gusti, în articolul, menționat maĭ sus, despre skitul Rĕzboenĭ. Acea traducere cuprinde maĭ multe neesactitățĭ, chiar grosolane, care arată, că traducătoriul era fórte slab în cunoscința limbeĭ slavice a documentelor nóstre. De aceea punem aicĭ neesactitățile cele maĭ principale;

a) Еще же и Басараб воевода названии лаїюща прїиде съ ним съ въсеа своеа басарабскоа землеа La Asaki se traduce: „*Încă și Basaraba V. V. chiemat fiind la rezboiŭ, aŭ venit cu dênsul cu tótă puterea pămêntuluĭ luĭ Basarab.*

b) Прїидоша плѣнити и гѹблати землю молдавскою; *aŭ venit cu dênsul să robiască și să iee pămêntul Moldoveĭ.*

c) На мѣсто нарицаемое бѣлїи потоk: *la locul ce se kiamă Valea-albă.*

d) Тогдаже и татаре ѹдариша землю молдавскою ѿ ту страни: *atuncĭ aŭ luat și a treea parte din pămêntul Moldoveĭ, despre acea lature.*

Domnul Codrescu, la finele părțiĭ a III-a a „Uricariuluĭ“ sĕu, p. 279, publică o nóuă traducere a aces-

teĭ inscripţiĭ; înse şi aceea greşita. d. e. numele luĭ Laiot. îl traduce prin „Ion“; numele luĭ Alexandru, fiiul mareluĭ Stefan. il skimbá în Bogdan; de Tatarĭ nu-l pomeneşce nimica. puind în locul lor treĭ puncturĭ...“. etc.

Melchisedek *Episcopul de Roman.*

Sĕrbătorĭ nemutabile

Se scie că sèrbătorile în Biserica nóstra sunt séu nemutabile, séu mutabile. Nemutabile sunt acelea carĭ cadŭ într'o di a uneĭ lunĭ, și nu se maĭ schimbă nicĭ-o-dată, altele îșĭ schimbă locul ast-feliu, în cât nu numaĭ din aceeașĭ di a luneĭ, dară potŭ trece și în altă lună, precum sunt: Floriile, Pascele, Inălțarea, Pogorîrea Sântuluĭ Duchu. Aceste serbătorĭ atârnă de serbătórea Pascelor.

Serbătorĭ nemutabile, pre lôngă ale sânților, sunt: 1. *Circumcisiunea*, la 1 Ian. Acéstă sĕrbătóre esista âncă în timpul luĭ Leone-cel-Mare (în secolul 4). Leone în epistola IV, cap. 4, între altele dice: *Aliud quo infans circumciditur* = altu (timpŭ) în care copilul (Iisus) se circumcide. Despre celebrarea acesteĭ serbătorĭ la 1 Ianuarie, nu găsim date maĭ înainte de anul 567. In cele maĭ vechĭ calendare figuréză și acéstă sèrbătóre.

La 1 Ianuarie păgâniĭ serbaŭ sĕrbătórea Deuluĭ Ianu, care avea în sine practice impure ale cultuluĭ acestuĭ Deŭ. Biserica creștină a voitŭ să inlăture aceste practice păgânescĭ, avêndŭ și unŭ argumentŭ biblicŭ in favórea sa, adică a opta di după nascerea Domnuluĭ Iisus, când s'a circumcis.

Ce este și maĭ multŭ, Ambrosiŭ ca să desrădĕcineze practicele idolescĭ stabilise și unŭ postŭ în

acéstă ḑi, in onórea sângelui ce Mântuitorul, pentru prima dată, in opera mântuirei, și-a versatu in ḑiua circumcisiunei. Acestu postŭ se pare a se fi pazitŭ până in secolul al IX-lea.

2. *Epifania.* La 6 Ianuarie se celebréză aretarea Domnuluĭ, botezulu, numitŭ grecesce epifania—aratare, manifestare. Acéstă numire i s'a datu acestei sĕrbatori pentru că in acéstă ḑi Dumnedeu, Tatal a proclamatŭ in audul poporuluĭ pe Iisus Christos, de fiŭ alu Seu. Uniĭ scriitorĭ, ca cardinalul Noris, susțin că Epifania nu insemnéza, cum am ḑisŭ, aratare, ci presență, pentru că Dumnedeu Tatal acum a fost presinte spre a atesta ensușĭ despre *Fiul*. Cu tóte acestea părinţiĭ Bisericeĭ, in omiliile lor, la acésta serbare, admitŭ sensul literalŭ alu cuvĕntuluĭ de arĕtare.

Despre botezul Domnuluĭ in acéstă ḑi atesta tradițiunea unanimă. La Clemente Alexandrinu (Stromata, cart. 1) găsim atestațiunĭ âncă din secolul II in acéstă privință. Atâtu creștiniĭ orientalĭ câtu și ceĭ occidentalĭ totŭ-de-una au celebratŭ acésta serbare la 6 Ianuarie cu o mare solemnitate. Despre serbarea Epifanieĭ menţionéză și Amian Marcelin, cu ocasiunea petrecereĭ luĭ Iulian Apostatul la Viena care, prefăcĕndu-se că ține religiunea creștina celebra acéstă sérbătóre în acest orașŭ: *Feriarum die quem celebrantes mense Ianuario Christiani Epiphaniam dictitant* =în ḑiua serbatoreĭ, pe carĭ creștinii celebrându-o în luna luĭ Ianuarie, o numescu *Epifania*. In acéstă ḑi, în vechime se celebra sosirea magilor cu darurile la Iisus Christos. Biserica din Africa celebra, totŭ in acésta ḑi, minunea înmulțirei

celor cincĭ pânĭ și săturarea a 5 miĭ de ómenĭ. Din secolul și al 4-lea și al 5-lea acéstă serbătóre fu una din ḑilele consacrate și destinate pentru sĕvĕrșirea botezuluĭ, din care causă Biserica ortodoxă o și numesce *ḑina luminei*. Sântul Chrisostom în omilia III (*Ad populum Antiochiae*) ne spune că creștiniĭ orientalĭ aveaŭ obiceiul ca nóptea să scótă apă din fôntânĭ, pe care o conservaŭ până la treĭ anĭ fără a se strica, facêndŭ acésta în memoria nunteĭ din Cana.

Ḑina de 6 Ianuarie, pe lângă cele ḑise, era destinată ca patriarchiĭ, Metropoliţiĭ să facă epistole circulare către Episcopiĭ sufraganţĭ, aretându-se ḑiua în care are să fie Pascele și cele alte sĕrbătorĭ mutabile din acel anŭ din care causă acele epistole se numiau *pascale*.

3. *Intêmpinarea Domnuluĭ*, la 2 Fevruarie. Acéstă sĕrbătóre, consacrată în memoria întêmpinăriĭ Domnuluĭ de către Simion, în templul din Ierusalim, este instituită din timpurile primitive. La păgânĭ pe acestŭ timpŭ se serbau Lupercalele și spre a se perde asemenea serbare s'a așeḑatŭ întêmpinarea.

4. *Buna-Vestire*, la 25 Martie. Acéstă serbătóre, instituită in memoria anunţereĭ ce s'a făcutŭ Sânteĭ Fecióre Maria, că va nasce pe Mântuitorul, la ceĭ vechĭ purta diferite numirĭ, ca *Concepţiunea luĭ Christos, Anunţarea luĭ Christos, Inceputul rĕscumperăreĭ, Patima luĭ Christos*. Bolandiștiĭ sunt de parere că acésta serbătóre este instituită de Apostolĭ, căcĭ Augustin ḑice: totŭ ce esistă și nu este instituitŭ de sinóde este apostolicŭ.

Datele cele maĭ autentice in privinţa acesteĭ sĕrbătorĭ le avem la sinodul din Laodicea (can. 51)

ţinută in secolul IV; asemenea şi la sinodul Trulan (in can. 52). Din cele arĕtate se vede că acéstă serbătóre in secolul IV, era in tótă vigórea in Biserica ortodoxă.

5. *Maiŭ 21. S-ţiĭ Imperaţi.* Constantin-cel-mare este Imperatorul care a făcută să inceteze persecuţiunile improtiva creştinilor, şi a ridicată religiunea creştină pe tronul Cesarilor. Mama sa, Elena, a aflată la Ierusalim Crucea pe care a fost restignită Mântuitorul. Despre acésta atestă istoriciĭ Socrate, Sozomen, Teodoret, Ciril de Ierusalim. Ciril, in catichesa IV, spune că, prin secolul al patrulea, lumea tótă poseda particele din Sânta Cruce.

Biserica dér recunoscetóre, celebrézǎ pe St. Constantin şi mama sa, ca pe nişce *incoronaţi de Dumnedeū*, şi egali cu apostoliĭ.

6. *Iunie 24.* Acéstă serbatóre instituită in memoria şi onórea nascereĭ St. Ioan Botezătorul, dupre cum atestă Augustin, este una din cele maĭ vechĭ in creştinătate; chiar in bisericele Galicane acéstă di era o solemnă serbătóre, cândŭ se primia botezul de către ceĭ ce voia a intra in sinul Bisericeı creştine (Gregoire de Tours, Hist. de la France, VIII 9),

7. *Iunie 29. Petru şi Pavel.* Serbatórea sânţilor Apestolĭ Petru şi Pavel datézǎ in Biserica creştină din primele secole. La inceputŭ in occident, şi póte şi in orientu, se serba in doue dile: la 29 Apostolul Petru şi la 30 Apostolul Pavel. Tocmaĭ prin secolul al 9-lea séū al 10-lea s'aū reunit intr'o singură di, la 29, ceea ce este maĭ raţionalŭ, pentru că amêndoĭ apostolii aū primit coróna de martirĭ in aceiaşĭ di, la 29, dupre cum atestă Eusebiu (Hist. eccl. II, 25). Cu tóte acestea chiar in Biserica nóstră vedem urme despre

esistența serbăreĭ la 30 Iunie. Se vede că după incetarea sèrbătoreĭ de la 30. a remasŭ óre cum totu sèrbătóre și a doua ḑi, sub numele de *soborul sânților Apostolĭ.*

8. *Septembre 14. Inălțarea Sânteĭ Crucĭ.* Acéstă sèrbătóre in Biserica ortodoxă ne aduce aminte despre aflarea sânteĭ *Crucĭ* de către sânta Elena, mama luĭ Constantin cel Mare. Mulțĭ esplică acéstă serbătóre prescriindu'ĭ alt scopŭ. Uniĭ presupun că acésta serbătóre ne represintă vedenia luĭ Constantin cel Mare, când a vĕḑut pe cerŭ sânta Cruce, cu vorbele grecescĭ: ἐν τούτῳ νικᾷ. Alțiĭ presupun că este instituită in memoria aduceriĭ sânteĭ Crucĭ inapoĭ de la Perșĭ pe timpul luĭ Eraclie. Dar nicĭ una din aceste două opiniunĭ nu póte fi admisibile, pentru că serbătórea pórtă numele *de Inălțarea Crucii*, éră faptul din timpul luĭ Eracle este posterior esistențeĭ acesteĭ serbărĭ. Adevĕrul este numaĭ aflarea sânteĭ Crucĭ, ca basa a sĕrbătoreĭ. Sânta Elena mergĕnd la Ierusalim, și voind a vedea Crucea pe care a fost rĕstignit Domnulŭ, a făcut cercetărĭ seriόse spre a o găsi.

Cele treĭ Crucĭ după rĕstignire fuseseră ingropate in pămĕnt și spre a nu se maĭ sci despre ele, se ḑidise d'asupra loculuĭ unŭ edificiŭ.

Prin tradițiune ênsĕ se păstrase sciința cum că Crucile sunt subt acel edificiŭ. Sânta Elena a pusŭ ómenĭ s'o caute in acel locŭ și aflat'o. Dar acum era la mijloc nesciința: care este Crucea pe care a fostŭ restignit Domnul Iisus. Spre a se descoperi adevĕrulu, le-a atins pe tóte succesiv de unŭ bolnavŭ și s'a tămăduit numaĭ prin atingerea uneia. Asemenea, s'a atins cu ele de unŭ mortŭ care a inviatŭ indată

ce a fost atinsŭ de crucea Domnuluĭ, care însănătoşise pe bolnavŭ. Atuncĭ toţĭ aŭ dat mărire luĭ D-zeŭ pentru acéstă preţiósă aflare.

După acésta Episcopul Ierusalimuluĭ dimpreună cu Sânta Elena aŭ hotărât ca sânta *Cruce* se fia ridicată pe unŭ locŭ înalt spre a o vedea tot poporulŭ creştinŭ şi spre a a'ĭ aduce veneraţiunea cuvenită. Acésta este înălţarea Cruceĭ.

Sântul Chrisostom în omilia 51 spune ca creştinii âncă din timpul seŭ serba acéstă di cu mare solemnitate în memoria *Cruceĭ*,

Pr. St. Calinescu.

Pe lângă observațiunile și modificările făcute de noi la unele din articulele proiectului de lege pentru intreținerea clerului din comunele urbane și rurale, votatŭ de onorabilul Senat, publicăm cu mare mulțămire și altu șirŭ de observațiunĭ, făcute de unul din preoții noștri cei maĭ distinșĭ din capitală.

Tóte observațiunile asupra proiectuluĭ de lege menționat maĭ sus, publicate deja, precum și acele ce se vor maĭ face, onorabila Cameră, căria are să i se pună inainte proiectul votat deja de onorabilul Senatŭ, este cu stăruință rugată de a le ceti și iarășĭ a le ceti, căcĭ chestiunea regulăreĭ parohiilor și a cleruluĭ nu este o cestiune așa de ușóră. Observați-le și iar observați-le, ve rugăm D-lor Deputațĭ, și in urmă in prudenta Domnieĭ-Vóstre chibzuire, alegețĭ opiniunile ce vi se vor părea maĭ practice și tot-o-dată și avantagióse acelora pentru care se face asemenea lege. Și credem că vețĭ face acésta, dacă vețĭ recunóște incă necesitatea bisericeĭ și a cleruluĭ in țară la noĭ și a imbunătățireĭ lor.

Iată și noile observațiunĭ :

Inconvenientele sistemuluĭ parochial

adoptatŭ in

proiectul de lege pentru intreținerea cleruluĭ și a bisericelor din comunele urbane și rurale ce se intreṭin de comune in totŭ coprinsul Românieĭ.

Cestiunea imbunătățireĭ posițiuneĭ cleruluĭ laicŭ al Bisericeĭ române s'a agitatŭ încă de multŭ timpŭ. Ceea ce s'a regulatŭ in acéstă privință prin legile comunale s'a doveditŭ că nu este de ajunsŭ. St. Sinodu, din ceĭ d'ânteiu anĭ aĭ constituireĭ sale, a admisu principiul rotungireĭ parochiilor (in regul. pentru posițiunea seminariștilor), ca mijlocŭ de imbunătățire. Unu altŭ regulamentu votatŭ de St. Sinodŭ a căutatŭ să găséscă mijlócele materiale pentru a resolva cestiunea. La o soluțiune equitabilă, cu tóte acestea, nu s'a pu-

tutŭ ajunge, și starea materiale a clerului laicu a remasŭ aceeașĭ. Causa imposibilitățeĭ consistă, precum ni-se pare, in tendința statului de a se debarasa de sarcina ingrijireĭ materiale a Bisericeĭ și cleruluĭ eĭ, și a lasa acéstă sarcină comuneĭ. Eu nu voiŭ intra în examinarea acesteĭ cause, care, în forma eĭ cea maĭ evidentă, pare a indica că religiunea, în tótă manifestațiunea eĭ esterióră (cultŭ, clerŭ și Biserică), nu este uă trebuință a statului, dar este constatat că tocmaĭ acéstă posițiune ce s'a creatŭ Bisericeĭ și cleruluĭ, lăsândŭ sarcina îngrijireĭ numaĭ comuneĭ, a fost causa de nu s'a putut resolva cestiunea. De altă parte, comuna adesea și maĭ tot-de-una se găsesce în mijlóce restrânse pentru trebuințele materiale ale cleruluĭ și Bisericeĭ; apoĭ, afară de acésta, nicĭ comuna n'a arătatŭ unŭ interesu și prin urmare uă bună voință pentru clerul Bisericeĭ. De aci imposibilitatea St. Sinodŭ de a ajunge la unŭ resultatŭ eficace cu mijlócele căutate numaĭ în Biserică; de aceea și regulamentele votate, de și investite cu sancțiunea Domnéscă, nu s'au pututŭ pune în aplicare.

In fine, I. I. P. P. S. S. Metropolițĭ și P. P. S. S. Episcopi, in calitate de Senatorĭ, aŭ pusŭ tótă stăruința ca posițiunea materială a preoților și bisericelor să se reguleze printr'o lege de statŭ.

Proiectul, adus înaintea Senatuluĭ din inițiativa P. P. S. S. Eparchioțĭ în sesiunea trecută, s'a votatŭ cu óre-carĭ modificărı în minus, și așteptămu ca în sesiunea actuală să 'l ia în desbatere și Camera.

Până atuncĭ însă credem ca este oportunŭ a espune la cunoscința D-lor Deputațĭ diversele observațiunĭ ce, prin intrevorbirile particularĭ ale preoților, s'au făcutŭ asupra proiectuluı în cestiune, ca ast-felŭ Domniĭ Deputațı să cunóscă maı dinainte carĭ sunt inconvenientele ce presintă acestu proiect în sistemul parochial bisericescŭ, în locul căruia propunem unŭ altu sistemŭ care, fiindu maĭ practicŭ, este tot-de-o-dată și maĭ corespundĕtor cu situațiunea bisericéscă a țereĭ nóstre.

S'a ḑisŭ intr'adevĕru, că nu se póte alt-felŭ înbunătăți starea materială a preoților, de câtu mărindu parochiile și reducândŭ numĕrul preoților la unul de fie-care parochie, și

acestu principiu, constitue baza esențiala a proiectului in cestiune. Principiul este salutariu, dar desvoltarea lui lasa forte multu de doritu. Așa, sistemul parochial, desvoltatu in proiectu, presinta o mulțime de inconveniente, atâtu din punctul de vedere al obiceiurilor religiose ale poporului românu, cât și cel al posițiunei topografice a comunelor.

Proiectul stabilesce in art. 2, ca, *ua parochie trebue sa coprinda celŭ putin 200 familiĭ contribuabile stabil.* Iar in art. 5 reguléza ca, *déca intr'o parochie de 200 familiĭ vor fi doua séŭ maĭ multe Biserici*, **una din ele** *și anume cea centrala, maĭ buna și cu maĭ multe mijlóce de intreținere*, **va fi declarată de Biserică parochială. Cele alte biserici vor fi deservite pe rându** *de personalul Bisericeĭ parochiale* etc.

Acestu sistem 'l admisese și St. Sinodŭ, cu diferență numaĭ ca uă parochie nu cuprindea maĭ multŭ de 100 de familiĭ (1).

La determinarea numĕruluĭ familielor uneĭ parochiĭ s'a avutŭ in vedere, credem, că unu preotŭ nu póte ingriji de o parochie maĭ numerósă, pentru cuvêntul că parochiele se vor forma, in cele maĭ multe părțĭ, din cătune situate la distanțe, maĭ multŭ séŭ maĭ puțin marĭ unele de altele.

Scopul principal al legeĭ, fiind de a da mijlócele materiale, necesare pentru *intreținerea* (2) preoților și a Bisericilor, nu se póte ajunge de cât mărind parochiele, iar parochiele nu se pot mări de cât intrunind maĭ multe cătune, cu séŭ fara Biserici, până la suma de 200 familiĭ, și avênd fie-care parochie un preotŭ. Prin urmare, două consecuențe resulta din modul de a forma parochiĭ după propunerea proiectuluĭ: 1) reducerea numĕruluĭ preoților și 2) că Bisericile cătunelor, intrunite intr'o singura parochie, vor rĕmânea fără preoți, indeplinind unŭ singur preotŭ tóte trebuințele bisericeșcĭ și religióse ale parochieĭ. Numaĭ este indoéla că, vor intra in coprinsul parochieĭ, ce se va forma, maĭ multe Biserici, carĭ actualmente aŭ câte doĭ și treĭ preoți. Una din acele Biserici va fi declarată de Biserica centrală a parochieĭ cu unŭ

(1) Regul. pentru posițiunea seminariștilor, art. 1—4.
(2) Subliniem cuvêntul *intreținere*, din proiectŭ, spre deosebire de cuvêntul *inbunătățire*, cum se aștéptă.

singur personal *care va servi pe rînd în tóte cele-l'alte*. Am spus că principiul proiectului este salutariu, dér presinta inconveniente însemnate în desvoltarea lui, şi acestea ne fac să sperăm fórte puţinŭ în aplicarea legeĭ. Ast-fel, déca dorinţa generală admite organisarea cuoricelor, satelor şi cătunelor în parochiĭ maĭ marĭ séŭ maĭ micĭ, după posiţiunea lor topografică, precum şi reducerea numeruluĭ preoţilor la unul, în locŭ de doui şi de treĭ, considerând adică, că altu mijlocŭ nu este pentru a îmbunătăţi posiţiunea materială a preoţilor şi Bisericilor, apoi nu póte admite ca acest sistem să reducă o mare şi însemnată parte din Bisericile esistente. De aceea, în primul punct, noĭ credem că proiectul a pierdut din vedere cel maĭ însemnat lucru: dispositiunile şi obiceiurile religióse ale poporuluĭ românŭ. — Clădirea uneĭ Bisericĭ nu s'a făcut pe nicăirĭ în ţéra nóstră, fără o trebuinţă religiósă mult simţită de locuitoriĭ carĭ o încongióră. — fie că locuitorii nu corespund în privinţa numeruluĭ cu dispositiunea proiectuluĭ în cestiune, fie că mijlócele lor pentru întreţinerea eĭ numaĭ sunt îndestulătóre în timpul de faţă. După sistemul propus de proiectŭ urméză ca óre-care Biserică, remânênd fără preotŭ, să stea închisă în unele Duminicĭ şi sărbătorĭ. Locuitoriĭ satuluĭ séu cătunuluĭ, déca ar fi în departare de 5—6 póte şi 10 kilometri de Biserica declarată parochială, vor suferi de a nu se putea duce la Biserică. Nu trebue să ne uităm la aceea că eĭ nu se ducu în tóte Duminicile la Biserică. Nu se duc toţĭ, este adevĕrat; dar se ducu mulţĭ. Prin urmare cu sistemul propus, se va atinge adâncŭ simţul religiosŭ, când locuitorul va vedea că în doue Duminicĭ séŭ în cutare sĕrbătóre mare biserica din satul seu stă închisă.

Afară de acésta, locuitorul sătean, a căruia biserică se deschide numaĭ când 'ĭ vine rêndul ca parochul să servéscă într'ênsa, are legăturĭ religióse cu biserica satuluĭ seŭ: acolo sunt îngropaţĭ părinţiĭ, moşiĭ şi strămoşiĭ seĭ; la biserica aceea s'a botezatu el, s'a cununat, 'şi a înmormêntat copiĭ repausaţĭ; la clădirea eĭ a ajutat el cu munca şi cu banul seu; în biserica aceea s'a obicinuit el să se închine. Apoĭ, atât la sâmbetele marĭ, cât şi orĭ când fac pomenirĭ rĕposaţilor, temeiul sa-

tene nu se ducĕ cu coliviórele dintr'un sat in altul, ci la biserica satului unde sunt morții lor ingropați. La dilele mari ale posturilor își ducĕ copiĭ la biserică să 'ĭ comunice cu sântele taine. Peste tóte acestea, vine Paștele și Crăciunul, când săteanul — la miedul nopțeĭ — se duce la biserică cu tóta familia. Câtă amărăciune nu va fi in sufletul luĭ atunceĭ, când, in cele maĭ insemnate dile, va găsi Biserica satuluĭ sĕŭ inchisă! Inchisă va sta negreșit Biserica săteanuluĭ, căcĭ parochul va servi neapĕrat la Biserica centrală a parochieĭ. Nu va avea unde să asculte serviciul divin, unde să se inchine și el ca creștinu, căcĭ Biserica parochială fiind departe, cu nepuputință 'ĭ va fi să se ducă nóptea la Biserică. Dar sunt încă alte multe trebuințĭ religióse, carĭ silescu pe sătean, fără vreme, să caute pe preotŭ: trebuințe urgente precum: comfesarea și comunicarea unuĭ bolnavu, botezurĭ grabnice etc.

Acestea tóte sunt considerante fórte însemnate, peste carĭ nu se póte trece fără a nu provoca nemulțumirea — și nemulțumirea va fi generală — a sătenilor.

Poporul român este, inainte de tóte, poporul eminamente creștin și religios; el prin midlócele sale propriĭ 'șĭ a clădit Biserica în care să se inchine luĭ Dumnedeŭ. Proiectul chiar, voind a disposa pentru inbunătățirea lucruluĭ religios al luĭ, n'a recurs de cât tot la mijlócele sale—la fixarea uneĭ contribuțiunĭ. Prin urmare, cu drept va dice un satu că contribuțiunea, ce este impus s'o plătéscă pentru cultŭ, este nedréptă, de óre ce Biserica luĭ, la Paștĭ, la Crăciun și în alte sĕrbătorĭ insemnate, stă inchisă, ne avênd preotŭ.

Decĭ, legea trebue să țină contŭ de atâtea imprejurărĭ importante déca voim să nu blesăm simțul religios al poporuluĭ. Mijlócele, căutate intr'unŭ sistem parochial, nu trebue să privéscă numaĭ partea materială a întrețineregĭ, ci să se caute a se aduce înbunătățire ast-fel in cât să se satisfacă în mĕsură egală și partea religiósă morală — partea cea maĭ insemnată.

Din cuvintele espuse vedem că sistemul adoptat de proiect, de a forma adică parochiĭ de 200 familiĭ, cu câte un singuru preotŭ pentru tóte Bisericele ce ar intra in coprinsul fie-

tăria, presintă inconveniente carĭ prejudecă in cel maĭ inalt grad simțul religios al poporuluĭ : il nemulțumesce și 'l espune la greutăți insuportabile pentru a putea gasi tótă satisfacțiunea trebuințelor sale religióse.

Afară de acestea, nicĭ nu putem ajunge la o organisare a parochielor, după sistemul propus, de cât atuncĭ când satele și sătucele, cătunele și cătunașele situate la distanțe marĭ unele de altele, se vor intruni ca să formeze comune strînse, ceea ce nu credem că se va face, și prin urmare, reducerea preoților, în condițiunele actuale și cele prevedute în proiectŭ, nu se póte face cu atâta eficacitate, in câtu să satisfacă și trebuințele materiale ale cleruluĭ și Bisericelor, și trebuințele morale și religióse ale poporuluĭ. Lângă aceste inconveniente, este a doua consecuință prejudițiósă ce resultă din proiectŭ : că Bisericile cătunelor intrunite intr'o singură parochie vor rĕmânea fără preoțĭ. Am arătat deja că Biserica satuluĭ este pentru sătean, ca și Biserica enorieĭ pentru orașanu, unu obiectŭ atât de prețuitu in cât nu va suferi ca s'o vadă stând inchisă. S'a obiectat cu drept cuvênt că proiectul, plecând de la unu principiu de economie pentru scopul de a spori mijlócele materialĭ, necesare la intreținerea cleruluĭ și Bisericilor, ocasionează punerea, pe nesimțite, in ruina a Bisericilor ce parŭ a fi prea multe la noĭ în țară, lucru care ar lovi fórte simțitor susceptibilitatea religiósă a poporuluĭ. De aceea noĭ credem că nu prin reducerea și punerea in ruina a Bisericilor se póte ajunge la o seriósă și reală inbunatățire a Bisericilor și preoților, ci prin utilisarea metodică a mijlócelor de carĭ deja dispunem.

Din cele espuse se vede ca pe noi nu ne preocupă de cât sistemul parochial propus in proiectŭ, și prin indicarea diverselor împrejurărĭ, relative la situațiunea topografică a comunelor, și la obiceiurile religióse ale poporuluĭ, proiectul apare nepracticu in acest punctŭ.

Noĭ voim mărirea parochielor, insă ast-fel in cât 1) Bisericele esistente să nu se desființeze niciĭ una ; 2) pentru fie-care Biserică să fie unŭ preotu cu unŭ cântarețu-paracliser, iar la biserica centrală a parochieĭ—cea maĭ incapatóre, situată

cât se pote mai în centrul parochieĭ, — să fie două cântăreţi şi unu paracliser. Ambiĭ cântăreţi, împreună cu copiĭ aleşi din şcóla comunală, să formeze şi unu micu cor vocal al Bisericeĭ; 3) tóte Bisericele aflate într'o parochie, împreună cu Biserica centrală, să fie administrate de unŭ comitetu parochial compusu din toţi preoţiĭ parochieĭ şi treĭ parochieni aleşi, sub preşedinţa parochuluĭ Bisericeĭ centrale; 4) la fixarea contribuţiuneĭ pe capu de familie să se ia de bază învoielile actuale contractate între preotŭ şi sătenĭ, carĭ învoelĭ constau în genere din două baniţe producte şi 2—4 leĭ pe anu; 5) să fie un singur budget al parochieĭ; 6) să se clasifice Bisericele ce intră în formarea uneĭ parochiĭ, după numĕrul populaţiuneĭ ce înconjură Biserica, ca ast-fel să se creeze emulaţiune şi perspectivă; 7) salariul să fie pentru preoţi, în comunele rurale de la 50—100 leĭ lunarŭ. Cu modul acesta parochiele nu se vor determina după numĕrul familielor, ci după al Bisericilor cu satele şi cătunele lor, ast-fel că parochia, în privinţa întindereĭ teritoriale, va fi sub punctul de vedere bisericesc, ceea ce este comuna sub puntul de vedere politic, şi parochia să nu se întindă peste cercul teritorial al comuneĭ. Motivele espuse în privinţa sistemuluĭ parochial pentru comunele rurale suntŭ de consideratŭ şi pentru comunele urbane, cu diferinţa că Bisericile din comunele urbane aŭ şi órecarĭ averĭ şi veniturĭ propriĭ de la 1000 leĭ anual până la decimĭ de miĭ. La formarea parochielor urbane sunt unele dificultaţi însă carĭ fórte rarŭ se întâmpină în comunele rurale. Aşa de exemplu sunt Bisericĭ particulare, Bisericĭ comunale şi Bisericĭ întreţinute de Stat, aĭ căror preoţĭ sunt deja salariaţĭ. Atât bisericile particulare (afară de fórte rerĭ escepţiunĭ) cât şi Bisericele de Stat aŭ actualmente şi câte o *enorie* maĭ mult saŭ maĭ puţin întinsă. Asemenea Bisericĭ se găsesc maĭ cu sémă în capitală multe şi anume peste 20 de Bisericĭ întreţinute de Stat, şi vr'o 5 ctitoriceşcĭ. Acum, la formarea parochielor se va întâmpina acea dificultate, că enoriaşiĭ acestor biserici, după legea în discuţiune, nu se scie *décă* vor fi obligaţi la contribuţiunea prevĕduta. De altă parte, avênd în vedere scopul legeĭ, în formarea uneĭ pa-

rochiĭ nu póte intra niciĭ una din cele două categoriĭ de Bisericĭ, iar daca vre una din ele s'ar declara de Biserica parochiala, considerând marimea și posițiunea locala, atuncĭ cum s'ar putea lasa fara preoțĭ cele alte Bisericĭ, carĭ ar cadea in cuprinsul parochieĭ? Afara de acésta, luând ca punct de plecare capitala, se póte forma in Bucuresciĭ parochiĭ dupa sistemul propus de lege? Fórte greu, și putem dice chiar, ca nicĭ de cum nu se pot forma parochiĭ de câte 200 de familiĭ și formându-se nu se póte aplica nicĭ de cum dispozițiunea legeĭ care dice, ca *Bisericile din coprinsul uneĭ parochiĭ vor fi deservite pe rândŭ de personalul Bisericeĭ parochiale*, pentru că suntu bisericele de statu și cele etitoricești carĭ ne impedică a aplica sistemul propusŭ de lege. Să luamu de esemplu situatiunea următóre: Incepêndu de la Biserica Crețulescu, care este Biserica etitoricéscă, avem Sărindarul, Biserica Dómneĭ, Slătariĭ, Sântul Ioan-mare, Stavropoleos, Sântul Dumitru, Măgurénu, Curtea-Vechie, bisericĭ de statu situate la distanțe ast-felŭ că ocupă uă mare parte din centrul capitaleĭ. Imprejurul periferieĭ acestor bisericĭ, carĭ nu intră in prevederile legeĭ, sunt bisericele communale: Gorganiĭ, Brezoianu, St. Ionică-Moldovenĭ lângă Brezoianu, Biserica Alba (Calea Victorieĭ), Biserica Bradu, Biserica dintr'uă-di, Șelariĭ, St. Gheorghe-vechiŭ, St. Ionică (piața Sântuluĭ Anton), avêndu fie-care enoria sa maĭ mult sau maĭ puțin intinsa. Uitându-ne pe harta Capitaleĭ vom vedea că este imposibil a intruni enoriile bisericelor de Statu enumerate intr'o singură parochie cu o Biserică parochială, 1) pentru ca nicĭ una din ele nu cade in categoria bisericelor despre carĭ regulézǎ legea; 2) pentru că, chĭar in cazul de a se forma o parochie, cele-alte bisericĭ fiindu de statu, nu potu fi private de preoțĭ, și deservite apoĭ de personalul Bisericeĭ parochiale; 3) pentru ca nicĭ uă dată nu se póte fixa intinderea circonscripțieĭ care să dea cele 200 familiĭ pentru formarea parochieĭ, pentru ca centrul capitaleĭ este posițiunea comerciala a eĭ, și populațiunea consistă, cea maĭ mare parte, din streinĭ de alte riturĭ; 4) in fine, este imposibilŭ a alipi acele enoriĭ la bisericele enumerate dimprejurul periferieĭ centruluĭ, pentru ca nu ar sta nicĭ

o-dată în raportŭ cu parochul respectivŭ pe câtŭ timpŭ Bisericile de care aparţinŭ actualmente — ca Biserici de statu séu ca Biserici ctitoricescĭ — remânŭ servite de preoţi şi după aplicarea legeĭ. Eĭ bine, décă sistemul parochial propusŭ de legea în discuţie, nu se póte aplica într'o parte destul de întinsă a centruluĭ capitaleĭ, atuncĭ la ce este bunŭ?

Am căutatu sa vedem décă sistemul acesta se póte aplica într'o posiţiune a capitalei, unde centrul este ocupatŭ de unŭ mare numĕrŭ de biserici de statu, împrejurul cărora suntu la distanţe, maĭ marĭ séu maĭ micĭ, bisericĭ dise comunale. Vom vedea acum décă acestŭ sistemŭ se póte aplica la o altă posiţiune a capitaleĭ, unde o singură Biserică comunală este situată într'unu centru a căruia circomferenţă o forméză maĭ multe biserici de statŭ. Să scie unde se află situată Biserica Albă (Postovarĭ). Împrejurul eĭ, la distanţe maĭ multŭ séŭ maĭ puţin marĭ, suntu următórele bisericĭ de stat: Sântul Spiridon. (Spirea-Veche), Mihaiŭ-Vodă, Sânţiĭ Apostolĭ, Sântul Spiridon-vechiŭ (strada Brâncovénu), Antim şi Schitu-maicilor: fie-care îşĭ are enoria sa maĭ multŭ séu maĭ puţin întinsă. Aci, ca şi în primul esemplu, dificultatea la formarea parochiei este aceeaşi. In fine, décă în Bucureştĭ, sistemul parochial, după legea în discuţie, nu se póte aplica, fără inconveniente carĭ ar produce de sigurŭ nemulţumirĭ populaţiuneĭ creştine, apoi credem ca în nicĭ unu oraşŭ al ţereĭ nu se póte aplica.

Tótă causa, care face ca acest sistem să apară nepracticu, este principiul reducereĭ preoţilor la un singur parochŭ într'o parochie care ar coprinde într'ênsa maĭ multe Bisericĭ. In vederea atâtor inconveniente, ce presintă legea, şi ineficacitatea sistemuluĭ parochial de a rĕspunde la satisfacerea tutor exiginţelor Bisericeşcĭ şi religióse, trebue neapĕrat să căutăm un sistem practicŭ şi potrivit tot-d'o-dată cu trebuinţele uneĭ reale îmbunătăţirĭ a posiţiuneĭ preoţilor şi Bisericilor. De aceea, credem că sistemul parochial nu póte fi aplicat cu succes în com. urbane de cât: 1) lăsându-se la fie-care Biserică, fie de stat, fie comunală (esceptăm pe cele ctitoricescĭ), câte un preot: 2) formându-se parochiĭ de 2, de 3, de 4 şi de 5 Bi-

sericĭ, după intinderea teritoriala. și avênd fie-care parochie o Biserica centrala; 3) fie-care parochie sa se administreze de un comitet, compus din preoții Bisericilor parochiei și de 3 séu 4 parochienĭ aleșĭ, sub președința parochului Bisericeĭ centrale; 4) la fie-care Biserica din parochie sa fie un cântarețu și un paracliser, iar la Biserica centrala dou cântarețĭ, un paraclser și un coru vocal, organisat potrivitu mijlócelor materiale; 5) parochul președinte impreuna cu cei-alțĭ preoțĭ vor oficia inpreună la chramul fie-careĭ biserici din parochie; 6) averile bisercilor imtrunite in parochie, impreuna cu contribuțiunea prevedute de lege, vor forma averea parochiei administrată de comitetul parochial sub controlul comunei și chiriarchieĭ bisericeștĭ; 7) Salariile personaluluĭ intregu al parochiei și cele-alte cheltuelĭ se vor inseri intr'unu budgetu anual, făcutŭ de comitetul parochieĭ, aprobatu de commună și vedutu de autoritatea imediată a eparchieĭ bisericeștĭ; 8) Principiul clasificațiuneĭ se va avea in vedere la fixarea salarielor preoților, pentru a se crea emolațiune și perspectivă; 9) Salariele să fie de la 80 până la 200 leĭ lunar; 10) Deca în organismul parochiei ar fi o Biserica de Statu, și ar fi încăpătóre, să se declare de Biserica parochială in marginile legei în discuțiune, lăsându-se intregu budgetul eĭ actual ca unŭ avutŭ al caseĭ comitetuluĭ parochial; 11) Preoții parochieĭ sa servésca fie-care, Duminicele și sérbatorile, in Biserica lângă care trebue se 'șĭ aiba locuința; 12) Preotul uneĭ biserici din parochie să îndeplinésca trebuințele parochienilor orĭ unde va fi chiematu in cercul parochieĭ. 13) la sâmbetele repausaților, parochienii, în comunele urbane, potu sa 'șĭ aducă colivile la Biserica centrala unde preoții intrunițĭ ai parochiei să oficieze St. Liturgie pentru pomenirea repausaților. Numaĭ cu o ast-fel de organisațiune vom putea réspunde cu deplină satisfacțiune—și fara alte mijlóce de cât cele deja propuse — la tóte trebuințele creștinilor, la o reala imbunatățire a posițiuneĭ materiale a preoților și la buna intreținere a bisericilor. Numaĭ cu metodul acesta putem resolva in fine cestiunea de mult agitată și fórte mult discutata.

Pr. C. Enescu.

IOAKIM

Cu mila lui Dumnedeŭ Archiepiscopu al Constantinupolei

și

Patriarchŭ ecumenicŭ

No. Protoc. 3185.

Prea Sânțite Metropolite al Ungro-Valachiei, prea onorate și Exarch al laturilor și locoțiitorŭ al Cesariei Capadociei și toți cialalți respectabili Ierarchi din pazitul de Dumnedeu Regatŭ al Rumaniei, iubiți frați în s-tul Spiritu și colitugisitori ai Modestiei nóstre. Charu să fie cu voi și pace dela D-deŭ. Din cele publicate prin diare a ajunsu la timpŭ în cunoșcința nóstră, nu cu puțină întristare și supărare, ca archieria vóstra, la 25 Martie anul curentŭ, ați procedatŭ la severșirea sânțirei sântului Miru în neîntinatul templu al Metropoliei din București, cu o complecta ignorare a puterei vóstre spirituale și canonice, fațâ adecă cu tronul prea sântu, patriarchicescŭ, apostolicŭ și ecumenicŭ, precum și alăturea cu ordinea, ce din anticitate are putere în acéstă privință, făcêndu-ve cu modulŭ acesta voi înșive, în locŭ de păzitori ai ordinei, ce domnesce în Biserică, tipŭ al disordinei, ce merită cuvenitul blamŭ. Căci este o datorie sântă, ca ordinea să se recunóscă de către toți, ca unu ce fórte complectŭ, din cele mai necesare și mai generale și nimicu în lume neregulatu și neprecugetatŭ nu este demnŭ a se păstra ca celŭ ce este imposibilŭ a se eterniza, conform cu rațiunea (recunoscută) din anticitate. Căci cele înstreinate de ordinea usuală în genere se conducŭ reu în viitoriŭ și se petrecu în disordine și nici o dată nu vorŭ avea o basa solidă, departate fiindŭ acum de limitele stărei lor proprii și atrase fiindŭ când în cóce, când în colo într'un modŭ opositŭ și neregulatŭ. Pentru acésta și vasul celŭ alesu ordonă Corintenilor, dicêndŭ „tóte să se facă cu cuviință și în ordine“. Iar ordinea acésta, observabilă întru tóte, este indispensabilă a se conserva mai ales în cele spirituale. De aici în adeverŭ și archieria vóstră nu trebuea nici în vorbă a permite, ca să se audă de disordine în cele ce ve privescŭ, cu atâta mai mult de a o efectua voi, contravenindu ordinei, ce domină conform usului străvekiu ecclesiasticŭ. Căci s-tul Spiritŭ, în conformitate cu vocea profetului, v'a pusu și pre voi modelu casei lui Israilu și casei lui Iuda, pentru ca mai întâiu voi să ve dominați pre voi înșive, (facêndu-ve), dupre ordinul apostolicŭ, tipŭ și modelu întru tóte „Pasceți, dice fericitul Petru, turma lui D-deu cea dintre voi“ ... facêndu-ve tipuri ai turmei. Pre longa aceste, și divinul Paul ordonă, când învață ce felin anume trebue să fie Episcopul „fugi de dorințele inovatóre, cunoscêndŭ, ca ele nascŭ lupte“. Propuse fiindŭ aceste spre învețatură, iar canonul

XXXIV apostolicu ordonândŭ ca „Episcopiĭ fie-cariĭ naţiunĭ sûntŭ datorĭ să recunóscă pre cel întâiŭ dintre dînşiĭ (τὸν πρῶτον ἐν αὐτοῖς — Primatul dintre dînşiĭ) şi sa'lu considere pre dînsul, ca capŭ, şi se nu face nimicŭ maĭ mult fore de opiniunea aceluia". datoria şi archieria vóstră să se conformeze cu aceste disposiţiunĭ, stabilite în s-tul Spiritu şi din dorinţa de inovaţiune, pre carea s'a învĕţatŭ a o evita încă din copilărie, să nu cuteze a sfărâma usul, ce (are) putere de seculĭ depărtaţĭ, (dupre care usŭ) Archiereiĭ din diferite locurĭ (trebue) a lua S-tul Mirŭ de la tronul celu dela noĭ prea sântu, patriarchicescŭ, apostolicŭ şi ecumenicŭ, căruia (tronŭ) ceĭ 630 purtatorĭ de Dumneḑeŭ părinţĭ, convocaţĭ în s-tul Spiritu şi cariĭ au compusŭ s-tul sinodŭ al patrulea ecumenicŭ, celu adunatu în Chalcedona Bitunieĭ „aŭ votat a se supune Episcopiĭ dieceseĭ pontice, asiatice şi tracice, încă şi Episcopiĭ din părţile barbarice ale dieceselor menţionate". Astu feliu fiindŭ aceste, şi noĭ supunêndu-ne voceĭ apostolice, care ordona „luaţĭ aminte de voĭ înşi-ve şi de turma tótă, preste care s-tul Spiritu v'a pusŭ Episcopĭ, ca să păstoriţĭ Biserica luĭ Dumneḑeu, pre care a a rĕscumpărat'o cu scumpŭ sângele seŭ", nu ne-am supusŭ tăcereĭ, lucru ce n'ar fi trebuitŭ să fie, de a negligea ceia, ce s'a comisu în cestiunea acésta, alăturea cu ordinea, ce din vekime ţine de precăderea nóstră, dar pentru acésta, şi pentru alte óre-care fame, precum pentru stropire şi turnare în locŭ de s-tul botezŭ, pentru înmormêntarea eclesiastică a sinucişilor, pentru calendarul gregorianu, pentru demnităţĭ patriarchale şi pentru altele, ca aceste, am socotitu să scriemu archiereiĭ vóstre, ca despre aceia, ce s'a făcutu acum bine cunoscut, inculpându-vĕ pre voĭ, ca contravenitorĭ aĭ ordineĭ eclesiastice şi ca ceĭ ce vĕ presentaţĭ pre voĭ înşive păstoriţilor voştri tipu nu al ascultăreĭ legale şi al supunereĭ, dar din contra, alăturea cu disposiţiunile apostolice şi sinodale, modelŭ de disordine şi neascultare. Pentru aceste fame, de care noĭ dispunemu, sûnteţĭ rugaţĭ să vĕ esplicaţĭ, sêu nu, clar asupra veracităţeĭ lor. Aşteptămu deci respunsul vostru asupra acestora. Iar charul luĭ Dumneḑeu şi îndurarea înfinită să fie cu voĭ.

1882 Iulie 10

† Al Constantinupoleĭ frate iubitorŭ în Christos.
Al Efesuluĭ Atanasie frate etc.
Al Nicomidie Filoteĭ frate etc.
Al Troadeĭ Nicandru frate etc.
Al Derculuĭ Nicodim frate etc.
Al Amasieĭ Sofronie frate etc.
Al Bruseĭ Nicodim frate etc.
Al Mitelineĭ Constanţie frate etc.
Proedrul Didimoticuluĭ frate etc.
Al Varneĭ Ciril frate etc.
Al Vodenelor Doroteĭ frate etc.
Al Casandrieĭ Constanţie frate etc.

Înalt Prea Sânțitul Metropolitŭ Primatŭ, comunicândŭ Sântuluĭ Sinodŭ scrisórea de maĭ sus, Sântul Sinodŭ a formulatŭ următorul actŭ sinodalŭ, subscris de toțĭ membriĭ, pe care investindul și cu sigiliul seu, a decisŭ, ca originalul sá se păstreḍe în archiva Sântuluĭ Sinodu, iar o copie sa se trimița de Înalt P. S. Metropolitŭ Primatŭ, pe lângă scrisórea I. P. S. Séle, Înalteĭ Séle Sanctitățĭ Patriarchuluĭ de Constantinopol.

ACTŬ SINODALŬ

care cuprinde

Autocefalia Bisericeĭ Orthodoxe Române și relațiunile eĭ

cu

Patriarchia de Constantinopol.

SÂNTUL SINODŬ ALŬ SÂNTEĬ BISERICĬ AUTOCEFALE ORTHODOXE ROMÂNE

Sântul Sinodu al Sânteĭ Bisericĭ autocefale orthodoxe române ascultând Epistola sinodală a Înalteĭ Sale Sanctitățĭ Domnuluĭ Domnu Ioakim Archiepiscopul Constantinopoleĭ și patriarchŭ icumenic, epistolă adresată „Prea Sfințituluĭ Mitropolit al Ungro-Vlachieĭ, Prea cinstituluĭ Exarchŭ al plaginelor și locoțiitoriu al Cesarieĭ Capadocieĭ", precum, și „tuturor respectabililor ierarchĭ aĭ păziteĭ de Dumneḍeu regiunĭ (ținut) a Românieĭ (κράτει τῆς Ρουμανίας)", pre cariĭ îĭ numesce „frațĭ și conliturgisitorĭ aĭ Modestieĭ sale : s'a informat de cuprinderea eĭ, carea este cea următóre :

1) Înalta Sa Sanctitate, Domnul Ioakim patriarchul icumenic spune, că s'a informat din jurnale, că la 25 Martie trecut, în Biserica catedrală a Mitropolieĭ din Bucurescĭ s'a severșit Sfințirea Sântuluĭ Myrŭ, și că prin acésta ierarchiĭ românĭ ar fi arătat deplina lor nesciință despre canonica supremație (ἀρχή) Spirituală a thronuluĭ patriarchal, apostolicŭ

și ieumenieu; ca acésta urmare ar fi în protiva regulei urmata din vechime in acésta regiune ([illegible]); ca ierarchii români prin acésta fapta, in loc de a fi pazitori ai regulei pastrate în Biserica, au oferit un model (τύπον) de neorânduéla (ἀταξίας), carea prin acésta epistola iși atrage mustrarea meritata. Acésta mustrare consta din următórele aserțiuni: a) Ca orânduéla (τάξις) este din cele mai salutare, mai necesare și universale in lume, și ca fara dênsa și fara prevedere nu trebue a se conserva nimica in lume; caci ce se face alt feliu nu este stabil și nu are condițiunile necesare la tranicie. Citéza cuvintele Apostolului, adresate Corintenilor, ca tote sa se faca cu buna cuviința și dupre orênduela. Acésta orânduela, carea trebue a se pazi intru tóte, cu atâta mai vêrtos trebue a se pāstra in cele spirituale. b) Ierarchii români, prin actul sfințirei Myrului, ar fi realisat o neorânduéla, calcând rânduela stabilita de un fórte vechiu obiceiu bisericescĭ. Ca ierarchii români, dupre cuvêntul Apostolului Petru, trebue sa fie pentru turma lor pildă și model: „păstoriți turma lui Dumnedeu cea dintre voĭ, facêndu-ve pilda turmei“. Deasemenea cuvintele Apostolului Pavel: „fugĭ de dorințele de innovațiuni, sciind că ele produc certe“. c) Alt argument al mustrarei epistola il ĭea din canonul XXXIV Apostolic, carele prescrie, ca „Episcopiĭ fie-careĭ națiuni să recunóscă pre cel ântêiu intre dênșii, și să-lu socotéscă ca capŭ și sa nu faca nimica de prisos fără opiniunea luĭ“. Că acest canon ar fi avênd acel inteles, că Ierarchiĭ români nu trebuia sa cuteze a face Sânțirea Myrului, carea ar fi un novismu; caci trebuia sa conserve vechiul obiceiu de a primi Sântul Myrŭ dela patriarchia de Constantinopole, sub a careia jurisdicțiune bisericésca este pusă România încă de Sinodul Ecumenic IV-le, ce s'a adunat în Chalcedon in anul dela Christos 451, și carele a decis, ca, Episcopiĭ din Diecesele Pontului, Asiei și Thraciei precum și Episcopiĭ dieceselor acestora, carii se afla printre barbarĭ, — să depindă de scaunul patriarchal al Constantinopoleĭ. Intre popórele acele barbare, de prin viacul al V-le la care se trimitiau episcopi misionari dela Constantinopole, și din alte eparchiĭ ale imperiului roman de orient, Epistola sinodală a patriarchuluĭ numera și pe România nóstra, și crede a intemeia pe acéstă esplicatie supremația sa bisericésca. d) Că Inalta sa Santitate, ascultând glasul Apostolescu, carele dice: „Luați aminte de voi și de tóta turma, intru carea Duchul sânt v'a pus Episcopi, ca sa pastoriți biserica lui Dumnedeu“, n'a trecut cu viderea a ne mustra pentru indrasnéța

fapta a sfințirei Sântului Myr, fapta abatuta dela orânduéla bisericéscă, și tot-o-dată exemplu rĕu turmei, de nesupunere și neascultare.

2 Epistola patriarchală sinodala spune mai departe, ca s'ar fi respândit pe acolo sgomotul, că în Biserica nóstră s'ar fi mai introdus și alte innovațiuni, precum : Stropirea și turnarea pe cap la Sântul Botez, în loc de cufundare ; innormêntarea bisericéscă a sinucișilor ; calendariul grigorian ; demnitați patriarchale și alte novisme, pe care le însémnă numai cu dicerile : „și altele aseminea“. Dar adauge, că aceste din urmă le consideră ca simplu sgomot de o cam dată, și cere informațiuni lămurite despre esistența unor ast-feliu de innovațiuni în Biserica românéscă. Epistola se inkee, invocând charul și mila lui Dumnedeŭ asupra nóstra.

Epistola pórtă data 10 Iulie anul 1882, și este subscrisă de Inalta Sa Santitate patriarchul Ioakim și de 11 Archiereĭ membri aĭ sinodului patriarchalŭ.

Cetind și ascultând cu mare luare aminte acésta admonițiune patriarchala, am simțit în inimele nóstre o placere duchovnicéscă, vedênd, că Inalta Sa Santitate patriarchul icumenicu ne amintesce maĭ multe cuvinte din Sânta Scriptura și din canóne, care sûnt norma administrațiuneĭ Sânteĭ nóstre Biserici orthodoxe a resaritului, și pre care noĭ nicĭ-o-dată nu trebue să le perdem din vidére în administrația spirituală a diecéselor nóstre. Ast-feliu de cuvinte le recităm și noĭ încă odată cu multa placere: a) Cuvintele Sântuluĭ Apostol Pavel din I-a Epistolă catra Corinteni, Cap XIV, st. 40, unde Apostolul prescrie buna-rânduéla, ce trebue să domnéscă în templu în timpul serviciuluĭ divin, și inkee regulele sale cu aceste cuvinte : „tóte să se facă dupre cuviință și orânduélă“. b) Cuvintele Sântuluĭ Apostol Petru din I-a Epistola cap V, st. 1 : „Pastoriți turma luĭ Dumnedeŭ cea dintre voĭ...... făcêndu-ve esemplu turmeĭ“. Cuvintele prin care Sântul Petru dă povĕțuiri apostolice pastorilor bisericeĭ, suna în tótă intregimea lor ast-feliu : „Pre presbiteriĭ ceĭ dintre voĭ îĭ îndemnu, ca cel ce sûnt impreună presbiterŭ, și martur al suferințelor luĭ Christos, și părtașŭ al măririĭ ceĭ ce va sa se descopere : păstoriți turma luĭ Dumnedeŭ cea dintre voĭ, priveghind asupra eĭ, nu cu sila, ci de voie, și dupre Dumnedeŭ, nu din interes rĕŭ, ci cu osêrdie ; nicĭ așa ca cum ați domina preste clerŭ ; ci făcêndu-ve esemple turmeĭ“. c) Cuvintele Sântuluĭ Apostol Pavel cătră Timoteiŭ Episcopul Efesuluĭ : τὰς νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε, trebue ci-

tate érăşĭ în tótă intregimea lor, pentru a fi pricepute şi a se ţinea minte cuprinsul lor cel salutariŭ. Aceste cuvinte (II-a Timot. II. st. 22—26) glasuescu ast-felin:

„Era de poftele tinereţeĭ fugi (τὰς νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε=Juvenilia autem desideria fuge), şi urméză dreptatea, credinţa, dragostea, pacea cu toţi ceĭ ce kiamă pre Domnul din inima curată. Era de intrebările cele nebune şi neinţelepte te fereşce, şciind că nasc sfedĭ. Şi slugiĭ Domnuluĭ nu i se cade să se sfadéscă, ci blând să fie către toţi, invĕţatoriŭ, rabdătoriŭ, cu blândeţe certând pre ceĭ ce stau improtivă: póte cândva le va da lor Dumnedeu pocăinţă spre cunoşcinţa adeveruluĭ. Şi vor scăpa din cursa diavoluluĭ, prinşi fiind ei de dênsul spre a luĭ voie". d) Pasagiul din Faptele Apostolilor, unde Sântul Ap. Pavel adresază cele din urmă cuvinte ale sale presbiterilor din Efes, cu cariĭ nu avea să se maĭ vadă în lumea acésta: „Luaţi aminte de voĭ, şi de tótă turma, intru carea Duchul Sânt v'a pus Episcopĭ, ca să păstoriţi biserica luĭ Dumnedeu, carea o a câştigat cu scump sângele seu" (Fapt. XX, 28).

Noĭ mulţămim din inimă Inalteĭ Sale Sanctităţĭ patriarchale, că ne pune în videre cuvintele cele Sfinte ale Scriptureĭ, ne dă ocasiune să gândim la ele, să le studiem profund şi să le realisăm în viaţa nóstră.

Afară de aceste citaţiunĭ din Noul Testament, Epistola Sanctităţeĭ Sale ne aminteşce încă două canóne, anume: a) Canonul XXXIV al Sânţilor Apostolĭ, din care se citéză cuvintele dela inceput: „Episcopiĭ fie-căreĭ naţiunĭ se cuvine ca şci pre cel ântêiŭ dintre dênşiĭ, şi a-lu recunóşce ca capŭ, şi nimica din cele ce trecu preste autoritatea lor a nu face fără de socotinţa (opiniunea) luĭ." Restul textuluĭ suna astfeliŭ precum urméză: „ci să facă fie-carele numaĭ aceea, ce se atinge de eparchia luĭ, şi de locurile ce aparţin la ea. Dar şi cel dintêiu (Episcop) să nu facă nimica fără de socotinţa tuturor, ca in acest chip să fie unire şi să se slăvéscă Dumnedeŭ prin Domnul intru Duchul Sânt: Tatăl şi Fiiul şi Sântul Duchŭ". Aşa dar sensul acestuĭ canon este, ca fie-care naţie séu popor chrestin orthodoxŭ are Episcopiĭ seĭ: intre Episcopĭ este unul în fruntea tuturor: fie-carele administréză diecesa sa dupre regulele stabilite de Biserica. Când se infaţişéză vre-un casŭ neprevĕdut de regulele bisericeşcĭ, episcopul respectivŭ, se consulta cu cel intêiu, séu Archiepiscopul, despre modul cum se cuvine să urmeze in casul respectivu. Dar şi Archiepiscopul séu căpitenia Episcopilor.

in casurile neprevedute prin regulele bisericeşcĭ, sa nu facă nimica arbritariŭ, ci sa consulte pre Episcopiĭ naţiunii, şi sa facă aşa precum cu toţii vor decide: căcĭ cu modul acesta se va pastra buna înţelegere şi unanimitatea in disciplina bisericéscă. Cum ca aşa se înţelege acestŭ canonŭ vom cita aicĭ esplicaţia, ce îĭ face unu canonistu rusu, Archimandritul Ioan, in cartea sa intitulată: „Опытъ Курса Церковнаго Законовѣденія“, carte carea servesce de Manual in seminariele Rusieĭ la studiul Dreptuluĭ canonicŭ.

In tomul I-iŭ, pagina 177 a acesteĭ opere cetim următórele asupra acestuĭ Canon: „Din acest canon (XXXIV Apost.) maĭ inainte de tóte se vede, că delimitarea hotarălor locale în administraţia Bisericeĭ creştine, hotare numite eparchii (diecese), s'a începută deja in timpurile Apostolilor. Canonul apostolic la fie-care popor (ἔθνος = naţiune), ce compune o Biserică particulară saŭ locală, represintă câţĭ-va Episcopĭ, din cariĭ fie-carele dirige o parte din turma (παροικία) încredinţată luĭ, şi carea constă din câte-va oraşe, séŭ sate (χώρα) éră toţi acestĭ Episcopĭ aŭ preste dânşiĭ unŭ Episcop primate *ca un capŭ*, carele este *ânteiul* intre dênşii (ὁ ἐν αὐτοῖς πρῶτος). Cu privire la viacul apostolic şi la timpurile cele maĭ apropiate de el, episcopĭ primaţĭ séŭ ceĭ ânteiŭ în bisericele locale fără indoială se socotiaŭ primiĭ urmaşĭ apostolicĭ, puşĭ de insuşĭ apostolii, cu deosebire în locurile cele maĭ însemnate ale ţerilor şi provinciilor, cunoscute atuncĭ: Iacov în Ierusalim, Timotheiu in Efes, capitala de atuncĭ a Asieĭ micĭ, Tit în insula Crit, s. a. Inse numind pre acestĭ Episcopĭ primaţĭ *Capĭ* aĭ Bisericelor lor, canonul apostolicŭ dă a înţelege aicĭ nu o putere a lor nemărginită şi cu totul independenta, ci numaĭ o principală protie, prioritate, ântietatea votuluĭ în afacerile bisericeşcĭ: căcĭ precum episcopilor subordinaţi nu le se permite a face nimica din cele ce ar avea o importanţă deosebită, fără scirea şi socotinţa capului, aşa şi insuşĭ episcopului capital i se inspiră a nu face nimica fără socotinţă şi conglăsuirea comună a tuturor episcopilor. Ast-feliŭ de acte, care coverşescŭ autoritatea parţială a fie-căruia Episcop şi cer votul şi decisiunea principalilor representanţi aĭ Bisericeĭ, pot fi d. e. hotărârile dogmelor credinţeĭ, compunerea canónelor şi legiuirilor pentru Biserică, alegerea Episcopilor, judecata asupra lor şi altele aseminea. Eră fie-care Episcop eparchial orĭ diecesanŭ, dupre canonŭ, are primăţia şi autoritatea numaĭ în cele ce privescŭ la eparchia luĭ şi la locurile ce aparţin eĭ. Canónele timpurilor următóre au confir-

mat acéstă instituțiune apostolica (Sinod. I. icum. 4. 6.—Sin. II icum. 2.—Sinod. Antioch. 9. ș. a.). Deasemenea se póte observa, ca canónele apostolice vorbesc numai despre o capitenie parțială, în Bisericele locale, dar nu arată nicĭ un cap universal preste tótă Biserica,—și nicĭ macar nu-lu presupunŭ; căcĭ nu numaĭ dirigerea Bisericelor o represinta despartita,—fie-carea sub capul sĕu, ci și pre fie-care ast-felin de capŭ îl mărginesce prin votul comunŭ al tuturor episcopilor localĭ". (tom. I. p. 177—179).

In conformitate cu acest canon apostolicŭ este constituita Biserica orthodoxă din regatul Românieĭ, aĭ căruia locuitorĭ sunt de națiune română. România este împărțită în opt eparchiĭ séŭ diecese, dintre care—dóue Archiepiscopiĭ și Mitropoliĭ și șése Episcopiĭ, anume : Mitropolia Ungrovlachieĭ séŭ a Munteniei, Mitropolia Moldoveĭ ; Episcopiile : a Romnicului și Nouluĭ Severin, a Romanuluĭ, a Buzĕuluĭ, a Hușilor, a Argeșuluĭ și a Dunăreĭ-de-jos. Conform canonuluĭ Apostolic, Archiepiscopul și Mitropolitul Ungrovlachieĭ, ca unul ce reșede în capitala regatuluĭ, este primul între toțĭ ierarchiĭ românĭ, și are prerogativele de precădere, pentru care, pe lângă titlul de Archiepiscop și Mitropolit al Ungrovlachieĭ, pórtă și pe acel de „Primat al Românieĭ și președinte al Sântuluĭ Sinod al Bisericeĭ orthodoxe române." Așa este el considerat și titluit în regatul Românieĭ și de clerŭ și de laicĭ. Sub acest titlu se adresază către primul ierachu românŭ orĭ cine are vre o afacere bisericéscă, relativă orĭ la administrația parțială a Mitropolieĭ Ungrovlachieĭ, orĭ la cea generală a Bisericeĭ orthodoxe române. Maĭ departe, tot în conformitate cu canonul apostolic în cestiune, ierarchiĭ noștri eparchialĭ, în cestiunile curente ale administrațiuneĭ lor Bisericeșcĭ se conduc de regulele stabilite maĭ dinainte de Biserică și de usul tradițional, clironomisit dela predecesorĭ; éră în casurile, neprevĕdute de practica anterióră, cer deslegarea Sântuluĭ Sinod, unde se adună toțĭ ierarchiĭ țerii : Mitropoliții, Episcopiĭ și Archiereiĭ, în numĕr de 16, și ceea ce se decide în Sinod, aceea devine regula pentru toțĭ, și pentru Mitropolițĭ și pentru Episcopĭ. Sinodul se adună de dóue orĭ pe anŭ, dupre hotărîrea canónelor: primevara și tómna. Așa se înțelege și așa se aplică în România canonul XXXIV apostolicŭ, carele intră în legislația țereĭ ; căcĭ în spiritul luĭ și al altor canóne sinodale este făcută legea nóstră organica, pentru constituirea Bisericeĭ orthodoxe române a Regatuluĭ Românieĭ.

b). Epistola patriarchala citéza incă un fragment din canonul XXVIII al Sinodului IV-le icumenicŭ, afirmând că Biserica română ar fi pusă de acel Sinod sub jurisdicţiunea patriarchiei de Constantinopole. Etă cum se esprimă Epistola in acest loc : „sub a căruia (a thronului patriarchicesc) jurisdicţiune ceĭ 630 sânţi părinţi, carii au constituit IV-le St. Sinod icumenic din Chalcedon in Bithinia, aŭ rânduit să fie supuşi: „Episcopiĭ din provinciele Pontuluĭ, Asieĭ şi Thracieĭ, precum şi Episcopiĭ provincielor maĭ sus dise (aflaţĭ) între barbarĭ."

Noĭ reproducem acéstă citaţiune din canon, dupe Pidalion : „numaĭ Mitropoliţiĭ provinciilor Pontuluĭ, ale Asieĭ şi ale Thracieĭ, deaseminea şi Episcopiĭ ceĭ de la Barbariĭ maĭ sus diselor provinciĭ, să se pună de către sus numitul prea sântul scaun al Bisericeĭ Constantinopolitane : adică fie-care Mitropolit al provinciilor menţionate, cu Episcopiĭ provincieĭ, trebue să pună pe Episcopii eparchieĭ, precum este prescris de dumnedeescile canóne. Eră insuşĭ Mitropoliţiĭ menţionatelor provinciĭ trebue să fie puşĭ, precum s'a dis, de Archiepiscopul de Constantinopole, după ce se va face prin conglăsuire, dupre obiceiŭ, alegerea şi presentarea lor aceluia." Aşa dar canonul a hotărit, ca Mitropoliţiĭ ce se vor alege in provinciele Pontuluĭ, Asieĭ şi Thracieĭ să se presinte la confirmarea Patriarchuluĭ. Tot aseminea să se urmeze şi cu Episcopiĭ populaţiunilor barbare, ce aparţin acelor provinciĭ. Care sûnt inse acele populaţiunĭ barbare, la care face alusiune Sinodul icumenicu din anul 451 după Christos ? La acésta ne respunde *Pidalionul*, séŭ cartea canónelor bisericeşcĭ, publicată de patriarchia de Constantinopole la inceputul viaculuĭ acestuia, şi dupre carea avem şi noĭ o traducţiune în limba română, — ne rĕspunde in comentarea acestuĭ canon, că populaţiunile barbare din viacul V-le, pre aĭ cărora Mitropoliţĭ şi Episcopĭ Sinodul de Chalcedon iĭ pune sub jurisdicţiunea patriarchieĭ de Constantinopole, sûnt : Alaniĭ şi Ruşiĭ. Prin urmare Canonul XXVIII al Sinoduluĭ IV-le icumenicu, nu póte privi intru nimica pre regatul Românieĭ din anul mântuireĭ 1882.

Canonistul rus, amintit maĭ sus, Archimandritul Ioan, étă cum esplică canonul XXVIII-lea alu Sinoduluĭ IV-lea : „Sinodul a adaos incă in canonul séu, că de acelaşŭ patriarchŭ al Constantinopoleĭ *trebue să se pună şi Episcopiĭ popórelor celor de alte seminţiĭ (ce sûnt afară de imperiul roman)*, cariĭ dupre dirigerea bisericéscă se numeră la provinciele menţionate in canon (ἔτι δὲ καὶ ἐν Βαρβαρικοῖς Ἐπίσκοποι

τῶν προειρημένων διοικήσεων): adică —Episcopii acelor locuri și popóră, care aŭ primit învĕțătura credinței și botezul din Bizantia cea orthodoxa, și tot de la dênsa au primit cei ântêi Episcopi " (tom. II. p. 315—316). Și dupre acésta esplicație Patriarchia constantinopolitana nu are nici o supremație asupra Bisericeĭ române: caci Românii n'au primitŭ botezulŭ și doctrina creștină de la Constantinopole, nicĭ pre ântêiĭ lor Episcopi. Caci creștinatatea Românilor este maĭ vekie, de câtŭ kiar esistența Constantinopoleĭ. Românii au venit în Dacia cu semânța creștinismului, încă din viacul 2-le după Christos. Sémența creștinismuluí adusă în Dacia, s'a desvoltat aici prin propriele puteri ale poporuluĭ, așa că în viacul al treilea, dupre marturia lui Tertulian, Dacia era plină de chreștini, și Episcopii Daciei aŭ participat la primele Sinóde icumenice. De aceea nici unul din scriitorii posteriorĭ, cariĭ au scris despre chrestinarea diferitelor popóre din orientul Europeí, precum despre Bulgarĭ și Rușĭ, despre Ungurĭ, Poloni, Litvanĭ, nu amintesc nimicŭ despre chreștinarea posterióră a Românilor, fiind că eí erau deja chreștinĭ din viacurile primitive ale chrestinismuluí. Constatăm dar din nou, că nicĭ prin canonul Sinoduluí IV-le, nicĭ prin altul al vre-unuĭ Sinod icumenic orĭ local, Biserica română nu este supusă celeí constantinopolitane.

In imperiul Roman era datina, ca precum administrația politică, așa și cea bisericéscă să aiba diferite centrurí in politiile cele maĭ însemnate ale imperiuluí. Aceste centrurí se determinaŭ atât prin legĭ imperiale, cât și prin canóne sinodale. De la aceste centrurí se da direcțiunea administrativă și organizătóre în regiunile respective. Impĕratul Justinian, în viacul al VI-le, a instalat un aseminea centru de administrație bisericéscă în politia sa natală, Prima-Justiniană, și intre alte provinciĭ incorporate la acest centru a fost și Dacia, unde locuiau Româniĭ. Acéstă lege imperială, cuprinsă in Nuvela XI a luí Justinian, este cel ântêiu actu publicu, cunoscut in istoria Românilor despre jurisdicțiunea lor bisericéscă. Româniĭ în decurgere de mulțĭ secolĭ s'au ținut de acéstă jurisdicțiune. In locul Primeĭ-Justiniane cu timpul s'a radicat Ochrida, la slaviĭ de sudu, și Românií au pastrat cu dênsa vekile legaturĭ, ce avusese cu Biserica Primeí-Justiniane. In intervalul acesta Româniĭ și cu Slavii de sud formase un imperiŭ, pre care aŭ trebuit să-lu ţină cu necontenite lupte și vĕrsărí de sânge contra pretențiunilor de cucerire ale impeperiuluí bizantin, până ce imperiul româno-slav cădu prada

cuceritorilor. Ca clironomie din acel timpu am avut noĭ literatura slavă în Biserica română până în véeul XVII-le. Românii îşi adunară puterile lor, şi dupa multe lupte şi vĕrsărĭ de sânge formară în România actuală, prin viacul XIII-le, dóue state române, unul în Muntenia, altul în Moldova, independente de orĭ ce supremaţie strĕină. Aceste staturĭ aŭ păstrat încă un timpŭ legăturile lor bisericescĭ cu Ochrida. Aceste legăturĭ consistaŭ întru aceea, că Românii, la casŭ de trebuinţă, cereau de acolo povăţuirĭ în unele cestiunĭ bisericeşcĭ, pre care consciinţa lor religiósă le credea de o importanţă deosebită.

Pe la finele viaculuĭ XIV-le se iveşce ântêia óră tenainţa patriarchieĭ de Constantinopole, de a 'şĭ întinde jurisdicţiunea sa asupra Domniatelor române. In Moldova se îndeplinise vacanţele ce avura loc în scaunele episcopale ale ţĕreĭ, dupre anticul sĕŭ usu. Incă maĭ dinainte, cu primirea Domnilor şi a boerilor, Patriarchia trimisese în Muntenia doĭ Mitropoliţi, unul pentru Valachia-mare, altul pentru Valachia-mica. Tot aşa voia să facă şi în Moldova; însĕ aicĭ nu fu primit Mitropolitul trimis de patriarchie. Acésta excomunică întrégă ţéră, carea continua a se administra bisericeşce dupre usul antic de Mitropoliţiĭ şi Episcopiĭ sĕĭ, recunoscuţĭ de Biserica Ochrideĭ. A intrevenit curtea imperială bizantină, şi pe caĭ amicale a liniştit afacerea, silind pe patriarchie a nu se amesteca în afacerile interióre ale Bisericeĭ Moldoveĭ, a nu trimite acolo Mitropoliţiĭ seĭ, ci a recunóşce pre aĭ ţĕreĭ şi a se pune în relaţiune bisericéscă cu dênşiĭ, éră pre Domnul ţĕreĭ, Alesandru cel bun, l'a induplecat a se pune în relaţiunĭ bisericeşcĭ cu patriarchia, carea este centrul a tótă orthodoxia. De aicĭ se încep relaţiunile nóstre bisericeşcĭ cu patriarchia de Constantinopole. Ele nu au fost regulamentate prin nicĭ un canon bisericesc, orĭ lege politică, ci au fost tot-dé-una relaţiunĭ amicale, de bună voie, nisce legăturĭ morale cu centrul orthodoxieĭ. Acéstă stare de lucrurĭ nu a durat mult. După Sinodul de la Florenţa, unde patriarchul şi impĕratul Constantinopoleĭ s'aŭ unit cu Biserica Romeĭ în desavantagiul orthodoxieĭ, Biserica română din amândóue ţĕrile, iarăşi a curmat legăturile abia strânse cu patriarchia de Constantinopole, şi s'au lipit iarăşi de Biserica Ochrideĭ, cu carea din-noŭ s'a pus in comunicaţiune, ca una ce era într'un loc pacinic şi retrasu de turburarile politice, şi cu carea aveaŭ simpatiĭ tradiţionale. Acéstă stare de lucrurĭ a continuat până pe la finele viaculuĭ XVI-le. Patriarchia de

Constantinopole, fiind cazută sub dominațiunea turcéscă, a inceput a cauta sprijin material, moral și politicu la staturile orthodoxe, la Rusia și Romănia. S'a inceput vzitele prin terile Române Muntenia și Moldova, precum și colectele banescĭ prin ţéra pentru susținerea patriarchiei, carea era in ultimul pericol. Cea dintêin vizita patriarchala in Muntenia a fost primita cu réceala, in Moldova inse a fost primita cu tota simpatia, și s'a dat patriarchului Ieremia cea mai larga ospitalitate, și ajutoriurĭ materiale. Biserica Ochridei, cadênd sub jugul turcescu, prin aceea a cadut și Bisericesce sub patriarchia de Constantinopole. Éra prin acésta bisericele din terile române, din-noŭ, de buna voia lor, și dupa *rugamintea* patriarchieĭ, s'aŭ pus in relațiunĭ spirituale cu dénsa, pastrându-şĭ autocefalia lor interna. In puterea acestor relațiunĭ amicale și de omodoxie Domniĭ și boeriĭ, precum și clerul românĭ, respectaŭ pe patriarchĭ, primiaŭ cu bucurie povatuirile lor in materiĭ dogmatice, morale și disciplinare, care serviau spre edificarea națiuneĭ. Domniĭ noștri cu influența lor politică la inalta pórtă protegiaŭ pe patriarchu și afacerile Bisericeĭ orthodoxe; iĭ ajutau cu mijlóce materiale la plata nenumĕratelor lor datoriĭ. Un patriarchu persecutat de camatarĭ turcĭ, armenĭ și ovreĭ, in cât nu maĭ putea traĭ in Constantinopole, a venit la ajutoriul țĕrilor române, și tânguindu-se luĭ Vasilie-Vodă despre trista sa posițiune, a scos din buzunariu un stréng, și arătându'l Domnitoriului i a dis: „Spândura-mĕ Maria Ta, un Domnitoriŭ chreștin, de cât me vor spândura pagâniĭ"! Domnul se umili de acésta posițiune disperată, și iĭ dădu o sumă mare de banĭ. Mulțĭ patriarchĭ detronațĭ de Sultanĭ și Viziri, gasiau adăpost in țĕrile române, până se puteaŭ reabilita, orĭ până la mórtea lor. Aicĭ, chiar in retragerea lorŭ, erau stimațĭ de toțĭ și priviți ca martirĭ pentru causa Bisericeĭ orthodoxe, persecutațĭ de necredincioșĭ. Stima mergea până acolo, ca iĭ pofțiau să presédie la Divanurile țĕreĭ, alaturea cu Domnitoriĭ noștriĭ. Nu numaĭ patriarchul Constantinopoleĭ, dar și ceĭ de Ierusalim, de Antiochia și de Alexandria; ba și călugĕriĭ de la diferite mónastirĭ din Orient in veacurile XVI, XVII și XVIII umblau prin Principatele române, implorând mila și ajutoriul Domnilor, boerilor, clerului și poporului. Intre alte ajutore mila românéscă a mers până acolo, ca a inceput să dea in administrația acestor călugarĭ aĭ Orientului ortodox, chiar mónastirile române cu averele lor, credêndu ca eĭ, ca ómeni sânțĭ, vor administra așa de bine acele mónastirĭ, ca

după ce le-ar ţinea bine şi in tóta regula, mai bine de cât călugerii români, vor produce şi un escedent de venituri pe carele sa'l trimită ca milă monastirilor respective ale lor din Orientul ortodox cel nenorocit.

Insĕ, dupa ce patriarchii s'au pus bine cu Turcii aŭ vrut sa introducă in biserica orthodoxa o dominaţiune absolută. Au desfiinţat Bisericele autocefale din Bulgaria şi Serbia, au zdrobit independenţa patriarchielor Ierusalimului, Antiochiei şi Alexandriei, reducêndu-le la rolul de Mitropolii, supuse jurisdicţiunei lor. S'aŭ incercat a face nu o dată aşa şi cu biserica română. Insĕ aici Statele române, precum s'au pastrat autonomia politică, tot aşa aŭ sciut sa'şi apere şi autocefalia bisericéscă prin puterele lor proprii de orĭ-ce incercarĭ arbitrare ale patriarchiei, precum: numirea Mitropoliţilor şi Episcopilor, administraţia şi legislaţia internă a bisericei. Nu o-dată s'aŭ ţinut sinóde şi adunarĭ naţionale, şi s'aŭ făcut protesturĭ energice contra a orĭ-ce incercărĭ de incălcare şi nesocotinţa a drepturilor autocefale bisericescĭ. Aceste incălcarĭ ale patriarchieĭ în drepturile nóstre autocefale datéză maĭ ales din timpul domnieĭ fanarioţilor. Istoricul luptelor nóstre cu călugării fanarioţi, este o dramă plină de durere sufletéscă pentru orĭce inimă creştinéscă. Pe de o-parte simplitatea, devotamentul religios până la abnegaţiune, credulitatea, durerea pentru suferinţele confraţilor din Orient, jertvele enorme in favórea lor, pe de alta— ingratitudinea, dorinţa de apasare, de dominare, de absolutism şi de interes propriŭ particularii, cu un cuvênt — esploatarea uneĭ naţiunĭ de milióne de credincioşi, nu pentru folosul eĭ moral, religios şi material, ci pentru alte interese streine şi kiar opuse acesteĭ naţiunii. Cu domnia fanarioţilor, s'aŭ imputernicitŭ egumeniĭ Grecĭ, ce erau pe la monastirile române. Favoraţĭ de Domniĭ fanarioţi şi de influenţa politică a Patriarchieĭ, eĭ se facuse stĕpânĭ pe o mare parte din teritoriul Românieĭ, cu drepturile Monastirelor române. Eĭ alungase călugăriĭ românĭ, şi iĭ inlocuise cu familiele lor, ce le aduceaŭ din Orient, când intrau in egumenate: lăsase kiar edificiele ctitorescĭ in dărâmare deplină. Adunaŭ baniĭ veniturilor pentru dênşiĭ şi pentru membriĭ familieĭ lor; după ce se imbogaţiaŭ in destul, egumeniĭ se intorceaŭ in Orient, unde îşĭ agonisiaŭ diregătoriĭ marĭ bisericeşcĭ; éră rudele lor deveneaŭ bancherĭ in Constantinopole şi prin alte oraşe marĭ din Orient. Uniĭ cu baniĭ românescĭ işĭ trimiteaŭ rudele la invĕţătura in şcólele Europeĭ, şi apoi din eĭ ajungeau demnitarĭ

mari în Turcia. Dar pentru România n'au facut nimica bunu acești calugări fanarioți: nicĭ o scólă pentru cultura clerului și a poporului, nicĭ un spital pentru bolnavi, nici un barbat român cult format prin inițiativa și banii ce aveau la dispositia lor, nicĭ o carte română pentru cultura limbeĭ, nici o instituție de binefacere: ba încă au lăsatu în parasire și pre acele testamentare ctitoreșcĭ. In loc de bune, ne-au lăsat numai rele: corupția moravurilor, impuținarea simțului religios in clerŭ și popor, simonia, jaf în cler și popor, în cât se revolta consciința, cetind in scriitorii români dela începutul viacului acestuia despre corupția clerului fanariot, adus aici de Domnii fanarioți, și protegiat de eĭ și de patriarchia de Constantinopole. In acele timpurĭ de tristă memorie, patriarchia, basată pe Domniĭ fanarioțĭ, facea felurite încălcări in sfera autocefaliei nóstre bisericeșcĭ, d. e. Domniĭ puneau biruri grele pe țéră, care săraciaŭ de tot pe locuitori; se facea murmura mare, se revolta poporul, se făceaŭ adunări mari de boeri și clerŭ, se făceau chrisóve așa numite *sobornicești*, pentru desființarea acelor birurĭ, se legaŭ cu mari blestemurĭ de către mitropolițĭ și episcopĭ, se citiaŭ prin Biserici și se proclamau anatheme îngrozitóre contra celor ce ar maĭ îndrăzni a le introduce. Domniĭ fanarioțĭ așteptau până se liniștia poporul, apoi se adresau la patriarchie și dobândiaŭ deslegarea anatemeĭ, pusă de Biserica română. Alte dațĭ Mitropolițiĭ țereĭ în puterea dreptuluĭ canonicŭ opriau unele căsătoriĭ între rude de aprópe. Ceĭ interesațĭ alergau la patriarchie, și isbutiau a'șĭ scóte de acolo învoire, cu înjosirea demnitățiĭ ierarchieĭ române. Unu folos înse de și negativŭ, au avut Româniĭ de la călugĕriĭ fanarioțĭ și de la amestecul lor în afacerile nóstre bisericeșcĭ:—Convingerea, ca Româniĭ nu trebue să aștepte pentru țéra lor nimica bunŭ de la călugăriĭ streinĭ căcĭ acești streinĭ, deși ar fi început cu vre un bine, tot-d'a-una au sfârșit'o cu reu pentru țera nóstra. Româniĭ trebue să-șĭ facă bine lor și națiuniĭ lor, eĭ înșișĭ prin propriele lor puterĭ, și pe terĕmul bisericesc—prin propriele puterĭ ale Bisericeĭ naționale. Numaĭ în eĭ și în Dumnezeŭ să conteze, și nimica bun să nu aștepte de aiurea, ci maĭ vêrtos să stea în posițiune de apĕrare din tóte parțile.

Așa și facŭ Româniĭ acum de mult timp. De la 1821, datéză epoca renașterei nóstre naționale, politice și bisericeșcĭ: atuncĭ s'aŭ depărtat din țara nóstră cu Domnii fanarioțĭ și clerul fanarioțĭ. Biserica nóstra este biserica orthodoxa Româna.

pe care provedinţa divină acum de curênd a făcut'o Biserica unuĭ regat liber şi independent. — Regatul Românieĭ.

Décă ea în timpurĭ grele, de restrişte şi de întunerec a sciut, împreună cu tótă naţia, a'şi păstra şi apèra autocefalia sa, cu atâta maĭ vêrtos va face acésta astădĭ, când s'a făcut lumină mare, când naţiunea, a căreia este acéstă Biserică, vede în ea un scut mare de apèrare în timpurĭ grele, un liman în vijeliile vieţeĭ, şi o călăuză sigură pe calea mântuireĭ.

Cu tóte acestea Patriarchia n'a încetat, din timp în timp, a manifesta sub diferite forme, părerea sa de rĕu, că n'a putut cucerĭ şi supune acéstă Biserică a naţiuneĭ române, puternică prin credinţă. Patriarchia a desaprobat tóte mişcările nóstre de renaşcere naţională, şi le-a combătut cu tóte armele, de care a credut că póte dispune. Pentru mişcarea nóstră naţională de la 1848, patriarchia, a destituit şi argosit pe Mitropolitul Neofit, pentru că s'a pus în fruntea naţiuneĭ în acea mişcare. Téra era turburată şi îngrijită de esistenţa sa politică, şi de aceea faptul a fost trecutŭ cu vederea, şi consideratŭ numaĭ ca un espedient în luptele politice interne şi esterne. Când s'a început mişcarea unionistă în România, patriarchia a credut că póte ameninţa pe Mitropoliţiĭ românĭ cu escomunicare, décă vor adera şi eĭ la unire şi vor coopera pentru realizarea eĭ. Mitropoliţiĭ înse ca şi în trecutŭ aŭ continuat a coopera la realizarea acestuĭ mare act naţional. Sub Domnitoriul Cuza s'aŭ luat mônăstirele ţereĭ din mâna călugĕrilor fanarioţĭ, actŭ prin care s'au şters ultima rĕmăşiţă a dominaţiuneĭ fanariotice, şi s'a desrobit şi redat ţereĭ partea înstreinată din moşiele şi veniturile române, spre a se întrebuinţa numaĭ spre desvoltarea şi cultura naţională. Patriarchia a dat alarmă maĭ în tótă lumea, a părit, şi nu încetéză a se plânge pe la tóte puterile contra uneĭ inkipuite nedreptăţĭ ce 'i-ar fi făcut România; dér în realitate pentru un mare bine făcut Românieĭ. Când sub acelaşi Domn, între alte legĭ pentru organizarea ţereĭ, s'au făcut şi câte-va legĭ, privitóre la Biserica română, aceste legĭ în adevĕrŭ n'au găsit echo în inimele Românilor, şi s'au impus de guvernul Domnitoriuluĭ, ca nişce espediente politice, cum s'a esplicat lucrul pe urmă. In ţéră era însă murmură pentru dênsele. Patriarchia, a protestat contra lor la Domnitoriŭ; însă protestul sĕu a fostŭ respinsŭ.

Guvernul Domnitoriuluĭ a respuns patriarchuluĭ, combatênd amesteccul luĭ în afacerile interne ale ţereĭ şi Bisericeĭ române. Sub Domnitoriul Carol I-iŭ, legea organică biseri-

ésca, facută sub Cuza-Vodă, și carea deșteptase mare nemulțamire in țéra, s'a prefacut, puindu-i-se ca baza canónele bisericeșcí și usurile tradiționale ale țereí, ceea ce a mulțamit tóte spiritele in țéra. In ea se cuprinde modul alegeriĭ Mitropoliților și Episcopilor, constituirea Sântuluĭ Sinod și prerogativele luĭ in afacerile bisericeșcí; administrația eparchielor, etc. Dupre acésta lege se conduce Biserica nóstra acum de dece anĭ aprópe, și ea in sine nu este de cât o continuare și aplicare a usurilor anteriόre. Patriarchia până astadĭ se face a nu șcí nimica despre organizarea și pozițiunea nóstra bisericéscă, și la tóta ocasiunea favorabila ne intimpina cu pretențiunile séle de amestec in administrarea nóstra interna bisericéscă. Și in tóte scrisorile séle catra *Mitropolitul primat al Românieĭ și președintele Sântuluĭ Sinod al Bisericeĭ ortodoxe române*, patriarchia intrebuințéza titlurĭ: *„pré-sfințite Mitropolite al Ungro-Vlachieĭ, prea cinstite exarche al plaginelor și loco-țiitoriŭ al Cesarieĭ Capadocieĭ;“* titluri, care cele maĭ multe la noĭ, n'au avutu și nu au un sens sau vre o aplicare practică, afară dóra numaĭ-intențiunea de a jigni simțul nostru național, neintrebuințându titlurile nóstre legale. Cu acéstă ocasiune, amintim și aceea, ca in present țéra nóstră nu este o simplă *regiune, ținut* (κράτος, χώρα); ci „păzitul de Dumnedeu *Regat al Românieĭ*“.

Acesta este in scurt istoricul autocefalieĭ bisericeĭ române, pe de o parte—avută și practicata de Românĭ ne'ntrerupt, ca o demnitate inerentă uneĭ națiunĭ autonome, și aperata cu zelu și pietate de tóte generațiunile trecute, in curgere de mulțĭ secolĭ; pe de altă parte — combatuta și ingânata de patriarchia de Constantinopole, deși ea nu are in favórea sa, de cât póte unele casurĭ regretabile din Domnia fanarioților, séu reminiscențe de pe atuncĭ; deși ea da Canónelor sinodale, unu altu intelesu punêndu-ne pre noĭ intre barbariĭ din véculul al V-lea, cariĭ lăcuiau lânga Thracia și lânga Pontul Euxin. Chiar să fi fost noĭ intre aceĭ barbarĭ, in viacul V-lea, tot n'ar avea patriarchia un drept sa ne stapânéscă astadĭ bisericeșce. Popórele barbare in pruncia lor, devin cu timpul culte prin civilizație, și ișĭ iau locul lor cuvenit intre națiunile culte, și se tratéza cum sûnt, nu cum au fost cu sute și cu miĭ de anĭ in urma. Pe temeiul Canonuluĭ acestuia, și al altora, póte că patriarchia va pretinde dominațiunea bisericésca asupra Rusieĭ, asupra Bulgarieĭ, Ungarieĭ, Serbieĭ și chiar Grecieĭ actuale; caci tóte acestea óre-când se adminis-

trau bisericescе dupre dispositiunile luate de la Constantinopole.

Incheind acest capitul, St. Sinod al bisericei ortodoxe române, pe temeiul istoriei nóstre române, pe temeiul legislaţiei nóstre moderne, pe temeiul demnitaţeĭ statului român şi al demnitaţii naţiuneĭ române, declara sus şi tare, ca Biserica româna orthodoxă a fost şi este autocefala in cuprinsul teritoriului Românieĭ, şi nici o autoritate bisericéscа streina nu are drept a ne impune ceva. Nu avem nevoie a fi din nou recunoscuta de cine-va autocefalia nóstră bisericéscа: ea este un fact istoric îndestulatoriŭ pentru noĭ şi pentru ceĭ ce ne iubescu şi voescu a fi cu Biserica şi cu Statul nostru in relaţiuni amicale. Ast-feliŭ stam şi ast-feliu vom sta câtu va fi in noĭ o suflare, şi nimica nu ne va urni din acésta posiţiune.

Declaram tot-odata, ca noĭ, apărând autocefalia bisericeĭ nóstre de orĭ ce presiune din afară, nu voim a ne desparţi de intregimea bisericeĭ orthodoxe. Noĭ pastrăm aceleaşĭ doctrine bisericeşci, aceiaşi disciplina, acelaşu cultŭ divin, care le-am moştenit de la parinţii noştriĭ, şi care sint comune Bisericeĭ orthodoxe din tóte ţérile. Noĭ recunóşcem in patriarchia de Constantinopol un centru moral, de unde trebue sa purcéda direcţiunea in tóte cestiunile de interes general al intregeĭ bisericeĭ orthodoxe, in privinţa dogmelor, a disciplineĭ, a cultuluĭ. Patriarchia póte la trebuinţă a ne consulta şi pre noĭ in asemenea materiĭ; putem şi noĭ in asemenea casuri sa o consultam. Patriarchul este socotit la noĭ ca primul ierarch al bisericeĭ orthodoxe, şi Mitropoliţii noştriĭ il pomenescu la Sântele serviciĭ, implorându-ĭ de la Dumnedeŭ *pace, sanetate, onóre, viaţa indelungată* şi *povaţuire a bisericeĭ pe calea cea drépta.* Vom primi de la acest centru bisericesc cu dragoste chiar povăţuirĭ spirituale de folos naţiuniĭ şi bisericeĭ nóstre. Dorim insĕ ca corespondenţa nóstră bisericéscă să fie in formele obiceiuite la noĭ şi cerute de demnitatea reciprocă.

Sfârşind acum cele ce trebuiau spuse despre autocefalia Bisericeĭ române, şi despre relaţiunile nóstre cu patriarchia, să revenim iarăşĭ la epistola patriarhala, de carea ne ocupam, şi anume la cestiunea Sântuluĭ Myru.

Inalta Sa Sanctitate, patriarchul Ioakim, face mustrare Ierarchilor românĭ pentru actul sânţireĭ Myrului, dicênd că prin acest act s'ar fi calcat supremaţia sa spirituală asupra Bisericeĭ *române*; că *acestŭ* actŭ ar fi contrar rândueleĭ ur-

mate la noĭ din vechime; că prin acest act Ierarchii români ar fi oferit lumeĭ un *tipă de neorânduelă*. Apoĭ urméză texturile biblice și canónele, pe care le-am analizat maĭ sus, și care, precum am vědut nu au niciĭ o relațiune, nicĭ cu autocefalia Bisericeĭ române, nicĭ cu actul Sântuluĭ Myrŭ. Să ne esplicăm sincer și în cunoscință profundă a cestiuniĭ, pe tărimul istoric, dogmatic și canonic.

In Pidalion găsim un singur canon în carele se vorbesce despre actul sfințireĭ Myruluĭ, poruncind a nu se face de presbiteri: „sevêrșirea Myruluĭ... să nu o facă presbiterul" (Sinod. Cartag. c. 6). Canonistul rus, Archimandritul Ioan, comentând acest canonu dice: „Sevêrșirea Myruluĭ (χρίσματος ποίησις) în canonul acesta se înțelege cu deosebire mysteriósa sevêrșire, adică sfințirea Myruluĭ. Temeiul pentru carele se oprește presbiteruluĭ sfințirea Myruluĭ, este pus în canónele bisericeĭ apostolice, unde botezul și cele-l'alte taine se sevêrșiau de presbiteri; dar punerea mânelor asupra celor botezațĭ, pentru a le comunica darurile Sântuluĭ Duchu, aparținea însușĭ Apostolilor, și constituia un drept al lor deosebit, dupre darul și autoritatea, comunicată lor de Iisus Christos (Fapt. 8. 14—17). Dupa Apostolĭ aceeașĭ punere a mânelor în Mysteriŭ s'a însușit Episcopilor, prin succesiunea autoritățiĭ lor de la Apostolĭ. Așa scriitoriĭ bisericeșcĭ din viacurile primitive mărturisescu, că presbiteriĭ, sevêrșind botezul, duceau pre ceĭ botezațĭ la Episcopĭ, cariĭ puneau pre eĭ mânele și iĭ declarau vrednicĭ de Sânta comunicătură. Pentru aceea și după ce pretutindenea s'a stabilit întrebuințarea Sântuluĭ Myrŭ și ungerea în locul punereĭ mânelor, în demnitatea episcopală s'a păstrat de-asemenea și dreptul de precădere al ungereĭ, și dreptul *esclusiv* al sevêrșireĭ, séu al sfințireĭ Myruluĭ. Dar sevêrșirea Mysteriuluĭ ungereĭ s'a învoit și presbiterilor. Acéstă din urmă lucrare Biserica orthodoxă nicĭodată nu o a însușit esclusiv episcopilor (precum Biserica Romeĭ) și nu a oprit'o preoților. In cartea instituțiunilor Apostolice cetim: „tu episcope, séŭ tu presbitere, dintr'antâiu unge cu oleu, apoĭ botéză cu apă și în fine pecetluesce cu Myrŭ." (t. II. p. 129—130). Așa dar de aicĭ resultă, că canonul oprește pe preoțĭ a sevêrși sfințirea Myruluĭ, și o reservă Episcopilor. Pidaliul patriarchieĭ, esplicând acest canon, dice, că treĭ lucrurĭ oprește canonul acesta a se face de preoțĭ, anume: consacrarea fecĭórelor, împăcarea păcătoșilor cu Biserica; éră maĭ cu deosebire facerea Sântuluĭ Myru, care tóte trebue a se lucra de Archiereŭ. Apoĭ

intr'o notița sublineară cetim ceva mai mult despre facerea Sântului Myrŭ :

„Alcatuirea Sântului Myru, slujba și taina se numesce de Dionisie Areopagitul, in cap IV-le al Ierarchiei bisericesci. Acésta taina în dina de astadi, fórte raru, intr'atâția anĭ, se savĕrșesce odată, in Biserica cea mare a patriarchieĭ Constantinopoleĭ : nu scim pentru care pricina. Era in împĕrăția cea de Dumnedeu pazita a Rusieĭ audim ca se face la fiesce-carele al doilea anu, in Joia cea mare a sfintelor patimĭ. Insemnéza insĕ, ca acésta lucrare nicĭ-cum nu o potu face preoții, dupre canon, ci numai Archiereiĭ, cariĭ *pot și in deosebi a severși myrŭ*. Dar pentru buna ascultare și supunere, adunându-se la Scaunele patriarchicesci in Biserica catedrală o sĕvĕrșescu". (Pidal. f. 320).

De aicĭ urméza, ca dupre canóne *ori-care Episcopŭ orthodoxŭ póte face sfințirea Myrului*; dar l'a introdus usul ca in fie-care țéra cu Biserica autocefala sfințirea Myruluĭ se face numai in Bisericele principale, la patriarchiĭ și Metropolii. Așa in Orient se face la Patriarchia de Constantinopol, la a Ierusalimului, a Antiochieĭ, Alexandrieĭ, la Crit: in Rusia — la Mitropoliele din Petersburg, Mosqua și Kiev, in Austria la Mitropoliile din Carlovețu, din Sibiiu și din Cernauți. Și cuvêntul principal este, ca cheltuelele, ce reclama materialurile, din care se compune Sântul Myrŭ, nu le póte intêmpina fie-care Episcopŭ indeosebĭ, ci numaĭ bisericele principale, care represinta centrurile de unitate bisericésca in fie-care țéra cu biserica autocefala.

Décă ne intórcem la istoria Bisericeĭ române din trecutŭ, gasim și aicĭ o dovada palpabila de autocefalia bisericeĭ nóstre, carea și in privința Sântuluĭ Myru a avut deplina libertate a și-lŭ procura dupre buna-voința sa, și dupre credința sa. Cestia Myrului la noi nicĭ-o-data n'a devenitŭ obiectŭ de discuțiune theologică, séŭ de jurisdicțiune canonica, până in present; căcĭ altminterea ea s'ar fi curmatu de demult, ca multe altele, in puterea autocefalieĭ nóstre bisericescĭ. Din vekime Sântul Myru une-orĭ se sfinția in România. Anume, Domnitoriĭ noștri, cu ocasia visitelor patriarchilor din Orient, aĭ Constantinopoleĭ, Ierusalimuluĭ, aĭ Antiochieĭ și aĭ Alexandrieĭ, iĭ poftiaŭ de sĕvĕrșiaŭ sfințirea Myruluĭ, împreuna cu Mitropoliții și Episcopiĭ țereĭ. Bĕtrâniĭ spun, ca in Moldova Vasele de argint pentru sfințirea Miruluĭ s'aŭ pastratŭ până nu de mult in Monastirea St. Trierarchĭ din Iașĭ, de unde ele aŭ disparut cu alte odóra ctitoreșcĭ și documente

istorice, când s'au retrasŭ egumenii greci din ţéra. Alte ori patriarchii din orient, la ocasiunea diferitelor lor trebuinţi trimiteau Mitropoliţilor St. Myr, ca daru; alte ori Mitropoliţii noştri 'şi procurau Sf. Myr când de la unii, când de la alţii dintre patriarchii orientuluí, dupre relaţiunile de apropiere amicala, ce erau între dênşii. In timpurile din urmă Sântul Myr se lua când dela Constantinopole, când de la Kiev. Myrul procuratŭ în atâtea diferite moduri, Mitropoliţii la casu de nevoie ilu adăugeaŭ cu unt-de-lemnŭ curat şi il sporiaŭ, ca să ajungă pe un timp mai îndelungat. Acésta este permis de usul Bisericescu. De usul acesta se pomineşce şi în Pidalion, in not. dela f. 320, la comentariul canonului 6-le, ce l'am citat mai sus despre Sfinţirea Myrului. Pe la începutul viacului XVII-le, Patriarchul de Alecsandria Meletie Pigas, trimiţênd Sf. Myr Mitropolitului Moldoveí Georgie Moghilă, iï dice în scrisóre: „înmulţesceln cu regula sciută".

Pe lângă aceste temeiurí canonice şi istorice, noi am luat în considerare şi partea dogmatică a cestiunii. Sântul Myru este unul din Misteriele Bisericeí, prin care se pecetlueşce botezul, se pune *pecetea daruluí Sântuluí Duchu* asupra nouluí membru al Bisericeí, adică a celuí botezat. Prin botezŭ el s'a făcut fiiŭ al luí Dumnedeŭ, şi conmoştén cu Christos al împĕrăţiei luí Dumnedeŭ, s'a introdus in Biserica luí Iisus Christos; prin ungerea cu Sântul myrŭ se pecetluesc tóte membrele luí şi se declară de organe ale Sântuluí Duchŭ, carele trebue să locuéscă în sufletul Chreştinuluí, să dirigă viaţa şi mişcările luí, dupre învĕţătura Domnuluí nostru Iisus Christos. Sĕmânţa pusă în sufletul nouluí membru al Bisericeí prin Mysteriul Botezuluí şi al Chrismeí, séŭ ungereí cu Sântul Myrŭ, trebue să se disvolte în viaţa luí prin îngrijirea Bisericeí, al căreia el a devenit membru, adică prin catichizare, prin predică, prin administrarea celoralalte Sfinte Mysterií, a cărora depositară este Biserica. Atât Botezul, cât şi Miruirea, fără o mare îngrijire a Bisericeí în decurgerea vieţeí chreştineşcí, ar rĕmânea, ca o sĕmânţă aruncată pe un pămênt necultivat,—neroditóre. Biserica dar trebue să fie depositară a tuturor mijlócelor de Sfinţire şi perfecţionare a credincioşilor, trebue să aibă la îndămână tóte mijlócele, spre sĕvêrşirea şi administrarea Taínelor, şi spre perfecţionarea în viaţa chreştină. Unul din aceste mijlóce fiind şi Sântul Myrŭ, ca pecete a Botezuluí, ca simbol al comunicăreí Sântuluí Duchu, se cere neapĕrat, ca el să se producă în fie-care localitate, unde este organizată o Bi-

serică autocefală. A căuta acest mijloc de Sânțire pre la Bisericele din alte țĕrĭ ar insemna, că acea Biserica nu poseda tótă plenitatea mijlóecelor de mântuire și Sfinţire; ca décă ea nu póte produce Sântul Myru, nu póte comunica niciĭ Duchul Sânt celor botezaţĭ de dênsa, nicĭ aĭ desavêrși prin catichisare și predica: ci cauta pe la alte Bisericĭ, ca acelea sa puna in comunicație cu Duchul Sânt pre botezații seĭ. Prin urmare ar trebui, ca consequența, ca tot de acolo să se aduca și catichizatorĭ și predicatorĭ, carii se conserve și să disvolte darurile Sântuluĭ Duchŭ, cele comunicate prin Myru. Așa dar Sânțirea Sântuluĭ myrŭ este un atributu indispensabil pentru o Biserica autocefala. Fără acest atributu acea Biserica este lipsita de unul din mijlócele principale spre mântuire. — Comunicarea Sântuluĭ Duchu. A cauta mirul pe la Bisericele altor țĕrĭ insémnă a nu avea conșciința și increderea, că Duchul Sânt se pogóră dela Dumnedeŭ: „tot darul desĕvêrșit de sus este, pogorând dela tine părintele luminelor", dice Sânta biserică. Așa dar și Biserica nóstră crede, că Duchul Sânt să pogóră și asupra eĭ precum și asupra celoralalte bisericĭ, și ea 'lŭ cautâ și 'lu cere de sus, — dela părintele luminelor, și dătătoriul a tot darul desevêrșit.

In acésta convingere, basată pe canóne, pe istoria generala a Bisericeĭ orthodoxe și pe istoria Bisericeĭ nóstre, precum și pe insemnătatea dogmatică, și pe esemplul altor bisericĭ autocefale, noĭ am decis a sevêrși in România, în Biserica Catedrală a primei Mitropoliĭ, Sfinţirea Myruluĭ, dupre rânduéla stabilită întru acésta de Biserică, și dupre cum se face și la alte Bisericĭ autocefale. Acéstă decisiune este nestrămutată pentru tot-dé-una, până când va esista Biserica orthodoxă a națiuneĭ române.

Cât privesce mustrarea, ce ne face pentru acest actŭ Inalta Sa Sanctitate Patriarchul icumenicu, noĭ o privim cu simțul blândeței, cuvenită Bisericeĭ nóstre, ca membru al Bisericeĭ orthodoxe icumenice, cu carea dorim a fi în pace și in armoniόse legăturĭ spirituale, aducêndu-ne aminte de cuvintele Sântuluĭ Apostol Pavel cătră Timotheiŭ, că „slugii Domnuluĭ nu i se cade să se sfădéscă, ci blândŭ să fiă către toţĭ, invĕțătoriu, răbdătoriŭ" (II Tim. II, 24).

2) Epistola patriarchală spune, că pe acolo s'ar fi rĕspânditu sgomotul, că in Biserica română s'ar fi introdus óre-care innovațiunĭ, precum: stropirea și turnarea la Botezu; inmormêntarea bisericéscă a sinucișilor; Calendarul gregorian;

demnităţi patriarchale şi alte novisme, şi cere a i se da informaţiunĭ despre nişce asemine novisme. Acéstă îngrijire a Sanctităţeĭ Sale despre păstrarea buneĭ rânduele şi a disciplineĭ Bisericeĭ orthodoxe ne place şi o aplaudam din inimă. Dar St. Sinodu alu Bisericeĭ orthodoxe Române nu are nicĭ o cunoscinţă despre asemine inovaţiunĭ, căcĭ în Biserica ortodoxă română s'aŭ păstratŭ neatinse prescripţiunile canónelor respective.

Bucurescĭ 1882. Şedinţa de la 23 Noemvrie

† *Preşedinte Archiepiscop şi Mitropolit al Ungro-Vlachieĭ, Primat al Românieĭ, Calinic.*

† *Iosif, Archiepiscop şi Mitropolit Moldoveĭ şi Suceveĭ.*

† *Episcopul Iosif Rômnicul.*

† *Episcopŭ Romanuluĭ Melchisedec.*

† *Innocentie Buzeŭ.*

† *Kallinik Episcop Huşilor.*

† *Ghenadie Argeşiŭ.*

† *Calist Stratonichias.*

† *Arch. Ieremia Galaţeanu.*

† *Silvestru B. Piteşteanu.*

† *Ar. Valerian Rômnicénu.*

† *Innocent M. Ploeştén u.*

† *Calistrat Bèrladénu.*

† *Narcis C. Botoşeneanu.*

DISCURSUL

Rostit de Sânția Sa părintele Nicolae Cesărescu, președintele Comitetuluĭ Societățiĭ Cleruluĭ român „Ajutorul", cu ocasiunea deschideriĭ lucrarilor Societățiĭ, în ḑiua de 26 August, a. c.

Iubițĭ Frațĭ,

In acéstă ḑi solemnă a deschideriĭ Societățiĭ nóstre «Ajutorul», dați-mĭ voie, vĕ rog, ca, în calitatea mea de președinte al Comitetuluĭ, sĕ rostesc câte-va cuvinte asupra mersuluĭ Societățiĭ, a foloselor ce a realisat și asupra stăriĭ sale financiare.

Societatea nóstră, iubițĭ frațĭ, de la înființarea sa și pĕnĕ astăḑĭ a mers prosperând, de și nu așa de repede, precum eram în drept sĕ ne asceptăm cu toțiĭ. In tot casul însă, ea, astăḑĭ, mulțămită Inaltuluĭ nostru președinte și protector, și a stăruințeĭ tuturor societarilor, este bine întemeiată: greutățile ce a avut sĕ întêmpine la început, astăḑĭ sunt înlăturate, scopul laudabil ce și-a propus astăḑĭ, este în momentul de a fi realisat. — Da, iubițĭ frațĭ, cu multă mândrie spunŭ in acestŭ moment că Societatea nóstră are înaintea sa o perspectivă din cele maĭ frumóse, un câmp larg in care bine facerile eĭ sĕ'șĭ pótă da rodul, dar cu condițiune ca sĕ ne grupăm cât se póte maĭ mulțĭ împrejurul acesteĭ mântuitóre ideĭ: *ajutorul fraților nostri neputincioșĭ și în lipsă, scaparea din ghiarele miserieĭ a familiilor celor ce și-a petrecut viața servind altarul divin și țĕrĭĭ nóstre.* «Unirea face tăria» ḑice o ḑicĕtóre vechie, și este fórte adevĕrată unindu-ne maĭ mulțĭ, ne vom putea împlini datoria maĭ cu înlesnire; căcĭ intr'adevĕr, iubițĭ frațĭ, realisând scopul ce ne-am propus, nu facem nimic alt-ceva de cât ne împlinim o datorie sântă către frațiĭ nostriĭ.

Din deosebite împrejurărĭ însă, pe carĭ le cunósceţĭ forte bine, pênĕ astădĭ nu am putut face maĭ nimica, care se fi făcut simţită viaţa Societăţiĭ nóstre. Dar dacă în aniĭ trecuţĭ n'am făcut de cât se strângem ca şi albina, şi totŭ produsul sĕ'l păstrăm de acum înainte, şi chiar în acest anŭ, vom începe a respândi o parte din rodul micilor nóstre contribuţiunĭ. Pe cât midlócele ne vor ierta anul acesta, ne vom sili a vindeca rănile lăsate de suferinţă în sinul familielor fraţilor nostri şi cu toţiĭ rugându-ne luĭ Dumnedeŭ, El ca mare şi bun ce este, va bine-cuvênta micul nostru obol şi'l va face ca sĕ aducă multă uşurinţă dureriĭ.

Cum diseĭ maĭ sus, pênĕ astădĭ n'am făcut de cât se strângem şi sĕ iconomisim. De şi numerul membrilor este restrâns, ba încă forte restrâns, totuşĭ, astădĭ dispunem de un capital de peste 10,000 leĭ nouĭ, care se află, parte în efecte publice, parte în împrumuturĭ făcute membrilor. — Acest modestŭ capital, iubiţĭ fraţĭ, ne va permite a începe şi noĭ lucrările nóstre pentru ajungerea scopuluĭ Societăţiĭ. De aci înainte dar, viaţa nóstră ca Societate incepe se fie vêdită şi ródele străduinţelor nóstre sĕ fie gustate.

Profit şi eŭ de acéstă ocasiune ca se vĕ rog a stărui din tóte puterile spre a putea grupa împrejurul steagului pe care se află scrisă mântuitórea ideie: „*Ajutorul fratelui*", cât se póte maĭ mulţĭ membri.

Acum sĕ viŭ la altă cestiune. Ve aduceţĭ aminte că adunarea generală din anul trecut a pus Comitetuluĭ însărcinarea de a supune la aprobarea Inalt Prea Sânţituluĭ Metropolit şi a Guvernuluĭ, modificările făcute în Statute. Pênĕ astădĭ n'a făcut'o, şi iacă de ce. La Decembre 1881, Comitetul primind în sînul sĕŭ nouĭ membriĭ, uniĭ au propus a se face modificărĭ şi altor articule, maĭ ales art. 2. De aceia s'a oprit înaintarea modificărilor spre a fi supuse la aprobare, credênd ca adunarea sĕ decidă dacă trebuiesc făcute şi acele modificărĭ. Cu chipul acesta, cererea de aprobare a rĕmas sĕ se facă o dată pentru tóte aceste modificărĭ.

Comitetul însă n'a făcut niciĭ un proiectŭ de modificare art. 2, ci a lăsat ca membriĭ carĭ susţin şi cer acéstă modi-

ficare să o propună şi să o desvolte eĭ înşişĭ în sinul adunăriĭ generale.

Cestiunea acésta, iubiţĭ fraţĭ, este de mare importanţă şi constitue, pot sĕ dic, viaţa Societăţiĭ. Adunarea dar, trebue se se ocupe sĕ delibereze cu tótă maturitatea şi sĕ decidă aceia ce va fi bine, aşa în cât sĕ nu desbrace Societatea de caracterul eĭ filantropic, dar sĕ împace şi cererile ce s'ar face asupra acestuĭ punct.

Afară de acésta, adunarea generală va avea sĕ se ocupe cu formarea unuĭ regulamentu privitor la distribuirea de ajutóre, căcĭ Societatea, în vederea modificărilor făcute, este ţinută sĕ încépă distribuirea de ajutóre, iar Comitetul trebuie sĕ aĭbă o normă după care să se conducă în facerea acestor distribuirĭ. — Incă din aniĭ trecuţĭ, s'a elaborat, pentru acest scop, un proiect, şi care s'a publicat în fóia Societăţiĭ „*Consolatorul*", dar care pĕnĕ astădĭ nu s'a votat, Comitetul crede ca acestŭ proiectŭ sĕ fie luat în desbatere cât maĭ în grabă, spre a stabili cel puţin o normă provisorie, ast-fel ca Comitetul sĕ nu facă nimic de la sine, ci numaĭ aceia ce va hotărî adunarea.

Un alt punctŭ, care trebuie se vĕ ocupe, este votarea bugetuluĭ pentru esercițiul anuluĭ 1883.

Acestea sunt cele ce voiam se vĕ spun; Cum vedeţĭ, avem mult de lucru. De aceia rog pe Dumnedeŭ ca sĕ vĕ dea putere sĕ lucraţĭ şi de aci înainte cu acelaşĭ zel şi abnegare ca şi pĕnĕ acum, şi ca să facă ca ródele ostenelelor frăţiilor vóstre sĕ fie şi maĭ spornice.

Cu ocasiunea acesteĭ nouĭ ere ce se deschide Societăţiĭ nóstre, nu pot termina fără a vĕ dice: *la lucru iubiţiĭ meĭ fraţĭ.*

Se strigăm apoĭ din adâncul inimeĭ:

Trăiască Inalt Prea Sânţia Sa Mitropolitul Primat, Inaltul nostru preşedinte;

Trăiască Maiestăţile lor Regele şi Regina;

Trăiască România;

Trăiască în vecĭ Societatea Clerului român „*Ajutorul*".

P 15